ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ

СЪБРАНИ СЪЧИНЕНИЯ
В ДВАНАДЕСЕТ ТОМА

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

ЦВЕТА УНДЖИЕВА, ДОЧО ЛЕКОВ,
ПЕТКО ТОТЕВ

БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛ

ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ

СЪБРАНИ СЪЧИНЕНИЯ
ТОМ ПЕТИ

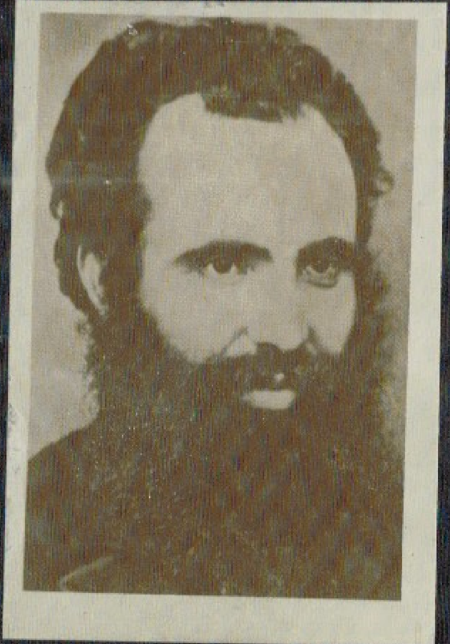
ФЕЙЛЕТОНИ

ПОДБОР И РЕДАКЦИЯ
ЦВЕТА УНДЖИЕВА

СОФИЯ 1985

ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ

5

Л. Каравелов

© Цвета Унджиева, 1985
c/o Jusautor, Sofia

ФЕЙЛЕТОНИ

ЗАЙЦИТЕ МИСЛЯТ, ЧЕ И ДЯДО ПАИСИЯ СЛЕПИЯТ Е КРАЛЕВИТИ МАРКО

В «Турция» е препечатано из «Марсилският куриер» следующето: «Много вестници известяват, че в България пак съществовало ново волнение и че Портата, като зела на вид какви приключения могат да се случат, поискала от ромънското правителство да изпъди из земята си някои български емигранти.* Но тия доказателства са съвсем неточни (?). Някои депеши из Цариград от тоя месец ни известяват, че цяла България е тиха (гледай ти каква била работата), но има един комитет (това е белята в торбата), който е привързан на панславистическата партия (?!!), която се мъчи непрестанно да вълнува страната (Коя страна?). Членовете на тоя комитет живеят по чужбина (ба, не по чужбина, а в Цариград и в Бруса) и заседават понякога на едно място, понякога на друго. За да се привари, Портата поискала от ромънското правителство да не позволява да стават събрания на тоя комитет в земята си.** Това искане, както трябаше, приело се добре (сиромах Али паша!) и по-първите членове на реченият комитет приели заповед да излязат из страната; ала тия волно си били отишли, преди да се тури в действие тая заповед. Сичко стана мирно и без никаква мъчнотия.***

«Свобода», г. I, бр. 15, 12. II. 1870

* Няма никакво съмнение, че тая дописка е писана от някой цариградски дипломат, който и до днес има такава една глупост да мисли, че Ромъния е турски пащалък, а Митхад паша може и тука да коли, да беси и да гони честните люде, както и в Русчук. Както искате, а турската глупост не може да се изличи. р.

** В Ромъния няма нито кавазе, нито дели-баше и затова секи има пълно право да се събира дека иска и да говори щото иска. Ние съветоваме в. «Дунав», наместо да описва чия крава се е отелила и чия свиня се е опрасила, да се постарае да разкаже на турската публика, че Ромъния е независима държава, в която царствова конституция, т. е. народната воля, следователно г. Когалничано не е в състояние да изпълни желанията на Али паша. р.

*** Лъжат хората, ама като тоя лъжец не можеш намери ни на

И ПАТКИТЕ СА СЕ РАЗШАВАЛИ

Какъв нечист дрипел е «Дунав», а и той има някакви си претенции да се нарича вестник и да пише критики. В тоя честити и многоуважаеми вестник, който се издава под редакцията на негова екселенция Акиф паша, с л о в о с л о в и в г р а д е Р у с ч у к е: «Вестник «Свобода» като известява в последният си брой, че познатият (кому е той познат?) Филип Тотю се изгонил през границите на Съединените княжества, дума: «Тотю пожела да отиде в Русия. Има ли в Ромъния конституция?»* Чудно нещо!** — продължава «Дунав» — Прибежището и центърът на такива развратници,*** които дирят личните и частните си интереси в повредата на своето отечество и народ,**** дали тряба да бъде онова място, в което съществува конституция? И правителството на Съединените княжества, което се счита за една част от императорската държава (??????!!!!??), грях ли струва (ами как?), като се старае за прогонванието на такива подли души?»*****

Свобода, г. I, бр. 16, 19. II. 1870 г.

Фенер, ни на остров Кефолония. Но защо и да не лъжат, кога има такива празни глави, които ги слушат и вярват им. р.

* «Свобода» и днес повторява и пита ромънското правителство има ли в Ромъния конституция; защото ако би била подобна конституция в това княжество, то ромънският народ щеше да реши сам тряба ли да се изгони из Ромъния Филип, а не щеха Акиф паша и Когалничано да гонят хората без съд и разправа. р.

** Чудни неща биват само в Русчук, в яхърът на Акиф паша, а в такова едно господарство, дека владее самият народ, има закон, по който секи човек се съди и ако е той крив, то се наказва: а ако не е, той се отпуща на воля. И м а л и в Р у с ч у к к о н с т и т у ц и я? Сиромах Акиф паша! р.

*** Кой е развратник? Онзи човек, който пролива своята кръв за своят народ и умира за своето отечество е развратник; а тия, които продават своите братя за един кокал, който им се хвърга от софрата на Акиф паша, са честни хора!!! Чудно нещо! (гл. «Дунав», № 449.) р.

**** Питане е сега, кой търси сега своите лични и частни интереси: Тотю ли, или редакторите на «Дунав»? Да отговаряме на тоя вопрос било би напразно, защото секи човек, който има човеческо сърце и българска човеческа душа, твърде ясно види (това същото видят и редакторите на «Дунав») кой е отечествопредател и развратник и кой не е; а така също кой служи за пари или за частни интереси и кой не. Нека редакторите на «Дунав» помнят, че времето наближава, а това време ще ни покаже кой е развратник и кой не. р.

***** И такава една помия, и такава едно гюбре, какъвто е «Дунав», може да лае против Тотя и да го нарича подла душа! И тия редове пишат християни и пишат ги само затова, за да им хвърли Акиф паша кокалче! р.

НАШИЯТ ДРУЖЕСТВЕНИ ЖИВОТ

Ако би поискал да поздравя своите братия с «Нова година», то трябаше да им кажа: «Желая ви Нова година и ново щастие»; а да изрека такава една глупост аз не съм в състояние, защото моите осиротели и нещастни братия не са имали старо щастие, което сега би трябало да подновят. А ако някой ми предложеше вопрос, защо и за какво ми се харесва или защо ми се не харесва Нова година, то аз щях да му отговоря: «С нищо ми се тя не харесва», и мисля, че моят приятел ще да остане доволен от моят отговор. И наистина, що е това Н о в а г о д и н а? Нема хората не са се научили от горчивият опит и не могат да се убедят, че «Нова година» не е нищо друго освен термин, който има значение само за астрономите, за поповете и за г. Данова, или, по-добре да кажа, за неговият «Летоструй»? Нема Нова година ще да донесе на сиромасите бяла погача или печено прасе? Нема старата година, която се измина и отиде във вечност, затътра след себе си коравите парчета и донесе мек хляб на сиромасите? Нема за българският народ беше по-щастлива 1869 от 1870 година и нема той е престанал вече да пролива горчиви сълзи? Нема 1871 година ощастливи нашият народ и нема тя ще да избави сиромасите от техните страдания и неволи? А за какво да се радваме на Нова година? Какво искаме ние от нея? Нели е по-добре да оставиме астрономите и календарджиите да доказват това, щото тряба да докажат, и да гледаме своята голотия? Нели е по-добре да оставиме поповете да си ръсят по къщите и да пеят «Во Йордане», а ние да гледаме да нахраним своето «алчуще черво». — «Не е то така», ще да им рече някой разбогатял от чуждият пот търговец. — «А как е?» — ще да попитам аз. — «Нова година си има своето значение. . . тя, тя, тя. . . » — «Що е тя?» — «Много». . . — «Чакайте, аз да ви кажа това, щото желаете вие да ми кажете. Тя е голям празник; тя е Нова година; тая. . . Ех, тя. . . Тряба да купиме прасе, да изпечеме гъска, да ядеме плачинта, да пиеме пиво и вино, да спиме 16 сахата, «зане сеи день дозволяется вина и

елея.» Както щете, а богатият търговец има пълно право: той е и лани живял добре, следователно ще да проживее добре и тая година, стига само да стане по-скъпо житото и кукурузът. Това е вече станало природни закон, че както богатият, така и тоя, който се не меша в народните работи и който се не грижи за съседите си и ближните си, и днес живее така, както е живял и лани, т. е. живее така, както му се живее. А ти, млади вагабонтче, искаш да кажеш, че светът върви не така, както би трябало да върви, и че сиромасите търпят зло и неволи. Чегато ти не знаеш, че за да се радва някой из нас, то други тряба да плаче; че да бъде богат един, то други тряба да бъде сиромах. Ако сичките хора да бъдеха богати и да имаха що да ядат, то не щеше да има кой да стане хамалин в Гюргево и ние сами трябаше да стоваряме качетата със сарделите си. Ти не знаеш, че тоя свят върви по своят път, че сичко е скроено с добър аршин, сичко е излеяно с правилен калъп и че сичко е подчинено на неизменни закони: заблуждения и мъдрост, топлота и студ, кражба и благородство, нещастие и чорбаджилък, коне, купени с чужди пари, и покъсани цървули — сичко е разместено от провидението на мястото си и никаква сила не може да го измени.

Но ти млади вагабонтче, казваш, че богатите хора и чорбаджиите крадат от народът. Добро, а кажи ми ти, можеха ли тия да бъдат богати и чорбаджии, ако да не крадеха? Можеха ли тия без пари да седат на шията на сиромасите? Смешно е, мой приятелю, и да доказва човек, че арапинът е черен, а европеецът — бял. За да има щастие един говедарин, за да стане владика или чорбаджия, дебел търговец или селски поп, то той тряба понапред или да има пари, или да е готов да убие и баща си — другояче се не може. Погледайте на нашият български бъдещи синод и ще да се уверите, че аз говоря право. Наш г. Макариополски желае да бъде или патрика, или нищо и има пълно право. Питане е, чие е стадото и за кого то пасе трева? Разбира се, че за овчарите. А г. Дорчо? О, г. Дорчо е такова българско цвете, което не е никнало и във фанариотските градини от Юстинияна и до султан Азиса. Много умна е българската пословица, която казва: «кротко ягне от две майки суче». Следователно и г. Дорчо (ако и да не прилича на кротко ягне) е излязъл да пожъне днес от българската нива ония класове, които бяха останали от Никифоровците и от Никодимовците; а на българите е се едно Дорчо ли пожъне тия класове или Серафим. А крив ли е за това Дорчо, когато на светът няма никаква правда? — Ако е селото без кучета, то хората ходят без тояга. Освен това правдата се е дотолкова сдружила с кривдата, щото ни един моралист не е в състояние да спредели границите между тия две сестри. Генович ефенди мери правдата с капъните на турската цензура; «Българско книжевно дружество» я търси в Алипашовият селямлък; г. Оджаков я търси в мъглата и лови я с риторически примки; вестник «Читалище» мисли, че тя не му е потребна, в. «Право» не иска и да чуе за нея, в. «Отечество» употреблява сичките си сили да я изгони из редакцията, защото тя не може да се сдружи с иконокрадците, и пр.

Кажете ми, има ли правдата право да каже, че тя изпълнява добросовестно своите длъжности, когато в нашето нещастно отечество се почитат такива хора каквито са Хаджи Иванчо ефенди, Арнаудов, чорбаджи Ничо и сичките хайдуци, конокрадци, шпиони и чорбаджии? Колкото повече откраднеш, колкото повече сиромаси изгориш, колкото повече жени, деца и майки разплачеш, колкото повече къщи запустиш, толкова повече си по-щастлив и поуважаем от нашата полутурска публика и от нашето честито правителство.

И така, Нова година има значение само за ония народи, които из ден на ден крачат напред, които изритват старото, изгоряват гнилото и погребяват умрялото и които ни една минута не стоят на едно място, а употребляват сичките си сили да облекчат общественото свое положение. Българският народ нарича Нова година «сурова година», а това название твърде вярно определява характерът на самият народ. Както чуждите, така и нашите домашни филолози искат да докажат, че думата «сурова» има старо митологическо значение, че тая дума произхожда от Сур, който е бил древнославенски бог. Аз никак не мога да се съглася с учените филолози, защото «Нова година» се нарича «сурова» само у тия хора, у които суровицата играе голяма роля. Тлъстите попове, разбогателите механджии, мироточивите калугери, целомъдрените калугерки и др.

под. наричат «сурова» «новое лето». За Наполеона, за папата, за Франция, за немските вдовци и пр. годината е «сурова година»; а за Горчакова, Байста, принца Амедея, Бисмарка, Вилхелма и др. тя е «нова година», която твърде лесно може да бъде «сурова», а твърде лесно може да бъде и весела. Колкото за султан Азиса, за Али паша и за халваджията, то годината им не може да се нарече ни сурова, ни весела, защото суровиците не са още изпълнили своите обязаности. За цариградският патриарх годината е нова, но без старото щастие. А когато щастието на човека е така неоснователно, то не тряба да му желаеме ни «Нова година», ни ново щастие.

Ние, българите, имаме и стари, и млади хора, както ги имат и сичките други народи, следователно трябало би да имаме и нова година, и стара година; но нашето младо поколение не е отишло твърде далече от старото, както и старата година с нищо не се отличава от новата: нашето старо поколение за нищо повече се не грижи, освен да шие кесии, да печели пари, да гледа рахатът си и да ходи в Ерусалим на поклонение; а нашето младо поколение се е предало на пиянство, на разврат и на турски увеселения. Разказват, че в столнината на Дунавският вилает (в Русчук) се изпивало повече ракия, нежели вода; че младите момичета търчат по капиите до среднощ; че младите българчета замръкват и осъмват по механите и по кавенетата. Из сичкото това мнозина си са съставили понятие, че младежът куца с левият крак, а старежът — с десният. Иди после това и разбери кой е прав, а кой е крив!

Ние, българите, имаме своя книжевност, но тая книжевност нито може да се нарече българска, нито пък има право да се нарече книжевност. Нашите книги или са съставени и преведени безграмотно, или са напечатани, без да се спомене името на авторът им. Тука тряба да забележа, че преводачът и крадецът никога не заборавят да поместят своето име. Аз казах вече, че нищо не очаквам от Нова година и че не давам на тая година никакво значение, но пак не можа да не пожелая, щото 1871 година да не види ни една българска нравоучителна книга, и сичките «Водачи», сичките «душеспасителни книжки», сичките протестантски и католически нравствености да потънат във вечността. Ако Нова година да изтребеше сичкият български литературни боклук, то аз съм съгласен не само да я уважавам и да ѝ се радвам; но съглашавам се още, с помощта на редакторът на «Дунав», да ѝ напиша химна и да я посветя на г. Николая Мироновича Тошкова. Но изпълни ли Нова година моите желания, или не; а аз желая на нашите вестници повече добросовестност, повече патриотизъм и повече определеност; а на редакторите им повече размишление, повече здрави мисли и по-малко жадност за пари!

Ние, българите, имаме големи патриоти; но нека «сурова година» избави нашият народ от ония патриоти, които честитяват «Нова година» на турските чиновници и на техните блюдолизи! Нека нова година избави българите от ония негови благодетели и «Благодетелни дружини», които му събличат ризата, за да си правят харемлъци и да богатеят от потът му!

Аз моля «Нова година» да ни избави и от ония горещи патриоти, които много говорят и много обещават, а нищо не правят!

Боже, услиши молитву нашу!

Д.

Свобода, г. II, бр. 1, 2. I. 1871 г.

ДО г. ОДЖАКОВА В ЦАРИГРАД

О, г. Оджаков, та вие сте били велик човек, вие сте били Колумб, Нютон, Гершел; а българският народ мислеше досега, че сте просто мекере или блюдолиз на силните и на пресветлите! Простете ни, г. Гиземия! Простете нашето заблуждение и нашето невежество! Великите гении са и великодушни хора; а покорната глава сабля не сече. Отсега нататък ние никога няма да си дозволиме и да кажеме нито че вие сте дете, нито че говорите лафолсун, защото такива открития, каквито вие днес откривате във в. «Право», не е откривал ни Мехли Седек, ни Настрадин ходжа. Вие говорите: «Как се прави хълва (халва) владиката не знае (??Чегато г. Оджаков не знае, че повечето владици са били бозаджии или халваджии, преди да ги орисат орисниците (тука ние употребляваме виражението на г. Я. Груева) да бъдат владици. Молиме

г. Оджакова да ни каже кой из гръцките владици не е бил халваджия? А г. Дорчо? Не е ли г. Дорчо по-напред бил гайдарджия и хайдутин? Кажете де, че не е!), но и как става някой владика, халваджията тоже не знае! (?? Знае той, ако само има пари да заплати на патриката. Не знае ли г. Оджаков историята на магарето, което било направено владика за неговия добър глас или за кесията, която висяла на опашката му?) Следователно за това нека хоратят хора, които разбират (напр. да говори Оджаков, който ако и да не е владика, то ще стане такъв твърде скоро, защото подобни хора, какъвто е г. Оджаков, са готови владици); а не редактори и кореспонденти, които нищо не отбират. (О, г. Оджаков! О, всемогъщи и всезнающи г. Оджаков!) В словата (?) на редакторите и политичъските (политическите) вестници не са забелезва (из тая дума забелезва, а не забележва, се види, че г. Оджаков е фанариотин, ако и да е велик юрист), пълно политическо знание (???!!!). Напр. у (в) Австрия всички (сичките) почти редактори са чифути без образование (???), че ако такъв келяф чифутин каже някоя невряла и некипяла, (то) ще ли го повярват изкусните дипломати, политици и юристи? (Идете после това и кажете, че г. Оджаков не е велик човек и че не умее да говори големи думи! Такива са сичките велики хора. Наполеон казваше: «Аз съм първи политик във Франция»; а Людвик XIV говореше: «Аз съм Франция».) Ня (?) твърде, хората знаят и предвиждат що е възможно, полезно и що може да роди добри плодов (г. Оджаков ще да ги роди), а чифутите (,) подкупени някои си, пущат лъжите на вятара! Към тази категория спадат и повечето от нашите неучи и не юристи редактори. (Тука г. Оджаков прилича на онова дете, което рекло на друго едно дете: «Който не е лекувал крастави кози, той не е човек и нищо не знае. Както щете, г. Оджаков, а вие тряба да сте луди! Я оставете вие българският синод на мир и идете да се полечите в лудницата!) И таквизи хора са подписват редактори на политически газети, редактори, които не знаят политиката яде ли се (,) пие ли се!» Ние не щеме вече да изписваме повече из философическите разсъждения на новият български синигер, ще кажеме само, че тежко и горко на българският синод, ако го защищават подобни юристи. Гъската, ако и в Одеският университет да се учи, то тя пак си остава гъска. Ние знаеме, че г. Оджаков със своята философия желае да убие г. Славейкова; но между г. Оджакова и г. Славейкова лежи голямо разстояние и на г. Оджакова няма да помогнат никакви юридически науки и никакви учени дипломи. На безумният не помага никаква наука. А вие, г. Найденов, не срамете своят вестник и не каляйте своето име. Бягайте вие от сичките юристи, които са като г. Оджакова.)

Свобода, г. II, бр. 3, 17. I. 1871 г.

[КАКТО И ДА СЕ СВЪРШИ КОНФЕРЕНЦИЯТА. . .]

Цариград, 19 януари.

А що има ново, Хасан ефенди? — пита Халил ага.

Няма нищо ново, сички очакват да чуят какво ще да каже хонференца киралъ[1] — отговаря Хасан ефенди, който е един от най-големите правителствени хора.

А кажи ми ти, Хасан ефенди, като си умен и стар човек, кой е тоя хонференца кралъ и чий е той цар? — пита Халил ага.

— Ех, чегато ти и сам не знаеш! — казва Хасан ефенди.

— Валлаха, билляха билмен[2] (не зная) — отговаря Халил ага.

— Тая хонференца не е крал, ами е кралица — казва големият чиновник. — Тя е сестра на ингелиз киралъ и управлява Америката. Когато нашият падишах беше в Лондра, то той играл с нея бал и тя му понамигнала.

— А когато е така, то ние не тряба да се боиме от нея — говори Халил ага и гледа на Хасан ефенди като теле.

— А аз мисля съвсем друго — казва Хасан ефенди. — Знаеш ли ти, че ако европеецът те помилва, то той иска да те ухапе, а ако се сърди на тебе, то ти премълчи малко и хъзът ще да му мине, без да ти направи някое зло. Аз

[1] Правила на конференцията.
[2] Бога ми, не зная.

познавам добре и дидоните (французите), и джоновете (ингелизите). Да те пази господ от такива приятели!

— Аз съм дошел да ти помагам против московецът, ала и ти тряба да бъдеш кротък и да не правиш пакост на своите гяури (на християните в империята), защото другояче няма да ти помогна — казва дидонинът.

А ингелизинът ти казва: «Нашата вяра е по-добра от вашата и затова вие тряба да бъдете гяури, ако само искате да ви помагаме. Такива са, мой приятелю, тия европейци. Плюя им аз на брадите! Скъпо е нам тяхното добро.»

— А немците? — пита пак Халил ага.

— Немците не чинят ни толкова, колкото чини черупката на едно изядено ейце. По стоката, която тия продават, можеш да мислиш какъв е тоя проклети народ. И кофарчетата му са калпави, и иглите му не хелат, и нищо му не хела! Ингелизинът земе пари, ама и стока ти даде, а немецът не е нищо друго освен калпав чафутин.

— А московецът? — пита Халил ага.

— Московецът е наш душманин, ала аз съм съгласен да имаш с него работа, нежели с нашите приятели. Московецът дойде, бие те и казва ти да направиш това и онова, па си иде назад и ти си работиш пак това, щото си работил и по-напред, т. е. не слушаш го, а ингелизинът ти не дава мира никога. Московецът знаеш от коя страна ще да те ухапе и вардиш се, а от ингелизинът никога няма да се увардиш! — говори Хасан ефенди и дълбоко въздиша. Такова е днес общественото мнение в Цариград и въобще по сичка Турция, дека живее Мохамедово семе. Колкото за християните, то тия не осъждават никого освен себе си и чудят се как са могли в продължението на 450 години да робуват на такива едни говеда, каквито са турците.

Турските господарствени хора са се вече убедили, че както и да се свърши конференцията, то тия са пак принудени да опашат саблите си и да посрещнат неприятелят, а кой и какъв е тоя неприятел, тия и сами още не знаят.

— Ние сме уверени, че конференцията ще да се свърши не за наша полза, следователно ние тряба да се приготовиме за бой — казал Мустафа Фазил паша на австрийският посланик, дорде той още беше министър на финанцията.

— Но за тия приготовления трябат пари, а вашите финансии не процъфтяват — казал посланикът.

— Приятелите няма да ни оставят — казал Фазил. Разбира се, че още тогава, когато Фазил е говорил с австрийският посланик — а това беше преди три месеца, — турското правителство е мислило да заключи заем във Виена. Днес вече се явно говори, че правителството желае да заключи заем от 2 милиона фиоринта, за който ще да плаща по 14 процента, и ще да прокопса. Тоя заем е необходим днес за турското правителство, ако то мисли да се въоружи и да е готово на секи случай. В Америка са вече купени няколко хиляди нови пушки и няколко стотини топове, но американските търговци искат пешин пари. Така също турското правителство е изпроводило в Берлин двама офицери да купят нови топове, с които султан Азис желае да влезе в Петербург или барем в Белиград като Вилхелм. Из Триест тия дни ще да дойде и един панцирни корабл, когото турското правителство е купило преди малко време.

Али паша формално вече е заявил, че се отказва от ланските свои приятели, на които мислеше да прати 300 000 войника на помощ, и прилепява се за техните неприятели. Вилхелм, Бисмарк, Байст, Андраш ефенди и Франца Йосиф са днес първите турски приятели и ангели-хранители. Генерал Игнатиев, който преди малко време беше големият аркадашин на Али паша, е захванал вече да губи своето щастие. Според както разказват, главната причина, за да премине черна котка между г. Игнатиева и великият везир, бил «боспорският вопрос». Към Североамериканските щати и към французката република Али паша е дотолкова безобразен и дотолкова неблагодарен, щото и граф Байст тряба да преклони пред него колената си. «Левант Таймс», който съчувствоваше на Франция и описваше немските варварства, биде запретен на три месеца, а «Левант Хералд», който бълва сякакви измишльотини против французката република и против Америка и Русия, бил награден от великият везир с двесте лири и със своето собствено везирско приятелство. Американският посланик протестирал против такава една несправедливост, но Али

паша му отговорил, че Турция не е нито Франция, нито Америка, а самостоятелна държава (??!), която твърде добре знае що ѝ тряба и що тряба да прави.

Въстанието в Арабия се продължава. Началникът на въстаниците се скарал със своите приятели и предал се на правителството, но въстанието продължават неговите приятели. Истина ли е това, аз не зная.

Х.

Свобода, г. II, бр. 5, 30. I. 1871 г.

[ОТ МАГАРЕ И КОБИЛА НЕ СЕ РАЖДА ХАТ]

Русчук, 24 февруария

Сяка птица се ражда от ейце, сяка риба — от хайвер, сяко топлокръвно животно — от майчината си утроба, следователно сяко едно животно има свои предшественици, които приличат като две капки вода на него. Без прадеди се раждат само богините, като Венера из морска пяна. Минерва е по-умна от Венера, защото се е родила из главата на Юпитера. Нашият нови валия, който се нарича Омер Жевзи паша, е наследник Акифов, но не се е родил и возпитал като своят предшественик; но не се е родил нито от морска пяна, нито из главата на Юпитера. Акиф паша беше турчин, каквито бяха турците при Меджида, при Махмуда, при Селима и Амурата; а Омер паша е. . . Е, що е Омер паша? — Омер паша е. . . Омер паша. Не зная другите мои братия какво щат да кажат; а аз ще свободно да реча, че той не прилича нито на своят адашин Френк Омер паша, нито на п а н а Чайковски, нито пък на Митхада, Сабри, Акифа и Али. Дявол го знае какъв е!

Аз преди малко време ви явих вече какво ми говореше един турски чиновник за турските паши; а ако сте забравили, то ида да ви повторя неговите думи. Ето тия думи: «Кой знае какъв лапнишаран ще да дойде из Цариград! Може да дойде куче, може да дойде гъска, а може да дойде и муле. Мулетата са най-лоши.» Мене ми се чини, че нашето ново светило принадлежи на последният клас. Баща му турчин, майка му гъркиня, кръстен в православна черкова, возпитан в Атина, потурчен в Цариград, моли се на аллахът и на Мохамеда и чете коранът, без да вярва в тях и пр., и пр. Страшно! Такива хора са най-лоши на светът и надминуват със своята безнравственост и животните. Един човек, който е способен да продаде вярата си, убежденията си (ние мислиме, че атинските возпитаници имат какви годе убеждения; а сяко едно човеческо убеждение и проявление е съвсем противоположно с мохамеданството), майка си и н а р о д н о с т т а си, то тоя човек е готов на сичко. Но мене ще да кажат, че човек се не гледа по майката, а по бащата, следователно κύριος Омер по произхождението на баща си е османлия. Твърде добре, но и ние имаме пълно право да кажеме, че от магаре и кобила не се ражда никога хат. И така, ние днес се сдобихме с нов валия и станимашките оцетари тържествуват. Идете после това и речете, че животните са назначени от природата да служат само на човекът, когато раята днес тряба да кади тамян на камилските водачи. Но както и да е, а в Русчук днес

Пред Нерона,
пред тоя Юпитер нови
молиха се вчера нашите аги
и сичките патриции и аристократи,
и излея им се божа благодат. . .
чорбаджиите се помолиха, —
и на мютесарифите се даде повеление:
сичко щото искат, то нека да правят.
«А аз ще да ви помиловам». . .
И вие п л е б е и, клети робове, —
и вие вчера се молихте, — но вас
никой не помилува! Не умеят вас
и да помиловат както тряба!. . .

В градът ни съществуват няколко цънцари, които вече са захванали да се главяват у Юпитера за шпиони; а нашите чорбаджии, поп Нил и сичките други български ефендиета преклониха вече коленете си пред Омера и. . . Български синове! Омер паша се показа на първо време твърде деятелен (да го не урочасате!) и нищо повече не прави, а само затваря и освобождава, освобождава и затваря. Браво, Али паша! Но да оставиме тия животни и да поговориме за друго.

Турците в последньото време са станали твърде войнствени (дават им кураж французките войници и Наполеон III), и тия са готови да обявят война и на месечината. Преди няколко деня един турчин казваше, че у турският народ се е възродил пак онзи войнствени дух, който едно време накара еничерите да покорят почти цяла Европа. «Съсипахме Кандия, смирихме Черна гора, избихме българските хъшове, умирихме арабите и багдатците и твърде скоро ще да стъпиме пак в Белиград», говореше твърде самоуверено новият Баязид. И наистина, турската войска се вдига към сръбските граници, защото «Милан-бей иска да прави гяурски пари, а нашият падишах му не дава; а не дава му за това, че ал-коранът не дозволява ни на един крал да сече (к а л п а в и) бешлийци». Из Шумен преди няколко деня дойдоха около т р и хиляди войника, които тутакси се изпроводиха във Видин и в Белоградчик по сухо. Тежко на селачените от тая гладна ордия! Тези дни се очакват из Шумен още три хиляди войника, които ще да бъдат изпроводени в Босна. Казват, че редифите в Туна-вилает ще да бъдат повикани на оружие до 14 марта.

Свобода, г. II, бр. 9, 27. II. 1871 г.

ЗНАЕШ ЛИ ТИ КОИ СМЕ?

Ето че и есен дойде, слана захвана да пада, бръмбалите се скриха в корубите, жабите в тината, комарите в дупките; а нашите синигери сѐ пеят и пеят. У нас, от Цариград и до Кишиньов, кипи страшна работа и българските учени мъже никнат като копривата през марта. Никога българският округ не е бил дотолкова пълен с гении, с писатели, с дружества, с читалища, с училища и пр., отколкото днес. На която страна и да се обърнеш, то ще да настъпиш или на вестник, или на книга, или на черкова, или на читалище, или на гения. Чегато българите са се сговорили да отворят наново Александрийската библиотека или да градят Вавилонската кула. Когото де срещнеш и когото де стигнеш, то секи е в щогоде велик, знаменит, родолюбив: един прави някакви си проекти, други мисли да гради, трети да отваря, четвърти

да помага, пети да просвещава, шести да спасява, седми да доказва и пр. С една дума, у нас се е появило такова наводнение от проекти, предположения, съображения и мероприятия, щото ако би и най-малката тяхна част била приведена в изпълнение, то, непременно, сичкото човечество би било щастливо като в мохамеданският рай. Даже пловдивските бакали са захванали да печатат книги и да издават вестници, даже селските терзии и говедари са захванали да говорят сказки в читалищата и да просвещават невежественият народ. Но най-изобилна е наша България с дипломати: Бисмарк лети от уста до уста, Наполеон от уши до уши, Хоенварт, Байст, Горчаков, Андрашия, Махмуд паша, Тиер и пр. са напълнили вече кавенетата. . .

— Бисмарк ще да падне, ако само не послуша съветите на Горчакова и ако развали приятелството си с Росията — говори един стар българин.

— Наполеон пак щял да се върне във Франция, защото французкият народ не е още съзрял за република — говори един овлашен българин.

— Чехите рано или късно ще да добият. . . Ако чехите не добият, аз главата си давам — говори българин славянофил.

— Сичкото това е добро, а какво ще да правиме ние, българите? — говори онзи българин, който сѐ иска да прави, а нищо не прави.

— Нашата работа е българска — говори трети.

— От нас няма нищо да бъде — говори четвърти.

— От българите ти ни попара не можеш направи — говори един българин, който се е прославил като шегаджия по кавенетата. Публиката се смее, радва се.

— А аз ви казвам, че и българите напредват, както напредват и другите народи — говори един български патриот.

— Напредват до дяволите! — говори един българин скептик. — У нас само се говори, а нищо се не работи. Нищо у нас не е направено като господ дал. Захванеме ние да градиме черкова, изкопаеме темелите ѝ и зарежеме я; отвориме училище, събереме пари, изядеме ги и изпъдиме децата; отвориме читалище, събереме пари, скараме се и затвориме го; захванеме да правиме учени дружества, викаме, крякаме, хвалиме се, а после се отказваме да

заплатиме спомоществуванието си; излезе български вестник, ние го посрещнеме с радост, направиме му дунанма, подпишеме се да го получаваме; а когато поискат пари, то ние говориме: «Аз не зная да чета български,не пращайте ми вече.»

— Ние плащаме, но нашите вестници не излазят редовно, и ние се боиме да ни не пропаднат парите. Колко вестника досега са захванали да се издават, то сичките са престанали! Няма честни редактори. Аз съм изгубил стотина жълтици за български вестници — лъже един прокопцан българин, който не само за вестник, а и на бакалинът не плаща редовно.

— Не си ти изгубил стотина жълтици, защото сичките вестници, които днес се издават и които са се издавали досега в Ромъния и в България, не са повече от десет, и ако ти да си бил записан за сичките, то и тогава не си можал да изгубиш повече от пет жълтици — говори скептикът.

— Дойди в дюгенът ми и виж тефтерите ми.

— За какво да ти гледам тефтерите, когато твърде добре зная, че ти не си платил ни за «Народност», ни за «Отечество», ни за «Свобода», ни на «Книжевното дружество».

— А защо аз да плащам на «Книжевното дружество», когато то нищо не работи? Не ща аз такова дружество,

— Когато си се подписал да даваш, то тряба да дадеш; а после го критикувай колкото ти сърце желае. Кажи ми защо и за какво ти се не харесва «Дружеството»? «То нищо не работи», ще кажеш ти. А що може то да работи, когато ни ти, ни тоя, ни оня не са и до днес платили спомоществованията си? По-напред дай, после искай да ти дадат. Как мога аз да те критикувам, че ти нямаш в дюкянът си сичко, щото тряба, когато съм се обещал да ти дам капитал и излъгал съм те? Според средствата и работата.

— Не е то така — говори други един българин, който обича да философствува. — «Книж. дружество» нищо повече не прави, освен дето ходи да проси и да събира пари. Когато си мокра кокошка, то се барем не хвали! Нашето «Дружеството» преди две години ни обърна мозъците в главите от хвалене, а когато захвана да работи, то работата излезе шуплива. Не беше ли по-добре от рано да захванеме по-просто и по-мирно? Преди една неделя из

Браила ми донесоха някакви си «Дневници от главното годишно събрание» (а аз очаквах 5-та книга от «Пер. списание»), из които аз можах да разбера, че «Дружеството» увеличава своите капитали, че на действителните членове ще да се дава от сега само по 10 жъл., че г. Дринов се отказал вече от платата си, че г. Н. Ценов и г. С. Берон се обещали да допълнят недостатокът от ланската година и пр., но «Периодическото списание» щяло да се издава само тогава, когато се съберат пари от спомоществователите и от пожертвователите. Аз не зная сега — за каква работа са избрани действителните членове? Ако тия се избират да копаят, то мотиката на рамо и хайде на лозето; ако се избират да издават вестник, то перото в ръка и напред; а ако се избират да дремят по биртовете, то «наздраве!» Когато нямаме лозе, то и работници ни не трябат, а когато не може да излазя «Пер. списание», то и редакторите му би трябало да си идат от дека са дошли. Сяко общество си има цел; а когато се тя не изпълнява, то и обществото не е потребно. Нашето дружество прилича на оная бабичка, която купила ведро да дои кравата, а кравата още не се била и отелила.

— Но ако «Дружеството» събере спомоществователи, то ще пак да издава «Пер. списание». Не видите ли, че тука са криви само парите — без пари и дядо поп не ще да кръсти.

— Аз и сам зная, че трябат пари и че «Дружеството» ги няма; но работата би могла да се поправи.

— А как ще тя да се поправи?

— А ето как. «Дружеството» е похарчило за 1870—1871 до 11,620 ф[ранга] и 9 б[ана]; из които за печат е изразходвало само 1724 ф. и 89 б.; а за салони и плата на действителните членове 10,000. По нашето мнение тая последня сума може да се смали на 2000 франга, защото за «Дружеството» е потребен само един действителен член с 2000 франга. Колкото за квартирата, то на «Дружеството» е потребна само една станца, за която да се плаща годишно не повече от 300 ф. Другояче от «Дружеството» няма да бъде ни турчин, ни каурин.

Българската публика слуша, одобрява и работата се свършва.

Свобода, г. II, бр. 22, 13. XI. 1871 г.

[ТАКИВА СА НАШИТЕ ПРОСВЕТИТЕЛИ]

Представете си, че вие седите в някое кавене, пушите своята сигара, пиете своето каве и мислите си за най-простите и най-прозаическите работи, т. е. мислите си, че времето е кално, че хлябът е станал по-скъп, че дървата щат да ви изгорят чергата и пр., а в това също време пред вас излазя някой от най-първите български дипломати, сяда до вази и захваща да ви приказва:

— Горчаков щял да отиде в Берлин и да изпсува Бисмарка за неговата нечестност и лицемерство. Росията казва, че на Дания тряба да се даде Шлезвиг-Холщейн, защото Дания е роднина с Росията. Когато умре датският крал, то Дания ще да се съедини с Росията, защото неговата наследница ще бъде жената на великият княз Александра III.

Вие не слушате дипломатинът и продължавате да си мислите; а той мисли, че вие не вярвате в неговите думи, и продължава:

— Един от скопците, който твърде често ходи в руското консулато да подписва своят пашапорт, слушал как барон Офенберг говорил на своят секретарин, че Наполеон е намислил да ожени синът си за руската принцеса, дъщерята на цар Александра; но Англията е противна и съветува русите да не дават своята рожба на един вагабонтин.

Вие продължавате да мълчите, а ораторът, като гледа вашето равнодушие към великите дела, става и оставя ви на мира. Но едва той пристъпи няколко крачки, то ето ви и други.

— «Правото» и «Читалището» дойдоха. Видяхте ли ги?

— Видях ги.

— А «Турция»?

— И нея имах щастие да видя.

— Да ви кажа право, «Турция» се е поправила. Да е жив Икономов. Способен е тоя човек. Ако Икономов върви така, както той върви днес, то и «Македония» и «Право» ще да паднат.

— А що проповядва г. Икономов?

— Големи работи, мой брайно, а най-много сè за философията.

Вие пак захващате да си мислите за своите неволи, а ораторът продължава:

— Дорде г. Оджаков пишеше (името на г. Оджакова ви пробужда) в «Право», то тоя вестник имаше някакво си юридическо значение; но г. Оджаков е захванал вече да пише във в. «Читалище» и «Право» се е съвсем покалугерило. Съветувам ви да прочетете «Читалището», а особено сказката на г. Оджакова и песнопойството на г. Жинзифова.

Ако сте вие любознателен човек, то когато се върнете дома си и когато позаборавите за калта и за дървата, то тряба да земете в ръка «Читалището» и да прочетете сказката на г. Оджакова: «Любезни господа и господжи!* — говори г. Оджаков и вие отваряте и очите си, и ушите си. — Поканен частно в разговор отъ страната на няколко почтенни членове отъ тукашното б л а г о н а д е ж н о Българско Читалище да държа какав годе разказ лицето, което има чест да стои и говори сега пред вашета благосклонная снисходителност, не е могло да са откаже че д ı не направи това (?), макар, че това лице са осеща още слабо да занимава публични събрания с таквоз нещо (гледай ти смирение! А лани беше готов да извади очите на «Македония», защото тя не пожелала да признае неговите юридически способности!), които изискват подълбоки познания и по-вещо изложение за пред вниманието на почтената като сега събрана публика. (А ако не си в състояние, то защо се завземаш да правиш това, щото не е твоя работа?) Лицото, което занимава сега вашия проницателен поглед, къту има честта да се удостои да баде поканено от страната на българското централно благонадежно огнище, което има за цел да разпространява добри и полезни познания в широка, мила България, Тракия и-Македония; което, има за цел да поощрява секиго да полага труд за нравственото и умственото развитие и всякистранно разбогатяване всред милия ни народ, който с искрени чувства и верна надежда очаква много големи сполуки от това огнище, нареченно Читалище, което прави чест (г. Оджакову) и слава на тукашните

* Но да не помислят нашите читатели, че ние някак си сме изнаопачили смисълта и съдържанието на тая сказка? Ние сме длъжни да им явиме, че оставихме сичко, каквото си е, и не турихме даже точки и запетаи, дека тряба.

българи особен. млади ревнители за всяко народно добро, къту има, повтарям, чест да бъде удостоено да му са предложи така любезно да са приготви да п о з а л ъ ж е, (? ? ? ! ! ! Ние не знаехме, че науката била лъжа и ако да не беше г. Оджаков, то щехме да останеме вечни невежи!) с нещичко присъствующата сега тук почтена и заслуживающа уважение (за що?) публика, счита за своя длъжност да са изрази откровенно, че оно среща в себя си вътрешна борба, след като даде дума че ще се постарае да се приготви да продума две три слаби думи; борба повтарям, която естественно са появява у чиляка, когато са бере да занимава с думите си (със сайтарджилъците си) едно таквоз събрание, което не му е отблизо познато.»

— Тряба много учен човек да е тоя г. Оджаков — говори един от «заслуживающата уважение» публика.

— Много високо и учено говори — казва други.

— А що той разказваше за огнището? — пита трети.

— В петък, казва, не тряба да се готви «благо» на огнището, защото читалището не дозволява — казва четвърти.

— А аз нищо не разбрах — казва пети.

— И аз, и аз, и аз — казват много любезни господа и госпожи.

— И аз, да ви кажа право, мои братия българи, нищо не разбрах, разбрах само това, че великите юристи тряба да са луди; а цариградското читалище е още по-лудо, че дозволява на подобни шарлатани, какъвато е г. Оджаков, да лъжат светът и да говорят, без да знаят и сами що говорят. А в. «Читалище» още печата сичката тая нечистота, и то на първите свои страници!!! Види се, че и г. Найденов е голям юрист. Шарлатани!

Но до тука г. Оджаков е само смешен и достоен за съжаление; а от тука, както ще да докажеме по-долу, той е гнуснав, подъл, низък и достоен за презиране. Във втората книжка на «Читалището» г. Оджаков ни разказва такива неща, от които се наежва косата у секи честен човек. Г. Оджаков говори, че турците и българите са братия в сяко отношение, и продължава. Нека ни простят читателите, ако поправиме, доколкото се може, езикът на г. Оджакова, защото в противен случай тия нищо не могат да разберат. «Дали ще да се намерят между турците такива патриоти, говори г. Оджаков, които да си

припомнят за онова братско и военно съединение и живот между турци и българи! Когато е било нужно да се величи (?) отоманската империя и да се прослави оружието й, то българите са показали верноподаническата си услуга и останали са верни и до край на условията си, по които са били свързани с турските султани, които понякогаж са се женили и за български царкини; а тези им са раждали принцове и принцеси (? Да не е и г. Оджаков от тия принцове? Да не е и той някаква смес?) от славянобългарска и турска кръв. Но освен това сродство с турците, т. е. освен дето царският двор на великите султани се е сродявал с българският двор, много паши са се оженили за българки; а много българи са приели мохамеданство (синът на последният Шишман в 1394 г. приел при Никопол мохамеданство) и чрез този само път сме се сроднили с днешният владетелни народ в България, т. е. с турците.»

Сичкото това е достатъчно да се убедим, че великите юристи имат и турска кръв, и турски мозък, и турски характер, и турски исторически способности. А знаете ли още що? Господин Оджаков е онзи същи г. Оджаков, който мисли да стане екзарх, владика или барем протосингел в българският синод, и дето преди няколко месеца защищаваше православната черкова и нашите свещени старци! Още и това ни е чудно, че цариградските почтени господа и госпожи са имали търпение да слушат как безчестят народът им и не са земали една сопа и да покажат г-ну Оджакову каква кръв тече в жилите им.

Такива са нашите просветители и нашите вестници (ние говориме за «Читалище» и за «Право»); а г. Стоянов сè още си вика: «Просвещение, просвещение!» Целунете се сега с г. Оджакова, господине Стоянов!

Свобода, г. II, бр. 23, 20. XI. 1871 г.

[ДА Е ЖИВО «ЧИТАЛИЩЕ»!]

Да ви кажа право, аз и досега не мога да разбера — защо и за какво и аз не мога да стана знаменит човек, когато мнозина наши писатели са отдавна вече станали такива? Защо хората и мене да не хвалят, както тия

хвалят Петра и Павла? Аз през своят живот съм написал повече от пет тома, а никой до днес не казва, че съм писател; написал съм няколко стотини проекти, предположения и опровержения, а никой не казва, че съм публицист; написал съм стотина песни, а никой ми не казва, че съм поет и гения; казал съм досега няколко хиляди смешни изражения, а никой до днес не ми е рекъл, че имам бистър ум и големи способности. Сичките мои книжевни трудове, да ви кажа право, изгинаха още при самото си рождение, а сичките мои предположения се удавиха в Дунав. Но, да е живо «Читалище», аз, с неговата помощ, можах да открия и тая тайна. Из «Читалище» аз разбрах, че който иска да бъде знаменит и да го хвалят хората, той тряба най-напред да окружи себе си с такива хора, които обичат сичко да хвалят, или с такива личности, които обичат сичко, щото е гиздаво, меризливо и чистичко, следователно той тряба да е облечен чисто, да говори тихо и гладко, да гледа на ръцете си, когато говори с вази, да не говори и да се не смее високо, а полегичка, с една дума — да бъде благородно-возпитан, т. е. да бъде создан по образът и по подобието на г. Балабанова. Но аз мисля, че ако приведа примери, то моята теория ще бъде по-ясна, и затова продължавам. Да кажеме, че ако Иванчо или Стоянчо е глупав, и глупав е сякога, т. е. и през лятото, и през зимата, и през пролетта, и през есента, и дене, и нощe, и във вечерно време; а ако е така, то се разбира, че никой не очаква от него умна реч; никой не мисли, че той ще бъде умен утрента. Но, о, чудо чудес! Ставате вие една заран, отивате в кавенето и слушате, че Иванчо проговорил една умна и разумна дума и че Стоянчо написал една българска песен. Публиката в това време се намери в удивително положение; чудите се и маете се и вие.

— Е-е-е! Тоя Иванчо ни е лъгал досега! Той само се е показвал пред нас, че е глупав!

— Е-е-е! Тоя Стоянчо е бил голям поет, а ние досега не сме ни мислили за това! Поетите сякога крият своите способности.

И така, по светът се разпространява известие, че Иванчо е умен човек, а Стоянчо е велик поет.

— Чу ли ти каква умна дума продума Иванчо? А ние мислехме. . .

— Прочете ли ти песента на Стоянча? А ние мислехме. . .

Иди после това и разсъждавай за хората и за техните мозъци! И така, малко по малко Иванчо и Стоянчо стават знаменити хора и техните умствени работи вървят из уста до уста, из ухо до ухо: младите се възхищават, старите се утешават, жените се умиляват, а бабите се надеят. Подобни знаменити мъже ние имаме твърде много.

От друга страна, ако ти не окружиш себе си с гладка и гиздава публика, то няма да бъдеш знаменит човек во веки веков. Даскал Христо казваше: «Напиши ти, щото искаш, само тетрадката да ти е чиста и писмото да ти е хубаво.» И даскал Христо е имал пълно право. Хората искат не добро, а хубаво; не полезно, а гиздаво; не истинното и правдоподобно, а лъскаво и високомъдро.

Да приведа пак пример. Аз зная много глупави книжки и много нищожни песници, които се считат за достойни само за това, защото ги е написал Иванчо или Стоянчо; зная и такива, които заслужават нашето внимание, но тия се не уважават, защото ги е написал Петър или Павел. На тоя свят върви сичко така. Ако чафутският цар г. Ротшилд, г. Байст, принц Наполеон, Махмуд паша и др. направят някое добро дело, т. е. ако тия влязат в някоя проста къща или болница, то сичките вестници обявляват, че г. Ротшилд посетил една от болниците в Париж, а г. Байст изволил да посети лудницата, и че тяхно високоблагородие изволили да кажат по няколко думи на болните; а в това също време г. Петраки кисне по цял ден в болниците и даже сам обмива раните на болните; а за него никой нищо не говори и никой го и не знае, освен няколко нещастни същества.

Аз би могъл тука да приведа и други много примери, но мисля, че читателите ще да разберат справедливостта на моята мисъл и от това, щото вече казах по-горе, и продължавам. Покойни В. Белински съветуваше българите да пишат и песни, ако само не могат да живеят без тях. И аз така също ги съветувам да пеят и да играят; но в това също време им обявлявам, че тия по-напред тряба да се поучат от г. Жинзифова как се пишат «народни» песни, а после вече да се земат за перо. Преди малко време аз се срещнах с един мой приятел, който има

убеждение, че за да напише човек една добра песен, той по-напред трябало да знае «пийтика», т. е. правилата на стихотворството; а аз му казвах, че когато човек няма поетически дар, той и китайските закони да изучи, то пак няма да стане поет. За подкрепление на моето убеждение, аз разказах на моят приятел, че най-великите европейски поети (Шекспир, Шилер, Боренс, Шевченко, Колцов и др.) не са знаяли «пийтиката»; но той пак ми не повярва и затова аз сега се решавам да му отмъстя и ще да му отмъстя с логическо и с достоверно доказателство. Българите имат днес два велики поета, из които единът знае основателно «пийтиката», а другият и понятие няма за нея. Тия наши гении са г. Жинзифов и г. Пишурка: първият не само че знае «пийтиката» от кора до кора, но чете я и на своите ученици в Московската гимназия; а вторият и през плет не я е видял. Из сичкото това се види, че нашите поети могат и с «пийтика», могат и без «пийтика». Моля ви се, земете I-та книжка от в. «Читалище» и прочетете:

Защо они ме любят?
Защо честѫт мене?
О боже мой, Вишний боже!
Може те веч знаят. . .
Може те са досетиха. . .
Не! те не са сещат; —
Они добри. . .
Ратайкиня
Тежко си заплака (стр. 47).

Или:

«Марко! погледни ти (,)
Гледай ти на мене (,) Марко (!)
Гледаш как сьм (съм) слаба?
Я (аз) сьм Ганна, Марко,
Не сьм рата(й)киня,
Я. . . », та и онеме си.
Марко плакал, сѐ се чудил. . .
Тя па очи откры (откри).
Пулит му се и го гледат —
Сълзи са пролиха (кн. 2, стр. 82).

Аз мисля, че ако би оживял Т. Шевченко, то той би написал г-ну Жинзифову такава една ода:

Ако си ти, брате, глупав —
що сьм ти аз крив,
та разваляш мойте песни?. . .
Не сьм бил аз див!

Колкото за Пишурката, то тоя гения е зачудил в последньо време и старо и младо:

Правдо, Сладка правдо, Господжице!
Ревностно та тража Ей, царице!
А пак нигде по свет теб нема.
Веч-де да та тража? ум не зема.
Де? и как вече за теб да питам?
Аз са уморихъ «по» тебе да се скитам?
Тражил сьм тя дор в царски дворови,
А и там никой не тя улови!!

Според пийтиката тая песен би трябало да се нареди така:

Тояго, тояго, мила господжице,
по светът те търся, ех моя царице!
Но ни една ръка до днес още нема
да ме поизмлати, дано ум да зема.
Насякъде ази сѐ за теб питам —
омързна ми вече небит да се скитам.

Но както и да е, а г. г. Жинзифов и Пишурката ще да обезсмъртят така също името си, както ще да обезсмърти своето и г. Найденов «В сляпото царство, който има едно око, той царува», а у нас най-глупавото животно се счита за философ. Аз съм уверен, че ако би се появил между нас такъв един учен мъж, който би захванал да проповяда, че на мъжете ще да израстат опашки, а на жените рогове, то нашите българи би го поканили да бъде член на цариградското читалище или барем на «Книж. дружество» и да прочете някоя сказка. «Книжевното дружество» в последньото време се показа по-достойно от «Читалището», защото в това също време, когато «Читалището»

казва: «По-добре нещо, нежели нищо», то «Дружеството» говори: «По-добре нищо, нежели боклук.»

Ето по коя причина «Читалището» излазя редовно; а «Период. списание» ходи по светът да търси ум и разум.

Свобода, г. II, бр. 24, 27. XI. 1871 г.

[И В ПАРИЖ ИМА ГЪСКИ]

Когато Найден Геров дойде из Русия в Коприщица, то нашите добри коприщенци разказваха, че той е най-ученият човек на светът, защото се е учил дванайсет години и знае седемдесет и седем езика; а баба Дона разказваше, че наш Начо е прочел и саламонията, и черната книга, и Мохамедовите тефтери, и чафутското евангелие, с една дума — той сичко знае и с дяволите може да говори.

— Аз сама видях — говореше баба Дона — как една нощ из коминят на Хаджи-Геровата къща изскокнаха седемдесет и седем дявола.

А когато г. Геров напечата своята физика, то думите на баба Дона се потвърдиха. «Киеците» и «капъните» за нашите бегликчии не бяха нищо друго освен черна магия. Разбира се, че между такава публика сяко едно и най-глупаво животно може да се прослави и да стане философ, стига само това животно да не опровъргава ония убеждения, които си са съставили за него съседите му; а секи разумен човек може да полудее.

Но днес времената се измениха и нашите българи станаха по-строги към своите учители и возпитатели. Вообразете си, че пред Хаджи Калча стои един учен мъж, просто облечен, сиромах, мирен, плашлив и пр. и моли го да каже на чорбаджиите да го земат за учител в Марашкото училище.

— Ти в коя държава си се возпитвал и образовал? — ще да попита Хаджи Калчо своята жертва.

— В Русия — отговаря смирено учителят.

— Руските возпитаници нищо не знаят — отговаря Хаджията, а учителят му не противоречи, защото знае, че нашите чорбаджии държат отговорът в джебът си. — Ингелизите са хванали чумата в шише и държат я затворена; френците са измислили «маймуната»; немците са изнамерили кибритът и пивото; а московците що са измислили? А? Московците са юнаци, ама са ахмаци.

Вообразете си сега, че пред поп Нила стои добре облечен човек и когато говори с него, то му гледа страшно в очите, както гледат гръцките комарджии, и повелява му да го уважава и почита.

— Вие в коя земя сте са возпитали и образовали? — го пита смирено поп Нил.

— Аз съм се просветил в Па-а-риж — отговаря парижлият (да речем г. Балабанов) горделиво и презрително, чегато е намерен да набие на кол сичките други нефранцузки возпитаници.

— О-о-о-о! Голям човек тряба да бъде тоя г. Балабанов! Учен човек той тряба да бъде! — мисли хаджи Атанас.

— Казват, че в Париж учението ходи само̀ по улиците и готово, изпечено, влазя в устата на хората — говори някой шегаджия.

Парижлият не противоречи на своите почитатели и насмешници; но още им разказва, че който се не е учил в Париж, той нищо не знае. И захваща тоя парижки возпитаник да проповядва, че земята стои на три риби, че слънцето е зелник, че свинете са скумрии, че Адам е французин и пр.; а нашите гъски си клатят главите и чудят се. Тежко и горко на онзи човек, който пожелае да противоречи на парижкият оратор! Ако вие, които сте се учили у поп Недялка или у даскал Никита, кажете, че снегът е бял, а въгленът е черен, то парижлията ви пита:

— Отде вие знаете това, когато не сте се учили в Париж и когато не знаете химията и физиката?

— За да познае човек тия прости истини и да разбере що е бяло и що е черно, нему не трябат големи науки — отговаряте вие.

Парижлият ви гледа зачудено, чегато е открил Америка, и ви казва:

— Само на физиците и на химиците е дозволено да говорят за тия неща; а простите смъртни тряба да слушат и да мълчат.

— А аз мисля, че който има в главата си за пет пари мозък, той тряба да мисли и да говори — казвате вие.

— А в кое училище сте се вие учили?

— В Роберт-колежкото — отговаряте.
— Учениците из Роберт-колежкото училище не могат да разсъждават за тия неща, защото това училище не е нито университет, нито академия. Тряба по-напред да идете в Париж и да се поучите, а после да мислите и да разсъждавате — ви казва парижлията твърде кисело.

Разбира се, че ако би вие имали биволско търпение, то и тогава не би могли да отговорите друго, освен това:

— И в Париж има гъски. Ако би вие пратили някое магаре да се учи не само в Париж, а и в Лондон, то това магаре би се върнало пак магаре, защото неговата глава е създадена само да държи едни глупости. Аз познавам много младежи, които отидоха в Париж «патета», а върнаха се «гъски». Когато в една глава няма това, щото е потребно за една човеческа глава, то господарят ѝ си оставя во веки веков овен.

Парижлият ви изгледва пак; но не зачудено, а злобно, и в това също време си мисли: «Развален е тоя свят! Иди после това и образовай го!»

— Господине! — пита някой из ония лица, които обичат да се подиграват. — В Париж умът с кантар ли се продава, или с шиник?

— Не желая аз да говоря с ограничени и непросвещени личности — казва парижлият и отива си.

— Жално е за парите, които е тоя достоен мъж погълнал в продължението на толкова години — казвате вие.

Но не сичките хора и не сичките учени са Балабановци, следователно съществуват и други, достойни за уважение и полезни убеждения. Разказват, че един от нашите учени мъже преди няколко време написал такъв един проект:

«Гл. третя: между простият народ не тряба да се разпространява образованието, защото когато един прост народ е образован, то той няма ни послушание, ни покорност. Гл. четвърта: от науката тряба да се ползуват само някои избрани за това личности, т. е. благородните, и за това тя тряба (като библията у католиците) да е написана високо и на непонятен за народът език. Гл. пета: на народът тряба да се чете само филаретовският катихизис и благонравието (на Доброплодни и на даскал Райна), т. е. само ония науки, които убиват неговата (человеческа) гордост», и пр.

О, мои приятели! Ако вие желаете, казвам ви аз, да се прославите, то говорете такива неща, за които днес никой и не мисли; а най-повече се старайте, със своето светско обхождание и умилкувание, да заслужите любовта на сенаторите, защото в такъв случай вам ще бъде дозволено да проповядате даже робство и многоженство! Аз зная, че вам е по-добре да ходите нощe, нежели дене по улиците, защото в темнотата и кирпичът е елмаз; аз зная, че науката (гл. сказката на г. Оджакова) за вас е само средство, за да бъдете богати и да носите ръкавици, а истината е само празна дума, която е мила само на лудите; най-после аз зная, че вие и сами сте убеждени в своето празноглавие и глупост; но. . . И лъжата има свой край и маската се носи до време! Вашето високо празнословие няма да ви спаси, защото самият народ си е съставил вече такава една пословица: «По-добре сега малко прасенце, нежели на Коледа дебела свиня.» Научи ти народът това, щото му тряба днес; издай му букуварче и календарче; а своите високи философии и велики мисли остави за себе си.

Има и такива български учени, които ви казват:

— Дайте ми пет хиляди жълтици и тогава аз ще да работя за общонародната полза.

— Оставете народът на мира — казваме ние на тия наши Палмерстоновци, — защото той (народът) не дава за вашата дипломация нито две пари. Знаеме ви вече какви сте лалета!

Свобода, г. II, бр. 25, 4. XII. 1871 г.

[НАУКАТА, Г-НЕ СЛАВЕЙКОВ. . .]

Ние казахме, че Оджаков говори глупости, че г. Найденов прави още по-голяма глупост, че печата тия глупости в «Читалище»; а «Македония» ни казва:

— Ние мислиме, че почтените порицатели не щяха да бъдат толкоз строги, ако да знаеха сичките неудобства, които се мъчи да преодолее цариградското читалище в старанията си за улучшение на туй списание.

Признаваме се, че не сме в състояние да разбереме какво и що желае да каже «Македония» с това свое смире-

но мъдрие. Научили сме се да се плачеме, като катуните' па се плачеме и дето тряба и дето не тряба.

— Г. Оджаков е глупав и пише глупави сказки — казваме ние.

— Ох, ох, ох! Глупав е, глупав, и ние знаеме, че е глупав; но ако би почтените порицатели знаяли как е устроена самата глава на г. Оджакова, то не щяха да бъдат така строги към него — отговарят нам.

— Г. Найденов е направил твърде голяма глупост, че е напечатал в «Читалище» Оджаковите глупости — казваме ние.

— Ох, ох, ох! И ние знаеме, че той е направил голяма глупост; но ако почтените порицатели да знаяха, че г. Найденов пости и през велики и през коледни пости, то не щяха така строго да го осъждат — ни отговарят.

— Цариградското «Читалище» (разбира се, вестникът) из ден на ден става по-глупаво — казваме ние.

— Ох, ох, ох! И ние знаеме, че то става по-глупаво; но ако почтените порицатели да знаяха какви мъки и неудобства има филибелишкият кадия, то не щяха да бъдат така строги — ни отговарят.

— Гъбите, които растат на купищата, се наричат кучешки гъби и не ядат се — казваме ние.

— Ох, ох, ох! И ние знаеме, че са кучешки; но ако почтените порицатели да бяха знаяли, че на купищата расте и гръцка коприва, то не щяха да бъдат така строги към гъбите — ни отговарят.

После сичкото това иди ти и отделявай лошото от доброто и бялото от черното. Ние имаме пълно право да кажеме на фурнаджият, че хлябът му е ръжен, клисав и непресеян; а не щеме и да знаем отдека е той купил брашното си и хела или не хела фурната му; народът плаща пари за нашите вестници и има пълно право да иска да му се пише това, щото е за него полезно и необходимо; а каква причаин е накарала г. Найденова да печата в «Читалище» глупости, за това той не ще и да знае.

Сега да попитаме «Македония»: какви са ония неудобства, които са накарали г. Оджакова да бъде глупав, г. Жинзифова да бъде луд, Пишурката да не знае що говори, Шишкова да бъбри безсмислици, а г. Найденова да ги печата в своят вестник? Хайде-де, г. Славейков! Отговорете ни, де!

— Вестник «Читалище» има твърде малки материални средства — ще кажете вие.

— Добре; но ние знаеме, че който има малки средства, той сякога гледа да ги употреби за това, щото му е найнужно, т. е. той най-напред гледа да си купи хляб, сол, сирене, царвули, навуща и шапка; а когато добие поголеми средства, то тогава вече си купува гайда, тютюрмета, пръстенчета и т. д. А що видиме ние? — Народът ни харчи пари за вестници; а цариградското «Читалище» му изпровожда (барем гайда му изпроводете) гнила плява, която не е ни за кокошките. Ние мислиме, че «Читалище» е изразходовало досега повече от 1000 жълтици за печат и за хартия, а народът ни не е добил от него полза ни за червено дукато. Глупостта, мой брайно, е сякога глупост, боклукът е сякога боклук, а плявата е сякога плява. Когато хората рекат за нещо, че е вонещо, то тия в това време не искат и да знаят по коя причина е то вонещо. Желаете ли вие да ядете червиво сирене и да го ядете само затова, защото е българско и защото го е направило «Читалището»? В Цариград подобни неща могат да стават, но у нас то бива съвсем другояче.

Ние твърде обичаме г. Славейкова; но за неговата любов никак не сме намерени да почитаме и уважаваме и глупостите му. Например ние никога няма да похвалиме неговата статия «Съединението на източните народи» (гл. «Македония», брой 48). Не можеме из любов към г. Славейкова да се потурчиме или да се поциганиме, защото и любовта има свои граници.

Повтаряме пак, че от нашите цариградски вестници българският народ има толкова полза, колкото от козел мляко.

— А попитайте ни: има ли кой да пише — ще да каже г. Славейков. — Попитайте «Читалище» има ли то в редакцията си други статии, освен сказката на г. Оджакова и речта на г. Шишкова?

Ние се съглашаваме с г. Славейкова, че е тежко нещо, когато няма кой да пише и когато редакцията няма готови барем десетина статии; но и това никак не дава право г-ну Найденову да печата глупости, да се подиграва с публиката и да се смее на народът в очите. Науката, господине Славейков, не е играчка, а журналистиката не е конска торба: или тя тряба да бъде такава, каквато тряба

да е, или съвсем да я няма. Хората, мой брайно, не са говеда, нито папагали, за да им говорите думи без мисли. Не ли ни е срам барем от чужденците! Доле маската, г. Славейков, доле маската! Доста сме лъгали народът; доста сме се шегували с това, щото би трябало да е свято за синца ни; доста сме си играли с науката и образованието. Ние казахме веднаж, че г. г. Оджаков и Найденов са големи шарлатани, и сега, в тая съща минута пак повтаряме думите си. Честните хора никога не лъжат и ако не са достойни да говорят сказки или да издават вестници, то тия отиват и стават говедари; а пословицата казва: «По-добре добър кърпач, нежели глупав кадия». . .

Но почакайте малко. В тази минута, когато ние мислехме да продължиме своята статия, донесоха ни четвъртият брой от «Читалище». «А може това наше «Читалище» да се е пооправило барем колко-годе — си помислихме, — ако сам г. Славейков има смелост да го защищава и да ни разказва за неговите обстоятелства. Дайте «Читалището»! С разтреперано сърце разгърнахме тоя велеучен вестник и прочетохме:

Сълзи рониш ти горещи,
 Княгиньо ле Райно!
Жалбите си и несрещи (?)
 Какви са, незнайно!
Сълзите ти по лицето,
 Княгиньо ле Райно!
Тъгите ти на сърцето.
 Какви са незнайно,
Два ветрове силно веят,
 Въздухът люлеят;
Черни облаци тъмнеят,
 Нещо ми милеят? и пр.

(гледай стр. 176).

Кажете ни сега: кой е крив, че г. В. Хр. Р-вов пише глупави тричолии? Хайде да прочетеме тая песен отдолу нагоре и да видиме има ли барем наопаки смисъл:

 Нещо ми милеят
Черни облаци тъмнеят
 Воздухът люлеят

Два ветрове силно веят
 Какви са незнайно
Тъгите ти на сърцето
 Княгиньо ле Райно
Сълзите ти по лицето
 Какви са незнайно
Жалбите ти и несрещи (?)
 Княгиньо ле Райно
Сълзи рониш ти горещи. . .

Ние мислиме, че читателите ни пак нищо няма да разберат, ако и да турят точки, запетаи и двоеточия, дето и да пожелаят, защото стихотворението никак не губи своята глупост. Хайдете сега да прочетеме в проза това стихотворение и да видиме няма ли барем в такъв случай какъв-годе смисъл: «Горещи, Райно, несрещи, незнайно, лицето, Райно, сърцето, незнайно, веят, люлеят, тъмнеят, милеят.» — Ех, Райно, Райно! Ако би ти излязла от гробът, то щеше да найдеш голям напредок в нашата книжевност! Вие там преди 900 години пеехте:

Горкана баба
не щяла дяда;
други я рачи,
рачи и плаче:
кожух ѝ шие
от липови кори,
петелки ѝ прави
от лукови глави.

Нашата поезия не прилича на вашата; ние можеме да напишеме и такава песен:

Един ден и ний здобити
С наука и просвещение,
С изряден успех обвити
С морално образование
Щем тръгнем, към където щем
И направо ще са поведем.

Вие, сестро Райно, се обививахте с черги или с кабаници; а ние се обививаме с успех. Видиш ли ти кои сме?

Свобода, г. II, бр. 26, 10. XII. 1871 г.

[В ЦАРИГРАД И САМИТЕ ДЯВОЛИ НЕ БИ МОГЛИ ДА ВЪВЕДАТ РЕД]

Цариград, 9 декемврия

Хората по вън мислят, че тукашните, т. е. цариградските българи са най-големите патриоти, най-умните хора и най-събудените сърца; а аз ви уверявам, че тия са най-калпавите душици и най-изгасналите деятели. Секи из нашите цариградски българи гледа (даже и кир Тъпчилеща) да стане турски чиновник и да заслужи любовта на големците. «Това не е безполезно» — ще кажете вие. (Няма да кажеме, не бойте се — р.) Мнозина мислят така, както и вие (?) и говорят, че колкото повече българи постъпат за чиновници в господарствена служба, толкова повече народът ни добива име пред светът. А аз ви казвам, че колкото повече българи стават правителствени чиновници, толкова повече България добива неверни синове, предатели и душегубци. Откогато са нашите българи захванали да стават чиновници, оттогава между нази произхожда нещо необикновено: ние се боиме един от други и никому не доверяваме. Така също и вие там мислите (?? не, не мислиме — р.), че в Цариград се намират такива българи, които ден и нощ работят за народното добро и за обществената полза. Истина, че досега имахме двоица (само двоица), за които може да се каже, че тия работеха от сѐ сърце, но и тия се разбягаха от холерата и оставиха черковният вопрос да решава сам себе си. Откогато великият везирин е казал на някои от нашите представители, че сега той няма време да разглежда нищожни черковни вопроси, то нашите патриоти нито говорят вече за тоя вопрос. Аз ви вече писах, че г. Игнатиев се е завзел да помага за спогождението между българите и патриархът, а сега ида да ви явя, че в това дело се е омешал и сръбският тука капу-кехая г. Ф. Христич. Тряба да ви забележа, че българският народ до такава степен е ожесточен днес против фанариотското духовенство, щото е готов да ненавиди и приятелите на патриархът, а длъжността на Сърбия е да употреби сичките си сили, за да привлече българският народ към себе си, защото, в противен случай, нашето общо бъдъще е незавидно. Колкото за Русия, то аз не зная що и да мисля! От една страна, проповядаме любов и приятелство към славянските племена, а, от друга, помагаме на най-върлите техни неприятели! Но както и да е, а българите никога няма да се спогодят с негово високопреосвещенство и готови са да продължат борбата. Из сичките градове в България се изпровождат до представителите писма, в които ги известяват, че народът не желае да има нищо общо с гърците. Това ще и да бъде.

Откакто е седнал новият везирин на своята везирска столица, то злоупотребленията в господарството се увеличават сѐ повече и повече. По провинциите народът е захванал да вика «юре, варе!» Даже и в Цариград днес съществува такава неразбраница, щото и самите дяволи не би могли да воведат ред. Да ви разкажа за едно произшествие, което се случи преди няколко деня в тескереджийницата. Дошли двамина да си земат тескеретата: единът бил българин, а другият — пруски немец: на едного името било Петко Иванов, а на другиго Йохан Пфайфер. Турският чиновник, който знаел немски колкото и аз, дал на българинът пашпортът на немецът, а на немецът — пашпортът на българинът. Следователно българинът (който бе градинарин) трябало да иде в Берлин, а немецът (който беше кореспондентин на някой си немски вестник) — в Стрелча. Когато немецът захвана да вика, че пашпортът не е негов, то се събраха сичките чиновници да видят що е станало, но ни един из тях не разбрал що искат бръснатите мустаки. Най-после дошъл един грък и разказал на царските чиновници каква грешка са направили. Отишли да търсят българинът и да земат от него немският пашпорт. Когато българинът влязъл в дворът, то главният тескереджия му извикал отдалеч: «Хей, гяур-пезевенк, ти в Берлин няма да идеш!» Немецът от смях не можал ни да псува, и когато му дали пашпортът, той рекъл на чиновниците: «Погледайте само на тоя българин и изведнъж можете да видите, че той не е за Берлин; погледайте после на моите мустаки и изведнъж ще видите, че тия не са за Филибе каазасъндa. Но както се види вие и турски не знаете да четете! Не видите ли барем по облеклото ни, кой е турски поданик, а кой е чужденец?» Турските чиновници нищо друго не можели да кажат, освен че и гяурите днес са заприличали на немци. «Истина е така — отговорил немецът, — но в това същото време немците още не приличат на гяури, а вие видите, че моят

паспорт е немски и дали сте го на ваш поданик.» «Кой ви там знае» — отговорил флегматически турчинът и захванал да се драще.

Поясът на св. Богородица се вече донесе, но аз не ща да ви описвам това произшествие, защото в нашите цариградски вестници се говори вече подробно за него. Ще да ви кажа само, че това насърчи и турските молли и тия са намислили да донесат в Цариград гащите на Мохамедовица и учкурът на Мохамеда. Султанът се пак ожени на байрямът.

t

«Свобода», г. II, бр. 27, 17. XII. 1871 г.

[ВЕСТНИКЪТ НА БЪЛГАРСКИТЕ БЕЗ СТАДО ПАСТИРИ. . .]

Вестникът на българските без стадо пастири, който носи име «Право» и който се редактирува от седем редактори (троицата носят камилавки, а четворицата фесове), тряба да се тури най-доле от сичките други вестници, които съществуват днес и които са съществовали от Гутенберга и до Балабанова. Тряба тука да забележиме, че тоя калугерски вестник би бил като пиле пред мисирките, ако само пожелаеме да го сравниме с «Дунав» или даже с покойният «Пътник». Видите ли сега, че глупавото нещо си остава и тогава глупаво, когато го благословят цели два синода, с шех юл ислямът заедно?

Да докажеме. Погледайте например на «Дунав», органът на турско-българо-вилямето-дунавското правителство, или на «Турция», органът на турските шпиони, и ще се уверите в моите думи. И това, и другото издание внимателно следят за сичко, щото има какво и да е отношение с тая сфера, на която тия представляват интересите. В тях вие сякога ще найдете материали и разсъждения, които имат сношение с тяхната специалност. «Турция» постоянно ни опознава със сичко, щото има официален характер; в тоя вестник вие ще да срещнете много забележки за благосъстоянието на раята, за правдолюбието на правителството, за варваризмът на Русия и на Наполеона III, за цариградските пожари и пр., и

сичкото това се пише сладкоречиво и фактично; а освен това уводните статии на «Турция» са пълни с мисли, с философии и с благодетелни съвети. Знайте и това, че сичките тия сведения се появляват в тоя вестник не случайно, а със строга официална правилност и благоразумие; с една дума, «Турция» се издава с цел и тая цел се гони и дене, и нощe. Така също работи и в. «Дунав». Тоя честити вестник знакоми своите читатели с вънкашната и вътрешната политика; сяко едно събитие се описва твърде красноречиво на неговите турско-български страници; секи брой се издава с размишления от редакцията, на която, без никакво съмнение, са най-отблизо познати истинните причини, които са произвели това или онова събитие; освен това, на страниците на «Дунав» вие ще да срещнете такива сведения, които никак не могат да бъдат известни на другите редакции. С една дума, в «Дунав» вие ще намерите сведения за оная крава, която по повелението на Акиф паша, се отелила три телета; за Азиса (белият петел), който победил Наполеона (черният петел) и получил за това орден меджидие из собствените ръце на негово величество Абдул-Азиса; за Мацини, за крастата и живницата и пр.; и сичкото това се печата със съображения и с разсъждения, и затова представлява не малък интерес за ония, които се занимават с телешките и петелските въпроси. И така, и в двата гореказани вестника вие ще да видите дело от такива ръце и мозъци, които са отдадени със сичкото си сърце и душа на своите интереси; вие ще да почувствовате, че имате работа с такива лица, които залягат да дадат на своите сведения такъв, а не инакъв характер; с една дума, вие видите внимание и прилежание, даже страх да не бъде направена някоя погрешка; а сичкото това свидетелствува, че в редакциите на гореспоменутите вестници се намират люде, които са твърде добре познати и с кокошото царство, и с кравешката природа, и със свойствата на крастата, и с католическите езуити, и с турското правосъдие, и затова тия служат на своето дело, както тряба да служи секи един добър и послушен правителствени чиновник.

Нищо подобно ние не намираме в «Право». Ако би пожелали да сравниме «Право» с какъв-годе друг вестник, то би могли да го сравниме само със «Солунски вестник», но и то не в сичко. Главното сходство на тия два

вестника се заключава в тяхното невежество и тъпоумие; но никак не в съдържанието на самите вестници. Редакцията на «Солунският вестник» знае четири езика (турски, български, гръцки и еврейски), а присноблаженото «Право» ни един; редакцията на «Солунският вестник» знае що пише и защо пише, а «Право» пише, за да бъде написано; най-после, и «Солунският вестник» гони каквагоде цел, а «Право» се издава само затова, за да бъде и Петко барабар с мъжете. Да захванеме от самото заглавие на тоя калугерски вестник. Редакцията на «Право» ни являва, че тоя вестник е «народни, политически и книжевни»; а ние видиме, че по съдържанието си той е «безмозъчни, калугерствени и оджаковствени», или, по-правилно да кажеме, синикакви. Отдавна вече се печата в тоя вестник една твърде чудна статия, която има следующето заглавие: «Безсилието на протестантите против православието». Из самото заглавие на тая статия читателите ни ще да разберат каква тряба да бъде и самата статия; но тия никак няма ни да помислят, че тя е съвсем убила протестантите и въобще сичките друговерци. Чухте ли, братия българи, че в Прага са се кръстили, т. е. станали са православни, няколко стотини семейства? Чухте ли, че в Анадоллукът са се кръстили няколко стотини турски семейства? Чухте ли така също, че един ингилизки пастор се е кръстил преди малко време в Цариград? Ако до днес не сте чули, то чуйте сега и знайте, че тая заслуга на православието не е направил нито антиохийският патриарх, нито чешкият патриотизъм, нито друго какво и да е нещо, а негово светейшество отец Капанов със своята страшна статия.

Но, да кажеме чистосърдечно, тая статия нѐ е дотолкова убедителна и гръмовита, отколкото песента на тоя знаменит човек. Я погледайте само каква сила има тая песен:

О вий върли протестанти!
Вдигайте си ваши станци (?)
Идете си във страни ваши,
Не губете свойто време,
За вятърът дето духа;
Не бъдете тежко бремя
За нашата света земя —

Не щем вашта гола вера,
Гола вера — протестантска. . .

Истина, че тая песен е и поетическа, и убедителна, и правдолюбива; но протестантите, като секи протестанти, не знаят добре български и г. Капанов би твърде добре направил, ако я преведеше на ингилизки; с това той щеше да направи двойна полза: първо, той ще да покръсти сичките протестанти; а второ, ще да обогати и ингилизката книжевност, както днес е обогатил и българската.

Едно само е жално, че самата критика на г. Капанова е детинска, а против протестантите тряба да пише мъж, т. е. човек, който има знание и здрав разум, защото в противен случай ние даваме на нашите врагове повече средства, за да разпространяват своите идеи. Но да разкажеме на читателите си същността на тоя процес вербал. Някой си Никола написал някаква си книжка, в която говори следующето: «Протестанството никакъ не поврежда народността; а помага ѝ много. Духовното просвещение е много по-важно от светското.» Разбира се, че на тоя г. Никола би трябало да се отговори така: «Имаш, мой брате, пълно право; но и православието има такива същи заслуги. Българите са православни, но тия не са се ни потурчили, ни поциганили. Оставете ни да си бъдеме православни, защото от православието ние не видиме никакво зло.» Но г. Капанов постъпил другояче; той се разсърдил и зел да ни приказва, че ако протестантите искат да бъдат по-богати от българите, то тия трябало да не пушат тютюн. Ние знаеме, че когато един човек се завзема да протестира против такъв един предмет, каквото е протестантското учение, той тряба по-напред да помисли защо и за какво протестира: ако протестира за това, че българският народ принимава протестантско учение, то той тряба да се обърне към самият народ и да му докаже с факти, че протестантите го лъжат, че тия искат да го опропастят и че неговата света длъжност е да варди това, щото му е оставено като наследство от дядя и прадядя и което е увардило неговата народност от най-варварските зверства на Мохамедовите последователи; а ако ли той иска да докаже на протестантите, че православието е истинната Христова религия, то би трябало да говори сериозно, фактично и да привожда здрави разсъждения. Твърде

би било смешно, ако ние мислиме, че е възможно да победиме своите неприятели с такива детински доказателства, каквито приводи авторът на горереказаната статия. Протестантите се не сърдят, а смеят се.

Други един философ е поместил в «Право» статия, под която е подписана буква «О» (пак г. Оджаков) и която има такова заглавие: «Участието на миряните в черковните дела, от точка зрения православнаго каноническаго права». Ако из самото заглавие на тая статия читателите ни и да видят, че тя е написана не на български език, но ние сме длъжни да им покажеме още няколко примера. «Нъ в тоз принцип не се изключавало и непосредственото участие църковнаго общества да си избира духовни пастири. Християнски императори, загрижени искрено от църковното благо, ръководили се в своите отношения към църквата от тъзи велика исте(н)на, както че собствената сфера на църковната жизнь е социална, а не политична» («Право», бр. 39). «Обаче и това правило не е съдържавало в себе си безусловно запрещение мирянъм въобще да не приемват участие в избрание епископите (?!!). Съборът отстранил само толпата (станьта), като главна виновница на безпорядъците при изборите». Разбрахте ли? Знаете ли що е толпа? — Толпа ще да се каже стань. — А знаете ли що е стань? — Не знаеме и ние, читателю, не знаеме. . . И сичкото това се пише за народът, защото «Право» е народен вестник. В тая статия ние срещаме още следующите думи: блюстител, принцип каноническаго права, пастство, узурпация, приговор и пр.

Свобода, г. II, бр. 27, 17. XII. 1871 г.

[У НАС ВСИЧКО ВЪРВИ НАОПАКИ]

Я навещу больных в больнице,
Утешу узника в темнице,
И в смрадной бедности, в чаду
Разврата грязного, в блуднице
Я сердце женщины найду.

Ето каква песен пее руският поет Д. Минаев, ето какви понятия има тоя човек за светът и за човеческите сърца! Минаев мисли, че «сърце се намира и в най-калният разврат и у самата блудница»; но надея ли се той да найде подобно сърце у богатите и у прославените личности — това ние не видиме в неговата песен. А секи вече знае, че развратът и калта са по-гнусни в богатите и високите къщи, нежели в простите колиби. Може ли, кажете ми, да бъде на светът по-гнусаво животно от Наполеона, от Пия IX, от Вилхелма и др.; а хората се не гнусят от тях и даже им въздвигат паметници и храмове! Може ли да бъде по-гнусава гадина от нашите български чорбаджии и от турските чиновници; а нашите граждани се считат за щастливи, ако тия чорбаджии или тия чиновници им подадат ръка и ако им кажат «добър ден». Аз мисля, че х. Иванчо ефенди, Чорапчиев ефенди, Арнаудов ефенди и др. са по-гнусави от простите убийци и обирачи, ако тия и да носят самурени кожухи, кадифени елечета и златни кьостеци. Чичо Тренчо е убил един човек, но убил го е затова, защото не е имал що да яде; а Петраки Златев убива секи ден по някоя душа и убива я само затова, за да го уважава град Русчук повече, отколкото той уважава другите чорбаджии. «Имай само ти пари, па бъди и най-низкият червек на светът; парите осветляват човеческият образ и правят го чист като злато», казват нашите българи. И наистина, у нас сичко се цени с количеството на парите. Колкото повече вие имате в кесията си, толкова сте и по-достойни за уважение; а оттука излазя, че обязаността на секи българин, както и на секи чифутин, е да спечели повече и да има повече. А може ли, кажете ми, човек и да помисли, че на тоя свят съществува честност и че хората имат благородни сърца и души, когато той живее между подобни общества? «Честността не е написана човеку на челото и не може да се види; а самуреният кюрк, който покрива чиновническите плещи на г. Чорапчиева, е сякога пред очите ни», казват русчушките мекерета.

И така, в нашето мило отечество е добро и полезно само онова, което има вънкашна красота; а умът, знанието, благородството и честността са неща непотребни; с тях могат да се хвалят само вагабонтите, чапкъните и изпадналите търговци. По тая съща програма се ръководят и вестниците ни, и училищата ни, и читалищата ни, и, най-после, нашите женски дружества. Вестник «Право»

мисли, че българският народ е детенце, което тряба да залъжеме с цветице (гл. заглавието на тоя вестник); «Турция» мисли, че хората са говеда, които ние тряба да залисваме с кукли и със сякакви игрaчки; а «Читалище» се старае само да излезе навреме, да се облече в своят самурен кожух и да пътува по светът без цел и съзнание. За читалищата и за училищата аз не желая нито да говоря, защото тия са сякога пред очите ни. И така, у нас сичко върви наопаки, сичко има някакъв си византийско-турски характер. А ако някой вестник или някоя книга излезе из кругът на горeказаната програма, то блатото захваща да възвишава своят глас и да проповядва кръстов поход против извънредните хора, които са дръзнали да имат свои убеждения и които се не покланят на чорбаджиите и на техните пари.

Но преди да захвана да привождам доказателства за сичкото това, щото казах по-горе, то тряба да кажа на милите мои читатели, че аз не говоря нито за българите в България, нито за румънските българи (тия, по моето мнение, са свети и безгрешни (гл. «Период. списание»), а за българите, които живеят в образована Европа. Хайде да кажеме за българите в Одеса, ако само има в тоя град българи. Помислете си, че седите, или, по-вярно да кажа, стоите пред едно чорбаджийско събрание и слушате големите и дълбоките думи на българските светила. Слушайте!

П ъ р в о т о с в е т и л о. Аз давам, аз помагам, аз правя добро, ама съм и аз човек. . . Направи ми, да ти направя. . . На вятърът аз пари не хвъргам. Ако ме похвалиш, за да се прославя пред светът, тоща да ти дам, а ако ме не похвалиш, то няма да те пусна и през прагът ми да престъпиш. Разбрахте ли ме кой съм аз? За една само химна, която написа един наш поет на жената ми, аз дадох няколко хиляди рубли! Дойди и поклони ми се, ако искаш да ти дам; а ако не щеш да се кланяш, то иди до дяволите!

В т о р о т о с в е т и л о. И аз съм такъв: похвали ме, па ми земи и сърцето.

Т р е т ь о т о с в е т и л о. Редакцията на «Свобода» е изпроводила до нашето настоятелство едно писмо, в което ни п о в е л я в а да заплатиме спомоществованията си за вестникът от 1870 година. Редакцията иска от одеските българи около 190 франга, защото между нази има и такива лица, които са се записали по за шест листа.

П ъ р в о т о с в е т и л о. Не давам аз пари на ония вагабонти, които се не кланят и които се не молят. «Да платите дългът си, защото и ние пари харчиме» — казват «свободарите», а аз ще да им кажа, че не давам. . . не съм им длъжен ни пребиена пара; не ща да им дам. Поклони се, па да ти дам.

В т о р о т о с в е т и л о. «Ние никога никому не сме се кланяли, не щеме да се поклониме ни вам» — казва писмото.

П ъ р в о т о с в е т и л о. Като поогладнеят, то ще да се поклонят.

Т р е т ь о т о с в е т и л о. Но ето че се изминаха цели две години, а «Свобода» живее и без нас!

Думите на третьото светило се не харесват на първото светило и то мисли.

В т о р о т о с в е т и л о. Какво мислите, господине?

П ъ р в о т о с в е т и л о. «Свобода» е подкупена от сръбското правителство и затова се не нуждае за пари и не търси нашата помощ. Аз това зная из верен източник. . . Сам г. Блазнавац ми каза, когато дохождa в Одеса.

Но между тия наши светила се намират и честни българи, които желаят доброто и на «Свобода», и на народът си. Тия български патриоти се връщат из събранието дома си, земат перото в ръка и пишат ни следующето писмо: «Господине редакторе! Нашият славни родолюбец Н. Н. рече пред сичкото наше благородно събрание, че вие сте подкупени от сърбите — сам г. Блазнавац се е признал пред негово високоблагородие. Гледайте да поправите своята погрешка, защото в противен случай българският народ ще да ви отблъсне от себе си и ще да ви нарече издател и предател. Одеса, 1871 г. декем. 3.» (Подписан Н. Н.) Най-напред ние тряба да отговориме на нашият приятел, който е бил към нас така любезен, щото се е наканил да ни даде такива благи съвети, и да го поблагодариме за неговото към нас внимание; но в това също време ние ще да му кажеме, че не обичаме съвети и молиме го да ги остави за себе си. Кой знае що може да се случи! Твърде лесно може да бъде, щото на приятелят ни да дотрябат благоразумни съвети повече, нежели нам. Нека

приятелят ни знае и това, че само подлите и низките души се съмняват в честността и в благородството на другиго; само хайдутинът мисли, че секи тряба да краде и да убива; само безчестният човек търси в човеческите действия нечестност. Колкото за одеските светила, то с тях нашите сметки са по-кратки. Нашите одески патриоти би трябало да кажат на г. Блазнавца, че не ни са заплатили за вестникът още от 1870 година, а после вече да го разпитват помага ли той на нащите вестници, или не. Разбира се, че когато нашите първи Ротшилди и народолюбци постъпват така с българските вестници, то издателите им, без никакво съмнение, ще бъдат принуждени да просят милостиня по чуждите села и градове. Ние сме убедени, че ако кой и да е вестник се продаде на тогова или на оногова, то десет пъти повече е крива в това отношение самата наша публика, която иска да се хвали пред светът, че има свои вестници, но да не плаща за тях, нежели администрациите. Срамът, без никакво съмнение, пада повече на нашите българи, които са се подписали да получават вестник, но не са го заплатили, нежели на издателите, които си са дозволили да се продадат, за да удовлетворят своите спомоществователи, пред които са се обещали да издават своят вестник до свършванието на годината.

Но както и да е, а ние сякога сме готови да дадеме сметка пред нашият народ в своите действия, следователно никому няма да дозволиме да ни гази и да ни безчести. Нашата администрация е добила помощ само от г. Ная Поповича (100 наполеондора). Колкото за нашата печатница, то ние наистина сме останали длъжни на «Белиградската държавна печатница», но ако щастието ни послужи, то твърде скоро ще се разплатиме; а ако ли не, то се надеяме да намериме толкова пари, с които да заплатиме дългът си. Ние досега пред никого не сме червенели, не щеме да почервенееме и сега нито пред сръбското правителство, нито пред българският народ. Тряба да забележиме тука още и това, че мнозина наши родолюбци се бяха обещали да ни помагат за печатницата, но когато я купихме и донесохме в Букурещ, то тия заборавиха обещанията си; даже един от тях, комуто ние споменахме за неговото обещание, ни отговори: «Ха, сиктир!»

Свобода, г. II, бр. 28, 25. XII. 1871 г.

[ИЗБАВИ НИ, ГОСПОДИ, ОТ ПОДОБНО ГЮБРЕ]

Р у с ч у к, 27 декемврия

Първата вечер после Сапуновото освобождение стана голяма трапеза в къщата на патчаджи Златев-ефенди, дето присъствоваха сичките русчушки доландарджии и сичките турски мекерета: Иванчо ефенди (Чорапчиев), Янко Касапина, Савчо Захарлийчето и др. «Гечмиш ола,[1] Сапунов ефенди!» — се чуваше из сяко кьоше и чашите се изпразваха една след друга. Когато дойде ред да пият здравица за своите богове, т. е. за мегтюпчият и за прочутият мюфтия, които сякога са били дясно крило на най-развалените русчушки хазнокрадци и убийци (гл. за тия две личности по-доле), то Петраки ефенди зема в ръка мавридовата позлатена чаша и гръмогласно извика: «Да живее нашият августейши цар, който ни изпроважда за управители всевъзможни глупци, с помощта на които да можеме и ние да скубаме патките! При Акифа беше добро, а при тогова ще да бъде още по-добро, защото Акиф беше глупав, но не искаше да се представлява пред светът за умен и деятелен, а тоя е глупав, но иска да го считат за умен и за строг деятел — тоя е за нас много по-млечна крава. Видиш ли, Сапунов ефенди, кой е Петраки Златев? Целувай сега ръка пред тия хора и поблагодари ме, че те избавих от дрънкалницата! Аз ти се врекох да те избавя и избавих те.» Сапунов твърде смирено кивнал с главата си и обрекъл се на Петраки да му бъде верен и занапред, а Петраки рекъл: «За да бъдеме независими и да се не боиме вече от нашите управители глупци, то тряба по-напред да бъдеме богати. Ние тряба да лъжеме, да крадеме и да убиваме, но да спечелиме, и тогава. . . Тряба само майсторски да се заловиме за работа: аз ща да замазвам очите на новият наш глупец, а вие работете. Не боя се аз от нашите млади вагабонти, които се наричат патриоти — една само дума да кажа на н а ш и я т и работа[та] им е спукана. . . в дрънкалникът. Да не беше бае ви Златев умен човек, то не щеше да бъде едно време в и д и н с к и п а ш а.» После това Златев се обърнал към майка си и баща си и попитал ги: «Мислили ли сте вие, че ще да родите

[1] Минало-заминало (всичко вече е наред).

видински паша, а?» Златева майка е честна и умна жена и ако би някой погледал в онова време на нейните очи и на нейното лице, то той би можал в тях да прочете: «По-добре да съм родила едно дърво, нежели тебе.» Но както и да е, а Расим паша обяви на светът, че Сапунов и неговата компания са невинни и това той извърши без никакъв съд и разправа. «Кефът ми заповяда да го пусна, и пуснах го» — казва валията.

Моля ви после това да попитате г-на Славейкова (анадолският бил-бюл) с кое сърце ще да поддържи и да подпре българинът султанският престол, когато тоя престол разпространява само едни заразителни болести, които са по-ядовити и от чумата, и от холерата. (А вие още вардите карантина! р.) Из Цариград ни изпроваждат валии и кадии да гонят и да наказват хайдуците по горите, а тия (царските чиновници) ги прибират в градовете и дават им титли ефендилар! Нам ни е чудно как и г. Славейков се е решил да подпира онова здание, което вече няма никакво основание и което е било и е нищо повече освен хайдушка салхана.

На 18 декемврия, като се свърши вилаетският мезлич, Сапунджията смигнал на х. Атанаса да остане малко и като го почерпил с едно горчиво каве и с един дълъг чубук, помолил го да поговори пак с народът за камбаното. Но това вече не стори пари, защото х. Атанас ефенди рекъл на валията да издаде за това дело писмено повеление, защото народът не ще вече да слуша и него. Когато деребеят чул от х. Атанаса такъв един отговор, то скокнал на крака и извикал: «Бре кераталар, аз синца ви ще да избеся (??).» Х. Атанас се уплашил и пак моли общината да откачат това проклето камбано, но камбаното си пак звънка. Когато Сапунджията видя, че със зло работата не върви, то захвана да измишлява хитрости. Повикан е в Русчук тулченският мютесарифин Исмаил бей, който беше редактор на халваджийският лист «Туна», защото тоя светец е бил много години в България и познава българският характер (като свинята кладенчова вода), да помага на валията да разреши тоя заплетен вопрос, т. е. да реши да се дозволи или не на българите да имат камбани. Големи роли играят в това отношение и турските фанариоти, т. е. тяхно преподобие отци мектюпчи ефенди и мюфти ефенди. Тия две личности накараха насила турското население да се подпише под онова прошение, в което молеха правителството да запрети на гяурите да звънкат по онзи проклети звънец. Мюфтията преди малко време говореше на своите братия гадженле следующето: «Ако вярваме в бога и в неговият пророк, то никак не тряба да дозволяваме на гяурите да оскверняват ушите ни. За нас нищо повече не остава, освен да идеме в черковата, да счупиме камбаното, да избиеме гяурските кучета и да прославиме името на аллахът. (Нека г. Славейков забележи тия думи.) Аллахът ще да ни накаже, ако ние потъпчеме неговата слава.» Мектюпчият си дава оставката. Жално е, че не можаха да наредат пак за мюдюрин в Разград х. Назиф бея (другото име на х. Али бей) и вашата редакция изгуби едно каче със сирене и едно с мед. Тряба да ви забележа сега, че вашето сирене и вашият мед се намират днес в зимникът на нашият мюхтия; а в оборът му преживят слама две биволици, които Назиф бей открадна из Арнауткюю.

Ето с какъв начин турските чиновници поддържат султанският престол. Ще го поддържат! Ще да ги поддържи д. . .

Новият кадия пристигна преди няколко деня. Олеле, мале, олеле, олеле, боже! Ако лицето и шкембето са огледала на душата, то новият кадия тряба да няма душа, а печена слива. Избави ни, господи, от подобно гюбре! Проваждайте до валията един брой «Свобода», защото неговите мекерета му показват само това, щото им понася.

?

Свобода, г. II, бр. 29, 1. I. 1872 г.

[ОДЖАКОВ НЕ Е ПРОСТИ СМЪРТЕН]

Бог се роди Коледа,
снощи вечер, Коледо!
Н а р[о д н а] п е с[е н]

«Во дни они живѣяше во Лѣсковецъ старецъ благочестивый и богобоязненный, и со св. молитвою во сердцѣ и на устѣхъ возведе сей старецъ очи горѣ, и рѣче:

— Господи, дай ми сына.

И даде ему Богъ сына, и нарѣкоша ему име Петаръ, яже въ мирѣ названъ быть Оджаковъ. Сие отроче возлюби писания, сотвори ся мударъ зело и писа много книги. И возрадова ся «Право», и возвесели ся болгарский синодъ, яже обрѣте себѣ защитника и поборника вѣрѣ православной. Бысть Петаръ на учение и во Карловцѣ Сремстей, и во Галацѣ, и во Вѣннѣ, и, най-послѣ, во градѣ Одессѣ, гдѣ соверши подвигъ великъ, сирѣчь окончи «каноническаго права, историю славянскихъ законодателствъ и славянскую книжевность». Егда же Оджаковъ видѣ, яко силенъ есть и въ писании и въ мудрости способенъ, то написа книгу «Наука за пѣснотворство», яже напечата ся во градѣ Одессѣ и одобри ся отъ бѣлоглаваго старца Виктора Григоровича. Вси языци восплещите руками, яко Оджаковъ роди ся между нами! Вѣчная ему память!»

Ако би аз бил български екзарх или барем председател на турската академия на науките, то би изведнаж повелел да се направи надгробен паметник г. Оджакову, а на него да се напише неговото животописание, което аз вече съчиних по-горе. Другояче се не може, защото г. Оджаков е велик над великите, достоен над достойните и гений над гениалните. Ако искате доказателства, то аз съм готов да ви отворя очите, и то не само фактически, а и математически. Дюлгеринът е в състояние да направи къща само тогава, когато има в ръцете си кирпичи, дървета, вар, гвозди и пр., а г. Оджаков пише история на българското песнотворство, което у нас не съществува; папухчият шие обуща само тогава, когато има кожи, чиреш, шило и конци, а гениални г. Оджаков е ушил «Наука за песнотворството и стихотворството» само из дрипелите на Р. Жинзифова и на г. Пишурката. Идете после това и не казвайте, че г. Оджаков не е прости смъртни: простите смъртни не са в състояние да направят подобни чудеса!

В нашето мило отечество в последньото време се е появила мода да пишеме учени изследования и да говориме сѐ за учени и дълбоки предмети. Пийтики, политически икономии (Михайловски), исторически изследования (Кръстович и Дринов), логики и пр. никнат като гъбите и човек не знае на коя страна да се обърне понапред и на кое новорождено чедо да се порадва! Ние, българите, сме за чудене! Цели петстотин години дрямахме

и глупехме, но изведнаж отворихме очите си и направихме такава една геркулесовска крачка, щото зачудихме и старо, и младо. В продължението на десетина години ние направихме чудеса, защото от говедари изведнаж станахме големи философи. У нас за малките работи ни един писател не ще нито да чуе. Дай ти нам големи предмети! И така, днес у нас с големи предмети се занимават не само ония учени мъже, които са посветили своят живот на науката (гл. В. Стоянова) и изкуствата (гл. г. Пишурката), а и ония, на които се само иска да се покажат пред светът, че са люде сериозни, дълбокомислени, учени и гениални.

А защо сичките тия личности са се завзели да пишат логики и пийтики, а не да кроят шалвари и да месят симид? — Това аз никак не мога да разбера. Хората, т. е. европейските народи, пишат истории и исторически изследования, и между нашите синигери се появиха вече историци; после се появи по светът мода да се учат французки и да се играят кадрили, и у нас се появиха майстори за това дело; а ако утре или в други ден стане в Европа мода да правят халва, то и у нас ще да се появят халваджии и бозаджии. Днес в Русия съществува борба между класическите и реалните гимназии, и г. Бончев изказа своите убеждения за българските класически и реални гимназии (гл. «Период. списание»); днес в Русия съществува вопрос за това: полезни ли са или безполезни логиката, риториката и пийтиката, и г. Оджаков ни написа «Наука за песнотворство». А последствията от сичко това са такива, че българите имат днес твърде много печатана хартия, с която бакалите и халваджиите щат да просвещават своите маслини и своята халва. Щом вие земете в ръцете си коя и да е наша българска книга, то изведнаж можете да забележите, че авторът ѝ не я написал да добие едно парче хляб или да принесе полза на народът, или, найпосле, да повдигне науката напред; а затова защото и другите народи и учени са писали за същите предмети.

Но да поговориме само за г. Оджакова. Г. Оджаков, както се види из неговата ученейша книга, е желал да победи сичките български учени (даже и г. Кръстовича) и да им докаже, че учените люде и из боклукът могат да ушият моден фрак, а из глупостта да съставят цяла книга. Щом аз разгърнах книгата на г. Оджакова, то изведнаж

си помислих: а защо е на нашите българи тоя учен боклук? За кого е написана тая книга?

— Тая книга е за българските по-главни общински училища — ни отговаря г. Оджаков.

— Това не може да бъде — отговарям аз, — защото, защото. . . г. Оджаков би трябало по-напред да научи сам себе си, а после вече да учи другиго.

— «Народ без песни, приказки, собственни обичаи и предания е една мъртва сган без дух и живот — говори г. Оджаков. — Унищожиш ли сичките тези народни подпорки, (то) ще видиш, какво (как) народо (народът) скоро ще да се изгуби или прелие в друг народ. И ми (ние) не можем да не пролеем сълзи пред усилванията на в. «Македония» (???), която ни кара (накарва) да отхвърлиме сичко, (щото е) старо: песни, приказки, обичаи, предания исторически (сторени) права, тези подпорки на милата ни българщина, която се е кърмила (а нема е тя овца да се кърми? — р.) от те (,) и с тях е насрещ у-устояла против сички политически и житейски (жетварски ли, или кукурузени? — р.) бури и насилници на народните ни блага!»

Из сичкото това ние видиме, че у г. Оджакова е било твърде благородно и похвално намерение, когато се е той решил да напише своята «Наука за песнотворството». Г. Оджаков има доста причини да ненавижда «Македония» и той се е решил с най-учените средства да ухапе тоя вестник. Похвално нещо! «Македония», знаете ли, не уважевала (??) народните предания, а г. Оджаков, за инат на «Македония», се решил да научи българският народ как се правят «стихотворения», щото той (народът) да си направи още повече народни и други сякакви стории (ние досега не знаехме, че думата история е българска реч и че тя произлазя от стори — направи). А знаете ли какви тряба да бъдат нашите предания и нашите стории? Г. Оджаков ни съветува да земеме пример из стихотворствата на Пишурката, из «Кървавата кошуля» на г. Жинзифова, из «Гърлицата» на г. Груева и из неговите собствени песнотворства:

Кратко в той свят аз поживях
При родители. Аз не бях

С'красоти светли украшен
В младост. Нъ от т'ва е лишен
Всякий с душевни дарове
Дарен в учебни дворове.

Или:

Българская наша земля
Ъгъл пладоносьн е тя;
Лъгови, дубрави, поля,
Гори, планини, долини
Агьнца добитък красят;
Рало и плугниви орът,
И всякакви билки цьвтят;
Яко добре ся негува
Каква годя рожба плодна;
Абълки, вошки всякакви;
Копаят ся лозя градини,
Въдят ся буби и риби (?),
А пък там в градови и села (?)
Е наука, търговщина.

Но за да се насладят читателите ни от сичките сокове на тая сладчайша песен, ние се решаваме да я приведем като проза:

«Българската наша земя, която има такива хубави ливади, ниви и ябълки, е дотолкова нещастна, щото сякакви празни кратуни ѝ пишат безумни книги и четат още по-безумни сказки в Цариградското читалище. Ех, Българио, ти въдиш буби и риби, а не можеш да извъдиш някоя люта краста за нашите учени мъже! Моля ти се, Българио, извъди колкото можеш по-скоро една козя шуга и да избавиш народът ни от нашите учени светила! Нека тия (учените) по-добре да захванат да чешат гърбовете си и да престанат да пишат «Науки за песнотворството и стихотворството».

Но да поговориме по-сериозно. Не е ли за чудо, като погледаме как един човек, който не е в състояние да сложи нито два разумни стиха, се решава да пише правила за стихотворството? А още по-чуден в това отношение е г. Григорович, който е одобрил тая книга, за да се напечата. Но учените хора не гледат как е написано това или онова

дело и има ли то смисъл, а намират ли се в него класически цитати.

Езикът в книгата на г. Оджакова е калайджийски.

Свобода, г. II, бр. 29, 1. I. 1872 г.

[СЕВАСТАКИ ЧОРБАДЖИ]

Видин, 30 декемврия

Това лято излязох една заран на полето и видях един рой пчели, който си търсеше къща за живеене. Тия пришелци нападнаха на едно селско кошарище и между двете войски се захвана страшен бой: едните нападаха, а другите се защищаваха. Като видях как тия малки животинки се бият така юнашки за своето отечество, домовина и свобода, то ми стана твърде тежко на сърцето за нашите българи и из очите ми потекоха сълзи. Тия малки животинки — за които хората разказват, че нямат ни ум, ни разум — се борят за своето щастие и добро, а ние — които уж имаме ум и чувства и които се наричаме човеци — спиме от дългият и търпиме повече и от воловете! — си помислих аз. А и как да се не чуди човек, когато си помисли, че тия мъки и неволи се продължават не година и не две, а цели 500 години! Кого да обвиняваме? Кой е крив? В сичкото това са криви нашите чорбаджии, отговарям аз, които желаят да се хранят, както и турците, наготово и да живеят рахат. Кой из нашите сиромаси българи не е патил от тия проклети и бездушни хора?

Във Видин живее един от най-ядовитите кърлежи, които се наричат ефендиета, а тоя кърлеж се нарича Севастаки ефенди. Тоя гнуснав чорбаджия държи в ръцете си съдбата на сичките видинлии, следователно той може и да коли, и да беси по своята воля. Севастаки има толеми конаци, в които е натрупано сякакво богатство: копринени пердета, кадифени миндерлъци и возглавници, султанският портрет и пр. А отдека е добиено сичкото това богатство? Да не го е той спечелил със своят труд? — А ето отде. Въобразете си, че пред тоя кърлеж стои един наш селянин и говори му:

— Чорбаджи, аз съм дошъл да се оплача на ваша милост, че преди малко време нападнаха на къщата ми Кьор Хасан и дели Хюсеин и като ме избиха и ограбиха, изпъдиха ме вън и обезчестиха жената ми и дъщерята ми.

— Ако имаш десет лири, то твоята работа ще да се свърши твърде скоро — му казва Севастаки чорбаджи.

Ако селянинът, както и сичките селяни, е сиромах човек и не може да намери десет лири, то продава воловете си и овцете си и донася парите на негова милост. Севастаки завожда селянинът в тимарханата и като раздели десетте лири с кадият и с мухасебеджият, обръща се към селянинът и казва му:

— Абе, байо Атанасе, знаеш ли ти, че според законът оставаш пак ти крив?

Селянинът се връща дома си и търпи по-големи мъки, защото остава и без волове. Но Севастаки и от това печели; той праща българинът при някого от своите приятели деребейовци, за да им работи три години за сто гроша, а неговите приятели му изпращат във Видин масло и сирене.

Един ден аз отидох в дюгянът на Севастаки, за да си пазаря едно-друго, и видях следующето произшествие. При Севастаки ефенди беше дошла една жена и говореше му:

— Байо Севастаки, аз искам да напусна мъжът си, защото е стар и сърдит.

— А имаш ли ти някой гердан? Ти си още млада и хубавица и можеш да земеш някое младо и хубаво ергенче. Ако донесеш герданът си, то аз изведнъж ща да ти свърша работата. . .

Да ви разкажа едно произшествие, което се случи и с покойният Ангел Върбанов. Преди две години аз отидох в черкова, дето се намираше и Севастаки. Беше Великден. Ангел Върбанов искаше да каже в черковата едно слово и един из поповете отиде да обади за това дело на Севастаки. Севастаки рекъл на попът да каже Върбанову, че ако той дръзне да говори какво и да е слово, то Севастаки ще да го изтъпче като куче посреди черковата. Когато дойде време да се говори слово, то Върбанов се качи на амвонът и извика: «Братия! Христос воскресе и сичкият български народ ще да воскръсне, само ние, ви-

динлиите, ще да останеме мъртви во веки веков.» После това Върбанов излезе из черковата като светкавица.

После това произшествие аз оставих Видин и върнах се пак в тоя град чак после две недели. Моите приятели ми разказаха, че Върбанов във времето на моето отсъствие умрял от мъки. (Забележете това произшествие!) Ето в какво положение се намира и днес нашият град.

Н.

Свобода, г. II, бр. 30, 8. I. 1872 г.

[НА СВЕТА НЯМА ПО-БЕДНА КНИЖЕВНОСТ. . .]

На светът няма по-бедна и по-нещастна книжевност от нашата. «Как няма?» — ще да извикат сичките наши български поети, драматически писатели, учени, журналисти и г. Данов, и щат да ни посочат към цял един куп книги и сякакви брошури. Когато аз видя такова множество умствени или мозъчни плодове, то, разбира се, ще да си зема думата назад, ако и да съм уверен, че тоя куп има само количествен, а никак не качествен характер. И така, аз за любов към своята народна книжевност и из уважение към нашите народни Пишурки се решавам да кажа, че българите имат много книги; но никак не мога да кажа, че тия имат каква и да е книжевност. «Пак клевета!» — ще да извикат нашите учени синигери. «Ние имаме книжевност, защото имаме г. Кръстовича, Пишурката, Данова, Груева и пр. и пр.» — Съгласен към, само почакайте малко да се обясня. Нашите учени и нашите литератори са твърде умни и смели хора; тия допълняват белите страници, казвам аз, и г. Данов се радва.

Слушайте, слушайте! Един из нашите писатели превожда някое чуждо съчинение, попреправя го малко и подписва под него своето собствено име; други превожда някоя книжка и пише на кориците ѝ, че сия книга е побългарена от Груева; а трети просто превожда някое чуждо дело и хвали се пред светът с чуждият ум и с чуждото знание. И така, у нас нищо повече не съществува, освен преводи, преводи и преводи, и то преводи бездарни, преводи шарлатански и книги никому ненужни. Ако някой из нашите българи би поискал да добие какво-годе понятие за тоя или за оня предмет, то той би трябало понапред да изучи един какъв и да е чужд език и после вече да се просвещава, колкото му сърце желае — другояче се не може. «Българите не купуват нашите книги, следователно и ние се отказваме да ги пишеме», ще да ни отговори някой из нашите гениални синигери. Да ви кажа право, и аз се боя да зема в ръцете си коя и да е българска книга, защото и напред вече зная, че тая книга има две недостатоци; първо, че тя е скърпена из сякакви дрипелчета (разбира се, че из чужди, а най-повече из гръцки), и скърпена е без никакъв систематически ред; второ, че тая книга е преведена твърде безграмотно, а езикът ѝ е до такава степен варварски, щото е много по-добре и да я не чете човек, да не губи времето си и да се не мъчи, па нека да остане и съвсем необразован. Когато нашето най-учено дружество, което се нарича «Читалище», е такова каквото е, то какво добро може да очаква човек от полуучените писатели! Колкото за «Българското книжевно дружество», то това почтено дружество с нищо повече се не занимава, освен с нежности и с благодарности до своите жертвуватели и пожертвователи, които се наричат н а с т о я т е л и.

Аз заговорих за нашите най-главни дружества затова защото се известих, че цариградското «Читалище» се е вече и само съзнало, че то куца и с двата крака, но твърде простодушно ни казва: «Нямаме редактор. . . дайте ни редактор. . . г. Найденов редактира тоя вестник само на време.» — Чудни неща биват на тоя свят, казвам аз. — «Българското книжевно дружество» има три редактора (казват, че сега то има само двоица, защото г. Дринов се бил вече отказал да получава по 20 жълтици на месецът, а бедното «Читалище» няма ни един! Разказват, че цариградското «Читалище» е калесало досега голямо множество писатели и редактори, но ни един («Отечество» ще да се зарадва, като чуе тая новост, и ще да каже: «Не сме били само ние нещастни на тоя свят!») досега не се е появил, който би бил способен да носи тая тежка испанска корона. Кажете ми безпристрастно, мили мои читатели, кой е крив в сичкото това? «Младите са

криви, защото тия не почитат старците и не кланят им се до земята. Нашите учени са развалени вагабонти» — ще да ми отговорят старците. «Еничерите са криви, защото искат да вовират зурлата си и там, дето не е тяхна работа» — ще да кажат младите, и ние пак не ще да бъдеме в състояние да решиме тоя заплетен вопрос.

А ако попитате за нашето мнение, то ние ще да кажеме, че сме криви сички, т. е. и стари и млади, и мъжки и женски. Нашето старо поколение се е учило в гръцките школи и не знае да чете и да пише български, следователно то е равнодушно към българската книжевност, а нашата младеж е получила образование в такива училища и от такива учители, из които е извлякла твърде малко полза. И наистина, какви са били досега нашите училища и нашите учители? — Училищата ни са носили само име училища; а учителите ни са били или полуобразовани хора, или съвсем развалени личности.

Но да се обърнеме пак към своят предмет. Защо цариградското наше «Читалище» не може да си намери редактор и защо нашите учени мъже се решават по-скоро да се скитат по светът без работа, нежели да бъдат редактори и учители? Хайне говори: «Народът обича да балсамира своите пророци и учители, за да има после възможност да ги почита и да се кланя на техните мощи; кучетата, които са днес лаяли на нас, утре с благоговение ще да целуват нашите кости!. . . » Но у нас още няма пророци и учители; нашите пророци обичат да живеят добре, да ядат сладко и мазно, но в това също време и да се не мъчат, да не работят. . . В Русия са свършили науките си около 40 души, но ни един, даже ни сам г. Оджаков, няма воля да става пророк и учител. . . От друга страна, ние ще да обвиниме нашата публика. Въобразете си, че един из цариградските българи е дал на «Читалище» десетина лири помощ, следователно той иска, щото неговата дума да бъде закон. «Когато си давам паричките, то искам да зная кому ги давам и защо ги давам», казва един. — «Не бива то така, защото аз пари давам», говори други. — «Ако искате да работите по своят кеф, то аз не давам ни пробита пара», говори трети. После това идете вие и издавайте книги и вестници! И така, «Читалище» няма редактор, а «Периодическото списание» (ако само г. Стоянов работи нещо) и «Турция» имат по два. Такова е то на светът!

А я погледайте на «Македония»! «Македония» се редактира само от г. Славейкова, но в тоя вестник работи сичката българска интелигенция, и как още работи! Господи, боже мой, свети Кузмане, как тя работи! В 25 брой на «Свобода» ние бяхме поместили следующето стихотворение:

Омръзна ми вече по светът да ходя,
сè кукли да гледам, маймуни да видя;
сичко се гордее, секи търси мода,
секи ти се перчи, като гъща гнида. . .
Ще оставя аз вас, градове вонещи,
па ще ида тамо в моето Загоре,
дека има братство и сърца горещи,
дека има радост, дека няма горе.
По Старата моя планина зелена
вее тихи ветрец, разширява гърди —
не я променявам с къща позлатена —
мило ми е тамо със простите люде. . .

След три недели се появи в «Македония» такава една песен:

Омръзна ми вече по светът да ходя,
кукли все да гледам, вред където ида —
кукли и маймуни как валят на мода,
как се гордо перчат (като въша гнида). .
Аз ще ви оставя, градове вонещи,
и ще да отида тамо по Загорие,
дето братство има и сърца горещи,
дето радост има, и растуха в горест.
Тамо по онези планини зелени
тих ми ветрец вее и тъги пропратя —
тях аз не променям с къщя позлатени —
мило ми е тамо с мойте прости братя.

И така, у нас се е появила и други род кражба. Земи чие и да е съчинение, измени в него няколко думи и напечатай го във вестникът си, без да явиш, чие е то и без да подписваш под него чие и да е име, и хората непременно ще да мислят, че то е написано от самият редактор. Кога

ще да оставиме ние нашите безобразни шарлатании? Срамота е!

Свобода, г. II, бр. 30, 8. I. 1872 г.

[ВСИЧКОТО ТОВА БИЛО САМО ЕДИН СЪН]

На която страна и да се обърне човек, то ще да види, че нашите българи работят: много работят, страшно работят, мило работят. — Драго е човеку да ги погледа и да им се порадва! Оная нощ аз получих около двайсет писма из различни крайове, по които крачат напред и дъхат воздух нашите български синове, и обрадовах се зело, като захванах да чета тия утешителни и умилителни писма. Разпечатах първото писмо и прочетох:

«Болградското централно училище се е много поправило, защото в Болград вече няма ни интриганти, ни народоубийци, ни сребролюбци. Радуй ся, отче редакторе, и весели ся! Нашия примарин е ангел, а не човек — той вече не яде месо от крадени овни; нашите возпитаници в централното училище са облечени още от Петровден в зимски дрехи, т. е. в кожухи; а на св. Никола им обляхоха летните ленени панталончета; нашите учители и учителки получват навреме своето ж а л о в а н и е; ние се не возиме вече с крадени коне», и пр., и пр., и пр.

Писмото беше подписано с о б с т в е н н о ю р у к о ю г. примара и украсено п р а в и т е л ь с т в е н н ы м п е ч а т о м. Разпечатах второто писмо, и — о чудо велие!

«Плоещките българи, на които вие сте се смеяли така често, отвориха пак своето училище и децата ни онзи ден изпяха «многолетие» на султанът и на неговият велики везирин. Но най-похвално за нашите плоещки българи е това, че тия се отказаха вече да получават из примарията 200-тях жълтици, които нашето честно правителство беше решило да дава за нашето българско просвещение. Плоещени са горделиви хора: тия не искат ничия помощ!»

Разпечатах третьото писмо, в което г. Станов ми се

хвалеше, че неговото патриотическо ч у в с т в о му не дозволило да затвори Гюргевското училище и той се решил не само да се разпорежда с училищната каса в продължението на няколко години; но ако тая каса бъде недостатъчна за неговото чувство, то да продаде къщата на Ная Поповича и да удовлетвори горереказаното чувство, защото който се е решил да жертвува за черковата, той тряба да жертвува и за попът ѝ.

Четвъртьото и петьото писмо бяха из Браила и из Галац: в едното ми пишеха, че «Българското книжевно дружество» и ден и нощ печата, но не явяваха ми що печата; а в другото ми разказваха, че, по мнението на старите галашки ч у в с т в а, за галашките българи е много да имат в градът си и училище, и черкова и затова трябало да се затвори или едното, или другото. Сичкото това накарало младите българи да се отделят от старите и да се постараят да затворят (която още не се е ни отворила) черковата; а старците — да затворят училището. Но о чудо! По Коледа галашките банкири се обещали да съединят училището с черковата и помолили бахчеванджиите да пожертвуват по три кутлици вода и за едното, и за другото заведение. Нашият дописник е забоpавил само да ни яви що мислят да пожертвоват галашките банкири в такъв случай, ако самата година бъде дъждовита.

Шестото писмо беше из Виена и в него ми пишеха, че «Напредок» и ден и нощ увеличава своите капитали и ако работите вървят така, както са тия вървели досега, то след 1000 години това полезно за България дружество ще да има около 1 000 000 фиор. капитал, ако само между виенските българи се не появи някоя ламя и ако да не погълне вапорът заедно с г. Арнаудова.

Из крайовското писмо аз нищо не можах да разбера, защото крайовските българи са такива чудни патриоти, които в сяко едно отношение приличат на марта: ту много топло, ту много студено; ту има много, ту няма нищо; ту сватба, ту помен — средина тука няма. Крайово прилича на болно дете, което не знае що му се иска и що му се не иска.

Осмото, деветьото и десетьото писма бяха из Измаил, Бъзово и Зимнич; а в тия писма ни се хвалеха, че българ-

щината в тия градове се е развила дотолкова, щото секи българин е вече свободен да говори даже и в къщата си български, ако само той няма жена и деца.

Единайсетото писмо ми беше изпроводено по градската поща; а това писмо говореше така:

«Призовават се сичките букурещки българи да заповядат на Коледа и на Ивановден в черкова, защото ако тия не дойдат и не запалят по една свещ, то черковата ни ще да се обанкрути и ние ще бъдеме принудени да я продадеме (дайте я на галачени) на чифутите за козинарница. Нашето училище напредва в сяко отношение, т. е. и откъм учителите, и откъм учениците. Преди два месеца ние имахме само седем ученика, а сега ги имаме цели троица. Преди Коледа в нашата гимназия държа екзамен един от най-способните ученици и професорите му дадоха диплома и пратиха го при родителите му, за да им се похвали със своето знание. Но о, чудо чудес! Дорде най-способният ученик да иде в дюгянът на уйкя си и да държи екзамен из практическият живот, то той захванал да мисли, че два и два не са четири, а пет или шест. Ето защо настоятелите на училището молят родителите на учениците да не земат своите деца из училището, а да ги оставят за сякога в това почтено заведение, дето тия могат да станат даже и клисари в черковата. Ако искате да знаете за нашата «Добродетелна дружина», то тая дружина направи по Коледа и по Василиевден много чудеса: сиромасите ходеха из дюгян в дюгян и търсеха почтените настоятели на горe-казаната дружина; но тя остана не само за тях, а и за всеведящата полиция, голяма тайна. Най-назад сиромасите отидоха в дюгянът на един из ланските настоятели и нападнаха на него, както нападат пчелите на оногози, който е ял чеснов лук. Какво е станало по-нататък, ние и сами не знаеме. Да ви разкажеме и за нашите букурещки българи въобще. Сичките букурещки българи, без изключение, са големи патриоти и обичат не само народът си, а и честността си дотолкова, щото тряба да бъдат за пример на другите. Знаете ли вие, че в Букурещ съществуват такива българи, които са готови из за любов към своят народ да съдерат и кожата му (на народът) и да си направят от нея «тъпан» или бели ръкавици? Вие едно време викахте против старите българи и казвахте им, че «продаютъ душы своя за новци», а я погледайте сега на

какво са заприличали и вашите прокопсани «млади»! Народното име е станало търговия и с него си играят сякакви обирачи и револверокрадци. «Ние сме честни хора и затова желаеме да бъдете честни и вие», казваха вашите приятели (?) и попържаха безчестните; а днес тия честни мъже са станали най-безчестните изроди. «Ние сме «млади», казваха тия, ние сме спасителите на България»; но когато видяха, че България не е подойница, то свиха опашките си. Я помислете си само какви хора са представляли до лани вашата млада партия! Дека са днес вашите прославени «тъпанари»? Дека са днес вашите големи патриоти? (А дека е вашето «Отечество»? р.) Уви, продаша души своя за чепичета и за ръкавици!»

Когато прочетох това писмо, то трябаше да зема арфата си да ида «на рѣкахъ Вавилонскихъ» и да плача; но като помислих, че аз лично никога не съм имал тясна дружба, нито пък голямо доверие към ония личности, за които говори горуказаното писмо, то се успокоих и рекох: «Благодарю тя, господи, яко во время открилъ еси очи мои, и показалъ ми еси кои суть друзья Бидискиниевы, Ароновы и всякия скверны; благодарю тя, яко показалъ ми еси, яко они суть таты и разбойники, яже покрадоше книги читалищныя и револверы людския, и азъ остерегохся и спасихся!»

Да кажа накратко, аз спечелих много от гореприведеното писмо, и благодаря ония, които ми са го изпроводили; но в това също време съм длъжен да им кажа, че секи човек — бил той стар или млад — тряба да отговаря само за себе си, защото ако той да захване да носи на гърбът си и чуждите грехове, то сичките хайневски Брутове ще да го направят на магаре. Дълго време аз размишлях за тия работи и най-после извиках: «Нека ни избави господ от подобни патриоти и от подобни народни представители!»

Другите девет писма бяха из нашето щастливо отечество, което блаженствува под новата българска иерархическа патерица и под управлението на х. Иванчовата и Арнаудовата десници. Първото писмо беше из Русчук, от г. Петраки Златева ефенди; а в това писмо беше написано: «В историята на руските копейки аз не съм помешан, защото копейката е за мене ситна и нищожна монета. . . Лири ми дайте, лири! Най-виновният в тая темна

история е сам г. Цанко Добрев, защото тоя глупец е дозволил на моите ортаци, т. е. на г. Сапунова и на г. Иванча ефенди, да го водят за носът. Кажете ми, г. редакторе, може ли един чиновник да живее достойно със своето положение, ако да не скуба гъските? Можех ли аз да бъда богат и знаменит, ако да не изпразвах сиромашките кесии и ако да не давах на п о-с и л н и т е? Не, г. редакторе, вие не сте още разбрали каква е системата на нашето вилаетско управление. Знаете ли вие, че нашата девиза е: «Кради и лъжи, и достоенъ будеши»? Не видите ли вие, че даже и в. везирин е захванал вече да обръща внимание на тая наша девиза и почти секи месец изпровожда в градът ни ту приказания, ту строги забележки? Но да оставиме копейките и да поговориме за нашите български работи вобще. Поп Нил и х. Атанас ефенди са се съвсем развалили и съединили са се с вагабонтите и с шантавата младеж! Няма да прокопцат!. . . Тая политика не принася полза ни на кесиите, ни на ч у в с т в а т а. . .»

Второто и третьото писмо бяха из Свищов и Търново; а в тях ни явяваха, че почтените граждани в тия два града градят големи къщи, правят павилиони (колиби) по лозята си, държат по няколко измекерки в конаците си и чорбаджийствуват бол-бол, а децата им. . . «О, не питайте ни за нашите нещастни деца, защото тия деца ни не дават мира ни дене, ни нощє! Кой дявол е измислил тия училища? Без училищата ние живеехме сто пъти по-добре, и коконите ни носеха само коприна и кадифе!» — казваше търновското писмо; а свищовското ни утешаваше: «Не знаете ли вие татък по Букурещ някой богат човек, който да има добро сърце и да помогне на брата ми да се поучи в странство? Ние, г. редакторе, сме синца сиромаси хора, едвам можеме да нахраниме къщите си; а без образование, т. е. без е з и ц и т е, се не може. Бъдете милостиви и помолете някого да даде Христа ради и на моето момченце някоя и друга пара, за да изпече докторлукът, защото тоя докторлук сега за сега минува. . . Сичко е станало скъпо. Оназ неделя си купих един хап, който ми струва осем хиляди гроша. . . Не тряба човек в тия проклети времена ни къща да гради, защото дюлгерите искат баснословни гюндулуци. Направих си една къща, и само на дюлгерите дадох 30 хиляди гроша. А за дървета? А за киреч? А за друго? Сто и четиресет хиляди грошовци съм изхарчил.

Ала да знаеш, г. редакторе, какъв сарай-бурну съм направил! Сичките граждани ми завиждат. Моята жена се срещнала с Иванчовата кокона, а тая кокона е твърде завистлива и изгледала жена ми като мечка. Моля ви се, г. редакторе, да ми изпровождате вестникът си редовно, но пари от нас не очаквайте, защото сме сиромаси. Ех, да не беше пожарът, то вие щехте да видите кои сме ние!»

Четвъртото, петьото и шестото писма бяха из Плодив, Едрине и Кръклисие (Лозенград); а в тия писма ни известяваха, че тамошните жители са патриоти не само по чаршията и в училището, а и по къщите си. Гражданите из тия три градове са се заклели да не говорят гръцки даже с ония селяни, които не знаят друг език освен български — из това правило се изключавали само ония селяни, от които чорбаджията няма интерес да бъде българин. Пловдивските кокони явили на цариградското «Читалище» (на вестникът), че тия щат да проговорят в къщите си български само тогава, когато то («Читалището») ги научи да говорят и да пишат правилно български. Сичкото това ми се показа твърде чудно, защото аз отдавна вече знаех, че в Пловдив живеят майсторите (г. Геров, г. Груев, г. Данов, и г. Летоструй) на българският език; а тия майстори са в състояние да просветят не само коконското царство, но и г. Оджакова, следователно пловдивските кокони са направили голяма грешка.

Трите последни писма бяха из Цариград, из трите български редакции, т. е. из редакциите на «Право», «Турция» и «Читалище». Присноблаженото «Право» ни пишеше: «Защо вие се мешате в нашите духовни дела, когато и сам господарин Оджаков ни казва: «Не всякий духовния очи имѣетъ, не всякий просвѣщенъ есть свыше, не всякому же подобаетъ учити безсловесния овци.» Ты, отче редакторе, нападаеши на преблаженнаго отца Капанова и на велемудраго отца Балабанова, кои суть просвѣщенны зѣло и за пастири достойны.» А знаеш ли ти, че властта е днес в ръцете на г. Найденова, който има право да ви афореса? Знаете ли вие, че г. Найденов афореса преди малко време г. Петка Славейкова, и г. Славейков днесъ лежи понизно на земята, целува краката на г. Макариополски и моли го за милост? Велика есть днесъ дѣсница моя, г. редакторе! Съ нами суть старци праведныя и кавазы царския; разумѣйте всы языци и покаряйте ся.

Я погледайте как съм аз изкърпил г. Славейков (гл. «Право» № 43). Аз казах, че Славейков е гарга; а вас ще да нарека кокошка или мисирка, ако само вие не захванете да хвалите вестникът ни, а най-повече неговите издатели, тутори и приложници. «Нъ ако «Право» ти кажеше, Г-не (това се говори не нам, а г. Славейкову, т. е. на гаргата), че трьние си сял (сеял), та (па) трьние може и да пожьнешь, в вред на целия Българский народ, на това То (?!) никак ти не е криво (не разбираме. р.); То ще скърби заедно със сичките онеправдани Българи (не разбираме. р.) нъ (пред нъ тряба; р.) не ще престане от да та боде вочите с самите тези твои т о р н и е (знаете ли що е това торние? р.), за урок и на други като тебе доброжелатели народни (о, г. Найденов! р.). И отъ тези думи ли нищо не отбираш (ние не отбираме! р.), г. Славейков? Толкоз от мена Без Диогена.»

Да ви кажа право (това говоря вече аз), и аз се сърдя на г. Славейкова, защото той не се е учил в Найденовата академия, за да може да разбира, когато философира п р и с н о б л а ж е н о т о. Идете после това и разберете кой е крив и кой е прав! Да кажа накратко, когато прочетох гореказаното «правовско» писмо, то изведнаж си припомних приказницата за б у л а м а ч ъ т и извиках: «О, г. Найденов, каквито сте вие и вашият вестник, то не само г. Славейков, а и дяволът не е в състояние да ви разбере!»

Писмото из редакцията на «Турция» беше твърде кратко. Г. Ґенович ни являваше, че той ще да се поправи тогава, когато се поправи и г. Арнаудов. Колкото за г. Икономова, т. е. за помощникът на г. Геновича, то гореказаното писмо говореше така: «Г. Икономов се е попаднал в капанът и тряба да играе така, както му свири цензурската ръка, защото в противен случай. . . ха-ха-ха!. . . Еди-куле. . . »

Писмото из редакцията на «Читалище» не беше писано от Найденова, а от г. Йовчова, и тоя г. Йовчов ни разказваше, че отсега нататък тоя велеучени вестник ще да се оправи, защото, по мнението на един знаменит (кой? р.) ингилизин, «занятието в учението (?) е благополучие на животът и че обязанност за секиго човека (т. е. обязаността на секи човек. р.) от по-висок кръг (?) е да са подвизава не да научи по(-)много (;) но да научи по(-)добро отъ колкото и какъто (?) знаят другите человеци, съ други думи да са дава предпочтение на качеството(;) а не на количеството на познанията. . . »

Тамам исках да продължа свое чтение, то трепнах и събудих се. Сичкото това бил само един сън! Има ли в тоя сън каква-годе истинност, това ще да реши покойният «Тъпан», защото само на «тъпанарите» е дозволено да крадат и да лъжат безнаказано; а сънят и е лъжа, и кражба.

Свобода, г. II, бр. 31 и 32, 15 и 22. I. 1872 г.

НИЕ СМЕ СИ НИЕ

«Сичкото това е право, само че е остричко и безсолничко изказано», казва «Македония». Когато прочетохме тая дълбокомислена забележка, която е направена от самата редакция под една наша статия, то изведнаж си припомнихме руските благородни дами, които по думите на Н. Гоголя никога не казвали: «усекнах се» или «чашата вонее», а умилително говорили: «употребих кърпата си» или «тая чаша се не владее добре». Ние бяхме казали, че книгата на г. Оджакова, т. е. че неговата «Наука за песнотворството и стихотворството» не хела; а г. Славейков е седнал, та ни разказва, че ние имаме пълно право, но изказаната от нас истина била остра и безсолна! Такова е то, когато един човек живее в едно дипломатическо царство, а още повече в един дипломатически град! Ти му казваш: «Тоя сняг е бял, а това мастило е черно»; а той ти отговаря: «Ти имаш пълно право, но доказателствата ти са остри и безсолни; ти би трябало да кажеш така: снегът се белее, а мастилото се чернее.» Чакайте да видя мога ли и аз да пиша кинезки церемонии и да говоря византийско-риторо-философически изражения. «Понеже и обаче негово високоблагородие г. Оджаков е имал чест да бъде глупаво божие създание, понеже и обаче неговите умствени способности се намират в някакво си положение и понеже и обаче негово високосумасшедшо положение и понеже и обаче негово високоблагородие е дал полица на негово благородие Михаля, то негова милост (не Михальо, а г. Оджаков. Дявол да го земе, не мога да пиша «правовски»!) е написал, после

дълговечните си старания и после многогодишните си трудове, една такава книга, която прилича на шиник без дъно («Пак употребляваш неблагородни думи! Шиникът не е благороден, а дъното е солеличко», ще да извика «Македония») и която проповядва за песнотворството и стихотворството; но понеже и обаче и наша милост твърде често си дозволяваме да пишеме глупости («безумия», казва «Македония»), то негова милост заслужава нашето всемилостивейше снизхождение, и наша милост тряба да позахапеме («да укусиме», казва в. «Право») негова милост полегичка («Браво, браво!» казва отец Балабанов), а после да му простиме прегрешенията великодушно, за да простят и тяхна милост на наша милост нашите, понеже и обаче («Право» се радва!) и негова милост и наша милост, и т. н., и т. н. Но понеже и обаче наша милост не живееме в дипломатическо царство, понеже не живееме във философо-риторически град, понеже не сме се учили в гръцките школи и не сме познати ни със схоластиците, ни с ерокириците, ни с Езоповите басни, ни с елинските философи, ни с византийските чудотворци, то захващаме пак да говориме със своят собствени език, да мислиме със своят собствени мозък и да пишеме със своето собствено перо. Нека ни прости г. Славейков, но ние и отсега, както и досега, ще да говориме, че правдата е правда, че глупостта е глупост, че Оджаков е луд, че «Право» не знае що говори, че «Турция» днес е по-добра и от «Право», и от «Читалище», че. . .

Но аз казах вече, че г. Славейков живее в дипломатическо царство и във философо-риторически град; а това тряба да се докаже. Нашият цариградски дописник преди няколко недели ни хвалеше цариградските българ-ски младежи и казваше ни, че тия младежи са големи патриоти, заборавил беше само да каже «и големи дипломати, защото тия живеят в дипломатическо царство». Въобразете си, че вие живеете на Фенер и имате кихавица (хрема). Разбира се, че кихавицата не обича цариградският воздух, и вие се решавате да не ходите никъде, да печете кестени и да пиете черно вино. Но изведнъж някой чука на вратата и подава ви писмо. Разпечатвате го и четете: «Призовавате се да заповядате в Орта-кьою на събранието.» Ако вашият патриотизъм не прилича на тютюнева кесия или на Хаджи Иванча, то тряба да оставите на-

страна и кихавицата, и кестените и да разджуркате калта от Фенер до Орта-кьою. Влазяте в салонът и намирате там сичките млади надежди на България, Тракия и Македония. Захваща се между тях разговор и вие слушате:

— Да зема аз българка! Как може един умен и образован човек да земе едно дърво, което не може да проговори ни бонджур, ни адио?

— В черковата беше дотолкова студено, щото на поп Тодора изстинали краката и той захванал да хълца.

— Преминах през Татавла и видях черните очи. . .

— Петко си изхарчил паричките по Вланга и щял да се убие.

Сичкото това се говори в едно време и вие не знаете кого по-напред да слушате; но. . . изведнаж се отварят вратата, влазя един уплашен господин и казва:

— Спукана ни е работата!

— Хаир-олсун! Какво има? Що е станало? — викат от сичките страни. — Казвай, казвай. . .

— Че зер вие не сте се научили още що се е случило с нашите честити представители и с нашите владици?. . . Везиринът е много сърдит на българите и изпсувал пак владиците ни.

— Чудна работа! — говори един из по-смелите. — Когато нашите представители му занесоха адресът, под когото се бяха подписали толкова стотини българи, то той им даже поблагодарил, а сега?. . .

— Нашата работа си остава пак габровска, защото политиката се менява!. . . Когато дядо Макариополски искаше да му разправи за някои и други работи, то той му извикал: «Ти мълчи, ти си афоресан, ти си осъден!. . . Знаеш ли ти, че ако вие и занапред да бъдете такива, каквито сте, то ще да ви се земе и ферманът?. . .

— Това не може да бъде! Ние не играеме на орехи, а искаме своите правдини! Щял да си земе ферманът! Това не е истина! Когато ние преди малко време протестирахме против комисията, то везиринът помислил, че му носиме ферманът назад, и рече ни: «Вашият ферман няма да ви се земе; а вопросът ви ще да се реши твърде скоро. Земете си ферманът и скрийте си го.» А сега?. . . — говори един от представителите.

— Да ви кажа ли аз късичката — казва един начумерен българин, — това са заешки тупурдии, това са

детински плашила! Аз мисля, че сичкото това не е нищо друго, освен фитилджилъци от х. Иванча и от неговата компания. Хаджи Иванчо ефенди рекъл на патриархът, че само 200—300 цариградски чапкъни били накарали насила българските архипастири да служат литургия и че народът се не е мешал в това дело. Това беше потвърдил и руският посланик г. Игнатиев. Разбрахте ли сега чие масло се сипва в огънят? Сервер паша е приятел на Игнатиева, Игнатиев е приятел на патриархът, патриархът е приятел на хаджи Иванча, а Махмуд паша уважава мненията на Сервера.

— Ех, брате, днес у везиринът се разигра цяла комедия! — казва първият. — Патриархът беше казал на негово височество, че българите служили без дозволението му литургия; а неговото височество не знаял що е литургия и затова рекъл на представителите: «Аз ви казах да се молите богу, а вие сте правили летаргии! Нека патриархът сега да ви направи феборос (афорезмо) и да видите вие!»

Помислете си, че влязва Б.; приближава се до дружеството и казва:

— Не направихте добре, дето накарахте владиците да служат! Аз исках да ви кажа, ама си премълчах, защото. . .

Д. Какво е това защото? Не да ти не изтърсят прахта ли?. . . А какво е станало, като са служили?

Б. Везиринът иска да му кажат кои са главатарите, които са направили тая работа. . . Главатарите ще да бъдат заточени заедно с владиците. . . Славейков тряба да се прати в заточение най-напред, защото е прекалил работата дотам, щото ни морето няма да го опере. Отишъл и написал във вестникът си, че тоя бил предател, оня издайник, онази черна душа — хе-й-й, узун заде[1]! Хаджи Иванчо ефенди никога няма да му прости.

Д. Не е само Славейков писал за това дело, а и «Турция».

А. Икономов бил крив, а Генович и нехае. Ефендиетата казали Геновичу да не пише още веднаж такива неща, защото в противен случай ще да го изгонят из службата; но Генович окривил Икономова.

[1] Узун — узадйе — надълго и нашироко, много подробно

Б. Чини ми се, че някои и други патриотчета ще да идат в заточение, за да поизстине народолюбието им.

С. Ти вчера пееше една песен, а днеска — друга.

Б. (се сърди). Аз всякога съм говорил истината.

Д. И изпълнявал си волята на господарят си. . . Разбра ли ме?

Б. Не ща аз да ида на заточение и да си губя интересът, без да зная защо и за кого. Не тряба и вие да се мешате в попските работи.

В. Бъди проклет и ти, и твоите днешни приятели!

Б. се разсърждa и отива си; а след него излазят още множина горещи народолюбци.

Д. Гледайте глави, гледайте честност!

В. Остави ги да идат до дяволите.

С. Иди ти после това и работи! Истина казва Каравелов, че у нас още няма ни честност, ни постоянство, ни родолюбие. Аз се отчайвам вече, защото не мисля, че ние, когато и да е, ще да бъдеме хора.

Д. Бъди умен, брате С., и не обръщай внимание на тия изроди. Българският народ никога не е очаквал от тях голяма полза.

С. Как да се не сърдиш, когато сичко върви наопаки. Събрахме се да решиме как да работиме; а като чухме, че везиринът не одобрява нашите действия, то се разбягахме като зайците. Тоя Балабанов ми се не харесва! Токо митка из кьошетата, токо ходи нагоре надоле по канцелариите. Питах нашите старци не тия ли го пращат да ходи по тайните дупки, но тия ми отговориха, че и сами не знаят (?). А защо го държат?

Г. Остави ги да си вадят очите: а ние да помислиме какво да се работи занапред.

С. Патриархът ни е проклел, а ние тряба да прокълнем и него и сичките негови фанариоти. Дайте ми честни хора и да продължиме своите борби.

Много гласове. Надей се на нази.

С. Дайте си ръцете.

Г. До последнята си капка кръв.

Д. Амин.

В. А знаете ли, че правителството е намислило да затвори и нашето единствено читалище?

С. Не вярвайте. Ние се не намираме в африканските

пустини. . . По-добре ми кажете — кога мислите да прокълнеме и ние патриархът. .

Г. Аз мисля да оставиме утре и да си поговориме за това нещо по-пространно.

Сичките гореизложени сведения аз извлякох из записките на дяда Тронча и не отговарям за тяхната острота и безсолие. Така ли е, г. Славейков?

Свобода, г. II, бр. 33, 29. I. 1872 г.

НАШИЯТ ОБЩЕСТВЕН ЖИВОТ

В 1867 година аз имах щастие да се опозная с негово мудрословие (тая дума земам из «Македония») отца Балабанова, когото преди малко време разстриже българският народ. Нашето познанство стана така. Една заран дойде при мене един из белградските сватове, който имаше обичай да знае и кой е дошъл, и кой е отишъл, и кой е родил, и кой се е родил, и рече ми твърде многозначително:

— Дошъл е из Френско един наш българин, който знае много науки. . . Аз отзарана ходих при него. . . Добър човек, учен човек. . . Като проговори дума, то мед му закапе из устата. . . А държи се достойнствено— като княз. . .

Тия хвалби ме накараха да ида и аз и да видя тоя учен човек, ако и да не обичам медът. Отидох в гостинницата, в която беше кацнал нашият синигер, т. е. негово словесие, и почуках на вратата.

— Антре! — проговори словесието.

Влязох и намерих черни панталони, бяло елече, черносин суртук, лъскави кундури, шарена вратовезка, гиздави мустаки, златен кьостек и бяла като сняг риза, в които се намираше обивиен отец Балабанов. Захванахме да си приказваме за едно, за друго, но сѐ за големи работи, като например за Наполеона, за турската политика, за сръбските министри, за белградската крепост и пр. Тряба да ви кажа, че в тоя същи ден, когато аз у з р я х отца Балабанова в първи и последни път, турците излазяха из белградската крепост и сръбската войска се готвеше да влезе в нея.

— Хайде да идеме и ние на Калемейдан и да погледаме на сръбското тържество и на турското унижение — казах аз отцу Балабанову.

— Нямам ръкавици. . . Пращах момчето да ми купи, но дюкяните били затворени — отговори о. Балабанов.

— Какви ръкавици! — казах аз. — Вие не сте в Париж, а в Белград. . .

Отец Балабанов послуша моят съвет, облече се и ние излязохме на улицата. Разбира се, че в онзи тържествен за Сърбия ден хората вървяха надоле-нагоре по улиците, като мравето през марта; но между тия мрави ръкавици имаше твърде малко.

Дойдохме до Калемейдан. Г. Балабанов ме хвана за ръкавът и рече ми:

— Аз ще да се върна.

— Защо? — попитах аз.

— Мене ме е срам да се вовирам между черният (простият) народ.

А знаете ли що направих аз, като чух тия Балабанови думи? Оставих го да търси благородните ръкавици и отидох да се вовирам между простите смъртни. «Какво ли ще да прави г. Балабанов, когато се върне из Франция и донесе в България своите ръкавици?» — си помислих аз и душата ми почувствова твърде неприятни неща.

Преди няколко години аз чух, че г. Балабанов се върнал и останал в Цариград да търси адвокатско занятие и че бил назначен за писарин при св. български синод. В онова време аз си пак припомних ръкавиците. По думите на нашите кореспонденти, Балабанов земал плата по 20 т. лири на месецът, китил се, труфил се, помадил се, шпионствувал, продавал братнята си и народът си, и сичкото това се вършило пак за ръкавици — две лири повече, пет чифта ръкавици повече. Срам го било да се вовира между простият народ, а не се срамува да се продава на най-низките цариградски души и да променява майка си с един чифт ръкавици! Срам го било да излезе на улицата без ръкавици, а не се срамува се да лиже х. Ивановите сахани и да върти опашка пред х. Николи! Срам го било да носи по-вехтички дрехи, а не се срамува да лъже, да подличи, да шпионисва и да продава честта си за

едно шише гюлево масло! В Париж човек може да се научи много полезни неща! Питане е после сичко това: защо и за какво не беше избран за писар на българският св. синод други някой българин, или барем чифутин, а именно г. Балабанов?

Аз вече говорих преди малко време, че у нас са захванали да ценят хората по ръкавиците и по мустаките; а умът им, разумът им и честта им са съвсем маловажни неща. Ако искате доказателства, то ви моля да земете в ръка ланското «Читалище», когато се то редактируваше още от отца Балабанова, и вие ще да се уверите, че и под високата капела (не черкова, а шапка) твърде често се намира безмозъчие. Сичкото това ме накарва да дам на българският народ няколко полезни съвети. Слушайте, братия! Когато се появи между вази такъв един човек, който обича да се кити като жена, то знайте, че с това той иска да покрие своето умствено сиромашество и своята нравствена голота; когато се появи между вази един такъв човек, който ви говори големи думи, които вие не разбирате, то знайте, че той има празна глава, която не може да веже за едно 2 и 2 равно четири; когато се появи между вази такава една личност, която се умилкува на богатите, а със сиромасите говори презрително, то знайте, че тая личност точи зъби за прасетата ви. . . Вие сте сити от чорбаджии; не трябат ви вече повече!

Един русин ми разказваше, че у българите съществуват две крайности: българите са или много умни, или много глупави; или много работни, или големи хайлази; или много честни, или много безчестни; или много остроржни, или много луди; с една дума, между българите се намират такива безчестни хора, каквито вие никъде не би можели да намерите, и обратно. И наистина, разгледайте животът на х. Иванча ефенди, погледайте повнимателно на хаджи Николи, опознайте се с Петраки Златев и пр., и вие ще да се съгласите с гореказаният русин.

А от какво произхожда сичкото това? — От нашето подчинено положение, от наша политическа смърт, от нашето гнусназо возпитание и от нашето още по-гнусназо образование. Мнозина са вече забележили, че у нас съществуват някакви си еврейски начала; а тая забележка има своето основание. Евреите се раждат така също

честни и великодушни, както са се родили някога си и Катоновците; но тяхната историческа съдба и тяхното настояще положение са ги накарали да бъдат такива, каквито са днес. Нашето честито правителство гледа на секи един християнин като на куче; а това куче има пред неговите очи каква-годе цена само тогава, когато е то богато; а когато е така, то и раята досега нищо повече не е правила освен да събира богатства, т. е. да се старае да се откупи и да избави своят гръб от турската или от правителствената тояга. А из сичкото това ние ще да направиме такова заключение, че честността и великодушието не могат да растат в турската империя, защото тия не заслужават никакво уважение от страната на нашите господари турци и фанариоти. У нас честните хора носят название чапкъни, а народолюбивите се наричат бунтовници и хайдуци.

И така, нашата нравствена сила е съединена с нашият самостоятелен живот така също, както е съединено и тялото с душата. От нашата политическа независимост зависи нашето нравствено пробуждение, и обратно. За доказателство ние ще да покажем пак на нашият черковен вопрос, който (говориме вече петдесети път) ще да си остане вопрос чак дотогава, докогато ние не бъдеме освободени политически.

Но аз казах вече по-горе, че в много отношения е виновато и нашето возпитание и образование. Да докажеме. Нашите бащи са чорбаджии и домашни деспоти, нашите майки са убиени и нищожни създания, нашите учители и возпитатели са развалени същества, нашите пастири са невежи и т. н. Българите тряба съвсем да се превозпитат, да оставят своите турски нрави и обичаи, да залегнат за своето возпитание и образование, да изчистят съвършено византийското гюбре, а после вече да захванат да живеят човечески. Тряба да кажа, че днешното образование е безполезно; а без образование ние никога няма да достигнеме до никакво добро. Аз моля бога да избави и неприятелите ми от французките возпитаници, както и от техните учители! А българите разказват, че крушата не пада далеч от коренът си. Ето защо и нашият черковен вопрос не може да се реши за наша полза. У нас сичко става за пари, следователно. . . Тежко и горко на нашият народ, ако

той остане дотолкова назад, щото различни шарлатани да защищават интересите му!

К. К.

Свобода, г. II, бр. 34, 5. II. 1872 г.

[ВЪОБРАЗЕТЕ СИ, ЧЕ ЖИВЕЕТЕ В БРАИЛА]

Мы де глупы, как баранье стадо,
Стричь да брить нас надо.

Въобразете си, че живеете в Браила, че нямате работа и че търсите какво и да е, било физическо, било нравствено занятие. По улиците кал, сняг, студено, а дома няма дърва! Де да се дене човек? Какво да прави? Тежко, да го земе дяволът. Дълго време ходите вие из дюкян в дюкян и из кавене в кавене; дълго време мерите улиците и търсите някой нехранимайковец, за да се поразговорите с него или да поиграете тавли (табли); дълго време ходите от един стол до други и най-после намирате изгубеният син, който заслужва угоеното теле. В едно из кьошетата вие намирате прославеното «Българско Книжевно Дружество» (аз от сега не ща вече да пиша К н и ж е в н о Д р у ж е с т в о с малки букви, защото самата дума « Дружество» не е вече безлична, а собствена — Дружеството е собственост на В. Стоянова и съществува само за неговата прехрана), което разказва на своите последователи за някой си министерски син, и вие, като любител на министерските синове или като благороден човек, който обича да говори и да слуша само за благородни работи, земате столица и сядате при Дружеството. Дружеството ви климва с главата малко снизходително и вие се обръщате насам-нататък, за да видите видял ли е някой из по-простите от вас смъртни как това благородно Дружество, което има сношение с министерският син, ви подава ръката си (само два пръста) и как ви пита за здравето ви. Вие сядате, гледате сладко, мазно и умилително в очите на Дружеството и питате го иска ли да пие нещо; а Дружеството ви отговаря, че то е пило, но ще да пие още малко за вашият хатър. Дорде вие да повикате келнерът и да му

заповядате да донесе пиво, то Дружеството захваща пак да продължава своят прекъснат разговор, и вие разтопирвате ушите си.

Д р у ж е с т в о т о. Написах аз на министерският син, че сичкият български народ го благодари за неговото участие и за неговото съчувствие към нас; а той ми отговори, че ако сичките българи бъдат такива, каквито са браилските (няколко души из слушателите се ухилват така също, както се ухилват и децата на бъдни вечер, когато тия видят, че тутманикът се е вече изпекъл и че тряба да се търси грошлето), то българският народ ще да бъде твърде велик народ и неговата слава ще да се разпространи по сичкият свят. . .

1-я т с л у ш а т е л. А богат ли е министерският син?

2-я т с л у ш а т е л. А ще ли той да ни помогне да изгоним турците?

3-я т с л у ш а т е л. Вие, г. Стоянов, му напишете, че България тряба да се освободи, но ние не знаеме как да я освободиме. . . Питай го ти — можеме ли да добиеме свободата си, без да проливаме кръв, или не?

Д р у ж е с т в о т о. Писах му, бре-е-е! Питах го бре-е-е! И той ви казва, както ви казвам и аз, че нашето спасение е в Дружеството. . . Дружеството, Дружеството, гледайте Дружеството! Дело, дело, тряба дело! Сичко тряба да оставиме настрана и да се заловиме за Дружеството!. . . Мълчете!. . . Дру-же-ство-то!. . . (И з в а ж д а из п а з у х а т а си е д н о п и с м о, ч е т е го на ч е ш к и е з и к и п р е в о ж д а го на б ъ л г а р с к и): «Не слушайте ония разпалени глави, които ви казват, че само революцията е способна да изведе един потъпкан народ из неговото безнадеждно положение; не слушайте ония пернати патриоти, които искат да се работи сичко скоро и изведнаж; обърнете своето внимание към Дружеството; съединете с него своите поетически дарби, своите политически способности и своите учени трудове, и вашето отечество е спасено. Мене ми се харесва онзи българин, който ви е рекъл, че българите тряба в сяко едно отношение да подражават на чехите. . . »

3-я т с л у ш а т е л. А кой е онзи българин?

Д р у ж е с т в о т о (т и х о и с р а м е ж л и в о). А нема вие не помните, че тия думи са ваши?

3-ят слушател (се ухилва, като кон, когато той иска да захапе някого). Помня, помня.

1-ят и 2-ят слушатели завиждат на 3-ят, но Дружеството и тях успокоява: то им разказва, че министерският син одобрява и техните програми и че той (синът) е доволен от сичка Браила. Из това правило се изключават само братия Поповичи, Лука Радулов, Войников и пр., които, по мнението на синът, са недобронамерени хора.

3-ят слушател. А какво мисли министерският син за Галац?

Дружеството. Той казва, че галашките българи са развалени до един, и: . .

В това също време в кавенето влазят два българина и отиват при Дружеството: един из тях е галашки българин, а другият — от опозицията. Дружеството прекъсва разговорът си и мълчи.

Галачанинът. Какво си приказвате?. . . Защо замълчахте?

3-ят слушател. Господин Стоянов ни разказваше (Дружеството му смига с окото да не говори, но слушателят не види), че министерският син му написал — да се съберат сичките българи около «Дружеството», и че (Дружеството пъшка, червенее и бута с крак ораторът, но той не обръща на него никакво внимание и продължава си разговорът) галашките българи са били до един развалени хора. . . Писмото е у господина Стоянова.

Дружеството (захваща да се смее, да си криви лицето, да си показва зъбите и да говори така, както говорят циганите, с една дума, то се преправя на циганин и с шега иска да замаже историята на министерският син). Не е то тъй. . . г. Н. преувеличава работата. . .

Галачанинът. Моля ви се, г. Стоянов, да ми покаже писмото. . . Я оставете тия карагьозчилъци и говорете като човек.

Дружеството. То е от един мой приятел. . . Той ме моли никому да го не показвам. . . Той живее в Австрия, а австрийското правителство е строго.

Опозицията. Ние не сме шпиони и няма да издадеме твоите приятели ни на австрийското, ни на турското правителство.

Дружеството. Аз съм дал честна реч, а честта е за мене най-скъпа от сичко.

Опозицията. По сичко се види, че имаш чест!. . . Кому ти, мой брайно, продаваш тия зелени краставици? Зная аз кои са твоите министерски синове!. . . Иди ти и лъжи хамалите и сакаджиите, защото умните хора са отдавна вече оценили колко пари чини и белият ти, и черният ти дроб. Чуеш ли? Не щем вече ние големи думи, министерски синове, европейски дружества и знаменити мъже. Дайте ми да видя нещо положително, напечатайте ми някоя книжка, издайте «Периодическото списание», напечатайте своята статистика, защото хората ви са заплатили за нея още преди няколко години, седнете и преведете гимназическите учебници и пр., а от вашите министерски синове и от вашите сношения с Европа народът ни няма полза нито за две пари. . .

Дружеството (се сърди). Вие искате да развалите такова едно свето нещо, което одобрява сичка Европа. . .

Опозицията. Моля ти се да оставиш Европа на мир, защото «Българското Книжевно Дружество» не е основано нито за Европа, нито за слава, а за българите и за тяхната полза. . . Но ти казваш, че аз искам да разваля Дружеството. Лъжеш се ти! Не искам аз да го разваля, а да го преобразя и да го направя да бъде полезно. . . Кажи ми ти — за кой дявол е днешното Дружество, когато то не отговаря на своето назначение? Ако това дружество е направено само за прехраната на неговите действителни членове, то, по моето мнение, би трябало да се нарече не книжовно, а просяшко Дружество. Тряба да се обясниме и да знаеме вече, че ние не храниме потребни за народът ни хора, а просяци и безполезни дембели. . . Купете си барем по едни гусли. . .

Галачанинът. Не унижавай просяците, защото и тия принасят каква-годе полза. Просяците барем пеят за Крали Марка и въодушевляват заспалите, а действителните членове на Дружеството приспиват и събудените. . .

Дружеството. Сички вие имате способности да критикувате, а пари няма кой да даде! Кажете ми вие: можеме ли ние да печатаме своето «списание» без пари?

Опозицията. А за кой дявол сте ми вие? Защо ми е ведро, когато нямам крава? Защо ми са редактори

(и още двамина), когато аз от тях нищо повече не видя, освен интриги, калпазанлъци и сякакви двоесмислени истории?. . . Не сте вие за работа, не сте вие за пред хора. Народните апостоли тряба да бъдат най-напред хора и да гледат сякому в очите. Ако би вие били честни хора, както говорите сами, то отдавна вече би трябало да оставите Дружеството и да си търсите друга някоя прехрана. . . Срамота е и грехота е! Седнали са двамина здрави и читави мъже, та ядат наготово и залъгват светът с министерските синове!. . . Хайде на железницата — и мотиката в ръка! Доста сме хранили сякакви безполезни бръмбали! Нямаме пари да издадеме букуварче, което чини небе повече от десетина жълтици, а имаме ги да храниме два дембелина! Сяко нещо тряба да принася полза, а безполезното никому не тряба. Ние видиме, че другите редактори и издатели без никакви фондове и без никакви помощи издават своите вестници и живеят, а нашето прокопсано Дружество има 600 жълтици годишен доход (без преномерантите) и спи от дългият.

Д р у ж е с т в о т о. А знаете ли колко преномеранти имаме?

О п о з и ц и я т а. Зная, че нямате, защото никой не желае да хвърга парите си на вятърът. За четири годи́ни трима редактори и тринайсет помощника едва-едва изմътиха четири книжки, а вие искате да имате преномеранти. Засрамете се барем от цариградското «Читалище»!. . .

Б е л е ж к а о т р е д а к ц и я т а. Я ни не хвалете «Читалището», защото това «Читалище» ни стои като кокал в гърлото. В Цариград днес за днес съществува такава една глупава атмосфера, щото секи редактор се мъчи да надмине своят противник и да му докаже за своето по-безмозъчно достойнство. Няма вече на светът «Македония» и нашите идиоти могат без никакво препятствие да се разхождат по българските мозъци. Но за цариградските синигери — до неделя.

Свобода, г. II, бр. 35. 12. II. 1872 г.

[НАШЕТО ЧЕСТИТО «ЧИТАЛИЩЕ» И В. «ПРАВО»]

Философите ни разказват, че както е тежко да се намерят двама люде, които би имали еднакви физиогномии, така също е тежко да се намерят и двоица, които би имали еднакви характери и еднакви убеждения. А на тоя шарен свят има различни убеждения! Аз се не сглашавам с гореказаните философи, защото математическите истини ни говорят съвсем друго. Аз отдавна вече съм се убедил, че ни в Европа, ни в Азия, ни в Америка не съществуват много твърди и честни убеждения, или че тия убеждения съществуват само теоретически.

— По моето мнение Наполеон III е направил на Франция повече вреда, нежели прусаците — казва французинът в това също време, когато отива в камерата да защищава падналият император.

— Папите са погубили Италия — казва италианецът и отива да варди стража във Ватиканският дворец.

— Патриархът е еретик, патриархът живее не по правилата на черковните постановления, патриархът е отдавна вече потурчил и душата си, и тялото си — казват нашите българи в това също време, когато отиват при светият фанариотски Мидас да получат благословението му.

Дека ти са честните убеждения? Когато ти си си съставил вече твърдо убеждение, че х. Иванчо ефенди куца със совестта си, то може ли тоя същи х. Иванчо ефенди да има чест и почтение? Ако ти си си съставил вече твърдо убеждение, че слепците не видят, а куците куцат, то тряба ли да ни разказваш за хубостта на първите и за гиздавостта на вторите?

— Снегът е бял, а мастилото е черно, но. . . — казваш ти.

— Що но? — питам аз.

— Белият сняг е вредителен за очите, а мастилото е добро за веждите — казваш ти.

Такива ти са твоите честни убеждения! Ако би хората имали малко повече честност, то тия би трябало да кажат така:

— Ние знаеме що е добро и що е зло; ние знаеме що е право и що е неправо; най-после, ние знаеме що е бяло

и що е черно, но обстоятелствата ни заставляват да говориме глупости и да ядеме омърсените вече Настрадинходжеви дини.

Ние казахме преди една неделя, че в Цариград съществува някаква си глупава атмосфера и че нашите редактори се стараят да победят своите противници с помощта на празноглавието, а това наше *убеждение* тряба да се потвърди с факти, защото и глупостта има свои права и привилегии. Но седмият брой (8-ят, а не 7-ят) на нашето честито «Читалище» може да потвърди моите думи и да ме избави от трудът, за да привождам доказателства. Аз зная, даже по Груевската логика, че когато един човек говори нещо умно или когато пише за народното просвещение, то тряба по-напред да свърши мисълта си, а после вече да иде на Ортакьою и да ближе архиерейските сахани; но нашето «Читалище» е постъпило в това отношение съвсем наопаки. В 7-ият брой на «Читалището» беше поместена една статия под заглавие «Учител»; а тая статия е в състояние да зачуди даже и кинезите. В 8-ият брой тая статия се продължава така: «Един умен и развит человек може да изрече същата мисль ясно и с неколко думи.» Разбрахте ли нещо? Такова е то, «когато папухчият се завземе да меси погачи, а фурнаджият — да шие ботуши»!

Но да оставиме г. Йовчева и да поговориме с г. Найденова, защото г. Найденов е един от ония личности, които съединяват в себе си цели купове убеждения и цели стотини велики идеи. Има човек де да се поразходи! Едно само у нас е зло, че нашите просветители и возпитатели мислят *на заем* и когато захващат да ни разказват за сватба, то почти сякога свършват с «вечная памет».

В нашето преподобно «Право» е поместена една твърде велемъдра статейка, под заглавие: «Избягвай злото с време», а тая статейка е в състояние да ни убеди в горечазаното заключение. Авторът на тая статейка е емигрантин; той живее в някоя си чужда земя и сърцето го боли за отечеството му; но той, като секи преподобни Лот, не желае вече да се върне в Содом и Гомор, защото в тия два грешни градове се била разпространила «европейската от Френско криворазбрана цивилизация», която е вредителна за неговият нос. И така, той се бил решил да живее, да речем, в Ромъния, да оплаква, като Еремия, българските старовременски нрави и обичаи и да се бори, като Катон, със сичките нововведения, които събарят чорбаджилъкът, бегликчилъкът и еничерлъкът. Но най-много наш целомъдрени Йосиф се е оскърбил от българските вестници, които, по негово убеждение (?), не само че не принасят никаква полза на народът, но причиняват му положителна вреда.

«В днешното време — казва Катон, — когато почти сичките народи, а най-вече (повече) ония, които са имали злочестина да изгубят онова (кое?), щото са имали, обърнали са внимание върху най-важният вопрос, от който е зависело тяхното благополучие, в българската журналистика почти нищо такова не се говори (какво?). Вместо такива едни вопроси (какви?), там ще (да) намерите укори и псувни, нападения и обличения (о-о-о!) повечето пристрастни (,) отколкото уместни (?!) и ползователни» (о-о-о!)

После това авторът «хвърга (из Гюргево) един поглед върху положението на по-големите, а най-повечето на крайдунавските градища, които се посещават от криворазбранно цивилизовани мъже», но не казва ни какви злини е видял в тия градища; той само ни обажда, че горе-казаните мъже са длъжни да се грижат за щастието на народът и на своето отечество, което ги било родило. Сичкото това е накарало наш Еремия да отблъсне от себе си сичкият български и европейски свят, да земе пример от истинно учените мъже, които в сяка минута били готови да пожертвоват и самият си живот за народното добро, и да преведе из 101 брой на влашкият вестник «Телеграф» една нравоучителна статия «За розкошеството и разточителността» и с нея да спаси отечеството си.

Ромънският «Телеграф» напада на боярите и на розкошеството и нашият патриотин е прибързал да убеди българският народ, че нему не трябат ни бояри, ни розкошеството; а ако би някой кинезки вестник напечатал статия против браминството или против мандаринството, то ние се надеяме, че «Право» би превело и препечатало и нея, защото браминството не е полезно и за България. Ние отдавна вече сме се убедили, че «Право» обича справедливостта и за любов към тая справедливост то е готово да остави настрана сичките съвременни български вопроси и да защищава сунитите от шеитите. Идете после това и

не говорете, че ние не сме големи хора! Тряба да забележа и това, че в горесказаната статия се употребляват такива големи думи, които изведнаж ще да отворят очите на изгубените и развратните вече български мъже, като например: публичен Ателиер, лукс (не чеснов лук, а кромид), разред, бламираха, кавалерски чувствования, рекрутарии и пр. . .

Едно само се нам не харесва ѝ авторът на горесказаната статия, че той е твърде строг към женските разкошества, а твърде снизходителен към литературните. Когато ние въставаме против жените и боярите, то би трябало да въстанеме и против «Читалището», защото това «Читалище» е разточително до най-крайна, степен. Ако жените окачават на главите си сякакви джунджурии, то и «Читалището» поместява стихотворенията на д-ра А. Д. Пискюлиева и одите на г. П. Станчова. Нема следующите стихове не са розкошество:

Отъ всичкото ученье
Полезно на цял свят
Ти си по отличенье (?)
На всичко крайний цвят:
И наший искупитель
На бедните любитель
Чрез него си яви
Свои дела чудесни;
Той по слова небесни;
Асклепий със треви. . .

А нема следующата ода не е разточителност:

О! ти велико градище!
Ако и не си в равнище,
Името ти е по-равно
Съ хубостите преславно.

Имаш местоположенье,
Също амфитеатрално,
Кат'че нарочно строено,
И от твореца дарено.

Около ти река Янтра,
Среща ти една дъбрава;

Янтра те теб' расхладява,
Лесът те развеселява. . .

Аз мисля, че когато г. Станчов може да пише ода на Търново, то и аз би можал да напиша такава също ода на самото «Читалище», и сичките мои стихове да се окончават с ище:

О! Ти мъдро «Читалище»,
нямаш мозък вов главище,
па ми ставаш мекерище
на глупаво поетище!
Я помисли бе, глупище,
че си станало за смехурище. . .

Свобода, г. II, бр. 36, 19. II. 1872 г.

[АЗ БИ ЖЕЛАЛ ДА СЪМ В ЦАРИГРАД]

Аз би желал да съм в Цариград, па да се кача на най-високото минаре и да погледам що става във Фенер, по Ортакьою, по Татавла, и по Балкапан. Господи боже мой, що ли прави сега г. Христо Арнаудов? Какво ли си въобразжава г. Генович ефенди? Какво ли си мисли негово високопреосвещенство отец Антим IV бюлюкбаши? Какво ли се сърди х. Иванчо ефенди? Как ли подсмърча х. Николи ага? В кое ли кьошенце се е воврял отец Балабанов? Сичките тия вопроси аз би желал да реша изведнаж, но Цариград е далече, а човеческото сърце е дълбоко като кладенец. И наистина, десет пъти е по-лесно да реши човек българският черковен вопрос, нежели да ни каже в какво състояние се намира Арнаудовият кеф после унищожението на тайната полиция! Десет пъти е по-лесно да развежеш Гордиевият възел, нежели да оцениш белият дроб на г. Геновича! Десет пъти е по-лесно да кръстиш х. Иванча и да го убедиш «в веру истинную», нежели да докажеш на о. Антима IV бюлюкбаши, че българският народ не е копейка! Десет пъти е по-лесно да направиш седемдесет и седем византийски империи, нежели да найдеш в кое кьоше се намира сърцето на х. Иванча ефенди! Десет пъти

е по-лесно да потурчиш фанариотският патриарх, нежели да накараш х. Николи да бъде човек! Най-после, милион пъти е по-лесно да покалугериш шехюлислямът или да опопиш дяволът, нежели да убедиш о. Балабанова, че е срамотно и грешно нещо да продава човек майка си и баща си за бели ръкавици. . . Чуден е тоя свят, а още по-чудни сме ние българите, заедно с «Българското книжевно дружество», с «Читалището» и с г. Камбурова!

И така, аз би желал да съм сега в Цариград и да съм на Фенер в патриарханата. Дохождам и влазям. . . Седи на миндерлъкът негово високопреосвещенство в своята атлазена антерия, пуши своят чубук и въздиша. Около отца Антима седят гръцките мъдреци и мислят «думу велию».

— Аз никога не съм мислил, че работата ще да достигне дотам. . . — казва един белоглав мъдрец и очите му горят като два въглена.

— Не би трябало да ги проклинаме — казва едно малко като орех владиче и гледа към патриархът като кушле, което подмамя господарят си.

— Сега ми казвате, че не би трябало да ги проклинаме, а преди три недели искахте да ги погълна заедно с дрипелите — казва патриархът и надува чубукът си.

— Аз сякога съм ви казвал, че с тояга крепост се не зема — казва орешковчето.

— Вие оставете старото и да помислиме за бъдещето — казва патриархът.

— Какво ще ние да мислиме, когато хората не щат вече нито да чуят нашите думи — казва един черен, грапав и мършав азиатски грък.

— Излъга ни северният варварин! Аз ви казвах, че тоя български въпрос не е нищо друго, освен панславизъм, а вие ми не вярвахте — казва белоглавият мъдрец.

Анадолният подскача от мястото си, като чува тия думи, и вика колкото си може:

— Аз намерих средство!. . . Тряба изведнаж да се иде при великият везирин и да му се отворят очите. . . Тряба да му се каже, че ако той не земе ферманът си назад, то панславизмът твърде скоро ще да му кукурикне на ухото. . . Тряба още да му се каже, че ние не губиме толкова, колкото губи той. Вие, ваше високопреосвещенство, тряба да идете тоя си час при Махмуд паша и да го убедите. . .

— Не минува вече тая калпава монета! Тоя Игнатиев до такава степен е влязъл под кожата на турските големци, щото нашата дума остава «глас вопиющаго в пустини». И панславизмът вече не помага! Освен това, ако ние още веднаж пустиме стрелата си в руското сърце, то твърде лесно можеме да изгубиме и това, щото имаме днес в ръцете си. Знаете ли вие, че ако Росия и да е православна, то в това също време тя е и славянска — «гарван на гарвана очите не вади» — казва патриархът.

— А мене ми казаха, че руските вестници говорят за наша полза и въстават против българите — казва един владика цънцарин.

— Руските вестници говореха за нашата полза, защото ние сами им бяхме дописниците, но. . . Не вярват ни вече — казват огнените очи.

— Казват, че в руският вестник «Моск. ведомости» била напечатана една дописка, която опровъргала н а ш а т а, която беше напечатана в същият вестник — казва патриархът.

Един из евлогимените изважда из пазухата си «Московские ведомости», чете ги на руски и превожда ги на гръцки:

«После своето отделяване от Фенер, българският народ ще да стане още по-православен. Ако до днес някои българи и да са станали папищаши и протестанти, то тия ще да се върнат пак назад и щат да признаят своята екзархия.»

— Господи, Исусе Христе, и Русия се е оеретичила — казва малкото владиче.

— Слушайте, слушайте — казва евлогименосът и продължава да чете: «Положението на българският екзархат не представлява нищо такова, което би било несъгласно с черковните правила, и нищо противно, което би унищожило мирът и любовта между гръцката и българската черкова.»

— Господи, боже мой, избави нас от лукаваго! — казва азиатецът и кръсти се.

— Да воскреснет бог и разточат ся врази его! — казва белоглавият мъдрец.

В това време един от светските цариградски архонти става и захваща да говори:

— Евлогимени елини ке християни! Под булото на

българската черква се скрива руският камшик и сръбският ятаган и елинското име тряба да погибне заедно с православието. О, Сократе! О, Демостене! О, Юпитере! О, агие Харалампие! Обърнете своето око към нас и избавете своят народ от варваризмът и от страшното унижение! Нашите деди и прадеди са харчили пари, губили са здравето си, търпели са мъки и неволи, за да просветят варварите по сичките восточни страни; а сега един Чомаков и няколко варварски чапкъни развалят великото здание, което сме изградили в продължението на няколко векове! О, нещастие! О, о, о, о. . . Евлогимени елини! Станете из гробовете си и защитете ни от панславизмът! («Б р а в о, б р а в о!» С и л н о о д о б р е н и е.)

После това става други Демостен и говори още пориторическа реч; а когато панславизмът се вече убива съвсем, то гръцкото народно събрание решава следующето:

«Вселенският патриарх е готов да възобнови своите преговори с българските комисари за решението на българският черковен вопрос съгласно със свещените канони, ако само българският народ се откаже, право или чрез своите представители, тържествено и всенародно, ако осъди нечестивите действия на своите архиепископи и ако признае силата на свещените канони. А ако българите не направят това и ако продължават да искат решението на вопросът, то вселенският патриарх ще да принесе тоя вопрос пред съдилището на един вселенски събор.»

Влазят: х. Иванчо ефенди, х. Николи ага, Камбуров ефенди, Гешоглу ага и отец Балабанов, и петимата се кланят на почтеното събрание и говорят в едно време:

— Пак нашата комисия надви! Везиринът е дал на българите право да си изберат екзарх, но тоя екзарх ще да бъде избран пак по нашата програма! Чомаков остана като гъска на лед, защото неговото Филибе днес за днес остава под патриархът.

Гръцкото събрание чувствува голяма радост, радвам се и аз и от възхищение се завземам да напиша една ода на това благочестиво събрание:

Събрали се поповете,
поповете, патриците,
кметовете, архонтите,

дяконите, владиците,
да прокълнат българите,
че не дават свойто злато,
свойто злато, свойто вино
и ракия-амберия,
че не дават ангария.
Па си стана дякончето,
па извади едно книже,
бяло книже, черно слово,
па го чете, па го пее:
«Ой ви вази, баш папазлар,
я клекнете пред господа,
лейте сълзи и молете
да не земат България. . .
Изгубихме Влашка земя,
изгубихме Росията,
изгубихме Сърбията,
няма вече хляб за нази. . .»
Отговаря баш-папазът:
«Я не бой се, мое дяче,
дорде ни е хаджи Иван,
що му казват ефендия;
дорде ни е Гешооглу,
който има куфа глава;
дорде ни е Никол ага,
който няма чест за пара;
дорде ни е Камбурчето,
който става и чифутин;
дорде ни е Балабанчо,
кой продава Христа бога. . . »

*

После дълговременните и здравите размишления фанариотският синод решил, че българският черковен вопрос не е нищо друго, освен руски мост, през когото щат да преминат руските казаци и да посеят панславизмът даже по чисто елинските земи, т. е. по Стрелешките поля и по Велешките кърища.

— Нашите деди и прадеди са проливали кръв за тия исторически страни, а днес варварската пета иска да по-

тъпче нашите двайсетвековни паметници, нашите двайсетвековни права и правилегии и нашето свещено име! — вика Кара-Теодоридис в гръцкото събрание, и блажените старци проливат горчиви сълзи.

— Аз се не чудя на русите и на българите — казва владика орешко, — а чудя се на турците, които са дотолкова прости, щото убиват своето щастие със своите собствени ръце. . . Турците и русите са станали днес големи аркадаши, а Европа стои, та гледа сеир.

После дълговременни и здрави размишления фанариотските отци решават, че турците са панслависти, че Махмуд паша произхожда от варваро-склавско коляно и че Високата порта не е нищо друго, освен руска канцелария.

— Нашето падение е определено, а ние седиме и очакваме милост от Русия и от Абдул-Азиса! — казва грапавият грък и кръсти се. — Преосвещени Антиме, земи се за ум и прекрати злото!

— А какво аз мога да правя? — пита патриархът.

— Ние тряба да помолиме сичка Европа да ни защити; ние тряба да докажеме на Франция и Англия, че само гърците са врагове на панславизмът. . . Ако нашата велика идея бъде победена, то русите без никакво препятствие ще да влязат в Цариград и всемирният напредок ще да бъде убиен — казва гръцкият белоглави философ.

Влазя един от светските членове на фанариотскиях синод и говори с плачевен глас:

— Великият везирин повелява на нашият светейши синод да изключи из своят състав ония членове, които не са турски поданици. . .

Сичкото събрание настръхва; духовните пастири се гледат между себе си, а светските касапи бледнеят от ярост. Новодошедшият продължава:

— Великият везирин се сърди, че нашият елински синод се събира почти всеки ден. . . Той казва, че гръцкият синод не е нито политическа камера, нито революционни комитет, но духовно събрание, на което членовете тряба да бъдат само попове и калугери, а не елински революционери. А в сичкото това е крив пак Игнатиев. . .

Заседанието се свършва, а българският черковен въпрос се решава. Кой е тука крив: гръцко-фанариотското ли упорство, или българското постоянство? — Аз мисля, че фанариотското упорство, защото голямото твърдоглавие изисква големи и крайни средства.

Но да оставиме това и да се попитаме: защо и за какво в сяко едно наше движение европейски Запад види руско масло или руско влияние? Защо и за какво даже самите гърци — които имат най-малко причини да въстават против Русия — видят и в най-малките наши народни стремления предтечи на панславизмът? А ето защо: първо, защото нашите цели и стремления не са се още определили и ние твърдо често се скитаме по темните и по съмнителните кьошета; второ, защото с помощта на панславизмът е много по-лесно да се дойде до каква-годе цел: панславизмът е оная страшна сила, от която се боят не само гърците и маджарите, но и цяла Европа; а когато е така, то панславизмът е и най-последнята сламка, за която се хваща онз който се дави; третьо, защото руската политика има такъв един характер, който твърде често дава в ръцете на нашите неприятели готови камъни, за да ни бият с тях. Ту сме панслависти и доброжелатели на дребните славянчета, ту сме православни покровители и духовни контрольори, ту сме немски приятели и верни слуги на европейското равновесие, ту ставаме аркадаши с турците и искрени съветници на г. Андрашия, и пр. Мнозина щат да ми отговорят: «Всичкото това е само една политика, а политическите приятелства траят само ден до пладне.» Аз и сам се съзнавам, че на тоя свят се не може без лъжа, т. е. без политика, но и самата лъжа има свои граници, и тя има свое «стига вече». На светът съществуват такива неща, които са до такава степен нежни и крехки, щото човеческата ръка тряба да се досяга до тях осторожно и внимателно, защото и най-малката погрешка може да ги строши и да развали онова, щото се е градило в продължението на цели столетия. Даземеме пример из историята. Цели народи и народности са падали и изгубвали са се от светът само затова, за да удовлетворят своето национално честолюбие; цели народи са подпадвали под най-свирепите тиранства от неосторожността на Петра или на Павла.

Днешната наша ненавист към гърците е една от ония ненависти, които са унищожали цели народи; а подобна ненавист се свършва само тогава, когато се унищожат и причините на нейното появление. Българският черковен въпрос не е нищо друго, освен борба за съществованието на българ-

ският народ: а ако е така, то нашето помирение с гърците ще да се осъществи само тогава, когато или ние, или гърците престанеме да съществуваме на светът. И за двете народности е тясно на Балканският полуостров, а още потясно ще да бъде тогава, когато южнославянските народности познаят своите собствени интереси и когато загърми Велковата пушка. Както и невъзможно (не вярвайте на «Видовдан») какво и да е братско споразумение между сърбите и маджарите, както е невъзможен никакъв братски съюз между чехите и немците, между русите и поляците, между турците и черногорците, така също е невъзможно никакво спогождение и между българите и гърците. А ако е така, то секи посредник, който иска да унищожи враждата между тия две народности, би въоръжил само и едните, и другите против себе си и добил би два неприятеля. И така, ние тряба да бъдеме (каквито сме) или славяни, или православни христиени, които нямат никаква народност — другояче се не може.

— А, а, ти захващаш да ни проповядаш панславизъм!. . . Онзи ден аз сам бях свидетел, че ти влезе в руското консулато — ще да извика някой из приятелите на Петра Кутова.

— Не е той подкупен от русите, а подкупен е от сърбите — ще да каже Петър Кутов. — Мене каза сам г. Христо, че сръбското правителство го е купило за 20 000 жълтици (Петър Кутов обича големите цифри).

— А аз ще да ви кажа, че той не е подкупен ни от сърбите, ни от русите, а от турците; аз видях завчера, че той седеше с Райнова — казва един млад синигер, който много пъти е търсил покупатели, за да им продаде кръстът от шията си.

— Аз ви казвам, че е подкупен от влашкото правителство. . . Аз няколко пъти го видях при префектът — казва една темна личност.

За да утеша всичките мои мили братия, аз ще да им се признаня, като на българи и на патриоти, че не съм подкупен ни от руси, ни от сърби, ни от Райнова, а подкупен съм от Козма Тричкова, от дяда Силвестрия, от доктор Селимински и от Петра Кутова. Ето ви и доказателства. Когато «Благодетелната дружина» видяла, че нашата редакция има големи доходи, то тя решила едногласно да употреби сичките си сили и да предаде вестникът ни в други ръце. За това дело стават вече преговори и разсъждения. . . Търси се умерен редактор, който да разбира какво значение имат следующите думи: убо, обаче, понеже, поне, поелику и сиреч. Ние рекомандуваме г. Оджакова.

Свобода, г. II, бр. 37 и 38, 26. II и 4. III. 1872 г.

[ПРОЧЕТЕТЕ ШИШКОВИТЕ ТЕОРИИ И ГИ СРАВНЕТЕ С ДЕЙСТВИТЕЛНОСТТА]

Аз вече много пъти съм говорил, че у нас се не пише това, щото ни тряба, а онова, щото пишат другите. Ако във Франция или в Гърция да би се появила мода, за да се пише и аритметиката със стихове, то и нашите учени синигери би написали такава също аритметика и за нашият народ; ако някой ромънин захване да пише против боярството, то и в нашето присноблажено «Право» се появлява страшна критика против това боярство, ако в България и да нямат никакво понятие за тая каста; а ако евреите захванат да се препират за достойнството и за длъжностите на ахамбашията, то в нашето честито «Читалище» се появяват разсъждения за безполезността на ахамбашийските кюляфи. Някой си французин или инглизин е написал статия под заглавие «Как да си минуваме животът», и г. Славейков се е постарал да я преведе на български и да я напечата в «Читалище», без да каже от кого е тя писана и за кого е тя писана. Г. Славейков казва само, че е превел тая статия, но не казва ни кой ѝ е авторът, следователно ние имаме пълно право да критикуваме не писателят ѝ, а преводачът ѝ.

По мнението на тая статия, добрите и старите времена са вече преминали и хората са се съвсем развалили; тия не признават семейният живот, тия пушат и пият много, тия опропастяват отечеството си и пр.

Но ние оставяме самите европейци да защищават новите времена и да доказват г. Славейкову, че старите времена са били добри само за отделни лица, и желаеме да поговориме само за нази си. Ние мислиме, че г. Славейков би направил хилядо пъти по-добре, ако би обърнал своето учено внимание към нашите домашни злини и ако би се

постарал да ни научи как да ги изкореним. В нашето нещастно отечество бащата и мъжът не само че не е по-стар от жената и от майката, а единайсетгодишните деца земат трийсетгодишни жени; а против това зло не е говорил досега ни един наш вестник. Г. Славейков тряба да знае сичко това, защото и по търновските села съществува тоя безчовечен закон. Аз сами съм свидетел, че по Високът (в Пиртоската епархия) бащата не дава дъщеря си на мъж дотогава, дорде не остарее, защото тя му е потребна за домашните работи, а другият баща се старае да ожени по-скоро момчето си, за да доведе в къщата си работница. Разбира се, че от тоя обичай произхожда голям разврат и страшни нещастия. Пъдарите, сеймените и бегликчиите не оставят честно ни едно момиче, а обезчестените убиват децата си, за да избягнат от хорските презрения. Ние мислиме, че сичките наши вестници, нашият синод, нашите епископи, нашите попове и нашите патриоти тряба да обърнат своето внимание към това зло и да се постараят да го изкоренят колкото се може по-скоро, защото секи един разврат е нищожен пред него.

Освен това, в гореречената статия се намират такива темни места, които ни дават пълно право да помислиме, че тя не е излязла изпод перото на г. Славейкова. Например: «Защо изнуряваш (?) толкоз тютюн и защо пушиш или защо пиеш толкоз? — «За да забравя по-леко неволите и ядовете си», казуваш. Но от това по-опасно нещо има ли? Никога не тряба да се забравя онова, което ти се мъчиш да забравиш», и т. н. Тука се не разбира ни кой пита, ни кой отговаря, ни кой мисли. Ние знаеме, че г. Славейков ще да свали сичката вина на г. Йовчова, който държи коректурата си без фенер; но нам се чини, че г. Йовчов никога няма да замени думата и з х а б я в а ш с и з н у р я в а ш.

Друга статия, която потвърдява горереченото наше заключение още веднаж, е статията «Сомнамбулизмът». За кой дявол е на българският народ тая статия? Ако авторът ѝ (преводачът ѝ) е имал намерение да научи българският народ що е «сомнамбулизъм», то той би трябало да пише или да преводи просто и понятно; а ако е имал намерение да се похвали пред светът, че знае много, то той би трябало да напечата своите учени произведения на отделна брошура и да я разпрати и по халваджийниците, и по бакалниците. Народът не е длъжен да дава пари за нашите боклуци, от които няма никаква полза.

Статията «Съгласование на възпитанието с развитието на душевните способности» е така също нищожна, както е нищожно и самото «Читалище».

А знаете ли какви чудеса прави в Цариград г. Шишков? — Той пише такива поезии, които, ако само господ им продължи дните, ще да обогатят нашата словесност и които непременно ще да отворят слепите очи на слепият български народ.

Аз казах вече, че г. Шишков ще да отвори слепите очи на слепият български народ, а сега ида да потвърдя своето заключение. Моля ви се да прочетете Шишковите теории и да ги сравните с действителността.

Т е о р и я:

Б р и л я н т си ти в венца творении!
Любов и все сама си ти;
Твоите дни — едни степени
На грижите и радости.
Ощ'д е т е — пиеше свято чувство
На майкините си гърди; от теб
В дълбоко, нежно ТО искуство
Облечено е в ласки ввред. . .
Ей'та мома прекрасна, млада,
И може в друга веч'любов
Сърцето иска си отрада —
За тебе туй живот е нов.

Д е й с т в и т е л н и я т ж и в о т: Родила си се ти от гладни и от жадни родители в оная сиромашка къщица, която е сякога пълна с дим и която нищо повече не е видяла, освен неволи и нещастия. Когато ти захвана да пиеш светото чувство из майчините си гърди, то твоите добри родители те проклинаха: майка ти за това, че тя нямаше мляко, за да те отхрани, а баща ти за това, защото нямаше пари, за да даде на попът да те кръсти. Когато ти захвана да растеш, то свинята, която спеше заедно с тебе и с твоите родители, насмалко щеше да ти изтрамбушки коремът, а крабата щеше да те налъзне на роговете си. Твоите крака бяха сякоги попукани от калта, а носът ти и образът ти бяха обелени от слънцето. Щом ти чукна

на вратата четвъртата лазарница, то баща ти те накара да му караш воловете, а майка ти те изпроводи да пасеш прасетата или да носиш дърва от гората. Нежността на твоите родители беше копривата, с която те шареха почти секи ден; а тяхното свято чувство се заключаваше в тоягата. Твоето нравствено возпитание беше голямо, защото ти почти секи ден слушаше майчините си благословии: «Да не си се пръкнала! Да те убие чумата! Да те земе господ и да се куртулиша от тебе! По-добре би било да съм родила зъмя усойница! Проклета да си!» Ти секи ден слушаше бащините си наставления: «Да ти . . . в келят! Да . . .» Но тия наставления са дотолкова благонравни, щото ни едно из тях не може да бъде напечатано. Когато ти порасте и когато стана мома за омъжване, то баща ти и нежната ти майка те не дадоха на селският терзия, защото ти им трябаше за тяхната прехрана. Ти искаше мъж, защото вече беше станала 18-годишна мома, но твоите нежни родители те оставиха в ръцете на турските заптиета. Дълго време ти беше любовница на арнаутинът, дълго време ти носеше на шията си цената на твоето безчестие, дълго време ти беше ни туркиня, ни християнка, и най-после ти побягна с арнаутинът и остави нежните си родители да оплакват твоята мотика. Арнаутинът те заведе във Видин, подържа те малко и изпъди те, а ти се върна пак в своето православно село и като «блудният син» влезе в бащината си къща. Баща ти те не изпъди, майка ти те не прокълна, защото ти имаш здрави мишници и яки кълки. Захвана ти пак да работиш и работи им дотогава, дорде се не намери един още по-нежен родител и дорде те не поиска за синът си. Твоят мъж беше 13-годишно дете; но ти отиде с него под венец, защото свекърът ти беше още млад и здрав човек. Когато се свърши сватбата, то ти захвана да живееш малко по-свободно: ни един заптия не премина през вашето село и да не обезчести съпружеското ти «ложе». Твоят 13-годишни мъж стана твърде скоро баща на чуждите деца, но той се радваше, че жената му е родила работник в къщата. . . Из сичкото това се види, че «ти си брилянт във венецът на творенията», защото ако да не беше ти, то и къщата ви би запустяла.

Т е о р и я: Обичашь вече, не свениш са. . .
И той от теб са не дели.

Да го покоиш, можеш ти
И да го безпокоиш,
И сичките му радости
Ти тряба да удвоиш,
А скърб, желби и тъги
Със него ще разделяш. . .

Д е й с т в и т е л н и я т ж и в о т: Когото би ти пожелала да земеш, то него не щат твоите нежни родители, защото той е малко по̀ сиромах от другите и защото къщата му е заградена с плет, а не със стобор; твоите нежни родители те дават на оногова, който има такъв един баща, който почерпва баща ти, когато се срещнат в кръчмата. Ти не обичаш мъжът си, но живееш си с него, защото той ти е мъж. И така, ти, по съветите на г. Шишкова, тряба да покоиш мъжът си, да го утешаваш, да увеличаваш радостите му и да разделяш скърбите му, защото ти си негова робиня, негова принадлежност, негов брилянт, негова кукла, следователно ти не си човек. Разбра ли ти що иска да ти каже г. Шишков? Ти тряба да разделяваш само скърбите на мъжът си, но радостите му не тряба да разделяваш, а само да ги увеличаваш! Помни Шишковите съвети, защото другояче ти ще да останеш без хляб, ще да бъдеш даже и биена.

Т е о р и я: Сега и майка вече ставаш.
Цял свят твой е в детето ти,
Живот от твоя му ти даваш
Любов напред лицето ти (?).
И тъз' любов, тъй въплотена,
На твой гърди почива тя
Сега, кат' въ небо безпределно,
И тя е радостта твоя. . .

Д е й с т в и т е л н и я т ж и в о т: Когато ти станеш майка и когато порастат дъщерите ти, то ти захвани да правиш с тях търговия. Когато дойдат в къщата ти турските заптии, то ти им давай своето нежно чедо, а сама гледай и радвай се. Когато някой турчин поиска да потурчи детето ти и когато селяните дойдат да протестират против това злодейство, то ти ги излъжи, че в къщата ти няма никакви турци: ти гледай само, щото твоето детенце да

живее богато и да не работи, а малко да береш грижа турчин ли ще да бъде техният мъж, или християнин. А и можеш ли ти да постъпиш другояче? — Ако да би казала на селяните, че турците искат да потурчат детето ти, то тия турци би имали власт да затворят мъжът ти и да запалят амбарът ти, в който се намира сичкото твое богатство. По-добре е да продадеш дъщерите си, отколкото да осиромашееш, защото твоите честити съседи могат сичко да ти простят, освен сиромашеството. Я гледай ти довно удариш някоя и друга пара от зетят си, защото единът ваш вол е вече твърде стар, а що те е тебе грижа да знаеш турчин ли ще да бъде зет ти, или християнин!

Но да оставиме теориите на т. Шишкова и да кажеме няколко думи за самият поет. Когато г. Шишков живееше в Търново, то той се отличаваше само с прозаически дела; но Цариград го преработи и обогати българският народ още с една празна кратуна. Истина, че цариградските гъркини са в състояние да полудят и най-практическите умове, както са тия полудили Гешооглу, Камбурова и о. Балабанова; а ние сме седнали, та критикуваме г. Шишкова, който, без никакво съмнение, е бил поет още в Търново, но скривал е своите дарби, за да му ги не отнеме г. Границки. Ние би посъветвали г. Шишкова да напише стихотворение за турските хареми, а «Читалището» би помолили да го напечата, защото такова едно стихотворение е днес най-необходимо за българският напредок.

Но в нашето честито отечество се е появил още един поет, който днес живее в Мустафа паша-паланка и който носи име Станко П. А. Разбойников. Тоя знаменити синигер е написал в «Читалище» поезия под заглавие «Наводнението на Марица», а тая поезия ни дава право да помолиме авторът й да напише песен и за наводненията на Тунджа и на Арда, защото тия три реки се съединяват при Едирне и изливат се в едно море. Г. Разбойников пее:

Но ти защо не спиш, о Марице любезна,
Спокойно и без шум, там где ръка небесна
Ти назначи легло!
Защо като зьма ехидна негодуваш? —
Испляла си език — утровна пяна блуваш:
Предсказваш ти намъ зло.
Вълмите ти защо се бият тъй гневливо

И вън от брежища изливат те шумливо
Да затриваш народ?
Иля ти се доде да гледаш в свят ничтожни
Човеци кои с клевети стават заможни
От чужд невинен пот?
Ил' пак тя страм о някогаш ти знаменита
Сега да си робиня, без н' една защита,
На Одринский деспот?
За туй ли драга ти жалост лале да счупиш;
И златна свобода духовна да и купиш
Чрез неговий живот?
Но я виж! — письк и плач зеха да се чуят
И селски кучета захванаха да уят:
Хабер че сме въ беда. . .

По-нататък г. Разбойников ни разказва, че даже и Нерон би се разплакал, ако би той само излязъл из гробът и ако би погледал на наводнението, което била направила г. Разбойниковата сестра Марица. Да ви кажа право, аз не съм милостив като Нерона и от сè сърце би поблагодарил Марица, ако би тя удавила г. Разбойникова, за да не пише повече стихотворения.

Свобода, г. II, бр. 39 и 40, 11 и 18. III. 1872 г.

[«ОБРАЗОВАНИЕ, ОБРАЗОВАНИЕ, ОБРАЗОВАНИЕ!»]

Днес почти секи българин се стреми да увеличи своето благосъстояние, секи мисли за своят напредок и щастие, секи се грижи за образованието и за возпитанието на своите деца, и нашият печат за нищо повече не пише и нищо повече не говори, освен за образованието. А що видиме ние? За жалост, ние видиме, че твърде малцина пишат онова, щото е нужно и щото е по силите на читающата публика, а секи се старае да бъде извънреден и да говори за големи работи. Аз няма да погреша, ако кажа, че почти сичките наши драскатели пишат по един такт, и аз много пъти съм си бил по цели нощи главата, но никак не съм можал да разбера онова, щото чета. Действително, че бла-

гополучието на секи един народ се състои в неговото образование; това е вече казано и доказано и затова от сяка страна днес нищо повече се не чуе, освен: «Образование, образование, образование.» Но питане е: когато сички ние сме се убедили вече, че без образование се не може, то защо не можеме да се изобразиме? Това е белята в торбата! На това питане аз отдавна вече търся отговор, но не мога да го намеря ни в «Читалище», ни в «Периодическо списание», ни в «Право», ни в «Турция», ни в «Македония»; питах за това дело даже и действителните членове на «Дружеството», но и тия само повдигнаха рамената си, воздъхнаха и позасмяха се, и аз още и досега оставам в невежествено положение. Един из действителните членове на «Дружеството» ми каза да разгледам с внимание «Периодическото списание» и аз се земах за работа. Рових, рових, четох, четох и нищо повече не намерих, освен проекти за гимназии, за академии, за университети, а ние и до днес още нямаме такова едно просто училище, в което децата ни да изучат барем азбуката, както тряба. Прочетох в горереканото «списание» и някои разсъждения за великите поети и за «славните мъже», а у нас няма кой да напише букуварче за децата ни; говори се и за фабрики, за железници, за параходи и пр., а у нас никой се не завзима да научи народът ни как се шият обуща, как се правят кола, как се оре по-лесно и т. н. Иди после това и разбери в какво състояние се намират мозъците в главите на нашите велеучени синигери! Ние ги молиме да ни разкажат първите правила от аритметиката или да ни научат де да пишеме з а п е т а я и де д в о е т о ч и е, а тия са седнали, та ни разказват за Волтера, за Жан-Жак Русо, за Расина и дявол ги знае още за кого! Чувам, че «Книжевното дружество» е намислило да каже сказка, тичам да чуя нещо и да се науча барем що-годе, но зяпам два-три часа и нищо не мога да разбера — влазям гъска, а излазям патенце!

— Какво си научил? — питам аз сам себе си.

— Нищо повече, освен това, че там хе-е-е в Чехията живеят учени мъже, на които имената са Ригер, Палацки и Сладковски; а там хе-хе-е-е в Хорватската земя живее Сросмайер. А защо живее г. Ригер? Защо и за какво се е родил пан Сладковски? — Това нещо остава за мене и до днес голяма тайна, защото «Книжевното дружество» гово-

ри големи думи, а празна торба. А не ли е грехота да си оставяме работата за нищо и за никакво?

Дорде се аз сърдех за тия неща, то покрай мене преминаха кир Ангелчо и кир Иванчо и разговаряха се.

А н г е л ч о: Бей, учен човек е тоз г. Стоянов! А бе той сичкият свят е обиколил и сичките учени мъже познава! Ако ние да имахме повече такива учени мъже, то работата би тръгнала напред! В петък ще той да каже още една сказка. . . Щеш ли ти да дойдеш в петък, Иванчо?

И в а н ч о: Аз не ща вече да оставям работата си. . . Аз нищо не разбрах. . . Ти си от мене малко по-окумушин и можеш да ми разкажеш по-простичката какво там г. Стоянов говореше за някой си Дрипел и за някой си Сладки?

А н г е л ч о: И аз не мога да ти разкажа за тия неща, защото, за да разбере човек г. Стоянова, той по-напред тряба да има познанство с историята, с географията и с археологията.

И в а н ч о: А ако е така, то не тряба човек и да дохожда на тия събрания и да губи времето си напразно.

А н г е л ч о: Не е така, мой господине! Не чу ли ти що каза г. Стоянов? В Чехия почти секи ден разказват подобни сказки (там ги наричат беседи) и хиляди хора отиват да слушат. . . Тряба да ходиме и ние, а разбираме ли или не, това не е наша работа. . . Хората ходят, да ходиме и ние. . .

Когато аз чух тоя разговор, то си помислих: дорде на тоя свят съществуват такива Ангеловци, то Стояновците и Балабановците ще да се разплодват по България като поповите лъжички в блатото.

Но аз се отстраних от предметът си. Думата ми беше — защо ние не можеме да се образоваме? И какво тряба да правиме, за да се образоваме? За да се образова един народ, той тряба най-напред да отвори в сяко едно селце училище, и тия училища да бъдат наредени така, щото учениците, които излазят из тях, да имат понятие барем за по-първите нужди и обязаности на човекът към онова общество, между което щат да живеят, т. е. школата тряба да бъде предтечи за действителният живот. Но за да бъдат отворени такива и толкова школи, то тряба да ги отворят не богатите хора, а самият народ. Колкото богатите хора и да жертвоват, то тия пожертвования не могат да бъдат полезни, ако само самите селски жители не помогнат на

тия свои школи. А за да може човек да помага на училището си, т. е. за да може да изобрази децата си, той по-напред тряба да има средства за това. А има ли народът ни средства? — Нашият народ е беден. (Не е истина. . . Нашият народ е много по-богат от много други народи на светът! р.) Когато се говори за тоя или за оня народ, че той е богат, то се не говори за богатите отделни личности, а за сичките жители общо; а когато се говори, че той е образован, то с това се не подразумява, че между него има учени хора, а че секи един човек има какво-годе знание. Богатството на един народ се заключава в трудолюбието и в знанието на сичката маса. На това мое заключение мнозина ще да отговорят: «Нашият народ е трудолюбив, а земята ни е богата, следователно и ние сме богати.»

Сичкото това е истина, но от нашето трудолюбие и от нашата плодовита земя произлазя твърде малка полза. Когато ние не умееме да работим както тряба, то се трудиме двойно и тройно, а трудът ни донася неудовлетворителна полза. Ние работиме свещи, но тия свещи ни се не харесват, и ние купуваме спермацет; ние правиме обуща, но тия обуща ни се не харесват, и ние си купуваме виенски и парижки кундури; ние шиеме дрехи, но тия дрехи ни се не харесват, и ние си купуваме панталони и сюртуци от чифутите; ние тъчеме аби и шаеци, но носиме липисканска чоха; ние си правиме паници, сахани, гаванки и копанки, а ядеме из чинии и пр. А още се плачеме, че занаятите ни не вървят и че гечинмекът ни става от ден на ден по-тежък! А имаме ли ние право да изискваме от другиго да харесва стоката ни, когато я и ние сами не харесваме? Не е паднал занаятът ни, а паднали сме ние, защото сме го занемарили и никак не мислиме да го развиваме съобразно с нуждите на времето. Време е вече да обърнеме вниманието си на това най-важно дело и да оставиме настрана големите работи, защото тия големи работи не са още за нази. Никога ние няма да направиме вапор, ако по-напред се не научиме да правиме каици; никога няма да направиме железница, ако по-напред не направиме машина за оране и ярем за воловете си. Тряба да започнеме от краят, тряба да започнеме от малките работи и да вървиме полека-лека към големите. Най-напред ние тряба да залегнеме за устройството на простите селски школи и за усъвършенствованието на занаятите, а после вече да помислиме за Бончовите класически гимназии. Нашите читалища са длъжни да изпроводят в странство няколко момчета, които да изучат техническите науки, защото технологията е за нас най-потребната наука в сегашното време. Тряба да се убедиме, че техниката и науката са еднакво нужни за образованието на един народ — едното без другото не е възможно. Работата обогатява народът, а богатството му дава средства да изучи науката и да обогати умът си, следователно богатството го учи да работи още по-добре и да бъде още по-богат. Дорде ти не изработиш един грош, то не можеш да си купиш книга; а дорде си не купиш книга, то не можеш да се научиш как е по-лесно да спечелиш тоя грош или как можеш да увеличиш капиталът си и да направиш от грошът два.

П.

Свобода, г. II, бр. 41, 25. III. 1872 г.

ЧЕТЕТЕ И ОБРАЗОВАЙТЕ СЕ!

Нашето присноблажено «Право» ни разказваше преди малко време, че за България са настанали вече ония златни времена, с които се гордее сяка една народност. Това заключение има своите основания, защото: 1. българите си добиха вече екзарх; а 2. българската книжевност е закрачила вече с геркулесовски крачки.

И наистина преди двайсет години по България се перчеше само «Цариградският вестник», а днес?. . . Днес българите имат и политически, и книжевни, и филологически, и педагогически вестници, из които нашият невежествен народ може свободно да си добива не само духовна храна, но и телесно наслаждение. Днес цариградското «Читалище» просвещава сичката българска по-ученичка публика; днес русчушкото «Училище» учи учителите на ум и на разум; а вестникът на г. Живкина «Книжовен имот за децата» ще да изобрази и учениците — и българското тържество ще да бъде пълно.

Ние получихме вече първата книжка от тоя многоуважаем вестник, и «зело обрадовахомся». Нашите дечица отсега няма вече да бъдат глупави и прости българчета, а образовани, умни и кротки френчета! Благодарим те,

господине Живкине, за твоите големи старания и за твоят патриотизъм! Благодариме те и от страната на нашите терзии, които от твоята книжка ще да научат твърде много: тия ще да земат из нея модел и ще да захванат да шият по-гиздавички дрешки за благородните девици и за прилежните ученици! Твоята книжка, господине Живкине, ще да принесе двойна полза, т. е. тя ще да научи децата да мируват и да не гонят петлите и кокошките, а в това също време тя ще да ги научи да плачат пред родителите си и да ги молят да им ушият такива същи роклици, каквито носят и дечицата във вашият многоуважаем вестник, т. е. господжица Станка и господжица Донка! Благодариме те, г. Живкине, че победихте г. Блъскова!

Но да захванеме от край. В България, както и по сичкият свят, хората са се вече убедили, че без образование се не може, че училищата са необходими, че книгата е нужна, че вестникът е потребен — и сичките тия неща растят по нашето отечество, като гъбите през августа. Идете после това и не говорете, че България е достигнала вече до своето «златно време»! Да сѐ обясниме. У нас доскоро съществуваше убеждение, че сяка една книга е полезна, че секи един писател заслужва лавров венец, че сяка една каша е история и че секи един синигер е райска птица; а ако е така, то и «присноблаженото» има своето право. Ние не мислиме така и уверяваме и «Право», и «Читалище», и г. Стоянова, че Смарагдовата каша не е история, че Груевият ошав не е граматика, че Бероновият боклук не е логика, че г. Стоянов не е «д е й с т в и т е л е н» член на дружеството (защото нищо не действува), че г. Владикин не е драматически писател (не е даже ни добър преводач), че г. Блъсков не е на своето място и пр., и пр. Критическият ум съветова сякого да стои на своето място и да не вовира зурлата си по чуждите кочини; а ако е така, то тоя същи ум има пълно право да посъветова и г. Живкина да остави децата ни на мир и да гледа да намери на друго място прехраната си. Грехота е и срамота е да си играеме с образованието и с возпитанието! Грехота е и срамота е да даваме съвети и да учиме другиго, когато би трябало понапред да се поучиме ние сами! Грехота е и срамота е, най-после, да унижаваме книжевността и да се подиграваме с науката!

Когато ние добихме първата книжка от «Книжовният

имот за децата», то си помислихме така: «Хвала богу, че се е появил още един педагогически вестник, защото г. Блъсковото «Училище» не е за нищо и за никакво!» Но ние се излъгахме в своето заключение. Ние мислехме, че г. Живкин ще да се постарае да научи българските деца що е живот, какъв е животът, що има в тоя живот, какви са лошавите и добрите страни на тоя живот и пр.; а той е седнал да си играе на кукли! Обязаността на секи един разумен педагог е да воведе децата в действителният живот и да им покаже кои са действителните радости, действителните скърби и естествените нужди; истинният педагог трябва да им изображава не мъртви кукли и вапцани херои, а прости смъртни, честни личности и силни характери. Ние вобще сме противни да се пишат за децата особени белетристически разказы; но когато сичка Европа казва, че тия са нужни, то и ние ще да кажеме: «баш юстюне». Но знаете ли що? Ние казахме вече по-горе, че не сяка каша може да се нарече наука; а сега ще да кажеме, че не сяко белетристическо произведение може да достигне своите цели. И така, ние сме противни на ония детски разкази, които ни разказват, че Цвятко бил непослушен и затова баща му го не завел на разходка; а Донка била добра и послушна и затова майка ѝ я наградила с ябълка. Ако би г. Живкин желал да принесе полза, то той би описал просто и ясно какви мъки и какви неволи съществуват на тоя свят, как яките характери и силните умове побеждават тия мъки и тия препятствия и как вървят напред. Децата трябва да знаят тия неща, защото и тия деца ще да станат мъже и щат да се срещнат в тоя живот със сякакви неприятности и със сякакви злини; а ако е така, то е много по-добре да им кажеме истината и да ги приготовиме, щото тия да посрещнат тия злини мъжествено и да не преклоняват пред тях колената си.

Г. Живкин ни разказва, че господжица Донка обичала да говори много и затова нейният почтени родител я не завел на разходка и тя се покаяла и станала хрисимо момиченце; че г. Влайко желал да иде на лозето, но не можал да изпълни желанието си, защото валял дъжд и тоя г. Влайко бил принуден да иде малко по-късно.

С подобни историйки г. Живкин се е завзел да изобрази нашите дребни дечица! Да ни опази господ от подобни книги!

Свобода, г. II, бр. 42, 1. IV. 1872 г.

[БОЛГРАД, БОЛГРАД!]

Из сичките български общини, които съставляват част от Ромъния, ние най-много обичаме болградската. Болград, Болград! Тоя Болград даже и в самото си название има нещо голямо, има нещо велико, има нещо сладко, с една дума има нещо такова, което опиянява и най-трезвият човек и преносва го в най-фантастическите страни. Ако би вие пожелали да направите какво и да е сравнение с Болград, то не би могли да получите никакви резултати, защото Болград няма ни лика, ни прилика — Болград прилича само на себе си.

Мнозина разказват, че тоя благочинен град е заимствувал от русите много «благородни» обичаи, и ние сякога сме готови да повярваме, защото сичкото това се потвърдява с факти. Секи из нашите читатели е слушал хиляди пъти да му разказват, че руските солдати крадат твърде много и че офицерите им ги не бият за това, защото са откраднали, а защото не са могли да скрият откраднатото. Ние не знаеме съществува ли в Русия такъв обичай, знаеме само това, че Болград буквално изпълнява тоя обичай. Крадени коне, крадени крави, краден захар, крадени кокошки, сичко крадено; а благородството и честността не губят своето значение!

А знаете ли вие приказницата за Настрадин ходжа? Веднаж Настрадин ходжа отишъл в един бостан да краде гулии. Най-напред той напълнил с гулии един човал, а после захванал да шопа и в джебовете си, и в пазухите си; но в тая минута влязъл градинарят и уловил крадецът.

— Що правиш ти тука? — попитал градинарят.

— Ох, остави ме да си почина! — рекъл Настрадин ходжа. — Аз се намирах на един връх и пасях овце, но изведнаж се появи такъв един вятър, който къртеше дърветата и събаряше скалите. Не можах и аз да се укрия от тоя вятър. Когато аз отивах да намеря някоя пещера и да се скрия, то вятърът ме грабна и хвърли ме в бостанът ти.

— А що търсят тия гулии в ръцете ти? — попитал градинарят.

— Вятърът беше силен и аз бях принуден да се хвана и за сламката, защото в противен случай той можеше да ме грабне и оттука и да ме хвърли в някое дере — рекъл Настрадин.

— А кой напълни чувалът?

— Тамам аз за това мислех, и ти дойде — отговорил Настрадин ходжа.

Тая Настрадин-ходжова приказничка ни доказва, че е добро нещо да бъде човек и примарин, и иконом, и директор на някое централно училище, и приятел с префектът и т. н. Не зная другите българи какво желаят, а аз би с голямо удоволствие принял каквото и да е правителствено място, «най-паче же в граде Болграде». Добро е това място! Ех, защо аз нямам онова щастие, с което се ползуват другите смъртни? Защо майка ми не ме е родила с късмет, па да ме хвърли и на купището? Защо аз да не бъда барем член на болградският комитет? — Господи, аз не съм нито келяв, нито еретик, нито твърдоглав, нито мечтател, а ти ме наказваш така жестоко и не даваш ми да се понасладя от тоя грешен свят! Ако ти даваш щастие само на «смирените», на «нищите духом», на «алчущите и жаждущите», то и моя милост има тия велики достоинства. Аз не само че съм мирен като овца, но дозволявам секиму да се подиграва с моята личност, и пак нямам щастие. Аз ако и да не съм парижки возпитаник, но пак твърде добре зная коя кълка е по-мазна, и затова пред чорбаджиите благоговея, пред старците подсмърчам, пред богатите казвам, че «съм нищо», а пред жените съм сякога вежлив и деликатен, но. . .

Но да захванеме да предполагаме. Ако някога моето положение се измени и ако провидението ми помогне да стана голям човек, то аз непременно ще да избера за своя столнина Болград. Хайде да си предположиме, че съм станал вече голям човек, че имам власт да «отпущам грехове», че имам сила да направя бялото черно, а черното бяло, и че живея в Болград. Повелявам: «Да се направи една българска централна школа, която да има своя контрола и свои чорбаджии.» Представете си, че моето повеление се изпълнява буквално. Повелявам: «Секи един из училищните настоятели да краде из училищната каса по 30 =||= на месецът, но повелява му се да не работи нищо.» Представете си, че и това мое желание се изпълнява. Повелявам: «За училищни настоятели да се изберат ония болградски дембели, които не са способни за никаква друга работа, освен за н а с т о я т е л с т в о.» Представете си, че и това мое повеление се привожда в действие. Повелявам:

«За учители в това високо учебно заведение да се назначат такива учени синигери, които да не знаят както тряба ни български, ни руски, ни ромънски, ни гръцки.» И това се изпълнява. Повелявам: «Ако някой от старите чорбаджии изпадне или ако някого окрадат синовете му, то да му се помогне из училищната каса, защото централното училище ще да има големи доходи, а на едно детско заведение не трябат големи розкошества.» И това е принято. Повелявам: «Главната цел на горереказаното училище не е да просвещава децата, а да отхранва и да отгоява бащите им: децата могат да походят и сред зима в летните панталончета, а бащите им са длъжни да живеят по-богатичко и да не унижават своето благородно произхождение. Ако някой из професорите се не съглашава с настоятелите, ако някой из директорите не пожелае да играе така, както му свирят чорбаджиите, най-после, ако някой из учениците дръзне даже и да помисли нещо лошаво за някого из настоятелите, то сичките тия «безчинници» и «блядословци» да се изгонят вън из училището; а ако г. Парушов намери за нужно, то и из Болград. С една дума, в Болградското централно училище тряба да се сгрупират сичките идиоти, сичките «нищи духом» и сичките «алчущи и жаждущи» (за да се наситят), и да блаженствуват.» И това мое предложение е отдавна вече принято.

Като наредя добре училището, то аз изведнаж ще да залегна и за самият град, защото градът е тясно связан с училището, а училището е още по-тясно связано с чорбаджийските кесии. Повелявам: «За примарин да бъде избран такъв един човек, който да се не гнуси нито от краденото, нито от афоресаното, нито от хорските рани: той тряба да прилича на ония доктори, които правят операции и над живите, и над умрелите тела; с една дума, тоя примарин тряба да бъде такъв един човек, който на нищо да не плюе, а да се ползува и от най-малките дарове, ако само тия дарове му се дават от сé сърце, т. е. той тряба да приима и захар, и куфарчета, и свирки, и чорапи, и катран, и гвоздеи, и крави, и червен пипер, и американско платно. А ако някой из почтените болградчани не пожелае да преклони главата си пред «законът», то да се изгони из градът и да му се окачи звънче, за да го познават сичките чорбаджийствени хора.» И тоя мой проект се принимава, и одобрява се от примарията. Пак повелявам: «Да си направите

«комитет перманент» и да изберете за членове такива едни лица, които да имат оная благодетелна способност, която да им не дозволява да земат никаква работа в ръката си, а да им способствува да дремят по цял ден в кавенетата. Нека тоя комитет бъде само за очи, а примаринът, префектинът и някои други от чорбаджиите, които имат повече телесна сила, да управляват сичко и да бъдат самодържавни деспоти. Ако обичате, то можете да си направите и «колониален банк», но членовете му тряба да бъдат ония същи лица, които са членове и на горереказанията комитет, защото: първо, само в такъв случай може да се краде по-лесно и повече; второ, ни комитетът, ни банкът не се задължават да работят, а дозволява им се свободно да дремят. Можете да направите и така. Бъдете вие член на комитетът, а вашият 13-годишен син да занимава вашето място в банкът и да се подписва за вас. Това ще да бъде за членовете и на двете обществени заведения твърде полезно, защото паричките, т. е. платата ще да остава в джебът на едного.» И това се принимава. Повелявам: «Да си купите печатница и да харчите за одържанието ѝ следующите цифри:

На управителят месечно	200	фр.
На словослагателите „	500	„
За свещи, дърва, квартира и др.	350	„
Сума. . .	1050	„

Разбира се, че тая печатница не тряба да работи твърде много, защото се развалят буквите; освен това управителят ѝ тряба да бъде покоен и да не влазя в нея по петшест деня, защото оловото е вредително за здравето му.

Н. б. Управителят ѝ тряба да бъде грък, защото гърците по̀ уйдисват с чорбаджийските умове. Още една забележка. Ако някой пожелае да напечата в печатницата ви някоя книга или някой вестник, то училищните членове са длъжни да разузнаят кой е той и какъв характер има, защото в Болград твърде лесно може да се намести тъкъв един човек, който да пробуди заспалите умове и да развали кефът на чорбаджиите. И тоя проект се привожда в действие. Повелявам: «Ако ви не върви добре търговията,то станете чиновници, епитропи или настоятели на каквото и да е обществено заведение. Н. б. Чиновници могат да станат

и кръчмарите, и чоботарите, и цигуларите, и шапкарите, и бозаджиите. Когато извършите сичкото това, то захванете да правите мостове, калдаръми, фенери и черкови. . .»

— Стой, стой! — ще да извика някой от простите болградски смъртни. — Не трябат ни вече черкови, защото черковните кирпичи и черковният киреч се търкалят по цели години по улиците и много старци и бабички по тая причина си разбиха главите и носовете.

— Както щете! — отговарям аз, — мене е сѐ едно! Аз ви съветувам да направите така, а не другояче, за вашата собствена полза, защото от обществените здания произлазят големи доходи. У нас в Букурещ мнозина вече са разбогатели чрез обществените дела и днес играят големи чорбаджийствени роли.

Още една бележка. Ако умре някой богат болградчанин и роднините му пожелаят да раздадат пари на сиромасите, то нека се завземе за тая работа един от вашите хаджии, защото и из просешките уста твърде често произлазя голяма полза. Ако роднините на умрелият ви дадат да раздавате руски цванчета, то вие ги променете на гологани, и гледайте си работата. Ако в Болград нямате такова лице, което да бъде способно да краде от мъртвите и от сироците, то ние сме готови да ви изпроводиме из Букурещ едного от нашите банкири, който е специалист в тия работи и който има твърде добър атестат.

Прощавайте!

Свобода, г. II, бр. 43, 8. IV. 1872 г.

[ЧОРБАДЖИИТЕ СА ПО-ЛОШИ И ОТ ТУРЦИТЕ]

Утре ще да возкръсне Христос, утре щат да се събудят заспалите умове, утре щат да се стреснат черните души, утре щат да се сгрозят народните предатели, утре ще да потече кървавата сълза на сиромахът и с огнена сила ще да изгори совестта на народните изедници, утре. . .

Не зная от какво, а аз обичам Христовото возкресение повече от сичките други християнски празници. Думата «Христос возкресе» сякога волнува душата ми и у мене се появляват всевъзможни желания, които твърде често противоречат едно на друго в своето съдържание.

Хайдете да се обясниме. Аз желая да возкръсне българският народ, но да «разточатся врази его» турци, гърци и неговите собствени братия чорбаджии; аз желая да возкръсне «Книжевното дружество», но да не возкръсва бегликът; аз желая да возкръсне сяка заспала българска душа, но да не возкръсват ония български синове, които са били досега огърчени, отурчени, овласени и оциганени. Българският народ е чист, както е чисто и Христовото возкресение, а чистотата не търпи никакво гюбре. Аз съм се отдавна вече уверил, че е хилядо пъти по-лесно да направиш черното бяло, нежели да изправиш кривото; главорезът може да стане най-милостивият гражданин, обирачът може да стане най-благодетелният старец, джелатинът може да стане най-чедолюбивият баща, конокрадецът може да стане пустинник при някой манастир и да се храни само с хряб и вода; но народният предател никога не може да се нарече човек. Това е факт. По сичка България се оплакват от чорбаджиите и разказват ни, че тия чорбаджии са полошави и от турците, и от фанариотите. Ние вярваме, че сичкото това е истина, защото хиляди доказателства стърчат пред очите ни. Кои са и какви са нашите чорбаджии? — По-голямата част от тия чорбаджии бяха довчера гърци, турци, ромъни, руси, даже и цигани, следователно тия се бяха отказали от народността си за своят личен интерес и продаваха народът си за два калпави бешлика. «Но изгубената овца се върна вече в своето стадо и ние сме длъжни да ѝ се радваме и да я къткаме», говорят някои наши патриоти, които мислят, че и слънцето ни прави милост, ако то грее над България. Ние не сме из числото на тия патриоти и затова се решаваме да кажеме следующето. Секи един човек, който се е отказвал, когато и да е и пред когото и да е, от своето име и от своята народност, то тоя човек няма честна и родолюбива душа, следователно той никога не може да бъде и патриотин. Както интересът го е накарал преди пет години да промени името си, да се срамува от народността си и да работи против отечеството си, така също неговата собствена кесия го е накарала и днес да бъде българин и да живее като бубрек в лой. Турете ръката на сърцето си и кажете ни: можете ли вие да наре-

чете българин и патриотин оногова, който не може да продума правилно български нито пет думи? Можете ли вие да наречете българин и патриотин оногова, който до вчера не е принимал в къщата си даже и своят рожден брат, защото неговата българска проста меризма била неприятна за носът на неговата кокона и вредителна за неговото здраве? Говорете вие щото щете, а аз се гнуся от подобни личности и срамувам се да им кажа «добро утро». Но да не помислите, че се гнуся от тях само аз, от тях би се погнусили и техните собствени бащи, които отдавна вече лежат в гробът. Подобни личности се срещат най-много в Ромъния и в някои си по-големи градища в България. Аз познавам много подобни кърлежи. Още в онова време, когато бях аз дете, в Пловдив съществуваха големи неприятели на българската народност и на българското име; а тия яростни противници бяха погърчени българи, които се бяха родили по българските села. Аз мога да уверя секиго, че ни един фанариотин, ни един турчин, ни един циганин не е унижал дотолкова българският народ, отколкото са го унижали и безчестили гореказаните личности.

— Ако българският народ да бъдеше достоен за уважение, то г. Бончидис не би се отказал от своето име и от своята народност — казваха гърците и показваха с пръст към г. Бончидиса.

— Ако българският народ да имаше каква-годе гордост и какво-годе историческо възпоминание, то г. Колони не щеше да се откаже от баща си и от майка си и да стане ромънин — казваха ромъните и с презрение сочеха към господина Колони.

— Ако вие да бяхте хора, то не щяхте да криете своето произхождение — ни казваха турците и цънцарите и показваха с пръст на нашите чорбаджии.

И сичките наши обвинители имаха пълно право. Даже циганинът се гордее със своето име, а мнозина наши изроди се хвалят с чуждите достоинства и презират своето собствено огнище. Някой си ми разказваше, че дьонметата са най-големите фанатици, защото тия само с най-крайният фанатизъм могат да добият какво-годе уважение между истинните турци. Това е природно явление. Когато българският народ беше потъпкан, когато българското име се произнасяше с презрение, когато от българската кръв се хранеха различни кърлежи, то различни Славидовци, Пе-

тресковци, Колоновци, Панаретовци, Искридовци и Калпазановци си обръщаха гърбовете към своите еднородни братия и стараеха се да ги заровят по-дълбочко в калта; но щом тоя потъпкан и унижен народ захвана да се възражда, щом българинът отвори очите си и захвана да протестира и да защищава интересите си, щом народната гордост возкръсна и доби сила, то дьонметата оставиха своите по-напрежни приятели, дойдоха при българите и рекоха им: «И ние сме българи!» Разбира се, че тия дьонмета ще да бъдат дотолкова искрени и към народът си, доколкото са били искрени и към неговите противници! Историята ни представлява хиляди примери, че подобни личности са оставяли наново своят народ, щом тоя народ е подпадал пак в какво и да е най-малко нещастие. Но найважно в това отношение е туй, че дьонметата обичат да заповядат, да предводителствуват и да обвиняват ония лица, които им не доверяват.

— Аз ще да стана българин само тогава, когато вие изпъдите изпомежду себе си ония лица, които ми се не кланят и които ме презират — говорят тия.

— А за какво да ви се кланят? Каква полза е имал народът ни от вас, за да ви уважаваме? — питате вие.

— Защото съм станал българин, защото съм дошел при вас. . . Ако не съм направил досега нищо за народът, то ще да направя отсега — казват тия.

— Сичкото това е добро — отговаряте вие, — но ние не можеме да ви довериме съдбата на народът, защото вие — ако и да сте днеска с нас — твърде лесно можете да ѝ измените, както ѝ бяхте изменили някога си и както изменихте на неотдавнашните си приятели. Кой ви знае какво имате на сърцето си! Ако вие изменявате днес на гърците, то сте в състояние да продадете утре или в други ден и българите. На предателят е сѐ едно Петра ли той продава, или Драгана! Даже и по вашите днешни действия ние заключаваме, че вие гледате към шумата.

Дьонметата се сърдят и захващат да интригуват. Какви и какви средства не употребляват тия хора, за да оборят своите противници и да смучат кръвта на сиромасите безнаказано. Да приведеме един пример. Секи вече знае, че г. Колони, г. Протич и нашият прокопсани владика до лани бяха гърци, турци, черкези и татари, секи вече знае, че ни едно из тия три лица и до днес не знае ни да говори,

ни да пише български; секи вече знае, че българските патриоти са били сякога ненавиждани и гонени от тях. Припомнете си животът на Георги Раковски и помислете си за неговата безвременна смърт, и вие ще да си съставите ясно понятие за тия турко-фанариоти. А тия турко-фанариоти искат днес да бъдат български предводители и да просвещават народът. Колони български предводител! Протич български просветител! Отец Панарет Рашеев български войвода! Ха-ха-ха-ха! Да се смее ли човек, или да се кръсти! Слушайте, господа! Нашият народ не е осиромашал дотолкова, щото да избере подобни хора за свои предводители. Идете до дяволите със своите пари, със своите съвети и със своите предводителства. Просветете по-напред жените си и децата си, а после вече станете предводители на българският народ! Не трябат нам ни вашите пари, ни вашите фанариотски кратуни, защото умните хора не наливат зехтин в катраникът! Христос возкресе! Народната гордост и народното самосъзнание возкръснаха! Няма вече келепир!

Свобода, г. II, бр. 44, 15. IV. 1872 г.

ГЪРЦИТЕ ЛЪЖАТ

Гърците ни обвиняват, че ние нямаме патриотизъм нито за две пребиени луспи, че из сичките народи на светът ние сме най-надирните (по-надирни и от циганите) и най-после, че ние сме цигулари на чужда сватба. Лъжат ли гърците, или не? — Аз казвам, че лъжат, защото българската пословица казва: «Гузно негонено бяга.» Ние, господа, не сме цигулари на чужда сватба, защото цигуларите имат каква-годе страст, а ние нямаме никаква; ние не сме цигулари, защото цигуларите са страшни фанатици и пред секиго се съзнават, че са цигани; а ние се боиме. . . «А бе, братко, как да кажа, че съм българин, когато ромънското правителство присследува (?) сичките чужостранци, а най-повече българите?» — казват нашите велики патриоти и имат пълно право. Да е жива България! Да са здрави нейните верни синове!

Но знаете ли още що? Моето сърце тържествува, моята

душа «ликуе», моето тяло блаженствува. . . А знаете ли защо? — Защото нашите българи са захванали да стават и космополити. И така, гърците лъжат. Българите са и велики патриоти, и велики космополити. Ако искате доказателства, то аз съм готов да ви ги изтърся. Ето ги. Вие в своят вестник бяхте поканили българските патриоти да пожертвуват по нещо, за да се направи паметник на покойният Георги Раковски. Сичките българи одобриха това дело, прибързаха да изтърсят кесиите си и замазаха нечестивите и клеветническите уста на гърците. Да е жива България! Да са живи нейните велики синове!

Научих се, че касиеринът, който събира спомоществованията за горереказаният паметник, г. Йорданчо х. Димитров, бил купил вече нова каса за тия громадни пожертвования, защото неговата търговска каса била твърде малка.

— Пожертвовахте ли нещо за паметникът на Раковски? — питате Лулча.

— Аз не жертвувам за мъртвите — отговаря Лулчо.

— Пожертвовахте ли за паметникът на Раковски? — питате Смилча.

— С тия пожертвования аз скоро ще да тръгна по светът да прося — отговаря Смилчо.

— Дадохте ли нещо за паметникът на Раковски? — питате Стоенча.

— Старите ми рекоха да не давам, защото вагабонтите щат да изядат паричките ми — ви отговаря Стоенчо.

Да е жива България! Да са весели нейните синове!

Тия дни ща да се срещна с касиеринът, който събира спомоществованията за горереказаният паметник, и ща да ви явя за големината на капиталът.* А знаете ли още що? — Раковски не заслужава да му се прави паметник, защото той при животът си ни веднъж не е целунал ръката на дяда владика и никога се не е поклонил пред джамбазите. Гърците лъжат.

И.

Свобода, г. II, бр. 44, 15. IV. 1872 г.

* Истина срамотно нещо! Досега ни една жива душа не се е явила да принесе барем два гологана за горереказаната цел. А ние мислехме? р.

[НЕКА ПАТРИАРХЪТ НИ ПРОКЛИНА]

Сичките хора говорят, че $2 \times 2 = 4$, а цариградският патриарх и Пия IX са седнали, та ни разказват, че аритметиката е «гьозбаяджийска» наука, че месечината е крава, че слънцето е симид, че звездите са калугерски кошници, че небето е тютюнова кесия и че океанът е криво колело.

— Отче свети! Ти проповядаш едно, а правиш друго: ти проповядаш смирение, а колиш и старо, и младо; ти проповядаш пост и молитва, а изяждаш на велики петък по две прасета, по три ягнета, по осем кокошки и по пет мисирки; ти проповядаш братство и любов, а глобиш сиромасите, затваряш най-невинните християни в темниците, бесиш старците и ненавиждаш мъдрите; ти проповядаш вяра и надежда и говориш: «Вера твоя спасет тя! Работи и се надеяй!» — а сам ти нямаш никаква вяра, ти не работиш, ти се не мъчиш, ти отнимаш насила чуждото и пълниш джебът си — и не надеяш се; най-после, ти проповядаш Христовото учение и разказваш на стадото си за небесните мъки, за ад и рай, за пътуването на блажена Теодора по митарствата, а променяваш сичките райски блаженства за едно гьовде козя пастърма.

Ако би вие казали сичкото това на един из гръцките първосвещеници, даже и на самият патриарх, то н. високопреосвещенство би ви отговорил:

— Месечината е крава, а аще ти не верующи, то аз прокляну тя и отлучу от церкви.

— Отче свети! Аз вярвам, че месечината е крава, и не противореча ти; но моля ти се да ме оставиш на мира и да не колиш телето ми — казваш ти.

— Аз имам власт от самите апостоли да разрешавам и да отпускавам людските грехове; аз имам каноническо право от вселенските събори да коля телците ви и да ядя конете ви; аз имам историческо право да спя с попадиите ви и да пия виното ви, защото «небето е тютюнева кесия» (гл. кн. I, зач. 3).

— Отче свети! Аз съм готов да повярвам, че ти имаш сичките «права» на светът; но моля ти се да оставиш къщата ми, защото моята дъщеря не е публична жена — казваш ти.

— Мълчи или ще да повикам турските гавази да те вежат и да те хвърлят в тумрукът! Ти си бунтовник, ти се не покоряваш на султанското правителство, ти не «воздавашъ кесарева кесареви, а богова богови» — говорят фанариотските епископи.

Сичкото това накара и нас да преведеме из сръбският вестник «Јединство» една твърде поучителна и твърде умно написана статия под заглавие «Данашњи век и анатема» и да я напечатаме в «Свобода». Ето я:

«Ето. вече, че цариградската патриархана иска да анатемише българският народ и трети път! Първи път го тя анатемиса на 3 априлия 1860 г., когато сичкият български народ се отрече тържествено от патриарханата в своята народна черкова в Цариград и по сичките български провинции. Втори път го тя анатемиса на 17 януария, т. е. после службата, която изпълниха българските епископи по народното желание. Сега ще да стане третята анатема, която ще да се различава от по-напрежните две по тия причини: 1. тя ще да бъде вече последня; а 2. тя ще да изрече най-тежките проклятия. Но днешният век твърде малко се бои от каквито и да е анатеми. В 1860 г. римският папа анатемиса италианският крал Виктора-Емануила и италианският юнак Гарибалди, т. е. освободителите на Италия. Тия средневекови анатеми, които в днешният век губят вече своето значение, не могат да произвождат насякъде лошави последствия. Виктор-Емануил и Гарибалди не обърнаха никакво внимание на онова орудие, с което поповете и калугерите плашеха светът, но вървяха към своята цел и с достоинство освободиха Италия. Юнашките Гарибалдови дела са известни вече секиму, секи вече знае, че единствената цел на тоя юнак е била да превземе Рим и да го провъзгласи за столнина на италианското кралевство. А римският папа постоянно издаваше анатеми против гореказаните лица! А до каква степен бяха смешни действията на римският отец! Той не предполагаше, че острите байонети и огнестрелните орудия вършат сичко; а несправедливите анатеми, които бяха измислени от злобните калугери в средните и суеверните векове, остават вече без последствия между образованото човечество. Гърко-фанариотското свещенство в това отношение не е било по-добро от западните езуити. Неговите анатеми са държали возточните християни везани в тежки букаи — и секи е треперал, когато е слушал за

тяхното име. Техните безделни калугери са измишлявали и сеяли между народът, че когато владиката прокълне някого, то той не може да изгние в гробът и неговото тяло черняло и оставало целокупно, а неговата душа не могла да види божието лице дотогава, дорде пак някой калугер го не «разреши». Види се, че старите египетски тела (мумии) не са могли да се разнижат досега затова, защото ги е проклела някоя идолопоклоническа жреческа ръка! Анатемата у фанариотското духовенство е твърде евтина, и то я е употребляло не само против ония, които са му били противни, но и по желанието на своите приятели, които са имали каква-годе лична ненавист против когото и да е. Достатъчно е да платиш на владиката известна сума за каква-годе анатема, и работата е свършена. Българите преди няколко години трепереха от владишките анатеми. Но днес, благодарение богу, работите се измениха. Първо, българите отвориха вече очите си и захванаха да разбират що е право; второ, тия с очите си вече видяха, че и проклетите умират така, както умират и останалите смъртни и че и тия живеят така, както живеят и неанатемисаните, т. е. че и тия живеят здраво и весело. С една дума, българите вече разбраха, че анатемата не струва нито две пари, а особено тогава, когато тя е изречена без причина. В 1838 година патриархаята плашеше първият български борец за българският черковен въпрос със своите анатеми, т. е. патриархът говореше, че той ще да прокълне и него, и сичкото българско население в Цариград; но отец Неофит излязъл явно пред българите и рекъл им: «Нека патриархът ни проклина; ние ще да работиме за народното право и правдата ще да засияе над нашите дела.» Българите твърде добре знаят, че патриархаята никога няма да остане мирна; тия знаят, че тя напада на народът, че тя напада на българските предводители и на българските родолюбци; а в това също време тя приема на себе си някаква си бащинска роля, с която се старае да подейства на простият народ и да го въоръжи против цариградските български деятели. Но българите не слушат вече гласът на гръцката патриархана, която днес нарича еретици българските владици и която иска да прокълне всичкият народ. А колко мъки, колко жертви са били пожертвовани, дорде да се пробуди днешният българския дух и дорде народът да познае що е отечество и що е майчин език! За пример ни служат и днешните борци за духовното освобождение на българският народ. Наистина, че почти сичките представители из Македония са люде неписмени; но тия люде са се борили и борят се и до днес с гръцките владици. И сега, когато народният дух се е развил вече по сичка България и когато народът е захванал вече да се приближава до своите цели, то патриархаята желае да хвърга своите анатеми, да прави раздор между стадото си и да защищава с ожесточение своите безгрешни доходи (*)! Но с тия свои действия цариградската патриархана ще да изгуби и най-малкото уважение, което е имала досега между народът; а когато се тя очерни веднаж пред него, то страшно ще да се кае. Народът днес е огорчен и никаква сила не е в състояние да го накара изново да почита онова, на което той отдавна вече гледа с презрение. Ако би патриархаята проклела няколко частни лица, то тя би имала какво-годе извинение; но тя проклина цял един народ без никаква причина! Ако би патриархаята проклела неправедно едно частно лице, то народното негодувание би било голямо, а когато тя проклина целият български народ и когато докача неговото най-свещено право, то народът никога няма да ѝ опрости и тя ще да остане вечно очернена и окаляна. Ето защо, по нашето убеждение, патриархът би направил много по-добре, ако би се отказал от своите анатеми и ако би се постарал да се помири с българите по смисълта на ферманът, защото само с тоя способ той ще да заслужи наново любовта на народът. По-добре е с добро, нежели с гняв и със зло сърце.»

Свобода, г. II, бр. 45, 22. IV. 1872 г.

[СЪВЕСТТА Е САМУРЕН КОЖУХ]

Ако някой да би ме попитал: що е совест и на какво тя прилича, то аз изведнаж би му отговорил: «Совестта е, мой брайно, самурен кожух.» Разбира се, че да докаже човек фактически какво сходство съществува между кожу-

* Доколкото ми е известно, цариградската патриархана е имала из България по 7 милиона гроша годишен доход.

хът и совестта — е твърде тежко; но ние знаеме, че едно време беше така също много тежко да се докаже и оная истина, която доказа на светът, че чувството не е нищо друго, освен един твърде голям корем. В природата съществуват много прости неща, които за простото и за невежественото човечество са големи и достойни за удивление чудеса; но за умните хора тия чудеса са нищо и никакво. За химиците и за физиците сичката наша природа е едно парче кал, която няма ни своя воля, ни своя свобода, ни своя сила, ни свой ум. Кому да вярва човек?

Аз съм човек с въображение и ща да повярвам на историческите факти; а ако е така, то ща да повторя още веднаж: «Совестта е самурен кожух.» Историческите факти ни доказват, че г. Чорапчиев е продал совестта си за един самурен кожух; а ако е така, то той може да се помине и без совест. Тия също исторически факти ни разказват, че Г. Раковски е умрял от глад, че Х. Димитър е пожертвовал животът си, че братия Миладинови са умрели в темницата, но ни един из тях не е продал совестта си. Видите ли сега, че совестта е самурен кожух? На тоя свят съществуват две пасмини хора — едните казват: «Аз искам кожух»; а другите: «Аз искам совест.» Идете после това и разберете тая човеческа природа! И така, самуреният кожух играе на тоя свят най-голямата роля. Ако би х. Иванчо ефенди облякъл шопска долама или вълнен, подплатен с овчи кожи, контош, то совестта му би останала чиста; но тоя български патриотин обича напредокът, обича развитието, обича славата, следователно совестта е за него съвсем непотребно нещо.

Подобни примери ние можеме да ви приведеме хиляди и милиони. Въобразете си, че в Сливен живее едно сиромашко семейство, което се храни със своят пот и със своите мишници. Главата на това семейство оре, копае, работи ангария, коси и носи на гърбът си турските заптии, а жената му сече дърва, сади цвете и лук, пере дрехите, стои диван-чопраз пред турските заптии, спи с владишкият дякон и храни децата си. А господ ѝ е дал много дечица. Мъки, глад, неволи и страдания! Такъв е човеческият свят! Но най-лошавото е това, че едно из тия дечица захваща да поокрадва, захваща да полъгва, захваща да отнима чуждото, захваща да псува баща си и майка си и т. н. С една дума, у това момченце совестта се изгубва още преди да се роди, а наклонностите му към самурените кожухи от рано придобиват голяма сила. Когато Михалчо достигнал до петнайсетата година и когато се уверил, че може да преживее и без бащината си десница, то оставил прадядовското си огнище и отишел по светът. А знаете ли вие, мили мои читатели, че на тоя свят съществува някакъв си сляп случай, който се нарича щастие? Знаете ли вие, че без това щастие е твърде тежко да се живее? Представете си, че Иванчо се главява при някой господарин и помага му да скубят селачените, т. е. да им продават лули, пръстенчета и гнило платно; представете си, че Иванчо захваща да пооткрадва от господарят си десетаченца и двайсетаченца, и старае се да си състави безгрешен капиталец. Но о, чудо чудес! Господаринът открива Иванчовите хитрости, разбива му носът и пуща го по светът без риза. «Нямам щастие», си мисли Иванчо и покорява се на своята съдба. Името на Иванча се очерва твърде рано и той се мъчи през сичкият си живот.

Представете си сега, че Михалчо дохажда в някой град и главява се у някой по-простичък и по-глупавичък господарин. Най-напред Михалчо захваща да служи на господарят си честно: когато господаринът му изпусне на земята някое грошле, то Михалчо го зема и подава му го. «Грошле сте изпуснали», казва той. Когато господаринът му го прати да купи месо, то Михалчо се старае да го купи колкото се може по-евтино. Понякогаш той прави и така: купува добро месо за три гроша и казва на господарят си, че го е купил за сто пари — двайсетях пари той дава из джебът си, и пр. Сичките тия честности побеждават господарското съмнение и търговската осторожност и Михалчо захваща да се повдига. «Аз имам голямо щастие», си мисли Михалчо, и капиталецът му се увеличава сѐ повече и повече. След няколко години Михалчо става независим тежък търговец и привожда господаринът си в голямо недоумение. «Аз се чудя в наш Михалча! — казва старият господарин на своят съсед. — Аз му плащах годишно по 80 жълтици, които той изпохарчваше насам-нататък; а сега го гледам, че върти цял капитал!» «Щастие е имал», си мисли горезаният съсед, и Михалчовата работа върви напред, а името му се слави сѐ повече и повече.

Подобни Михалчовци съществуват насякъде, но у нас ги има най-много. Когато Михалчо пооправи своите тър-

говски работи, то захваща да мисли за женитба. Разбира се, че пред Михаловите очи и женитбата не е нищо друго, освен търговия, и че тая търговия печели повече от сяка една друга търговия. Михалчо захваща да търси жена, т. е. захваща да си търси богата невяста. Разбира се, че нему е се едно: коя е тя, от каква е народност, какви понятия и какво развитие има, и пр. «Нека само да бъде богата, а сичкото друго е празна работа», говори Михалчо на своите свахи и облизва се. Една заран Михалча венчават с някоя богата, но безобразна и глупава гъркиня; но Михалчо не бере грижа за такива ситни работи. Но ето. . . Когато после сватбата се изминат трите медени и маслени месеци, то богатата и безобразната гъркиня захваща да плаче в кьошето, да псува и да проклина своят дебелоглав съпруг и да му заповядва да играе по нейната свирня. Най-напред Михалчо се противи, но твърде скоро се покорява на своята съдба и става достоен за уважение домочадец. Парите надвиват. Децата, които се раждат от тоя законен брак, принадлежат на майката, а бащата се грижи само за увеличението на капиталите и за градинката си.

Разбира се, че от подобни Михалчовци вие не тряба да търсите ни народолюбие, ни човечески проявления: самуреният кожух убива совестта им, женската рокля побеждава народността им; а коремът заменява чувството им.

Но послушайте какво ще да бъде по-нататък. Когато щастливият гражданин разбогатее малко повечко и когато предаде на жената си сичките домашни грижи, то захваща да работи и за обществените дела —но и тука той мери сичко със своят собствени аршин. Ако го направят епитроп на някоя черкова, той гледа да окраде св. Никола; ако го направят касиерин на някое дружество, той гледа да се купуват само ситни неща; ако го направят примарин в Болград, той гледа да глоби и старо, и младо; ако го направят турски чиновник, той става най-отчаяният шпионин, и пр. Земете за пример нашите цариградски изроди, т. е. х. Иванча, х. Николи, Гешооглу и пр.; земете за пример и нашите букурещки чорбаджии. Нека ни бъде позволено да предположиме, че дорде в нашето отечество съществува подобно гюбре и дорде това гюбре стои на челото на българският напредок, то България няма да види никакво добро. България ще да се освободи само тогава, когато се освободят самите български умове от ръждивите понятия и когато достоинството на човекът захване да се мери с други аршин. Колониевците, Иванчовците, Камбуровците и Каблешковците не са помогнали ни на един народ, не щат да помогнат и нам.

*

Д-р Протич, кир Колони и агиос Панарет решили преди малко време да не дозволяват на българското «Дружество за разпространение полезни знания» да се събира в училището, което се намира при българската черкова. А защо? Защото това дружество не пожелало да измени програмата си и да припознае над себе си монархическата власт на кир Колони. Кир Колони желае да бъде основателен член на това дружество и да пожертвува за него цели д е с е т жълтички; но в това също време той иска и да управлява дружеството, да прегледва книжките, които се назначават за печат (?), и да има право да изключава из това дружество ония членове, които са компрометирани пред турското правителство. Да се чуди ли човек, или да се мае! Българската младеж иска да печата букварчета, граматики и аритметики, а кир Колони ни разправя за Ноевият ковчег. Ние мислиме, че когато кир Колони има право да изключава компрометираните пред трускoто правителство личности, то и ние имаме пълно право да изключиме компрометираните пред българският народ личности, т. е. фанариотите и окаляните чорбаджии.

А имат ли кир Колони, агиос Панарет и д-р Протич право да затварят училището и да пъдят из него честните и родолюбивите българи? — Ще видиме. Едно невинно книжевно дружество няма право да се събере в училището, а владиката има право да събира в самата черкова подозрителни личности, женски фустани и цял бюлюк кучета!

Ние би могли да кажеме и други неща, но оставяме ги за други път. Бъдете хора, господа, или и децата щат да захванат да ви се присмиват! Още два вопроса: 1. Защо в българската черкова, когато става някой парастас, на

сиромасите се дават малки свещи, а на богатите големи? 2. Защо дядо владика, когато служи, не прочита сичките правила, които са определени от вселенските събори? — Нака говори кой що ще, а ние ще да кажем пак, че фанариотите са еретици.

Свобода, г. II, бр. 46, 29. IV. 1872 г.

[НАШАТА ПОЧТЕНА ЕФОРИЯ. . .]

Ние много пъти сме говорили, че сичките наши обществени работи вървят нагоре с краката; а сега идеме да потвърдиме сичкото това с пресни доказателства. Слушайте! Ние знаеме, че нашите училища не напредват. А коя е причината? — Причината е тая, че не учителите учат учениците, а учениците учителите. Ние казахме вече, че нашите читалища се отварят не за полза, а за кеф. А коя е причината? — Причината е тая, че нашата българска публика е повече наклонна към пиварската чаша. Ние казахме вече, че «Книжевното дружество» (в Браила) няма да прокопца. А коя е причината? — Причината е тая, че и у нашите учени мъже «чувството» е в коремът. Ние казахме вече, че цариградското «Читалище» из ден на ден подивява сѐ повече и повече. А коя е причината? — Причината е тая, че папукчият вари боза, а бозаджият ръби кенета. Ние казахме вече, че в. «Дунав» мисли насъне. А коя е причината? — Причината е тая, че тоя вестник подражава буквално на своето правителство («Дунав» е официален вестник). Ние казахме вече, че нашите женски дружества не отговарят на своята цел. А коя е причината? — Причината е тая, че нашите жени залягат най-много за образованието на «капелите», на фустаните и на коковете. Ние казахме вече, че х. Иванчо ефенди е турчин. А каква е причината? — Причината е тая, че сичките наши чорбаджии обичат да ядат наготово и да глождят сиромашките подлоги. Ние казахме вече, че сяко едно българско обществено заведение куца и с двата крака. А коя е причината? — Причината е тая, че ние обичаме да пооткраднеме и от св. Никола. Освен това, ние обичаме да мериме сичко с чорбаджийският аршин и да запрещаваме да разсъждават даже и ония, които са положили основание на това или на онова заведение.

И така, ние вървиме рачешката, но в това също време искаме да ни хвалят, да ни почитат, да ни уважават, да ни се кланят, да ни благодарят, да ни обичат и пр., и пр. Големи са твоите чудеса, господи! Но най-чудното в това отношение е туй, че ни един из нашите обществени деятели не обича да му давате съвети и да говорите за неговите действия. А ако би вие дръзнали да откриете каква и да е нечестност в тия негови действия, то тежко ви и горко ви! Вие ставате вагабонтин, чапкънин и пр.

— Ваша милост сте погрешили в сметките — казвате вие.

— Работи и се надеяй — казват чорбаджиите.

— Ваша милост трябва да попитате и нази, защото и ние сме българи — казвате вие.

— Работи и се надеяй — отговарят тия.

— Ваша милост сте проводили човекът си да искате помощ за училището, за черковата и за «Отечеството»; но аз не мога да ви дам нищо, защото не съм видял ни училище, ни черкова — казвате вие.

— Работи и се надеяй — казват тия.

— А бе, нашата черкова е заприличала на публична къща, а училището е станало за срам пред хората — казвате вие.

— Работи и се надеяй — отговарят тия.

— А бе, не ли ви е срам да лъжете светът и да правите пакости на честните и на народолюбивите хора? — питате вие.

— Ти, мой брайно, си вагабонтин и аз не ща да говоря с тебе — отговарят тия.

Идете после това и споразумявайте се с подобни личности!

Преди малко време един из нашите българи беше написал статия под заглавие «Частно мнение». На тая статия отговори един търновчанин и нападна на д-ра Протича. Ние не направихме свои заключения на гореказаните статии затова, защото не бяхме познати с тоя вопрос; но работата се откри сама по себе си. Самите ефори ни изпро-

водиха тия дни сметките си и една статия, която нашите читатели ще да прочетат в притурката на «Свобода». Ние желаеме да поговориме само за сметките. Тряба да кажеме най-напред, че тия сметки са напечатани в печатницата на «Отечество» под следующето заглавие: «Ефорията на върховното (?) училище св. Кирил и (на) болницата св. Козма и Дамян в Търново». Да ви кажеме право, ние нищо не можехме да разбереме из тая сметка, узнахме само, че покойните М. Кифалов и Силвестер Пенов и непокойното ромънско правителство имат да дават на ефорията; а печатът, кондиката, черковната сълба, киречът и пр. имат да земат. Молиме сичките търговски контори да обърнат внимание на горепоказаните сметки и да ни явят възможни ли са подобни тефтери в търговският клас. Ние мислиме, че когато един търговец «пет закарва, а три докарва», то той няма намерение да ходи на хаджелък; а когато едно дружество или една ефория показва подобни сметки, то тя няма намерение да прави полза.

Да поговориме сега за друго. Из самите сметки ние видяхме, че почтената ефория досега е само земала, а никому още не е давала, освен на х. Ивана и на Р. Блъскова (т. е. на слугите), и за поправка на старите къщя. Питаме сега почтената ефория: за каква цел им са дадени горепоказаните капитали? — Ако тия капитали им са дадени само да ги увеличават и да въртят с тях търговийката си, то ефорията би трябало да се нарече така: «Ефория за българските търговци и за българските доктори в Букурещ». И наистина, каква полза има търновското училище или търновската болница от това, че къщата на покойни Силвестрия е мереметена и че х. Иван получава своята плата редовно? Каква полза има днешното търновско училище от това, че след сто години г. Протич ще да му изтърси един голям капитал? Каква полза има днешната търновска болница от това, че след 450 години почтените ефори ще да направят в нея 100 кревата? Дай ми ти днеска пет пари, а аз да ти дам след сто години 1000 гроша; направи ти днес на Търново или на Велес една най-малка ползица, а нашите унуки щат да се постараят и сами за своите училища и болници за в бъдъщето време. Както щете, господа, а ние свободно можеме да ви кажеме, че вие имате на умът си съвсем друго. Защо не изпълните волята на жертвователите? — А още имате лице да се оправдавате! Кой може да ни гарантира, че един от почтените ефори не ще утре или в други ден да се обанкрути и да изяде и болницата, заедно със 100-тях кревата, и върховното училище, заедно с керемидите му? Срамота е!

Свобода, г. II, бр. 47, 6. V. 1872 г.

[ЗА НАШЕТО ЧЕСТИТО «ЧИТАЛИЩЕ» И ЗА ПРИСНОБЛАЖЕНОТО «ПРАВО»]

Когато едно куче не умее да лае, то и само докарва вълкът в кошарата; а когато един човек не умее да мисли, не умее да говори и не умее да пише, то на по-умните хора причинява отвращение, а на неразвитите размътва умовете. Сичкото това се потвърдява и от нашето честито «Читалище». Но да захванеме наред. Защо и за кого се издава «Читалището»? Другите народи и народности печатат книги и издават вестници затова, защото тия им са потребни за тяхното развитие и образование, а у нас? — У нас сичко върви нагоре с краката. На някое си «обаче», С. Геренова, се иска да полъсти на своят Николаевски директор, т. е. на г. Минкова, и той пише «За естествените причини, които са имали влияние на цивилизацията», т. е. зема из Бокльовата история една главица, притуря в нея по нещо и за българите и изпровожда я г-ну Йовчеву да я напечата; другиму се попадва под ръка статия за папуанците и той я превожда и изпровожда в «Читалището»; третьому скимва да пее, и той пее и печата своите поетически произведения пак в «Читалището»; с една дума, в «Читалището» пишат децата из училищата, които желаят да се похвалят пред родителите си и пред сънотечествениците си! И така, нашето цариградско «Читалище» се издава цели две години, и издава се за игрaчка на децата и за удоволствието на техните родители. Ето защо ние и до днес не сме прочели в тоя вестник нито една статия, която би отговаряла на своето назначение и която би могла да се нарече литературно произведение: думи без мисли, мисли без систематически ред. Ако искате да говориме право, то ние ще да ви кажеме, че покойни х. Найден Иванович Татарпазарджиченинът беше десет пъти по-способен и по-достоен от

г. Йовчова, защото неговите книги се пишеха и издаваха с цел; а «Читалището» и само не знае за кой дявол се издава. Е, кажете ни, защо и за какво е поместена статията «Развитакът на българската философия»? Кой ще да разбере и за кого е написана тая статия? Ние мислиме, че ако някой от нашите «обачета» добие ищах да бъде философ и да пише философии, то нека ги напечата отделна книжка и да не пълни периодическите списания със сякаква плява. Когато българинът дава своята парица (тряба да не забораваяте, че той я дава не твърде драговолно), то тряба да му се пише това, щото го интересира, и това, щото ще да му принесе полза; а нашите синигери са седнали да го просвещават със следующата песен:

Право да наследи Аполонова лира;
И нека даровит да ся той не намира
С една проста ритма; нъ да види свой дух,
Да ся поопита и си обърне слух
Към дето си зеве него естеството,
Което всяки му споряди същестовото
Раздава дарове, кой в стъпен с'вършен
Можят да постигнът, ако да н'е лишен
Човек от посока. Проче' нека отправим
Съвсем необюздан, защо, казват едни,
Че стихотворството може да ся сравни
На водоскок който водата възвишява
По великолепно и повеч угодява
Чрез тесний си проход за течната вода;
Нъ пак да знам че своя съвобода
Поет не изгубва със толкоз' строги мерки,
А повеч' сполучава в всичките си постъпки;
Защото человек кат' следва такъв път
Тъй закъснителен подкрепя си умът
Та може тогава да надви' всяко бремя.

и пр.

Подобни глупости ние не сме срещали ни в турската литература. Но чакайте, чакайте!. . . Ние дълго време сме се мъчили да узнаеме из коя школа излазят нашите «обачета» и нашите «синигери» и чак днеска открихме Америка. Нашите синигери заимствуват своите поетически вдъхновения и своите поетически правила из «Чам, чам, дибинде, долун яврум»; а «обачетата» извлачат ум и разум из елинските схоластици и из Бертолдола. Глупост, глупост и пак глупост!

Когато земете в ръцете си някоя българска книга, то не знаете какво да правите с нея по-напред: да се мъчите да я разберете ли, или да търсите в нейното съдържание какъвто и да е смисъл. А ако вие дръзнете да кажете на нашите «синигери», че песните им не хелат, а на нашите «обачета», че в техните философии няма смисъл, то тежко ви и горко ви! Литературните животни са най-амбициозни в сичката зоология.

Да докажеме и тая истина. Секи вече знае, че присноблаженото «Право» е било шантаво още от самото си рождение; секи вече знае, че това «Право» няма ни своя програма, ни свои убеждения, ни свои цели и ако се издава, то се издава само за кефът на г. Найденова. Сичкото това знае и в. «Македония» и преди малко време беше казал, че «присноблаженото» си противоречи и със своите глупости «докарва вълкът в кошарата». Разбира се, че г. Найденов би трябало да се възползува от съветите на «Македония» и да залегне за своето поправяние, но твърдоглавството занимава най-първото място в литературният свят. Г. Найденов засукал ръкавите си и повикал г. Славейкова на двубой.

— Господине! Аз съм умен, разумен, добронамерен, родолюбив и пр., и пр., а ти си шантав редактор и безсовестен човек — говори присноблаженият редактор г-ну Славейкову.

Чудни неща биват на тоя свят! Сичкият свят се е вече уверил, че «шантавостта» принадлежи на г. Найденова, а г. Найденов се старае да я стовари в чужд хамбар! Идете после това и не говорете, че тоя свят е станал достоен за второ пришествие. А бе, брате, защо се не постараеш да определиш своите способности и съобразно с тях да куцаш по тоя грешен свят, ами си седнал, та учиш светът ум и разум, когато и самата твоя глава не е способна да направи нито свинска кочина? А бе, брате, защо не идеш в Сливен да пасеш патките и да свириш на посадник, ами си седнал, та хабиш хартията и подиграваш се с читателите си? А бе, брате, защо се не засрамиш барем сам от себе си, ами си седнал, та откриваш пред хората своите тиквешки способности? Иди, мой брате, иди, мое чадо ми-

ло, в Сливен и зарежи редакторлукът! На тоя свят съществуват много занаяти. А ако вие непременно искате да принесете на народът ни някоя полза, то ще да достигнете своята цел само тогава, когато напуснете «присноблаженото» и когато се заловите за такава една работа, която ви иде отръки. Помните ли баснята за мечката, която искала да избави приятелят си от мухата и разбила му главата?

Мнозина говорят, че нашите българи не обичат да купуват книги и да плащат за вестници. Ние ще да кажеме, че това не е истина. Ако би вие напечатали такава една книга, която да отговаря на народните потребности, и ако би я написали с такъв език, когото народът би можал да разбере, то би се случило противното. За кой дявол ми е онова, което аз не разбирам? Ех, «Читалище», «Читалище»! Ех, «Право», «Право»!

— — —

Нашите букурещки фанариоти празнуваха денят на св. Кирила и Методия във фанариотската капела, която, по неизвестни причини, се наричаше досега българска. Гостите бяха повикани с билети, които бяха напечатани на ромънски. Тряба да забележиме и това, че такива билети бяха изпроводени само на богатите, защото, по думите на г. Станковича (черковен епитроп), вагабонтите (сиромасите) не заслужават никакъв почит. Освен това, публиката се беше разделила на три партии: фанариотите стояха в черковата, второстепенните български търговци — на дворът, а вагабонтите — на улицата. И тия хора се не срамуват да проповядат сближение! Да попитаме сега черковните епитропи едно нещо. Кажете ни, молиме ви, защо сте напечатали билетите си на ромънски? Кажете ни така също — защо не сте изпроводили билети на сичките българи? Ние и напред вече знаеме, че вие ще да ни отговорите така: «Защото черковата не е българска, а е собствена наша. Защото само ние сме броили парите си за нея.» Ако е така, то да ви дава господ здраве и живот, но ние пак имаме пълно право да ви кажеме, че не сте хора, че не сте българи, че не сте родолюбци.

Свобода, г. II, бр. 48, 13. V. 1872 г.

[ПИЯВИЦАТА ИМА КАЛУГЕРСКИ СПОСОБНОСТИ]

«Турция» ни разказва, че някои от нашите владици се сърдили на народът, защото тоя народ бил невежествен и казвал им «дядо Иларионе» или «дядо Панарете», когато би трябало да им се казва «Ваше Високопреосвещенство», «Ваше Високопреподобие», «Ваше Блаженство», «Ваше Високо-блажено-преподобно-богоносно-свещено-боголюбно-мъдрословесно святейшество». (И сичкото това трябало да се пише със заглавни букви.) Горе-казаният вестник говори, че старците имат пълно право да се сърдят, но в това също време ги съветова да не бъдат дотолкова требователни, защото даже Наполеоновият министър Оливие не е обичал големите титли.

Ние така също одобряваме и старческите требования, и г. Оливие, и редакторът на «Турция»; но на светът съществуват такива чудни неща, които човеческият ум не е в състояние да разбере дотогава, дорде си не въобрази някакъв съществен предмет. Например, ако ние захванеме да превъзносиме Негово Високо-блажено-преподобно-богоносно-свещено-боголюбно-мъдрословесно святейшество отца Илариона Макариополскаго с такава титла, то какво пискюлче, мислите, да закачиме на Дорча ефенди? Ако би нашата редакция намислила когато и да е да пише за нещо на г. Дорча, то тя ще да му напише така: «Ваше Душепродавничество, Ваше Веропродавничество, Ваше Народопредавничество, Ваше Искариотничество кирие, кирие Дорчо ефенди! За многая лета!» Харесва ли ви се тая титла? А каква ли титла ще да добие русчушкият иконом поп Петър? А поп Христо из Карлово? Но ако захванеме да даваме секиму такава титла, която е съобразна с неговите заслуги, то сичките наши калугери би трябало да добият едно име. Хайдете да им дадеме едно име! Хайдете да ги наречеме харамоедци! — Не, това име принадлежи на нашите чорбаджии и на турските чиновници. — Хайде да ги наречеме «Искариотски братия»! — Не, това име принадлежи на х. Иванча, на Арнаудова, на Чорапчиева и на достойните комисари, които и до днес мътят българгарските умове. — Ако вие да попитате нази, то ние ще да ги наречеме «пиявици», защото пиявицата в сяко едно отношение има калугерски способности. И така, ако стане

нужда да напишеме писмо на някой калугерин, то ние ще да му напишеме така: «Ваше пиявско преподобие, г. Герасиме! Вчера заклахме два мисира, една свиня, шестнайсет кокошки и четири гъски — молиме ви да заповядате и да спасите душата си, защото душата се спасява само с пост и молитва. Обуйте и чисти гащи, защото ще да играеме на посадник. Заръчал съм да дойдат и цигуларите, заедно с циганките — заповядайте да спасите душата си, защото душата се спасява само със смирение и целомъдрие. Купил съм такова едно вино, което вие не сте пили и на «Джендем тепе» — заповядайте да спасите душата си, защото душата се спасява само с трезвен ум и с чисто сърце. Жената на вашият брат и приятел ще бъде у мене — заповядайте да спасите душата си, защото душата се спасява само с братска любов и с голяма честност.»

И така, отсега ние сме длъжни да се делиме на класове и да си даваме титли, защото и нашите носове помирисаха вече «човеческа големина». Ако би аз бил на Махмуд-пашовото място, то би издал един ферман, с когото да определя чиновете на секи един българин, който има чест да се хареса на правителството. Разбира се, че това би било полезно и за турците, и за българите, защото по титлата би се узнавал и човекът. Римляните имали обичай да носят на дрехите си такъв един знак, който определял техните занятия; китайците носят на шепките си топчета, които определяват числото на чиновете; а ние? — Ние отсега нататък ще да захванеме да носиме такива дрехи, които щат да определяват нашите чинове и нашите способности. № 1. Който продаде няколко стотини православни християни и който съблече ризите на няколко хиляди българи, той ще да носи корона, червени гащи, копринена антерия, лъскави кундурчета, лахурен пояс и кадифяно салтамарче. № 2. Който излъже и баща си, и майка си, който продаде на чужденците и вярата си, и народността си, който изгуби окончателно съвестта си, той ще да носи самурен кожух, ален фес, френски панталони и златен кьостек. № 3. Който окраде черковата и училището, който изяде няколко хиляди сиротински пари, който излъже брата си и който погълне сирачетата на сестра си, той ще да носи голямо «чувство», черни панталони, бяло елече, два пръстена и златен сахат. № 4. Който се реши да прави шпионлък на по-силните и на по-богатите,

т. е. да бъде мекере на оногова, който му даде повече, той ще да носи бели или жълтеникави панталони, един пръстен, сребърен сахат, зелена вратовезка и златни копчета. Ако би Махмуд паша послушал моите съвети, то ви уверявам, че турската империя би станала най-великата империя на тоя свят.

Тамам се събрах да свърша своята статия, то ми дойде на умът да предложа на нашият цариградски синод три въпроса: 1. Щат ли и жените да имат титли, или не? 2. Щат ли калугерките да носят топчета на главите си, т. е. щат ли да носят отличителни знак на своите занятия, или не? 3. Щат ли и владишките слуги да се разделяват на касти, или не? Ние съветоваме нашите представители да решат тоя вопрос така. На старите и на грозните калугерки да се даде титла «костополагателния сестри», а на младите и на хубавичките «телополагателния господжи». Още един вопрос: Ако някоя калугерка стане законна съпруга на някой владика, то какво да правиме с нея? Тряба ли тя да носи титлата на своят мъж или не? А какво ще да правиме с Дорчовите олани? Тряба ли и тям да се дава титла или не? Аз мисля, че нашите представители в Цариград са длъжни да решат тоя вопрос колкото се може по-скоро, защото нашата редакция има работа с една от ханъмите на един български владика. Можеме ли да й напишеме «Владиколюбивейшая господжо»? Чакаме отговор.

Свобода, г. II, бр. 49, 20. V. 1872 г.

[СУЕТА СУЕТ И ВСЯЧЕСКАЯ СУЕТА!]

Майстория кози пасе,
Пет закара, три докара.

* * *

Из сичката библия аз най-много обичам да чета Соломоновите премъдрости. «Суета сует и всяческая суета», говори Соломон. «Нищо и нищо, глупост и глупост, подлост и подлост, нищожество и нищожество», казвам аз.

Из тия няколко думи читателите ми ще да видят, че аз се съглашавам с убежденията на премъдри Соломона, ако тия наши убеждения и да произхождат из различни източници. Из Соломоновите уста излазят горериказаните думи затова, защото Соломон е бил сит човек, който не е знаял де да се дене и какво да прави сам със себе си; а моите уста говорят за това, защото и аз съм човек. Соломон бил цар еврейски, харемът му бил пълен с жени, зимникът — с вино, сандъците — с пари, а самите негови поданици били готови да ходят с четири крака. В моята колиба вие не можете намери нищо подобно; но човеческата глава е устроена така, както е устроена и сяка вятърничева воденица — тя тряба да се върти. «Суета сует!» Соломон гледал пред очите си как няколко милиона низки и нищожни робове лазят на колене пред неговият престол; гледал как неговите големци клеветят и душат един другиго; гледал как неговите първосвещеници гризят «кивот завета»; гледал как неговите «фарисеи» лъжат бога; и, най-после, гледал как неговите «книжници» плюят на скрижалите; и той изрекъл: «Суета сует». А аз? — Ако аз и да не съм цар еврейски; но имам повече причини да изрека горереказаните думи, и ще да ги изрека. Хайде да видиме! Аз отдавна вече съм се убедил, че «нищото» играе на тоя свят най-големите роли. Хайде вие предполагайте, а аз да отговарям.

Вие. Султанът е намерен да ощастливи своите поданици.

Аз. Нищо.

В. Махмуд паша е намислил да реформира господарството и да обогати и правителствената каса, и народът.

А. Нищо.

В. Българите щат да добият самоуправление, гражданска независимост и справедливи съдилища. . .

А. Нищо.

В. Българите отсега нататък ще да бъдат щастливи, защото тия вече си имат и патриарх, и независима ерархия.

А. Нищо.

В. Образованието и просвещението се разширява по България сѐ повече и повече и ние твърде скоро ще да победиме и турците, и гърците нравствено.

А. Глупост.

В. «Читалището» просвещава народът и отваря очите и на слепите; «Право» сее благонадеждни идеи; «Турция» повдига народът ни напред; а Блъсковото «Училище» увеличава човеческото знание почти сяка минута.

А. Глупост.

В. Г. Данов почти секи ден издава по някоя книга за нашето просвещение.

А. Глупост.

В. «Периодическото списание» твърде скоро ще да се измъти и с един тотмак ще да убие сичките свои неприятели, които смеят да говорят, че «Книжевното дружество» не работи енергически.

А. Глупост.

В. Александрийското училище е намерено да разпространява образование по сичка Ромъния, т. е. между сичките ромънски българи.

А. Подлост.

В. Гюргевското училище ще да се отвори наново, защото то може да се обдържава само с капиталът на покойни Григорий Попович.

А. Подлост.

В. В Болград съществува мир и тишина, защото тамошните българи са разбрали вече своите интереси.

А. Подлост.

В. Хаджи Иванчо ефенди, х. Николи, Чорапчиев, Петраки ефенди, Арнаудов и др. са се отказали вече от своите магарещини и намислили са да се кръстят во Йордане.

А. Подлост.

В. Букурещките чорбаджии и техните братия фанариоти са се решили да дадат сметка за своите действия, да определят числото на народните имоти и да станат чисти българи.

А. Подлост.

В. Почакайте малко и не бързайте: след няколко години нашата букурещка гимназия ще да се преобрази във висша школа, защото в Букурещ е събрано цветето на българщината.

А. Нищожество.

В. Гръцкият патриарх прокле българите.

А. Нищожество.

И така, каквото вие и да ми кажете, то аз мога да ви

отговоря с горeказаните четири думи. А имам ли аз право? — Разбира се, че имам. Да земеме за пример патриархът.

В. Патриархът е «нищо»; но това «нищо» прави «глупости» и «подлости».

А. Нищо, нищожество, суета сует и всяческая суета.

В. Но гръцките вестници ни казват, че българският народ ще да потъне до перчемът в адският катран и пр., и пр.

А. Нищо. Ако българите да би се плашили от приказниците на Халима, то тумбаците им отдавна вече би оголели съвсем. Освен това, който е виждал изображението на адските мъчения (които са плод на гръцките фантазии), той вече знае, че на дъното се намират архиепископите, епископите и фанариотските патриарси. Кому продавате краставици, господа? Не патриархът би трябало да ни проклина, а ние него, защото ние имаме твърде много причини. Християнската религия е най-чиста и най-съвършена, защото нейното учение е най-нравствено: «Люби бога и своят ближни» — ето ви главната заповед на апостола Павла. Христовата религия омекчава онова, щото е в човеческата натура диво, грубо и неокъстрено; тя ни повелява да обичаме и враговете си. Така е било в старите времена; а сега? Сега Христовото учение е съвсем вече изгубило своето значение. А кой е крив? — Духовенството, патриарсите, папите и пр. Разделението на черковите, инквизиционните приследования, черковните анатеми и пр. са произходили само от ненавист, от егоизъм и от лични интереси. Сичкото това може да се докаже с исторически факти. Хайдете да се попитаме още веднаж: защо и за какво фанариотският патриарх е проклел българите? — За това, че тия му не дават вече парички; за това, че тия не дозволяват на неговите епископи да оголяват светът, да безчестят попадиите, да палят хорските къщя и пр. Хубава работа! А какви последствия ще да произлязат от тия проклятия? — Нищо, глупост, суета сует. Папата прокле Гарибалди, а Гарибалди свърши своите дела и кротува си.

Както щете, а аз съжалявам фанариотите. Тия хорица се бяха научили да се хранят наготово и да ядат сладко и мазно, а отсега щат да ядат камъни. Жално нещо! Ние съветоваме гръцките калугери да станат пехлевани, защото тоя занаят още минува. Който е вървял напред, той тряба да се връща назад.

Свобода, г. II, бр. 50, 27. V. 1872 г.

[В СЛЕПИТЕ ЦАРСТВА ЦАРУВА ОНЗИ, КОЙТО ИМА ЕДНО ОКО]

Народната пословица ни разказва, че в слепите царства царува онзи, който има едно око; а в нашето нещастно отечество царуват даже и слепорожденитe. За доказателство ние не тряба да ходиме надалеч. Хайде да погледаме каква боя имат нашите по-първи българи, т. е. нашите учени мъже, които днес представляват българският напредок.

Въобразете си, че се намирате в Браила и че сте влезли в дюкянът на един из браилските търговци; въобразете си, че се разговаряте с горeказанният търговец «За отхраната», т. е. за статията на г. Друмева, която е поместена в «Периодическото списание»; въобразете си, най-после, че се възхищавате от горeказаната статия, и мислите си, че г. Друмев тряба да е «най-отхраненият» човек на светът. Когато си въобразите сичкото това, то послушайте какво ще да бъде по-нататък. Хайде, въобразете си сега, че при вази дохаждат действителните членове на дружеството, подават ви ръката си, сядат срещу вази и захващат:

П ъ р в и я т ч л е н. Вие, господине, как смеете да нападате на «Книжевното дружество»?

В и е. Аз не нападам на «Книжевното дружество», а на вас, които сте се завзели да работите онова, щото не е ваша работа.

П ъ р в и я т ч л е н. Вие лъжете, вие лъжете, като брадат циганин. . .

В т о р и я т ч л е н. А прочетохте ли моята статия «За отхраната»?

И от дума на дума захваща се такава една кавга, която не принася чест на ония хора, които са се завзели да пишат статии «За отхраната». Но най-много се горещи първият член на дружеството, който иска да докаже, че уче-

ните хора тряба да се уважават и тогава, когато техният брръмбалски мед не принася на хората ни най-малка полза.

— А бре, как смеете да нападате на Дринова, бре? А бре, не знаете ли, че аз съм в състояние да ви стъпча под краката си като червеци? — вика грьмогласно първият мисир.

Кавгата се увеличава сè повече и повече и браилският търговец бива принуден да хване първият действителен член за рамото и да го изтика из вратата.

Кажете ми сега, братия българи, можете ли вие да уважавате такива едни лица, които довождат себе си до такова едно унижение? Мнозина от нашите учени мъже се оплакват, че българската публика е невнимателна към тях, а ние ще да им отговориме, че който не уважава себе си, той не тряба да очаква уважение и от другиго. Епископите, учителите, нравоучителните писатели и сичките други апостоли са длъжни не само да пишат и да разсъждават за отхраната, а да показват и пример със своят частен живот. А що видиме ние? Както щете, а нашите българи имат пълно право да си играят с «добреотхранените» и с «високоучените» писатели. Празната глава се кити най-много, а калпавото сърце и развалената душа се защищава с псувни и с хамалски изречения. Тежко и горко на нашият народ, ако той бъде принуден да се подчини на подобни предводители. Срамота е от хората!

Свобода, г. III, бр. 1, 2. VII. 1872 г.

[СЕРИОЗНО ЛИ ГОВОРИ Г. СЛАВЕЙКОВ?]

Тряба да предупредя читателите, че не изменявам нито една точка. Четете!

«Вчера станало на Халки честитото обръчение на ученийт наш съотечественник Г-на М. Балабанова с музолюбивата по голяма дъщеря на ученолюбиваго из наших же Г-на Гешоглу. Изборът и от двете страни е от най-сполучените и оправдава напълно дълбокомисленийт онзи на нашите стари приговор: «Господ не избира, а събира». Нам убо не остава освен да честитим Г-ну Гешоглу достолепното зародяване, достойнейшему же обручнику благополучнейшего решение своего ему въпроса и да му кажем: На добр час и честита му радост.»

Сичкото това говори в. «Македония». Боже мой, чуден е тоя свят, а още по-чудни са делата му! Как може г. Славейков да печата подобни неща?

— Може зер, защо да не може! Когато «Читалище» пише за сватбата на абисинскиятминистър, то защо г. Славейков да не напише похвално слово г. Балабанову? Когато «Право» пише за сватбата на султанският петел или за кръщението на патриаршеското агне, то защо «Македония» да не напише за «музолюбивата» дъщеря на г. Гешооглу?

И наистина, ние никак не можеме да разбереме сериозно ли говори г. Славейков за сватбата на г. Балабанова с «музолюбивата» дъщеря на г. Гешооглу, или се шегува? Ако се шегува, то г. Балабанов — ако само той има човеческо самолюбие — би трябало да го повика на дуел или да го закара пред кадият, защото подобна насмешка не може да смели ни един стомах; а ако г. Славейков говори сериозно, то ние сме намерени да обявиме подписка, за да му купим сайтарджийски калпак. Един политически вестник е седнал, та ни являва за сватбата на някого си Балабанова и за «музолюбивата» дъщеря на някого си г. Гешооглу! Иди после това и не псувай! Ако г. Славейков чете европейски вестници, то той тряба да знае, че ни един от тях си не дозволява подобни глупости! Срещал ли е г. Славейков в тия вестници да се говори за сватбата даже на такива лица, които заслужават общо уважение и които имат голяма известност? Срещал ли е той да се говори в тия вестници за сватбата на Араго, на Фарадея, на Стюарта Миля и на «музолюбивите» господжи Джени-Линд и Бозео? А ние мислиме, че тия господжи са милион пъти «по-музолюбиви» от г-жа Балабановица, както и г. Араго е милион пъти по-знаменит от синигерът на «Читалището». Освен това г. Балабанов се е оженил за своята собствена сметка, следователно темянът би трябало да остане в редакцията на в. «Македония» и да се не пуши по сватбите.

Ние знаеме, че «Правото» ще да се обрадва, като види горенизложените редове.

— А-а-а! Видиш ли сега, г. Славейков! — ще да изцвърчи цанцугерът.

-- Сичките пилци да пеят, само цанцугерът да мълчи — ще да повториме ние народната пословица.

Но да оставиме шегата настрана. Вестник «Право» е сериозен вестник, яко же подобает всякому присноблаженному. Четете!

«Целомъдрието, с което честитий от начало повечето даром се служи, е източникът на споредените му на цяло естествени дарби. — Обработено след едно дълго научно обучение, ресортът, девизът на неговото благополучие. Вероятното му влияние връх една изрядна правилност в телослужението му е магнитът на изобилни благоприятни случаи, които според обстоятелствата в младостта обещават високо бъдеще, в зрелостта наследват цветуще състояние, в старостта отварят славно поприще дори и на чело за съдбата на цял народ в лицето на тая очарователна и способна особа.

Целомъдрието облагодарява душата от която организиранити невинни наклонности, отражающи се върху един вид съгледвание на моралнъ гъвкавост, привличат умнаго, съкрушават подражающаго; привличат всеобща благосклонност и любов, които го острят отъ ден на ден на възвишение, осъвършенствувание.»

Хайне в своята «Германия» викаше Барбароса да избави светът от сичките нечистоти, които безчестят земята, а ние ще да повикаме г. Славейкова да ни избави от в. «Право» и от дървеният философ, който се подписва Н. Г. Чакайте, чакайте! Ние бяхме казали, че г. Найденов тряба да иде в Сливен и да пасе гъските; но «дългогодишните опити и големите размишления» ни доведоха до такова едно убеждение, че него не бива ни за гъшар, защото и това занятие изисква размишления. И така, ние желаеме да дадеме нов съвет и г-ну Найденову, и на дървеният философ г-ну Н. Г. Нека дървеният философ да си купи брадвица и да си сече дръвца, а г. Найденов да си купи магаренце и да ги прекарва. Това ще да бъде и за тях, и за публиката по-полезно, отколкото да просвещават неблагодарните българи.

Н. б. Ние съветоваме г. Славейкова да харижe калпакът на г. Найденова, защото той занимава първото място между цанцугерите.

— — —

Знаеш ли ти кои сме? — Ако не знаеш, то ние ще да ти обадиме, че нашите българи са големи патриоти и умеят да ценят и учителите си, и апостолите си, и овчерите си, и говедарите си, и пр., и пр. Я послушай ти с какво благоговение говорят нашите български патриоти за Раковски, за Х. Димитра, за Караджата и въобще за сичките ония лица, които са заслужили с щото и да е на народът. Я погледай ти какъв богат паметник направихме ние над гробът на Раковски! Хиляди жълтички сме изхарчили, мой брайно! Нека гърците се пукат от яд! Но шегата настрана. Един грък ни яви, че ако нашите патриоти изявят съгласие, то той желае да направи паметникът на Раковски на своя сметка. Ние би желали да знаеме какво щат да кажат нашите почитаеми патриоти. Ако би ни повикали да пиеме или да се надлъгваме, то би се намерили хиляди личности. Знаеш ли ти кои сме? Касиеринът, който събира спомоществованията за горереказаният паметник, ни яви, че работата била габровска. Радваме се от сè сърце. Ако би работата приняла друг характер, то ние би изменили на своето народно отличие. Ние сме си ние. Не трябат нам паметници, не трябат ни школи, не трябат ни дружества, не трябат ни черкови, не трябат ни читалища, не трябат ни вестници, не трябат ни книги — вино ни дайте, фустани ни дайте! Ние сме си ние.

Свобода, г. III, бр. 2, 8. VII. 1872 г.

ОТВАРЯЙТЕ СИ ОЧИТЕ!

Първобитните християнски пастири и учители са говорили: «Истинната Христова черкова е основана на нас, защото само ние сме наследници Христови — ние живееме апостолски. Ние не търсиме никакво богатство, ние нямаме ни къщя, ни земя, ни нивя, ни ливади, ни лозя, ни «пенези», защото и сам Христос-бог не е владял никакви притежания; той е запретил и на учениците си да имат каква-годе собственост. А вие, нечестивци, чеда на дяволът, гледате само да богатеете, да лихоимствувате и да крадете. Вие не сте християни, вие сте идолопоклон-

ници! Истинните Христови апостоли са длъжни да търпят глад и жажда и да спасяват душите си.»

«Блажени алчущие, горе сытым!»[1] — изрекла християнската вяра и разпространила се по сичка Европа. Единствените причини, които са способствували да се разпространи Христовото учение, са били равенството, безкористието и любовьта към ближният. Ако би християнската религия не проповедивала горереказаните три човечески идеи, то тя не би имала такъв голям успех.

Но времето се търкаляло напред и Христовото учение се изменяло сѐ повече и повече. Не преминали нито четири столетия после Христа, а неговите апостоли захванали вече да се грижат повече за тялото си, отколкото за небесното царство. В Средните векове папата станал цар на земята, а вселенският патриарх — шпионин на византийските императори и на турските султани. Колкото за самото Христово учение, то и то малко по малко захванало да губи своето значение и своята първоначална чистота. Даже и днес черковните пастири и архипастири четат по черковите евангелието, говорят на народите за християнските истини и за Христовият живот, но ни един из тях не подражава на своят учител, ни един из тях няма право да се нарече християнин.

Но да оставиме духовенството у другите народи и народности и да поговориме за нашите собствени фанариоти, които до вчера пасяха българският народ и които в последните няколко месеца го проклеха и нарекоха схизматически народ. Ние сякога можеме да докажеме, че цариградският патриарх е дотолкова християнин, доколкото е християнин и турският шех-юлислям; ние сякога можеме да докажеме, че фанариотското духовенство е пролеяло повече невинна кръв, отколкото турските еничери; най-после, ние можеме сякога да докажеме, че турската чалма е била много по-милостива и по-човеколюбива, отколкото калугерската камилавка. Фанариотското духовенство, под предводителството на патриархът, е купувало и продавало божието име, божията вяра, своят свещенически сан, Христовата кръв, даже и своята совест; то е потънало в разврат и пиянство; то е продало и майка си за пари и за червени гащи. От друга страна, ние видиме, че това духовенство е невежествено, тъпоумно, жестоко, без вяра, без совест и без човечески добродетели. А ако би разгледали неговото административно управление, то вие би видели, че това духовенство има още и джелятски наклонности. Ясакчиите, които то води след себе си, не са нищо друго, освен прости убийци и обирачи, които добросовестно изпълняват приказанията на своят господарин. Хиляди жертви са погинали досега от благословляющата ръка. Земете за пример търновският митрополит Григория и разгледайте неговите дела с особено внимание. Неговите благословляющи пръсти са натопени в човеческа кръв; неговите свещенически одежди са покрити с кървави дамги; неговите уста са изрекли и богохулство, и христопродавничество, и сякакви скверности. Никакъв темян и никакви молитви не са в състояние да очистят търновската митрополия, която се е вмерисала на човеческо месо. И тия нечестиви уста са се събрали в Цариград да проклинат и да осъждат! Чудни неща! Неверието ще да проклина вярата, ад ще да обвинява раят, тлъстият и ленивият калугерин ще да осъжда честният и трудолюбивият селаченин, подлият и развратният турчин ще да проклина полуизяденият християнин! Имате ли в сърцата си барем една капка християнска добродетел, отци светии? Не мислите ли вие, че вашите проклятия щат да паднат на вашите собствени глави? Погледайте на папата и вижте в какво положение се намира неговият могъществени престол.

[1] Блажени са гладните, горко на ситите.

— Вашето българско духовенство ще бъде не подобро от нашето — ще да кажете вие, — защото и то е изградено на същата почва, на която е изградена и нашата ерархия.

— Сичкото това е истина — отговаряме ние, — но нашето духовенство може още и да се поправи, когато вие сте съвсем непоправими. Слушате ли вие народният глас? Чуете ли вие що говори народът и за своята собствена ерархия? Ако не чуете, то ние ще да ви кажеме. «Ако и вие бъдете като фанариотите, то ние ще да изгониме и вас. Ако искате да ви уважаваме, то вие сте длъжни да помагате повече, отколкото получавате», говори народът. Ако нашето българско духовенство се постарае да удовлетвори народната воля и да възобнови падналата Христова черкова, то добро, а ако не, то народът ни няма да търпи и него. Ние вече чуеме ония утешителни гласове,

които ехтят по сичка България; а тия гласове имат такова съдържание: «Такава ли е била работата! Вие сваляте от шеите ни чуждите синджири, за да ни оковете със своите. Ние искаме от вас лекарство, а вие ни давате отрова; ние ви молиме да ни утешите, а вие ни показвате патерицата си; ние искаме свобода, а вие ни земате в плен; ние търсиме спасение, а вие стягате въжето, което е готово да ни задуши. Не подигравайте се с цял един народ, не пращайте ни за епископи Дорчовци, не туряйте ни пръстът си в устата. Ние желаеме да видиме между народът си пастири и учители, а не джеляти и капасъзи. Ние знаеме, че и вие не сте по-добри от фанариотите; но даваме ви време да се поправите. Чуйте народният глас! Не тряба да пиете, когато плаче стадото ви; не тряба да ядете, когато ближният ви умира от глад; не тряба да се наслаждавате, когато турците бесят честните патриоти. Не наслаждавайте се от чуждите скърби и печали, не търсете спокойствие от хорските сълзи, не отнимайте от сиромахът и последнята кора хляб. «Ако искаш да вървиш след мене, то раздай имането си на сиромасите», говори Христос. Възобновете неговото учение, защото, в противен случай, и вашата сила ще да бъде минутна.»

Който е в състояние да изпълни сичкото това, щото желае народът, той нека иде в Цариград и да приеме владишка патерица, а който се не надее на силите си, то нека си гледа бакалницата. Тежко томува, който поиска да си играе с народът! Отмъщението ще бъде голямо!

— — —

Ние досега мислехме, че в. «Читалище» е най-невинно, най-кротко и най-ягнейше същество, а работата излазя съвсем друга. Слушайте, слушайте! В това невинно дете, което се нарича «Читалище», беше поместена една статейка, под заглавие: «Една стъпка напред». Ние прочетохме тая статейка с голямо внимание и не намерихме в нея нищо предсъдително нито за българската нравственост, нито за нашата възобновена ерархия, нито за нашето духовенство, нито за нашето православие — едно невинно детенце е седнало, та си бърбори, и нищо повече. Но не с такова око гледа нашата възобновена ерархия, т. е. светейшият Хаджи-Иванчов синод. Нашите старци са поместили и в «Право», и в «Турция» такъв сериозен протест против тая невинна статейка, щото човек би помислил, че работата се касае не в. «Читалище» и не кротчайшият автор на статеята, а пришествието на антихристът. С една дума, работата е преувеличена дотолкова, щото «Читалище» тряба да пости четиресет и седем деня, а авторът на горереканата статейка да се обеси, якоже Юда. Колкото за нас, то ние се твърде радваме, като гледаме с каква ревност са се наели нашият св. синод, т. е. х. Иванчо и неговата компания, да приследуват еретиците; но в това също време ние ще да посъветуваме горереканият синод да се не горещи твърде много, защото времената са холерни. «Не осуждай того, якоже не понимаеши.»

Но най-смешен в тая трагикомедия е г. Найденов, т.е. отговорният редактор на «Читалището». Г. Найденов свива полите си и с плачевен глас говори в своят други вестник, т. е. в присноблаженото «Право»: «Братия християни! Аз съм крив, аз не съм крив. . . Аз знаех, аз не знаех, аз исках, аз не исках, аз съм член на читалището (в което четат), аз съм отговорник за «Читалището» (на вестникът), аз искам да съм с читалището, но не желая и да се препирам с негово блаженство. . . Братия християни! Простете ме, оставете ми няколко деня да се покая. Господи, опрости ти прегрешения моя!»

И така, плаче и ридае г. Найденов, но ръката на. . . Дръж се, г. Найденов! Нашата работа, българската работа, е дотолкова заплетена, щото ние не сме в състояние да кажеме кой е крив и кой е прав, ще кажеме само, че подрясникът не би трябало да се меша в светските работи, че той тряба да гледа само своята черкова. Нашият печат е стеснен и без калугерските благословии.

А какво ли ще да прави сега г. Икономов? Ние мислиме, че той ще бъде афоресан, защото и нашите старци са излезли из фанариотската школа. Нямала баба работа, ами си купила прасенце. Ние би посъветовали нашите синодални старци да окалугерят още г. Найденова, г. Оджакова, г. Стамболски, г. Кръстовича и г. х. Иванча ефенди, и после да съставят една яка цензура. Тежко ни на балгурът!

Свобода, г. III, бр. 3, 15. VII. 1872 г.

БРАИЛСКИТЕ РАБОТИ

— Хайдете да си поговорим!

— А за какво ти искаш да ни говориш? Не за българската ли черкова, която се прави ден и нощ?

— Не ща аз да говоря за нея, защото тая черкова са се завзели да правят не ония, на които прилича и които би трябало да я правят, а. . . Но ние не тряба да се чудиме и на това мило явление, защото и тая работа, като и сяка друга българска обща работа, тряба да върви по българският логически закон, т. е. отдолу нагоре, а не отгоре надолу. Само простите и неразвитите народи, като например гърците, започват сяко едно нещо отгоре надолу; а секи вече знае, че гърците са такива едни дангалаци, които почти от нищо не отбират. Сяка една обществена работа захващат по-първите и по-имотните гърци и после вече свикват на помощ по-долните и по-сиромасите; а нашите българи имат насякъде свищовски характер! По-напред от сичко ние тряба да си покажеме чорбаджилъкът. У нас почти сякога по-долните българи захващат да правят сяко едно обществено заведение, и тия вече приглашават по-първите и по-имотните да направят милост и да приемат участие.

— Нека ми изпроводят по-напред червена бъклица и да ме калесат за кум, ако искат да приема и аз участие — говори първият чорбаджия.

— Оставете ме сега, защото аз отивам в Европа. Като се върна, то ще да дам и аз — говори вторият чорбаджия.

— Ако ми се поклоните три пъти и ако ми целунете ръка, то ще да помогна и аз — говори третият чорбаджия.

— Малко са моите грижи, ами си дошъл и ти да ми шемедиш главата — говори четвъртият чорбаджия.

Ето какви сме в черковата. Да видиме сега какви сме в училището.

Гърците, т. е. дангалаците, са чудни хора! Тия хора са дотолкова прости, щото са направили и девическо училище! Чудни хора! Малко им е било едното! Но най-прости са тия дангалаци затова, защото плащат на учителите си и на учителките си редовно, защото дават на сиромашките деца книги, дрешки, шепчици и пр., и, най-после, защото раздават в училищата си и награди. Тия глупави дангалаци би трябало да земат пример от нази. Първо, може се и без девическо училище; второ, учителите могат да преживеят и без редовна заплата, т. е. тия могат да учат децата ни на юнашка вересия и да не получават заплатата си по три месеца; третьо, на сиромашките деца не трябат ни книги, ни шепки, ни дрехи, ни учение. Сиромахът тряба да иде на занаят, а не да се скита по училищата. Ние ниде не сме се учили, а поминуваме се и имаме си параторец. Гърците са прости! Ние би им дали и по-добър съвет, но покойни Миланович сбърка работата. Ние би могли и без мъжко училище. Кахпе българи! Помните ли приказницата за циганинът? «Ако стана християнин, но тряба да ходя в черкова; а ако стана турчин, то тряба да ходя в джемията. Кахпе циганин, та па циганин — ни попа колач, ни падишаха харач!» Нека гърците да гонят вятърът; нека правят училища и читалища — ние не сме гърци. Но най-смешни са гърците затова, защото почти сичко работят без шумотевица и без чифутски проявления — дал хилядо лири и мълчи!

Ние сме друга пасмина хора: ние имаме в сичко свищовски наклонности. Подпиши 39 бана и да те чуе и глухият цар; а когато дойде за даване, то ти да захванеш да говориш: «Когато работата се тури наред, то аз ще да заплатя дългът си.» А ако си ти хитър и самолюбив човек, то тряба да направиш така. Подпиши 1000 франга (а ако искаш, то можеш да подпишеш и 15 000 рубли, — това е сѐ едно, защото никой не ще да ти ги земе насила), а когато ги поискат, то ти им кажи, че нямаш поверение към настоятелството, че желаеш да даваш само лихвите и че искаш да се върши почти сичко по твоята воля. Това средство е най-добро, за да ти се прослави името по сичкият свят, да те уважават сичките хора, а паричките да си останат в кесийката ти.

— О, Николай Миронович е голям родолюбец: той е харизал на дружеството 15 000 рубли.

— А-а-а! Да живее Миронович!

— А дал ли е парите?

— Съ-съ-съ, мълчете. . .

Ето ви и друг способ, ако само желаете да се прославите. Напишете на една чужда книга: «Урежда се от деловодителят В. Стоянова», но в самата книга недейте писа нито «на зъмето очите». Из стотях българи 99 щат да помислят,

че горереказаната книга е написана от тебе и името ти ще да се прослави чак до Прага и до министерският син.

Трето средство. Обнародувай в «Периодическо списание» няколко писма, да речем из Италия, че ти, като председател на това или на онова дружество, търсиш по неаполитанските улици български старини и че си открил вече големи неща; обяви така също, че сичкото това ти работиш за полза на дружеството. Разбира се, че дружеството ще да ти бъде дотолкова благодарно, щото ти ще да получаваш редовно своята месечна заплата. Кураж! Когато си свършиш в Неапол работата, то ти заповядай в Браила, позалъжи ни малко с различни картинки и похвали ни се, че в Неапол е събрана сичката българска история; а когато намислиш да оставиш Браила, то събери сичките свои открития, тури ги в джебът си и иди си. Светът ще да мисли, че ти си направил големи заслуги на дружеството; а парите на дружеството щат да останат в твоето великоучено джебенце. Напред! Лъжете светът и «дълголетни будете на земли.»

М.

Свобода, г. III, бр. 4, 22. VII. 1872 г.

[ПАК ЗА ЧЕСТНАТА ЦАРИГРАДСКА ПОМИЯ]

Българската пословица говори: «Щото мисли мишката, котката го разваля.» Тая пословица е твърде премъдра. Ние бяхме намислили тая неделя да поговориме за Свищов, но политическият хоризонт се размъти и ние сме принудени да оставиме настрана сичките други важни и неважни вопроси и да се заловиме пак за «честната» цариградска помия. Прочетохте ли, братя българи, писмото на г. х. Иванча Хаджи Величкова Пенчовича ефенди? Просветихте ли се от медоточивите философствувания на г. Балабанова? Убедихте ли се от разсъдителните выражения на г. Пискюли ефенди? Насладихте ли се от премъдростите на г. Найденова, т. е. от сладкогласието на приснoблаженото «Право»? Г. Найденов, т. е. приснoблаженото «Право» е събрало почти сичкото гюбре, което се

намира днес за днес в Цариград и със своят 19 брой е осмърдяло сичката атмосфера. Какви ти подлости няма в тоя 19 брой! Но да захванеме наред.

Най-напред ние тряба да кажеме, че г. Найденов е станал явен шпионин. Ето ви и доказателства. В 19 брой на в. «Право» г. Найденов критикува г. Славейкова, и, между другите разсъждения, говори: «Не «Македония» и «Читалище», не събрания частни и писма до не знам кой (?) и къде (?); но каквито средства и да употребите» и т. н. Разбрахте ли какво иска да каже г. Найденов с тия недоговорени и тайнствени думи? Подобни неща могат да говорят само явните и най-безсовестните шпиони.

Но да оставиме тоя червек, който, за нашето общо нещастие, се нарича редактор, и да поговориме за неговите учители, т. е. за другите критици, които са се въорожили против г. Славейкова. Х. Иванчо Хаджи Величков Пенчович ефенди е поместил в «Право» твърде важно писмо, в което той говори: «Аз би можел отколе да се обърна (не съмняваме се) до царският закон (т. е. до полицията), за да покажа (тъй, тъй — покажи му!) на прочутият по цяла България за безнравствеността си (?!) и за безстидността си (?!) Славейкова що ще каже вестникарско възпитание и какви тряба да са качествата на онзи човек, който държи перо в ръката си, за да просвещава цял един народ; но аз сякога съм презирал Славейковите нападения и Славейковите клевети: първо, защото считам за голяма низост да давам и най-малко внимание на Славейковите думи». . . и т. н.

— Сичкото това говори чиновникът № 1. Да видиме сега каква боза е сварил чиновникът № 2, т. е. г. Марко Д. Балабанов, «яже собра во граде Париже все мудрости и все философии мира сего». Г. № 2 повтаря думите на г. № 1, и продължава: «Ако се решаваме да пишеме нещо във вестникът ви (в «Право»), то не го правим нито за лична наша защита (тя е защищена от полицията на № 1), нито за тяхното изобличение (?); но защото почтени (?) и достоуважаеми приятели ни припомниха длъжността, която сме имали да изпълним като православен (само!) българин в името на обществената нравственост», и пр.

Разбира се, че и двете писма са писани от едно лице, ако под едното и да стои името на х. Иванча Хаджи Величкова Пенчовича ефенди. Да докажеме. . . И едното, и

другото писмо се свършват със следующите думи: «Приемете, г. редакторе, уверенията на добрите ми чувства (?), и поместете, моля ви, това мое писъмце.»

И така, х. Иванчо, когото познава вече сичкият свят каква е смрадлика, и г. Балабанов, когото преди малко време изгони от секретарството цял един народ, са седнали, та осъждат г. Славейкова и неговата компания, т. е. г. Чомакова, г. Г. Стояновича, о. Панарета Пловдивски и сичките ония българи, които са доказали стотина пъти народолюбци ли са, или не! И тия хора се не срамуват барем от г. Найденова, когото са направили своя подлога. Но както и да е, а «Право» е станало орган на турските шпиони: от трън, та на глог, от бозаджия — шарлатанин, от гайдарджия — келеш! Браво, г. Найденов! Боже ти милостиви, х. Иванчо говори за честта и за безчестието, за нравствеността и за безнравствеността! Хаджи Иванчо!. . . Марко Д. Балабанов! Балабанов ни разказва, че някоя си французка господжа, която той нарича мадам Воланд (да не е мадам Ролан?), рекла, че в името на свободата се вършат големи злодейства, а той (г. Балабанов) мисли, че свободата не е лошаво нещо, но не сякога. Ако забележите в обществото нещо не добро или нещо глупаво, то тряба да мълчите, защото вие сте единица, а обществото е съставено от хиляди хора, казва г. Балабанов. Така говори секи, който има намерение да ходи без фенер и да дои чуждите кози. Така ли е, Стоил ефенди?

И така, нашата ерархия е добила вече върли защитници; но ние я уверяваме, че тия защитници ще да ѝ постелят тръни. Но питане е: могло ли е да бъде другояче? — Както е попът, такава е и камилавката му.

Свобода, г. III, бр. 5, 29. VII. 1872 г.

[МИТХАД ПАША СТАНАЛ ВЕЗИРИН]

Цариград, 21 юлия

В нашият град са се случили в последните три деня такива важни произшествия, които са в състояние да размътят умовете и на малко, и на голямо. Митхад паша стана везирин, патриархът се е решил вече да ни прокълне, х. Иванчо и неговата компания са намислили да приемат мохамеданско вероизповедание, синодалните наши старци щат да получат от Високата порта по един звънец за своята преосвещена християнска шея, г. Балабанов ще да добие още веднаж мидасови отличия, и т. н., и т. н. Важни произшествия! Аз мисля, че Цвятко и Никола, свищовските мъченици и Хаджи Димитровата чета, деари-бекирските заточеници и търновските страдалци са длъжни да се съединят с х. Иванчовата чета, да отидат при новият везирин, да му честитят новите чинове и да му пожелаят дългоденствие. Такава е волята на х. Иванча Пенчовича. Преди малко време ние се бяхме зачулили, как хаджи Иванчо се е охрабрил дотолкова, щото се е завзел явно вече да приследова своите неприятели, които му не дозволяват да рови гюбрето и да кълве сиромашките сълзи; но работата била твърде проста — той е бил померисал, че неговият стари патрон добива везирско достойнство. Прочетохте ли х. Иванчовото писмо във в. «Право»? Отсега ще да бъде главното бесене! Хаджи Иванчо блаженствува. Но да оставя х. Иванча и да ви разкажа какво впечатление е произвело в Цариград Митхад-пашовото назначение. Чужестранците, а особено французите и немците (австрийско-маджарските немци) блаженствоват, гърците се радват, старите турци псуват, младите турци си купуват ракиени чаши, дамите се приготовляват за балове, старците охкат, чапкъните свирят и т. н. На Галата, при мостът, има едно кавене, в което ходи разнообразна публика. В това кавене се решава съдбата не само на турската империя, а и на европейските господарства. Преди да напиша дописката си, аз посетих това кавене и възползувах се твърде много. На главното място в тоя дипломатически кабинет седеше един рус, с дълги мустаки, поляк и разказваше, че ако Митхад-паша стъпи на везирската столица, то поляците щат да намерят мир и спокойствие; а Франция ще да добие една

голяма подпорка против немците, а особено против руситe, които не са нищо друго освен полунемци и полутатари. На полякът отговори един грък, който имаше доволно кисела физиономия. «На Русия тряба да се отреже носът, каза той, защото тя е захванала да си вовира зурлата и там, дето я не викат и дето-я не желаят. Я погледайте какви комедии разиграва г. Игнатиев с нашата черква? Ако Франция и Австрия ни не дойдат на помощ, то славянските варвари щат да опустошат и просвещена Гърция, и плодовита Турция. Тряба да им се стане на път. Знаете ли вие, че българският черковен вопрос е и измислен, и решен от г. Игнатиева? Г. Игнатиев разпространява панславизъм; а ние сме кръстосали ръце и гледаме! Срамота е и грехота е за Западна Европа да дреме в тия критически времена. Тряба сички да се съединиме, дорде не е късно, и да запреме варваризмът, който е готов да убие европейският прогрес.» Да ви кажа право, ако би аз имал власт, то би хванал за гушата тоя безсовестен човек, вадил би му зъб след зъб и прочел би му такава една молитва: «Брей хей, калпазанино низки, защо говориш това, щото не вярваш и ти сам? Не знаеш ли ти, че българо-гръцката борба се е продължавала и тогава, когато г. Игнатиев не беше се още нито родил на светът? Не знаеш ли ти, че Русия и до днес още защищава вашите фанариотски интереси? Не знаеш ли ти, че българо-гръцката борба са произвели самите ваши користолюбиви, жедни и безсовестни фанариоти? Най-после, не знаеш ли ти, че вашето образование, вашите школи, вашите черкови и вашата днешна Елада — с които се ти хвалиш — са плоди от славянското оружие и от руските пожертвования? Или Русия е добра само тогава, когато дава за божи гроб и за св. Синая? Я помисли си колко милиарди са погълнали из Русия само вашите калугери. Я помисли си, колко кървав пот е пролеял българинът за вашето тлъсто шкембе. И вас не е срам още да нападате, да кълнете и да псувате своите благодетели, които ви хранят и до днес?» И така, Митхад-паша е възволнувал почти сичките умове; секи очаква за себе си по-добро бъдъще. А българите? — За българите не тряба нито да говориме, защото тям нищо не тряба — тия са доволни от секиго и от сичко. Веднаж попитали шейнията зиме ли й е по-добре, или лете. «Мене е по-добре лете, защото лете не работя», казала шейнията; а колата казали, че тям е подобре зиме. «А тебе, волчо, кога е по-добре, зиме или лете?» — попитали волът. «Мене не е добре ни зиме, ни лете, защото аз влека и шейнията, и колата», отговорил волът. Такъв ще да бъде и българският отговор. Минуват дни, минуват години, минуват столетия, а ние сме си ние. Не ща повече да ви пиша, защото навярно още нищо се не знае. Почакайте някой ден.

Х.

Свобода, г. III, бр. 5, 29. VII. 1872 г.

[ХЕЙ, Г. СТОЯНОВ, НЯМА ВЕЧЕ КОКАЛИ!]

— Време е вече — говори букурещкият дописник на в. «Право» — да се изчистят от дъното плевелите.

— Хайдете да ги изчистиме — казваме и ние и земаме се за мотиката.

— Почакайте, почакайте — казва здравият разум, — вие по-напред тряба да определите що е плевел, а после вече да се завземате за неговото изкоренение.

Плевел се нарича онзи непотребен бурен, който расте високо, който пуща в земята дълги корени, но който не е полезен ни за хората, ни за добитъкът. Ако е така, то хайдете да го изчистиме, хайдете да го изкорениме, защото тоя бурен прилича на х. Иванча, на г. Стоянова, на отца Балабанова и пр., които гледат само за своето шкембе. Хайдете да изчистиме тоя проклет бурен, който върти опашката си пред сяка една ахчийница, в която се намират каквито и да е неоглождени кости.

Най-напред ние тряба да изкорениме г. Стоянова, защото тоя бурен е готов за своите лични интереси даже да се потурчи. Известно е, че секи един непотребен плевел се храни наготово; а г. Стоянов може сякога да се похвали, че е бил сит и пиян, че е бил обут и облечен, без да се труди, без да работи и без да се грижи за нещо. Когато един човек не е способен за нищо и за никакво, то той търси такива едни будали, които би му давали да яде и да пие наготово; а ако подобни будали се не намерят между българите, то плевелът ще да търси гюбре и на купището. Ние отдавна вече сме си съставили понятие, че г. Стоянов не е способен нито за мотика; а да докажеме сичкото това е твърде лесно.

Секи ибраилченин се е уверил вече, че г. Друмев е бил мост за г. Стоянова; а секи българин знае, че г. Стоянов не е написал досега нито два реда. И тоя човек се не срамува да се хвали пред светът със своето учение, със своят сериозни характер и със своето положително знание. Днес хората вече не вярват на думи: секи иска факти. И така, да чистиме плевелите, да чистиме непотребният бурен, който се не срамува да лъже светът и да поглъща сиромашкото парче хляб. Ако Петър или Павел са откъснали от сърцето и дали са своята последня пара, то са я дали за обществената полза и за българският напредок, а не за прехраната на велеучените мъже, които се занимават само с жените и по кавенетата.

Ние не би говорили за частният живот на тогова или за оногова, ако г. Стоянов (гл. «Право», № 20) да ни не дадеше сам подобно право. Да се обясниме. Във в. «Право» е поместена една дописка из Букурещ (из Русчук), под която още не е подписано ничие име, но която принадлежи на г. Стоянова. Ние познаваме чия е тая статия по нейните мисли, по нейният език и по нейното кривописание; а три заключения съставляват вече факт. В тая статия първо и първо се разхваляват браилчени (разбирате ли защо?), че си правят черкова; възхвалява се «Дружеството», че е телеграфисало на екзархът и че е казало в телеграмата си: «Да живее великият везирин (Махмуд, а не Митхад) и неговите министри»; най-после, дописникът захваща да говори и за «Дружеството». По мнението на гор採казаният дописник «Българското книжевно дружество» би напреднало, ако да би срещнало повече сьчувствие от страната на българската и н т е л и г е н ц и я и ако да не са ония недосолени и недопечени хора, които държат в ръцете си ключът на «общественото мнение».

Да видите сега каква е била целта да се основе горепоказаното дружество. Дописникът ни разказва, че това дружество е основано само да се прехранват ония учени мъже, които бягат от отечеството си, «за да живеят по чуждите земи, дето хората живеят човечески (и дето пият пиво), и които, ако останат дома, пропадат (нравствено), ако не са от бога натури силни и особено ако не са самостоятелни в приживанието си (?) и не имат свои парици за черни дни. Тази е, истина, главната подбудителна причина, за да се основе «Българското книжевно дружество». Дружеството

тряба да бъде прибежище и нравствена (ф и з и ч е с к а) опора на ония наши учени (сегашни и бъдъщи), които би били мъже науки и образования.»

Из сичкото това се види, че целта на дружеството е била манастирска. Ако питате нази, то ние би посъветовали нашите учени мъже да постъпят съвсем другояче. Ако на някой учен мъж (напр. на г. Стоянова) се поиска да живее в чуждите земи, «идеже нѣсть ни печаль, ни воздихания», то той тряба да иде в Балдево или в Битоля и да стане просяк, защото ниде на тоя свят не хранят напразно младите и читавите. Ако целта на дружеството е да храни старите учени, които не могат вече да се хранят със своите ръце, то ние съветоваме настоятелството да земе дяда Добровски, г. Доброплодни, А. Екзарх и др., защото за старият човек е тежко да се прехрани, а за младият съществува и мотика; а ако целта на дружеството е да принесе на народът ни някоя полза, то настоятелството тряба да избере работници и здрави умове, а не дембели и шарлатани.

По-надолу наш Еремия се оплаква, че българите нямат публика, т. е. че тия нямат умни хора, че по сичка България умни хора няма повече от десетина (десетият е г. Найденов) и че секи се влече сляпо след шарлатаните и след низките твари (?). А знаете ли кои са тия низки твари и тия шарлатани? — Славейков и Каравелов. А защо са тия хора низки твари и шарлатани? — Защото не дозволяват на различни Стояновци и Балабановци да доят чуждите крави; защото отварят очите на българите и показват им тяхното нищожество; защото се хранят от своят пот и от своите тежки мъки; най-после, защото не приличат на х. Иванча.

Хей, г. Стоянов, няма вече кокали! Разбра ли? Ние оставяме г. Славейкова да се защищава сам, а от своята страна ще да кажеме и Балабанову, и Стоянову, и х. Иванчу, че народното отмъщение е страшно и че народът никога се не шегува. Тежко ви и горко ви! За да наричаме човека шарлатанин, подлец, низка твар и пр. е лесно; но в състояние ли сме да докажеме в що и в какво се заключава неговата подлост? Защо дописникът не е привел факти и да убие и Славейкова, и Каравелова с един камък? Секи може да псува другиго и да хвали себе си, но хората не са говеда и разбират кой принася полза и кой вреда, ако до-

писникът и да ни разказва, че българската публика е съставена от говеда.

Но както и да е, а горереказаният дописник вика г. Найденова да изчисти плевелите. А щат ли да приемат в това дело участие х. Иванчо, отец Балабанов, Петраки Златев, Дорчо ефенди и др.? — Не знаеме защо горереказаният дописник не говори почти нищо.

О, г. Стоянов, велик еси и велика суть дела твоя! Я издай ти, колкото се може по-скоро, своята велика статистика, защото българите само нея очакват и да бъдат съвсем щастливи. Михайловски ще да им напише татарска история, вие монголска статистика, Найденов ще да ги образова, Арнаудов ще да ги просвети с турските закони, г. Друмев ще да ги возпита, а х. Иванчо ще да нареди черковата им. Какво искате повече?

Но дописникът съветува г. Найденова следующето: «Секи, който се появи като обществен деятел (,) да бъде н и (на публиката) представен и описан тъй, както (какъвто) си е той, от краката до главата. Тази длъжност се пада особено на публицистите. Никакво внимание не тряба да се обръща, господине, и на новото хитро (,) но празно изречение Славейково, че частният му живот принадлежи нему, а само явният му може да бъде разгледан.»

Ние се съглашаваме с дописникът и затова являваме, че г. Стоянов не е честен и в частният си живот, както той не е честен и в общественият. Доказателства ние не желаеме да привождаме, защото в Браила го знае почти секи.

До неделя ще да поговориме и за другите «плевели».

Свобода, г. III, бр. 6, 5. VIII. 1872 г.

[ПРИСНОБЛАЖЕНОТО «ПРАВО» ИЗПЪЛНЯВА ПОЛИЦЕЙСКИ ОБЯЗАНОСТИ]

Олеле, мале, пак ще го бият!

Най-напред тряба да ви кажа, че светът се е съвсем изнаопачил! Страшни времена са настанали — чегато наближава второ пришествие. Да не е от кометата? — Може да е и от нея. Страшни времена са настанали!

Я погледайте какви метаморфози произхождат в Цариград и какви чудеса стават даже в невинната редакция на приснoблаженото «Право». Боже мой, избави насъ отъ всякия сквѣрны, отъ всякия напасти и отъ всякия нечистыя силы! Избави ни колкото се може по-скоро, защото в Цариград се е появила епидемическа болест, която се нарича кучешки бяс. Страшно е и да си помисли човек за тия неща! В редакцията на приснoблаженото «Право» са се събрали «всякия гады» и мъдруват за кометата, за изтреблението на човеческият род и за второ пришествие. Но най-чудно в това отношение е туй, че приснoблаженото «Право» се е съвсем преобразило: до завчера беше теле, а сега е станало куче. Из редакцията на това учено заведение се слушат всевъзможни гласове: лае наш Караман, вие наш Гуджо, хапе наш Шарко, пъшка наш Пальо, ръже се наш Бельо. Содом и Гомор! Хаджи Иванчо Хаджи Величков Пенчович се хвали със своят патриотизъм, Балабанов ни разказва за устройството на говеждите глави, г. Пискюлиев псува месечината, а г. Найденов само шпионствува. Из сичкото това ние си съставляваме такова едно заключение, че редакцията на приснoблаженото «Право» е в състояние да изпълнява полицейските обязаности на цариградският полицейски министър. А Али паша харчеше такива големи суми за шпиони и за други «честни агенти»! Ни един Шнайдер, ни един Арнаудов, ни един Арон, ни един Бидискини не е в състояние да извърши това, щото е в състояние да извърши Найденов ефенди и неговите нерязани приятели. Ако не вярвате, то прочетете приснoблаженото и уверете се.

Но най-първото място между четвероногите в редакцията на «приснoблаженото» занимава букурещкият дописник, за когото говорихме вече в преминалият брой на нашият вестник. В 21 брой букурещкият (сега свищовският) дописник на в. «Право» говори: «От моя страна, аз бих желал щото да не би пострадало нещо дружеството, което сърдечно обичам (кой не обича оная крава, която дава много мляко! р.); а за да би то повече заякнало и закрепнало, да му притекат на помощ хора независими (?), да заговорят за него и особено за Периодическото му списание такива човеци, които напълно съзнават сами че ще умеят да дадат н а д л е ж н о — право (?) оценение по този предмет, каквито са у вас в Цариград Г. Г. Кръстович, Михайловский и други, които са п о л з у в а ъ (пол-

зуват) с пълен (?) авторитет пред всичкият народ. Само на такива хора думите могат да строшат главите (олеле, мамко! р.) на Каравеловци и Славейковци пред толпата (?), която обожава подлите им дела и домогвания (??? какви са тия домогвания? р.), а мрази и гони всичко, което мразят и гонят нейните главатари.»

Разбирате ли защо се говори сичкото това?

Ние мислиме, че само слабите и неспособните личности търсят някакви си авторитети и молят ги да им дойдат на помощ. Разбира се, че букурещкият дописник не говори за дружеството, което секи из нас (т. е. сичките Каравеловци, Славейковци, невежествени «толпи» и глупави търговци) уважава; но за г. Стоянова, който обича да се крие зади силните или зади човалите.

Но да оставиме г. Стоянова и да продължиме своят преглед. Г. Кръстович и татарският критик г. Михаиловски щат да строшат главите на Каравеловците и на Славейковците! А защо? По каква причина? Най-после, имат ли г. г. Кръстович и г. Михаиловски тая сила, която е в състояние да троши глави? Бъдете милостиви, г. присноблажени! Ние отдавна сме претеглили способностите и на г. Кръстовича, и на г. Михаиловски, и можеме да увериме г. Стоянова, че гаргата не е пиле. Балабанов се е учил по парижките заведения цели години и пак не е в състояние да напои нито едно магаре. Колкото за г. Михаиловски, то неговите велики произведения могат да зачудят само турските молли, които нямат понятие за науката. Не щеме вече големи думи и празна торба! А г. Кръстович? — С г. Кръстовича ние би желали да се срещнем на книжевното поле, но тоя учен човек е твърде осторожен. Да земеме например неговото последньо писмо, което е напечатано в присноблаженото и което се отнася към дружеството. В това писмо вие ще да видите много думи, много дълбоки изражения, много канцеларски сладости, но дълбок ум не търсете. Из г. Кръстовичевото писмо ние узнахме само едно, че българският народ страдае от пустото невежество, и че нему (на народът) е потребно умствено и нравствено развитие. Разбира се, че тая истина знаеше и моята покойна баба, но ние сме длъжни да благодариме (това желае сам г. Найденов. Гл. «Право», № 21) само г. Кръстовича. Когато хората кажат за един човек, че е учен, то тия приписват на сяка негова дума голямо значение. Такъв е светът, а г. Стоянов е частица от тоя свят! Пусти тикви за бръснате!

И така, г. Стоянов е намислил да чисти плевелите, а г. Кръстович и г. Михаиловски щат да трошат глави. А каква ли ще да бъде длъжността на г. х. Иванча Х. Величкова Пенчовича ефенди? Ние би посъветовали това «велико чувство» да купи въжета и да беси кучетата, защото тоя занаят му твърде много прилича. И тоя нечист калпазанин е дръзнал да защищава българската нравственост!

Свобода, г. III, бр. 7, 12. VIII. 1872 г.

ГЛАВНИЯТ ФАБРИКАНТИН НА В. «ПРАВО»

Сам г. Найденов ми дава право да опиша неговата личност и да обезсмъртя името му. Когато г. Найденов смее да разглеждва частният живот на Петра и на Павла, то аз имам повече право да говоря за частният живот барем на шарлатаните. Иван Найденов е родом из Казанлък, и родил се е от присноблажени родители (?). Най-напред той продаваше в Цариград тютюн, т. е. служеше в тютюнджийницата на един турчин, в махалата Джабалие, в която пазаряха почти сичките фанариотски владици. Вие знаете вече, че фанариотски владици (за които са малко жените), имат обичай да държат още олани и чубукчии, яко же подобает всяким архипастырям; следователно и г. Найденов имà чест да се удостои да стане законна съпруга на една фанариотска брада. Г. Найденов беше хубавец, следователно той за кратко време спечели голяма любов и доверие. Фанариотинът пращаше фанариотчето да се учи в гръцкото училище на Куручешме и имаше намерение да го ръкоположи за дяконче; но щастието е недълговечно! Не зная по каква причина, но Найденов остана без място и дълго време се скиташе по турските кавенета и по хамамите. Най-после го прибра г. Добрович, направи го домашен учител и накара го да пее в българската черкова. Твърде скоро г. Найденов стана епитроп и управител и на черковата, и на метохът, и зах-

вана да върши големи работи. Когато Филаретов захвана да издава «Българските книжици», то подписаха Найденова като привремен редактор, защото се бояха да не запретят гореказаното периодическо списание, на което редакторът беше руски чиновник. От онова време името на тоя говедарин захвана да се чуе по светът, ако той и да не умееше да напише правилно (както не умее и сега) нито два реда. Когато се развали унията и когато духовните пастири се върнаха назад в обятията на българският метох, то у отца Макария откраднаха една голяма сума пари. Мнозина мислеха, че крадецът е сам г. Найденов, който принимаваше най-голямо участие, за да се открият злодейците, т. е. който се стараеше да отстрани от себе си сяко едно подозрение. Г. Найденов посъветова о. Макария да иде при патриархът и да го помоли да прочете «тайната молитва» и да открие крадците. О. Макарий беше голям простак и послуша г. Найденова. Тряба да ви кажа и това, че г. Найденов ходеше твърде често в патриарханата и лижеше патриаршеските сахани. Представителят на великата черкова разигра с о. Макария следующата комедия. Патриархът даде на о. Макария един петел, каза му да го държи за краката и да се скрие в едно темно място. Секи, който живееше в българският метох, трябаше да дойде в патриарханата и да хване петелът за главата: който би се уплашил и не би пожелал да извърши гореказаната комедия, той бил крадецът. Гърците ни се присмиваха и наричаха ни «хондрокефали», защото сме дозволили да ни се присмиват в очите и да се подиграват с нашето духовенство; но ние трябаше да се унизиме още веднаж. Тряба да ви кажа и това, че главата на петелът беше намачкана в мастило. Но както и да е, а парите останаха у г. Найденова, който още в онова време говореше, че калугерите могат и без пари. После това произшествие Найденов стана ортак с г. Дочкова (словослагател) и захвана да издава в. «Право», т. е. земаха «Гайдата» и дадоха ѝ друго име. За една година Дочков задължа г. Найденову около 20 хиляди гроша; а след година и половина той стана владетел и на вестникът. Ако захвана да ви разказвам за сичките гнусотии, които е направил досега г. Найденов, то не би можал никога да свърша. Който и да искаше да пренощува в метохът, той трябаше да плаща г-ну Найденову определен данок. Когато покойните даскал Калистар и даскал Райно поискаха

да основат в Цариград българско училище, то Найденов, със своите интриги, стана причина да се развали планът им и да не стане нищо. . . Други път ще да поговоря за тия неща по-пространно.

Д. П.

Свобода, г. III, бр. 8, 19. VIII. 1872 г.

НЕУТЕШИТЕЛЕН ОТГОВОР НА «ЗНАЕШ ЛИ ТИ КОИ СМЕ?»

Что за учителя при саблях
И что за чиновники при шпорах!
Скавронский

Някой си неизвестни нам господин твърде често ни позапитва чрез в. «Свобода»: «Знаеш ли ти кои сме?» А тоя вопрос възбуди и моето любопитство и накара ме да се поразмисля и да попитам себе си що сме и кои сме. Що сме ние? Кои сме ние? Многозначителни са думите на оногова, който е казал: «Познай сам себе си.» Аз мисля, че ако ние би пожелали да познаеме що сме и кои сме, то от нас би било що годе; но нашата чорбаджийствена натура не обича да размишлява и постоянно говори: «Аз съм аз.» Разбира се, че тия думи се произнасят машинално. И така, добро нещо би било, ако барем нашите «книжници и фарисеи» би знаяли кои са; добро нещо би било, ако нашите така наречени «синигери» и «обачета» би се засрамили барем сами от себе си и ако би положили своето перо и заловили би се за мотиката.

Изящната книжевност е огледало на народният живот, а науката е божествена истина, която тряба да бъде свещена за секи един човек. А ние си играеме с тях! А в какво състояние се намира нашата книжевност? На какво е заприличала между нас свещената наука? Земете в ръцете си цариградското периодическо списание «Читалище», земете Блъсковото «Училище», земете Живкиновият «Книжовен имот», земете в. «Право» (за «Периодическото списание» на «Българското книжевно дружество» в Браила аз не споменувам, защото то прилича на кървиците, които

живеят под земята и които се показват само на Еньовден), най-после, земете сичките български учебници и не учебници — и порадвайте се. В нашата литература, а особено в нашите учебни периодически списания вие ще да намерите и философии (Йовчев), и морални поучения (Алеко Кръстович), и ораторства (Балабанов), и поезии (Деребеев), и критическо-исторически изследования (Гаврил Кръстович), и астрономии (Блъсков), но не търсете ни мисли, ни знания, ни цел. Аз съм уверен, че вие ни в монголската литература не би намерили такъв един хаос, какъвто ще да срещнете в нашата прокопсана книжевност. Пишат нашите «обачета», пеят нашите «синигери», проповядат нашите «хабикнига» писатели! Даже в Блъсковото «лъжи-свят» списание вие ще да намерите твърде дълбоки идеи: в тоя вестник вие ще да срещнете и математици, и астрономи, и гастрономи. Някой си лапнишаран е седнал, та открива (не открива, а краде! р.) с каква бързина пада градът и с каква сила вихрушката изкоренява старите дървета; а стари Блъсков на драго сърце принимава сичко в своята редакция, сичко се харесва на тоя знаменит човек, със сичко се хвали тоя педагогически писател. Блъсков редактор, Блъсков издава педагогически вестник, Блъсков говори за възпитанието и образованието; а нашите българи се подписват, плащат пари, хранят с боклук децата си и говорят: «Дядо Блъсков е стар и сиромах човек, който не може вече да работи и да прехрани децата си.» А децата, които четат Блъсковият вестник? — Какви деца? Блъсковият вестник никой не чете. Друг един астрономин е превел някои и други астрономически сведения от турски език и надробил е такава попара, която не може да свари и Кралимарковият стомах. В същото «Училище» Пишурката постоянно помещава гениални поезии, които се рекомандуват на публиката от самият редактор, т. е. от дяда Блъскова, и наричат се класически произведения.

И така, ако на тоя свят има нещо глупаво и захласнато, то това нещо тряба да се търси между нашите писатели. Бог да прости! У нас секи един «синигер» иска да пее и да пише стихотворения; у нас секи един бозаджия желае да пише за астрономията; у нас секи един празноглавец се старае да бъде дипломатин.

А учителите ни? Нашите учители се завземат почти за сичко. Аз познавам мнозина от тях, които четат на учениците си такива предмети, които и насъне не са виждали; познавам и такива, които казват, че ракът е риба, че кравата има Сократовски способности и че човеческото знание е сирене. А невинните българчета слушат, зяпат и очакват съществието на свети дух, за да ги просвети и да им помогне да разберат онова, щото не е в състояние да разбере и сам разумни Радослав. А бащите? — На бащите не трябат учители и возпитатели. Бащите търсят не учители за децата си, а другари за себе си, с които да пият мастика, да пеят «чам-чам-дибинде» и да... Разбирате ли? Народът плаща, сиромасите пъшкат, баба Кера дава последнята си парица, а децата си остават патенца, какъвто е и учителят им.

Знаеш ли ти кои сме? — Ние сме си ние, ние сме за оплакване, ние сме за презиране, ние сме за тояга, ние сме за смях. Малко ни са били турците. Циганите заслужват повече любов и повече съчувствие, нежели ние. Истина, че между нашите учители има и достойни за уважение личности, но и тия твърде скоро се развалят, изветряват се, обабват се и глупеят между чорбаджиите. Един учител ми разказваше, че в продължението на осем години той не можал да прочете нито една книга. «Нямам време, казваше той, от пиене не мога и очите да си отворя!» И така, кръчмата е наша учена академия, кавенето е наша гимназия, а чашката е наша библиотека. Аз тряба да се съзная, че от нашите учители твърде малцина познават своите длъжности, твърде малцина не земат пари на вятърът. У нас най славят ония учители, които умеят да чешат опашката на чорбаджиите и които имат талант да се кланят по-низко. Тряба да забележа и това, че тия чорбаджийски учители не са сбязани да посещават училището и да се трудят напразно, а длъжни са да си земат заплатата редовно. Чорбаджилъкът, агалъкът и пущалъкът са сичко, а човещината, учението, образованието и знанието не са нищо. Ако искаш да бъдеш почитаем, любим и уважаем, то тряба да имаш роднини между чорбаджиите, а ако искаш да бъдеш чорбаджия, то да целунеш калната пета на кадията три пъти. Тъй ли е, г. Чорапчиев? И така, сичко е связано между себе си така яко, щото училищата ни са заприличали на кочини. Ако ти имаш какво-годе честолюбие — ако ти имаш каква-годе добросовестност, то не можеш да свариш каша с чорбаджилъкът. «Който знае повече от нас, той не е за нас», казват чорбаджиите.

Иди сега и познай кои сме ние! У нас сичко е шупнало, а нищо не е втасало, сичко е избъбнало, а нищо не е цъфнало. Ако надникнеме в училищата си и в читалищата си, то ще ни се доплаче; а ако разгърнеме нашите периодически списания (даже и нашите книги), то тряба да се пукнеме от смях. «Сбаче и понеже Плутарх и Цицерон казват, че душата е произведение на всевишният», то аз ще да кажа, че доктор Пискюлиев е теле. Знаеш ли сега кои сме? Ако не знаеш, то аз ще да ти кажа, че ние сме и за смях. Много добре правят действителните членове на «Българското книжевно дружество» в Браила, че работят под земята, т. е. в помрачината, защото, в противен случай, тия би накарали хората или да плачат, или да се смеят. Земат си ляфичката и гледат си кефчето. Блазе им! Ето хора за работа, ето фес за келява глава, ето тиква за печене! Разказват, че действителните членове на дружеството работят тайно, т. е. правят ярко слънце, което изведнаж ще да просвети българските умове.*

Г а р в а н.

Свобода, г. III, бр. 9, 26. VIII. 1872 г.

[НАУКАТА НЕ ТЪРПИ ОРАТОРСТВА]

Когато си недоволен от някого и когато не смееш да излезеш явно и да се бориш с него, то му напиши безименно писмо, изпсувай го, наговори му грубости и подлости, и твоето самолюбие ще бъде удовлетворено. Истина, че такова едно действие би приличало на еврейска революция, но ти и в това отношение оставаш непосрамен, защото твоята личност е неизвестна.

Преди една неделя ние получихме из Виена такова едно писмо, което ни напомни следующата приказничка.

* Лъжа е. Ако Стоянов и да казваше, че дружеството е събрало за 50 книжки материал, то работата излязла шуплива. Г. Стоянов изпроводил сичките свои ръкописи на чехите, а чехите ги харизали на австрийската полиция. «Н. С. Преса» казва, че Стояновите произведения се намирали вече у министърът на вънкашните работи. р.

Веднаж няколко шопи отишли при софийшкият кадия да се съдят, но кадият бил терекия и изгонил ги със следующите думи:

— Дишаръ, хей кераталар![1]

Шопето си тръгнали, излезли из градът, качили се на планината и тогава чак се обърнали назад и извикали:

— Ти си сам керата!

Безименният автор на гореказаното писмо ни обвинява, че ние уж сме били неприятели на науката и на образованието, и продължава: «Вие се карате на някои учени българи, че били писали високи работи и ги п р и к л ю н я в а т е (?) да пишат буквари. Има пък хора, безумни наистина, които мислят, че и двете работи са днес необходимо нужни за българският народ.» Освен това, писмото ни разказва, че ние («Свобода», «Отечество», «Зора» и «Народност») сме развалени хора и неприятели на народът си; а г. Стоянов (само Стоянов) бил светец и честен човек. Тряба да забележиме и това, че под писмото е подписана буквата К.

Да се сбясниме сега. Ние никога не сме говорили, че на българският народ не тряба тая или оная наука; говорили сме само, че дорде децата ни не научат букварът и аритметиката, то няма да разберат ни алгебрата, ни Хегелевата философия. Освен това, ние нападаме не на тая или на оная наука, а на оная метода и на онзи език, с които се пишат и превождат повечето наши български книги. Трудни и високи науки няма на тоя свят, има само трудни изложения, които не е в състояние да смели нашият малко образован стомах. Науката е проста, следователно и нейното изложение тряба да бъде просто и понятно. Ако тая или оная книга не е написана ясно и понятно, то тя никому няма да принесе полза. Обязаността на секи писател и на секи педагог е да бъде прост и да говори със своят собствен език. Науката не търпи никакви ораторства и никакви схоластически мъдрословия. Който цени действителното знание, той тряба да бъде прост; а който търси истината, той тряба да я разгледва със своите собствени очи. Само баснословните предмети и Лютеровите закони изискват риторически речи и двоесмислени изражения. Истинната наука не търпи подобни неща. Сяка една наука, която се

[1] Вън, хей, негодници!

не старае да открие истината, а гони каквато и да е цел — тя не е наука. Науката, както и истината — която тя проповяда, — тряба да бъде проста, ясна и очистена от секи един боклук. Ето какви са нашите идеи за българската литература.

Свобода, г. III, бр. 10, 2. IX. 1872 г.

Г-НУ П. В БРАИЛА

Любезни приятелю! Много сте се докачили от моето писмо, което беше поместено в «Свобода» под заглавие «Браилските работи». Простете за моята дързост. Аз и сам вече видя, че е грешно нещо да докача човек българските ч у в с т в а; но секи «петел си има свое кукурику». Простете ме Христа ради! Аз днес седя под върбата и разплакал съм се като Еремия: как съм аз посмеял в своето първо писмо да търся от нашите браилски българи съчувствие към народните дела, когато тия българи са сиромаси хора? Как съм аз дързнал да искам за българското училище 600 жълтици, когато подобна сума нашите браилски патриоти не са в състояние да съберат. В Браила има около 1200 българи търговци, следователно секи из тях тряба да даде по 1/2 жълтичка; а това е почти невъзможно. За половин жълтичка ние можеме да купиме цяла кола сено за конете си. А аз съм седнал, та сравнявам българските търговци с гръцките магазинери! Голям грях съм направил. Я кажете ми, кой ще да жертвува из помежду нас? Не г. А. ли? Не господинчо Б. ли? Не господа В. ли? Не братия Г. ли? Не компания Д. ли? Не господа, господа, господа Тарулкини ли? — Сичките тия господа, братия и компании са сиромаси хора, които едвам могат да прехранят фамилиите си. Разбрахте ли сега? Седнал съм още, та сравнявам гръцките господжи с нашите кокони! Право имате, брате П., като казвате, че българите жертвоват повече от гърците. Аз съм бил досега сляп и не съм забележил, че гръцките черкови и елинските училища се правят от гръцкото правителство чрез консулите. Аз досега съм мислил, че черковите се правят от смокини и от чирози; а работата била съвсем друга! Като признах вината си, то съм

уверен, че вие ще бъдете дотолкова добри, щото ще да се постараете да обнародвате имената на нашите патриоти, които са пожертвовали за нашето училище о н и я страшни суми. Тряба да ви кажа, че ако ги не обнародвате вие, то ще да ги обнародувам аз. Малко ще бъде срамота; но ние сме се научили да мигаме. Мене се иска още да накарам учителите, за да напишат до общината благодарителен адрес и да ѝ се похвалят, че са принимали платата си твърде редовно. А учениците? — Учениците би трябало да напишат ода на общината, защото тя се грижи за тяхното благосъстояние и не дозволява на дъждът да вали в училището.*

Браила, 24 август М.

Свобода, г. III, бр. 10, 2. IX. 1872 г.

[БОГ ИСКА ДЕБЕЛИ СВЕЩИ, ЗЛАТНИ КАНДИЛА, БОГАТИ МАНАСТИРИ]

Когато бях още малко детенце, то баща ми ме заведе в Рилският манастир, за да се помоля на св. Иван и да спася душата си, т. е. баща ми беше спечелил някоя и друга парица и поиска му се да понахрани калугерите и да попести в къщата си. Добре! От страните на черковните врата беше изписан страшният пъкъл, в който се мъчеха сякакви божи създания, но повечето из тия грешници бяха владици, царьове, попове, калугери и калугерки. «Защо ли дяволите най-много мъчат свещенодействующите лица и миропомазаниците божи?» — си мислех аз, и никак не бях в състояние да се усетя.

Когато порастох и когато захванах да чета, то ми се

* Кога щеме ние да се отучиме да наричаме п о ж е р т в о в а н и е даже и ония цванчета, които се дават за образованието на децата ни? «Аз жертвувам за черкова», казва един. «Аз жертвувам за училище», говори други. «Аз жертвувам за вестници, за книги и за вечният календар», казва трети. На тия три жертвователя ние ще да отговориме така: «Аз жертвувам за цървули, за кляб, за шапка, за ризи и пр. Аз жертвувам за книги и за мастило. Най-после, аз жертвувам за селският говедар, който пасе кравите ми.» Не жертвувай, ако ти не тряба. р.

попадна една книга, под заглавие: «Пътуването на блажена Теодора по митарствата и вечната мъка на грешниците». «Е-е-е, намерих щото търсех», си помислих аз и прочетох Теодорините открития от кора до кора. Из тая свещена книга аз узнах, че най-големи грешници са ония, които ядат много, които пият още повече, които развратничат и които са жедни за злато. Но в пъкълът се мъчат и светски хора, мъчат се богати и сиромаси, търговци, мъчат се орачи и овчари. «А защо ли се мъчат тия клетници?» — си помислих аз. Аз твърде добре знаех, че сиромасите нито ядат много, нито пият без мяра, нито пък развратничат; аз знаех, че орачът е цял мъченик, защото неговият пот е кървав; аз знаех, че овчарят е обязан да седи и ден и нощ на дъждът, да храни турците и да бъде биен от разбойниците; най-после, аз знаех, че простите смъртни мислят и за своите фамилии, следователно тия не могат да хвъргат парите си на вятърът. Чудни неща!

В 1856 година аз отидох в Бачковският манастир, и един от тамошните еромонахи се постара да ми разреши и тоя трънлив вопрос. Тоя свети отец говореше на една богата селянка така:

— Воздадите кесарево кесареви и богово богови. Който мисли само за себе си и за своето грешно тяло, той ще да се мъчи във вечният огън и ще да моли дяда Аврама да натопи пръстът си в Йорданската река и да намокри устните му. Само онзи ще да иде в рай и само онзи ще да види лицето на господа, който помага на сиромасите, който дава на манастирите, който дава за душата си, който служи молебни — и т. н.

Бедната жена плачеше, молеше се пред иконата и обещаваше се да изпълнява божиите заповеди.

— А колко гроша тряба да дам за вечно поминуване? — попита жената.

— От сто до хилядо гроша — каза еромонахът.

Жената извади из пазухата си две махмудии и даде ги на отчето.

— Малко е — каза отчето и обръщаше махмудиите в ръката си.

— А колко пъти ще да поменувате името ми през годината? — попита жената.

— Ако дадете повече от 500 гроша, то ще да го поменуваме сяка заран, а ако дадете по-малко, то в неделята

по веднаж, в месецът по веднаж, или на годината по веднаж.

Жената развеза едно кърпенце, извади из него някаква си монета, даде я на еромонахът и рече му:

— Поменувай душата на Петра и моли се за здравето на Мария (Мария е мое момиче) в неделята по веднаж.

— А за своята душа ти нищо няма да дадеш?

— Аз ще да се помоля сама — каза жената и отиде да целува иконите.

Когато произхождаше сичкото това, то игуменът гледаше отдалече като керкенез и щом жената се отдалечи, то дойде при еромонахът и попита го:

— Много ли даде?

— Сто гроша — отговори еромонахът.

— Дай парите — рече манастирският началник и поусмихна се като котурак.

«Ха-ха-ха! Ето как се спасяват християнските души!» — си помислих аз и реших се да крада, да убивам, да безчестя, да клеветя и да отнимам; а когато събера пари, то да ида в Бачковският манастир, да дам на калугерите някоя и друга пара и да спася душата си. Без пари няма спасение. Нека се мъчат в пъкълът сиромасите, които са били дотолкова глупави, щото са се надеяли не на паричките, а на своята чест и на своята душевна чистота. Бог не ще чисто сърце и правдолюбив характер, а дебели свещи, златни кандила, копринени ентерии, червени гащи, богати манастири и дебели калугери.

Колкото за Христовите невести, т. е. за калугерките, то тяхното съществование е необходимо за спасението на душата на самите калугери: Самоковският женски манастир е необходим за рилските монаси, Калоферският — за владишките дякони, а Казанлъшкият — за турските чапкъни.

Един мой приятел ми разказваше, че игуменицата в Калоферският женски монастир — която е леля на моят приятел и която е твърде човеколюбива и родолюбива господжа — му дала такъв един съвет:

— Иди, мой синко — казала тя, — и поиграй си със сестрите, гледай само да не направиш с тях големият грях.

Моят приятел бил дотолкова непослушен, щото направил и големият, и най-големият, и още по-големият грях. Известно е каква игра играят 18-годишните мъже.

Но защо ви аз говоря сичкото това?

А ето защо. Нашият св. синод е помолил турското правителство да запрети на вестникарите да пишат против духовенството, защото народът чрез това губил вярата си и развращавал се нравствено.

И така, нашият синод се не старае да прекрати злото и да изкорени безмерният разврат, а мъчи се да го потули, да го скрие от очите на публиката и да поддържи неговото съществование. Когато един човек не дозволява да се говори за тоя или за оня предмет, то той е негов защитник и покровител. Който желае да чисти, той по-напред тряба да омие ръцете си. Такива калугери, такива калугерки, такива еромонаси, най-после, такива владици, каквито са нашите, не само че няма да увеличат духовното богатство на народът, но ще бъдат най-голямата причина и съвсем да го развратят. Доказано е вече, че оння села и градове, в които се намират манастири, или до които близо има манастири, са най-развратни. Това не е само у нас, а по сичка Европа.

Свобода, г. III, бр. 11, 9. IX. 1872 г.

[ПАТРИАРХ АНТИМ ПРОКЛЕ БЪЛГАРИТЕ]

А знаете ли вие какво различие съществува между Пия IX и Антим IV? Ако не знаете, то аз ще да се постарая да ви отворя очите и да ви обясня тая истина барем приблизително.

В една из своите повести Н. Гогол говори, че Иван Иванович и Иван Никифорович приличат един на други, но не съвсем. «Главата на Ивана Ивановича, казва Гогол, прилича на рапон, който е обърнат нагоре с опашката, а на Ивана Никифоровича — на рапон, който е обърнат надоле с опашката; устата на Ивана Ивановича приличат на ижица, а на Ивана Никифоровича. . .»

Но да оставиме Гоголя и Ивана Никифоровича и да продължиме своето обозрение. По нашето мнение, между папата и вселенският патриарх съществува такова родствено сходство, каквото не е съществувало ни между Гоголевите херои, ни между Шекспировските близнаци; с една дума, папа Пия IX прилича на вселенският патриарх така, както прилича и Осман паша на Даут паша, сър-аскер паша на капетан паша, ловешкият забитин на шуменският, а карловският чорбаджия на неврокопският. Безчовечие, жедност, безсовестност, глупост и невежество от едната страна, а гордост, високомерие и самоуважение от другата!

Чудно нещо! В природата съществуват такива тайни, които не са в състояние да обяснят ни хегеловските последователи, ни светогорските калугери, ни кардинал Антонели, ни богословците из Халки, ни майстор Деак и компания; а човеческият ум иска знание, иска открития, иска да види сичко положено на столът! Е, кажете ми — защо големите хора носят своето «чувство» в коремът? Кажете ми — защо «силните» и «уважаемите» растат «на шир», а не «на дължина»? Кажете ми — защо Иван Иванович прилича на Ивана Никифоровича? Кажете ми, най-после, защо дебелите и ситите хора проклинат мършавите и гладните? Кажете ми де!

Но да видиме какво ще да ни каже самата история. Папата прокле италианците, прокле Гарибалди, прокле Мацини, прокле Виктора Емануила, прокле Кавура, а от неговата клетва не попадаха звездите, не затемни се месечината, не помрачи се слънцето, не разляха се океаните, не запали се земята, не попадаха планините!

Секи вече види, че сичко си е останало на своето място, че сичко продължава и днес своето съществование, че сичко остава в своите природни граници; с една дума, секи вече види, че «материята» си остава същата — изменила се е само «силата», обстоятелствата, лицата и предметите. Например преди няколко години от височините на Капитолия и Квиринала, от римският форум и амвонът на черквата на «Св. Петър» папата благославяше и проклинаше сичката «вселенная», а сега? — «Ныне отпущаеши раба твоего, владико.» Голямо изменение, а никакво променение! Италианците си живеят в Италия, Виктора Емануил в Рим, Пия IX във Ватикан, а Наполеон в Англия. Нищо не се е променило, т. е. лицата си са останали същите и техните мозъци си стоят на своето място, а много се е изменило, т. е. «първият е станал последни, а последният първи». Самата природа изисква подобни изменения или

подобни преобразования, но тя никога не прави из нищо-то нещо, а из нещото нищо.

Да земеме за пример нашият досегашни архипастир, който носи титла вселенски и който разказва на светът, че той, изключително той, е наместник на Христовите апостоли, които му са дали право: първо, да глоби светът съвсем безнаказано, да пасе фанариотските кокони и дене и ноще и да води за носът мъжете им; второ, да прави сртаклък с турските капасъзи и да върти търговия с черковните обреди; третьо, да наказва правите и да благославя кривите. А словесните и безсловесните овци гледат, слушат, мигат и кръстят се! «Не гледайте що той прави, а слушайте що той проповяда», говорят тия и пъшкат, и кланят се, и благоговеят.

А знаете ли що говори великият религиозно-мистически писател г. Тит Левиатански? Тоя учен богослов пишеше преди няколко години А. Герцену (гл. «Поляр. Звезда» № 8) следующето: «У едного из ингилизките писатели, у Бирона, аз намерих замечателна мисъл, че «ако би пуснали из Бедлам болните, а здравите би затворили в него, то не би произлязло твърде голямо променение». Други ингилизки писател, Вилиям Шекспир, говори, че «полуделият датски принц е изпроводен в Англия затова, за да не бъде замечен между ония хора, които са до един луди». После това не е за чудо, че именно на тоя остров се е изказал и първият свободни, енергически протест от един лично сумасшедши, който, когато се намирал в болницата, рекъл на докторът си: «Сичкият свят ме счита за луд, а аз мисля, че сичкият свят е такъв. Нещастието мое се заключава само в това, че в и ш е г л а с и е т о принадлежи на светът.»

И така, лудостта е съвсем условно нещо; а това нещо няма ни границы, ни закони, ни линии. Ако би вие поискали да добиете чиста глупост химически, т. е. ако би вие поискали да отделите умствената кислота от мозъчният амияк съвършено, то вашите желания би останали съвсем напразни. Какво различие би могли вие да намерите между Калигула, който е желал, щото сичкият човечески род да има само една глава, която той да отреже с един удар, и между Лудовика XIV, който е говорил, че той е «господарство», т. е. че той е сичко? Как би вие, най-после, могли да отделите бялото от черното, когато то не е нито бяло, нито черно? Преди хилядо години почитателите на Перуна или на Юпитера хвъргаха на левовете и на тигровете ония нещастни християни, които не почитаха техните божества; преди три столетия римската инквизиция гореше живи ония християни, които вярваха в Христа, а не вярваха в непогрешимостта на папата; преди няколко години «свещеното господарство» колеше и бесеше ония свои православно-католически чеда, които вярваха в Христа и почитаха неговият апостол за глава на всемирната черкова, но не признаваха го за италиански цар. Можеш ли после това да се не чудиш? Преди няколко години цариградските патриархи проклинаха еретиците и богохулниците, Ария и Лютера, Калвина и папа Николая, а днес тия същи патриархи проклинат своето православно, чистосърдечно, невинно и правдолюбиво стадо, което се гнуси от техните злодейства и което приходи в ужас от техните кървави ръце. А християнска кръв е текла изобилно и на Фенер, както е тя текла в Мадрид, във Венеция, в Рим и в Париж от свещената инквизиция. Ако би дуварите на цариградската патриархана могли да говорят, то ни би разказали такива ужаси, от които би отвърнал лицето си и гениалният злодеец император Нерон.

А знаеш ли ти кои сме?

Ние сме вселенски патриархи, а нашата обязаност е да приследуваме еретиците, да защищаваме Христовата черкова и да вардиме християнската нравственост.

Но това същото са говорили и Филип II, и Калвин, и Диоклетиан, и Карл IX, и Лудовик XIV,и др.; това е говорил и високопреосвещени Максимилиан Робеспиер, когато той изпроваждаше хиляди жертви под гилотината. Както щете, а аз уважавам Робеспиера повече, нежели католическият и правоверният испански крал, който не пожели и синът си за чистотата на Христовата черкова. Да ви приведа и доказателство. Ако Карл IX е изклал на така наречената «Вартоломеевската сватба» толкова хиляди хугеноти, то ги е изклал само затова, че тия не са мислили така, както се е искало нему да мислят; а високопреосвещени Максимилиан Робеспиер е заклал Анахарсиса Клоца само затова, защото той нищо не е вярвал. И така, защитниците на Христовото учение са искали да изколят своите неприятели, т. е. да изколят ония, които им са противоречили и които са указвали на тяхната безнравственост и

заблуждения; а Робеспиер е клал само ония, които нищо не са мислили и в нищо не са вярвали, т. е. които не са смели да заколят него.

Кажете ни сега: кой е поддържал повече католическата догма?

Но както и да е, а патриарх Антим изпълни своите обязаности, т. е. прокле българите и прочете «простена молитва» и на «неразделната» велика черкова, и на византийската империя, и на патриаршеската каса. Ние би посъветовали отца Антима да прочете и следующата молитва: «Най-паче омий мя от беззакония моего и от греха моего очисти мя», а ние сме готови да му пожелаеме «вечная памет». Ако о. Антим да бъдеше малко по-умен, то ние не би били дотолкова щастливи.

Свобода, г. III, бр. 15, 7. X. 1872 г.

[НИЕ ГОВОРИМЕ МНОГО, А РАБОТИМЕ МАЛКО]

— Ако на българите да не стояха на път гърците и турците, то тия би направили големи чудеса: тия би изградили Вавилонската кула, тия би возкръсили Лазара, тия би прегазили Черно море, тия би свалили манна от небето, тия би, тия би, много тия би. . . — говорят нашите млади български патриоти и радват се.

— Работи и се надеяй — говорят нашите веленмъдри и дълговечни старци и очакват Месия, който ще да се роди из кукурузено зърно.

— Почакайте до марта и вие ще да видите какви са галашките българи. Черковата ни, господине, ще бъде изградена и осветена на св. Кирил и Методия — говорят галашките българи, а в черковата, под престолът, в продължението на няколко години, се още си пасат кравите.

И така, сички ние говориме много, обещаваме още повече, а работиме твърде малко, т. е. «не работиме и надеяме се».

— А какво вие искате да работиме? — ще да ни попита такъв един българин, който обича, да се надея.

— Чакайте, сичко ще да бъде — ще да ни отговори някой чорбаджия, който има обичай да мисли, че неговото цванче и неговата кратуна щат да спасят сичко.

— Аз ща вам да покажа, кой е Михаилов — ще да рече един из българските кадии и ще да затвори галашкото училище.

— Младите тряба да се избесят, защото тия със своите немирни духове и със своята високомерна политика развалят ихтибарът на многоуважаемите чували — ще да ни каже един от българските джамбази, който мисли, че и хората са мидилчета.

И така, секи из нас има свои убеждения, свои цели и свои желания. Едно само е жално, че тия цели, тия убеждения и тия желания биват съвсем противоположни едно на друго. Например аз познавам множество такива личности, които би желали да ходят нагоре с краката; познавам и такива, които би били народни хора само тогава, когато народността стане пилаф или барем бъклица с вино; най-после, познавам и такива, които би желали, щото да сеят другите, а тия само да жънат. Жетвата се много харесва на нашите български патриоти. Само Гюргево и Плоещ се изключават из това правило.

Да ви докажа. Покойни Григория Попович е оставил за българското училище в Гюргево такъв един капитал, който дава по 300 жълт. австр. годишен доход; а това българско училище е затворено още през две години, защото гюргевските българи нямали средства за неговото одържание. А 300-тях жълтици? За тях не питайте. Колкото за плоещките българи, то тяхната работа върви малко пò наздраво. Най-напред тия направили училище, но, «после дълги разсъждения и после мъдри наставления» умните им глави решили да затворят училището и да отворят читалище. Разбира се, че читалището умря така също скоропостижно, както и училището, и великите плоещчени са намислили да си отворят кръчмица и да просвещават своите собствени «чувства» с червено вино и с говежди карнаци. Българинът е голям икономист. Той знае, че говеждата храна е много по-питателна от мастилната, а червеното вино е много «по-чувствително» от народността.

Но да не помислите, че сичките български общини приличат на плоещката или на гюргевската. Ако вие посмеете да помислите така, а не другояче, то ще да изгубите

твърде много. Да земеме за пример букурещката българска община, която е цветето на българите в Ромъния, и да разгледаме с микроскопическо стъкло нейните действия. Секи вече знае, че едно време в Букурещ съществуваха две враждебни български партии, из които едната се наричаше «стара», а другата «млада». Така наречените «стари» желаеха да работят сами, а така наречените «млади» да се надеят; а «младите» искаха, щото сяка една обществена работа да се работи дружно и с общето съгласие и на едните, и на другите. Разбира се, че на старите чорбаджии никак не понасяше да сядат на една столица с младежите, които бяха от тях по-умни и почестни, и раздвоението беше станало окончателно и пълно. Сичкото това се продължаваше до лани. От лани двете български партии захванаха пак да се сближават и да се допитват между себе си за някои и други по-малки и понезначителни обществени дела; но тясно сближение и окончателно споразумение между тях и до днес още не е последовало. А от какво произхожда сичкото това? От това, че ние искаме да се хвалиме пред светът, а да не работиме нищо и да не жертвуваме нищо; от това, че нашият патриотизъм е направен от «немай-къдя»; от това, че ние сме твърдоглави и завистливи хора; от това, че ние нямаме добро сърце и светла душа; от това, че ние обичаме да показваме своята сила и своите дарби само пред слабите и беззащитните; от това, че ние обичаме да развaляме онова, щото са направили другите, без да помислиме полезно ли е то, или е безполезно за народът; от това, най-после, че ние нямаме свой ум, свои понятия, свой характер и своя воля. Попитали ли сме се ние досега какво желаят «старите» и какво работят «младите»? Попитали ли сме до сега себе си какви са ония причини, които са заставили «старите» да бягат от «младите», а «младите» да псуват «старите»? Ние сме твърде уверени, че на тия два вопроса не би могъл да отговори ни сам преmъдри Соломон. Главната причина, която е стояла досега като твърда стена между едните и другите, са ония еврейски понятия, които царуват по сичкият Балкански полуостров. Най-почтени, най-честни и най-правдолюбиви са ония българи, които са успели да спечелят някоя и друга пара, т. е. чорбаджиите; а най-безчестни, най-несправедливи и най-развалени са ония, които са сиромаси. Истина,

че подобни убеждения са твърде отвратителни, твърде гнусни и твърде низки; но тия съществуват, тия са влезли в нашата кръв и станали ни са съвсем родствени. А дорде съществуват между нази подобни понятия, то нашите обществени дела няма да напреднат.

А защо ние говориме сичкото това?

А ето защо. Научихме се, че нашата букурещка «Благодетелна дружина» е намислила да се преобрази, т. е. тая дружина отсега ще да се старае да разпространява знание между българският народ: тя ще да изпроважда в странство младежи, тя ще да печата и разпространява евтини и полезни книги, тя ще да помага на учените, тя ще да контролира българските школи, тя ще да помага на бедните ученици. Разбира се, че сичкото това не е нито шега, нито подигравка, защото старите хора и турските паши се не шегуват никога. Единствената цел, която е накарала почтените членове на «Благодетелната дружина» да преобразят своето дружество, е българският напредок и общественото добро, т. е. «Благодетелната дружина» се е решила да направи подобна гигантска крачка само затова, за да унищожи и «Българското книжевно дружество» в Браила, и «Дружеството за разпространение полезни знания» в Букурещ, защото първото из тия дружества се намира под покровителството на г. Н. Ценова, а второто се управлява от в а г а б о н т и, т. е. от такива хора, които нямат много пари. А ще ли «Благодетелната дружина» да изпълни своите обещания? — Ние пророчествуваме отсега, че тя ще да изпълни и тия свои обещания така също, както е изпълняла досега и техните отци, деди и прадеди. Ние сме инат хора. «Когато не сме ние, то не тряба да бъдете и вие.»

Кажете ни сега: възможно ли е какво-годе споразумение с подобни умове?

Свобода, г. III, бр. 16, 14. X. 1872 г.

твърде много. Да земеме за пример букурещката българска община, която е цветето на българите в Ромъния, и да разгледаме с микроскопическо стъкло нейните действия. Секи вече знае, че едно време в Букурещ съществуваха две враждебни български партии, из които едната се наричаше «стара», а другата «млада». Така наречените «стари» желаеха да работят сами, а така наречените «млади» да се надеят; а «младите» искаха, щото сяка една обществена работа да се работи дружно и с общето съгласие и на едните, и на другите. Разбира се, че на старите чорбаджии никак не понасяше да седят на една столица с младежите, които бяха от тях по-умни и по-честни, и раздвоението беше станало окончателно и пълно. Сичкото това се продължаваше до лани. От лани двете български партии захванаха пак да се сближават и да се допитват между себе си за някои и други по-малки и по-незначителни обществени дела; но тясно сближение и окончателно споразумение между тях и до днес още не е последовало. А от какво произхожда сичкото това? От това, че ние искаме да се хвалиме пред светът, а да не работиме нищо и да не жертвуваме нищо; от това, че нашият патриотизъм е направен от «немай-къдя»; от това, че ние сме твърдоглави и завистливи хора; от това, че ние нямаме добро сърце и светла душа; от това, че ние обичаме да показваме своята сила и своите дарби само пред слабите и беззащитните; от това, че ние обичаме да разваляме онова, щото са направили другите, без да помислиме полезно ли е то, или е безполезно за народът; от това, най-после, че ние нямаме свой ум, свои понятия, свой характер и своя воля. Попитали ли сме се ние досега какво желаят «старите» и какво работят «младите»? Попитали ли сме до сега себе си какви са ония причини, които са заставили «старите» да бягат от «младите», а «младите» да псуват «старите»? Ние сме твърде уверени, че на тия два вопроса не би могъл да отговори ни сам премъдри Соломон. Главната причина, която е стояла досега като твърда стена между едните и другите, са ония еврейски понятия, които царуват по сичкият Балкански полуостров. Най-почтени, най-честни и най-правдолюбиви са ония българи, които са успели да спечелят някоя и друга пара, т. е. чорбаджиите; а най-безчестни, най-несправедливи и най-развалени са ония, които са сиромаси. Истина,

че подобни убеждения са твърде отвратителни, твърде гнуснави и твърде низки; но тия съществуват, тия са влезли в нашата кръв и станали ни са съвсем родствени. А дорде съществуват между нази подобни понятия, то нашите обществени дела няма да напреднат.

А защо ние говориме сичкото това?

А ето защо. Научихме се, че нашата букурещка «Благодетелна дружина» е намислила да се преобрази, т. е. тая дружина отсега ще да се старае да разпространява знание между българският народ: тя ще да изпровожда в странство младежи, тя ще да печата и разпространява евтини и полезни книги, тя ще да помага на учените, тя ще да контролира българските школи, тя ще да помага на бедните ученици. Разбира се, че сичкото това не е нито шега, нито подигравка, защото старите хора и турските паши се не шегуват никогаа. Единствената цел, която е накарала почтените членове на «Благодетелната дружина» да преобразят своето дружество, е българският напредок и общественото добро, т. е. «Благодетелната дружина» се е решила да направи подобна гигантска крачка само затова, за да унищожи и «Българското книжевно дружество» в Браила, и «Дружеството за разпространение полезни знания» в Букурещ, защото първото из тия дружества се намира под покровителството на г. Н. Ценова, а второто се управлява от в а г а б о н т и, т. е. от такива хора, които нямат много пари. А ще ли «Благодетелната дружина» да изпълни своите обещания? — Ние пророчествуваме отсега, че тя ще да изпълни и тия свои обещания така също, както е изпълняла досега и техните отци, деди и прадеди. Ние сме инат хора. «Когато не сме ние, то не тряба да бъдете и вие.»

Кажете ни сега: възможно ли е какво-годе споразумение с подобни умове?

Свобода, г. III, бр. 16, 14. X. 1872 г.

[НАШИТЕ ПИСАТЕЛИ И ЖУРНАЛИСТИ СА БЕЗ ГЛАВИ]

Който се е учил в академията на хаджи Славча и който е имал щастие да прочете Рибният буквар, той тряба да помни приказницата за частите на човеческото тяло, които се отказали да хранят шкембето наготово и които били принудени да умрат заедно с него.

Тая приказничка е твърде остроумна, но тя няма между българите такъв дълбок смисъл, какъвто има между другите народности. Ако би вие дали на българите пълна свобода да си изберат инструменти за своят исторически живот, то тия би си избрали само ръце, с които да работят, и крака, с които да ходят. Кажете ми: нема е потребно на един човек нещо повече, когато той иска да бъде роб? Наместо шкембе, т. е. наместо стомах, българинът може да употреби конска торба или дървени похлупци, защото неговата храна не изисква тънки и изкусносложени пищеварителни органи. В продължението на постните дни, които са повече от 200, той употреблява лобода, тълчена сол с мерудийка, праза и ръжен хляб; само на Коледа, на св. Илия и на св. Георги неговите попукани устни се подмазват и торбата му изменява барем на няколко деня своето първообразно положение. Разбира се, че подобни машини са твърде драгоценни за сяко едно господарство, което има намерение да увеличава своята армия, да посреща чужеземните посланици и да лее нови топове. Ако би се подновили пак ония стари времена, когато човекът се е продавал като животно на пазарът, то българите би се продали най-скъпо: първо, защото са съставени само от ръце и крака; второ, защото техният драгоценен стомах няма с какво да се сравни; трето: защото имат голяма наклонност да кърпят чуждите чували и да поддържат чуждите здания. И наистина, кажете ми, на чий човал няма българска подшивка? Ако разгледате с внимание днешнята елинска черга, то ще да намерите Бочаровци, х. Христовци и Болгаридовци. Ако разгледате с внимание Сърбия и сръбската история, то ще да намерите много български ямаци. Ако преминете през Ромъния, то ще да срещнете на сяка една крачка или емигрантин, или «ръце и крака», или български развалини. Най-после, ако се потрудите да разгледате населението на Нова Росия или на Бесарабия, то ще да откриете втора Америка, за която и до днес още не са пришити български ямаци.

И така, българите съществуват и работят насякъде, освен в своето отечество; а ако е така, то може да се каже, че из българското платно не може сега за сега да се състави нищо цяло, т. е. из него не могат да се ушият ни риза, ни гащи.

А от какво произхожда сичкото това? — А от туй, че ръцете и краката не желаят да хранят наготово ни главата, ни стомахът, ни душата, ни сърцето; от туй, че ние постиме 200 деня в годината; от туй, че, според както говореше «Турция», ние сме много, а не сме за нищо; затуй, че ние сме само «ръце и крака»; най-после, затуй, че нашето самосъзнание е оставило вече Фенер, но преселило се е не на българското огнище, а в Бабаалието. Ние смело можеме да кажем, че българите нямат нищо свое, освен няколко гроба, които са обрасли вече с трева.

Но да захванеме наред. Човеческата глава е устроена така, щото тя не може без духовна храна, а на българите не тряба духовна храна затова, защото тия нямат свои собствени глави.

Да докажеме. Ако разгледаме с внимание нашата книжевност, то тряба да се увериме, че нашите писатели и журналисти са без глави; а ако тия писатели и тия журналисти имат своя публика, то тая публика е съставена само от «ръце и крака», които нямат нищо общо ни с главата, ни със сърцето. Българинът добива глава само тогава, когато стане ренегат, т. е., когато захване да работи за другиго, ако тая негова глава и да е чужда. Аз познавам цели стотини подобни ренегати, които играят по чуждите страни твърде завидни роли и които се отказват от своето народно име, за да могат да докачат помазен кокал. От завчера ние престанахме да бъдеме фанариоти, а станахме турци; от завчера престанахме да кърпиме фанариотският чувал, а захванахме да поддържаваме турската империя; най-после, от завчера престанахме да продаваме народността си на панелинската пропаганда, а захванахме да я продаваме на «Млада Турция». Ако би г. Михаиловски имал своя собствена глава, то не би мислил с чужд мозък; ако би о. Балабанов принадлежал сам на себе си, то не би продавал совестта си; ако би х. Иванчо имал глава, то би имал и мозък. Но горереказа-

ните три личности са част от седем милиона живи същества, които се наричат българи.

Но както и да е, а ние сме останали най-назад от сичките други европейски народности.

— Вие сте много требователни — ще да ни каже един от ония ентузиасти, които мислят, че «сичко, щото хвърчи, се яде».

— Ние сме добри за нази си — ще да ни каже един от ония просветители, който няма нужда «ни за мозък, ни за глава, ни за стомах».

— Ние сме си ние — ще да ни каже «Право».

Разбира се, че сичките тия отговори нямат никакъв смисъл; но и г. Блъсков има свои последователи, свои предшественици и свои едномисленици.

Ако вие дръзнете да кажете на някого из нашите писатели или на някого из нашите вестникари, че главата му е продупчена и че през нея преминува вятър, то той ще да ви отговори, че вие сте продадена душа, че вие сте подкупени от монголите, че вие сте предатели, че вие сте безчестни и пр.

Но да оставиме това и да продължиме своето обозрение. Ние сякога сме готови да кажеме, че са съвършено прави ония, които ни обвиняват, че нападаме на секиго, а особено на ония, които се наричат обществени деятели. «Барем старите хора пожалейте», ни пишеше един стар писател. Но кажете ни, можеме ли ние да не нападаме, когато тряба да се напада? Вестникаринът е човек на настоящето, а историкът на прошедшето. Вестникаринът е длъжен не да анатомира прошедшето, а да чисти настоящето. Историкът е длъжен да изучи човеческият живот, да изучи историческите събития и после вече да изведе резултат из своите изучения. Вестникаринът е длъжен да бъде огледало само на ония произшествия, които са плод от настоящето време, т. е. той тряба да бъде такова огледало, в което да се не отражава ни прошедшето, ни бъдещето. Ако г. А. или г. Б. е бил някога си добър учител или добър мислител, а сега е написал глупава книга, то вестникаринът е длъжен да разгледа само достоинството на неговата книга, без да разсъждава за неговите учителски достоинства. Аз не съм историк. Нашето почитание към старостта или към личните достоинства на Петра или на Павла не трябва да достигат дотам, щото за тяхната любов да лъжеме сичкият свят! Аз мисля, че старите и неспособните хора би трябало да съзнаят своето нищожество, т. е. да оценят своите достоинства, и да мълчат.

— Колкото зная, толкова и работя — ще да ни отговори един от нашите обществени деятели.

— Ние сме длъжни само да работиме, а бъдещето поколение ще да оцени нашите трудове — ще да ни каже г. Блъсков.

— Не е то така — отговаряме ние. — Ако Петър или Павел убие някого, то го съдят съвременните съдии, а не бъдущите историографи. А бездарните писатели, неспособните вестникари, полуобразованите учители, невежествените проповедници и «безглавите» публицисти са морални убийци. Секи вече знае, че возпитанието и образованието са начало на човеческата честност, на човеческото развитие и на човеческото благосъстояние. В Англия и в Америка с педагогията се занимават най-чистите, най-честните и най-способните мъже. Детските вестници се издават с голяма осторожност и с голямо внимание. А какво се върши у нас? Ако вие кажете някому, че Блъсковото «Училище» се издава за срам и за безчестие на българският народ и за развращение на нашите деца, то вам отговарят, че тоя вестник се издава за децата, следователно той може да бъде глупав до безконечности. Идете после това и решавайте — писателите ли са криви, или е крива нашата публика! Както щете, а ние сме готови да обвиниме по-напред публиката, а после вече литераторите. Нашето невнимание към обществените дела е познато вече секиму. А децата ни? Децата ни нека мислят сами за своето развитие. «Ръцете и краката не тряба да мислят ни за главата, ни за стомахът.»

Свобода, г. III, бр. 17, 21. X. 1872 г.

[А ЗНАЕ ЛИ Г. ПЪРЛИЧЕВ ЩО Е ОБРАЗОВАНИЕ?]

«Обявление. Господа! На народът ни липсува не учение, но възпитание. А възпитание не внъшява в сърцата, ни строгата Философия, ни най священний пример, ни висше

учение, колкото Поезията, тая благодатна девойка, която е истънчила толко народ прежде варваре, която при кротостта си, при наивните-си нрави, присъединява и пение Божествено, което може да омягчи и облагороди най-зверските сърца, да възхити; косми да възправи (?), сълзи да извлече, да вдъне пламенно рачение към добродетелта и ненавист към злото. За то съчинил съм в стихове малка книжка под имя възпитание или 12 нравствени песни, приемът на които и важна полза на ученици ще принесе и ще ме насърчи в дело по велико, по священо, което уже преди две лета съм почнал, и за скоро (съ Божия помощ и Ваше насърдчание) ще се свърши, не тъй безобразно (?), както е началото му обнародвано въ «Читалище» (брой 11, 12, 13 и 16) лето 1871, когато бях още в езикът неопитен, и за да се тури под печат не требува освен еще едно преглеждание, и средства веществени. Знаете, че по всюду насърдчаванието е показало артисти, че и худ борец поваля съперника си, ако чуе глас друга насърдчителен. Това като е тъй, напред: помогнете да Ви помогна. Поетите имат повече право, нежели Архимид (?) да кажат, «дай ми де да стана и земята да дигна». С надежда, че книжката ще се приемне по цялото ни отечество нарочно определихме най-умерена цена, сиреч 60 пари, предплатени в Цариград г. Ив. Найденову; съразмерно с спомоществованията ще се дават 10% екземпляри на настоятелите, и други 10% за бедните ученици. Г. С. П ъ р л и ч е в.»

Когато прочетох това мъдро и добре обмислено обявление във в. «Право», то хвърлих шапката си нагоре и извиках гласомъ велиимъ: «Отче Онуфрие, благодаримъ тя, яко сподобилъ мя еси узрети четиридесятъ книжниковъ болгарскихъ яже просвѣтятъ народъ твой!» Възхищението ми беше твърде голямо, защото и щастието на народът ни ще бъде голямо. Ако би г. Пърличев изхвръкнал из редакцията на «Право» и кацнал би в редакцията на «Свобода», то аз би го прегърнал и силно би го притиснал на гърдите си — заплакал би от радост. Но да не помислите, че аз се шегувам? В книжевността, а особено в българската, шега не бива. Г. Пърличев е един от ония велики личности, които са назначени от самото провидение да свършат захванатото от преди векове; с една дума, той ще да допълни числото на българските литератори, и българското просвещение ще бъде свършено.

И така, българското книжевно министерство ще бъде съставено от следующите лица: Пишурката ще бъде председател; г. Блъсков ще стане министър на просвещението; г. Ив. Найденов — министър на логиката; г. В. Стоянов — на археологията и на статистиката; г. Генович — на диплографията; г. Станчов — на драматургията и на черковните дела; г. Балабанов — на домашнята икономия; г. В. Берон — на естествената история и на математическите науки въобще; г. Кисимов — на б у б л и к а т а, на п у л и т и к а т а и на дипломатиката; г. Пискюлиев — на пискюлчетата; г. Я. Груев — на филологията; а г. Пърличев — на возпитанието.

Да видиме сега какви заслуги е направил и какви още ще да направи г. Пърличев на българският народ. В своето драгоценно предисловие той говори, че на българите липсува не учение, а липсува им возпитание, което той иска да допълни със своите прекрасни песни (гл. «Читалище», № 11, 12, 13 и 16 за 1871 г.). А знае ли г. Пърличев що е образование, що е учение и що е возпитание? Разбира се, че знае, защото, по неговото мнение, само поезията е способна да укрощава варварите и да облагородява техните зверски сърца; с една дума, поезията е в състояние да направи чудеса, ако само тая «благодатна девойка» се роди, като Венера, из мозъкът на Юпитера, т. е. из кратуната на г. Пърличева. Щом тая книжка, която се състои от дванайсет (тъй, тъй, от 12! Всичките велики хора обичат това число), а не от 11 и не от 8 нравствени стихове (?), то сичкият български народ ще да бъде изведнаж, в една минута, возпитан и облагороден. А ние досега и не знаехме, че возпитанието на един човек се намира в такава една книжка, която струва не повече от 60 пари (турски пари)! О, г. Пърличев, та вие сте били голям човек, а ние досега ви не познавахме и ходехме да се скитаме по светът, да четеме дълги теории за возпитанието, да изучаваме «Отхраната» в «Периодическото списание», да хабиме очите си над Блъсковото «Училище», да търсиме Дестервега и Фенелона и да отваряме първоначални училища! За 60 пари работа, а за цели милиарди теории и тежки мъки! Де си сега, Ж. Ж. Русо? Я излез, мой брайно, из гробът и порадвай се заедно с нази на нашето ясно слънце. Знаеш ли ти, че 12 песни, само 12, щат да направят това, щото ваша милост не сте могли да направите в продължението

на цели векове? А де си ти, Архимеде? Де е твоята математика? Твоите изречения изгубиха вече своят смисъл, както и твоето име. Но, почакай, почакай. Моля ти се, кир Архимеде да ми кажеш — Архимед ли си ти, или си Архимид? Но не сърди се на българите, че тия развалят името ти. Криви са не българите, а вашите гърци, които са ги возпитали така фалшиво. Гърците са направили из Берлин-Верелино, из Москва — Мосха, из Русчук — Русцуки, а из Меджид паша — Мезид паса. Кой ви е крив? Ако г. Пърличев да не би се возпитал във вашата школа, то не би наричал кокошките «кекешки»!

Още една велика идея. Сам г. Пърличев се съзнава, че преди две години той не е знаял българският език и че в онова време е написал «безобразните» свои песни във в. «Читалище»; но сега, когато българският език му е вече съвсем достъпен, той очаква само насърчание, и сичкото яйце ще бъде в чорбата. Ако би явил това известие някой прост смъртни, т. е. някой не поет, то той би трябало да ни каже така: «Преди две години, когато бях аз още глупав като овен, то преведох «Илиада» Омира; но в «Периодическото списание» ме направиха на прах и на пепел. Доказателствата на г. Бончова бяха до такава степен убедителни и дотолкова правдоподобни, щото даже и сами аз трябаше да се съглася, че главата ми е направена от прост материал.»

Но г. Пърличев отива още по-далеч. Той ни разказва, че и х у д и я т (слабият) борец надвива на съперникът си, ако чуе насърчителният глас на своите приятели. Из сичкото това се види, че г. Пърличев и до днес още се не надея на своите сили, и убеден е, че ако неговите приятели го не насърчат, то той ще бъде и занапред глупав, както е бил глупав и досега, т. е. «худ борец».

Но най-смешната фраза в гореказаното обявление е: «Помогнете ми, да ви помогна», т. е. дайте ми пари, за да ви наговоря глупости и да ви покажа своето нищожество. И наистина, с какво ще да помогне г. Пърличев на своите читатели, когато той не е в състояние да напише едно обявление, както трябва? С какво ще да ни помогне едни овен, който не е в състояние нито да блее? Най-после, с какво ще да ни помогне един глупец, който и сам се съзнава, че е писал досега само «безобразни» песни и че отсега ще да бъде малко по-умен, ако само вие му дадете пари?

Какви са тия наши писатели, какви са тия наши поети и какви са тия наши вестникари? Не ли ни е срам барем от чужденците да пишеме и да печатаме глупости? «Преди две години аз написах глупост, защото не знаех българският език, а сега ще да напиша нещо по-добро, защото изучих вече българският език!» Подобни съзнания могат да изрекат само идиотите и г. Ив. Найденов. Бре хей, празна кратуно, когато не си знаял българският език, то кой дявол те е накарал да станеш български литератор, български поет и български просветител? Не знаеш ли ти, че който иска да учи и да просвещава другите, то той трябва по-напред да научи и да образова сам себе си? Докога ще да си играеме с образованието и с науката? Докога ще да лъжеме народът? «Строгите философии, божественото пение, благодатните девойки, свещените примери, великите дела» и пр. са само едни голи фрази, които не са в състояние да покрият глупостта ти. Ако би вие питали нази, то ние би посъветовали българската публика да насърчи г. Пърличева с тоягата, защото само тя е в състояние да излечи или да укроти глупавите и неразбраните.

Свобода, г. III, бр. 18, 28. X. 1872 г.

[ОЩЕ ЕДИН ГЕНИЯ — К. САПУНОВ III]

Какините Доцините сладките думи,
какините Доцините дребните деца!
Б ъ л. п е с е н.

Ура-а-а-а! Ура! Нашето тържество е голямо. Тая неделя ние открихме, че почти сичките наши писатели приличат на х. Генча, който сичко знае, от сичко отбира и комуто сичко иде отръки. Между нашите писатели се появи още един гения, който фактически ни вече доказа, че ние сме велики хора, велики специалисти и най-повече велики духове. Тоя гения е Костантин Сапунов, син на Петра Сапунова, унук на Костантина I Сапунова, праунук на Петра I Сапунова и препраунук на Костантина II Сапунова. И така, Аврам роди Исака, Исак роди Якова,

Яков роди Костантина, Костантин роди отрочета «О българ-рода» и «Просвещение», а «О българ-рода» роди глупост, «Просвещение» же роди ослепление.

Но както и да е, а г. Блъсков е длъжен да подаде оставката си, защото първенството принадлежи г. Сапунову.

Но да оставиме шегата настрана. Ние явихме вече, че някой си К. П. С. Г. е издал книга под заглавие «О българ-рода», явихме така също, че един велики писател е намислил да издава вестник под заглавие «Просвещение». Ние мислиме, че книжката «О българ-рода» и в. «Просвещение» са се излюпили из едно яйце, защото глупостта се намира в еднаква пропорция и в двете «отрочета». Ако вие земете в ръцете си книжката «О българ-рода», то ще да видите, че камъните миришат на трендафел, че гаргата пее като славей, че кукумявката има архиерейски способности, че бог седи на оряхова черупка, че Стара планина сърба попара, че турците са козя пастърма и че българите са власата вълна; а ако прочетете «Просвещението», то ще да се уверите, че мухата суче мляко, че бикът е женско същество, че просвещението е циганска вулия и че търговията е поповска камилавка. Ако искате да говориме истината, то г. Сапунов надминува сичките наши писатели и в глупостта, и в невежеството, и в незнанието, и в тъпоумието, с една дума, той може да се сравни само с г. Проданеска или с г. Пишурка.

Но да оставиме прекрасните песни на г. К. П. С. Г. — защото, по думите на самият автор, неговата поезия ще да добие смисъл само във втората и в третята книжка — и да поговориме само за новият вестник. Питане е: за кого се издава тоя вестник, т. е. за кого се пишат тия глупости? Какъв е тоя вестник? Да ви кажа право, аз до днес не съм видял на тоя свят нещо по-глупаво, по-безсмислено и по-празнословно. Даже и г. Станчов тряба да се засрами от произведенията на г. Сапунова.

Български писатели! Още не знаят да говорят и да пишат правилно български, а завземат се да издават «Училища» и «Просвещения»! Издаваме «Просвещения», а не знаеме, че търговия е женски род, че вол е мъжки род и че прасе е средни род! Чудно нещо! Наместо да се поправяме, наместо да вървиме напред, наместо да бъдеме по-сериозни и по-честни, ние ставаме пò идиоти и губиме и последните останки от здравият разум. Ако разгледаме

нашите вестници — сичките, без изключение, — то ще да се увериме, че нашите умствени машини са още несъвършенолетни, че главите ни са необработени, и че «неестествеността» на нашият слог произхожда само от нашата глупост.

В Европа секи един човек има свои занятия: ковачът прави подкови, свирачът свири на сватбите, хлебарят меси хляб, а литераторът работи в редакциите. У нас сичкото това бива съвсем наопаки. Ако някой търговски син се изчапкъни и остави бащината си къща, ако някой «блудни син» няма що да прави, ако някой изхарчи бащиното си имане, то става или поп, или учител, или вестникарин. Кажете ни: имаме ли право, или не? Кой е г. Генович? Де е свършил науките си г. Блъсков? Много ли знае г. Станчев? От коя круша е паднал г. Найденов? Из коя академия е излязъл г. Чорапчиев? А сичките тия светила са редактори на различни политически, педагогически, духовни и културни вестници. И така, секи има своя програма, секи има свое направление, освен нашите литературни «синигери» и освен приснобладжените «обачета». Турските чиновници знаят своите граждански и криминални дела; търговците знаят своята търговия и акуратно лъжат един другиго; шпионите изпълняват честно и добросовестно своите занятия; а литераторите се щурат като куче във воденица и не знаят де стъпят и що им се иска. Наместо да изучиме този или онзи предмет, наместо да помислиме що пишеме, за кого пишеме и как пишеме, ние се стараеме само да обезсмъртиме имената си, т. е. да напечатаме каквато и да е попара и да покажеме на своите комшийки, че «ние сме ние». Знаеш ли ти кои сме? И така, в нашите мисли и в нашите разсъждения не съществува ясност само затова, защото ние не мислиме; защото ние пишеме не да ни разберат, а да се похвалиме пред глупците със своето знание; най-после, защото бозаджиите се завземат да шият чизми. Езикът на нашите «обачета» е до такава степен поповски, до такава степен «обачетовски», щото оглашените смъртни никак не са в състояние да го разберат; не разбират го така също и самите писатели, които мислят с петите и които пишат само затова, за да бъде написано нещичко. Така ли е, г. Пискюлиев? Разбира се, че сичкото това се плоди от гръцките философии и от елинското образование; но тия

плоди са размесени с турското «фариси» и с «диван-язасъето».

Сякому е вече известна приказницата за онзи турски кятипин, който не можал да напише: «Силвестрий отива в Силиврия», а написал: «Селебестра отива в Силистра.» «Аз отивам не в Силистра, а в Силиврия», рекъл пътникът. «Ти иди по-напред в Силистра, а оттам върви вече на където искаш», рекъл кятипинът. Подобен идиотизъм се случва и с нашите писатели. Когато вие кажете някому, че неговите «писания» са непонятни, то той ви отговаря, че хората щат да се усетят, че българският език търпи всякакви анахронизми и че в поезията се допущат и монголски изречения.

— Подобна дума не съществува в българският език — казвате вие.

— Аз и сам зная, че не съществува, но тя е добра за ритмата.

Но както и да е, а вестникът на г. Сапунова не заслужава сериозна критика. Ние мислиме, че преди да захванеме да просвещаваме слепите, ние сме длъжни да просветиме сами себе си. Когато слепецът води слепците, то и водачът и водимите падат в ямата. Ако не ни е срам от хората, то тряба да се засрамиме барем сами от себе си. Но защо да говориме много, когато и самите читатели на «Просвещението» щат да се уверят и без нас в глупостта на редакторът му? Докога щеме да бъдеме за смях на хората?

Свобода, г. III, бр. 20, 11. XI. 1872 г.

[КАКВА Е БЪЛГАРСКАТА КНИЖЕВНОСТ И ЖУРНАЛИСТИКА В РУМЪНИЯ?]

Да поговориме пак за нашите писатели, за нашите вестникари и за нашите народни предводители, защото «рибата захваща да смърди откъм главата». В преминалият брой ние говорихме вече, че нашите учители, нашите вестникари и нашите народни предводители принадлежат в числото на «блудните синове», които издават вестници, учат децата и поучават народът само затова, за да се прехранят. Това

е такъв един факт, който не ще никакви доказателства; но между нашите читатели съществуват и Томовци, които желаят да воврат пръстът си в сяка една рана и да се уверят за сичко със своите собствени очи. И така, това наше обозрение е само за Томовците.

Кажете ни сега: кой из нашите писатели, вестникари и народни предводители е изпълнил досега добросовестно своята обязаност? Кой из тия мъже е останал верен на своите начала, на своите цели и на своите принципи? Най-после, кой из тия светила е бил на своето място и кой е показал характер и постоянство? — Никой.

Да кажеме няколко думи за българската книжевност и за българската журналистика в Ромъния и да разгледаме нейният ход в последните десет години.

Секи вече знае, че Ромъния е била за българите оная света държава, в която българската мисъл и българската совест са намирали свободно поле; с една дума, в Ромъния българските писатели и журналисти са могли да изкажат своите болки, своите страдания и сичко, щото не са могли да изкажат под зелената чалма и под кадийската ръкавица. А свободната дума, свободната мисъл и свободното разсъждение е нужно за българският народ, който в продължението на половина столетие е бил свободен само да мълчи, да глупее и да работи за другиго. Българските гърди тряба вече да се разширят, българското дъхание тряба да се успокои, а българската мисъл е длъжна да потече по своят природен път. В Ромъния ние можеме свободно да изкажеме истината и да въздадеме секиму по делата му.

А изпълнили ли сме своите обязаности, т. е. били ли сме безпристрастни летописци на българският живот и на правителствените злоупотребления в нашето отечество? — Ние свободно можеме да кажем, че нашите летописци са били метильови и че нашите публицисти са седели на лебеничева кора. После смъртта на Раковски, в Ромъния са се издавали цели десет вестника («Пътник», «Хитър Петър», «Дунавска зора», «Просвещение», «Училище», «Отечество», «Народност», «Периодическо списание», «Дума» и «Тъпан»), из които са останали живи само два. Ако би захванали да говориме за литературното достоинство на гореказаните вестници, то би трябало да кажеме, че — освен «Тъпан» и «Дума» — ни един из тях не е имал

плоди са размесени с турското «фариси» и с «диван-язасъето».

Сякому е вече известна приказницата за онзи турски кятипин, който не можал да напише: «Силвестрий отива в Силиврия», а написал: «Селебестра отива в Силистра.» «Аз отивам не в Силистра, а в Силиврия», рекъл пътникът. «Ти иди по-напред в Силистра, а оттам върви вече на където искаш», рекъл кятипинът. Подобен идиотизъм се случва и с нашите писатели. Когато вие кажете някому, че неговите «писания» са непонятни, то той ви отговаря, че хората щат да се усетят, че българският език търпи всякакви анахронизми и че в поезията се допущат и монголски изречения.

— Подобна дума не съществува в българският език — казвате вие.

— Аз и сам зная, че не съществува, но тя е добра за ритмата.

Но както и да е, а вестникът на г. Сапунова не заслужава сериозна критика. Ние мислиме, че преди да захванеме да просвещаваме слепите, ние сме длъжни да просветиме сами себе си. Когато слепецът води слепците, то и водачът и водимите падат в ямата. Ако не ни е срам от хората, то тряба да се засрамиме барем сами от себе си. Но защо да говориме много, когато и самите читатели на «Просвещението» щат да се уверят и без нас в глупостта на редакторът му? Докога щеме да бъдеме за смях на хората?

Свобода, г. III, бр. 20, 11. XI. 1872 г.

[КАКВА Е БЪЛГАРСКАТА КНИЖЕВНОСТ И ЖУРНАЛИСТИКА В РУМЪНИЯ?]

Да поговориме пак за нашите писатели, за нашите вестникари и за нашите народни предводители, защото «рибата захваща да смърди откъм главата». В преминалият брой ние говорихме вече, че нашите учители, нашите вестникари и нашите народни предводители принадлежат в числото на «блудните синове», които издават вестници, учат децата и поучават народът само затова, за да се прехранят. Това е такъв един факт, който не ще никакви доказателства; но между нашите читатели съществуват и Томовци, които желаят да воврат пръстът си в сяка една рана и да се уверят за сичко със своите собствени очи. И така, това наше обозрение е само за Томовците.

Кажете ни сега: кой из нашите писатели, вестникари и народни предводители е изпълнил досега добросовестно своята обязаност? Кой из тия мъже е останал верен на своите начала, на своите цели и на своите принципи? Най-после, кой из тия светила е бил на своето място и кой е показал характер и постоянство? — Никой.

Да кажеме няколко думи за българската книжевност и за българската журналистика в Ромъния и да разгледаме нейният ход в последните десет години.

Секи вече знае, че Ромъния е била за българите оная света държава, в която българската мисъл и българската совест са намирали свободно поле; с една дума, в Ромъния българските писатели и журналисти са могли да изкажат своите болки, своите страдания и сичко, щото не са могли да изкажат под зелената чалма и под кадийската ръкавица. А свободната дума, свободната мисъл и свободното разсъждение е нужно за българският народ, който в продължението на половинна столетие е бил свободен само да мълчи, да глупее и да работи за другиго. Българските гърди тряба вече да се разширят, българското дъхание тряба да се успокои, а българската мисъл е длъжна да потече по своят природен път. В Ромъния ние можеме свободно да изкажеме истината и да въздадеме секиму по делата му.

А изпълнили ли сме своите обязаности, т. е. били ли сме безпристрастни летописци на българският живот и на правителствените злоупотребления в нашето отечество? — Ние свободно можеме да кажем, че нашите летописци са били метильови и че нашите публицисти са седели на лебеничева кора. После смъртта на Раковски, в Ромъния са се издавали цели десет вестника («Пътник», «Хитър Петър», «Дунавска зора», «Просвещение», «Училище», «Отечество», «Народност», «Периодическо списание», «Дума» и «Тъпан»), из които са останали живи само два. Ако би захванали да говориме за литературното достоинство на гореказаните вестници, то би трябало да кажеме, че — освен «Тъпан» и «Дума» — ни един из тях не е имал

свое направление, своя определена програма и свои преднамерени цели. «Пътник» се издаваше затова, защото г. Запрянов не е имал що да прави и къде да се дене; «Хитър Петър» излазяше затова, защото г. Паничка има своя собствена печатница; «Дунавска зора» се е печатала затова, защото не са съществовали други вестници; «Просвещение» е излазяло затова, за да бъде обезсмъртено драгоценното име на г. Сапунова III; «Училище» се издава за прехраната на дяда Блъскова; «Отечество» просвещаваше народът за инат на «младите»; «Народност» философствуваше за инат на «старите»; «Периодическото списание» более за душеспасението на основателните членове; «Дума» падна затова, защото нямаше що да дума и кому да дума, а «Тъпан» се успокои затова, защото мъртавците имат повече уважение.

За да докажеме фактически верността на нашите заключения, ние тряба да приведеме няколко примера.

Когато г. Кисимов издаваше покойното «Отечество», то той е седял на две столици; а когато тоя велики мъж проповядаше на «бубликата» умерена «пулитика», то в това също време той е мислил да иде в Търново, да открие на турците де се намира сол и да опаше правителствена сабля. С една дума, г. Кисимов е бил из числото на ония патриоти, които почти сякога са готови да съберат българският народ в своето собствено «чувство» и да живеят по-гладко и по-щастливо от своят «миличкн народ». Из достоверен източник се научихме, че българите отдавна вече са знаяли де се намира о т к р и т а т а от господина Кисимова сол, но не са се решили да известят правителството, т. е. да направят шпионство, по две причини: първо, да ги не накарат да работят ангария; второ, да се ползуват от тая сол сиромасите и добитъкът им. А г. Кисимов? Г. Кисимов, който едно време защищаваше народните интереси и който се хранеше от «милостинята» на някои и други личности, остави «Отечеството» и прибърза да издаде народната тайна и да добие от турското правителство по-дебел и по-мазен кокал. Сичкото това ни припомни «Тъпана» и оная достоверна карикатура, в която г. Кисимов се беше преобразил на куче и гризеше кокалът със спокойна совест. В онова време мнозина говореха, че г. Мънзов е престъпил през границата на приличието; а днес самите събития ни доказват, че горespectказаната карикатура е била крайно умерена. Кучетата почитат и господарите си, и кучещината си. И така, народните защитници стават народни предатели, свободните граждани стават турски чиновници, а «великите публицисти» продават совестта си и убежденията си (които, да кажеме право, у тях никога не са съществували) за една лула тютюн!

Друг пример. Преди няколко деня ние прочетохме в ромънският «Монитор», че един от българските публицисти се отказва от бащиното си име и от народността си. «Досега моето име е било Иван Касабов, а отсега ще да бъде Ян Касабян (Касабияну), защото моята първоначална (лясковска) фамилия е била такава.» Това обявление ни припомни неволно Дон Кишота, който се хвали пред своята въображаема любовница Дулцинея Тобозка, че той произхожда от една стара графска испанска фамилия. Чудни, непостижими и извънредни неща! В Лясковец съществуват Жани, Касабияни, Мачеларияни и сякакви Яни! Ние познаваме множество лясковски градинари, но ни един из тях не ни е казал досега, че в това село живеят ромъни; а домнулуй Касабияну с няколко реда ни откри втора Америка. Истина казва пословицата, че «великите хора са назначени за велики дела; а краставите гърбове са създадени от провидението само за чесане». А г. Касабов (яже назва ся во светом крещении Ян Касабиян) е един от великите хора, които се раждат само в Англия и които от самото си рождение се назначават за парламентът; с една дума, г. Касабов (или г. Касабиян) е лорд Палмерстон № 2. Разбира се, че за подобни хора са унизителни простите и грубите български имена. Представете си, че г. Касабиян води преписка с лорда Роселя или с графа Бисмарка; представете си, че лорд Росел или граф Бисмарк тряба да отговори г-ну Касабияну и на неговото поздравително писмо за нова година; представете си, най-после, че горesказаното писмо ще бъде изпроводено чрез ингилизкото или чрез германското консулство. Когато си представите сичкото това, то си помислете, че един от секретарите на едно из горesказаните консулства ще да дойде в къщата на г. Касабияна и ще да попита камердинерите му: «Дома ли е лорд Лулчо?» или «Може ли да ме приеме барон фон Хитър Петър?» или «Подайте това писмо на дона Ивана Касабова». Не уйдис-

ва! Из сичкото това вие можете вече да разберете, че за лорда Касабияна е било необходимо да промени името си; а Лясковец, за любовта на тоя велики мъж, е длъжен да се прекръсти и да стане Дублин или Манчестер. Не знаеме само какво да правиме с родителите на лорда Касабияна, т. е. не знаеме желаят ли и тия да станат лордове, графове и барони, или са намерени и занапред да ядат чушки. Ние мислиме — а нашите мисли са основани на неопровържими факти, — че ако българските родители на лорда Касабияна би пожелали да дойдат на гости в замокът му, то тия са длъжни по-напред да се посветят в рицарство или да се калаишат в благородство, защото, в противен случай, лорд Касабиян има пълно право да повдигне мостовете си и да затвори вратниците си. Тряба да ви напомня, че тоя мъж е бил преди малко време български публицист, български журналист, български партаист, български предводител и български писател. Но както и да е, а лорд Касабиян днес се вече кланя на третьо божество, т. е. той менява трети път знамето си, народността си, религията си и козината си. Най-напред той беше българин и хранеше се с български пари; после стана дуалист и хранеше се с 300-тях лири; а, найпосле, стана лорд Касабиян, за да продаде и ромъните. Тия личности са способни на сичко. Разбира се, че благоразумните ромъни не могат да имат доверие към ренегатите и лорд Касабиян, след година или след две, ще бъде принуден да се рекомандува на евреите или на циганите. Ние го съветоваме да промени името си на Грошон Давичон, защото с подобно име той може да излезе и пред графа Андрашия. Погледайте сега какви хора са защищали българските интереси и какви умове са правили партии! Ние помниме, че едно време «Народност» нападаше на огърчените и на овлашените българи; ние помниме, че тя наричаше издател или предател секиго, който не разделяше убежденията на барона фон Грошона Давичона; най-после, ние помниме, че барон фон Грошон Давичон беше повикал на дуел сичките български търговци, които му не дозволяваха да рови в касите им и които му противоречеха. Барон фон Грошон Давичон обичаше да живее раскошно, обичаше да държи слуги и слугини, обичаше да се храни в най-първите гостинници; а българската публика и богатите търговци нямаха желание да хвъргат

парите си на вятърът. Вследствие на тия фортуни «Народност» се приготовляваше да падне; но из Цариград пристигна Тесфан Райнов, донесе триста лири из тайните Али-пашовски фондове и закърпи я навреме. Когато българите се известиха, че в редакцията на «достоуважаемият вестник» са се появили и турски лири, то захванаха да не дават и онова, щото даваха дотогава, и «Народност» се помина скоропостижно. А кой е бил крив? Барон фон Грошон Давичон падна в страшно отчаяние (за инат на българите) и затвори се в своят кабинет. Дълго време той мислеше, че българският народ ще да му изпроводи червена бъклица и ще да го помоли да остави своето уединение и да се върне в неговите обятия; но времето преминуваше, годините се търкаляха, слънцето изгряваше и захождаше; а «неблагодарният» български народ и до днес още мълчи и нехае. Подобно равнодушие е в състояние да притисне и по-големите патриоти.

Но преди да свършиме, ние сме длъжни да обявиме, че евреите са намислили да издават еврейски вестник и търсят редактор. Редакторската плата ще да бъде твърде голяма. Разказват още, че ни един адвокатин не може да получи от своята грешна и безгрешна практика такъв доход, какъвто ще да има еврейският редактор, ако би адвокатинът изменил не само своето собствено и нарицателно име, а и бащината си вяра. Решете ни сега тоя въпрос: България ли е изгубила г. Касабова, или г. Касабиян е изгубил България?

Свобода, г. III, бр. 21, 18. XI. 1872 г.

[НЯМАЛА СИ БАБА РАБОТА И КУПИЛА СИ ПРАСЕНЦЕ]

ОТВОРЕНО ПИСМО

Ние сме наистина чудни хора! До вчера осъждахме гърците, че «тяхна милост» прави глупости, т. е. че тия харчат парите си съвсем залудо, а днес и ние сме вече захванали да им подражаваме и да вървиме към тяхната «обетована земя». Истина, че браилските гърци бяха

длъжни да си направят черкова, но тая черкова би трябало да бъде малко по-скромна и малко по-проста, защото едното розкошество влече след себе си и други розкошества. Тая гръцка глупост не можа да научи нашите българи ум и разум. Из Браила днес за днес се не чува нищо друго освен оплаквания, че нашата черкова е малка, че нейните камъни са прости, че нейните прозорци са ниски и пр., и пр., и пр. «Това би трябало да бъде така, а онова би трябало да бъде онака» — говорят нашите критици и показват ни с пръст към гръцката черкова. Добро! Моля ви се сега да разгледате следующите дела. Аз ви уверявам, че ако би вие помолили горереказаните личности да заповядат на събранието, да разгледат сметките на черковата и да положат пред олтарът на българският народен храм своята жертва, то тия «велики критици», тия «ситни патриоти» и тия «мъдри глави» ще да ви отговорят, че си имат работа и че нямат време да се занимават с «хорските» дела. Който не ще да даде, той постоянно критикува другите. Но както и да е, а ние не ще можеме да съчереме пари, за да довършиме напролет постройката на българската черкова. А не срамуваме се да искаме големи черкови или големи розкоши! Вярвайте ми, че за нашата черкова са дали помощ само няколко души търговци, които се отнасят към българското население така, както 1 към 1000. Ако кажеш някому да даде нещо, то той ти отговаря: «Нека дадат другите, а за мене е лесно», или «Защо ни е черкова, когато в Браила се намират на всяко кьоше по две — по три», или «нямала си баба работа и купила си прасенце; нямали си българите работа и правят си в Браила черкова»; или просто: «Аз не съм българин и не тряба ми българска черкова — аз съм се родил в Румъния». И така, нашата работа върви свищовски от сяка една страна. Ако седнеме в кавенето, то биваме големи философи; ако седнеме в кръчмата, то ставаме големи патриоти, а ако ни похвали някой, то сме готови да го целунеме седемдесет и седем пъти б а д и х а в а. Така също, ако седнеме в кавенето и ако земеме някой вестник, който ни разказва, че в това или в онова място се е отворило българско читалище или българско училище, то нашите «чичовци» се ухилват и хвалят се с народността си, а ако им кажеш, че тряба да се поправи училището и да се отвори читалището, то тяхна милост захващат да се

мусят и да ти разказват, че «кукувиците мътят в чуждо гнездо». Има и такива, които говорят, че са готови да пожертвоват и вехтите си хасъри, ако да не би им мешал Петър, ако да не би бил на светът Драган и ако да не би се мешал в тая работа дядо Михальо. И така, нашите работи вървят свищовски за «вини огресех», т. е. да се не дават парички. Кажете ми, г. редакторе, жертвоват ли евреите за своите хаври, или и тия лупат в чуждо гнездо? (Подобен патриотизъм бива само у нас. р.) Един от нашите кашариковци се отказва от своята обещана помощ само затова, защото в понеделник не валял дъжд, т. е. защото настоятелството се отказало да плати не знам кому си, (който, г. редакторе, е негов приятел), повече от 60#. Из тая философия се види, че горереказаният господин пристая да даде десет жълтици помощ за българската кочина (която се нарича училище, р.) само тогава, когато настоятелството заплати на неговото мекеренце 60 жълтици. Право ли е това? (Това ни напомни копелето на Насрадин ходжа, който искал да усвои казанът. р.) Женското дружество се е разшавало като бабичките на чистият понеделник. Това дружество, което съществува, както и турските закони, само на хартия — е намислило да отвори едно женско училище. Стана събрание. Една господжа каза на депутатите, че средствата на дружеството са малки (35 наполеондора), следователно тряба да се размисли възможно ли е неговото съществувание. Горереказаната господжа предложи, щото сяка по-богата к о к о н а да плаща по 10 жълтици, а по-бедните по една. В парламентът стана такава гюрултия, каквато не е ставала ни в едно блато, ни в хавра, ни в едно медресе. Депутатките се разделиха на две партии и усърдно изпоклеха една друга. (Когато браилските жени са до такава степен родолюбиви, то ние ги молиме, когато идат на някое събрание, да си обрязват нохтите, за да не стане някоя хата. р.) Забележете и това, че горереказаната господжа принадлежи на «лявата партия», т. е. тя не беше «многообразована» и не носеше още ни кокове, ни жупи, ни опашки, ни звънчета, а забражда се със своят чембер. (Молиме ви, г. дописниче, да ни явите, коя е тая господжа. Да не е пак баба хаджийка, която вече даде сичкото свое имане на браилските кокони, коконици и коконаши, за да си направят черкова и да спасяват душите си? р.)

Десничарите, т. е. мамалигарната аристокрация, която приема редовно «Базар», която се интересира със съдбата на Европа и която има космополитическо направление, защищаваше модите. «Ако захванеме да даваме по 10 жълтици за децата си, то тряба да ходиме голи» — говореше една.

— Ако захванеме да жертвуваме по 10 жълтици за народност, то тряба да умреме отгладе — говореше друга.

— Ние побягнахме из турско да не плащаме харач, а тука ни накарват да даваме за народност и за учение на децата — казваше третя. (Зло, мили мои сестрици, зло! И из Ромъния тряба да се бяга. Хайдете да бягаме в Абисиния, защото там не трябат ни ризи, ни гащи, ни образование, ни читалища и паричките ни ще да бъдат цели. . . Па ще да си ги вардиме. р.) Тежко ни на булгурът! (Тежко е вам, г. дописниче, а не на кашариковците. р.) Защо ли си не седим. . . и да си гледаме алъш-веришът. Когато не сме за пред кум, то не тряба да даваме причина да ни се смеят барем хората!

М.

Браила, 6 ноемврия

Свобода, г. III, бр. 22, 25. XI. 1872 г.

[ГЪРЦИТЕ СА СТАНАЛИ ЗА СМЯХ]

Гърците са станали за смях на сичкият свят. Ето що говори филетонистът на «Московские ведомости»: «Тежко нам, горко нам!!! Нам грози страшна опасност. Ние твърде лесно можеме да изгубиме това, щото сме считали досега за историческа основа на нашиятъ политически и нравствен живот. — Ние твърде скоро ще престанеме да бъдеме ние. За нищо и за никакво ние ще да бъдеме отлъчени. . . От що? Сами от себе си. С една дума, от нас искат да отнемат православието и да ни наградят със схизма. Такова ужасно известие ни донесоха днешните вестници. Аз съм смущен, възмущен, разтревожен. Отидох при жената си.

— Жено! Моя мила! Знаеш ли ти, че ние скоро ще да престанеме да бъдем православни? Знаеш ли, че и нашата дъщеря не ще вече да бъде православна?. . .

— Ти вчера повечеря малко повечко — каза жената ми и погледа ми в очите уплашено и с недоумение.

— Каква вечеря, моя мила, когато гърците, клетите гърци, не тия, за които си ти слушала в училището, а техните еднопленменици, които продават сингери, халва и рахатлокум, искат да ни «направят» схизматици. И така, ако някой ни попита отсега, каква сме ние вяра, то ние тряба да му отговориме, че сме «схизматическа». «А кои сте вие?» — «Еретици». . .

— Иди, мой мили, и легни си — каза жената ми.

Аз легнах, но не можах да заспя. — Не, кой е можал да очаква подобни неща?! Кажете ми, моля ви се, гърците. . . Ах, каква низост!. . .

Земах пак вестникът в ръка и десетина пъти го прочетох. «Ако руската политика накара св. синод да припознае българският екзархат, то Росия. . . ще бъде и сама провъзгласена за схизматическа.» Земах перото си в ръка, но кому да пиша и какво да пиша?»

После тия думи фейлетонистът говори, че както българите, така и русите са много криви, че са помагали досега на гърците и давали им са причини да ги лаят. «Ние би трябало да държиме себе си така, щото никой да няма право да ни оскърбява, т. е. ние би трябало да оскърбяваме другите», говори той.

Свобода, г. III, бр. 22, 25. XI. 1872 г.

[КОЙ ВИ Е ДАЛ ПРАВО ДА НИ НАРИЧАТЕ СХИЗМАТИЦИ И ЕРЕТИЦИ?]

Когато бях още мъничък, то направих такава една глупост, от която се срамувам и до днес. През един зимен ден майка ми излезе на пътят, седна на столът пред вратникът и захвана да се грее на слънце. Аз и брат ми стояхме около нея и подсмърчахме от зимното слънце или от студът. Реката беше замръзнала, но ледът се беше покрил с вода, която се стичаше из улиците. Изведнаж в главата ми се появи една твърде смешна идея.

— Мамо — казах аз, — кажи на Петка (на брат ми) да си изуе пантофите и да прегази реката.

— А защо я не прегазиш ти? — попита майка ми.
— Защото е студено — казах аз.
— Пристаям — каза майка ми, — но ако Петко прегази реката, то тебе тряба да ударя един добър бой.
— А защо щеш да ме биеш?
— А защо Петко да гази реката?

Това произшествие ме накарва неволно да сравня своята глупост с глупостта на вселенският патриарх.

— Ваше височество, кажете на българите да си ушият жълти джубета и да си купят зелени кюляви.
— А защо си не ушиете вие жълти джубета и зелени кюляви?
— Защото ни е срам да носиме такива дрехи, каквито не носи никой.
— Пристаям, но ако българите облекат жълти джубета и зелени кюляви, то вам тряба да се удари по един добър бой.
— А защо вие искате да ни биете?
— А защо българите да носят жълти джубета?

Но да оставиме шегата настрана. Какво иска от нас вселенският патриарх? Ние мислиме, че после провъзгласението на схизмата между българите и фанариотската ерархия няма вече нищо общо. — Да промените дрехите си! Смешно! Ако българите са се решили да свалят от шеята си фанариотското иго, то, вероятно, са помислили и за своето облекло, следователно негово високопреосвещенство не би трябало да става терзия и да крои подрясници. «Който има брада, той си има и гребен», говори мъдрата пословица. «Ако ми не дозволяваш вече да прекроявам совестта ти, да прешивам честта ти и да кърпя вярата ти, то тряба да ми дозволиш барем да прекроя дрехите ти!» Подобни идеи е в състояние да измисли само гръцката глава, която и до днес още не може да се излечи от византийската болест и от схоластическите мъдрости.

— Вие сте еретици, вие сте схизматици, вие сте непокорни християни, следователно вие сте длъжни да промените дрехите си и да се отличавате от нас, от православните, от гърците — говори патриархът и мисли, че говори умно, разумно и християнски.

— А кой ви е дал право да ни наричате схизматици и еретици? — питаме ние. — Кой ви е дал право да си играете с християнството и с православието? Кой ви е дал терзийско право да прекроявате хорските дрехи? Най-после, кой ви е дал право да повелявате на ония християни, които не припознават ни вашата власт, ни вашето архиерейско величие, ни вашите терзийски способности? Наместо да накарвате другите да преципкат реката, не е ли по-добре да я преципкате вие сами, които сте и по-опитни, и по-храбри? Вашите крачоли са отдавна вече засукани, а краката ви са мокри още от византийските времена. Ципкайте и не бойте се! Един безпристрастен човек ни разказваше, че някой си «православен архиепископ», който и до днес още е член на вашият синод, облачал твърде често женски дрехи, за да угоди на своята любовница, която носила име «братовчедка». Облечете сички по един фустан, по един кринолин и по един корсет: турете на главите си по един кок и по една капелина — и вие ще да заприличате сами на себе си. Секи тряба да се облача така, както изискват неговите наклонности и занятия и както му се види за по-добре. Не срамувайте се! Когато един човек се не срамува да държи в къщата си по три любовници, той не тряба да се срамува да носи и кринолин. Напред! Развратът е гръцки.

З а б е л е ж к а. Червените шалвари и жълтите ентерии не изменявайте, защото ще да изгубите своето ахамбашийско отличие.

Независимост, г. III, бр. 23, 23. II. 1873 г.

ЗАБЕЛЕЖКА ИЗ БРАИЛА

Кажете ми, защо хората обичат да сравняват нашите кокони с баба Хаджийка и нашите чорбаджийки с баба Кера? По моето мнение подобни сравнения не отговарят на своите цели, защото ни една кокона не е в състояние да прехапе «мермереното парче». Бабиният хаджийкин патриотизъм ние не можеме намери, ако счукаме в кутелът сичките патриоти, които населяват Влашко, Богданско и одеското пристанище. Ако счукате сичките наши патриоти, които живеят в странство, ако ги сварите и ги прелеете, то ще да излезе килаво дете. Из сичкото това се види, че баба Хаджийка не може да се сравнява с коконите така съ-

що, както не може да се сравни ни Нейко Петлето с Кралевича Марка. Освен това достопохвалната жена, която се нарича баба Хаджийка, е една от ония жени, които нашите образовани кокони имат обичай да наричат махаленки и на които имената се не срещат нито в «Периодическото списание» на дружеството, нито в цариградското «Читалище», нито в «Добродетелната дружина». На тия жени Стоянов не дава титла мадам, Балабанов ги не нарича господжи и господжици, а «Благодетелната дружина» им не казва милостивия господарки. Сичкото това е известно на нашите браилски патриоти, които в последньото време извършиха много важни дела. Тия важни дела се извършиха тайно, защото нашите браилски мъже са мирни, скромни и умни хора. Тия се бяха надумали да не известяват ни на една редакция за своите действия; но аз обичам да се похваля и да поблагодаря благодетелите на народът. Есенеска стана събрание, което имаше цел да попрекрои училището. Добър път! В събранието присъствуваше и малко и голямо, и богато и сиромашко, и мъжко и женско, и учено и неучено. Хвала богу! Сяка българска душа се радваше, сяко сърце тупкаше сърчено, сяко око светеше и сяко лице се усмихваше. Нека да е хаирлия! Когато захванаха да се подписват за обдържанието на горереказаното училище, то щяха да се издушат със своята бързина, и за половина час подписаха няколко милиона нули. Ако да беше траяла подписката до вечерта, то браилските патриоти можеха да съберат такава една сума, която би заминала и французкият заем. Кажете на букурещката «Благодетелна дружина», че в нашата браилска училищна каса жълтиците са захванали да плесенясват. Не желае ли горереказаната дружина да ги земе без проценти и да ги употреби за благодетелни цели, т. е. да ги промени на бонове, да ги заложи в банката и да купи кожи? Но както и да е, а училището се тури в добър ред. Учениците няма вече да изстиват, защото ще да си седят дома; учителите ще да тримирят; а аз ще да се червя пред г. П. Още една забележка. Бившият министър на «Книжевното дружество» отишъл в Цариград и оженил се за третьото отделение. За честта на младоженецът г. Генович-ефенди дал собат, дето присъствовали всичките ефендиета, които останали твърде задоволени от негово високо превъзходителство. Ясният глас, белите зъби и черната кожа на н. в. пр. били огледало, в което турските ефендиета могли да видят сами себе си. Невястата дала на своят младоженец орден на кадийската чалма, която той окачил наред с махмузът на Андрашия. Говори се, че браилската камера и негово сиятелство са били решили да повикат негово високо превъзходителство изново в министерството, защото сегашният министър щял да премине на друга служба, т. е. щял да стане министър на черковните дела.

М.

Независимост, г. III, бр. 24, 3. III. 1873 г.

[ДА ПРЕТЕГЛИМЕ СЪВЕСТТА НА Г. КРЪСТОВИЧА, Г. МИХАЙЛОВСКИ И Г. КИСИМОВА]

Кой може да определи качествата на една глупост или на едно шарлатанство, ако тая глупост или това шарлатанство се намира в утробата на един от ония хора, които се наричат образовани и които пишат истории или политически икономии? Кой може да отдели душата от тялото на г. Михаиловски и да определи нравствената чистота на тая учена личност? Кой може да претегли совестта на г. Кръстевича и да познае нейната тежелина? Най-после, кой може да познае душевните качества на г. Кисимова? Както щете, а тия вопроси са тежки и неудобообясними, защото психологията на г. В. Берона не е още могла да пусне корен в науката и да просвети мозъчната система на невежественото човечество. Освен това психологията на г. Берона се занимава само със здравите мозъци, а процесът на г. Михаиловски тряба да се разгледа с микроскопическо стъкло и да се обясни с математически доказателства. Сичкото това би могло да извърши най-добре «Българското книжевно дружество» или цариградското «Читалище»; но тия две академии са отдавна вече затворени, следователно много неща остават за публиката дълбока тайна. Ние ще да се помъчиме барем да събереме историческите и хронологическите факти в едно цяло — както е направил и г. Кръстович със своята история — и да помогнеме на цариградското «Читалище» в неговите бъдещи предприятия.

Да земеме най-напред г. Кръстовича и да опишеме не-

говите свойства. Тука се раждат пак въпроси: 1. Защо г. Кръстович се е отказал от екзархията? 2. Защо тоя г. Кръстович не прилича на българин? 3. Защо тоя учен мъж свири с чужда свирка? 4. Защо той не събере в едно цяло (както е събрал и българската история) своята честност и да я употреби за своето и м е, а пуснал я е да ходи по гръцките купища и да кълве чуждите нечистотии? На сичките тия исторически вопроси може да отговори само жената на г. Кръстовича. Най-напред тряба да ви кажа, че жената на българският патриотин, т. е. на г. Кръстовича, е православна, правоверна, неафоресана и неотлъчена от черковата гъркиня, която не може да живее без калугерско благословение. Един ден тая честита к и р и я отишла да се изповядва и да се причасти при един гръцки (фанариотски) свещеник, който я попитал чия е жена и на чий господ се покланя. Кокона Кръстович (Христопуло) обявила на свещенослужителят чия е жена и разказала му, че мъжът й е еретик, т. е. българин. Гръцкият ортодоксални свещеник се обещал да причести кокона Христопуло само тогава, когато тя накара мъжът си да се откаже от екзархът и да дойде в обятията на дяда Аврама. Произлязла отчаяна борба. Г. Кръстович изкопал дълбоки батареи, наместил топовете, забол народното знаме и приготовил се за сражение; но той нямал ония стратегически способности и онова патриотическо настроение, които одушевляли неговата кокона — и той бил победен. Когато бил заключен мирът, то г. Кръстович се съгласил да приеме следующите условия: 1. г. Кръстович ще да живее отсега под папучът на жената си и ще да чете кондакът на св. Марина; 2. тоя учен мъж ще да се откаже от екзархията и ще да се съедини с фанариотската хаврa; 3. той ще да продаде совестта си и честта си за една шарена фустанела; 4. той ще да бъде оночева, щото е бил досега, т. е. той ще да остане и занапред «учено животно», от което светът няма ни полза, ни вреда. Истина казваше Милетич, че сърбите са пропили царството си, а българите са го продали за гъркини. Секи из нас ще да се съгласи, че Милетич има пълно право. Когато с а м г. Кръстович, който е учен човек, се отказва от екзархията — следователно и от народът си — за една гръцка фустанела, то ромънските българи са длъжни да продадат и името си за едно гърне мамалига или за една суха слива. «Тата рус, мама рус, сам Иван молдован.» Ако някога българите намислят да направят паметник на г. Кръстовича за неговата «високоучена» история, то ги съветоваме да напишат на него следующите думи: «Тука лежи оная учена патка, която посвети сичкият си живот на фустанелата и която презря и народът си за тая фустанела. Чужестранче! Като преминеш покрай тоя гроб, то иди и кажи на българите да дойдат и да плюйнат на него по един път.» Молиме г. Кръстовича да преведе тия думи на гръцки, защото варварският език не тряба да украшава паметникът на Леонида II.

Да извадиме сега пред читателите г. Михаиловски. . . Но почакайте. Разнесе се слух, че преди малко време г. Михаиловски и г. Кисимов дохождали тайно в Букурещ, за да намерят българският революционни комитет и да го предадат на турците. Разбира се, че това известие или тоя слух не е съвсем верен, защото турското правителство, даже и в. «Дунав» са уверени, че гореказаният комитет е отдавна вече обесен в София и че софийшкият каймакамин по тоя случай е принесъл на аллахът голяма жертва, т. е. той накарал българите да му донесат десет овна, да ги изпекат и да раздадат месото на софийшките турци и на сокашките кучета. И така, ако г. Михаиловски и г. Кисимов са дохождали в Букурещ, то тяхната мисия е имала съвсем друг характер. Г. Михаиловски е родом татарин, т. е. той произхожда от една важна татарска фамилия, която в стародревните времена е живяла в Северна Добруджа. Тоя велики мъж се възхищава със своето важно произхождение и приготовлява партия, за да основе татарско царство и да излезе на бойното поле против панславизмът. Тряба да забележа тука и това, че татарското име на г. Михаиловски е Дьонме Хюсеин. Научихме се из достоверен източник, че Дьонме Хюсеин е дохождал в Букурещ само затова, за да се повиди с букурещките дьонмета и да заключи с тяхна милост тесен политически съюз. Чудно нещо! Защо г. Дьонме Хюсеин е дохождал именно в Букурещ, а не е отишъл в Плоещ, в Александрия, в Бузоу, в Зимнич и в Галац, за да заключи съюз с тамошните дьонмета? — Това остава за нас голяма тайна. Истина е, че и в Букурещ се намират няколко дьонмета; но тия дьонмета са намерени да съставят с г. Касабяна чифутска компания, която ще да тимари чуждите магарета. И така, г. Михаиловски тряба да потърси друга нива, защото семитическите народности не са още

развити до такава степен, щото да се решат да пожертвуват своите национални особености за любовта на Михаиловски и за неговата монголска федерация. Касабияно тряба да уварди своите чифутски особености, а г. Михаиловски е длъжен да си остане татарин и занапред.

Колкото за г. Кисимова, то неговата история е малко по-сложна. Г. Кисимов е една от ония личности, които обичат да се хранят по чуждите ахчийници (гл. в. «Тъпан»), ако би тия ахчийници принадлежели даже на солунският ахамбашия или на алжирските бейове. «Дай му кокал да гризе, па го остави да лае и на господаринът си!» Г. Кисимов беше едно време голям патриотин, който се приготовляваше да избеси сичките български неприятели заедно с жените им и с децата им. Кой не помни неговите патриотически «мъдрописания» в покойното «Отечество»? Кой не помни неговото лаене в същият вестник против невежествените патриоти, които не бяха в състояние да разберат, че щастието на народът се намира в богатите ахчийници? Дорде г. Кисимов живееше в Букурещ, то литаше по различни ахчийници, гризеше всевъзможни кокали и въртеше опашка пред различни господари; но когато отиде в България, то стана верен и привезан стражар на своите стари ловчии. Истина казва българската пословица, че «колкото ти и да храниш вълкът, то окото му е в шумата». Самата природа влече г. Кисимова към неговата стара бачия. Ако г. Кисимов и да ни разказваше във в. «Отечество», че той служи на народът си и защищава неговите свещени интереси, то ние имахме голямо съмнение, защото познавахме неговите природни влечения; а когато ни той обяви, че служи вярно и искрено на турското правителство, то ние от сичкото си сърце го благословихме със своята десница. Гюбрето тряба да се изнесе, за да не осмърди къщата ни. За българският народ е голямо щастие, ако сичките Касабяни, Юсуфи, кашариковци и вяропродавци свалят маските си и да се отделят «одшюю» доброволно. Добър им път!

Независимост, г. III, бр. 25, 10. III. 1873 г.

[ПРОТИВ НАС СА ЛАЯЛИ И ПО-ГОЛЕМИ ЖИВОТНИ]

Българската пословица казва, че «правият седи в темницата, а кривият в пивницата». Дали се заключава истина в тая пословица, или е тя измислена от някое нещастно същество, което е завиждало на щастливото човечество, ние не знаеме, знаеме само това, че правдата е отдавна ослепяла и че тя не намира вече място между честното човечество. Още преди 25 години руският поет А. Пушкин беше казал: «Вярата е останала само в Ерусалим, надеждата е потънала на морското дъно заедно с якорът, а любовта се намира между челюстите на враждебното човечество.» Разбира се, че Пушкиновото изречение е срещнало страшна опозиция, т. е. сиромасите и нещастните казват, че Пушкин е изрекъл евангелска истина; а богатите и дебелите говорят, че великият поет е «вагабонтин», който желае да отрови щастието на угоените телци. Кому да повярва човек?

Ако искате, то да направиме такова едно разсъждение, каквото обикновено правят ония високоучени мъже, които пишат в цариградското «Читалище» и във в. «Право» и които учат простите смъртни ум и разум в Русчушкото исляхане. Хайдете. На тоя свят живеят и такива хора, които имат обичай да лаят против сяка една светлина, която ги заставлява да се сетят за своята темна слепота и да познаят своето нищожество. Има и такива, които употребляват сичките си сили да унищожат тая светлина и да бъдат на своето място, т. е. да унижат другите, които са от тях по-добри, и да изплуват над водата заедно със своите подлости и със своите низки страсти. Секи познава действията на Раковски, секи помни неговите заслуги на отечеството ни, секи е видял вече резултатите от неговите многогодишни трудове, но ни един не се е погрижил да очисти името му от многочислените клевети, ни един се не е постарал да определи количеството на горериказаните заслуги и да запише неговото име в българската история или в историята на българското възраждение. Намират се и такива критици, които ни разказват, че Раковски не заслужава никаква похвала, защото не е имал приятелство с тяхна милост и защото не е слушал техните съвети.

— Ако Раковски да слушаше мене, то не би се случило това и онова — говори един.

— Ако Раковски да не би се скарал с мене, то не би помрачил името си — говори втори.

— Ако Раковски да би бил на моето място, а аз на неговото, то би видели какво би могло да се направи! — говори трети.

Разбира се, че сичките тия кинезки критици не струват ни гнила круша. Между тях и Раковски има такова широко разстояние, каквото се намира между небето и земята.

Аз съм слушал твърде често дълбоки разсъждения и чудни критики и против Х. Димитра и неговата свещена чета.

— Онзи вагабонтин отиде, та погуби хубавите момчета, които работеха на мушията ми сяко едно лято съвсем безплатно — говори един.

— За лудият човек е потребна луда смърт — говори други.

— Аз му казвах да не ходи, но той беше твърдоглав. Какво той направи със своята чета? Компрометира народът и нищо повече! Ако да не би бил Х. Димитър, то нашата екзархия отдавна вече би се утвърдила на здраво основание — говори трети.

Да кажеме сега какви са ония личности, които критикуват Раковски или Х. Димитра. Повечето от тях са подозрителни личности, защото живеят от неизвестни доходи и занимават се с двоесмислени занятия.

Преди няколко деня ние получихме по градската поща едно писмо, което ни молят да напечатаме във вестникът си и под което е подписана буква П. Ето го: «Господин редакторе! Научаваме се, че някои наши разпалени патриоти из Букурещ събират подписи против в. «Независимост», защото тоя вестник нападал на турците и на гърците и защото защищал интересите на българският народ. Из сичко се види, че тия личности принадлежат в числото на ония български патриоти, които преминалата година писаха низкопоклонни адреси на Али паша; които предлагаха (предлагаха ги на Арона, който беше изпроводен от в. везирин да шпионисва по Букурещ) своите услуги на третьото отделение и които се облизваха после Райновите лири. От една страна, нам е твърде жално, че между българите се намират подобни калпави и подли душици, които са готови да променят отечеството си за една лула тютюн; а от друга, ние се радваме, защото ще да се опознаеме между себе си и ще да вардиме баджаците си от техните зъби. Секи опитен човек тряба да се съгласи с мене, че ония палета са най-опасни, които хапят дебешката и които постоянно свиват опашката си. Ако «Независимост» се не харесва на турците и на техните блюдолизи, то за тях нищо повече не остава, освен да се откажат от тоя вестник и да приемат «Дунав» или «Солунският вестник», защото секи е длъжен да търси своето и да му се радва, както знае; а ние ще да приемаме и да четеме онова, щото отговаря на нашите потребности. Ние отдавна вече знаехме, че «Независимост» няма да се хареса ни на Ароновците, ни на чолмаджиите, ни на дебелите кореми, както им се не хареcваше и покойната «Свобода»; но «Независимост» се издава не за тях и не за техните приятели. «Независимост» чете — и ще да я чете — народът, който отдавна вече е познал кои са негови приятели и кои му са неприятели. Г. Михаиловски, г. Кисимов, Чорапчиев и други различни дьонмета се боядисваха с всевъзможни бои, които у тях се наричаха родолюбие и правдолюбие; но народът ги погледа през микроскопическо стъкло и рече им: «Вие не сте чисти!» И така, късно е вече! И последнята сламка ще да им се изплъзне из ръцете! Аз би посъветовал горереказаните наши патриоти да гледат своите частни интереси и да не вовират зурлата си, дето не тряба, защото на честните хора е вече прекипяло. Сяка подлост и сяка низост имат свой край. Ще дойде онзи ден, когато козата ще да се отдели, без да ще, от овцата и. . . Не минува вече калпазанството. Честните българи отдавна вече познават отде произлазят заразителните болести: но ще да търпят за време. Засега им е достатъчно само едно презрение.»

Това писмо ни напомни Гоголевите херои, т. е. Ивана Ивановича Перепепенка и Ивана Никифоровича Довгохчвуна. Иван Иванович подал на миргородските власти такова едно прошение, в което се говорило да хванат Ивана Никифоровича и да го изпроводят в Сибир, защото той (Иван Иванович) не иска да гледа в Миргород такава богопротивна зурла. Когато миргородските власти се наканили да разгледат тоя важен процес, то сурата свиня на Ивана Никифоровича дошла в канцеларията и откраднала прошението. Но както и да е, а «Независимост» се не харесва на няколко наши горещи патриоти. А защо? Защото тоя вестник е огледало, в което сяка една черна душа, чу-

жда и своя, може да види себе си и да се порадва на своето безобразие. Разбира се, че в това отношение сме криви не ние, а горереказаното безобразие, което е станало неопровържим факт и което неволно ни се подлага под перото. Една личност ни яви и имената на ония славни мъже, които събират подписи против «Независимост», но ние ще да поговориме за тях подробно само тогава, когато горереказаният протест излезе на видело. Тука ще да кажеме само това, че ни една от тия личности не може да погледа в очите на честните хора и да не почервенее. Ще дойде време, когато сяка една подлост ще да излезе на видело. Против нас са лаяли и по-големи животни, но правдата, която ни служи за оръжие, е побеждавала почти сякога. Ако би горереказаните мъже били малко по-честни, то тия би казали така:

— Вие ни не давате да крадеме, да лъжеме светът, да подличиме и да интригуваме, и ние сме принудени да се избавиме от вас.

Добър път!

Да кажеме още няколко думи. Горереказаното блато ни обвинява, че ние сме сръбски шпиони, руски подлизурки и революционери. Ние не опровергаваме тия обвинения и готови сме даже да потвърдиме тяхното съществование. Който има уши да слуша, нека слуша. Ние днес нямаме други неприятели освен турците, които са пили кръвта ни в продължението на 500 годин. Сяка народност, която не обича нашите неприятели и която ни желае колко-годе доброто, е за нас братска. И така, ако турците намислят да направят зло на Сърбия, на Ромъния, на Росия, даже и на Гърция, то ние ще да предупредиме сърбите, ромъните, русите и гърците, за да се вардят. Ако сичкото това е шпионство, то и ние сме шпиони. Искате ли по-голямо признание? Пази ни само, боже, от турските шпиони и от ония низки шарлатани, които продават съвестта си за една литра вино.

Засега стига толкова.

Независимост, г. III, бр. 26, 17. III. 1873 г.

[ВСИЧКИ НАРОДИ ЩЕ ИЗПРОВОДЯТ НА ВИЕНСКАТА ИЗЛОЖБА ПО НЯКОЕ ЧУДО]

Почти сичките народи и народности ще да изпроводят на виенската изложба по някое чудо, защото от тая изложба зависи щастието и нещастието на тая или на оная народност. Така например, ако турската «рамазанхалвасъ» и «миридитската боза» се харесат на граф Андрашия, то турската империя ще да продължи своето съществование, а миридитите ще да влязат в числото на европейските народности; а ако «печената тиква» на Сали ефенди и «малебието» на Хасан-аа не срещнат съчувствие от страната на Австро-Унгария, то положението на Европа ще бъде твърде критическо. С една дума, от бозата и от хáлвата зависи равновесието на Европа, както то преди няколко години зависеше от Наполеона III. Ако да повярваме на «Neue Freie Presse», то тая боза се приготовлява да направи големи чудеса! «Ние никога не сме мислили, че това господство има такова индустриално развитие» — говори тоя вестник. «Ние никога не сме мислили, че бозата има такова важно значение за човеческият прогрес и за щастието на народите» — казваме ние. Но както и да е, а турските философи са намислили да покажат пред виенските граждани сичките художествени произведения на своят османски хения, ако тия произведения и да са изработени с чужди ръце.

Аз мисля, че ако турците да би били умни хора, то тия би занесли във Виена и следующите неща: 1) една печена тиква с кълцани орехи; 2) две-три оки «иджи-биджи»; 3) една паница с шкембе-чорбасъ; 4) една зурла и един тъпан; 5) един пехливанин Късъ Хасан-аа из Русчушкото и 6) три-четири бръснати глави. Секи ще да се съгласи с нази, че тия шест предмета са национални произведения на турският народ, които никой не можа да му ги отнеме.

А какво щат да изпроводят на изложбата нашите правовславнейши гърци? «Имера» ни разказва, че гърците са намислили да занесат на изложбата няколко фалшиви древности, няколко парчета от останките на стара Елада и няколко дрипели от Византийската империя. От новите елински произведения, които се приготовляват за виенската изложба, по-замечателните са следующите: 1) една везаница чирози; 2) една калугерска фустанела; 3) два чифта калугерски червени гащи; най-после 4) цариград-

ският патриарх. Разказват, че последният предмет ще бъде «зело» интересен за виенските граждани и гражданки, защото подобно чудо не се е явяло ни на Олимп, ни на Св. гора, ни в Ерусалим, ни в папската столица. Едно само ни смущава. Ние не знаем още, сам ли ще да иде вселенският патриарх на тая знаменита изложба, или ще да поведе след себе си и своят клир, т. е. своите анепсии, своите архидякончета, редакторът на «Неологос» и г-на Сардели? Ако той да би попитал нази, то ние би го посъветовали да не ходи сам, защото във Виена съществуват големи съблазни и защото само в тоя клир се заключават каноническите преимущества на фанариотското чудо.

Да поговорим сега и за българите, които съставляват част от Балканският полуостров и от които зависят премъдростите на «Neue Freie Presse». И наистина, какво мислят да изпроводят българите на тая изложба? — Отговорете де! Ако българските патриоти да би послушали мене, то аз би ги посъветовал да изпроводят в. «Право», «Кудкудячката» на г. Пишурка, правописанието на г. Груева, патриотизмът на александрийските и плоещките българи, търновските училища, галашката черкова, поп Арнаудова et C-ie, хаджи Изанча х. Величкова Пенчович ефенди, отца Балабанова и «Братската любов» на букурещките българи. Ако сичкото това бъде малко, то ние тряба да изпроводиме и Дорча ефенди. Последнята рядкост ние се решаваме да изпроводиме само затова, защото сме намислили да конкурираме с фанариотите. Дето иде патриархът, там тряба да иде и Дорчо ефенди. Нека и немците видят «кои сме ние»!

Разнесъл се е слух, че г. Пискюллиев, който постоянно пее химни на реките и на търсищата, приготовлява една ода и на виенската изложба; а г. Сапунов III ще да ѝ посвети втората част от своята безсмъртна поема «О българ рода». И така, виенската изложба ще бъде знаменита от сяка една страна; но аз не съм задоволен и от нея, както не съм задоволен (по мнението на г-на Пахома) и от сичкият свят.

Ако би аз имал неограничена воля, то би накарал виенските фабриканти да ни направят такова едно огледало, в което да видиме не само състоянието на главите си, а и качеството на мозъците си. Това би било за нас милион пъти по-полезно, нежели сичките всемирни изложби. Ако би фабрикантите направили подобно огледало, то ние би ви-

дели, че в нашите мозъци съществува плесен, че нашият патриотизъм прилича на побеляла дреха, че нашата чест е сляпа от рождението си, че нашето самосъзнание е изветряло, че нашата гордост е потъпкана, че нашите свещени обязаности са разпродадени, че нашите сърца спят от дългият, че нашите души са прокиснали и че нашият напредок се намира само в устата ни. Подобно огледало би могло да открие и много други неща, за които нашите българи не са ни сънували. Така например ние би видели, че одеските ученици харизват «Венелинската библиотека» — която е съставена от сиромашки пот — на един от българските Крезове, за да я харижe пък той на цариградското читалище. Това ни напомни приказницата за ходжата. Един ходжа откраднал кравата на един сиромах, изял месото ѝ, а от кожата ѝ направил цървули и раздал ги на сиромасите «за бог да прости».

Тие неща заставляват секиго да се поразмисли. Ако одеските ученици са измрели до един, то библиотеката би трябало да стане вечно владение на «Благодетелната дружина», която е направена само да зема имотът на мъртвите; а ако тие ученици са още живи, то би трябало да се разпоредят със своята библиотека сами, защото г. Миронович не е техен комисионерин. А какво щат да правят търновските патриоти със своята библиотека после затварянето на училищата? Ние ги съветоваме да я харижат на тревненското училище; а Трявна да харижe училището си на видинското читалище; а Видин да харижe своите учители на софийското книгохранилище; а София да харижe своето женско дружество на цариградското читалище; а цариградското читалище да не харизва никому своите патриоти.

P. S. Тая минута се известихме, че по примерът на американците българската община в Букурещ е намислила да изпроводи своята академия, заедно с професорите и с учениците, на виенската изложба и да се похвали пред светът със своите наредби. Тая академия ще да убеди сичките педагоги, че началото на премъдростта е тоягата.

Независимост, г. III, бр. 29, 7. IV. 1873 г.

ЗА ПРЕД ХОРАТА ЛИ СМЕ НИЕ, ИЛИ НЕ?

Моралистите ни разказват, че търпението и кротостта са велики добродетели, а българският народ се отличава до най-крайната степен с тия качества, следователно величието е наше. Кой е търпял толкова, колкото търпиме ние? Турците ни яздят, безчестят, убиват и ограбват, а ние търпиме и надеяме се. Какво търпение искате от нази повече? 500 години сме вече търпели! Гърците ни съблачат, подиграват се с нашите свещени права, плюят ни в лицето, безчестят гробовете на нашите родители, оскверняват мощите на нашите светии и апостоли, а ние търпиме и надеяме се. Какво търпение искате от нас повече? Турците ни са направили на волове и впрягат ни в колата си, а ние възхваляваме правосъдието им и молиме ги да ни не считат за хора. Гърците ни презират и смеят се на нашата глупост, а ние ги молиме да ни дозволят да им бъдеме мекерета, да ни подадат освещената си ръка и да получат нашето християнско ръкоцелование (гл. г. Кръстовича). Какво търпение искате от нази повече? Ние надминуваме в това отношение и бога, който е дълготърпелив и многомилостив. Ако бог изгуби своето търпение, то изпровожда над хорските глави чуми, холери, опустошения, глад и скакалци; а ние прощаваме и на самото беззаконие, т. е. на сатаната, който е погубил и тялото ни, и душата ни. Какво търпение искате от нази повече? Дядо ти е строшен, баща ти е убиен, майка ти е обезчестена, сестра ти е потурчена, брат ти е затворен, синът ти е обесен, дъщеря ти е окаляна, а ти, д ъ л г о т е р п ч е, си седнал, та ни се хвалиш със своето търпение и със своето вернопданичество!

И така, нашето търпение е надминало и дълготерпението на Христа бога. Ние прощаваме не само нашите чорбаджии, които ни предават на турците, на гърците, на циганите и пр., но не дозволяваме и другиму да говори за тях и да им каже правото в очите. Дълготърпението наше е велико! Без да говориме, че нашите чорбаджии са изедници, без да говориме, че тия са предатели, без да говориме, че тия са шпиони, стига само да кажеме, че тия хора са нечувствителни към народното и към общественото добро, и ние ще да срещнеме голяма опозиция. Ще да се появят различни С-та и различни В. М-та, различни кореспонденти на в. «Турция», различни «квакуни», и ще да захванат да ни разказват, че ние сме пристрастни, че ние компрометираме народът си, че търпението е свещено, че на българският народ не тряба политически живот и пр.

Но хайде да положиме, че търпението и снизходителността са свещени неща. Бялото е бяло, а черното е черно. Ако ние да би приели за факт «старешките изречения» и ако да би поискали да се похвалиме със своето търпение, то светът (европейските народности) би се присмели на тия наши високи качества, защото разумът иска от сяка една народност нещо друго, нещо повече. Който иска да го уважават и да го почитат хората, той тряба да е човек, а не търпеливо говедо.

За да докажеме фактически своето заключение, ние тряба да приведеме няколко реда из една от кореспонденциите на «République Française», която е в състояние да отвори очите ни и която ни осъжда фактически. Дописникът на горереказанит френски вестник осъжда най-напред днешното гръцко правителство и продължава: «При сичкото това, народът (гръцкият) напредва, а тоя напредок ни уверява, че гъркът е обдарен с редки качества, с добродетел и със самопожертвование.» «Ако правителството и да не е за пред светът, то народът напредва и без него. . .» «Разбойничествата се унищожиха, защото гръцките селяни се решиха да воведат мир и порядок в държавата си; в Пирея, в Сира и в Патра промишлеността се развива твърде скоро, съставляват се банки, дружества за железни пътища и пр.» «Богатите търговци, които живеят в Турция и в Европа, употребляват една част от доходите си за благосъстоянието на своето отечество; Балтаджият, Антониади, Сингро и Мела откупиха Лавриум; други способствуват на металургическият напредок, трети въздвигат фабрики за памучни изделия; Балтаджията и Сингро отварят кредитни банки; пети съставляват парапловни дружества под название «Лойд» и пр.» «Гръцкият морален и материален напредок в Тракия и в Македония не е по-малък! Почти в секи град се отварят училища и гимназии от богатите гърци, за които и най-бедните подават съвсем драговолно своята лепта. Не съществува нито едно гръцко село, в което да няма гръцко училище. . . » «От тоя морален и материален напредок ще да се роди окончателното освобождение на

ония земи, дето едно време е царувала гръцката цивилизация. . . » «Истина е, че българите заплашват елинизмът със своята народност по Македония, но техните заплашвания са съвсем напразни. . . »

Из сичкото това читателите ни ще видят какво заключение правят другите народности за нашето търпение, за нашето безпристрастие и за нашето трудолюбие.* Секи вече се е уверил, че българският народ е по-честен, по-справедлив, по-трудолюбив и по-способен от гръцкият; но при сичките тия негови добри качества европейските вестници пак му казват: «Напразно, мой брате, напразно се стараеш да подлееш вода на гърците в Македония.» А защо? Защо българинът да не подлее вода на гъркът? Не затова ли, че българинът е по-неспособен и по-безнравствен? Не затова ли, че той е справедлив, че той е трудолюбив, че той е честен? Не, не затова. Европейските вестници осъждат българският народ затова: първо, защото е дълготърпелив, многомилостив и смиреномъдър; второ, защото той няма добри патриоти и достойни предводители.

С една дума, ако европейските вестници обвиняват българите, то ги обвиняват затова, защото техните крезове, техните чорбаджии и техните предводители не приличат на самият народ, не приличат на хора, не приличат на патриоти. Ти им казваш, че българският народ е останал по-назад от сичките други народности в сяко едно отношение, а чорбаджиите те наричат вагабонтин; ти им казваш, че ни трябат школи, че ни трябат достойни учители, че ни трябат книги, че ни трябат вестници, а тия те обвиняват в недоброжелателство; ти им казваш, че са потребни жертви, пожертвования и усилена борба, а тия те наричат хайдутин, хъш и бунтовник! Повтарям, нашите чорбаджии не приличат на гърците; а техният характер се приписва от европейците и на сичкият български народ. Кажете ни сега: може ли светът да почита такива едни хора, които са родени само за благосъстоянието на своето собствено шкембе и за вечна покорност?

* Ние мислиме, че горереказаната дописка е написана от някой грък, който обича да прави от иглата слон, от кир Сардели — Херкулес, а от Бертолдовите парцали — дълбоки политически съображения. Ние се съзнаваме, че българските чорбаджии са безчувствени скотове; но сякога сме в състояние да кажеме, че гръцките челебии не са отишли от тях твърде далеч. Р.

И наистина, с какви добри качества се отличават нашите крезове?

Тия не са родени за нищо друго, освен да трупат богатства, без да знаят защо ги трупат и за кого ги трупат. Попитайте г-на А. и г-на Б. в Букурещ, попитайте г-на В. и г-на Г. в Браила, попитайте г-на Д. и г-на Е. в Галац, попитайте г-на Ж. и г-на З. в Одеса, попитайте г-на И. и г-на К. в Цариград: защо и за кого тия чудни хора трупат своите богатства? Каква е целта им? Аз съм уверен, че тия щат да ми отговорят така:

— Ние печелиме само затова, за да бъдеме богати.

Какво може да очаква човек от подобни хора? — Нищо. А какво бива после смъртта на тия хора? — Пак нищо. Когато умре Петър, то дохожда Павел, захваща да мъти златните ейца и да се големи пред светът със своето богатство. С една дума, родило се добиче, пасло трева, пило вода, пестило, гоило се, отнимало, събличало, трупало около шкембенцето си лойчица и умряло, а после него дошло друго добиче, изяло лойчицата на първото добиче, угоило се и то, умряло и т. н. Разбира се, че никой не мисли за това благоутробно добиченце, освен ония, които е то ограбило или които са плакали след него за своите многогодишни трудове. Ако би питали мене, то аз би посъветовал секиго да остави тия добиченца да си пасат спокойно, т. е. аз би бил към тях снизходителен и търпелив — никога не би помислил за тяхното съществование; но чрез тях хората ни казват: «Напразно българите се стараят да подлеят вода на гръцката цивилизация.» С подобни кметове и чорбаджии, с подобни нотабили и предводители няма напредок, повтарям аз, ако и да желая да бъда към тях снизходителен и умерен. Така са ги оценили и чужденците, така ги оценявам и аз!

Да се попитаме сега: дали ще някога българският народ да добие такива патриоти и такива предводители, които би били в състояние да го избавят от пропастта, която му приготовляват и която му предсказват другите народности? — Аз се надеям; зората се раззорява.

Браила, 14 априлия.

М.

Независимост, г. III, бр. 31, 21. IV. 1873 г.

[НИЕ СМЕ РОДЕНИ ДА КЪРПИМЕ ЧУЖДИТЕ ДРЕХИ]

На светът съществуват и такива личности, които обичат да плачат на чуждите гробища, когато техните собствени родители лежат в земята непрелеяни, неоплакани и непоменени. Тая човеколюбива черта е най-много свойствена на българите, които в това отношение заслужават и похвала, и орден «османие», и китка босилек, и недоварена мамалига.

И наистина, на чей гроб не плачат благочестивите българи? За коя народност се тия не грижат? В кое царство и в кое господарство не кърпят чуждите дупки? Ако хвърлите окото си от Диари-Бекир и до Пеща, от Адриатическо море и до Оренбург, от Йоаническите острови и до Архангелската губерния, то ще да намерите българин, който от сичкото си сърце се старае да поправи чуждите недостатоци и който с голямо душевно напряжение се мъчи да закърпи чуждата дреха.

Подобно явление е происходило даже и в нашите исторически времена. Ако разгледаме с внимание нашата древня история, то ще да видиме, че българинът е кърпил няколко пъти покъсаната византийска империя, че той е плакал на чужди гробища и че щастието му почти сякога се е намирало в ръцете на чужденците. Историята ни разказва, че българското царство се е управляло повече от цариградските кокони, от византийските робове и от фанариотските калугери; а българските царьове и техните боляри са правили гръцки манастири и плакали са над гръцките гробове. По-голямата част от еничерската войска и по-голямото число от кърджалиите са били българи; най-главните днешни неприятели на българският народ, т. е. чорбаджиите, са българи; половината от фанариотското духовенство, което се е борило против българската народност, са българи; турските шпиони, които върлуват по градовете из България, са българи; най-после, чуждите агенти, които опропастяват народът ни, са родом българи. Кой способствуваше да се преселят толкова хиляди българи в Русия? — Българите. Кой помага на турското правителство да деморализира народът ни и да го направи неспособен за нищо? — Българите. Кой е оголил сиромасите и кой е съблякъл и ризата на селянинът? — Българите, беглекчиите, чорбаджиите. Кой предава народните хора, кой открива очите на сляпото правителство и кой поддържа деспотическата империя? — Чорбаджиите.

С една дума, българите и до днес още плачат по чуждите гробища и стараят се и за благосъстоянието на турската империя, и за цялостта на великата черкова, и за новоизбраното министерство в Гърция, и за акцизите в Ромъния.

Кажете ни сега: кой може да рече, че ние не сме велики хора, т. е. космополити и че ние не принадлежиме в числото на прославените интернационалисти? Ако захване да се гради гръцка черкова, то ние сме първи; а ако захване да се гради българско училище, то сме последни. И така, ние сме велики хора. Ако да не би били българите, които обичат хаджилъкът повече и от децата си, то гръцките калугери в Ерусалим отдавна вече би измрели отглади.

Решете ни още един вопрос. Защо българите обичат да ходят в Ерусалим на поклонение, когато техните собствени черкови стоят недоградени и когато «на всяко място ест владичество его»? Аз мога да ви уверя, че ако на благочестивите поклонници да не би се давала титла «хаджи», то ерусалимските калугери не би видели български очи во веки веков. Това е вярно като ден. Нашият българин обича да се отличава от другият българин с щото и да е, т. е. нашият българин обича да конкурира със своят съсед; но неговата конкуренция прилича като две капки вода на Тиеровата република или на магарето в басните на Крилова; с една дума, българинът конкурира със своят съсед така също, както конкурира и в. «Право» с в. «Турция». Секиму се е случвало да види през животът си как някое малко щрепелаче обува големите чизми на баща си и как се големи със своят накит пред своите едновръстни другари. Ако можете да ни кажете какво мисли в онова време горереказаното дете, то и ние ще да ви кажеме какво мисли онзи българин, който е ходил в Ерусалим на поклонение. «Аз съм хаджия», говори поклонникът пред своят съсед и накарва го да му се покланя.

Из сичкото това читателите ни ще да видят, че различието между хаджията и чорбаджията се заключава само в следующите неща: първо, най-напред чорбаджията тряба да стане хаджия, защото без тая титла той не може

да прослави лесно личността си и да яде селските мисирки; второ, хаджията купува из Ерусалим своите достойнства твърде скъпо, а чорбаджият продава народът си твърде евтино; трето, хаджия може да стане и най-глупавият човек, а чорбаджилъкът изисква известна частица от развалена душа и целокупнокалпаво сърце; четвърто, хаджият може да бъде и мършав човек, а чорбаджият е длъжен непременно да има «чувство». Разбира се, че тия различия не препятствуват нито на чорбаджият да стане хаджия, нито на хаджията да стане чорбаджия. Освен това чорбаджият може много по-лесно да изпълни своите предприятия в такъв случай, ако той още през младостта си иде на хаджилък и да стане хаджия.

И така, ние сме родени на тоя свят или да кърпиме чуждите дрехи, или да плачеме на чуждите гробища. В руските учебни заведения са свършили науките си около 40 души българи, но тия са останали в Росия да кърпят руските дрехи и да плачат на руските гробища; а българите постоянно се оплакват, че нямат учители, че нямат способни списатели и че нямат учени хора. Множество български фамилии говорят в къщята си гръцки и учат децата си ромънски; а нашият български народ се бори с гърците и ненавижда даже и чирозите им. Кажете ни, че и това не е така.

Хайдете сега да се обясниме. Кого хората наричат патриотин и кой заслужава това име? Патриотин, по нашето мнение, може да се нарече само онзи, който обича своят народ, който е готов да пожертвува за него и имането си, и животът си, и който се старае да прослави българското име и да го направи достойно за уважение. А можете ли вие да наречете патриотин оногова, който е равнодушен към народното величие и към своето собствено име? — Ние не можеме да го наречеме патриотин, но не можеме и да го обвиниме, защото неразвиеният човек живее само физически, т. е. като сяко добиче; но ние никога няма да простиме на ония развити и образовани патриоти, които се хвалят със своето име или със своят патриотизъм, а презират своето собствено семейство или своите собствени деца. По нашето мнение, тия патриоти са понищожни и по-низки и от животните, и от варварите. Ние познаваме множество такива българи, които, като влязат в кавенетата, са най-яростните патриоти; а кога

идат дома си, то изведнаж лягат под папучът на жените си и оставят децата си в ръцете на най-деморализираните същества. Разбира се, че както в отечеството ни, така и в Ромъния подобни патриоти съществуват твърде много, но ние не желаеме до време да являваме имената им. Тряба да кажа и това, че ако вие да би казали на някоя из тия личности, че е срамота и грехота да оставя децата си в подобно пренебрежение, то тя ти отговаря, че това не е ваша работа, че тя се грижи за своите деца и без вас и че вие сте твърде лошав човек. Намират се и такива, които захващат да се извиняват, т. е. които захващат да ти разказват, че жените им са гъркинки, че коконите им са влахинки, че бабалъците им са цънцари, че тъщите им са еврейки.

— Ако моите деца да би се родили в България, то тия би били българчета — казват мнозина.

— Турците са се родили в България, но останали са си и до днес турци — казваме ние. — А гърците?

Слушайте още и това. Ние познаваме двама българи, които водят гъркини, но на които децата са чисти ромънчета. Има още и по-чудни неща, но ние ги премълчаваме, защото ни е срам от съществованието им. Българите са парцали.

Независимост, г. III, бр. 32, 28. IV. 1873 г.

[ЧЕТОХТЕ ЛИ ДОПИСКИТЕ В «ТУРЦИЯ» И «ПРАВО»?]

«Кучето лежи на сеното и варди кокалът — нито го само̀ яде, нито го на другото дава», говори народът; а тая поговорка е останала още от най-старите времена, т. е. тя се е появила още тогава, когато се е появил и човекът. Кой не знае историята на Каина и Авеля. Каин убива Авеля само затова, защото неговата жертва се не приема от бога и защото Авел е по-честен, по-справедлив и подобър от брата си. Секи из нас — когато е прочел тия първи страници в свещената история — тряба да се е попитал:

— А защо Каин да убие брата си Авеля, когато е и той можал да бъде справедлив, праведен и честен?

— А защо кучето лежи на сеното и варди кокалът? — пита здравият разум и чуди се над човеческите (и над кучешките) глупости.

— Да направи човек някоя глупост, някоя подлост или някое шарлатанство е милион пъти по-лесно, отколкото да помогне на ближният си, на народът си и на отечеството си — отговарят опитните хора и продължават да живеят и да се радват на «чувствата» си.

— Следователно, човекът е длъжен да прави подлости и пакости — казвате вие.

— Работи и се надеяй — отговарят «чувствата».

— А какво да работиме? От кого да се надеяме? — питате вие.

— Работи онова, което ти заповядаме ние. Надеяй се на нас и не мисли за нищо — отговарят «чувствата».

— Аз тряба да мисля и да работя, защото не съм нито риба, нито ендезе — казвате вие.

— Махни се от тука — ти си вагабонтин, ти си хайдутин, ти си недоброжелател на отечеството си — говорят «чувствата» и лягат на сеното.

Ако сте вие слаб човек и ако обичате да лижете чуждите сахани, то тряба да отидете в сарафчийницата на едно от «чувствата» и да се изповядате. Когато свършите тоя християнски обред, то «чувството» ще да ви прочете следующата молитва:

— Чедо мое милое! Обаче и понеже достоинството на човекът се заключава в парите, то те съветовам да изпълняваш следующите заповеди: първо, когато срещнеш богат човек и млечна крава, то да им се поклониш до земята, да им се поухилиш малко и да се поуплашиш малко; второ, когато ти дадат руски цванчета да ги раздадеш на сиромасите за «бог да прости», то ги промени на гологани и спечели някоя пара и от мъртвите, третьо, когато някой от чорбаджиите се обещае да ти намери някое «доходно» място, то изпсувай сичките негови неприятели, които нямат щастие да се ползуват от неговата любов; четвърто, когато найдеш нещо нескриено, то го открадни, защото единайсетата божиа заповед казва «не зевай»; петьо, когато срещнеш някое нещастно създание, то го стъпчи под петите си и покажи му, че и ти имаш барем малко силица; шесто, когато видиш, че твоите неприятели са по-силни от тебе и физически, и нравствено, то стани шпионин, стани клеветник, стани безсовестно животно и старай се да им подлееш вода, дето можеш и както можеш; седмо, когато видиш, че шпионлъкът не помага и че лъжата е излязла на видело, то напиши адрес до министерството или до префектът, измисли сякакви интриги и небивалщини, накарай няколко глупци да го подпишат и помоли правителството да унищожи твоите неприятели, които ти не дозволяват да бъдеш безчестен и които свалят булото ти; а ако ти не помогне и това средство, то напиши две статии във в. «Право» и във в. «Турция» и избълвай сичката си злъчка на страниците им; осмо, в народните работи се мешай само тогава, когато се надеяш да добиеш някоя паричка; а щом видиш, че и от тебе щат да поискат помощ, то си плюйни на петите и скрий се в най-темната пещера, даже и в преизподнята; деветьо, когато някоя циганка ти заложи духалата си или когато някой циганин ти заложи чуковете си, то займи от другиго и дай му, защото другиму ти ще да заплатиш само десет процента годишно, а циганинът ще да ти даде 120/100.

И така, ако послушаш съветите на великият иконом, то след няколко годинки ще да си отпуснеш «чувственце» и хората ще захванат да си купуват съвети и от тебе.

Да видиме сега какво ще да се случи с тебе в такъв случай, ако ти бъдеш твърдоглав човек и ако се откажеш да свалиш шапката си пред великите комерчески светила. Ако твоя милост има свой собствени мозък и свои убеждения, то сичкото чорбаджийско блато ще да повдигне против тебе кръстов поход и ще да употреби и най-непозволителните средства за твоето опропастяване. Ни едно твое мнение, ни едно твое дело, ни една твоя крачка няма да преминат без псувни, без обвинения, без осъждения и без жабешки концерт. Ако кажеш, че турците са лошави хора, че черкезите убиват и ограбват народът, че правителството не знае що прави и пр., то блатото ще да даде един наполеондор на някое мекере, ще да го накара да напише дописка във в. «Право» и ще да те изпсува жестоко; ако кажеш, че между българският народ съществуват и лошави страсти, то горdesignated мекере ще да се провикне, че ти си по-голям неприятел на народът си, нежели «Неологос» и «Phare du Bosphore»; а ако кажеш, че ос-

вен Русия, Сърбия и Ромъния българите нямат приятели и доброжелатели, то чорбаджиите ще да ти дадат име «вагабонтин» и ще да разкажат на светът, че ти си подкупен от сърбите или от русите и че ти работиш за чуждите интереси. Но най-чудното е това, че чорбаджиите накарват да изговори тия няколко реда такова едно лице, което преди няколко години е издавало и само вестник и което е било до безобразие и пристрастно, и мъстително.

И така, чорбаджилъкът е и страшен, и опасен; той употреблява и най-низките средства против своите неприятели; той се не запира ни пред най-гнусната интрига; найпосле, той е в състояние да очерни и бога, ако види, че от това очернявание ще да добие каква-годе полза.

Да приведеме няколко примера. Преди няколко недели ние се срещнахме с такова едно лице, което има големи наклонности да чорбаджийствува и което мисли, че само неговите микроскопически убеждения са прави. Това лице захвана да ни съветува да бъдеме по-осторожни, защото хората ни наричат сръбски шпионин и руска подлизурка.

— А кой ви откри тая важна аксиома? — попитахме ние.

— Във в. «Турция» е напечатана из Букурещ против вас една дълга дописка, в която се говорят съвсем невероятни неща. Вие тряба да се оправдаете; вие тряба да се извините пред народът; вие сте длъжни да оперете името си.

— Кажете ми право, ако вие да би били на моето място, то какво би направили? Искате ли вие да захвана да викам против Сърбия и Русия? Искате ли да отворя във вестникът си рубрика и против Ромъния?

— Това не тряба да бъде — каза горереказаното лице.

— Как не тряба да бъде! Вие ме наричате сръбски шпионин и руско мекере само затова, защото не викам против тия две славянски народности; а в това също време ми не дозволявате да направя противното! — казах аз.

— Ако питате мене, то аз би ви посъветовал да не издавате вече своят вестник, защото тоя вестник е противен на българските интереси — каза философът и замина си.

«Тоя вестник е противен на чорбаджийските интереси, т. е. той разваля кефът на кучето, което лежи на сеното и варди кокалът», си помислих аз. Тряба да забележа и

това, че горереказаното лице говори съвсем друго, когато се срещне със сръбският или с руският консул.

Друг един наш патриотин ни дава право да викаме и против Русия, и против Сърбия; да не закачаме само Ромъния, която ни е дала гостоприемство, т. е. която ни е дозволила да покриеме шкембенцето си с два пръста лой.

— Сърбите щат да ни осърбят — викаше тоя патриотин.

— А ромъните щат да ни оромънчат — казах аз.

— Вие сте лошав човек — отговори горереказаният мъдрец и замина си.

Трети пример.

— Четохте ли в. «Турция»? Видяхте ли как ви нападат? Аз ви съветовам да отговорите, защото българската публика е захванала вече да се съмнява във вашата честност — говореше един от неутралната партия.

— Кому да отговориме? — попитах аз.

— На «Турция» и на нейният дописник — каза моят доброжелател.

— Аз не желая да отговарям на «Турция» само затова, защото тоя вестник е турски орган и защото букурещкият дописник е готов да продаде за зелена вратовезка съвестта си даже и на циганите. Когато той издаваше «Тъпан», то хвъргаше кал даже и на най-свещените неща; а когато стана ортак с Арона, то захвана да хвали турското правителство и да лиже саханите на неговите агенти. Може ли човек да има каква-годе полемика с подобни калпазани?

Моят доброжелател се разсърди, когато чу тия думи.

«Аз твърде добре зная, че дописките във в. «Турция» и във в. «Право» са писани не от г. М., а от ваша милост, защото само вие обичате да ровите огънят с чуждите ръце», си помислих аз и заминах си.

Но както и да е, а кучето лежи на сеното и варди кокалът.

— Ти работиш криво!

— Ако аз работя криво, то вие работете право.

— Работи и се надеяй.

Кучето лежи на сеното.

Независимост, г. III, бр. 33, 5. V. 1873 г.

[ВИЕ ТРЯБВА ДА ХВАЛИТЕ И ПЕТРА, И ПАВЛА]

— С подобен вестник вие не можете да излезете на край — каза една велемъдра глава.

— Молиме ви се да ни напишете програма и да ни разкажете какво да пишеме, как да пишеме и какво да проповядаме — казахме ние.

— Вашата програма тряба да бъде умерена, т. е. вие тряба да хвалите и добрите и лошавите, и патриотите и непатриотите, и глупците и умниците, и Петра и Павла — каза главата. — Ако вие да би били умен човек, то би трябало да промените програмата си и да разкажете на българската публика следующите неща. Първо, «Благодетелната дружина» в Букурещ, кажете вие, е направила досега велики дела: а) тя е изградила в Търново великолепна болница (тая болница носи название «Протич и съдружие»), в която се намират около 80 кревата. Болните се намират в добро здраве, докторите не спят ни дене, ни нощe, ризите се перат всеки ден, одровете се мият по пет пъти на денят и пр.; в) тя е изпроводила в странство няколко младежи, които изучават криминалните закони и които се приготовляват за министри на бъдъщето освободено (от горековазаната дружина) българско царство; с) тя е закопала в черната земя Тричкова, деда Силвестрия, доктора Селимински, Кифалова, Проданеска и др. т., и прикъткала е имането им, т. е. скрила го е да не плесеняса; d) тя е основала българско училище (академия), в което могат да ослепнат и най-окатите ученици,* които живеят под ясното небе; е) тя е изградила черкова, в която се разиграват всевъзможни карагьозчилъци и в която спасяват душата си не само конокрадците, но и владишките кучета; g) тя е дала едно бяло меджидие на една млада вдовица, защото ѝ били черни очите; h) тя е заплатила вече процентите на акционерите, които бяха вложили капитал за печатницата; k) тя е, тя е, много тя е. Слушай и това. Когато искаш да похвалиш някого от членовете на горереказаната дружина, то тряба да кажеш така: «Негово високоблагородие г. К. е намислил да направи големи неща» или «Негово високоблагородие беше намислил да направи големи неща», или «Негово високоблагородие е намислил да намисли и да направи големи неща», или «Негово високоблагородие би намислил да направи големи неща». Секи редактор е обязан да увеличава значението, да хвали и да полмамя чорбаджилъкът, защото парата е най-големият двигател в човеческият напредък. Ако ми кажеш «ваше високоблагородие», то на сърцето ми играят ситни дяволчета и аз тутакси изваждам кесията си и броя ти стойността на вестникът, а ако ми се опулиш, ако ми покажеш зъбите си и ако ми не свалиш шапка, то съм готов да те мъча до второ пришествие. Няма да ти се откъсне от езикът, ако ми кажеш сладка дума и ако ме наречеш «благородие»! Вежливостта е полезна за секиго, защото «кроткокото ягне от две майки суче». Второ, когато говориш за Браила или за Галац, то тряба да бъдеш така също и низкопоклонен и малко пристрастен. Ти тряба да кажеш във вестникът си така: а) браилските българи са по̀ патриоти от гърците, защото гръцката черкова се направи изведнаж (шегадан), а над българската мислят сичките философски умове, т. е. българската черкова ще да се развали и ще да се направи изново, защото е по-малка от гръцката и защото дюлгерите са заборавили да закопаят в темелите ѝ жената на Маноил майстор; в) браилското «Книжевно дружество» се е помирило и с младоженецът си, и с кумовете си, и с побащимите си, следователно «българският (политическо-икономическо-социално-културно и пр., и пр., и пр.) вопрос»* ще да се реши из Браила; с) браилското училище и галашката черкова ще да се венчеят не по-късно от Петрови пости, защото в онова време са евтини краставиците; d) браилското женско дру-

* «Будилник» ни разказва, че професорите на академията и епитропите на «българската совест» ловят децата по улиците и пращат ги да се просвещават в капелата; а аз видя, че децата на самите епитропи се учат в ромънските школи. Из сичкото това се види, че «Будилникът» няма добри сведения. Така ли е, байо Станкович? Така ли е, г. епитропче? Един от словослагателите на «Независимост».

* Разказват, че Браилската община мисли да изпроводи г-на Стоянова на Виенската изложба, за да се срещне с министерският син и да го помоли да кръсти г-на Геновича. Ако г. Генович приеме православие, то г. Стоянов е готов да го земе за законна съпруга, и в. «Турция» ще бъде преплетена заедно със статистиката. Разказват още, че г. Стоянов бил намислил да изпроводи във Виена своите ръкописи, които са приготовени за «Периодическото списание». Същият.

жество и галашкото мъжко общество са се решили да напечатат статистиката на г-на Стоянова, а г. Стоянов е намислил да отвори женски манастир; е) галашкото училище се е решило да купи браилският патриотизъм и да го харижe на «Добродетелната дружина» в Букурещ, защото тая дружина е назначена от самото провидение да варди мъртвите. Трето, вие сте длъжни да похвалите гюргевското училище, плоещката академия, александрийските патриоти, бъзовските «чувства» и крайовското доброжелание. За тия важни предмети вие тряба да кажете така: а) покойни Григория Попович остави добър доход на гюргевското училище, но французкият учител на г-на Раданова и икономията на г-на Стоянова се постараха да го затворят (т. е. да затворят училището, а не учителите и епитропите) и да спасят хорските деца от ново-непокорните времена и от българският напредок; в) плоещката академия е заръчала на дурумаджиите да й направят учител, който да има академически нос и воловска глава; с) александрийчени са намислили да направят нищо, да му дадат име нищо и да го употребят за нищо; а когато това нищо роди друго нищо, то да го харижат на българската ерархия; d) бъзовските «чувства» са успели да видят насъне, че хората са станали хора, следователно и тия велики патриоти не желаят вече да бъдат по-долни от александрийското нищо; е) крайовското доброжелание е намислило да умножи своите патриоти на 26, следователно отсега нататък това число ще бъле $7 \times 26 = 162$*. Четвърто, да не нападате на чорбаджиите, да подмамяте правителството (турското) и да хвалите сичкото българско духовенство. В своят вестник вие сте длъжни да разпространите следующите идеи: а) чорбаджиите (в Турско) са най-големите любители на народът, защото унищожават кокошките и прасците на селяните, които ровят бостаните им и които газят ливадите им; в) ако някой чорбаджия предаде някого или ако убие и онещастливи някого, то сичкото

* Чудни са историческите съдби! Разказват, че българският патриотизъм се поддържа само от бабичките. В Крайово и в Браила съществуват две баби хаджийки, а в Букурещ и в Гюргево две баби попадии, на които са се облегнали сичките български патриоти. Разказват още, че ако да не би били тия хаджийки и тия попадии, то сичките наши ромънски българи би станали Семизяни; а ако да не би била захаралийската баба Кера, то захарското женско дружество би заприличало на которак. Същият.

това той прави не от недоброжелание, а от народолюбие или от човеколюбие: секи човек тряба да помисли, че тоя чорбаджия има деца и унуки и че на тия деца и на тия унуки тряба да се даде образование и «непорочен» капитал; с) ако да не би бил чорбаджилъкът, то скумриите би се вовонили и България би се заразила от холера или от тифузна болест; d) турското правителство е съставено от Линколни, от Бисмарки, от Кавури и от Байсти, които са достигнали със своят ум до най-високите реформи (гл. «Allg. Aug. Zeitung» и букурещката дописка във в. «Право»), т. е. тия велики мъже са се решили да реформират даже и кучетата; е) ако в султанският дворец и да са разбиени няколко огледала, то това ни не препятствува да бъдеме послушни робове и не меша ни да гледаме търговийката си; d) лелиният ми син е владика, а брат ми е протосингел, следователно духовенството тряба да бъде свето и свещено даже и за редакторите. . .

Нашият ментор мислеше да продължи своите наставления до неизвестните предели на философията и благоразумието, но ние му прекъснахме думите със следующите думи:

— О, в. «Отечество», о, г. Кисимов! Де сте вие? Върнете се, приятели! Върнете се, учители велики! Върнете се, писатели още по-велики! Само вие сте в състояние да удовлетворите сичкият свят и да бъдете похвалени и от приснoблаженото «Право», и от «незабвена» «Турция». Върнете се и опишете Варвариното житие, Суецкият перешеек, Наполеоновото рождение, Алипашовите способности, комерческите нули, търновските камъни, свищовският пожар, Мустафа Фазил пашовската гемийка и пр., и пр.; върнете се и оплачете мистера Смита, Хаджи Бекташа, Сюлиман аа, Настрадин ходжа и пр., и пр.; върнете се и напишете животописанието на «Тъпанът», порадвайте се на неговото смиреномъдрие и благословете го със своята десница. Знаете ли вие, че кокалът не принадлежи вече на ваша милост, а на тъпанаринът? Елате по-скоро и прогонете из ахчийницата на вашият добродетелни и «чувствителни» господарин тоя безхарактерни «самозванец», който е бил едно време ваш неприятел. А вие, г. Генович, гледайте да намерите на Тахта кале някое място за своят нови приятел. Той има големи способности, т. е. той е и за пред кум, и за пред сват. Такова жи-

вотно може да се продаде в Цариград (на керестеджийниците) твърде лесно. Боят му е добър, гърбът му е здрав, главата му е голяма, ушите му са дълги, а цената му е $1^1/_2$ наполеондор.

Независимост, г. III, бр. 34, 12. V. 1873 г.

[ПРОЧЕТОХТЕ ЛИ КНИГАТА НА ПАНАЙОТА ХИТОВА?]

— Прочетохте ли книгата на Панайота Хитова?

— Вагабонтски книги аз не чета.

— А какво четете?

— Аз чета само писмата на моите кореспонденти за цената на оризът и за галашката пиаца.

— Аз ви съветовам да я прочетете.

— А какво се разказва в нея?

— Панайот разказва своите пътувания по Стара планина и описва животописанието на някои стари и нови български войводи. Освен това той говори и за букурещките българи.

— Хвали ли ги, или ги кори?

— Едни хвали, а други кори.

— А какво говори за нашата «Благодетелна дружина»?

— Лошаво не говори.

— А защо той да ни не каже и защо да ни не попита, когато се е решил да напечата такова важно дело?

— Не зная.

После тоя разговор в конторът на един от букурещките комерчески светила произлязла ювеналска критика и против Панайота, и против неговата книга. Едни казвали, че Панайот е луд; други говорили, че той е сръбски агентин; а трети разказвали, че е подкупен от турското правителство. Разбира се, че сичкото това се е говорило още в онова време, когато ни един от критиците не е имал никакво понятие за съдържанието на гореказаната книга. После дълги разговори «чувствата» решили да повикат г. Панайота пред «оризевото» съдилище и да го накарат да се откаже от своята книга; но Галилей останал твърд в своите решения и обявил на «свещеното съдилище», че земята се върти

около слънцето. Между съдиите се намерили и такива хора, които се постарали даже да приготвят «отречението» и да го поднесат Панайоту да го подпише; но Панайот им рекъл, че честта е за него скъпоценна и че думата му е свята. Мнозина ни разказват, че г. Панайот бил рекъл пред съдилището така:

— Аз и сам вече съм се убедил, че книгата ми е излязла малко раничко; но в това също време аз ви уверявам, че в нея се говорят само едни истини.

Други разказват, че г. Панайот е казал така:

— Много неща са прибавлени от редакцията.

Казал ли е първото г. Панайот, ние не знаеме, знаеме само това, че той не е можал да каже второто, защото ръкописите са цели.

Но да оставиме това и да поговориме за самата книга. Сам г. Панайот ни уверява, че той говори в своята книга само за ония личности, които са вече умрели, и за ония, които отдавна вече са компрометирани пред турското правителство и които живеят в Ромъния; следователно ни един смъртни не смее да нарича тоя «честит човек» вагабонтин, турски шпионин и машеник. Кого е компрометирал Панайот със своята книга? Кого е нападнал той неправедно? Кого е оклеветил невинно? Ако искате да говориме право, то единствената вина, която е направил г. Панайот в своята книга, се заключава в това, че той е скрил множество букурещки гнусоти, които би трябало да излязат на видело и да послужат за урок на бъдъщите обществени деятели.

Но да оставиме и това. Ние свободно можеме да кажеме, че книгата на г. Панайота тряба да бъде свещена за секи българин. Разбира се, че ни един из нас не тряба да обвинява тоя «честит» човек, дорде не прочете сичката книга и дорде се не опознае добре с нейното съдържание и с нейната безпристрастност. Ние уверяваме секиго, че ако би някой из нас свалил даже и месечината от небето, то пак нашите шест сенатори не би се решили да одобрят неговите действия. «Кучето лежи на сеното иварди кокалът.» Разбира се, че и ние нямаме намерение да сваляме шапка пред златните «телци», ако тия телци да би събрали в касата си даже баснословни милиони. На 11 мая в българската капела било държано второ заседание, на което се решили твърде важни дела, т. е. на това заседание

шестте сенатора намислили да накарат Панайота на-сила да се откаже от книгата си и да свали сичката вина на издателят ѝ. Освен това, сенаторите са накарали г. Мънзова да напише една ядовита брошура против Каравелова и да разкаже на публиката, че той (Каравелов) е най-големият злодей на тоя свят и че Панайотовата книга е преработена от него. Мънзов приготовил своята «дисертация» и прочел я на Панайота; но Панайот му отговорил, че за подобни неща не ще ни да чуе.

Разбира се, че и после това заявление г. Мънзов се е решил да напечата горереказаната брошура. Ето съдържанието ѝ. Г. Мънзов напада на Каравелова: първо, че той е изпроводил до сръбският княз поздравителен адрес във времето на неговото съвършенлетие; второ, че той е подкупен от сърбите; третьо, че е прекроил Панайотова книга. Тая брошура е прегледана и одобрена от цензурата на шестте, следователно тяхното мнение е еднакво с Мънзовското. Разбира се, че ние нямаме намерение да отговаряме ни на шестте, ни г-ну Мънзову, защото самата брошура ще да покаже своите рогове и ще да убие сама себе си; ще кажеме само, че тая брошура ще да засрами не нас, а шестте.

Колкото за Панайотовата книга, то ние я земаме под своето покровителство и готови сме да защищаваме и нейното съдържание, и нейното литературно достоинство; а ако Панайот ни разказва недостоверни произшествия, то обязаността на шестте е да ни открият истината и да ни докажат противното.

И така, правдата се не бои от неправдата, защото нейното предопределение е да изплува отгоре. Тия няколко реда са «нашите последни думи» и за Панайотовата книга, и за действията на шестте.

Колкото за завещанията на покойните Кифалова, Тричкова, дяда Силвестрия, д. Селимински и пр., ние ще да говориме и занапред, защото из нашите уста говорят няколко милиона българи, които търсят своето.

— Вам ли щеме ние да дадеме парите и къщята на покойните? — ще да попита някой от шестте.

— Идете до дяволите и с парите си, и с къщята си. Ние желаеме само да видиме изпълнени желанията на покойните — и нищо повече. Слушате ли? Ние знаеме де ви боли. Ако да не бъдеха горереказаните завещания, то вие отдавна би напуснали и народът, и народното добро, и своето име, и своите деца. . . Ако сте вие български патриоти, то е български патриотин и Митхад паша. Какво добро сте напраили досега на народът си? Направихте капела с чуждите капитали и разровихте огънят с чуждите ръце. Така ли е? Ако е така, то и Митхад паша е направил едно исляххане и няколко градини. Ние не знаеме вече ни какво да ви говориме, ни как да ви накараме да бъдете пò хора. Вие сте и смешни, и чудни, и достойни за съжаление. Нè мислете, че се шегуваме. Преди две недели вие накарвахте Мънзова да напише брошура (за пет лири) и да яви на светът, че ние сме сръбски агентин, а на 11 мая се кланяхте пред сръбският представител и наричахте «честните хора» шпиони и машеници! Панайот турски шпионин! Не ли ви е срам? Тоя човек е проливал кръвта си още в онова време, когато вие ядехте имането на мъртвите и когато се карахте между себе си за чуждият кокал; тоя човек защищаваше българското име и българската народност още в онова време, когато «ваша милост» се отказвахте от името си и наричахте се ту гърци, ту ромъни, ту цигани; най-после, Панайот защищаваше от турските хаирсъзи майките ви и сестрите ви още в онова време, когато вие и не хаехте за тях и когато се срамувахте да поменете имената им. И вие се не срамувате да го наричате шпионин и машеник! Времето ще да покаже кой какъв е, както е то доказало и много други неща. Вие се сещате за какви неща говориме ние. Разбирате ли, че вашето двоеличие е станало и смешно, и противно? Ще дойде време да бъде свалена и вашата маска. Издайте по-скоро брошурата си и тогава ще да видиме. Когато видяхте, че не помагат интригите, които вие употребихте против нас пред ромънското правителство, то обърнахте пандерата си. Ние ще да ви повикаме един ден да ни докажете много неща, а засега да премълчиме. . .

Независимост, г. III, бр. 35, 19. V. 1873 г.

[ДА Е ЖИВА БЪЛГАРИЯ! ДА СА ЖИВИ НЕЙНИТЕ КАСАБЯНИ, КАЛПАЗАНИ И ПР. . . .]

Из Крайово ни известяват, че празникът на св. Кирила и Методия се е празнувал в тоя град с такова тържество, щото тамошните кокони изгубили умът си и захванали да бият мъжете с камъни. Кокона-Евгения (т. е. кака Гана) и кокона Тодорица (т. е. кака Тота) се възхитили от горе-казаният празник дотолкова, щото насмалко щели да строшат главата на едного от своите съотечественици, защото той се осмелил да каже, че в Краставо село не съществуват ни Тодорици, ни Евгении. (Ако в Лясковец съществуват Касабияни, то защо да не съществуват и в Краставо село Тодорици и Евгении? р.) Една от тия кокони уверяла даже и мъжът си, че в Етрополе жените говорили на децата си така: «Вино, вино на майка, сами ти го на майка чева!» Разказват, че мъжът на тая кокона е скептик, а скептиците са в състояние да доведат до отчаяние и най-кротките същества. Тоя скептик не само че не повярвал на коконата си, но ударил ѝ и един добър бой. После тая операция горeказаната кокона е захванала да хвърга из прозорецът на къщата си по един брус и да бие българските патриоти, т. е. ония хора, които се наричат българи. Разказват още, че сичките крайовски баби Цвети, лели Тоти и каки Кукумявки ще да теглят едного от крайовските българи в трибуналът, защото той се е осмелил да им каже, че са българки. «По-добре ме наречи циганка, отколкото да ме наричаш българка» — казала кокона Тренка (по ромънски Траянополина. р.). Горeказаните кокони (т. е. каки) са избрали за свой адвокатин синът на дяда Семизова, който и сам желае да докаже, че неговата първоначална фамилия е Семизяно, т. е. че и свищовците са Я н и. Сичкото това ни накарва да посъветоваме българите да не ходят вече в Крайово, защото работата им е твърде спукана. Вървиш си из пътят мирно, а брусове ти падат на главата! Това е твърде неприятно нещо! Хората се хвалят със своята народност, а ние я «защищаваме» с брусове! (Да е жива България! Да са живи нейните Семизяни, Касабяни, Безсовестяни, Калпазани и пр.! Ние напредваме, ако да ни не уручаса някой! р.)

Независимост, г. III, бр. 36, 26. V. 1873 г.

[«ПРАВО» И «ТУРЦИЯ» СА МИША ПОПАРА]

Нашите цариградски вестници, т. е. присноблаженото «Право» и пренепорочна «Турция», са се решили да просветят невежественият български народ и да го посветят даже и в най-дълбоките дипломатически тайни. Така например г. Генович ефенди разказва на своите слушатели, че бразилският император е явил на султанът за смъртта на баба си; а «присноблаженото чудо» им разказва, че «вдовицата на почившият велики везирин Фуад паша умряла миналият петък след едно дълго болуване и погребла се в своята фамилиарна гробница на Гедик паша». Разбира се, че тия известия са и приятни, и полезни, и драгоценни за българският народ, защото само от тях зависи и неговото щастие, и неговото просвещение, и неговото бъдъще блаженство. Днес българският народ знае вече, че бразилският император е имал баба и че Фуад паша е оставил после смъртта си неутешна вдовица; а това е твърде много за един невежествен народ. Браво, г. Найденов! Из сичко се види, че вие сте се родили с естетическо чувство и че разбирате твърде ясно що е нужно за един народ и какви предмети са в състояние да отворят очите му, да избистрят мозъкът му и да го направят човек. Ако народът да не би знаял за смъртта на Фуад-пашовата вдовица, то би трябало да остане сляп до надгробната дъска; ако тоя народ да не би знаял за смъртта на бразилската вдовствующа императрица, то житото му не би могло да се роди и тая година; най-после, ако той да не би знаял родословието на Шерванзадето (Шерванзадето произхожда от персидски корен, гл. «Право», № 9), то прасците му би измрели от гърлицата. Браво, г. Найденов! Вие сте велик човек, вие сте Синтип философ, вие сте Разумни Радоя, вие сте Настрадин ходжа, вие сте Хитър Петър, вие сте Хаджи Хайвас, вие сте. . . вие сте «голямото добро-утро». Нека е жива оная майка, която е родила подобно чедо!

N. B. Молиме ви се, г. Найденов, да прочетете половината от тия благословии г-ну Геновичу, защото тоя учен мъж принадлежи в числото на ония хора, които трябва да се хвалят в «тайне». Ето ви и доказателства. Ако ние да би се решили да похвалиме г-на Геновича в своят вестник, то нашата похвала би му паднала като сняг на главата,

т. е. чрез тая похвала тоя велики човек твърде лесно би могъл да изгуби мястото си. Разбирате ли сега каква е работата? И така, вие сте обязани да го похвалите «келейно» и да му кажете, че българският народ умее да цени своите деятели, следователно тоя народ рано или късно ще да му направи паметник от оглождени кости и от неомиени сахани. Кажете му още, че когато умре Пия IX, то ще да му остави наследство капуцинска мантия и мешинен пояс.

Но както и да е, а вашите заслуги са твърде големи. Ние ви уверяваме, че животописанието на «Шерванзадето» ще да ви принесе голяма материална полза; а българският народ ще да ви помене в черковите си и ще да се помоли богу за душата ви. Напред, напред, момченца! Вървете напред и не бойте се. Ако ви дотрябат пари, то изпроводете вестниците си на Фуад-пашовите синове и помолете ги да поменат майка си. Ако Фуад-пашовите синове са чисти мюсюлмани, то тряба да дадат: на гладните по един симид, на голите по един фес и на жедните по чаша шербет. Напред, напред, момченца! Ние досега мислехме, че само в. «Дунав» има привилегии да оплаква падналите императори, ланският сняг, изгорелият плевник, разбиената паница и развaленият ечемик; но сега ясно вече видиме, че н. в. великият везирин (заедно със своята цензура) е дозволил и на «присноблаженото» да закопава мъртвите и да плаче при с а п о л и в и т е к а м ъ н и.

Едно само ни се показа чудно. Из Виена ни явяват, че в цяла Австро-Унгария се е появила голяма криза, която е принудила сичките фабриканти да затворят фабриките си. Кажете ни сега, ако българският народ се разплаче за бабата на бразилският император и ако захване да баялдисва за Фуад-пашовата жена, то щат ли нашите цариградски вестници да намерят бели кърпи за сълзите му и сини пошове за носът му? Ние сме уверени, че «Турция», която се не гнуси ни от едно природно явление и която се не отказва ни от един «совершен дар», ще да ни каже, че обязаността на г-на Геновича е само да накара народът да плаче и че обязаността на г-на Арнаудова е да помисли за очите му и за носът му, т. е. че г. Арнаудов ще да напечата турските закони, които щат да бъдат полезни не само за очите му, а и за носът му. Питане е сега — какво ще да отговори на горeказаният вопрос «присноблаженото», което е чистоплотно «калугеро-подобно» и целомъдрено, т. е. което прилича на инджетерзия? Китайците — които са най-целомъдреният народ на тоя свят — чистят носовете си с хартийки. Един китаец се присмял на един ингилизин със следующите думи:

— Европейците са луди хора! Когато някой из тях очисти носът си, то крие нечистотите в джебът си.

— А вие в такъв случай какво правите? — попитал ингилизинът.

— Ние употребляваме за тая цел нашите вестници — рекъл китаецът. — Който иска да очисти носът си, той откъсва едно парченце от някой вестник, изпълва желанието си и хвърга го.

Сичкото това ни накарва да посъветоваме и «присноблаженото», и «пренепорочната» да употребяват отсега мека хартия, защото българският нос е по-деликатен и от китайският, и от ингилизкият. За доказателство ни служи носът на самият редактор, т. е. обонянието на г-на Геновича. Ако редакторът на «пренепорочната» да би имал развален нос или лошави обонятелни органи, то не би можал да подуши даже и ония зефети, които произхождат в къщата на в. везирин или между персианците във Валиде хан. Г-жа «Турция» в това отношение почти сякога е изпълняла своите обязаности честно и добросовестно. Тя твърде често ни разказва, че зади г-на Игнатиева е стоял драгоманинът на В. порта. Браво, г. Генович! Бъди точен, бъди внимателен, бъди на своето място! Ако невежественото човечество не оцени твоите способности, то ще да те оценят историческите демони!

Слушайте и това. Вашият букурещки дописник ви разказваше, че ние гониме «сичките български учени мъже» и че нападаме на «честните и на непорочните» български вестникари; а ние ви съветоваме да не примате думите му буквално, защото в полициите съществуват оптически лъжи. Ние никога не би се решили да нападаме сериозно на такива микроскопически човеченца, каквито сте вие двоица, т. е. г. Найденов ага и г. Генович ефенди. Сериозна критика заслужва само онзи вестник и само оная книга, които приличат барем колко-годе на литературни произведения; а вашите вестници, без никакви размишления, могат да се нарекат «миша попара».

Когато ние четеме «присноблаженото», то твърде често си задаваме такъв един вопрос: «Българин ли е г. Найденов, или е друга някоя вяра? Ако той да би бил българин, то не би говорил и не би писал така неправилно; а ако е чифутин, то не би се занимавал с българските черковни работи. А името му? Името му е Найденов, следователно това име не може да принадлежи нито на грък, нито на турчин, нито на евреин. Ние мислиме, че г. Найденов е псевдоним.

Когато един от нашите цариградски приятели предложил г-ну Найденову горереказаните вопроси, то получил такъв отговор:

— Ако във вестникът ми и да се срещат погрешки, то тия погрешки са типографически.

Ние сме слушали подобни отговори от множество наши литературни синигери, следователно пред нас не минуват вече никакви извинения. Ако безсмислените фрази във в. «Право» да би били две или три, то ние би оправдали г-на Найденова; но тия занимават почти сичкият вестник, следователно и ние имаме право да кажеме, че г. Найденов не е нищо друго, освен «голяма литературна (или психологическа) погрешка». Истина казва «Будилникът»:

Найденов и Генович
са два философа:
един има вехтък ум,
други празна кофа.

Ако ние да би били «будилникарин», то би прибавили още и следующите стихове:

Ако тия и да пишат
много думи сладки,
но природата им казва,
че са божи патки.

Независимост, г. III, бр. 36, 26. V. 1873 г.

[В ТУРЦИЯ ПОЧТИ ВСИЧКО БИВА НАОПАКИ]

«Аллахът е велик, а Мохамед е негов пророк.» «Реките ще да тръгнат назад, моретата ще да пресъхнат, планините ще да паднат, дърветата ще да се унищожат, пясъкът ще да се изгуби, а волята на аллахът никога няма да се измени.» Тия поетически думи се повтарят по пет пъти на денят от секи «правоверен» мохамеданин; а г. Арнаудов е седнал, та ни печата някакви си турски закони, за които никой не ще ни да знае, които никой не уважава, които никой не разбира и които никой не зема в ръката си.

И така, за кого са написани тия закони и кому са тия потребни? — Ако питате нази, то ние ще да отговориме, че тия закони са необходими: първо, за турските министри, които се наричат законодатели и които обичат да се хвалят пред глупавите европейци със своите незаконорождени деца; второ, за г-на Арнаудова, който се нарича турски чиновник и който има къща и покъщнина; трето, за халваджиите и бакалите, които са първите любители на сяко литературно произведение; четвърто, за българските чорбаджии, които обичат да се хвалят пред селяните, че им са познати правителствените закони. И така, г. Арнаудов заслужава голяма похвала.

В Пловдив, както и в другите османски градове, съществува мюфтия, съществува кадия, съществуват молли и т. н. Добре! А знаете ли вие, че тия мюфтии, тия кадии и тия молли почти секи час плюят на цариградските закони? (Разбира се, че не на Арнаудовият превод, а на самият оригинал.) Знаете ли вие, че тия свещени лица се боят да земат в ръцете си тия «á la фиранга» закони, защото сяка напечатана книга и сяко неосвещено (от шехюл-ислямът) литературно дело е произведение на сатаната? Най-после, знаете ли вие, че сяко правителствено постановление, което има какво-годе противоречие с коранът, не заслужава пред техните очи никакво внимание? Ако не знаете, то ние тряба да ви явиме, че в Пловдив не щат нито да чуят ни за министерските доброжеланиня, ни за султанските реформи, ни за «Наполеоновите» кодекси, ни за равноправността на султанските поданици. Помислете си, че се намирате пред пловдивският мюфтия

и че сте обязани да слушате процесът на една българка, която се обвинява за нищо и за никакво.

— А имате ли свидетели? — пита мюфтията.

— Имаме — отговаря мъжът на българката.

— Аз питам не тебе, а нея. — говори мюфтият.

— Имаме — отговаря българката.

— Имате ли турци свидетели?

— В нашето село няма турци — отговаря мъжът на българката.

— Аз питам не тебе, а нея — повтаря мюфтият.

— Нямаме — отговаря българката.

— Ха сиктир дишаръ! — говори мюфтият.

Помислете си сега, че вие принадлежите в числото на ония гяури, които обикновено в османската империя се наричат «френк гяурларъ», и че не можете да търпите азиатски несправедливости и турски грубости, т. е. въобразете си, че вие имате неразвалено сърце, човеческа душа и честен темперамент. Ако вие имате подобни качества, то тряба да идете тутакси при пашата и да му разкажете какво сте чули и какво сте видели. Добре! Пашата ще да ви приеме á la ф и р а н г а, ще да ви подаде тютюницата си и ще да ви покани да седнете. Когато се свършат тия твърде приятни церемонии, то «великият забитин» ще да ви попита защо сте дошли и какво желаете от него; а вие ще да му разкажете своите забележки и ще да го помолите да каже на мюфтият, че подобни чиновници не правят чест ни на едно правителство. Когато пашата чуе вашите убеждения, то той ще да се засмее от всичкото си сърце и ще да ви каже:

— Вие сте чуден човек! Намерили сте от кого да се оплаквате и кого да съветовате! Хаджи баба е стар и болен човек. . . Той има добро сърце, но болестта (пиянството) го разваля. Знаете ли вие, че ако да не би била неговата болест, то той отдавна вече би станал шех-юл-ислямин? Знаете ли вие, че той е роднина на валиде султан? Негова майка е леля на валиде султан! Преди няколко години Хаджи баба беше повикан в Цариград да добие по-голямо място, но върховното правителство го върна назад, защото болестта му била твърде голяма.

Кажете ни сега: можете ли вие да проговорите разумна дума после това наивно признание? Можете ли вие да протестирате против такива «стари деца», които се признават и сами, че чиновническите злоупотребления се появяват по естествени причини? Най-после, можете ли вие да искате от една болна глава, от един гнил мозък и от един пиян човек правосъдие и справедливост? Ние знаеме, че за болните съществува болница, за лудите лудница, за пиените зимник, за пернатите тояга, а за престъпниците темница; но в Турция почти сичко бива наопаки, т. е. почти сичко върви нагоре с краката. Кажете, че и това не е така. «Аллахът е един, а Мохамед е негов пророк.» Който е живял в Турция, той знае твърде добре, че думата «дели» (луд) се дава като титла на най-способните и на най-уважаемите турци. Ако кажете на някой гурелив турчин «Дели Мехмед» или «Дели Хюсеин», то тоя турчин е готов да ви почерпи с две горчиви кавета, с един рахат локум и с три мастики; а ако му кажете, че той е кротък и мирен човек, то неговото отмъщение е твърде голямо. Да приведеме още един пример. В Шумненската крепост живее един полулуд дервишин, който лечи болните с различни бурени и с различни хамаллии. Преди малко време тоя азиатски Ескулап уморил няколко души низами; но началникът на крепостта го не наказал, защото тоя знаменит доктор носи титла «дели» и защото на низамите било написано от самия аллах да погинат от подобна смърт.

И така, лудостта, безумието, празноглавието и идиотизмът се ползуват с различни привилегии; а умът, знанието и образованието се преследоват с голяма ненавист и с необикновена ярост.

Секиму е вече известно, че русчушките турци живеят от Гюргево, т. е. секи вече знае, че тия турци пренасят в Ромъния череши, грозде, кайсии, риба и пр. и прехранват фамилиите си; но в последньото време «благодетелната» карантина е накарала множество голи сиромаси да останат без хляб и да просят милостиня. Преди няколко деня няколко души от тия турци отишли при Абдул Рахман паша и помолили го да бъде по-низходителен барем към динислямите, т. е. да дозволи барем на динислямите да пренасят своите череши в Гюргево и да се хранят. «Аллахът е един, а Мохамед е негов пророк.» «Комуто е писано да умре, той ще да умре, а комуто е писано да живее, той ще да живее», говорили черешарите с твърдо убеждение, че техните заключения са верни,

защото са основани на коранът. Разбира се, че и Абдул Рахман паша, който е чист и непорочен мюсюлманин, мисли така, както мислят и неговите религиозни братия; но цариградското правителство си играе и със съдбата на черешарите така също, както си то играе и с животът на 30 милиона живи същества. Ако европейците правят карантини, то тряба да си направиме и ние; а ако европейците яздат магаретата, то тряба да ги яздиме и ние. Кой може да буюрдисва на кефът ни? Но хората ни разказват, че европейците яздат магаретата така, както обикновено се язди магаре; а ние ги яздиме или напреки, или обръщаме лицето си към опашката им. По нашето мнение, и това не е голяма погрешка. «Хаджи баба е стар и болен човек, следователно ние сме длъжни да прощаваме прегрешенията му. Освен това той е роднина на валиде султан.» Когато един от европейските консули рекъл на валията, че карантината е назначена съвсем напразно, защото холера се е появила не в Ромъния, а във Видин и в Лом паланка, то Абдул Рахман паша му отговорил, че цариградското правителство има и в това отношение своя политика. Австрия и Виенската изложба никога не са се надеяли, че Турция ще да им разиграе подобен карагьозчилък. Идете после това и ставайте приятели с глупавите и с полудивите политици. В една из своите басни Крилов ни разказва, че мечката станала приятел с мечкаринът и обещала му се да го защищава от сичките горски зверове. Един ден мечкаринът заспал под едно дърво и помолил своят нови приятел да го варди от сичките негови неприятели. После малко време една муха кацнала на челото му. Когато мечката видяла, че на приятелят ѝ грози опасност, то грабнала топорът и тряснала мухата, т. е. тряснала мечкаринът по главата. С такава цел е направена и русчушката карантина.

«Аллахът е един, а Мохамед е негов пророк.» В Турция нищо не може да върви по естественият път. А г. Арнаудов превожда някакви си закони. «Луд свири, луд играе, кой го гледа, ума няма.»

Независимост, г. III, бр. 37, 2. VI. 1873 г.

[ЩО Е ПРОСВЕЩЕНИЕ?]

Що е просвещение? Що е образование? Що е напредок? Що е цивилизация? На тия вопроси умните хора са дали отговор още във времето на първата французка революция, но слепорожденитe къртици, елеопомазаните дебелчовци, дълбокоучените китюци и дървените философи сѐ още ровят старото гюбре и сѐ още търсят допотопното разкобниче. И наистина, какво нещо е онова н е щ о, което се нарича просвещение?

— Просвещението е просвещение, обаче и понеже то просвещава умът и душата, която (?) е душа на хората — ще да ни каже в. «Право».

— Сянката ти кьорова! — ще да отговориме ние.

— Просвещението прилича на муха, която суче мляко из търговиете — ще да ни каже г. Сапунов III.

— Сянката ти блъсната! — ще да отговориме ние.

— Просвещението е б л а г о у т р о б и е на родителите, които приготовляват децата си за ангелска нравственост — ще да ни каже в. «Читалище», което е захванало да печата и протестантски проповеди.

— Иди до дяволите със своята «нравственост» и със своето родителско «благоутробие»!

P. S. Но преди да продължиме своето обозрение, ние сме длъжни да обясниме значението на сладкозвучната дума «благоутробие». Какво подразумявате под име «благоутробие»? Аз познавам такова едно лице, което пише на майка си: «Благоутробная ми майко!», а на брата си «Много благоутробний ми брате»! Славянската дума у т р о б а се превожда на български корем, а думата б л а г о означава с л а д к о, следователно наместо «благоутробная ми майко» и «много благоутробний ми брате», нашият учен мъж би трябало да пише: «сладко-коремна моя майко» и «много-сладко-коремни мой брате».

И така, що е просвещение? — На тоя вопрос умните хора би отговорили следующето:

— Просвещение се нарича оная сума, която е съставена от положителни знания. Колкото един мозък е побогат с подобни знания, толкова е той и по-просвещен. Тряба да забележиме тука и това, че п о л о ж и т е л н и знания се наричат само ония, които са основани на математическите истини, т. е. които ни разказват, че 2+2=4.

Сяка наука, сяко знание, сяка книга, която не отговаря на питагоровската таблица, не заслужва нашето внимание. И така, между истинското просвещение и между католико-византийските нравствености съществува голямо разстояние. Истинното просвещение ти казва: «Познай сам себе си (т. е. изучи физиологията и анатомията на човеческото тяло); познай природните закони (т. е. изучи геологията, физиката и астрономията); познай природните истини» (т. е. изучи химията, механиката и пр.); а католико-византийската нравственост ни заповядва: «Почитай Семирамидините чирепи, благоговей пред Демостеновските «мъдрословесия», кланяй се пред Хайшините гащи, чуди се на Соломоновите премъдрости (по думите на нашето к о с т е л и в о «Читалище», Соломон е «най-премъдрейшият от сичките човеци на светът», защо бил казал на бащата: «Наказвай добре синът си, ако искаш да го направиш благонадежден.» (Гл. «Читалище», № 1, стр. 10), възхищавай се от схоластическото красноречие на отца Авакума, плачи пред изреченията на папа Гилдебранда, разсъждавай за безполезността на женското образование, напиши стихове лорду Странгфорду, проповядай демоногия и пр., и пр.; с една дума, създай си идоли и кланяй им се без никакви размишления и без никаква критика.

Ако желаеш да добиеш доказателства, то ние сме готови да ти укажеме на стотина, на хиляди, на милиони поучителни томове, които са се появили и преди, и после Рождество Христово. В своята знаменита книга «Княз куче» Едуард Лабуле говори, че когато Гиацинт отишъл в Африка и когато се срещнал с един черен арапин, то арапинът му рекъл, че секи гражданин е обязан да защищава своето отечество и че секи човек тряба да бъде равен пред законът.

— Из вашите думи се види, че вие сте изучили твърде добре Аристотеля — казал Княз куче.

— Аристотеля! — извикал арапинът, а после повдигнал нагоре своите големи бели очи и почесал вратът си. — В нашите места, както ми се чини, такова име се не среща. Види се, че това име принадлежи на някоя търговска къща, която няма още голям кредит.

— Не, мой приятелю — отговорил князът и почервенял от срам за арапското невежество. — Аристотел е бил един от най-великите гръцки философи, който е казал още около две хиляди години напред, че секи гражданин е длъжен да бъде определено време и воин, и съдия, и чиновник и че свободният говор и свободното преподавание са най-главните условия за човеческата свобода и цивилизация.

— А мене се чини, че не тряба да бъде човек велики философин, ако иска да разбере такива прости неща, които са ясни като слънцето по пладне. Останете една неделя в нашият град и вие ще да видите, че сяко едно дете ще да ви каже онова, щото ви е казал и вашият грък.

И така, правилното образование и истинното просвещение са до такава степен прости, ясни, вразумителни, полезни и необходими, доколкото са темни, противоречащи едно на друго, безполезни или вредителни ония благонравно-византийски школи и ония псевдофилософски науки, които затъпяват човеческият разум и които са в състояние да направят от човекът мирно, послушно, глупаво, слабохарактерно и нищожно орудие, т. е. да приготовят послушни робове за силните и за богатите разбойници. Тия робове се наричат «учени философи» и «разумни теологи». Европа е пред очите ни. Ние твърде добре знаеме, че тая Европа, която се гордее пред Азия и Африка със своят напредок и със своята голяма ученост, и до днес още приготовлява в своите школи или войници, или езуити и учени теолози, т. е. тя и до днес още се лута по кривите пътища и старае се да затъпи простият народ и да го употреблява наместо крава. Секи вече види, че Франция, която ние отдавна вече сме навикнали да уважаваме за нейните прогресивни начала, ходи по манастирите и търси Христовото сърце; а иконите ѝ падат от небето сами и приготовляват невежественият народ да храни многочислени калугерски ордени, които са били най-главната причина на днешното французко унижение. Секи вече знае, че ингилизките професори и испанските академисти още до вчера са проповядали, че някои хора са направени от бога да владеят, да живеят, да глобят светът и да възхваляват името божие; а други са създадени да слушат, да работят и да мълчат. Най-после, секи вече знае, че «православните и христолюбивите» наши братия славянофили, които днес защищават християнството с такава енергия и които постоянно говорят за праводолюбието и братолюбието, още до 1861 година са продавали своите «еднород-

ни» крестяни (мужици) като говеда. Когато Александър II освободи народът от това безчовечно робство, то против него най-много се бяха въоружили полските п а н о в е, които проповядаха космополитически идеи и общеевропейска любов, и оння стари и благочестиви робовладелци, които градеха черкови и манастири и които се сърдеха на правителството, че това правителство не освобождава Ерусалим от агарянците. Тряба да ви кажа и това, че по-голямата част от робовладелците се считат за «учени хора» и за «прогресивни светила».

Но да оставиме Европа и да поговориме за себе си. В нашите цариградски вестници почти сяка неделя се появляват по няколко статии за «просвещението», за «возпитанието», за «женското возпитание», за «телесното развитие на децата» и пр., и пр. Разбира се, че тия статии са съвсем противоположни между себе си, защото са земени из всевъзможни европейски, азиатски и африкански вестници и защото са побългарени съвсем необмислено и безцелно. Даже и в самото «Читалище» се намират няколко статии за педагогическите вопроси, но и тия статии опровъргават една друга, и тия нямат между себе си нищо общо. Ние мислиме, че редакцията на «Читалището» знае твърде добре, че секи вестник тряба да има известни цели или известна програма. Така ли е? До неделя ще да поговориме за тоя трънлив вопрос малко повече.

Независимост, г. III, бр. 39, 16. VI. 1873 г.

[Г. ШОПОВ ЗА ВЪЗПИТАНИЕТО НА ЖЕНИТЕ]

Ако имате намерение да си съставите какво-годе понятие за «возпитанието» и «просвещението» из нашият периодически вестник «Читалище», то ви съветоваме да си не губите времето и да не ровите страниците му. Това ще да ви каже и самата редакция. Искате ли доказателства? Ето ги.

В 7. брой на тоя достоуважаем, но чуден вестник е напечатана статийка, която има заглавие «По възпитанието на жените» и която е написана (преведена) от г. А. П. Шопова. Редакцията на горреказаният вестник говори, че тая статийка е «преведена твърде невнимателно» и че г. Шопов е длъжен да пише по-човечески, защото, в противен случай, редакцията ще бъде принудена да му затвори страниците си; а сичкото това ни се показа и чудно, и смешно, и безобразно. Слушайте. После това тая «ч у д н а» редакция ни разказва следующето: «Ний даже сме принудени да изповядаме (,) че и тая (статия) не би видяла бял свят, ако (да) не бяхми сбъркали да я дадем да се реди преди да я прочетем (??!!), за което и просим (молим) снизхождението на читателите, изкупующе тази си погрешка с уверение (,) че ний ще можем да отвдим (??? да о т в ъ д и м или да з а в ъ д и м гниди) и в г-на Шопова един полезен и деятелен труженик в (на) книжевното поле.» Освен това редакцията ни разказва, че учениците из третият клас могат да пишат и да превождат всевъзможни глупости; но да се «държат за една каквато и да е граматическа система».

Питане е сега: защо и за какво тая редакция печата подобни боклуци, които не одобрява и тя сама? — «Да насърчиме доколкото се може т я х н а т а бъдъща деятелност», отговаря самото «Читалище».

Друг вопрос. Учил ли се е в младостта си редакторът на тоя вестник да шие? Ако се е учил, то той тряба да знае, че на учениците дават най-напред да пробадат, после им дават да шият чубуклуци и тютюневи кесии, по-после калцуни, терлици и тузлуци, а най-после им дозволяват да шият аби, потури и т. н. «Който иска да крои и който желае да учи другите, той тряба да бъде майстор.» Разбрахте ли сега?

Молиме ви се да ни решите и следующите няколко вопроса: за кого се издава в. «Читалище»? Кому е то потребно? За каква цел се хаби мастилото и хартията? Какви причини ви са побудили да издавате именно в. «Читалище», а не да пасете патките? Кой ви е накарал да дозволявате на децата да кроят, т. е. да хабят и абите, и конците, и драгоценното си време? Кой ви е дал право да се подигравате с публиката и да я храните със смрадлика? Най-после, кой вие е дал право да разваляте децата, т. е. да ги насърчавате да правят глупости? Ние мислиме, че редакцията е деветдесет и девет пъти по-крива, нежели г. Шишков, г. Янко, г. Бобчев и пр. Ако редакторът на в. «Читалище» да би бил умен, разумен и зрял

човек, то би трябало да каже г. Шопову така: «Ако желаеш да учиш другите, то тряба по-напред да се поучиш сам, т. е. да се научиш да мислиш, да се научиш да пишеш и да се научиш да знаеш. По-добре е да бъдеш добър хамалин, нежели лошав писател.» Ако редакцията на в. «Читалище» да би направила това, то би спасила г-на Шопова и направила би из него барем добър гражданин. А сега? — Кой знае. Ако редакцията на «Читалището» се откаже занапред да печата статиите му, то г. Найденов, т. е. присноблаженото «Право», ще да ги посрещне с платоническа въздишка. А тогава що? — Тогава ще да се изпълни изречението на мъдрата българска пословица: «Луд свири, луд играе, кой го гледа, ум няма.» Но найчудното се заключава в това, че редакторът на в. «Читалище» е изпроводил горереказаната статийка в печатницата, преди да я прочете; а из сичкото това тряба да си съставим такова заключение, че тоя вестник може и без редактор. Който желае да напише «нещичко», то нека го изпроводи направо в печатницата. И евтино, и мило!

Да видиме сега какво ни разказва г. Шопов, т. е. да видиме на какво миришат и неговите теории за возпитанието на жените. Преди да захване да мъдрува и да излива своите балзами пред българската публика, г. Шопов превожда като епиграма думите на Исуса сина Сирахова, който говори, че «жена добрая веселит мужа своего и лета его исполнит миром». Из тия няколко думи читателите ни ще да разберат, че г. Шопов се е возпитал в Турция и че азиатската философия е погъделичкала и неговото «сладострастие». По-доле тоя учен мъж ни разказва, че жената е сърце на семейството, че тя «е възел на вопросът, който огрява със своите лучезарни лучи божият виноград» и че тя решава «благоденствието на секи един човек». Разбира се, че ако г. Шопов да би написал своята статийка за казълбашите, за кюрдите, за индусите, за персианците или за афганистанците, то би заслужил безсмъртна слава и вечно поклонение, но българският климат не търпи никакви «възели» и никакви «лучезарни лучи». Когато българинът намисли да се ожени, то той изпровожда майка си да му търси не «лучезарни лучи» и не «божи виногради», но моли ѝ се да му намери хрисима, работна, честна и вярна другарка, която е способна да дели с него и скръб, и радост.

И така, българинът няма наклонност ни към азиатското сладострастие, ни към западноевропейското идолопоклонство към жените. Разбира се, че ние му даваме за това голяма похвала. В България жената се ползува от своите човечески права така също, както и мъжът, следователно ние нямаме нужда да мислиме за «благосъстоянието на женският пол» и да измишляваме средства за неговото «образование». Науката, школата и образованието са човечески; тия не припознават никакви «полове» и никакви възрасти. Онова, щото е полезно за мъжът, не може да бъде безполезно за жената; а онова, щото е безнравствено за жената, не може да бъде нравствено за мъжът. Човеческото си остава човеческо и истината — истина. Ако желаеме да бъдеме хора, то тряба да гледаме на майките си като на хора и да им дадеме човеческо образование. Азиатското изречение «жена да боится мужа» и западноевропейското понятие за обязаностите на мъжът и на жената са унизителни, груби, варварски и безчестни за сяка неразвалена народност. Ако майките ни да би били возпитани по програмата на г-на Шопова, то ние отдавна вече би станали турци; а ако тия да би били возпитани по правилата на г-на П. Р. С., то ние би станали гърци. Това е вярно като ден.

И така, жената не тряба да бъде ни «сърце» на семейството, ни «възел» на вопросите, ни «божи виноград», но такъв също човек, какъвто е и мъжът. Ако земеме пример от Западна Европа за возпитанието на българките, то ще да добиеме кукли, а ако послушаме Соломона или Исуса сина Сирахова, то ще да произведеме робини. Когато Соломон е писал своите премъдрости, то в харемът му са се намирали 800 робини; а когато Жан-Жак Русо е писал своят «Емил», то г-жа Помпадур е управляла Франция и накарвала е мъжете да ходят нагоре с краката. Но ние казахме вече, че днешното западноевропейско образование (и мъжко, и женско) не е за нас, както не е за нас и азиатско-византийската нравственост. Това сме готови да докажеме почти сякога. Западноевропейските правила за женското образование ни разказват, че жената е обязана да знае няколко французки, ингилизки, италиански или немски фрази, да има добри манери, да се кити и да прелъщава своите почитатели, да повдига фустанът си така, щото да ѝ се види единът крак, да свири на кла-

вир, да се не занимава ни с децата си, ни с къщата си, и пр., и пр., а азиатско-византийската нравственост ни накарва само да се наслаждаваме от женската хубост и да се ползуваме от женското тяло така също, както би се ползували и животните. «Жена да боится мужа!» «Жена украшает дом человека!» «Жената е бисер на мъжкият венец!» «Жената е веселие в добрата къща!» За нас тия риторически (азиатско-византийски) фрази са и подли, и низки, и безчовечни. Честните хора би казали така: «Аз желая да бъда човек, следователно и майка ми е длъжна да бъде човек. Ако майка ми украшава венецът на баща ми, то аз ще да украся чалмата на султанът; а ако майка ми бъде свободно същество, то и аз няма да търпя никакъв деспотизъм.»

И така, ние мислиме, че жената тряба да се образова така също, както и мъжът. Истината тряба да е отворена пред секиго.

Независимост, г. III, бр. 40, 23. VI. 1873 г.

[«БЛАГОДЕТЕЛНАТА ДРУЖИНА» Е АЛФА И ОМЕГА НА БЪЛГАРСКОТО ЩАСТИЕ]

«Един събира, други вари, а трети сърба» говори нашата мъдра пословица. Ако между българите да не би съществували такива скептици, които са разположени да вярват само онова, щото им се харесва и щото е полезно за техният собствени интерес, то ние би оставили горната пословица без никакви обяснения; но българинът прилича на безверни Тома, който иска да «вложит перст свой в ребра его и да признает господа своего». И наистина, ние познаваме такова едно лице, което е разположено да вярва само онова, щото е измислило то само и щото отговаря на неговите наклонности и на неговите понятия.

— Абе, байо Пахоме, знаеш ли ти, че вчера е валял град? — казвате вие.

— Това не е истина — отговаря байо Пахом.

— Чу ли, байо Пахоме, че Наполеон е напълнил вече дупката? — питате вие.

— Това не е истина — отговаря байо Пахом.

— Абе, байо Пахоме, разказват че г. X. и г. Z. злоупотребляват народното имане — казвате вие.

— Това не е истина — отговаря байо Пахом.

Да видиме сега — защо байо Пахом не е разположен да повярва такива прости истини, които му разказват, че два и два са четири. Първо, г. Пахом има мушия, следователно сяко градобитие е за него вредително; второ, г. Пахом има французки акции, следователно Наполеон е длъжен да поживее барем две-три години; трето, една част от народното имане се намира в неговите ръце, следователно г. X. и Z. тряба да бъдат най-честните и най-първите благодетелни на човеческият род.

Намират се и такива личности, които са направени от самата природа да владеят и да заповядат. С тия личности не тряба ни да се говори. Ако им кажете, че кукувицата е в състояние да изпие умът даже и на кир Петра, то тия ще да ти отговорят, че кукувицата е великоподаник на «Добродетелната дружина», следователно г. Петър е съвсем безопасен; а ако им кажете, че слънцето изгрява откъм возток, то тия ще да ти отговорят, че то е обязано да изгрява откъм возток, защото зависи от «Благодетелната дружина». С една дума «Блгодетелната дружина» е и алфа и омега на българското щастие и напредок; а настоятелството на тая дружина е в състояние да свали и звездите, ако само да не би му мешали учените нехранимайковци, Наполеон III и австрийската политика. Преди няколко време ни се случи да се увериме, че интригите на Наполеона III са били до такава степен големи, щото в главната книга на «Добродетелната дружина», на 39-та страница, се намират и избрисани неща, т. е. някои и други цифри са изстъргани с някое «щастливо» ноженце и над тях са написани други. Идете после това и не говорете, че Наполеон III е бил голям интригантин! Случи ни се така също да се увериме, че австрийската политика и Метерниховата система са били за гореказаната дружина страшно убийствени. Из кондиката се види, че главните членове (които се наричат основателни членове и честни настоятели) са били приследовани от австрийската политика твърде безсовестно. Въобразете си, че кир Колони е пожертвувал за благосъстоянието на тая дружина в продължението на няколко години само 120 гроша стари, д-р Протич е пожертвувал 62 гроша, д-р Висилиади — 54,

днешният касиерин две 00 и така нататък. Както щете, господа, а това тряба да е австрийско масло. Ако да не би било автрийско масло, то «Добродетелната дружина», която е съставена с цел да помага на вдовиците и на сиромасите (на куците и на слепите), не би плащала на касиеринът си по 8+ месечно.

Нека говори кой що ще, а ние ще да кажеме, че у «Благодетелната дружина» е сичко почтено, сичко благородно, сичко сладко, сичко валчесто, сичко дебело, сичко сито, сичко изчистено, сичко благонравно и сичко аристократическо. Искате ли доказателства? Ако тая почтена дружина не приглашава сичките българи в своите заседания, то са криви не настоятелите, а тяхната почтеност и тяхното чистоплотие. «Ние не можеме да дозволиме на секи бозаджия да вовира зурлата си в нашите с а л о н и и да ни разгледва кондиките», говори честното настоятелство. Разбира се, че това настоятелство има пълно право. Ако бозаджиите да би вcovрели зурлата си в х и о т с к и я т салон на г-на Колони, то би видели такива чудеса, от които би се уплашили и мечкарите; а ако би тия бозаджии разгледали кондиките на дружината, то би се уверили, че г. Протич е посвещен в рицари без никакви от неговата страна пожертвования.

Един българин, който има обичай да се присмива и на най-благородните глупци, ни разказваше преди малко време, че кир Колони и г. Протич са избрани за главнокомандующи на «Добродетелната дружина» само за това, защото са се обългарили и защото са дозволили на едно българско слънце да им казва «байо». Разбира се, че не секи би се решил да пренесе такива жертви пред олтарят на «Добродетелната дружина». Да земеме за пример Петреска, дяда Спаса или дяда Ивана. Тия хора са до такава степен невнимателни към «Добродетелната дружина», щото със своето твърдоглавие са довели настоятелството до най-отчаяното положение. «И къткахме ги, и подмамяхме ги, и избирахме ги за настоятели на дружината, и обещахме им се да освободиме България, и врекохме им се да им харижеме Ерусалим — нищо не помага! Петреско иска пари, а дядо ти Спас е жилав като върбова пръчка.»

Но да оставиме шегата настрана. Почти сичкият свят се е убедил, че между букурещките българи не съществува ни любов, ни съгласие. Това е света истина. Но кой е крив? Ако питате нашите старци, то тия ще да ви кажат, че ако да не би били «младите», то тия би направили големи чудеса; а ако питате «младите», то тия ще да ви кажат, че ако да не би били «старите», то тия би возкръсили и Лазара. Кой е крив? Ще видиме. Ние свободно можеме да кажеме, че са д о б р и и едните, и другите, т. е. че «тряба да изгориме Петра и да посипеме Павла». Хайдете да бъдеме безпристрастни. Който е чел покойният в. «Народност», той тряба да си е съставил понятие, че ако да не би били «старците», то г. Касабов (т. е. Касабяно) би направил и от краставиците «Траянови походи»; а който е имал счастие да прочете Кисимовото «Отечество», той би трябало да се убеди, че ако да не би били «младите», то старците би прокопали и Суецкият канал. Разбира се, че както е лъгал г. Касабов (т. е. Касабяно), така също е лъгал и г. Кисимов. Единствените занятия на старците са да печелят и от живите, и от мъртвите, да се големят «на вересия», да дебелеят и да осъждат младежите; а единствените занятия на «младите» са да обикалят черковата «Св. Георги», да рицарствуват по кавенетата, да се разговарят за плодородието на женският пол и да броят звездите. Кой е крив?

Преди малко време ние се срещнахме с един богат букурещки търговец, който ни предложи следующите няколко вопроса:

— Кажете ми — каза той — защо се не съедините със старите и защо се не постараете за благосъстоянието на българското училище? Кажете ми — защо се хапете между себе си и защо се старaете да подлеете един другиму вода? Най-после, кажете ми — защо се не договорите между себе си и защо не отворите някое читалище? Букурещките българи са до такава степен разпръснати по градът, щото читалището става за нас съвсем необходимо. Ако някой из нас да би поискал да пожертвува нещо за народни цели, то не знае към кого да се обърне и кому да даде. В Букурещ живеят десет души поляци и имат свое полско дружество; а ние населяваме четвъртината от градът и търсиме се по кавенетата и по механите. Срамота е.

— А защо говорите сичкото това именно мене? — попитах аз.

— Защото именно вие сте оная причина, която ни стои

на път и която ни не дозволява да се съединиме и да съставиме едно тяло.

— Аз ви не разбирам — казах аз.

— Ако ме не разбирате, то аз съм готов да ви явя в какво се заключава вашата погрешка. Ако вие да би били умен човек и достоен патриотин (?), то би трябало да идете при старците и да ги прикъткате. «Кроткото ягне от две майки суче.» Лъжете ги, хвалете ги, говорете им, че Колони е Юпитер, че д-р Протич е Херкулес, че д-р Атанасович е Кралевич Марко, че дядо Маринчо е Одисей, че Петър Кутов е Александър Македонски, че байо Станкович е Бисмарк, че г. Паскал е Бурбаки, че дядо владика е Разумни Радослав и че д-р Василиади е Еровоам. Вярвайте ми, че ако послушате моите съвети, то ще да бъдете и сити, и обути, и облечени, и щастливи. Нашият българин обича да го хвалят, да му се кланят и да го почитат; а ако понякогаш и да попресоли, то е крив не той, а турците, които са угнетяли някога си и него, и които са го накарвали да им води царвулите.

Друг един благонамерен гражданин така също ни заповяда да се помириме със старците и да съставиме едно цяло.

— Това е твърде лесно — казахме ние. — Ако нашите стари патриоти да би били малко по-човечни и ако би оставили своят чорбаджилък, то между нази тутакси би се въдворило братско споразумение и нелицемерна любов. А знаете ли вие какви са ония причини, които ни не дозволяват да се сближиме между себе си и да бъдеме такива, каквито би трябало да бъдеме? Ако не знаете, то аз трябва да ви кажа, че и ние сме хора, че и ние сме българи, че и ние сме родолюбиви. Ако «Благодетелната дружина» ни презира, че нямаме богатства и че не сме отпуснали «чувства», то ние нямаме намерение да се кланяме пред златните телци и да кадиме темян пред техните идоли. Братство може да се въдвори само между ония хора, между които съществова равенство и човечество; а ние видиме, че нашите чорбаджии гледат на по̀ сиромасите така, както гледат селските бикове на ония селяни, които носят червена дреха.

До неделя ще да поговориме за тия неща още малко.

Независимост, г. III, бр. 41, 30. VI. 1873 г.

[ФРАНЦУЗКИТЕ «СТАРЦИ». . .]

Византийското благонравие ни учи да слушаме старците, да се кланяме пред първенците, да почитаме свещенослужителите и да благоговееме пред богатите. Ако някой из тия идоли направи някоя глупост или някоя подлост, то ние не смееме да му кажеме правдата в очите, защото истината е груба и оскърбителна; но да захванеме отдалеч и да забикаляме, т. е. да му наговориме по-напред различни глупости и сякакви празни риторически фрази и после вече да му кажеме с л а д к о и д в о е с м и с л е н о, че тяхна милост е погрешила. Днешният век изисква политически умове, адвокатски способности, деликатни изражения и празни фрази.

Разбира се, че сичкото това е станало известно и на бозаджиите. Преди няколко деня двама бозаджии (единът е из Лясковец, а другият из Тетово) се разговаряха между себе си, че в днешните времена царуват не царьовете със своята войска и със своите байонети, а дълбокомислещите политици със своето перо и със своите кабинетни шпиони. С една дума, тия ни доказаха фактически, че на деветнайсетият век не са потребни ни Наполеони, ни Тамерлани, ни Атили, ни Базени; а необходими му са Байсти, Тиери, Гизи, Протичи, х. Иванчовци и пр.

— Плати ли ти Н.? — питаше лясковченинът тетевецът.

— Не ми е платил — отговори тетевецът.

— Земи му шапката — каза лясковченинът.

— Ако му зема шапката, то ще да изгубя сичките свои досегашни мющерии. Тия средства не помагат вече. . . Ако не можеш да си извадиш парите с политика, то ги зарежи и не срами се пред светът.

И така, ние тряба да бъдеме деликатни даже и с касапите, които дерат кожата ни и които пият кръвта ни. Другояче се не може, защото деветнайсетият век е пуснал корени даже и в мозъкът на най-невинните телци. Искате ли доказателства? Белградският вестник (който е произлязъл от табаните на бога Андрашия) «Видовдан» говори следующето: «Ние се надеяме, че човеколюбивите побуждения ще да победят егоистическите сметки, които в последньото време са се разширили твърде много по кабинетите и по парламентите и които са накарали даже и ста-

рият Гизо да защищава явно в Париж турците от сичките техни нападачи и да иска да се състави кръстов поход за ползата на ислямизмът. Разбира се, че сичкото това е противно на сяка една мисъл, на християнството и на цивилизацията. Такива явления, които хвъргат черна сянка на сичките съвременни мисли и убеждения, тряба да престанат!. . . » Разбира се, че ако високородният редактор на «Видовдан» да би произходил от друга някоя каста, то той би трябало да каже така: «Когато умният и способният човек остарее, то става играчка даже и на децата; а когато глупецът прескокне през прагът на 60-та година, то тряба да се затвори в лудницата.» «Старият» Гизо казал, «умният» Тиер рекъл, «славният» Ламартин мислил, «достославният» Одилон Баро мислил да каже, «човеколюбивият» Фуше направил, «чудодейният» Марат изпълнил! Така говорят само великите умове и дълбоките политици. Разбира се, че ние не произхождаме нито от петата на Андрашия, нито от кълката на бога Брама, нито от Симовото поколение, следователно нашата обязаност е да кажеме ясно, че негово високопреосвещенство абат Гизо е добил право да постъпи в лудницата още в 1847 г.; а ако се намират и до днес такива хора, които уважават неговите театрални фрази, то и тия хора страдаят от умствено разстройство. В своите записки «Письма из Франции и Италии» А. Герцен е казал още в 1847 г., че Гизо е калвинически поп, че той е безчувствен фанатик, властолюбив, методичен, студен и голям тиранин. «Той е посветил сичкият свой живот, говори Герцен, да унищожи даже и онова нищожно право, което е добиено с толкова кръв в 1789 година. Той се качил на трибуната (в 1847 г.) и рекъл на измъчените и голите работници, че тряба да им се даде работа, защото работата е единствената юзда, която ще да ги държи под владичеството на богатите.» Освен това Герцен ни разказва, че Гизо е бил най-главната причина, която е произвела французката революция в 1848 г. Народът е мислил да изгони Гизо, а изгонил е Лудовика-Филипа. На друго място тоя същи писател говори, че тоя нравоучителен, религиозен и правдолюбив човек е умял да «министерствува» така, щото неговите духовни чада са могли твърде лесно да обогатят своят баща и да прославят името му во веки веков. Одилон Баро отдавна вече е доказал, че Гизо се не гнуси от

никакви подаяния. После юлската революция Гизо бил принуден да бяга в Англия и да спаси главата си от разяреният народ, който бил готов да го разпне като Христа. Когато се възцарил великият интригантин, то Гизо се върнал във Франция; но между него и Наполеона III не е могло да произлезе никакво доверие. В последните двайсет години името на г. Гизо беше съвсем угаснало; но президентството на г. Тиера (г. Тиер е един от най-яростните неприятели на абата Гизо) е било в състояние да возкръси и тоя стари хасър и да го накара да събира различни Дон Кишоти и да обявлява мохамедански поход против неприятелите на Турция и против новият и развaленият свят.

Тряба да забележиме и това, че ако старците въобще и да биват твърде често доволно смешни, то французките старци са гениално безобразни. Ние мислиме, че в сегашното време, когато на французката шея седят няколко стотини хиляди немски байонети, французките рицари са и смешни, и достойни за съжаление. «Турция тряба да се удържи, светската власт на папите тряба да продължи своето съществование, Италия е длъжна да мълчи и да мирува, Испания е обязана да се ръководи по програмата на отца Ламартина, Белгия и Холандия тряба да бъдат послушни и низкопоклонни», говорят французките старчета, а немските войски и берлинските дипломати смучат французката кръв и ядат последните нравствени сили на полуубиеният народ. Французкият народ е твърде чуден! Ако французкият народ почита и слуша такива хора, какъвто е абат Гизо, то ние сякога можеме да кажем, че тоя народ и до днес още не се е излечил от своята стара болест, която се нарича непостоянство.

Но да оставиме французите и да поговориме за себе си. Кажете ни: тряба ли и ние да почитаме старците и да изпълняваме буквално техните съвети? На тоя вопрос ние ще да отговориме така:

— Секи един човек е обязан да уважава старите заслуги на Петра и на Павла; но в това също време той е длъжен да не слуша ничии съвети. Сяко време има свои понятия и свои собствени убеждения. Ако хората да би слушали старците и ако да би изпълняли техните съвети буквално, то човечеството би се върнало назад и достигнало би до твърде незавидно положение. Китайските бла-

гонравия и калугерските морали отдавна вече са изгубили своето значение. Ако един народ желае да живее и да бъде щастлив, то тряба да върви напред и да търси оная свещена истина, която се добива само чрез различни изследования. Умният човек говори: «аз ще да узная», а не: «аз сичко зная».

А я кажете ни сега защо и за кого говориме сичкото това? Слушайте, слушайте! Един от нашите букурещки стари хасъри е казал преди няколко деня, че ние сме «вагабонти, чапкъни и хайдути». Питане е сега: истина ли е казал горепоказаният хасър, или е излъгал? Да докажеме. Ние не сме вагабонти, защото се храниме със своят труд и защото не въртиме своята търговия с «народни бонове»; ние не сме чапкънин, защото се занимаваме със своята работа от утрента до вечерта и защото се не храниме наготово; най-после, ние не сме хайдутин, защото през своят живот не сме нито убили, нито ограбили някого.

— Вие сте вагабонтин за това, защото не слушате нашите съвети — ще да ни каже някой от нашите чорбаджии.

— Старият хасър тряба да се изхвърли на купището — казваме ние. — Кой ви е дал право да накарвате хората насила да ви почитат, да ви се кланят и да слушат вашите съвети? Кои сте вие? Кой ви е избрал за съветници, за покровители и за наставници?

— Нашата старост и нашите пари ни дават пълно право да ви заповядаме и да ви бъдеме чорбаджии — ще да отговорите вие.

— Старите хасъри се хвъргат на купището. Който е достоен за почитание, ние ще го почитаме; а който е достоен за презирание, ние ще да го презираме. Ако младият вагабонтин е достоен за ненавист и презирание, то старият вагабонтин заслужава отвращение.

Засега стига толкова.

Независимост, г. III, бр. 42, 7. VII. 1873 г.

ОТГОВОР ИЗ БРАИЛА

В секи брой на «Независимост» вие ни разказвате «кои сме ние», т. е. кои са българите въобще, но аз и до днес още не зная дали «ваша милост» знаете кои сме ние, т. е. браилчените или главните български колонисти в Ромъния. Ако не знаете, то аз се завземам да ви разкажа за сичко подробно. Слушайте и чудете се.

Първо, ние сме големи патриоти. Ако не вярвате, то заповядайте в градът ни, идете в кофетарията «Модерна», курдишете се на една столица и астрономишете ни един по един. Ако изпълните сичкото това, то ще да видите, че нашите велики патриоти се интересират не само с нашите домашни или отечествени дела, но и със съдбата на сичка Европа, т. е. с хиванските дела, с ачинският султан и с «виенският обяд.» «Има ли нещо ново?»—се питаме между себе си и хвалиме се, че сме готови да помогнеме на народът си и да победиме гърците, които в последньото време са захванали да стават твърде безобразни. Представете си сега, че във времето на нашето горещо патриотство — т. е. онова щастливо време, в което даже и кир Пенчо е готов да харижe на своето отечество едни габровски похлупци — пред нази излазя някой «нехранимайковец» с някой лист в ръцете и казва ни да пожертвоваме или за екзархията, или за «Македонското дружество», или за някоя книжка, която струва не повече от $1/2$ цванче. Нашите патриоти земат листът, въртят го в ръцете си, гледат към небето, пъшкат, секнат се, пипат си чувствата и най-после захващат да четат науст знаменитият текст из библията: «И посла богъ ярость свою, и бысть гладъ по всей земли...»

Второ, ние сме големи икономисти и финанциалисти. Ако не вярвате, то заповядайте в салонът на «Българското книжевно дружество» и разгледайте сметките му. Щом разгърнете тефтерите му, то тутакси ще да се уверите, че ние сме до такава степен остроумни и финанциални хора, щото сме умели да изпълниме дефицитът на дружеството по-хитро и от знаменитият Тюрго. Ако се случи някоя злоупотребление или някоя загуба при доходите, то ние умееме да покриеме работата така, щото да се не сети и главното годишно събрание. С една дума, ние сме в състояние да извършиме работите си така, щото и екс-деловодителят на дружеството да остане чист и почтен, и публиката —

задоволна. А изгубената сума? — За такива малки работи не тряба ни да се говори. (Из сичко се види, че вие сте надминали и букурещката «Добродетелна дружина». Явете ни — можете ли да земетё г-на Кутова за чирак и да го поучите? р.)

Да ви разкажа и за друга една наша способност, която може да се роди в мозкът само на гениални хора. Вие вече знаете, че ние сме захванали да си градиме черкова и че нямаме пари, т. е. че имаме пари, но не дават ни се, защото паричката е най-главното наше божество. Но както и да е, а ние намерихме пари. А знаете ли отде? — Ако Наполеон III да би бил жив, то и той би се зачудил, защото неговият мексикански заем остава глупаво явление пред нашите извънредни способности. Ние заключихме заем с нашето «женско дружество», т. е. земахме му паричките и оставихме го да «работи и да се надее». (Ах, да се осмъди! Браво, Браила! Отсега нататък нашата «Добродетелна дружина» е длъжна да подава огън за чубуците на браилските умове. р.). Ако някои от дългокосите (и плиткоумните. р.) членове на женското дружество първоначално и да се възпротивиха, но ние им обещахме големи проценти и успехме да ги укротиме. (Браво, браилченки! И у вас са се появили вече сарафски наклонности! Проценти-и-и, проценти-и-и-и! р.)

Трето, ние сме добри хора. Ако ми не вярвате, то ви моля да прочетете следующите няколко реда. Ако ние и да сме заплатили кирията за оная квартира, в която се намира нашето прокопсано дружество, до Димитровден, то, за любовта на домовладелецът, председателят на дружеството, без да знаят другите настоятели и без да заключи журнал, премести деловодителите на дружеството за няколко минути, заедно с техните ръкописи, в друга местност. А знаете ли каква е новата квартира? — Новата квартира прилича на кутийка или на похлупци и намира се далечко от главната пиаца. Аз мисля, че когато г. председателят е намерил новата квартира, то тряба да си е помислил така: «Тука действителните членове на недействителното дружество могат да спят спокойно. . . ех, виноват съм — щях да кажа да пишат. . .» А кирията? — Кирията си остая същата.

Четвърто, ние сме многомилостиви хора. Ако ми не вярвате, то аз съм готов да ви разкажа една приказничка.

Имало един дядо и една баба, които си имали дечица, но нямали си парици. Преди няколко години дядо се решил да се помине и да остави своята баба с две момиченца. Когато баба видяла, че момиченцата ѝ захващат да растат, то захванала да мисли и да им търси домовити ергенченца, т. е. намислила да ги задоми; но в днешните грешни времена ергенченцата продават ергенлък-пашалъкът си не за черни очи, не за тънка снага и не за добра и хрисима женица, а за австрийски жълтички. А какво ще да прави сирота баба, когато нейният сиромах дядо е бил до такава степен неикономен човек, щото не ѝ е оставил нищо повече освен две котлета, каца за зеле, брашовска бъклица и две момичета? Преди малко време при баба дошло едно младо ергенче и казало ѝ, че желае да се продаде за 50 :|:|:, т. е. да заключи законен брак с едно от нейните момичета. Мислила баба, мислила и намислила. Една заран тя се понатруфила, въздъхнала два пъти, прекръстила се три пъти и отишла при една от най-първите браилски госпожи (коконі), за да ѝ разкаже халът си и да ѝ се помоли да бъде «свети безсребреник». Историческите паметници, които са събрани от «Книжевното дружество», ни разказват, че бабата се е срамувала да проси милостиня за сватбата на своите дъщери и за благосъстоянието на своят петдесетожълтични зет; но женската стока прилича на прясна риба, която тряба или да се соли, или да се хвърли на купището. А ергенчето е умно и работно — по-добра прилика не може да бъде! Освен това рибата захванала вече да добива такава зряла миризма, която е свойствена на сяка млада невяста и на сяка презряла мома. — «Ако я не задомя сега, мислила наша баба, то неволите твърде лесно могат да я хласнат на лошавият път и да убият щастието ѝ.» Тряба да ви кажа и това, че бабата се решила да иде при такава една господжа (кокона), която си няма рожбица, но която си има доста парички. Нашата «всемилостива» чорбаджийка приела бабата с отворени ръце, оказала ѝ голямо участие и обещала ѝ се да ѝ даде 50 австрийски търкалчета. (Браво, браилчанки! р.). «Дойди при мене преди сватбата и аз ще да ти наброя парите», рекла коконата. Сирота баба се зарадвала дотолкова, щото насмалко щяла да си съдере устата и да заприлича на нашето «Книжевно дружество» или на австрийската империя. Щом се върнала дома си, то тутакси сгодила своето зряло момиче, целунала петдесето-

жълтичният свой зет и приготовила се да играе ръченица. В петък преди сватбата щастливата майка си земала очилата и отишла при своята благодетелка — тя се бояла да ѝ не дадат ексици. Разбира се, че чорбаджийката, като сяка светска и добре отхранена жена, я приела така също ласкаво, умилно и весело, както и по-преди, но обявила ѝ, че петдесетте жълтици ще да ѝ даде не тя, а касиерката на благодетелното женско дружество. Нашата баба отишла при касиерката, но тая браилска матрона нямала светски маниери, т. е. тя не знаяла какво е това политика-молитика. Тя казала на бабата така: «Женското дружество има съвсем друга цел (?). Ако госпожа N. пожелае да ви помогне, то нека ви помогне из своята собствена каса.» Бедната баба се върнала изново при главната чорбаджийка и явила ѝ какво е чула и какво е видяла, но чорбаджийката била до такава степен ожалостена от това жалостно събитие, щото ѝ отговорила така: «Ако е тъй, то те моля да дойдеш утре и да ти там петдесет жълтици.» На другия ден, в събота, чедолюбивата майка отишла изново при народолюбивата госпожа; но госпожолюбивите слуги на тая велемилостивейша госпожа я посрещнали кучешката и изтласкали я на пътят. «Да не си дошла още един път, защото ти строшаваме краката!», викали верните цербери и скърцали зъбите си така, чегато са яли незрели сливи. Бедната жена тръгнала из пътят и заплакала. «Какво ща сега да правя? — мислила тя. — Моят петидесетожълтични зет ще да се откаже от момичето ми и ще да го засрами пред сичкият свят. Олеле, какво ще да правя? Малко ни е била сиромашията, ами да ни дойде до главата още една беда!» Когато тя отивала дома си, то я срещнал един от тукашните гърци и попитал я: «Защо плачеш, бабо?» Бабата му разказала горесказаното произшествие и оплакала му се от церберите на кокона Смрадлика. Тогава гъркът я завел в къщата си и дал ѝ 50 :|:|:; а друг един милостив човек ѝ притурил отгоре още 6 лири, за да направи сватбата на момичето си още по-весело.

За сега стига толкова. Аз би желал да ви разкажа и много други неща, но боя се да не засрамя вашата «Добродетелна дружина». (Няма да я засрамиш. Нашата «Добродетелна дружина» отдавна вече е изгубила своето ч е р в е н и л о. Когато тая дружина се не бои от мъртвите, то няма да се уплаши и от вас. Но да оставиме шегата настрана. Защо браилските българи не дадат своята черкова на нашите букурещки «чувства» под аренда? Един от епитропите на нашата букурещка черкова има в ръцете си почти сичките цигани, които са обязани да му работят за половина цена. Пригласете го за архитектор. р.)

М.

Независимост, г. III, бр. 43, 14. VII. 1873 г.

[СВИЩОВЛИИТЕ СА ЗАДМИНАЛИ И ГАБРОВЦИТЕ]

Ко тражи у папином Риму и у патријарховом Цариграду веру Христову, тај се вара.[1]

«З а с т а в а»

Който очаква от нашите ромънски българи (даже и от букурещката «Благодетелна дружина») добро, той е лунатик.

— Чакай, чакай — ще да извикат няколко габровски похлупци, — твоите думи са за нас голямо оскърбение! Габровските патриоти са доказали на сичкият свят, че и от брусовете стават мекици; а вие, като коприщенин, се стараете да убиете нашата слава и да ни захлупите под копанята.

— «Габровска работа!» — казва българската пословица.

— Не е габровска, ами е свищовска — отговарят похлупците.

Да видиме сега народната пословица ли има право, или габровците. Тая зима ни се случи да минеме през Крайово. Ако да не бяхме отишли в тоя град, то би останали при своето старо убеждение, че «габровската работа е габровска работа» и че като наша Трена ниде нема; но. . . Един от моите крайовски приятели ми яви, че в крайовското пощанско отделение «царува» един свищовски патриотин, който е син на дядя Семизова и който и до днес още не е

[1] Който дири Христовата вяра в папския Рим и в патриаршеския Цариград, той се мами.

заборавил своят народен език, ако той и да живее вече в Крайово цели пет годин. Мене ми трябаха кола, следователно аз бях принуден да изявя желание да се повидя със свищовското слънце, да го поблагодаря за неговият патриотизъм (редакторите са обязани да благодарят секи един българин, който се не гнуси от майка си, който почита баща си, който чете български книги и вестници и който ходи в българска черкова) и да му кажа «браво». Отидохме на пощата и излязохме пред светлите очи на дядовото Семизово момченце. Фигурата на това свищовско чедо имаше следующите достоинства: 1. французка клин брада и засукани á la Наполеон мустаки (подобна брада и подобни мустаки вие можете да видите у секи берберин, защото берберите и келнерите имат голяма слабост към Наполеона III); 2. угоено и меко тяло, т. е. такова щастливо «чувство», което се среща само у «богомолните» калугери, у турските паши, у руските «купци», у българските чорбаджии и у Виктора-Емануила; 3. кругло, като месечина, и лъскаво, като лакирани чизми, лице; с една дума, такова дебело сияние, каквото се среща само у папите и у касапите. «Тоя човек тряба да е от най-първите български патриоти, ако само неговите физически достоинства са огледало на душата му», си помислих аз.

И наистина, който е познат добре с българските патриоти (а «най-паче» с букурещките), то тряба да се е убедил вече, че степените на техният патриотизъм са изобразени на «чувствата» им или на кормите им. Колкото един българин е по-патриотин, толкова по-голямо е и «чувството» му. И така, аз се изправих пред дядовото Семизово момче и казах му «добър ден!»

— Не говорете ми български — каза дядовото Семизово момче, — защото могат да ни чуят власите.

— Но аз не зная румънски нито две думи — казах аз.

— Жално ми е — профъфла дядовото Семизово момче и замина си.

Аз погледах към своят крайовски приятел зачудено; но той прибърза да ми обясни каква е работата.

— Господин Семизяно — каза той — е ромънски чиновник, следователно той тряба да се бои да говори български.

— А немците, евреите и циганите, които се намират в

ромънска служба, се не страхуват и не срамуват да се наричат немци, цигани и евреи — казах аз.

— Не е той крив — каза приятелят ми.

— Види се по коремът — казах аз.

Но както и да е, а свищовлиите са заминали и габровците. Един мой приятел ми разказваше преди малко време, че свищовският патриотизъм прилича на кратуна, която е отгоре гиздава и туплеста, а в средата празна. Както щете, а аз ще да ви кажа, че това сравнение не отговаря на своето назначение. Ако питате мене, то аз ще да ви кажа, че свищовлиите приличат на м о к р а п о л а. Свищовецът е в състояние да се хвали и когато спи; но у него няма ни видинско постоянство, ни шумненска твърда воля, ни захарлийска самонадеяност. С една дума, свищовците могат да се сравнят само с евреите, които се намират насякъде, но които не съществуват никъде.

И така, ние съветоваме сякого да не говори вече «габровска работа», а да казва «свищовска работа». Първенството сега за сега тряба да се даде на свищовците. Искате ли доказателства? Ето ги. Ако намерите в Ромъния някой българин, който да има голямо «чувство», то той е свищовец; ако намерите в Ромъния такъв българин, който да се гнуси от народността си, от баща си и от майка си, то той е свищовец (из това правило се изключава само г. Ян Касабиян, който е лясковченин); най-после, ако срещнете в Ромъния такъв българин, който да е заборавил своят език в продължението на три-четири години, то тоя българин е свищовчанин.

Един наш приятел характеризира ромънските българи така: 1. ако срещнете пледове, тояги, високи капели, повдигнати носове, туплести глави и шарена нравственост, то тия принадлежат на търновците; 2. ако срещнете пачи крака, булдогски физиономии, педя човеци — лакът брадици, продупчени глави, «костилки», и философо-политици, то тия принадлежат на габровци; 3. ако срещнете зехтиньови тулуми, то тия принадлежат на наша честита Тракия; а 4. ако срещнете нищо, което носи друго нищо и което кара третьо нищо, то тия три нища са свищовчени. Ако българският народ намисли да направи паметник на свищовските граждани за техният микроскопически патриотизъм, то тоя паметник тряба да бъде изграден от положителни нули. Я погледайте на Свищов и вижте какви велики дела се вър-

шат в тоя щастлив град! България мърда, габровци викат, търновци се хвалят, захаралийци говорят, видинци не правят нищо, русчуклийци правят нищо, шумненци мислят, пловдивци спят, сопотненци искат да спят, а свищовци дремят като теленца. И така, ако старата индийска мъдрост — която говори, че мълчанието и кротостта са най-големите добродетели на светът — се воведе и в България, то на свищовчени тряба да се даде лавров венец. Тия хора са родени само за мълчение, за благонравие, за калугерска патерица и за «чувствителен живот». И наистина, ако свищовчени да не би обичали дотолкова жените (разбира се, че тая слабост принадлежи не само на свищовчени, но и на сичките българи), то Свищов би можал да стане великолепен манастир или българска лавра.

И наистина, какво се изисква от един манастир? — Секи един манастир изисква от своите обитатели следующите достойнства: 1. тия са длъжни да бъдат дебели, мазни, кругли, светлолици и елеонамазаници; 2. тия тряба да преминуват мирен, спокоен и сънлив, т. е. овчи или телешки, живот; 3. тия са обязани да оставят «отца своего и матерь свою и да прилепятсе к пенезямь своимъ»; 4. тия не тряба да имат ни народолюбие, ни човеколюбие, ни «отцелюбие», ни вяра, ни закон; 5. тия тряба да имат безмерно честолюбие, ситно самолюбие, лицемерие и безхарактерност.

Разказват, че свищовчени в последньото време са станали «вапори». Ако вие да би казали на някой габровчении лошава дума, то той изведнаж би ви отговорил, че вие нямате право да корите габровците, защото тия велики хора си са направили велико училище; а ако се присмеете на някой свищовченин, то той ще да ви отговори: «Вапорът иде.»

Който иска да си състави вярно понятие за характера на свищовецът, то нека си помисли, че някой евреин е станал калугерин.

И така, паричките са за свищовченинът почти сичко.

Трявна, Копривщица, Панагюрище и Калофер не са такива. Тия «свещени» градове са заспали още при самото си рождение.

— Не е то така — ще да ни отговори г. Тъпчилеща. — Калофелците имат велики хола. Ако да не би биле калофелци, то в Цалиглад би се появила голяма холела. Калофелците унищожават жълтите кластавици, плезлелите дини

и вонящата лакелда. Ако да не би биле калофелците, то бългалската челкова би станала салафски дюкян. Ние, мой блате, печелиме, ние извлачаме полза и от амбалските животинченца, защото сме бългале.

Разбира се, че против такива доказателства е безсилна сяка една критика, ако тая критика да би се появила даже и във в. «Читалище».

А Сопот? — Немá и от кривите крачоли очаквате добро?

Михо.

Независимост, г. III, бр. 44, 21. VII. 1873 г.

[«ДОБРОДЕТЕЛНАТА ДРУЖИНА» НЕ СЕ ПЛАШИ ОТ ЗАЕШКА ТУПУРДИЯ]

Байо Михо е седнал, та ни разказва, че свищовчените са «мокра пола», че габровчените са «пачи крака», че търновчените са «носове» и че тракийците (под име Тракия той подразумява Карлово) са «зехтин тулуму». Сичкото това е и умно, и гиздаво, и похвално, и приятно, и полезно; но аз би желал да попитам бая *Миха* — отдека е той сам, кой му е кръстник и коя баба му е отрязала пъпът? Тия сведения са за мене необходими. Да не е сопотненец? — Сопотненец той не може да бъде, защото «кривите крачоли» нямат право да се присмиват даже и на клисурците, които носят над тялото си празна тиква. Да не е казанлъченин?

Слушайте, слушайте! Казанлъчениньт има пълно право да се смее даже и на татар-пазарджичени, защото казанлъшкият патриотизъм е прокиснал (втасал) още преди Христа. Во време оно, когато в Ерусалим царуваше Иеровоам цар, то в Букурещ процветаваше един богат българин, който беше родом из Казанлък. Тоя българин се пресели в небесното царство и остави на своето отечество или на своят град «съблазнителна» сума за неговото градско училище. Името на тая праведна душа беше Неделкович. Покойният остави капиталът си на едни твърде богати български търговци, които се отличаваха с кротост, с целомъдрие, с богобоязливост и със смирение. Името на

тия хора беше Бакалооглар. Тука се захваща историята или житието на казанлъшкото училище. «Благослови, отче! И собраша Бакалоогларъ монаси, монахини и всякія праведныя души, и дадоша имъ пенези, и помолиша ихъ читати псалтири, сарандаріи, молебствіи и всякія молитвы малыя и великія. И израсходоваша доходы и лихвы великія от богатства покойника, и Қазанлжкъ не видѣ ни едного пенезя. Сія исторія продолжена бысть лѣтъ десяти. И бысть вечерь, и бысть утро — година десятая. И возрыда Израиль, и восссташа филистимляне, и попросиша Бакалоогларъ отдати имъ суммы великія и лихвы полезныя. И рѣче старый и благочестивый мужъ Бакалов I: «Люди божіе! Чего ищете отъ меня? Азъ употрѣбихъ лихвы полезныя за сарандаріи, за душеспасеніе усопшаго.» И рѣкоша ему филистимляне: «Ничесоже мы не восхотимъ знати. Положи пенези, яже остави ти покойни Недѣлковичъ. Ты читаеши молитвы сія не ради его душу, а ради свою гушу. Брой пенези!» Поплашихася братія Бакаловы, извадиша мѣшки богатыя и наброиша сребренники и златники австрійскія. И избраша филистимляне новое управительство и написаша казанлжчанамъ письмо сіе: «Радуйся, Қазанлжче градѣ бога живаго! Радуйся, Қазанлжче, яко избра тя господь богъ сѣяти слово просвѣщенія! Радуйтеся казанлжчены яже даде вы господь пенези велія и обогати школы ваша. Помяните усопшаго Недѣлковича и воздайте хвалу новому управительству, яже избрано бысть самимъ богомъ. Управительство сіе есть зѣло достойно, яже составлено есть отъ «чувства» дебѣлыя, отъ горла ненаситныя и отъ языцы многорѣчевыя.» Возрадовашася казанлжчене, избраша мѣстное управительство изъ «чувства» чорбаджійскія (Қазанлък подражава на букурещката «Добродетелна дружина») и отвориша школы славныя. И бысть вечерь, и бысть утро — година десятая. И подѣлиша доходы и лихвы велія букурещкія старцы съ казанлжшкими чорбаджіями, и повѣлеша учителямъ терпети гладъ и жажды. И посла предсѣдникъ (угоенный телецъ) жену свою видѣти мѣста европейскія, видѣти чудеса вѣнскія и показатися свѣту грѣшному; а учители казанлжшкія положиша зубы своя на полицѣ и исполниша мудрое изрѣченіе доктора Протича. «Работи и се надеяй.» И бысть плачъ велій въ Қазанлжкѣ градѣ, и бысть скрежетъ зубовъ между учителями; но чорбаджіи не побояшася, не преклониша главу свою и не опечалишася. Сіи мудрецы великія и менторы славныя затвориша школы бесполезныя и явиша учителямъ, что аще восхощатъ учити и проповѣдати слово истины безсребренно, то чорбаджіи поблагодарятъ ихъ; аще ли же восхотятъ пенези, то да оставятъ школы казанлжкскія и да изыдутъ изъ земли обѣтованной. Восссташа болгары младія и явиша чорбаджіямъ богобоязливымъ, что аще они не дадутъ имъ счеты за доходы и лихвы велія, то они изгонютъ ихъ изъ ареопага свѣщеннаго и изъ настоятелства честнаго. Но о чудо чудесъ! О срамъ велій! О крокодилскія ярости! О египетское зачумленіе! Угоеныя тельци явиша глупому младенчеству, что аще оно не будетъ мирно и аще покажетъ сопротивленіе елеонмазанымъ шипарямъ, то богобоязливые старцы окуютъ его въ вѣриги тяжкія и пошлютъ его въ градѣ Пловдивѣ яко тати и разбойники и яко «кометы» бунтовническія. И убояшася юнци казанлжкскія и оставиша чорбаджіевъ пити кровь народную и ести тѣло праведников. И наста въ градѣ Қазанлжкѣ страхъ великъ и ужасть отчаянная. И бысть вечерь, и бысть утро — десять лѣтъ. И затворишася училища бесполезныя и отворишася корчмы полезныя. . . И востта Недѣлковичъ из гроба и рѣче: «О стадо овчѣе, о тати гнусные, о свини безчувственыя, о ослы глупые, о жабы отвратителные, о змѣи и аспиды лютые! Қому оставихъ азъ богатство свое? Не вамъ, проклятые, гоитися и лъгати народъ свой; но юношеству младому. Проклятие на васъ, сомовы алчныя! Богатство мое изыде изъ рукъ Бакаловыхъ, яже востревожеше душу мою небывалыми сарандаріями; а попаде въ нечестивыя руки отчаяннымъ, мошенникамъ, яже называются добродѣтелями. Человѣче, врати жену свою изъ нечестиваго пути (изъ Вѣны) и запрети ей изразходовати слезы народныя, пенези школскія и кровь сиротинская. Человѣче, отдай кесарева кесареви, а богова богови! Аще не исполниши волю мою, да будеши проклятъ!»

Това житие се намира в архива на «Благодетелната дружина» в Букурещ, която е намислила да го напечата заедно с историята на търновската болница «Қозма и Дамян.» Житието на търновската болница е още по-любопитно. Ако някой из нашите български патриоти пожелае да знае в какво положение се намира търновската болница,

то ние ще да му кажеме, че тая болница има 2 тулума със зехтин, 54 качета със сардели, 4 бъчви с маслини, 30 чувала с ориз, 8 бона по сто гроша, 1 денк с аби, 1 чувал с раки-сапун, 13 фишека гологани, един владика и два доктора. А ако питате за числото на болните и за състоянието на лудите, то ние ще да ви кажеме, че в Търново няма здрави хора, следователно тям не са нужни ни лудници, ни болници. Ако търновци да не би били болни в умствено отношение, то не би дозволили на няколко букурещки «чувства» да ги водят за носът и да ги дразнят с празен чувал. Преди малко време търновските граждани бяха намислили да уплашат букурещката «Благодетелна дружина» и да я накарат да им изпроводи парички; но «Добродетелната дружина» се не плаши от заешка тупурдия. Когато тряба да се земат от нейде пари, то тая дружина употреблява пищови и ножове; а когато тряба да се дават, то тя ги защищава с пушки и с топове. Другояче тя никак не може.

Тряба да кажеме и това, че гузните хора обичат да разказват различни приказнички; крадците обичат да се хвалят със своите благодеяния; шпионите обичат да показват своят патриотизъм и дето тряба и дето не тряба; а вариклечковците обичат да разказват пред светът, че и сам бог се храни от тяхната кесия. Преди малко време един от възпитаниците на «Добродетелната дружина» ни се оплакваше, че е принуден да умре от глад, а сега друг един возпитаник на същата дружина ни се оплаква, че е принуден да умре от ситост! Последният возпитаник на дружината си беше дошел преди малко време из Австрия и излязъл беше пред светлите очи на един от своите благодетели.

— Гладен ли си? — го попитал благодетелят.

— Не съм гладен — отговорил благодеянецът.

— Ако си гладен, то иди в кухнята и кажи да ти дадат да ядеш. . . Вие знаете само да се оплаквате!

— Аз съм дошел да ви се помоля да ми дадете малко пари, за да се върна в отечеството си, защото съм болен — рекъл возпитаникът.

— А каква ти е болестта?

— Болестта ми произхожда от вашето благодеяние.

— Не може да бъде. Моето благодеяние е било дотолкова незначително, щото ти не си можал ни да преядеш, ни да правиш розкошества.

Охтиката произлазя от розкошества! Запали му свещ и дай му ейце да бели.

P. S. Тряба да забележиме тука и това, че «Благодетелната дружина» е имала досега $^{1}/_{2}$ возпитаник; а отсега нататък стипендията ѝ ще бъде отворена. Който желае да умре от охтика, то нека заповяда в българската черкова и да се запише за возпитаник на човеколюбивата дружина.

Карачун

Независимост, г. III, бр. 45, 28. VII. 1873 г.

НАПРЕДВАМЕ ЛИ НИЕ?

Ако послушаме нашите цанцугери, които обичат да разсъждават по кавенетата и които имат причини да се придържат за мъдрото старешко изречение «работи и се надеяй», то тряба да се убедиме, че българите крачат с «дълги и широки» крачки; а ако разгледаме положението на самият народ и ако изучиме състоянието на българските общини, то тряба да получиме съвсем противоположни резултати. Из България почти секи ден достигат до нас неутешителни гласове, че българските школи се затварят, че читалищата и дружествата се развалят и че общините си вадят очите за нищо и за никакво. Тия известия се повтарят и в цариградските вестници, следователно тяхната истинност не търпи никакви съмнения.

Преди няколко години — когато г. Васил Стоянов мислеше да освободи България със своето «Периодическо списание» и със своята б ъ д ъ щ а статистика — ние казахме, че българският напредок е съмнителен, че в Турция не могат да се развият ни човечески мисли, ни правилно образование, ни европейски идеи за различни предмети и че българското просвещение, с което се хвалеха нашите цанцугери, няма да принесе желаемите плоди. Нашите думи се изпълниха буквално.

Тряба да ви кажеме и това, че даже и присноблаженото «Право», което преди няколко месеца пееше Стояновата песен и което играеше хаджи Иванчовата ръченица, е захванало вече да се убеждава, че ние сме имали пълно право. В 26 брой на тоя смиреномъдър вестник ние прочетохме

една твърде замечателна, твърде енергическа и твърде отчаяна статия, в която негово високоблагородие, т. е. г. Найденов ефенди, ни открива големи истини. Тоя достоуважаем редактор ни разказва, че българският народ е останал по-назад от сичките други народи и народности; че тоя народ няма в себе си ни нравственост (?), ни самолюбие; най-после, че той няма ни самосъзнание, ни човечески чувства. За да потвърди своите заключения фактически, г. И. Найденов ни разказва, че неговият единствени вестник, т. е. «присноблаженото «Право», не може да продължава своето съществование, защото числото на пренумерантите му не достига до хилядо и защото половината от тия пренумеранти му не плащат. Г. Найденов се провика така: «Ако сме се решили да говориме така смело и така решително в очите на българският народ, то ние черпаеме своята сила и своята дързост из своето дълбоко убеждение. Ако българските вестници са прегрешили в нещо, то тоя грях се заключава само в това, че тия са ласкали и хвалили народът, за доброто и за интересите на когото се трудят. Секи образован и независим българин не е роб никому, не е роб и на народът си. Той е роб само на истината.»

Питане е сега: ако г. Найденов е бил убежден, че секи един човек е длъжен да проповяда истината, то защо не е изпълнил досега своята обязаност свято и безгрешно? Не знае ли той, че незаслужените похвали са убийствени и за оногова, който хвали, и за оногова, когото хвалят?

Най-после Найденов говори така: «Ако българският народ няма вътрешна нравствена сила да живее и да напредва, ако той няма чувство и съзнание да мисли и да се грижи за съдбата си, то нека мре, нека легне в гробът, който са отколе вече изкопали неговите врагове и неприятели.»

Видите ли философии? Ние сами се съзнаваме, че нашите обществени дела вървят тричаво и че българите са хладнокръвни към своите собствени интереси; но питане е — кой е крив в сичкото това? На тоя вопрос секи безпристрастен човек ще да отговори, че най-големият грях тряба да падне на нашата душа, т. е. на душите на ония обществени деятели, които са се завзели да ръководят народът, без да имат нужните способности и без да се ползуват от каквото и да е знание. Самото «Право» е пред очите ни. Ние

сме твърдо уверени, че ако българските родолюбци получават тоя вестник, то го получават само затова, защото е български. Безграмотност, невежество, безцелни фрази и противоположни убеждения се срещат на сяка една страница и в сяка една статия. Подобен вестник не принася чест ни на онзи, който го издава, ни на онзи, който го чете. Кой ни е крив?

Но да оставиме българските дела в България и да поговориме за българските общини в Ромъния, които се считат за по-образовани и за по-знаещи от предунавските и които се надеят да бъдат ръководители на българският народ и на неговото образование. Секи вече знае, че в Гюргево, Плоещ, Галац и Александрия съществуваха български училища и че болградската централна школа имаше намерение да разпространява българското образование не само по българските колонии, но и в своето нещастно отечество. А сега? Ако нашето постоянство да би било подълговечно от гъбите или от минзифарът и ако нашите учители да би познавали своите обязаности, то гореказаните училища би принесли какъв-годе плод. Сега-засега гореказаните четири училища са затворени; а болградската централна школа е станала чифутски пазар. Повтаряме още веднаж: кой ни е крив! — По-напред, отговаряме, са криви учителите, а после настоятелите и публиката. Александрийското училище е затворено по желанието на г-на Коли-крава и по ходатайството на българският учител г-на Златева; гюргевското затвори пословицата «много баби, килаво дете»; плоещкото затвори българското съгласие и плоещкият патриотизъм; а галацкото — сам господ бог.

Да поговориме за българската централна школа. В това също време, когато настоятелите на тая школа се стараят да намерят сичките български боклуци и да ги калесат за професори в своята школа, то правителственият ревизорин обиколил колониите, изгонил из училищата българските учители и наместил на тяхното място ромъни. Разказват, че такава също участ ще да постигне и самата централна школа. Преди малко време аз се срещнах с такова едно лице, което занимава при правителството твърде важна служба и което познава отблизо болградските дела. На моят вопрос — защо правителството е изгонило българските учители из българските колонии, това лице ми отговори следующето:

— Ако вашите болградски патриоти се не постараят да поправят себе си, то правителството ще бъде принудено да им назначи и по-голяма контрола.

— Но болградските колонисти имат свои закони и свои привилегии — казах аз.

— Ни една конституция не търпи анархиите. В Болград се не знае ни кой е учител, ни кой е настоятел, ни кой е чиновник, ни кой е прост гражданин, ни кой е ученик. Министерството се е решило вече да даде край на болградските интриги. Тряба да ви кажа и това, че ако правителството бъде принудено да земе вашата централна школа под своето управление, то вие тряба да се сърдите не нему, а на своите единородци, които още не са съзрели за самостоятелен живот.

Разбира се, че думите на тоя господин са пристрастни и че самата работа е преувеличена; но и у нас има доста трески за дялане. Училищното настоятелство се е завзело да събере сичките интриганти и сичките фанфарони и да ги направи педагоги; а умните, честните и справедливите граждани гледат равнодушно и крият се по дупките. Преди малко време настоятелството е избрало за професор на славянският език и на литературата г. Василия Стоянова. Разбира се, че секи един професор, който се избира за едно централно училище, тряба да има знание, тряба да държи екзамен, тряба да бъде способен и трудолюбив човек, но настоятелството на гореказаното училище не обръща особено внимание на такива маловажни дела. Стоянов се е обещал да държи екзамен след две години, т. е. в онова време, когато излезе и неговата статистика. И така, болградските ученици са длъжни да чакат цели две години и да гледат черните очи на г-на Стоянова. Подобни неща бивbooат само у българите. Васил Стоянов, който не е в състояние да подпише правилно и името си, се назначава за професор на славянският език и на литературата! Да се чуди ли човек, или да се сърди? Ние молиме учениците из централното училище да проекзаменуват г-на Стоянова и да му запишат нула.

И така, ние напредваме в сяко едно отношение. Нека ни дава бог ум и разум!

Независимост, г. III, бр. 52, 15. IX. 1873 г.

НИЕ СМЕ СИ ДОБРИ ЗА СЕБЕ СИ

Галашката българска черкова се продава на мезат. А има ли кой да я купи? — Има зер. — Г. Михаилов, който е твърде народолюбив човек, иска да я земе и да я освети за козинарница; а галашките евреи, които са твърде нравствени и религиозни хора, протестират и приготовляват се да я купят за авра. Кой ще да даде повече? Парите, които щат да се добият от тая черкова, ще да се изпроводят д а р на г-на Коли-крава (тоя господин е примарин в Александрия) за неговият велики патриотизъм, т. е. за неговото доброжелание на българските училища и на българският напредок в Ромъния.

Разказват, че галашките патриоти желаят да направят и друго чудо. Тия достойни за уважение мъже са намислили да харижат своето училище на г-на Михаилова, защото г. Михаилов е способен да присвои и престолът на господа Саваота. Подобни патриоти са твърде редки. Когато г. Михаилов оставил Букурещ, то в десетина къщя освещали вода и изганяли нечестивият; а когато той се реши да остави (ако само бъдеме щастливи да дочакаме до онзи час) Галац, то галашките българи имат намерение да постят четиресет и осем деня и да запалят на св. Онуфрия осем оки свещ. Услиши, господи, молитву ихъ!

Из Галац ни пишат следующето: «Откогато е дошел г. Михаилов в градът ни, то българщината е захванала да се крие по дупките и да оплаква своите ситни синове. Ние се боиме вече да се наричаме българи, защото г. Михаилов е земал българското име под аренда. Ако някой пожелае да даде някоя пара за училището или за черковата, то г. Михаилов го нарича вагабонтин, нехранимайковец и пр.; а ако някой дръзне да се нарече патриотин, без да иска дозволение от г-на Михаилова, то той е принуден да остави Галац и да бяга в Баба Еския. Ненавистта на бога Михаилова е по-страшна и от стрелите на г-на Юпитера Олимпийскаго. Ако повикате някой българин да приеме участие в това или в онова обществено дело, то той ви отговаря, че се бои от г-на Михаилова, който прилича на египетска чума или на сибирска холера. Тряба да ви кажа и това, че г. Михаилов обича да се меша в сяко обществено и необществено дело; а ако поискате неговата помощ или неговото съдействие за това или за онова дело, то той се старае

да опропасти и вази, и вашето предприятие. Ако нашата черкова се събори или ако се продаде на евреите, то тряба да обвините само г-на Михаилова, защото тая личност е мерудия в сяко зло дело.»

Това искрено съзнание ни принуди да погледаме около себе си и да поблагодариме бога, който е избавил Букурещ от «всякія язвы и от всякія сквърны, яже заражаютъ воздухъ и яже производятъ всякія болѣзни».

Който е познат добре с галашките дела, той тряба да се убеди, че г. Михаилов е създаден от самата природа да живее в Болград. Болград е такъв един град, който се не гнуси от никакви интриганти, от никакви хайдуци и от никакви конокрадци. Из тоя град ни пишат следующето: «Г. Антон Парушов, който преди няколко месеца беше наш примарин, е затворен. А защо е той затворен? — Затворен е за твърде ситни и незначителни неща. Хайдуците и конокрадците са разхождат по Бесарабия свободни; а техните ятаци се затварят в тѐмницата с букаи на краката. Има ли после това справедливост? Г. Антон Парушов е съвсем невинен човек. Ако тая невинна душа да не би станала ортак с хайдуците (с кокошарите) и ако да не би се възползувала от крадено сребро или от крадените овци, то секи опитен човек би го обвинил и казал би му «тютьо». Искате ли доказателства? Няколко души наши граждани отидоха при префектът и казаха му, че г. Антон Парушов е невинен, защото сичкият свят краде и защото честността е станала голяма рядкост. «Който защищава крадците, той сам тряба да е крадец — отговорил префектът. — Искате ли да затворя и вази?» Ако префектът да би изпълнил своето заплашаване, то в градът ни би се открила и друга панорама; но нашите конокрадци са се родили в събота.»

Когато прочетохме това писмо, то душата ни се пренесе в Болград. Вообразете си, че ние седиме във Францовото кавене и разговаряме се с младите българчета, които не свалят шапка пред великият примарин, които не принимават участие в походите на конокрадците и които предсказват на Болград твърде печална бъдъщност. Вообразете си сега, че пред нази се изправя г. Антон Парушов и няколко негови ятаци «по конокрадското отделение».

— Вие, господине, сте поместили във вестникът си една дописка из Болград, в която се говори, че аз съм крал коне, волове и вакли овце — говори г. Антон Парушов.

— В нашият вестник бяха поместени няколко дописки против вас — говориме ние.

— Но тряба ли вие да вярвате на секи един дописник? — пита г. Парушов.

— Хайде да го изгониме из Болград — говори един от ятаците на г-на Парушова.

— Хайде да го биеме — говори друг един ятак, който е изклал голямо количество чужди крави.

— Хайде да го убиеме — говори един пелтек, който има способност да лиже чуждите сахани даже и в къщите на конокрадците.

Произхожда кавга: конокрадците подскачат, ятаците им бълват гущери, а Францов очаква бой. После тая смешна комедия г. Антон Парушов оставя своите военни приготовления и принимава се за дипломатическият жезъл.

— Моля ви се, господине, да заповядате у дома — говори г. Парушов. — Аз желая да се обясня с вази и да ви разкажа какви причини са накарали моите неприятели да пишат против мене.

— Аз съм дошел в Болград да се видя лично и с вази, и с моите дописници. Вестникарите тряба да бъдат безпристрастни и да въздават секиму «по делам его» — казваме ние.

Вообразете си сега, че ние седиме в къщата на г-на Парушова и слушаме неговите медоточиви разсъждения. Г. Парушов ни разказва, че младите болградци са развалени хора, че техните дописки са писани от завист, че той, сиромахът, не е откраднал до 1872 година нито една овчица, и пр., и пр. Кому да повярва човек? Ние погледахме на побелялата вече Парушова коса — и повярвахме му.

Видите ли сега, любезни читатели, доколко грешат ония хора, които имат доверие към старостта и които ценят човеческата честност по белите косми?

Боже мой! И сичкото това се случва в такова едно време, когато г. В. Стоянов е избран за болградски адвокатин и когато г. Антон Парушов би трябало да живее и да се наслаждава!

Идете после това и не говорете, че божиите съдби са неизповедими! В Александрия е избран за примарин

г. Коли-крава; а в Болграде затворен бившият примарин г. Кради-крава! На единът кравата е принесла чест, слава и почитание; а на другият — темница, букаи и безчестие. Из сичкото това се види, че египтяните, които са считали кравата за свещено животно, са имали пълно право. Секи вече знае, че идолите биват за едного милостиви, а за другиго отмъстителни. Ако сичките богове да би били справедливи, то гюргевското училище не би стояло затворено цели три години; ако кравите да не би играли такива големи роли в народното просвещение на българите, то г. Михаиловски не би кроил програми за българските училища; най-после, ако бог Апис да не би се мешал в нашите обществени дела, то поп Нил не би станал владика. Нека говори кой що ще, а ние ще да кажеме, че кравите са най-голямата причина, която ни не дозволява да бъдеме хора и да оправиме своите обществени дела. Ако г. И. Найденов да не би имал кравешки характер, то «присноблаженото» би заприличало барем колко-годе на вестник и не би мукало по месечина; ако г. В. Стоянов да не би имал рогове, то неговите достоинства (ние говориме само за литературните достоинства на г-на Стоянова) би се описали барем в неговата собствена статистика; най-после, ако в. «Дунав» да не би имал опашка, то неговите философии би намерили какви-годе последователи и г. Чорапчиев не би пасъл трева.

С една дума, кравешката болест е пуснала между нази дълбоки корени. Погледайте на нашите училища, на нашите читалища и пр. и уверете се, че тая болест е разпространила своята зараза от возток до запад. Потребно е радикално лечение. Ние се надеяме, че «младите сили» на млада България са изпроводени от самото провидение да очистят гнилите трупове и да спасят отечеството ни и народът ни от заразителните болести. Напред, момчета! Пред вашата честност, пред вашата морална и материална сила и пред вашата мъжествена енергия ще да паднат сичките Михаиловци, сичките Парушовци, сичките Стояновци, сичките Коли-кравевци и сичките «изроди мира сего». Дръжте се, момчета! Младите и честните галашки българи няма да оставят да падне ни черковата си, ни училището си; младите и честните гюргевски младежи няма да почервенеят от срам пред никого; а родолюбивите и добросовестните болградчени ще да очистят лицето си пред историците на българският народ. . . Напред, момчета! Да е жива млада България! Да са живи нейните честни синове! Изгонете старото гюбре и вървете напред!

Независимост, г. IV, бр. 1, 20. X. 1873 г.

[ОТ КАЛУГЕРИН ПОЛЗА И ОТ КОЗЕЛ МЛЯКО]

Разказват, че калугерите са бездънна бъчва, т. е. че тяхното ненаситно «чувство» не е в състояние да насити ни една касапница. Истина ли е сичкото това?

Ако обърнеме внимание на народните пословици, то тряба да чуеме следующето: «От калугерин полза и от козел мляко»; «Черна ряса, черна душа»; «От калугерин, от гайдарджия и от попски син ни една къща не е видяла добро»; «Из устата му мед капе, а на сърцето му катран кипи» и пр. Който вярва в свещеното писание и който знае, че гласът на народът е глас на божият син, той тряба да преклони колената си пред народните пословици, които нямат нищо общо ни с дервишкото благонравие, ни с фанариотското елеопомазание, ни с поп нилското владичество, ни с балабановската ученост, ни с пишурковите песнопения, ни с бероновската логика. Народните пословици могат да се земат за математически истини.

И така, могат ли калугеринът и калугерката да се нарекат хора, християни и общеполезни създания? — Тия не могат да бъдат хора, защото са калугери и защото нямат в себе си нищо човеческо; тия не могат да бъдат християни, защото не са хора и защото не живеят човечески; най-после тия не могат да бъдат общеполезни създания, защото живеят да ядат, а не ядат да живеят. С една дума калугеринът и калугерката са така също безполезни, както са безполезни и ония бурени, които сам Христос заповяда да се покосят и да се хвърлят в огънят. Едно дърво, което не дава плод, е достойно само за изгаряне. Кой може да каже, че сичкото това не е така? Разбира се, че ако Исус Христос е погрешил, то грешиме и ние.

Разказват, че попът е потребен на християнството, защото той кръщава, венчава и опява. А защо му са калу-

г. Коли-крава; а в Болград е затворен бившият примарин г. Кради-крава! На единът кравата е принесла чест, слава и почитание; а на другият — темница, букаи и безчестие. Из сичкото това се види, че египтяните, които са считали кравата за свещено животно, са имали пълно право. Секи вече знае, че идолите биват за едного милостиви, а за другиго отмъстителни. Ако сичките богове да би били справедливи, то гюргевското училище не би стояло затворено цели три години; ако кравите да не би играли такива големи роли в народното просвещение на българите, то г. Михаиловски не би кроил програми за българските училища; най-после, ако бог Апис да не би се мешал в нашите обществени дела, то поп Нил не би станал владика. Нека говори кой що ще, а ние ще да кажеме, че кравите са най-голямата причина, която ни не дозволява да бъдеме хора и да оправиме своите обществени дела. Ако г. И. Найденов да не би имал кравешки характер, то «присноблаженото» би заприличало барем колко-годе на вестник и не би мукало по месечина; ако г. В. Стоянов да не би имал рогове, то неговите достоинства (ние говориме само за литературните достоинства на г-на Стоянова) би се описали барем в неговата собствена статистика; най-после, ако в. «Дунав» да не би имал опашка, то неговите философии би намерили какви-годе последователи и г. Чорапчиев не би пасъл трева.

С една дума, кравешката болест е пуснала между нази дълбоки корени. Погледайте на нашите училища, на нашите читалища и пр. и уверете се, че тая болест е разпространила своята зараза от возток до запад. Потребно е радикално лечение. Ние се надеяме, че «младите сили» на млада България са изпроводени от самото провидение да очистят гнилите трупове и да спасят отечеството ни и народът ни от заразителните болести. Напред, момчета! Пред вашата честност, пред вашата морална и материална сила и пред вашата мъжествена енергия ще да паднат сичките Михаиловци, сичките Парушовци, сичките Стояновци, сичките Коли-кравевци и сичките «изроди мира сего». Дръжте се, момчета! Младите и честните галашки българи няма да оставят да падне ни черковата си, ни училището си; младите и честните гюргевски младежи няма да почервенеят от срам пред никого; а родолюбивите и добросовестните болградчени ще да очистят лицето си пред историците на българският народ. . . Напред, момчета! Да е жива млада България! Да са живи нейните честни синове! Изгонете старото гюбре и вървете напред!

Независимост, г. IV, бр. 1, 20. X. 1873 г.

[ОТ КАЛУГЕРИН ПОЛЗА И ОТ КОЗЕЛ МЛЯКО]

Разказват, че калугерите са бездънна бъчва, т. е. че тяхното ненаситно «чувство» не е в състояние да насити ни една касапница. Истина ли е сичкото това?

Ако обърнеме внимание на народните пословици, то тряба да чуеме следующето: «От калугерин полза и от козел мляко»; «Черна ряса, черна душа»; «От калугерин, от гайдарджия и от попски син ни една къща не е видяла добро»; «Из устата му мед капе, а на сърцето му катран кипи» и пр. Който вярва в свещеното писание и който знае, че гласът на народът е глас на божият син, той тряба да преклони колената си пред народните пословици, които нямат нищо общо ни с дервишкото благонравие, ни с фанариотското елеопомазание, ни с поп нилското владичество, ни с балабановската ученост, ни с пишурковите песнопения, ни с бероновската логика. Народните пословици могат да се земат за математически истини.

И така, могат ли калугеринът и калугерката да се нарекат хора, християни и общеполезни създания? — Тия не могат да бъдат хора, защото са калугери и защото нямат в себе си нищо човеческо; тия не могат да бъдат християни, защото не са хора и защото не живеят човечески; най-после тия не могат да бъдат общеполезни създания, защото живеят да ядат, а не ядат да живеят. С една дума калугеринът и калугерката са така също безполезни, както са безполезни и ония бурени, които сам Христос заповядва да се покосят и да се хвърлят в огънят. Едно дърво, което не дава плод, е достойно само за изгаряне. Кой може да каже, че сичкото това не е така? Разбира се, че ако Исус Христос е погрешил, то грешиме и ние.

Разказват, че попът е потребен на християнството, защото той кръщава, венчава и опява. А защо му са калу-

геринът и калугерката? — Как защо! А кой ще да яде пестървата, прясното дървено масло, дебелите прасета и бозайничетата? Кой ще да чете «плодородни» молитви на вдовиците и на яловиците? Кой ще да се напива пиян и да се търкаля по улиците? Кой ще да продава божието име и Христовата черкова за триесет сребреника? Коя ще да принимава владишките дякони, бегликчиите, янкеседжиите, бекярите и турските заптиета? Коя ще да хвърга децата си в проходите и да чете молитви за грешното човечество? Коя ще да проси по механите и по кавенетата за божият храм и за своята гуша? Най-после коя ще да дава бурени на блудниците, за да хвъргат децата си? Ако да не би били на светът калу́герите и калугерките, то ленивите, харамоедците, калпазаните, нехранимайковците, развратниците и турските заптиета би измрели «от глад» и бостаните би останали ненаторени.

Да си зададеме сега още един вопрос. Може ли България без калугери и калугерки? — Тоя вопрос би трябало да реши нашата екза́рхия и Дорчо ефенди.

Преди няколко години ние говорихме вече, че по Ромъния и по Австрия се скитат множество български калугерици, които безчестят не само българското име, но и Христовата черкова. В онова време ние казахме, че екзархията тряба да отваря очите си и да не дозволява на различни просекини да се скитат по чуждите земи и да срамят народът ни и черковата ни, но нашите думи останаха «глас вопиющего в пустыни». В Ромъния и до днес още се разхождат различни калугерки, които просят за някакви си училища, които уж се съдържевали от техните манастири. Ние би желали да знаеме съществуват ли в Калофер или в Сопот подобни училища и нуждаят ли се тия училища от чужда помощ? Ние знаеме твърде добре, че българският народ е богомолен и че той дава и последнята си пара за своята черкова и за своят манастир; а ако е сичкото това така, то тряба ли нашите калугерки да ходят по чуждите земи и между чуждите народи и народности да просят и да развратничат?

Да кажеме няколко думи и за самите калугерки. Из много места ни пишат, че тия калугерки са се напивали пиени и че са правили различни непристойности. Подобни неща са станали и в Букурещ. Из Зимнич ни пишат следующето: «В градът ни бяха дошли две калугерки (една стара и една млада), които не правят чест ни на българският народ, ни на българската екзархия. Тия калугерки ходят из къща в къща и искат насила да им се помогне. Освен това тия се напиват пиени и не знаят какво бръщолевят.» Из Галац така също ни пишеха преди няколко месеца така: «Молиме ви да кажете във вестникът си няколко думи за оние калугерки, които ходят по Ромъния да срамят народът ни със своето безнравствено поведение. Срамота е от власите! Ако българският народ има нужда от калугерки, то той е обязан и да ги храни.» Из Пловдив отговарят на едно наше писмо — което бяхме изпроводили преди няколко месеца и което съдържаваше различни вопроси — следующето: «Калугерките, за които ме питате, са отишли в Ромъния без позволението на нашият архиерей и без знанието на екзархията. Аз се разговарях за това дело с някои наши търговци. Ако се появят в Ромъния някои калугери или калугерки, то тряба да ги попитате имат ли разрешение от екзархията или от местният архиерей да просят. Ако нямат подобно разрешение, то ви съветоваме да ги изгоните из градът си с безчестие. Така ще да ви каже и самата екзархия. Тряба да ви кажа и това, че две калугерки из Казанлъшкият женски манастир бяха ходили преди няколко години в Росия да просят. Когато се върнаха назад, то донесоха едно твърде достатъчно количество пари; но тия пари бяха изядени от любовниците на игуменицата и от различни други харамоедци. Тия калугерки са отишли изново в Росия. Молиме ви да ни явите: из кой манастир са дошли в Ромъния калугерки? Попитайте ги от кого е подписана кондиката им и явете ни.»

Но калугерите ли и калугерките ли са криви, или нашите градски общини, които им дозволяват да оставят манастирите си и да се скитат по светът? Гърците, чрез своите калугери-просяци, са станали за смях и за презиране на сичкият свят; а ние сме техни ученици, техни подражатели и техни последователи. Тряба да кажеме и това, че ние в тия отношения ще да надминеме и гърците. Гърците изпроваждат на просия калугери, а ние изпроваждаме калугерки. Разбира се, че жената, а особено младата жена, е в състояние да спечели повече и по-лесно! Нека сме живи и здрави!

Ние молиме още веднаж нашата екзархия да обърне

своето внимание на това впиюще дело и да даде край на деморализацията и на «духовният» разврат. Екзархията отговаря за секи калугерин и за сяка калугерка. Ако нашите калугери и калугерки живеят развратно, то екзархията е длъжна да ограничи тяхното число и да ги воведе в правият път. Ние мислиме, че първата обязаност на екзархията е да запрети на младите калугери и калугерки да носят черни кърпи и да живеят по манастирите. Калугеринът тряба да има повече от 55 години, а калугерката повече от 45. Ние сме събрали достатъчно сведения, които говорят против манастирите и против калугерите и калугерките. Научихме се из достоверен източник, че Казанлъшкият, двата Калоферски, Сопотненският и Самоковският женски манастири са заприличали на публични къщи. Това е факт. Нам ни е разказвала за положението на тия манастири една от самите техни калугерки, която няма причини да лъже и да увеличава работите. Ако ни не е срам от хората и ако ни не е грях от бога, то добър ни път. Секи ще да ни каже «аферим!»

Независимост, г. IV, бр. 2, 27. X. 1873 г.

[«ДОБРОДЕТЕЛНАТА ДРУЖИНА» НЯМА НАМЕРЕНИЕ ДА РАЖДА ПЪЛНОМЕСЕЧНИ ДЕЦА]

Ако не знаеш, мой мили брате, кои сме ние, то тряба да ти кажа, че ние сме недоносчета. Разбира се, че кравата ражда теле, че овцата ражда ягне и че свинята ражда прасе. А какво тряба да роди недоносчето? — Пак недоносче. И така, нашите деца, т. е. нашите обществени и необществени дела, не са нищо друго, освен безгрешни недоносчета.

Но да захванеме открай. Когато бог се решил да развали Вавилонската кула и да «размеси» езиците, то понапред се погрижил да даде на сяка една народност свой характер и свои собствени особености. Така например на французката народност той дал непостоянство и военни маршове, на немците дал чинопочитание и барбой, на италианците — музикални способности и макарони, на

испанците — крайности и калугерска камилавка, на русите — «авось и мы поживем» и «очищенная водочка», на сърбите — безгрижие и сливовица, на гърците — подлост и чирози, на турците — «нищо» и рамазан халвасъ. . . А на българите? — Българите били заборавени.

— Боже вседержителю! — извикали българите. — Дай и нам що-годе.

— Вам ще да дам тояга — казал господ бог и отишел си.

Сичкото това ни доказва твърде ясно, че българите са недоносчета. Ако господ бог да не би заборавил това велико българско племе и ако да не би му подарил тоягата, то ние не би пасли толкова столетия патките и не би подлагали гърбът си под всевъзможни суровици.

Из Браила ни пишат следующето: «Ние сме достойни за оплакване — секи ни бие, секи ни псува, секи ни безчести, секи ни гони, секи ни тъпче правата. (Какви права? — р.) Българинът е станал за смях на хората. Ние се хвалехме със своето училище, а ромънското правителство желае да го затвори; ние се хвалехме със своето име, а гърците са се завзели да ни изтъпчат в калта; ние се хвалехме със своето юначество, а бабите ни гонят с хурките.»

Ако мнението на нашият браилски Еремия и да е преувеличено, но ние и из него можеме да заключим, че българите са недоносчета. Ако българите да не би били недоносчета, то имането на покойни Милановича не би влязло в ръцете на гърците; ако ние да не би били недоносчета, то болградските делии не би крали чуждите крави, а александрийските не би избирали за примарин коликравиевците; ако да не би били недоносчета, то букурещките цънцари, които са се кръстили в българската вяра за личен интерес, не би водили за носът толкова живи същества; ако да не би били недоносчета, то «Българското книжевно дружество» не би просило милостиня; найпосле, ако да не би били недоносчета, то би родили и сами барем един зрял плод. И така, българите са недоносчета.

Да приведеме и един по-едър пример. Всеки вече знае, че букурещките българи, т. е. букурещките ч е т и р и (тряба да знаете, че седемте наши букурещки светила добиха дефицит три, следователно отсега тяхното могущест-

во ще да се опира само на четири стълбове) самозвани алилуи си имат черкова, която се управлява от владика и която се нарича капела; секи вече знае, че тая черкова е недоносче и че нейната полза е съмнителна; най-после секи вече знае, че в тоя божи храм си спасяват душите не православните грешници, а конете, кучетата и котките на владиката. С една дума, тая черкова е направена не за добро и не за душеспасение, а за съблазън и за унижение на християнството.

Но да оставиме черковата за други път и да кажеме няколко думи за нейното духовенство, което е упълномощено да служи и да чете в нея молитви. Преди две недели браилската българска община беше изпроводила едного от своите членове в Букурещ да иска помощ за българската черкова — която в последньото време се гради в Браила — от букурещките българи, а «най-паче» от епитропите на българската капела, от «основателните», «действителните» и «спомагателните» членове на самодържавната, безцветната и безплодната «Добродетелна дружина» и от благодетелните членове на човеческият род. Нашият целомъдрени архиерей приел браилският посланик твърде приятелски и с голямо съчувствие, но не пожелал да приеме участие в това богоугодно дело, защото бил сиромах, защото пожертвовал своят капитал на търновското училище (?) и защото помагал на множество български обществени заведения.

— Аз съм пожертвовал 10 хиляди жълтици — говорил той — за българското училище в Търново, следователно не мога да ви бъда полезен.

— Ако не пожертвовате вие, то няма да пожертвова ни един друг букурещки българин — казал браилченинът.

— Ние можеме да направиме така — отговорил владиката. — Аз ще да подпиша 10 жълтици, но няма да дам нито една пара. Аз подписвам името си само затова, за да ви рекомандувам пред тукашните българи.

— Пристаям — казал браилченинът.

— Тряба да ви кажа и това — продължал владиката, — че в Букурещ няма българи. Ако да не сме ние четворица (т. е. дядо Маринчо, Евлогия Георгиев, Михал Колони и владиката), то в Букурещ не би съществували ни черкова, ни училище, ни читалище (?). Ние харчиме

сяка година по четири хиляди жълтици, които излазят из кесиите само на четири души.

После това целомъдреният архиерей (като секи българин) захванал да се хвали и дохвалил се до това, щото браилченинът имал щастие да си помисли, че тоя свети отец е брат на св. Розалия и че той е направил и черковата «Св. София» в Цариград.

— Вие още не познавате моите благодеяния и моите заслуги — продължал владиката. — Ни един българин не е преминал през Букурещ, без да се види с мене и без да приеме моята помощ. Хаджи Димитър, Караджата и др. са били мои деца и мои возпитаници. Много парички ми са изяли хъшовете.

Разбира се, че сичките тия благодеяния са положителна нула и че българският народ е надоил от козлите повече мляко, отколкото е видял полза от дяда владика. Тряба нашите братия браилчени да знаят и това, че търновското училище не е видяло и няма да види от отца Панарета ни тютюнева кисия.

После дълги разговори дядо владика и браилският представител тръгнали да идат при едно богато лице и да захванат работата. Браилченинът тържествовал. «Стотина-двесте наполеондора ще да се изсипят в касата на браилската черкова», си мислил той и подскачал от радост. Когато вървели из пътят, то дядо владика почукал с тоягата си един камък и рекъл:

— Кажи ми: има ли тоя камък българско и християнско чувство, или не?

— Няма — отговорил браилченинът.

— Ако няма, то нямат и букурещките българи.

Под име букурещки българи дядо владика подразумява сичките българи, които живеят в Букурещ, освен четирите славни и прославени български благодетели. Разбира се, че дядо владика има пълно право. Ако букурещките българи да би приличали на дяда владика и на неговите аркадаши, то и тия би подписвали по няколко хиляди жълтици в кондиките на обществените заведения, а жертвовали би по няколко положителни нули. Тряба да кажеме на нашите браилски братия и това, че подобни комедии са се разигравали в Букурещ твърде често. Разбирате ли сега защо нашите четири благодетели обичат да стават настоятели и касиери на българските обществени

дела? Подпиши в кондиката хилядо жълтици, събери от «безчувствените» българи още десет, земи касата в ръцете си и кротувай си; а ако някой ти поиска сметка и ако пожелае да се увери внесъл ли си и ти записаната в кондиката сума, то ваша милост има пълно право да го изгони вън и да му даде титла «вагабонтин». А недоносчетата? — Недоносчетата мълчат и подсмърчат.

Когато браилчeнинът и дядо владика дошли в къщата на богатият български благодетел, то тоя благодетел ги посрещнал с голяма церемония.

— Аз ви съветовам да се върнете назад и да кажете на браилските българи да не очакват от нас никакви пожертвования — рекъл той на браилчeнинът. — Ние имаме множество свои нужди. Цяла черкова и цяло училище (?) се намират на нашият гръб! Аз не мога да пожертвовам ни пребиена пара.

Когато браилчeнинът чул тия думи, то се обърнал към владиката и рекъл му:

— Вие ми казвахте едно, а сега излазя друго.

— Какво съм ви казал? — попитал владиката.

— Вие ми казахте, че в Букурещ има само четири българина, които дават за народни цели. . . Видях и тях!. . .

След три деня браилчeнинът се върна назад в градът си и занесе на черковните епитропи няколко «н и щ а».

Из сичкото това, щото говорихме по-горе, читателите ни ще видят твърде ясно, че българската «Добродетелна дружина» няма намерение да ражда пълномесечни деца. Ние съветоваме браилските българи да изпроводят в Букурещ свои упълномощени до добродетелните настоятели на «Добродетелната дружина» и да поискат от тях заимодавна помощ. Ако букурещките бакали имат право да държат в касите си народните капитали и да въртят с тях своята търговия, то браилската българска черкова има по-голямо право да земе част от тия капитали.

Тряба да кажеме и това, че нашите букурещки големци (г. Колони има коджамити бой!) захванаха да стават известни и по другите градове.

До неделя повече.

Независимост, г. IV, бр. 3, 3. XI. 1873 г.

[БУКУРЕЩКАТА КАПЕЛА НЕ ПРИЛИЧА НА ЧЕРКОВА]

На 11 мая, в 1869 година, букурещките българи осветиха своят храм, когото нарекоха капела и когото дадоха в «блажените» ръце на дяда владика да го управлява и да мисли за неговото благосъстояние.

Секи вече знае, че тоя храм се не харесваше на българите още в онова време, и не харесваше им се по три причини: 1) защото не приличаше на черкова; 2) защото се даде в ръцете на различни фанариоти; 3) защото епитропите му презираха сиромасите.

Да разгледаме тия вопроси малко по-обширно.

Секи из нас вече знае, че черковите се правят не на вторият кат и не между трапезариите и заходите; а който е влязал в българската букурещка капела, той тряба да е видял с очите си, че от едната страна на божият храм се намират спалните, кабинетите и салоните на дяда владика, а от друга — харемлъците му, трапезариите му, кучетарникът му и заходът му. Една стара жена ни разказваше преди малко време, че неи е противен онзи храм, в който мирише на кисело зеле, на лук и на печени скумрии. А подобни меризми са твърде чести в храмът на дяда владика, който е посвещен на св. Кирила и Методия. Но ние казахме вече, че от едната страна на тоя храм се намира спалнята, кабинетът и салонът на дяда владика. Тряба да знаете и това, че из салонът се влазя в храмът и че вратата биват твърде често отворени. В тоя салон стават заседанията на нашите богати търговци и на благодетелните членове на още по-благодетелната букурещка дружина, в които се говорят и такива неща, от които би се повдигнали жлъчките не само на св. Кирил и Методия, но и на многотърпеливият св. Никола, когото гърците са научили да търпи сякакви меризми. Секи вече знае, че на св. Никола се молят не само гемиджиите, но и крадците, конокрадците и янинските билери. Но да оставиме св. Никола и да поговориме за нашите Николовци. В салонът на дяда владика се пушат до десетина чубука и техният дим влазя в черковата и размесва се с меризмата от кухнята и с благовонието от заходът. Тая е най-главната причина, която накарва българите да не влазят в божественият храм и която заставлява г. Н. Станковича

(епитропът) да се оплаква от българската безнравственост и от «вагабонтското безбожие». Кажете ни сега кой е крив — публиката ли, или самият храм?

За втората причина, която е накарала българите да не влазят в капелата, ние ще да кажеме следующето. Българите са религиозни, чистоплотни и нравствени хора, следователно тия не могат да търпят ни пияно духовенство, ни червеноноси попове, ни развратни калугери, ни владишки чубуци. Единствената причина, която е накарала сичкият български народ да въстане като един човек против фанариотското духовенство и да се откаже формално от вселенският патриарх, беше самото духовенство, които приличаха деветдесет и девет пъти повече на ахамбашии или на сойтарии, нежели на Христови апостоли и на защитници на нравствеността. Ако фанариотското духовенство да не би безчестило попадиите, ако да не би държало в харемите си по пет-шест любовници, ако да не би водило след себе си различни олани, чубукчии, сеизи и ясакчии, ако да не би играло посадник на бели гащи, ако да не би пило мастика с турците и с техните чапкъни, ако да не би яздило атове и ако да не би носило червени гащи и морави копринени ентерии, то българският народ никога не би ни помислил да го изгони из България и да с п а с и народността си. Множество факти ни доказват, че българите ненавиждат не само развалената и развратното фанариотско духовенство, но и своите собствени калугери и калугерки, които приличат на гърците и които носят название «преосвещени хаирсъзи». Кажете ни сега: може ли българинът да бъде хладнокръвен и да гледа как в така наречената българска капела произлазя свещената литургия и как се освещават светите таинства? Мнозина вече са забележили, че в тая капела върви почти сичко куцо и сляпо, т. е. почти сичко се върши пияно, неразбрано и невежествено. Ако тряба да се чете за увеселение, то се чете за упокой; ако тряба да се опее някой мъртвец, то му пеят: «Исаия ликуй»; ако тряба да се венчее някой млад и зелен човек, то му пеят: «Во Иордане крещающися тебе, господи»; а ако желаят да кръстят някое дете, то му четат: «Упокой, господи, душу раба твоего» и пр. С една дума, в тая черкова се не знае ни кой пие, ни кой плаща, ни кой е владика, ни кой е кандиларин. Освен това службата се извършва на вересия,

т. е. множество молитви се прескачат, множество правила се четат наопаки, а множество кондаци се пропущат и съвсем без внимание. Тряба да кажеме и това, че в тая черкова съществува вавилонско «стълпотворение» и относително народността, т. е. в нея се чете и ромънски, и славянски, и гръцки, и караманлийски. А когато преосвещени Бранислав Велешки пожела да прочете «Отче наш» на български език, то родолюбиви г. Михаилов, мусекословесний г. Н. Станкович, лучезарний Петър Кутов и блажений г. Колони му удариха един добър бой, защото той се е осмелил да произнесе такива прости думи пред лицето на господа бога.

За третята причина ние имаме намерение да поговориме малко по-пространно. Ние и до днес още не знаеме каква нужда са имали букурещките тулуми да направят българската капела и да я нарекат българска черкова. Един от тукашните българи, който познава твърде добре действията, целите и стремленията на гореказаните тулуми, ни уверяваше преди малко време, че тая черкова е направена за кефът на няколко души богати чорбаджии и за благополучният живот на дяда владика и на неговите коне. Когато беше купена къщата, в която днес се намира капелата, то дядо владика даде хилядо жълтици. А знаете ли с какви кондиции се дадоха тия пари? — Черковата, къщата, градината и конюшницата са дадени на дяда владика за потомствено владение, т. е. той има власт да прави и от черковата, и от къщата щото иска и щото намери за нужно. Освен това той има неограничено право да се подиграва със своите съседи, да пуща водата и помията в техните дворове и да се лакоми с чуждите патки. Историята на тия патки е твърде оригинална. Мнозина мислят, че съседните патки са изядени от черковата и от нейният клир. Ние не одобряваме това мнение, защото св. Кирил и Методия са православни калугери, които не приличат на фанариотските светии, т. е. които не пушат чубук и не ядат топлокръвни животни; а дядо владика принадлежи в числото на ония хора, които не намират никакво различие между патките и между гъските. Но да оставиме патките и гъските и да продължиме своята философия. Най-напред в капелата дохаждаха множество българи, които желаеха да се помолят богу на своят народен език и които искаха да чуят словото божие из устата на българ-

ското духовенство. Разбира се, че това въодушевление се продължа не твърде дълго време. Твърде скоро простите, сиромасите и честните българи видяха твърде ясно, че нашите аристократи (маслинократи) ги презират и че в капелата се разиграват твърде водевилни комедии. Мнозина разказват, че черковният клир чете на сромасите по $^1/_2$ молитва, а на шкембеджиите по $3^1/_2$ дълги и широки алилуи. Ако в черковата присъствоват чорбаджиите, то литургията се извършва подпълно, а ако в божият храм се намират няколко бабички и няколко сиромаси, то «херувикото», «свят, свят» и пр. се крият в бездънната бъчва на вечността. Разбира се, че сичкото това може да ожесточи и най-кротките, и най-богомолните, и най-вярующите, и най-невинните православни християни. А байо Станкович сѐ още се сърди, че благочестивите и православните християни не посещават неговата капела!

— И в кръчмата е по-благочинно и по-свещено място — говореше баба Хаджийка. — Тая черкова прилича на цигански ишлик или на турска «сойтарджийница».

До неделя повече.

Независимост, г. IV, бр. 4, 10. XI. 1873 г.

[НАШИТЕ ЕКЗАРХИАЛНИ ДЕЛА]

Цариград, 8 ноемврия

Българите са заприличали на гъски в мъгла. Ние говориме много, прозяваме се от утрента до вечерта, не работиме нищо и не знаеме защо сме се родили. И наистина, защо и за какво са се родили българи и каква полза произлазя от тяхното съществование? Ако погледаме с особено внимание на окръжающата ни природа, то тряба да се увериме, че и репеят принася какъв-годе плод. А българите? Българите са се родили да подлагат гърбовете си под чуждите товари и да се оплакват от своите чингене сою[1] господари. Имали ли сте случай да се биете с чифутин? Ако сте имали, то тряба да знаете, че

[1] От цигански произход.

чифутинът вика «караул» даже и в такъв случай, когато бие някого. Българите са лишени и от тия способности. Ние се оплакваме даже и пред ония отчаяни хаирсъзи, които ни дерат кожите и които ни пият кръвта. Ако на нас нападне някое турско куче, то ние се оплакваме на ходжата; ако ни нападне някой ходжа, ние се оплакваме на пашата; ако ни нападне някой паша, ние се оплакваме на султанът; ако ни нападне султанът, ние се оплакваме на бога; а ако ни нападне бог, ние викаме «олеле мамко» и оплакваме се на Франца Йосифа. «Господине султане, не видите ли вие, че вашите заптии, вашите забити, вашите в. везири, вашите войски и вашите паши ни угнетяват и пият кръвта ни като пиявици?» — говори нашето присноблажено «Право» и уверява българският народ, че ако Абдул Азис не обърне внимание на неговите думи, то барем негово високопревъзходителство Митхад паша или египетският вицекрал непременно ще да му каже «куку». Погледайте какво става в екзархията и уверете се, че или ние не сме хора, или турското правителство е достойно само за купището. Но най-чудното е това, че даже и «присноблаженото» е захванало да съзнава своите досегашни погрешки и да ни уверява, че неговите «ахчии» не са за нищо и за никакво. «Привременният съвет е разтурен и сам по себе си; в екзархията боравят и кой щяло и кой не щяло; екзархът се люлее «яко трость всяким ветром» и не знае кого по-напред да слуша; днешните и свършените вече решения се решават утре изново и издават се нови постановления, които така също траят ден до пладне.» Тоя същи вестник се съзнава, че българските работи се намират в незавидно положение; че в екзархията се мешат своекористни и безчестни личности; че ако работите вървят и занапред така, както са тия вървели досега, то българите ще да станат за смях на хората; най-после, че ако сам г. Найденов не бъде избран за член на синодът, то екзархията ще да потъне в Лета заедно с българската нравственост. А знаете ли в чей бостан хвърга г. Найденов сини камъни? — Ако не знаете, то аз тряба да ви кажа, че тия камъни се хвъргат в бостаните на Чомакова, на Г. Стояновича, на Г. Вълковича, на Брадински, на Славейкова, на Груева, на Тъпчилеща и пр. По присноблаженото мнение на присноблаженият вестник освен х. Иванча, Кръстовича, Балабанова и Най-

денова, никой други няма право да се меша в екзархиалните дела и да обядва на Орта-кьою. Освен това останките от кухнята на дяда Антима принадлежат на г. Найденова, който има протосингелски способности да лиже владишките сахани и който обича твърде много да дои архимандритските магарици за охтичево време. Но да оставиме шегата настрана. Нашите екзархиални дела се намират в такова шантаво положение, в каквото се намират въобще и сичките български обществени дела и в каквото се намира и самата османска империя, която е захванала да се люлее още от XVIII столетие и на която принадлежи, като собствен плод, и българската екзархия. Из Македония се молят за съчувствие и за добър съвет, из България викат и сърдят се, из Тракия се оплакват и негодуват; а дядо Антим е запушил чубук си и наслаждава се с пресните скумрии и с гръцкото вино. «Нека изгори сичкият свят, само нам и г-ну Найденову да е добре. Вие и сами знаете, че г. Найденов чисти саханите ми подобре от сяка една калугерска котка», мисли дядо Антим и радва се на здравето си. Мнозина говорят, че екзархията е обязана да повика колкото се може по-скоро народни представители из епархиите, които са длъжни да наредят своите черковни дела и да дадат край на и з в ъ н р е д н и т е екзархиални безредици; а други казват, че българският народ не тряба да харчи пари и да изпровожда в Цариград депутати, защото уставите, по които ще да се управлява екзархията, и до днес още не са подписани и потвърдени от правителството. Играят си дечицата! Да се съхбереме още веднаж в Цариград, да кажеме на в. везирин «куку», да целунеме ръката на дяда Антима и да ви накараме да напишете още веднаж:

Тръгнали са българе
като пролет бухере;
отишли са българе
в Стамбол за калугере.

Турското правителство се не шегува вече. Министерският съвет се събира сяка вечер (защото е рамазан) и приготовлява различни проекти за улучшението на правителствените дела въобще, а особено за улучшението на финансиите. Мнозина мислят, че правителството ще да

успее, защото българите не са още съдрали своите последни цървули и защото в сяка една християнска къща се намира още барем по един сахан. Чудотворните реформи ще да бъдат обнародвани после рамазанът, т. е. после рамазанът ще да излезе още един хатихумаюн, който ще да ни разкаже множество сладки басници и който ще да ни накара да събуеме и последните си цървули и да ги пожертвоваме на пречеститото правителство, което варди гробищата ни с извънредно усърдие и с необикновено постоянство. На копачите и на гробарите се дават и последните дрипели. Мнозина говорят, че после рамазанът, по желанието на Австро-Унгария, ще да падне и министерството; но аз не вярвам в истинността на тия слухове, защото австро-маджарското приятелство в Цариград е още слабо и защото в османската столнина днес дерат кучето ингелизите и русите. А знаете ли, че турците добиха по-добър апетит после австро-маджарското «малокръвие»? Когато се разнесе слух, че между Турция и Австро-Унгария ще да произлезе война, то юнашките бели шалвари на османлиите захванаха да жълтеят. Разказват, че Австро-Унгария е изпроводила до портата такова едно писмо, в което се говори, че тая ю н а ш к а и о т м ъ с т и т е л н а държава е задоволна от извинението на портата и че граф Андрашия е готов изново да се прегърне с Настрадин ходжа. Това писмо е произвело в Цариград голямо впечатление. Турците са се окуражили и приготовляват се да еничерствуват не само по Босна и Херцеговина, но из поевропейченият град Цариград. Преди шест деня при Сандъкчисокак беше убит един немец, който е германски поданик. Секи вече знае, че турчинът не е в състояние да отличи Австро-Унгария от Германия и Прусия. За него са и едните, и другите «немца гяуру», а секи въобще европеец — «фиренк-гяуру».

Из Азия дохаждат до нас не твърде приятни за правителството слухове. Старите османлии са се решили да защищават имането на джемиите си до последнята капка кръв, следователно турските финанциални реформи ще да останат празна мечта. Множество факти ни доказват, че ако правителството дръзне да отнеме имането на джемиите, то междуособието е готово. Разбира се, че ние сме длъжни да благодариме бога за турският фанатизъм и за правителствените реформи. Ако в османската държава

произлезе междуособна война, то нашата свобода ще да бъде купена твърде евтино.

Турският вестник «Басърет» ни уверява, че сръбският княз Милан Обернович щял да посети Цариград, за да се поклони на султанът идущата пролет. Ако това известие е истинното, то сръбският княз ще да изгуби твърде много между християнските народности на Балканският полуостров. Гръцко-турското приятелство е пред очите ни. Против днешното гръцко правителство викат не само славянските народности, но и самите гърци. Милан Обренович е длъжен да стъпи в Цариград не като покорен роб, а като победител и спасител. Дълбоките дипломации и кабинетните преговори нямат за нас никакво значение. Турция прилича на гърбав човек, когото е в състояние да изправи само гробът.

Независимост, г. IV, бр. 5, 17. XI. 1873 г.

[АЗ СЕ РОДИХ ПРЕДИ ЕДИН МЕСЕЦ. . .]

Тия дни в редакцията ни беше изпроводено такова едно писмо, което е в състояние да зачуди и най-хладнокръвните хора. Слушайте и чудете се. Това писмо е написано от едномесечно момиченце, което е кръстено в една от православните букурещки черкови и което се нарича Райна. «Аз се родих, пише момиченцето, преди един месец от православни родители (българи) в разкошният и в човеколюбивият град Букурещ и изпроводих баща си да ми намери кум и да ме кръсти по обредите на православната българска черкова, която в последньото време си е н а п р а в и л а и екзархия, и владици, и патрици, и капели, и други различни тричолии. Цели две недели моят православен баща ходи да търси кумове и стари-сватове, но историческите съдби на нещастното човечество са доволно вятърничови. Българските патриоти, които имат обичай да правят различни велики дела само насъне или само за пари, са отказали да ме кръстят и да ми дадат име Райна, защото баща ми е сиромах и защото той няма достатъчно средства да купи бонбони, мадемени медали (martoria), шампания и пр. и да даде на дяда владика две лири. Ос-

вен това поповете и дяконите из българската капела в Букурещ са такива искрени и добросовестни патриоти, каквито и светът още не е създавал. Когато моят баща ги помолил да ме кръстят за две рубли, то тия му отговорили, че сиромасите не тряба ни да се кръщават, ни да се венчават.

— Ето, аз живея със своята жена невенчан — говорил попът и смиреномъдро броил броеницата си. — Във Влашката земя не са нужни никакви черковни обреди. Земи си една женица и куландисвай си я; а ако ти омръзне, то ѝ завий юларчето и пусни я да пасе. Сиромахът не тряба ни да се жени, ни да се кръщава, ни да се опява, ни да се ражда.

Из сичкото това се види, че народностите са доживели до лошави времена, г. редакторе! Ние постоянно осъждаме власите и наричаме ги «разпасани». Това название може да се даде и на наша милост. Ако власите са разпасани телесно, то ние сме разпасани душевно. Искате ли доказателства? Аз свободно мога да ви кажа, че мозъкът на дяда владика е разпасан; аз свободно мога да ви кажа, че совестите на богатите българи са разпасани; аз свободно мога да ви кажа, че нравствеността на нашите букурещки чорбаджийки е разпасана; най-после аз свободно мога да ви докажа, че човеколюбието на ромънските българи въобще е разпасано. Ако гореказаните заключения да не би били факти, то аз би била кръстена на осмият ден после рождението си! Да ви приведа един твърде ясен пример. Секи вече знае, че в Букурещ се намират няколко човеколюбиви християни, които плащат ежегодно по двайсет франка за сиромасите и които се наричат членове на «Добродетелната дружина». Моят баща отишел при едно от тия слънца и рекъл му:

— Моля ти се, байо Н., да бъдеш кум на детето ми. Аз зная твърде добре, че ваша милост сте човеколюбиви и състрадателни. С вашето име се хвали и «Добродетелната дружина», и християните из Габровенската улица.

— Ако аз да не би имал толкова работа в магазата си и ако да не би изгубил сто наполеондора от кожите, то би кръстил не само детето ти, но и сичката ваша махала.

Друг един наш патриотин му казал, че времената са тежки, че търговията не върви и че си е купил къща; трети му казал, че търговската криза и курсът на бано-

вете му не дозволяват да прави разноски за такива маловажни дела; а четвърти му явил просто и ясно, че една каца със скумрии му се била развалила, следователно некръстените деца са обязани да потърпят, да работят и да се надеят. Когато баща ми чул тия логически разсъждения и тия християно-патриотически убеждения, то си припомнил думите на евангелието, което ни разказва за сиромах Лазар и за богати Лазар. Ако Христос и да ни уверява, че богатите ще да бъдат последни, а сиромасите първи; ако той и да ни уверява, че черковата е обща къща за секиго; най-после, ако той и да ни разказва, че неговите свети апостоли ще-да изпълняват неговото учение буквално, то самите факти, самият живот, самите вярующи, самите апостоли и проповедници ни доказват противното. Слушайте сега какво ще да бъде по-нататък. Когато аз проживях на тоя свят две-три недели, то в православният град Букурещ се роди и друга една Райна, която е произведена на светът от богати родители и която няма никакво понятие за евангелската «притча» за сиромах Лазар и за богати Лазар. Богатите родители на богата Райна така също помолили българският черковен клир (заедно с дяда владика и с неговото домочадие) и букурещките търговци да заповядат в к а п е л а т а и да участвуват на кръщението. Разказват, че това кръщение се е извършило и тържествено, и богато. Почти сичките по-първи български търговци из Букурещ — които се отказаха да ми бъдат кумове и които бяха рекли на баща ми, че нямат свободно време да ме подържат половин час пред купелът — се събрали в къщата на богата Райна, изпили цели дюзини шампания, изяли цели чували с бонбони и получили по едно мадемено петало, което се нарича «свидетелство» и което ни доказва още веднаж, че и нашите каки Пенки, т. е. майките на нашите български деца, са станали велики кокони. Тряба да ви кажа и това (аз познавам женските тайни), че тия кокони си перат ризите ноще в чиния и че сичкият техен коконлък се заключава в гнидовите кокове и в кадифените фустани. Ако съблечете фустаните и ако свалите коковете от главите на тия кокони, то ще да намерите нечисто, откъркаляно, дрипаво и меризливо теле, което не е способно ни да мука. Аз би могла да ви приведа няколко пресни примера, но моята цел е не да осъждам другите, а да опиша историята на

своето рождение, кръщение и миропомазание. Ех, господине редакторе, тежко нещо е да бъде човек сиромах и да няма пари за шампания, за бонбони и за мадемени петалчета. Ако мой баща да би имал парички, то и на моето кръщение би се разбили няколко глави, защото «вино веселит сердце человека». Моля ви се, г. редакторе, да ми явите: защо шампанията и бонбоните имат такава чудотворна сила, щото и най-ръждивите личности, и най-безсовестните скотове, и най-продадените хаирсъзи, и най-хладнокръвните личности стават патриоти, приятели, християни и човеколюбци? Моля ви се така също да ми явите: защо богатите хора имат безчислено множество сърбачи и бонбоноядачи, а сиромасите не могат да намерят нито кум за децата си? Моят баща изпокъса два чифта чепичета и не можа да намери в цял Букурещ добър и христолюбив човек; а бащата на богата Райна искаше от сичкото си сърце да ограничи числото на гостите си и да спаси няколко шишета с шампания и няколко оки бонбони, но човеколюбивите и православните кумове и стари-сватове летяха, като орли на мърша, и не плашеха се от намръщеното чело на богати Лазар. Един ден, когато баща ми се беше вече отчаял и когато мислеше да ме занесе в еврейската авра и да помоли някой евреин да ме нарече Сара или Ребека, то го срещнал един от тукашните българчета ученици и попитал го защо се е замислил.

— Как да не мисля — отговорил баща ми, — когато моето првославно българско дете ще бъде принудено да получи кръщение в еврейската авра и от безверен ахамбашия.

— А тебе непременно се иска да го кръсти българският ахамбашия? — попитал ученикът.

— Аз съм българин и моето дете тряба да се нарече Райна — казал баща ми. — Ако аз да би желал да го нарека Ребека, то работата би се свършила много лесно, защото евреите имат нежно сърце и защото техният ахамбашия не е дотолкова сребролюбив, доколкото е сребролюбив нашият; но моята народност и моята вяра ми стоят на път и не дозволяват ми да ям кашер и да изпроваждам гъските си и кокошките си да ги коли еврейският ахамбашия.

— Ако работата е достигнала до такова критическо положение, то аз се обещавам да кръстя детето ви в бъл-

гарската капела и да го нарека Райна — казал моят бъдещи кум.

После тоя разговор аз бях кръстена от българските ахамбашии, които се постараха да земат на баща ми и тютюневата кесия. Ако, господине редакторе, вие добиете някогаж някое дете и ако пожелаете да го кръстите по християнски, то ви съветовам отсега още да пишете в някоя виенска фабрика и да си смарладишете кум, защото букурещките българи са заминали и кашериковците.

P. S. Баща ми има уйка, който е твърде богат човек (защото се е обанкрутил три пъти) и който живее в Галац. Тоя «банкрутствующи базиргянин» дохожда твърде често в Гюргево да кръщава и да венчава богатите деца на богатите Лазари; но ние, както ви казах по-горе, нямаме ни шампания, ни бонбони, ни липисканска стока, които са главните примамки за сичките банкрути, следователно неговото слънце не изгрея и за нази. Тряба да ви кажа и това, че тоя михлюз бояджи Панайот не пожела даже ни да отговори на бащиното ми писмо, в което баща ми убедително и низкопоклонно молеше негова милост да заповяда в Букурещ и да «въздаде кесарева кесареви, а богова богови». Простете ме, господине редакторе, че ви направих главоболие. Ваша Р а й н а М и х а л д о в а.»

Това писмо ни накара да поговориме още веднаж за българската капела в Букурещ, но стълбовете на вестникът ни са тесни, следователно ние сме прнудени да оставиме и това важно дело за други път.

Независимост, г. IV, бр. 5, 17. XI. 1873 г.

[НАШИТЕ ЕМИГРАНТИ, НАШИТЕ ТЪРГОВЦИ. . .]

В ония еничерски и делибашки времена, когато нашите букурещки кметове и чорбаджии са се срамували да кажат, че са българи; в ония времена, когато д-р Попов е прекръстил прякорът си на Протич (т. е. на Протопопич или Протопопов); в ония времена, когато г. Михал Колони е пожелал да присвои името на знаменитият италиански

либерал и републиканец адмирал Колони (първоначалното име на г. Колони е било Михальо Кольов); в онова време, когато и сам дядо владика е наричал българите «хондрокефали» и «ксилопинака»; най-после в онова време, когато българското име не е струвало ни калпаво дукато — в онова време, казвам, ни една жива душа не е мислила да гради в Ромъния черкови, да отваря училища и да говори за български читалища. Нашите емигранти, нашите търговци и нашите доморождени фанариоти са се грижили само за своите парички, за своите женички (т. е. влахини с червени фустани) и за своите шкембенца. Освен това тия български синове са се старали да добият добро име между власите, т. е. тия са употребляли сичките си сили да убедят простодушните хора, че са ромънски патриоти, че желаят добро на ромънският народ и че са готови да пожертвоват и кръвта си за щастието на своето ново отечество.

Разбира се, че сичкото това се е говорило, и говори се, из лични интереси. Един човек, който се решава да се откаже от своят народ, от своето народно име и от гробовете на своите деди и прадеди, той не може да бъде искрен и на оная народност, на която се обещава да служи и която се приготовява да обича. Отнемете от тия хора техните материални интереси и вие ще да видите, че тия тутакси ще да станат българи, даже и патриоти. Примери имаме доволно много. Дорде е богат и славен, той не ще ни да ви погледне; а когато осиромашее, то се появлява в кафенето «Хан Симеон», захваща да ви разпитва какви последствия са произлезли от гръко-българската борба и разказва ви, че и той е българин и че и неговото сърце тупка за България. Съществуват и такива патки, които се признават пред своите другари, че са българи и че родителите им не са умели да проговорят правилно ни «буна диминяца».[1] «Мене сега-засега храни Ромъния, следователно аз съм длъжен да бъда ромънин. Когато спечеля някоя парица и когато обезпеча животът си, то аз ще да стана изново българин», говореше преди малко време г. Михаилов, който в последньото време се е метаморфозирал на Михаилеску. Тряба да ви кажа и това, че това добиче е ученик в тукашната медицинска академия, следователно той не е прост и необразован човек.

[1] Добро утро.

На подобни хора ние никога не можеме да простиме. Учените хора тряба да показват пример на неучените и на неразвитите; а ние видиме, че тия са милион пъти по̀ калпазани от простите бозаджии и от овлашените кръчмари. Кажете ни: каква нужда е накарала г-на Касабова — който преди няколко години издаваше български вестник и който учеше народът ни да обича своето отечество и да се гордее със своето прошедше — да стане Касабияну и да яви в «Мониторът», че в Лясковец съществуват «яни» и «ески»? Кажете ни: каква нужда е накарала Кръстникова да стане Костандинеску, а Търновски да се метаморфозира в Търновяну? — Да излъжеме ромъните? Но ромъните се не лъжат. Ние сме твърдо уверени; че ромъните така също презират дьонметата, както ги презираме и ние.

Но да оставиме това и да поговориме за историческото развитие на българската народност в Ромъния. Имат ли ромънските българи живот? Съществуват ли в Ромъния български общини и отличават ли се тия от другите небългарски комуни? Най-после достигнали ли са ромънските българи до самосъзнание и до необходимото възраждение? На тия вопроси е почти невъзможно да отговори човек.

Но да захванеме от край. Ние казахме вече, че преди двайсет години от българското име са се гнусили и срамували почти сичките ромънски българи и употребляли са сичките си сили да се «околонят», да се «опротичат» и да се «опетрескат». Първите българи (ние говориме за богатите), които са захванали да се хвалят със своето име и които са се признали пред светът, че ги е родила българска майка, са били покойни Христо Георгиев, Кифалов, д-р Селимински, П. Сапунов и няколко други. После тях се появил Раковски, който окружил себе си с множество младежи и който явил пред светът публично, че българското име и българската народност са честни, чисти и свещени. Произлязло едно малко движение. Покойни Кифалов — който, според както разказват неговите приятели, е бил добър патриотин и твърде честна душа — е подал пръв своят глас да се състави българска община в Букурещ и да ѝ се даде власт да ръководи сичките български обществени дела въобще. После малко време с Кифалова се съединили множество български патриоти и захванали да работят съобразно със силите си. В 1856 г. покойни Кифалов написал, а в 1863 издал брошура, в която се говори, че ромънските богати българи са длъжни да пожертвоват по една малка сума, за да се основе в Търново болница под име «Св. безсребреници Козма и Дамян» и в която той моли българските родолюбци да приемат участие в това богоугодно дело. Приняли ли са и други богати българи участие в това дело, или не ние не знаем, знаеме само това, че покойни Кифалов е положил още в онова време, т. е. още в 1859 година, 4800 гроша. Из сметката, която е напечатана в Букурещ под заглавие «Ефорията на върховното (?) училище св. Кирил и на болницата св. Козма и Дамян в Търново», се види, че освен покойни Кифалова и освен ромънското правителство, което е давало ежегодно по 10 000 гроша, ни един български патриотин не е пожертвувал до 1866 година нито калпаво дукато. В сметката от 1866 година се говори: «Приеха се от епитропите (душеприказчиците) на покойни Силвестър Пену 12 628 гроша и 25 пари.» И така, само покойни Кифалов, покойни Силвестър и ромънското правителство са турили основание на бъдъщето търновско главно училище и на бъдъщата търновска болница.

Тряба да кажеме сега и това, че тоя капитал, който е порастнал за 12 годин до 47 001 франга и 28 бана, се управлява от «Добродетелната дружина», която е избрала сама себе си и за ефория, и за самодържавна контрола. Но и тука се ражда едно твърде голямо недоразумение. В сметката се говори, че ефорията получава доход от къщята на покойни Силвестрия Пену; а не являва се кому принадлежат тия къщя. Ако тия принадлежат на горераказаната ефория, то би трябало да влязат в числото на капиталът; а ако принадлежат другиму, то ефорията не е имала право да харчи 20 хиляди (чудете се! 20 хиляди! Защо не са похарчени 19 999 или 20 001 гроша, ами са похарчени тамамтамамджик 20 хиляди? И тука не е чиста работата!) и да гради ново здание на празното Силвестрово място? Подобни погрешки са непростителни ни за бозаджиите, а камо ли за ония търговци, които имат работа с най-главните комерчески светила. Друго недоразумение. Ефорията ни уверява, че горераказаният капитал се намира във вистерията, следователно българският народ може да живее без грижа; а ние видиме, че тая ефория е плащала на х. Ивана Поповича и на г. Блъскова по три жълтици месечно, за да управляват горераказаният капитал! «В 1869 година е даде-

но на г-на х. Ивана Поповича, служителят на ефорията, 1417 гроша», говори сметката. Питане е сега: защо и за какво е на ефорията служител? Или нашите чорбаджии не могат и в черкова да влязат без чубукчии и без диван-чопраз? Освен това ние знаемѐ твърде добре, че в 1869 година х. Иван служеше не на ефорията, а на в. «Отечество», който беше основан за кефът на няколко частни личности. Или ефорията е обязана да плаща месечна плата и на дядовият владиков сеизин? Какви са тия бъркотии! Несъществуващата търновска болница не може да търси от никого сметка, следователно нейният капитал може да се употреби и за анасон. В сметката така също се говори, че ефорията на горереказаните заведения се избира по вишегласие от «Добродетелната дружина». И това е твърде чудно нещо. «Добродетелната дружина», която е останала с 7 и $^1/_2$ члена, избира ефория само измежду себе си, когато в Букурещ съществуват няколко стотини българи! «Но горереказаната ефория има свой устав, който ѝ не дозволява да слуша Петра и Павла», ще да ни каже някой от членовете на «Добродетелната дружина». Не е истина, казваме ние. В горереказаната сметка се говори, че «Добродетелната дружина» е изменила вече уставът на ефорията (гл. стр. 1).

До неделя още.

Я н к о

Независимост, г. IV, бр. 6, 24. XI. 1873 г.

ДЕЙСТВИЯТА НА БУКУРЕЩКИТЕ БЛАГОДЕТЕЛИ

Покойни Кифалов употребил сичките си сили да възкръси падналата българска народност и да накара букурещките с в е т и л а да бъдат пò хора, пò патриоти и пò човеколюбци; но неговите старания, неговите съвети, неговите действия и неговите примери не намерили особено съчувствие между горереказаните светила, които, да кажеме право, имат голяма наклонност да говорят много, да обещават още повече, а да не правят почти нищо. Освен ония суми, за които ние говорихме вече в предидущият брой на «Независимост», покойни Кифалов се обещал да пожертвува сичкото свое имане за търновската болница «Св. Козма и Дамян». Нашите велики патриоти, които обичат твърде много да стават епитропи на чуждите пари и на чуждите завещания, поблагодарили българският патриотин; но отнесли се и в това отношение така еврейски и така непатриотически, щото покойният пожелал да работи сам и да не слуша никого. Нашите букурещки «благодетели» говорили, препирали се и карали се само за едно, т. е. у кого да стоят парите. Подобна комедия се случи и в онова време, когато се основа «Българското книжевно дружество». Стоянов се стараеше да докаже на нашите дебели светила и на нашите тънки благодетели, че «Дружеството» ще да бъде полезно на българският народ, защото чехите, сърбите, русите и хорватите имат така също свои дружества и защото сяко едно книжевно дружество обогащава знанието на народът и способствува за усъвършенствованието на науката и на училищата; а нашите «благодетели» засукаха ръкавите си, захапаха устните си и «возопиха гласомъ веліимъ»: «А у кого ще да се намира капиталът на дружеството?» — «Тоя въпрос ще да бъде решен от българското събрание», говореше Стоянов. — «Какво събрание? Ние не припознаваме никакви събрания. Парите тряба да бъдат у нази. Ние сме припознати от сичкият български народ (?). Ние сме чисти българи», викаха нашите седем (сега са пет и половина) благодетели на човеческият род. Тряба да кажеме и това, че «Българското книжевно дружество» положи своето здание в Браила, следователно нашите благодетели се отказаха да разпространяват «своите благодеяния и своите политически способности» между българският народ и между неговите незрели синове. Но да оставиме «Дружеството» и да продължиме своят разказ. Когато покойни Кифалов видял, че с нашите светила е невъзможно ни да кръсти човек, ни да венчее, то той занесъл своят капитал в руското консулство и турил основание на горереказаната болница. Мнозина говорят, че тоя капитал е порасъл вече до такава степен, щото от него и от 47-те хиляди франги, които се намират в ефорията или в ръцете на нашата «Добродетелна дружина», в Търново може вече да се основе болница, която да има повече от сто кревата. Питане е сега, защо тая болница не е отворена до днес и защо и до тая минута не е изпълнена волята на покойни Кифалова? На тоя вопрос ние ще да отговориме следующето: «Ако

нашите българи да би мислили барем колко-годе за своето обществено благосъстояние, то тая болница би трябало да се отвори още преди няколко години; но ние, българите, както казахме вече и други път, сме недоносчета, следователно и болницата ни тряба да прилича на нази. Търновските граждани не желаят да развалят кефовете на трите безсребреника (на дяда владика, на д-ра Протопоповича и на бача Станковича), които имат твърдо намерение да позлатят Търново от главата до петите. Така например дядо владика ще да даде (на второ пришествие) 10 000 (и пословом десет хиляди) жълтици австрийски за търновската академия; д-р Протопопович ще да даде три оки кремотартаро, един шиник с ум и едни стари цървули (които са останали мераз от баща му) за търновската болница «Св. Козма и Дамян»; а бачо Николи Станкович ще да харижe на търновските сирачета едно буре с развалени скумрии, три калъпа леке сапун и една гайдуница. Разбира се, че сичкото това е в състояние да измени историческите съдби даже и на търновската болница и да накара търновските болестници да търпят, да се надеят и да измрат на гола земя. Преди една година ние се срещнахме с един търновски търговец и попитахме го, защо търновските граждани не изпроводят в Букурещ свои представители и защо не поискат сметка от ефорията, която е длъжна да изпълни волята на покойни Кифалова, то получихме следующият отговор:

— Ако ние да би поискали сметка, каза търновченинът, от вашите чорбаджии и ако да би поискали от ефорията своето право, то дядо владика твърде лесно може да си изяде сам своите десет хиляди жълтички. Освен това, ние се надеяме да добиеме и от д-ра Протича някоя помощ.

— Дядо ти владика ви харизва само онова, щото не е негово и щото се намира в чуждите кесии; а д-р Протич принадлежи в числото на ония млечни крави, които не дават ни на царят харач, ни на попът колач», казахме ние.— «Вашето заключение не е вярно» каза търновченинът.

— Ако ни не вярвате, то ние сме готови да ви докажеме фактически, че Търново няма да види ни от дяда владика, ни от д-ра Протича, ни от бача Станковича никаква полза, казахме ние. — Слушайте. Дядо владика е такъв горещ патриотин, какъвто и светът още не е създавал. Така например той даде за устройството на българската капела 1000 жълтици, а присвои такива едни конаци, които би дали 700 жълтици ежегоден доход. Освен тия 1000 жълтици, дядо владика не е пожертвовал досега за българският народ ни калпаво дукато. Колкото за д-ра Протича, то благодеянията на тая млечна крава са още по-микроскопически. Ако д-р Протич и да се счита за един от най-големите благодетели на българският народ, то самите факти ни разказват противното. Единствената помощ, която е излязла из кесията на д-ра Протича, се заключава в ония 400 гроша, които е той внесъл в касата на «Добродетелната дружина». Тряба да кажеме и това, че д-р Протич е внесъл горeказаните 400 гроша само с користолюбива цел. И наистина, ако той да не би пожертвувал тая нищожна сума, то хората би имали пълно право да го нарекат чифутин; ако да не би внесъл тая микроскопическа сума, то неговото теле не би бозало мляко от обществените крави; ако да не би пожертвувал тая «просешка» сума, то търновците не би го наричали благодетел, патриотин и човеколюбец; най-после, ако да не би внесъл тая сума, то не би можел да стане член на «Добродетелната дружина», от която зависи и ефорията на търновската болница, и лекарските визити по българските къщя, и завещанията на старците, които умират бездетни в румънската столнина. Разбира се, че секи из нас може да бъде подобен благодетел и подобен епитроп на хорското имане. Но да оставиме това и да продължиме историята на ефорията. Секи из нас знае, че ефорията, която е основана от покойни Кифалова, от дяда Силвестрия и от ромънското правителство, е по-старо, по-велико, по-важно и по-човеколюбиво обществено учреждение, нежели оная дрипава, безцелна и безцветна дружина, която се нарича добродетелна и която се напина из сичките си жили да земе в аренда и българското име, и българските обществени завещания, и българските народни капитали, и българското щастие. Кажете ни сега, имала ли е «Добродетелната дружина» право да изменява завещанието на Кифалова, да се подиграва с неговата воля и да тъпче гробът му? Имала ли е тая дружина право да избира сама себе си за изпълнителница на хорските завещания, когато ни народът, ни завещателите не ѝ са дали подобно право? Най-после, имала ли е «Добродетелната дружина» право да се крие по темните кьошета и да решава обществените дела така самодържавно и така безчестно?

Когато един от нашите по-млади българи беше попитал едного от «добродетелните» членове на «Добродетелната дружина», защо тая дружина и до днес още не е направила търновската болница, то тоя член му отговорил, че самите завещания на покойни Кифалов и на покойни Силвестрия Пену й не дозволяват да работи по своят кеф.

— Ние сме длъжни да изпълниме завещанията на покойните буквално, рекъл той.

— Ако сте длъжни да изпълните волята на покойните буквално, то кой ви е дал право да изменявате техните завещания и да ги прекроявате по своят кеф?, питаме ние.

— Ние ги прекроихме по волята на българското народно събрание, което се нарича «Добродетелна дружина», ще да кажете вие.

— А кой е дал право на «Добродетелната дружина» да представлява българският народ и да се грижи за неговите обществени интереси?

— Ние сме големи хора, защото имаме пари и защото носиме високи капели.

— Ние ви не питаме за вашите пари и вашите капели, ами ви питаме за вашите сърца, за вашите мозъци и за вашето народолюбие.

— Ние имаме лоеви сърца, гъсти мозъци и шарено народолюбие. Искате ли доказателства? Ако искате, то ви молиме да чуете нашата изповест. Нашите сърца се гоят от сяко едно обществено предприятие, от сяко «едно добродетелно дело», защото капиталите на сяко едно обществено заведение са у нази; нашите мозъци гъстеят от сяко народолюбиво предприятие, защото гъстеят и нашите кесии; най-после, нашето родолюбие е достигнало до своето шарено съвършенство, защото ние сме и гърци, и българи, и руси, и ромъни, и цигани, и евреи, и монголи; с една дума, защото ние сме безцветни космополити. Нашата «Добродетелна дружина» е съставена от пет и половина шарени същества, из които двамина са гърци, един е ромънин, един е българин, един е циганин и един е половина евреин и половина монголин. Каква шарения искате повече?

Един от горераказаните личности беше казал пред учениците в медицинската академия, че той е българин само тогава, когато се намира в българската капела и когато се милва с дяда владика. «Който ме храни и който ми дава сено за конете, той има право и да ме нарича с в о й, и да

ме накарва да бъда негово сляпо орудие», говори по-голямата част от нашите велики членове на още по-великата «Добродетелна дружина». Ето какви хора са се завзели да защищават българската народност и да ръководят българските обществени дела!

*

В нашето село живееше едно време Никола Карабелята, който обичаше да си попива и който живееше изключително по кръчмите. Един ден байо Никола отишел да си обръсне главата, т. е. да се изгиздоса в бояджийницата на Никит учителят, защото на другият ден бил св. Арахангел. Тряба да ви кажа и това, че нашите селяни се бръснат един други, защото подобно бръснате е и по-евтино, и по-полезно. За една глава земат по една литра вино; а за една глава и една брада по половина ока. Главният берберин в тая бояджийница бил селският терзия Ламбо Крадлекът, който принадлежал в числото на ония хора, които живеят днес за днес и които се грижат само за благосъстоянието на лозята и за добродушието на кръчмарите. Кир Никола Карабелята се насвяткал в Христовата кръчма, дотътрал се до знаменитата бояджийница и помолил майстор Ламба да го накити за св. Арахангел. Ламбо земал леханът, натъркал в него сапун, насапунисал главата на Карабелята и захванал да я дялка. И о чудо чудес! Когато Ламбо свършил своята операция и когато обмил бръснатата кратуна на бая Никола, то тая кратуна била нашарена като лебеница (диня). На връх главата Ламбо оставил едно малко търкалче, а от това търкалче надоле се спущали шест черни браздици, които били не по-широки от един гайтан. Байо Никола покрил кратуната си със своята овча шапка, заръчал половина ока вино, почерпил майстор Ламба и отишел в черкова на вечерня. Секи вече може да си представи какъв ефект е произвела на православните християни шарената глава на бае Никола! Мъжете се смеяли, жените ахали, бабите се кръстили, а децата подскачали от радост. В това също време Карабелята стоял посред черковата и обръщал се насам-нататък като куче във воденица. «Защо ли се чуди светът! — си мислил той. — Аз прoживях на тоя свят цели петдесет години, а ни един човек до днешният

ден не е казал, че моя милост е смешна.» После тия размишления Карабелята се обърнал към децата, захванал да ги къстри по майка и да ги опина за ушите. «За какво се смеете? Какво сте видели? Я гледай ти тях! Байо ви Никола живее под ясното небе цели петдесет години и светът го е почитал и уважал; а вие, малки копелачета, сте седнали да му се подкривяте и да му се смеете посред черковата», викал Карабелята и от яд скърцал зъбите си като стар нерез. Когато попът излязъл из олтарят да кади и когато видял пред себе си шарената лебеница на бая Никола, то и той от смях насмалко щял да изпусне кандилката си. Последньото произшествие съвсем вече извело Карабелята из търпение. Той се спуснал към попът, хванал го за патрахилът и извикал:

— Кажи ми барем ти, урсузино проклети, защо се смееш? Ти си ме кръстил в храмът «Введение» и нарекъл си ме Никола; а сега си седнал да ми се присмиваш и да се подиграваш с името ми!

— Погледай си главата, казал попът и продължал да се кикоти.

— Какво е станало с главата ми? Главата ми е на своето място.

— Главата ти е нашарена като лебеница, казал попът и изкикотил се още по-силно.

Ако Карабелята да не би бил «зело» пиян, то той би се усетил каква е работата и обрал би крушите си из черковата; но оканиците били прехвърлени повечко, следователно Карабелята не пожелал да излезе из черковата като бабичка. Тоя херой изпсувал и поповете, и калугерите, и чорбаджиите и неговата псувня била изпроводена с различни оскърбителни думи и с такива неделикатни выражения, каквито се не срещат и във в. «Право». После това Карабелята ударил клисарят по ухото, ритнал няколко деца и побягнал из черковата. От онова време Карабелята не стъпял вече ни в една черкова, попържал сичките свои селяни и сърдил се на сичкият свят. «Но отмъстил ли е тоя справедлив човек на Ламба?», ще да попитате вие. С Ламба Карабелята се помирил за една ока вино.

Тряба да кажеме и това, че историята на Карабелята има голямо сходство с историята на нашата букурещка «Добродетелна дружина». Да докажеме. Секи из нас знае, че нашата «Добродетелна дружина» е направила досега множество отчаяни глупости; секи из нас знае, че тая дружина е станала за смях и на децата; най-после, секи из нас знае, че нашарените кратуни на нейното настоятелство се показват на публиката почти сяка минута. Тряба да кажеме и това, че членовете на тая дружина видят вече и сами своето безобразие; но тия се сърдят не на Ламба, който е главният виновник на това безобразие, а на публиката, която им се смее и която им не дава мира. Ние много пъти сме слушали от самите членове на «Добродетелната дружина», че черковата е направена не като у хората, че настоятелството не знае какво прави и че самата дружина не отговаря на своите цели. «А кой е крив за сичкото това?», питате вие. «Криви са ония вагабонти, които критикуват черковата, които обвиняват владиката, които нападат на настоятелството и които съветоват българите да не харчат парите си на вятърът», отговарят тия.

Из сичкото това и ние тряба да си съставиме понятие, че Карабелята не е ни пиян, ни смешен, че Ламбо Крадлекът не е ни крив, ни длъжен и че българската публика заслужава справедливо негодувание. Идете после това и разберете логиката на човеческите мозъци!

*

Но да оставиме «Добродетелната дружина» и нейните громадни благодеяния и да се върнеме назад, т. е. да разгледаме още веднъж състоянието на несъществуващата търновска болница и да кажеме последнята дума за ефорията, която е избрана, т. е. която е избрала сама себе си да управлява горереказаната болница. Секи вече знае, че честитата «Добродетелна дружина» принимава в своите добродетелни недра само ония щастливи българи, които имат средства да внесат по 20 франга годишно; секи вече знае, че тая дружина не принимава за членове ония дрипави и чернолици работници, които миришат на лук и на риба; най-после, секи вече знае, че носовете на нашата търновска аристокрация не обичат сиромашка меризма и демократически убеждения. Разбира се, че сичкото това принася голяма чест и извънредна слава на г-на Протича или на г-на Колони, но тука се ражда един твърде трънлив вопрос. Ако «Добродетелната дружина» иска от секи свой

член по един наполеондор годишно, то тряба ли и ефорията на бъдъщата търновска болница да пожертвова барем червено дукато за тая болница, или тая ефория е избрана само да варди чуждото и да се ползува от пожертвованията на Петра и на Павла? Из сметките на ефорията се види твърде ясно, че ни един от почтените членове на тая ефория не е пожертвовал досега ни калпаво дукато за онова човеколюбиво заведение, което тия са се завзели да основат и на което капиталът се намира в ръцете им. Подобни неща могат да станат само у нази, т. е. у добродетелите на българският народ! И сичкото това ни доказва твърде ясно, че членовете на ефорията се старают не да увеличат капиталът на бъдъщата търновска болница, а да го умалят, защото ако тая болница бъде основана, то мнозина от тия български добродетели би изгубили по няколко хиляди франга. Ние имаме пълно право да направиме подобно заключение: първо, защото ефорията се потая и не являва ви какви са нейните л и ч н и или с о б с т в е н и пожертвования за гореказаната болница; второ, защото ние и до днес още не знаеме какво участие принимава тая ефория в делата на гореказаната болница; трето, защото волята на покойни Кифалов се не изпълнява по неговото собствено завещание и защото ефорията (или «Добродетелната дружина)» и до днешният ден още не е изпълнила своите обязаности ни в едно народно дело както трябва. Мнозина ни уверяват, че ефорията е вече писала на екзархът да ходатайствува пред турското правителство за устройството на търновската болница; но екзархът и до днес още не се бил потрудил да изпълни волята ѝ и да отговори на писмото ѝ. Доколко е вярно това известие, ние не знаеме, знаеме само това, че нашите букурещки благодетели имат обичай да правят от мухата слон, от простите работи — сложни и от маловажните дела — дандана. Българинът не може да се не похвали със своите благодеяния и да не покукурика на чуждите купища! Ние сме си ние! Хората мълчат и работят, а ние приличаме в сяко едно отношение на кокошки, които снасят за две пари ейце, а накудкудякват сичката махала!

Нека говори кой що ще, а ние ще да кажеме, че почти сичките българи имат свищовски характер и кокоши способности. Искате ли доказателства? Преди няколко месеца един наш букурещки патриотин се беше подписал спомоществовател на книжката «Детска библиотека», на която цената е не по-голяма от 1/2 цванче. Когато ние му изпроводихме книгата и когато го помолихме да ни заплати, то тоя патриотин ни яви твърдо и ясно, че «Детската библиотека» е детинска книжка и че той не чете подобни книги. — «А защо сте се подписали за спомоществовател?» — попитал нашият човек. — «За да бъде напечатано името ми», отговорил патриотинът хладнокръвно и затворил вратата на дюгянът си. И наистина, защо ефорията е писала на екзархът и защо го е молила да ходатайствува пред правителството за устройството на търновската болница? — За да произлязат повече гюрултии и да се продължи решението на тоя вопрос още няколко години. Ние мислиме, че ефорията би трябало да постъпи в това отношение съвсем другояче. Ето как. Тя би трябало по-напред от сичко да повика из Търново няколко души народни представители и да им яви своите намерения без никакви гюрултии. В Търново съществува българска община, български епископ и българаски патриоти, които би извършили това дело много по-лесно, нежели букурещките благодетели и цариградската екзархия. Но у нас почти сичко върви нагоре с краката. Да сме живи и здрави! Освен това, ефорията не би трябало вече да се крие по дупките, а да излезе със своите сметки и да повика сичките ромънски българи да приемат участие в това човеколюбиво дело и да внесат своята лепта. Ние сме твърдо уверени, че ни един българин няма да се откаже да внесе щото може и да помогне колкото позволяват силите му. Честните и родолюбивите българи не приличат нито на добродетелните членове на още по-«Добродетелната дружина», нито на дядя владика и на неговите приятели. Нека ни позволят браилските българи да кажеме, че ако нашите букурещлии и да се отказаха да приемат участие в устройството на тяхната черкова, то тия никога няма да се откажат да приемат участие в устройството на търновската болница, която не е нито букурещка, нито браилска, нито търновска, но българска и общенародна.

И така, нашата «Добродетелна дружина» (следователно и ефорията на търновската болница) е дължна да излезе със своите дела наяве, да повика сичките български патриоти да земат участие в гореказаното дело и да удовлетвори справедливите требования на българската публика.

Наместо да извършат сичкото това, някои от членовете на честната «Добродетелна дружина» се приготовляват да напечатат против нас някаква си брошура, която ще да бъде написана на ромънски език и която ще да открие на ромънското правителство и на ромънските българи големи тайни. Научихме се из достоверен източник, че тая брошура ще да бъде отправлена до честното ромънско правителство, което «Добродетелната дружина» желае да помоли убедително да запрети вестникът ни, защото тоя вестник ѝ не давал да спи спокойно и защото той изнасял добродетелният ѝ боклук на пазарът. Разбира се, че ние никога няма да се уплашиме нито от честното настоятелство на «Добродетелната дружина», нито от неговите брошури, защото истината се не бои от никакви нападения. Ако «Добродетелната дружина» е чиста (ние от сичкото си сърце желаеме да бъде така), то тя е длъжна да изнесе своите сметки пред светът и да покаже своята честност и своят патриотизъм. Ние сме говорили много пъти, ще да кажеме и сега, че ако «Добродетелната дружина» се съгласи да даде сметки за своите досегашни действия и ако оправдае себе си пред очите на публиката, то ние първи ще да ѝ въздадеме похвала и ще да я помолиме да прости великодушно прегрешенията ни; а ако тая дружина не удовлетвори нашето желание (това желание не е само наше, но на сичките българи въобще), то и ние имаме пълно право да напишеме брошура на ромънски език и да изнесеме пред светът сичките нейни «благодеяния», с които е тя обсипала народът ни и които ще да се славят во веки веков. И така, ние очакваме с голямо нетърпение тая брошура и точиме перото си.

Повтаряме, истината се не бои от никакви критики. Когато търновската болница бъде направена, когато завещанието на д-ра Селимински бъде изпълнено, когато в българската черкова бъде воведен ред и благочестие и пр., то нашето перо ще да се претъпи и само по себе си; а до онова време, т. е. дорде «Добродетелната дружина» не изпълни своите обязаности свято и честно, ние имаме пълно право да викаме, да я обвиняваме и да искаме сметки. Секи един вестникарин би направил същото, ако само тоя вестникарин е честен човек и ако той разглежда безпристрастно сяко обществено предприятие. Еничерските времена, когато хората се изваждаха на ешафотът без никакви причини и без никакъв съд, преминаха вече.

Сметки, господа, сметки! Ако не дадете сметки и ако не оправдаете себе си пред публиката, то честните българи имат пълно право да ви убият с камъни. Доста сте си правили оглухци! Не знаете ли вие, че гласът на народът е глас на божият син? Из Турно-Магорел и из Браила ни пишат, че ако вие не дадете доброволно сметки и ако не разкажете на българската публика своите досегашни действия, то от сяка българска община ще да бъде изпроводен в Букурещ по един представител, за да се изведете пред съдилището и да се накарате насила да направите онова, щото би трябало да направите доброволно. Сметки, господа, сметки! Вашите брошури, вашите заплашвания и вашите интриги няма да ви помогнат. Сяка интрига и сяка клевета биват само за кратко време. Само честността е вечна и само правдата не може да изгуби своята сила. Послушайте нашият съвет и постарайте се да се помирите с българската публика, дорде не е късно. Срамота е от хората! Дайте сметки, повикайте сичките българи да участвуват в нашите обществени дела и бъдете малко пò българи и пò патриоти! Когато изпълните своите обязаности, то между нази ще да се въдвори братска любов и човеческо споразумение. Другояче сичко е напразно. Не накарвайте ни вече да ви попържаме и да черниме името ви.

«Независимост», г. IV, бр. 7—9 от 1, 8, 15. XII. 1873 г.

[ПЕНЧО МУХАТА НЕ ОБИЧА ДА СЕ ШЕГУВА]

Когато премъдри Соломон се решил да напише своите дълбоки размишления и да яви на човечеството, че тоя свят е «суета сует», то той е мислил да отвори очите не на евреите, но на българите. И наистина, ако българите да не би били безсмъртни, то тия би се постарали барем колко-годе за своето собствено благосъстояние и за своето бъдъще; ако тия да би били безсмъртни, то би се погнусили от своето собствено бъдъще положение и пожелали би да го отстранят; най-после, ако «наша милост» да би била безсмъртна, то тя би се постарала да поживее под ясното небе барем

един ден човечески и да уварди своето човеческо достойнство.

И така, безсмъртието играе между българите най-големите роли. Българинът знае твърде добре, че ако не днес, то утре ще да умре, следователно неговите училища, неговите читалища, неговата екзархия, неговите женски дружества, неговото «Книжовно дружество», неговите деца, неговите унуки, неговата народност и пр., и пр., и пр. ще да останат в ръцете на неизвестни лица, които ще да се ползуват и наслаждават от техните български трудове. По-добре е да не работиме нищо и да се не грижиме за нищо. Суета сует!

«Едно време ние мислехме, говори наш байо Пенчо Мухата, че ако си направиме екзарх, то тоя екзарх ще да добие от господа Саваота един казан с жълтици и ще да пожертвова на сяко училище и на сяка българска община по една пълна кесия; но излъгахме се в своите сметки, подплъзнахме се в своите надежди и разуверихме се в полезността на сяко едно обществено заведение. Наместо да ни дадат помощ, наместо да обогатят нашите общини и наместо да ни опяват и кръщават «за бог да прости», нашите народни епископи, архиепископи и дякони тръгнаха из България «яко тати и фанариоти» и захванаха да искат от благочестивият и христолюбивият български народ немски цванчета, турски меджидиета и руски карбончета! Такова духовенство не ни тряба. Ако ние да би знаели, че и занапред ще да харчиме парите си и да храниме различни калугери, то не би изгонили фанариотите из своето отечество. Хилядо пъти е по-добре да храниме десет «благородни и умни» гърци, нежели пет «невежествени и дебели» българи. Дошел в Търново наш Иларион и иска да го почитаме и да го уважаваме като владика! До вчера играеше в Елена с децата, а сега ми простира ръката си и накарва ме да я целуна! Нека почака малко. Аз познавам и родителите му, и братето му, и роднините му. Родителите му не знаеха и «Отче наш» да прочетат в черковата, а синът им иска да бъде светец и да заповядва даже и на ония стари хора, които едно време излазяха пред светлите очи и на самият султан Абдул Меджида. Кой ти бръсне подобни владици! Кажете ни още — за какво ни са тия училища и тия читалища? Не да харчиме парите си ли? Не да разваляме децата си ли? В старите времена нямаше ни училища, ни читалища, ни женски дружества, а кормите ни бяха пълни, краката ни бяха топли и бъчвите ни се пукаха от вино. А сега? Моят син — който се учи в голямото училище и който в продължението на цели пет години не може да научи нито «павечерката» — е повдигнал носът си до деветьото небе. Преди една неделя той беше седнал на припек с майка си и разказваше ѝ, че в библията се срещали доволно много лъжи и твърде смешни неща.

— Библията ни разказва — казваше той, — че пророк Иона е проживял в китът три дни и три нощи. Това не може да бъде. Устата на китът са дотолкова малки, щото през тях не може да премине ни карловска абълка.

— А кой ти каза, мой синко, че пророк Иона не е проживял в коремът на голямата риба три дни и три нощи? — попита майка му. — Да не си се научил ум и разум от протестантите? Един гръцки дякон ми разказваше, че протестантите ядат гущери и че тия се причастяват заедно с евреите. Не слушай, мое мило дете, тия нечестиви хора, не чети техните книги, не разгръщай техните библии.

А знаете ли какво отговори на сичкото това моят едноутробни син? Той тури пръст на челото си, помисли малко, погледа към майка си кръвнишки и рече ѝ:

— Ти, моя майко, си още проста и глупава. Ако ти да би дошла в училището и ако да би послушала проповедите на учителят ни, то не би говорила такива неща.

— Ако грабна една суровица, то ще да покажа и тебе, и на учителят ти кой е Пенчо Мухата — казах аз. — Още веднъж да не си изпуснал из устата си такива думи, че те земат дяволите! Я гледай ти него! И против бога е захванал да говори! Езикът ти отрязвам. Когато идеш в училището, то да кажеш на твоят учител, че Пенчо Мухата не обича да се шегува. Ако му не ударя петдесет тояги по табаните, то да не съм Пенчо Мухата. Хà сиктир оттук!

Ето какви са нашите младежи! Преди един месец Станчовото хлапе дошло в читалището, качило се там на високото и захванало да ни разказва, че земята се върти около слънцето, че таласъми и самодиви няма, че каракончо не язди хората, че магиите са празни работи, че дяволи не съществуват на тоя свят, и много други богопротивни дела. Бре хей, пазевенго-оглу, му казах аз, бог ли си ти да знаеш, че на светът няма чисти и нечисти духове? Баща ти цървули носеше, а ти си седнал да ни разправяш за боже-

ствените работи и да ни уверяваш, че дяволите са измислени от хорските умове! Ако на тоя свят няма дяволи, то аз би желал да зная — кой ще да мъчи грешниците на второ пришествие? Ако няма караконджовци, то кой възседна на третият ден после Коледа Генка Мурата и кой му раздра със своята проклета юзда устата-чак до ушите? Кажете ми, най-после, ако няма на светът магии, то кой омагьоса Георги Лапердекът и неговата жена после венчилото им? Кажете ми така също: кой омагьоса Гана Попова и кой я направи ялова? А? А за кой дявол ни са вашите читалища? В старите времена ние не знаехме какво нещо е читалище, а проживяхме на светът весело и щастливо и нараждахме един бюлюк деца. Читалища им трябат! А какви трици се четат в тия читалища? Казанлъшкият циганин е седнал да ги лъже, а тия са раззинали уста и лапат философиите му като пържени мекици. Един ден аз влязох в читалището и помолих читалищният галман да ми даде да почета нещичко.

— Нà ти «Правото» — каза той. — Тоя вестник е един от най-високомъдрите вестници на светът.

— А кой е написал тоя високомъдър вестник? — попитах аз.

— Иван Найденов — отговори галманът.

— Кой е тоя Иван Найденов? — попитах.

— Казанлъчанинът — ми отговори.

— А-а-а-а! На Найдена циганина момчето! Сещам се. Я гледай, гледай, гледай! И това циганче ми е седнало да пише газети и да учи простаците! Да се чуди ли човек, или да се мае! Аз познавам Иванча още от мурабието. Това момченце беше гуреливо, саполиво, диво, пачикрако, глупаво и шантаво, а сега изведнъж ми е станало голям човек и окумушин. Какви чудеса не биват на тоя свят! Едно време аз мислех, че Иванчо ще да стане или гайдарджия, или хамалин, или говедарин, но сега се уверих твърдо и ясно, че моята кратуна се е излъгала. Никога аз не съм ни помислил, че това циганче ще да стане нехранимайковец. Аз наричам нехранимайковци сичките писатели, сичките калугери и сичките учени. Умният човек се не занимава с кучешка ерина.

А какво да ви разправям за женските дружества? Женските дружества развалиха и жените ни, и дъщерите ни. Вие твърде добре знаете каква жена беше стрина ви Пенчовица. Тая жена беше по-работна и от пчелите. А сега? — Сега я не бива за нищо и никакво.

— Иванчо, разкажи ми нещо за ония хора, които имат по едно око и които ходят на един крак — казва тя на синът си.

— Искаш ли да ти почета нещо из Александрията? — пита синът ми.

— Искам — казва тя. — Почети ми за Александровата майка Олимпиада и за бога А м о н и я к а.

Иванчо ѝ чете, а тя седи и сълзи пролива. Един ден ми казва:

— Абе, аз искам да стана «шлен» на женската дружина.

— Ако зема една суровица, то ще да ти покажа де е женското дружество — казах аз. — Жената е родена не да ходи по кавенетата, а да мие съдове, да пере гащи, да меси хляб и да ражда деца. Слушаш ли? Да не ми си споменала още веднъж за женските дружества!

Разплака се стрина ви Пенчовица и обърна сичката къща наопаки. Насмалко щеше да ми отскубне левият мустак. Проклети да са сичките дружества, които се появлят на този свят, когато тия дружества развалят кефът на мъжете. Ние не сме нито власи, нито немци, нито френци, нито гърци. Секи българин е длъжен да работи, да печели, да яде, да роди деца и да умре. Човекът живее не повече от петдесет години; а в такова късно време какво ще той по-напред да направи? По-добре е да си гледаме къщята и да се не мешаме в хорските работи. Когато живеехме без училища, то нашите търговски дела вървяха много подобре.»

Молиме нашите читатели да ни яват: могат ли убежденията на Пенча Мухата да се нарекат обществено мнение или не? На тоя вопрос тряба да отговори сам Иван Найденов.

Независимост, г. IV, бр. 10, 22. XII. 1873 г.

[БЪЛГАРСКИЯТ ИНАТ И БЪЛГАРСКАТА КРИТИКА СЕ ХАБЯТ ЗА РАЗЛИЧНИ СИТНИЦИ]

Цариград, 20 декемврия.

Нашата в. порта се е завзела в последньото време да пише всевъзможни ноти, да плаши с тях непокорните и да си дава такова значение, което се нарича у европейците кураж. Така например, султанът е заповядал на своето шарено министерство да протестира против решенията на сръбската скупщина, която желае да кове свои сребърни пари и която мисли да обнародва конституционално управление. «Ако Турция няма конституционално управление, то не тряба да го има и нейното васалство», говорят нашите правоверни граждани и мислят, че конституцията е топхана или публична къща. Разбира се, че и тая нота ще да претърпи кораблекрушение, както претърпяха кораблекрушение и другите няколко правителствени ноти, които се издадоха в последньото време и които ни доказаха още веднъж, че Настрадин-ходжа е станал старо и немощно дете, което казва и на рибата «папо». Ако Ромъния е добила право да сече свои сребърни пари, то и Сърбия тряба да добие същото право. А какво ще да произлезе от новият турски протест, т. е. от новата нота? — А какво произлезе от нотата, която беше изпроводена преди малко време до ромънското правителство? Турция е храбра само тогава, когато види пред себе си заешки юнаци. Разказват, че султанът е твърде недоволен от последните действия на своят велики везирин, ако тоя везирин и да е работил по волята на своят повелител. Един от Митхад-пашовите ученици ми разказваше преди малко време, че падишахът е рекъл на своят везирин така:

— В последньото време ние се унизихме няколко пъти. Австрия ни удари чувствителна плесница; Англия ни накара да се съзнаеме, че сме глупави деца; Ромъния не послуша съветите на своите повелители; а Сърбия се приготовлява да ни докаже още веднъж, че ние нямаме ни своя воля, ни всенна сила, ни благоразумие.

— Аз не съм работил без вашето знание, отговорил везиринът.

— Вие тряба да отваряте очите си повече и от мене, рекъл султанът.

Из сичкото това Митхад-пашовите приятели си са съставили заключение, че днешният в. везирин ще да падне и че на неговото място ще да дойде пак Митхад паша. Подобен слух е изнесен и из едно от европейските посолства. Австро-турските неотдавнашни неудоволствия сѐ още продължават своето съществование. Разказват, че единствената причина, която е накарала турското правителство да измени ония търговски трактати, които е то заключило с европейските господарства в различни времена, са Австрия и Англия. «Ако сме били принудени да се унизиме пред тия две държави в дипломатическите дела, то тряба да си отмъстиме в търговските», говорят цариградските патриоти. Турция мисли да зема от европейските стоки по 10% гюмрюк. Да видиме сега какво ще да кажат европейските господарства. Говорят, че Росия, Германия и Америка ще да приемат предложенията на османското правителство.

Да поговориме сега и за своите собствени дела. Нашите чорбаджии са се завзели да правят глупости и да опропастяват и народът си, и екзархията си, и сами себе си. Чуден е българският инат! Мнозина говорят, че ако да не би бил българският инат, то българският народ не би бил за нищо и за никакво. Аз мисля противното. Инатът и критиката са добри само тогава, когато се употребляват, дето тряба и когато тряба; а българският инат и българската критика се хабят за различни ситници и за благосъстоянието на частни джебове. Ако нашият инат да би бил употребен против турците, а нашата критика против гърците, то българите би добили твърде много; но ние видиме, че той е употребен за нашето собствено народно опропастяване, т. е. че той е обърнал канджите си даже и против своите деца и унуки. Нашите дебели чорбаджии и мислят, и работят, и сънуват само за своите собствени джебове и за благосъстоянието на своите «чувства»; а сичкото това ги накарва да гледат и на сяко обществено предприятие като на източник за техните лични интереси. И така, ако между нашите цариградски големци съществува народна борба, то тая борба произлазя или от инат, или за частен интерес. Това е вярно като ден.

— Абе, байо Стойко, Георгаки желае да бъде капу-

кехая при екзархът, говори някой от нашите дебели чорбаджии на своят приятел така също дебели чорбаджия.

— Щото мисли мишката, котката го разваля, отговаря байо ви Стойко и пуща в ход сичкият свой п а т р и о т и з ъ м и сичките свои н а р о д о л ю б и в и интриги.

— Абе, кир Иванчо, Славейков и Чомаков говорят, че българският народ е длъжен да търси своите права не само в собствена България, но и в Тракия и Македония.

— Ние тряба да добиеме сичко или нищо, говори Чомаков; а Славейков в последньото време е станал сляпо оръдие на филибелишкият интригантин.

— Ние не щеме такава ерархия, която няма ни български характер, ни твърдо основание, говори кир Славейков.

— Щото мисли мишката, котката го разваля, говори кир Иванчо и пуща в ход сичката своя низост и сичката своя свръхестествена завист.

— Абе, отче Балабанов, Брадински и Груев са ходили завчера при екзархът и разговаряли са се за смесените епархии, говори г. Арнаудов I. — Тия момченца захващат твърде често да посещават негово блаженство.

— Щото мисли мишката — котката го разваля, отговаря отец Балабанов и захваща да мъсти и на ръкавиците си.

Такива сме си ние. Между кандидатите, които са избрани от в. «Право» да участвуват в екзархалният съвет, отсега още са захванали да произлазят доволно кални зависти и доволно безцелни препирни.

— Единствената наша обязаност се състои в нашата безусловна преданост и в нашето сляпо послушание към правителството. Ако правителството ни каже да се откажеме даже и от ферманът, то ние сме обязани да изпълниме неговите съвети, говори един.

— Слушайте и съветите на генерала Игнатиева, говори други.

— Не слушайте Чомакова и неговите приятели, говори трети.

— Младите вагабонти не тряба да участвуват на сборът, говори четвърти.

— Султанът е одобрил програмата на в. везирин, в която се говори за вакуфите.

Независимост, г. IV, бр. 11, 29. XII. 1873 г.

[ЕХ, КОЛЕДА, КОЛЕДА!]

Коледа е един от най-големите и от най-дебелите славянски и християнски празници. Ех, Коледа, Коледа! Тая Коледа е в състояние да разпали (особено кървавиците ѝ) сяко патриотическо сърце и да въодушеви (особено прасетата ѝ) сяка заспала душа! Учените хора говорят, че сяка една народност се поддържа чрез своите обряди и обичаи, които я отделяват от другите народи и народности и които ѝ не дозволяват да погине. Ние се съглашаваме с тия учени мъже и благодариме ги за техните открития. Ако българинът да не би правил на св. Игнатия кървавици, наденици и етърници, то той би заборавил и за своята Коледа.

И така, нашата народност се заключава само в кървавиците, в тлъстите прасета и в свинската глава. Това заключение ще да потвърди и сам г. Найденов. Даже и из Станчовата «Слава» се види, че българинът е българин само тогава, когато заколи в къщата си дебела свиня, когато си опече угоено и мазно прасе и когато се наяде до уригане. Кой може да ни каже, че това не е истина? Секи български патриотин (даже и сам г. Дорчо ефенди), който носи в гърдите си коледно сърце и който обича мазните и сладките празници (като например х. Иванчо х. Величков Пенчович ефенди), тряба да се съгласи с нази, че Коледа характеризира нашите братия българи в сяко едно отношение.

Искате ли доказателства? Секи вече знае, че ние ценименхората само по кормите. Мършавите и сухите хора нямат ни в европейска, ни в азиатска Турция никакво уважение. А какво произлазя от сичкото това? — Произлазя туй, че нашите умствени способности, нашите човечески достоинства и нашите воловски мозъци имат коледен характер. Разбира се, че дебелите и тлъстите тела имат наклонност само към тлъстите празници. Другояче се не може. Аз ви уверявам, че ако н а р о д н о с т т а и н а р о д о л ю б и е т о да би били тлъсти прасета или свински кебап, то в България би се случили следующите три твърде важни произшествия: първо, множество Чорапчиевци би обявили война на килавите и повдигнали би байрякът си за освобождението на свинете от серчимперчемджилъкът; второ, Дорчо ефенди би се преобразил на Ханибал, а х. Иванчо х. Величков Пенчович ефенди би станал Сципион Афри-

кански, и тия два героя би превзели сичките касапници и успокоили би совестите си; третьо, сичките «тутори и приложници», настоятели и членове на всевъзможни български дружества и пр. би натъпкали и сами себе си в някоя мазна и дебела кървавица и заживели би като бубрек в лой. А, х. Иванчо? Щастливо би било за «ваша милост» онова благоприятно време! Секи ден Коледа! Преосвещени Нил, кир Найденов и отец Балабанов не приличат на вас. Тия три героя приличат на шакали, които гризат само онова, щото им оставят левовете и щото не може да превари ничий стомах. Разказват, че негово боголюбие отец Нил се е съгласил да пожертвова три коледи, осем оки совест и един стар хасър на русчушкото ислях-хане, защото това ислях-хане било отворено от Митхад паша, с когото «негово боголюбие» (аз повтарям думите на г-на Найденова) има голямо желание да стане или кум, или побратим.

Но да оставиме кумовете и да продължиме своите изследования за значението на Коледа в старите времена. Ние казахме вече, че Коледа е тождествена с дебелите прасета; а сега ще да кажеме, че в старите времена българите са били така също «коледарни» както и до днешният ден. Когато гърците нападнали на България, то нашите стари патриоти се грижели повече за кормите си (за Коледа) и за прасетата си, нежели за своята свобода и народност, следователно техните неприятели, с нищожни сили, побеждали тяхната Коледа и заключали твърде полезен за себе си мир; когато турците нападнали на България и когато я стъпкали под своята тежка пета, то българите изявили пред своите нови господари искрено желание да бъдат техни верноподаници и помолили ги само да им дозволят да си празнуват Коледа по своята воля и да си колят прасенца; най-после, когато фанариотите унищожили българската ерархия и когато удавили в кладенецът последният български патриарх, то българите отишли в гръцката черкова да се прекръстят и да си осветят прасето. Такива сме си и до днешният ден.

Ако да не би били прасетата, то нашите училища би се поправили барем колко-годе. Вие не вярвате? Припомнете си какво ви казахме по-горе. Дебелият ум, дебелият шипар и дебелият корем са съединени между себе си с твърде яко въже.

— Абе, байо Пройчо! — говори калоферският учител

на училищният председател, т. е. на главният чорбаджия. — Заповядайте утре в училището да си видиме сметките и да помислиме за благосъстоянието на учениците. Сега са празници.

— Тамам си намерил време! — говори чичо ви Пройчо и върви напред, т. е. отива у чичови Ненови да поопита прасето и да повдигне няколко пъти пукалчето.

— Аз не зная вече какво и да мисля за такива хора! — говори учителят. — Когато е делник, то вие, и когато спите, си имате работа; а когато дойде празник, то мислите само за кормите си!

— Аз ти казах вече, че утре не е време. . . На Коледа работят само евреите и турците — говори чорбаджи Пройчо и приготовлява устата си.

— Абе, дядо Атанасе, защо сте ми надписали вергията? — пита Кунчо Тантунекът своят селски чорбаджия из село Беброво.

— Защо сме ти надписали вергията! Аз коля в къщата си по две свине, а ти си заклал три — отговаря дядо ви Атанас и брои броеницата си. — Нена Чушката дойде един ден в конакът и оплака ни се от твоите свине. «Моите момчета плащат триста гроша вергия, казваше тя, а аз седя без сланина!. . . А Кунчо Тантунекът е заклал в къщата си три свине. Една от тия свине беше по-дебела и от тебе, байо Атанасе. Деветдесет и осем оки дойде. Сичките селяни се зачудиха!» Кажи ми сега — аз ли съм крив?

— Аз заклах двете свине за продан — говори Кунчо Тантунекът.

— А защо ти не дойде по Коледа при мене и да ми кажеш, че си заклал двете свине за продан? — пита дядо Атанас.

— Да сте проклети — си мисли Тантунекът. — Да дойда при тебе и да ти дам едната свиня! Познавам аз вашите кучешки зъби. Хилядо гроша ми си изял досега. Преди три години ти докарах една бъчва с вино, а ти изяде и обръчите на бъчвата ми!

— Лельо попадио, да дойдеш днеска в училището, защото нашето женско дружество е намислило да си даде сметките и да се посъветова за сиромашките момичета — говори жената на Георги Мулето.

— Не мога да дойда, мое дете — сурата свиня се е разболяла. . . Гърлицата я е хванала. Сичкият ден съм ходила

да търся врачки. . . Отидох при Пейка Чучулигата и помолих я да чукне ейце и да профъфли молитвата на св. Еремия; а тя ми каза, че и неи едно време умрели две свине и три прасета. «Свети Еремия не помага на свинете, каза Пейка. Ако да би ги ухапала зъмя, то би било друго нещо. . . Гърлицата се праща от Исуса Христа. Ако си ходила на св. Спас в черкова, то тряба да си чула какво чете за това нещо поп Тутманик? — Изгонил Христос гърлицата из човеците и пратил я в свинете — казва голямата книга.» — А какво ща аз да си заколя на Коледа? — попитах аз. «Аз цели десет години не съм клала на Коледа нито свиня, нито прасе, и пак живея!» — каза Пейка. — Ти си сиромахкиня, а ние сме чорбаджии — казах аз. «А какво правят децата ви и унучките ви?» — попита тя. — Едното ми унученце е твърде слабо — не бива го. И Марийка не е вече за тоя свят. О леле, боже, какво ща аз да правя? Ще да измрат хубавите прасенца. А шипарът? Шипарът се беше нашишкал като турски паша или като бачковски калугер. . . Проклетата гърлица! Сто оки царьовица е изял досега. А кои жени ще да дойдат на женското събрание? Ще ли да дойде Венетка? Ако дойде Венетка, то аз няма да дойда. С левустите жени аз нямам никакво земане-даване — Не туряй, Венетке, толкова сол в кървавиците, ѝ казвам. «И вашите не са по-безсолни, ми казва. — Вашите етърници миришат на прокиснало мляко.» На прокиснало мляко! Дявол!

— Братия българи — говори г. Васил Стоянов. — Нашата свещена обязаност е да основеме «Българско книжовно дружество» и да просветиме народът си, който е останал последен между сичките други европейски народи и народности. Чехите, сърбите, ромъните, русите и сичките други народи и народности имат свои книжовни дружества, които се грижат за народното образование и които са обработили езикът си до най-голямото съвършенство.

— Да е жив г. Стоянов! — вика нашата почтена публика.

— Заповядайте, г. Стоянов, у дома, да обядваме — говори бачо Иванчо. — Прасе съм заклал. . . Бозайниче. Ял ли си ти някога от пет оки бозайниче?

— Когато се основе «Българското книжовно дружество», то ние ще да ви напечатаме такава една книга, из която ще да се научите да отгаяте гъски и прасета и из която ще да обогатите умовете си до извънредна степен. Тая книга се нарича «Статистика». Осем годинки съм я писал. . . В Чешко има и такива големи шипари, които дохождат до сто и седемдесет оки.

— А скоро ли ще да излезе тая любопитна книга? — пита бачо Иванчо.

— Тя е дадена вече в печатницата. Цената ѝ е две рубли.

— А събирате ли преномеранти?

— Събирам.

— Аз ще да зема десет книги — говори байо Иванчо и мисли за Коледа.

— Аз ще да намеря тлъсто парченце между тия будали — говори г. Стоянов и мисли за Коледа.

— Ние си добихме вече екзархия — говорят множество наши дебели патриоти и мислят за Коледа.

— Ние си овладичихме вече български владици — говорят множество наши дебели чорбаджии и мислят за Коледа.

— Ние си направихме различни дружества — говорят множество тутори и приложници и мислят за Коледа.

Молиме г-на «Шутоша» да доизкаже останалото.

Независимост, г. IV, бр. 11, 29. XII. 1873 г.

[КАРАКОНЧО ЯЗДИ БЪЛГАРИТЕ ОТ КОЛЕДА ДО БОГОЯВЛЕНИЕ]

Секи вече знае, че на Богоявление стават почти по сичка България големи чудеса. Баба Гена Лещата ми разказваше едно време, че на Богоявление, по среднощ, се отваря небето, че господ в това време става твърде добър и човеколюбив и че секи верующи е длъжен да излезе на дворът и да поиска от своят творец онова, щото желае сърцето му. Тряба да ви кажа и това, че баба Гена е многознающа госпожа: 1. защото е полукалугерка; 2. защото живее в метохът; 3. защото меси просвирки за копривщенската черкова. Тая съща баба Гена ми разказваше един ден, че някой си Петко Шиник-главата излязъл на Богоявление на сред дворът да си поиска от гос-

пода бога един шиник с жълтици и едно бурилче с грошове; но защото бил сънен и защото прибързал да извърши своите обязаности, дорде още не било станало късно (небето стои отворено само една минута), то негова милост извикал: «Боже, дай ми шиник глава, бучи г. . . !» Баба Гена ме уверяваше, че господ изпълнил на бая Петка желанието буквално; а калугерките, поповете, редакторите и законодателите никога не лъжат.

И така, секи български патриотин е длъжен да излезе на Богоявление на дворът и да си поиска от бога какво-годе благополучие. Х. Иванчо х. Величков Пенчович ефенди тряба да си поиска от бога конска торба, кош с плява, шарено юларче и червено пискюлче; отец Балабанов тряба да си поиска дервишки кюлаф, калугерска броеница и една торба с «удивителни»; г. И. Найденов да си поиска козя краста и орльови нохти, дълга брада (г. И. Найденов има обичай да се държи за брадата, когато философствува, т. е. когато дроби своята миша попара. Глед. в. «Право», № 40, кол. 1); Дорчо ефенди тряба да си поиска $^1/_2$ ока нравственост, копринени гащи и калабадан учкур (българите ни разказват, че калугерите имат обичай да ходят без учкури само през сирница, а г. Дорчо ефенди почти никога не е опасвал кръстът си с «целомъдрен» учкур, защото за «неговото преподобие» е почти секи ден сирница. (Глед. баба Тоца и дъщеря ѝ из Берковица, № 78, стр. 100); г. Стоил ефенди тряба да си поиска сойтарджийски калпак, едно гърне с кравешко масло (гл. мемоарите на русчушките селяни) и зелена тояга; г. И. Чорапчиев да си поиска $^1/_2$ ока совест, една кесия с руски цванчета (гл. мемоарите на г-на Сапунова II) и едно гьовде козя пастърма (половината от това гьовде г. Чорапчиев тряба да даде на г-на Кличана за известната темна история); г. Арнаудов тряба да си поиска каква-годе честност и какво-годе доверие между живите същества, дървена въртяжка и осем калъпа леке-сапун; г. Генович ефенди е длъжен да си поиска една чения с малебие, щастливо окончание на неговата бъдъща «сюнет дююню»[1] и гюмюрджинска кратунка; г. Васил Стоянов (тоя господин е родом из Жеравна, возпитавал се е по кавенетата в Прага, прославил се е в Браила, натъкмил се е в Болград, из-

[1] Празникът на обрязването.

дал е своята статистика в печатницата на гайдарджиите, изучил е «славянският език и българската литература» у Вайбела и държал е конкурс с килавите) тряба да пожелае глупава публика, жеравненска гайда и търпеливи уши; болградските херои тряба да си поискат щедри префекти, невнимателни полиции и медно чело; галашката българска община е длъжна да си поиска солени скумрии, човеческо самолюбие и сини очила; браилските българи тряба да си поискат самостоятелна воля, червено вино и разкобниче; бъзовската българска община тряба да си поиска безсмъртие, циганска черга и клисава мамалига; плоещските българи тряба да си поискат дебело въже, един калъп сапун и три яки дървета; гюргевските патриоти тряба да си поискат шарено агне, габърска свирка и брашовска бъклица; зимничени тряба да си поискат много нужни и ненужни неща, защото тия велики патриоти се нуждаят почти от сичко; крайовци тряба да си поискат тютюнева кесия, осем педи погача и коконска варзия; калафатчени тряба да си поискат тлъсти прасета, яки пояси и празни човали; олтенишките народолюбци тряба да си поискат ум, патриотизъм и материал за бъдъщите обещания; букурещките велики мъже тряба да си поискат дебела осмянка (момича), няколко готови доброкачествени читалища, сърмено коланче, карагьозпердеси, няколко мазни «чувства», катраник (за да подмазват своят патриотизъм) и подумогошойски напредок; «Добродетелната дружина» тряба да си поиска шиник глава, бучи г. . . ; браилското «Българско книжовно дружество» тряба да си поиска кремотарторо, пургатив и ленено семе (защото е отекло от добро); а цариградското читалище (не вестникът, а другото читалище), «Македонската дружина» и «Благодетелното братство» тряба да си поискат кърпи за очите си, пошове за носовете си и траур за главите си. Негово високопреосвещенство Антим I, свищовската българска община (в Свищов съществуват и други общини), търновската нравственост, русчушката деятелност, пловдивското народолюбие, сопотското крачулоизкривление, дядо владика, габровските чорбаджии, присноблаженото «Право», «Училището» на буля Блъсковица, блаженопочившият «Лекар», Станчовата «Слава», Мемиш паша, александрийските българи и ефорията на търновската болница не тряба да искат от господа бога почти

нищо, защото вседържителят ги е наградил и с дебел ум, и с тлъст разум, и с шарена нравственост, и с извънредна хубост, и с девическа гиздост, и с шарени чорапи. Нека господ бог изпълни сякому желанията!

Баба Гена ми разказваше още, че караконччо язди българите (под име българи баба Гена подразумяваше сичките православни християни) само от Коледа до Богоявление. «После Богоявление, казваше всезнающата жена, караконччо потъва в преизподнята, защото Богоявление осветява сичката земя, сичките води, сичките езера и сичките человеци.» Тряба да ви кажа и това, че ако баба Гена и да не е член на цариградското читалище и ако и да не пише статии във вестникът му, но тя си има Балабановско дарование да казва на човекът или на челякът человек, защото така я е научил сам поп Ерчо.

Но да оставиме баба Гена и да поговориме за караконччовците и за тяхното икономическо, историческо, етнографическо и социално значение в животът на българският народ. Аз мисля, че караконччо е захванал да язди българите още от онова време, откогато тия са захванали да се наричат българи. Това заключение не иска никакви доказателства. Ако караконччо да не би яздил българските царьове, то българското царство не би погинало; ако караконччо да не би яздил българските патриоти, то гърците не би глобили светът в продължението на толкова столетия; най-после, ако караконччо да не би яздил съвременното българско човечество, то гробовете на нашите бащи и деди не би се безчестили така гнусаво от сякакви зверове и от всевъзможни кръвопийци.

Баба Гена ми разказваше още, че когато караконччо язди някой българин, то се старае да му разчекне устата чак до ушите. Тая бабичка е имала пълно право. Секи вече знае, че българите имат големи уста, т. е. че тия обичат да говорят много, да се хвалят още повече, а да не правят нищо. Ако да не би бил караконччо, то българинът би добил съвсем друг характер. И така, караконччо е най-главната причина, която ни не дозволява да отвориме очите си, да погледаме сами на себе си и да се опознаеме със своето собствено положение. Ето ви доказателства. Ако да не би бил караконччо, то г. В. Стоянов никога не би се решил да иде в Болград за професор; ако да не би бил караконччо, то г. Найденов никога не би се решил да се избере за редактор; ако да не би бил караконччо, то г. Андрич никога не би се решил да просвещава невежественият български народ; ако да не би бил караконччо, то г. Генович ефенди никога не би яздил така безсовестно българското просвещение и напредок; най-после, ако да не би бил караконччо, то нашият патриотизъм никога не би ходил по светът с разчекнати уста и с конска юзда.

Баба Гена ми разказваше още, че Богоявление е такъв един празник, който умива греховете и на най-големите грешници.

Ако е сичкото това истина, т. е. ако отец Аверкия е доказал истинността на това важно дело, то ние съветоваме множество наши тутори и приложници, множество български добротворци и човеколюбци, множество редактори и писатели, множество учители и професори, множество патриоти и доброжелатели на народът и множество келяви глави и шугави шеи да се окъпят «во Иордане» и да се кръстят изново. Боже, услыши молитву нашу!

Независимост, г. IV, бр. 12, 5. I. 1874 г.

[ТУРСКИ РАБОТИ!]

Цариград, 2 януария.

Нашите господари, които и до днес още мислят, че гяурските глави са прясно сирене и които и до днес още са уверени, че от техните заплашвания ще да се изпоплашат и бърдата и планините, и горите и доловете, и реките и моретата, и блатата и езерата, са намислили да направят още едно чудо. Вам ви е известно твърде добре, че ромънското правителство, което досега е имало в Берлин само частен агентин, е изпроводило там свой дипломатически представител. Портата, която и до днес още желае да заповяда и която и до днес още сънува за старите и за щастливите еничарски времена, мисли, че тоя постъпок на Ромъния е унизителен за нейното величие, и протестирала е, дето тряба. Разбира се, че най-главният неин протест е бил изпроводен в Берлин, но според както говорят

самите турци, княз Бисмарк не обърнал на него никакво внимание, принял ромънският агентин и «ударил по носътъ турските господарствени мъже», които в последньото време са станали твърде големи патриоти. Сичкото това е накарало нашите аги и техните доброжелатели (французи и ингелизи) да излязат из кожите си и да направят цял жабешки концерт. Така например в. «Басърет» се хвали със своята войска и с енергията на днешньото турско министерство; другите турски вестници, които имат обичай да се потаят даже и тогава, когато би трябало да кажат «бяло или черно», ни разказват, че В. порта ще да работи в това отношение и енергически, и патриотически, а цариградските чужестранни органи съвсем вече са забъркали конците, т. е. тия не знаят ни какво пишат, ни какво проповядат, ни кого защищават. А «Млада Турция»? «Ако сме се унизили пред Австрия и Англия, то не тряба да се унижаваме пред своите собствени поданици» — говори тая любезна партия и сънува за пилаф и за шкембе чорбасъ.

Преди една неделя аз ходих на Топханата и влязох в едно от тамошните кавенета, което се посещава от султанските телохранители, от множество сарайски знаменитости и от различни изобилноумни дипломати. Тия велики мъже говореха за Ромъния и за нейният агентин в Берлин.

— Аз ви уверявам — говореше един от тия дипломати, — че Русия е най-главната причина, която ни накарва да се унизиме даже и пред своите собствени робове. Ако да не би била Русия, то княз Бисмарк не би смеял и устата си да отвори. Какво нещо е Пирусията? — Пирусията не е нищо друго освен няколко души занаятчии, няколко хиляди рибари и няколко хиляди луди глави.

— Ако да би било така, то Пирусията не би надвила на Наполеон киралъ — каза друг един дипломатин.

— Наполеон киралъ беше победен не от пирусианците, а от московците — каза първият. — Мустафа ефенди, който във времето на боят се учеше в Париж, ми разказваше, че по-голямата част от пируската войска е била съставена от московци.

— Мене не ме е яд на немците, ами ме е яд на власите, които до вчера бяха наши подойници и които до завчера целуваха папучите ни — каза вторият. — Аз ви уверявам, че ако да не би били московците, то власите днес не би ни плювали на брадите и не би ни накарвали да им

покажеме изново своята сила. Сичките наши нещастия произхождат от московците.

— Нашето правителство би трябало да се земе за ум и да накаже колкото се може по-скоро непокорните гяури, които могат да ни направят големи главоболия — каза първият. — Аз мисля, че сега му е времето. На Сърбия ще да се даде Зворник и тя не може вече да шава. . . Разбирате ли?

— Лаф олсун, бир да луле тютюн[1]— си помислих аз и излязох си. Такова е общественото мнение у турското население в Цариград, ако само е възможно да се нарече обществено мнение мнението на правителствените чиновници.

Турските търговци и цариградските сиромаси мислят съвсем другояче. Тежките данъци, монополите и правителствените злоупотребления са извели из търпение и самото турско население. Ако би послушали какво говорят турските сиромаси и ако би знаяли какво мислят турските войници, то би трябало да се убедите, че империята отдавна вече е станала нищо. Аз мисля, че ако да би се завзела някоя умна и енергическа ръка, то турската империя би се сгрумалясала без особени усилия. Това е вярно като ден. Турското население е оголяло повече и от беззащитната рая.

Турските закони за печатът са излезли вече и обнародваха се. Тежко и горко на литературата и на журналистиката от тия човеколюбиви закони! Вестниците са длъжни да плащат сякакви даноци и всевъзможни обременителни налоги. На секи лист тряба да бъде залепена по една марка, която да струва една пара, а секи преномерантин е обязан да дава по две пари глоба парасъ. За напечатаният вестник или за напечатаната книга отговарят авторът, печатаринът и издателят. Освен това цензурата остава при своята сила. Тряба да кажеме и това, че по законът в секи град може да бъде отворена печатница, но печатаринът тряба да положи известна сума, т. е. да даде гаранция, че ще да заплати требуемата незаслужена глоба и че ще да проседи затворен от шест месеца до три години. Турски работи! Помните ли баснята за

[1] Дай една лула тютюн, та да стане разговор. . . ; да се намираме на приказки.

биволът и жабата! Нека говори кой що ще, а аз ще да кажа, че нашето честито господарство, т. е. нашата правителствена глупост е неизлечима. Глупавите реформатори са по-опасни от систематическите деспоти.

Да поговориме сега за нашите домашни дела. Действията на нашият екзархален събор ще да останат ялови. Правителството е явило на едно важно лице, че от тоя събор няма да произлязат лошави последствия ни за в. черкова, ни за фанариотите. Министърът на вънкашните дела уверял горереченото лице (?), че в. черкова ще да добие, но няма да изгуби. Тряба да ви кажа и това, че народните представители се боят да отворят устата си и че сяко тяхно действие се цензорува от Портата. Хаджи Иванчо ефенди е обязан да являва на в. везирин и най-малките произшествия и частни мнения, които и да би се появили в така нареченият български събор. С нази си играят, а ние сè още имаме надежда. Но за тия неща аз имам намерение да поговоря други път малко по-пространно.

Мнозина говорят, че Сърбия ще да добие Зворник и че султанското правителство е намислило да ѝ даде още и много други привилегии, а сичкото това ще да се случи само за туй, за да се накаже Ромъния. Австрийската метода намира добри последователи! Разказват още, че г. Филип Христич е явил на Портата, че Сърбия желае да измени ония търговски трактати, които е била обязана да изпълнява досега. Портата е приняла и това предложение благосклонно. Освен това сръбският агентин се е разговорил с в. везирин за железните пътища. Разказват, че правителството не желае в това отношение да удовлетвори сръбските желания само за това, защото има стратегически цели. Но както и да е, а Портата в последньото време е станала твърде благосклонна към Сърбия и твърде неблагосклонна към Ромъния. И българите в последньото време са лишени от нейната любов и от нейното «благотворно» внимание. «Раздели, па владей!» — е говорил някога си Метерних. «С подобна политика в сегашните времена не излазят вече на хорото» — казвам аз. Днес няма вече такива глупави хора, които да вярват на думите не само на своите дълговечни неприятели, но и на своите съседи.

Аз ви писах по едно време, че турското правителство желае да отнеме имането на джамиите и че тая реформа ще да ускори падението на империята, а сега ида да ви явя, че и тая плюнка е вече облизана, т. е. че и тая реформа няма да се приведе в действие. Научих се из достоверен източник, че правителството не само че няма да изпълни своите намерения, но още ще да гарантира за целостта и за неприкосновеността на това имане.

Турските патриоти желаят да помогнат на турското правителство да поправи своите финансии (?). В градът ни е отворен и такъв един комитет, който събира пожертвования, за да купи някой многоценен дар и да го поднесе на султанът за неговите пожертвования в господарствената каса. Разбира се, че това дело е и чудно, и смешно.

Генерал Игнатиев тръгна вече за Петербург. Разказват, че преди да тръгне, той се срещнал с патриархът и обещал му се, че ще да ходатайствува пред петербургското правителство за облекчението на в. черкова (??!).

X.

Независимост, г. IV, бр. 13, 12. I. 1874 г.

[ОТИВАТ ПАТЕТА, А СЕ ВРЪЩАТ ГЪСКИ]

Мнозина ни уверяват, че нашето щастливо отечество е добило в последньото време множество учени хора, множество способни учители и множество дипломатически умове. Даже и г. Найденов, който посвети сам себе си в Юпитери и който заповяда на простият и на невежественият български народ да му изкове от бронза статуя и да я побие на Кюлбоклук в Казанлък, ни уверяваше, че разумът е станал из България твърде евтин, че българският народ ще да победи своите неприятели нравствено и че българските учени мъже ще да дадат на турската империя нов политически живот и ново щастие. Разбира се, че секи от нас е готов да разчекне устата си от радост, когато види, че думите на г-на Найденова са основани на факти, и когато се увери, че ръкавиците на отца Балабанова, пердето на х. Иванча х. Величкова Пенчович ефенди и пискюлчето на г-на Пискюлиева са цивилизация, напредок, еманципация и човечески прогрес.

Дядо Вълчо Лакердата, който беше изпроводил де-

цата си в Авропата да се учат, мисли за горdesigned работи съвсем другояче. «Когато главата е пълна със слама, то ни една Авропа не може да я изпразни, говори тоя знаменит човек. Ако един човек се е родил от бога да бъде човек, то нему не тряба ни учение, ни Авропа, ни книги, ни тефтери. Погледайте на х. Иванча, на Димитраки бей, на кир Йоакима Груева, на Каблешкова и на други много, и вие ще да разберете, че байо ви Вълчо не е пасъл трева. Учените казват, че х. Иванчо е душепродавец, че Димитраки бей е свинарин, че кир Йоаким е хаплъо и че Чорапчийчето е сойтария. Не е то така! Аз наричам свинари и хаплювци само ония хайвани, които оправят хорските дела и зарязват къщите си. Земете за пример моите прокопсани синове.

— Изпроводи ги да се учат в Авропата и да станат хора, ми казваше Найден консулът.

— В днешните времена се не може без учение, ми казваше кир Владо.

— Ученият човек и спечелва по-лесно, и живее полеко, казваше Стоянчо.

Хайде, си мисля аз, да послушам умните хора и да ги изпроводя да се поизпедепцат в Авропата. Парици господ бог ми е дал множичко. . . Нека вървят и да похарчат! Отидоха и пет годинки ми гноиха сърчицето. «Бабà, изпровиди ни пари», пише големият. «Ние сме дошли в Авропата не да гладуваме, а да се учиме», пише по-малкият. Изпроводих им по триста жълтички, немски жълтички, за една годинка.

— Малко са, ми пишат. Синовете на Никола Дюлата харчат по триста лири на годината, а ти, който си и побогат, и по-почтен в градът ни, ни изпращаш само по триста немски жълтици! Ако ни не изпроводиш по триста лири на годината, то ние ще да се върнеме назад.

— Да ви отрови, да ви убие господ, да не сте се пръкнали! — извиках аз и изпроводих им по триста лири. Кой иска да става резил-маскара на стари години? Написах им такова едно писмо, което беше пълно с различни насаати, с добър ум и със сякакви християнски съвети. «Не харчете, им пиша, много, не закачайте жените, не пийте много вино, не спете много, не ходете на кавенетата, не играйте книги, не събирайте се с градските чапкъни, не яжте в сряда и в петък блажно, ходете в черкова, почитайте старците и поповете, четете вечер павечерката, кръстете се, когато седнете да обядвате, умивайте си ръцете и устата преди яденето и после яденето, не яжте зехтин през велики пости и молете се на св. Никола за здраве, за ум, за разум и за добри кярове.» А знаете ли какво писмо ми изпроводи моят по-стари скопосник? «Ако искаш да постиме и да бъдеме добри християни, то тряба да направиш в градът ни една добра гръцка черкова и да ни изпроводиш една каца с лакерда, една бурилка с чер хайвер и един чувал с авгатар-руху.» Лакерда, хайвер, авгатар-руху! Баща им е спечелил своите парички с чер хайвер и с авгатар-руху! Фасул, мой мили синко, леща, грах и хлебец с мерудийка! А другият син ми пише:

— Ум има и тука доста! Проводи ни повече пари и остави ни на мира.

— А защо ви са толкова пари? — ги питам.

— За театър, за балове, за ръкавици, за дрехи, за високи капели, за бастуни, за тютюн, за шампанско вино и за лъскави неща, ми отговориха.

Да ви кажа право, мене най-много се не харесаха последните две думи. Лъскави работи! Какви ще да бъдат тия лъскави работи? Не харесваха ми се тия лъскави работи, но аз поглътнах и тоя хап. Един ден аз им написах дълго писмо и заповядах им да изпечат докторлукът. «Ако искате да ви обичам и ако си желаете добро, то ви съветовам да изучите докторлукът и да станете хора. Докторите по нашите места живеят като чепове на пълна бурилка. Стоянчо направи коджамити пари. Иде в някоя къща, похване болният за ръката, погледа му езикът и земе му бялото меджидиенце. И владиката не печели така лесно.» Не послушаха ме. Единът отиде да изучава някаква си «акрономия» или да се учи как да сее жито и как да храни гъски; а другият се запеля да изучава кадийските занаяти. «Ех, мой синко, писах на по-големият, баща ти няма чифлици. «Акрономията» е празен занаят. Бейовете не знаят никакви «акрономии», а хамбарите им се пукат от жито, а дядовият Колев син, който се е учил «акрономия» в Немско, умира от глад! Ако не послушаш баща си, то ще да умираш от глад и ще да работиш по чуждите нивя.» А на другият написах: «Да не си намислил да се потурчиш? Кажи ми ти: може ли един христенин и един търговски син да бъде кадия? Ти си полудял, мой синко!»

Но да оставиме това. Учиха се моите момчета и изучиха се. Един ден, ето ги и двамата! И до днес още ме е страх. . . Мустаки до ушите, високи капели на главите, очила на очите, опашки отзади, лъскави кундурци на краката!. . . Господи, помилуй! Ех, Вълчо, Вълчо, тежко ти, мой брайно, на кожата. Баща ти носеше свински царвулци и овча шапка; а твоите синове са се накитили, като сойтарии, със сякакви джунджурии и с бабешки очила! Да ни сьчува св. Харалампия от подобна Аврора. «Добър ден, бабà!», каза по-големият. «Бонжур, бобако!», каза по-младият. Аз мълча. «Шо ни гледаш така сърдито?», попита по-старият. «Пуста суровица за вас, пусти гърбач за вашите плешки, пуста цепеница за вашите глави! Я идете вкъщи и погледайте се пред огледалото. На кого сте вие заприличали? — На делибаши, на сойтарии и на панагюрски войници, които пасат царските коне и които носят на главите си огледалца и лисичи опашки. Такава ли е вашата прехвалена Аврора? Да не сте се преобърнали, мои синковци, на щъркели? Ех, Стоянчо, Стоянчо! Какво ми ти казваше, мой брате, а какво излезе! «Пратѝ ги да се учат и да станат хора», казваше ти. Ето ги, че станаха хора! Срам ме е и да ги погледам. Аз им бъбря, а тия стоят и смеят се — нямат ни срам, ни очи! Идете после това и хвалете ми Авропата. Мерет калсън[1] тая Аврора!

Излезе и майка им да ги посрещне и да им се порадва; но като ги видя така натруфени и така насойтарисани, то отскокна назад и опули очите си, като жаба в блато. «Олеле, мамко, тия ли са моите синове? — извика тя. — Окати ги изпроводих, а слепи се върнаха! Какво ви е на очиците, мои мили дечица? Кой ви извади хубавите очици? Аз казвах на баща ви да ви не праща по френските царства, но той ме не послуша!» Видите ли сега каква беля ми донесе на главата тая проклета Аврора? Тряба да ви кажа и това, че Аврора разваля на децата и християнията и ръзът, и пердето. Поживяха моите синове в къщата ми неделя или две и изведнъж захванаха да показват роговете си и да бодат и мене, и майка си. Ние сме прости, а тия са учени! Гледай ти тях!

— Мамо, да ни опечеш утре мисирка—казва по-старият.

[1] Да бъде проклета!

— Утре е петък, мой синко! — казва майка му.

— Аз не мога да ям постно ядене — казва големият.

— Аз не съм калугерка — казва по-малкият.

Веднъж ги викаме да идат в черкова, а тия ни казват, че по черковите ходят само глупците, само вдовиците и само бабичките. Ето ти и Аврора! Но да оставиме и това. По-големият ми син ме помоли да му купя земя и да му дозволя да работи. «Да направя и тая глупост», си помислих аз и купих чифликът на Юсреф аа. А знаете ли какви маскаралъци направи моят чифчия в тоя чифлик? Селяните дошли да работят, а той седнал да им разказва как живеят в Авропата, как орат авропейците, как жънат френците и много други маскаралъци; а когато захванахме да жънеме, то набрахме само сто кила жито и трийсет кила просо. «Ех, мой синко, му казах аз. Юсреф аа набираше от тоя чифлик по триста и осемдесет кила жито, по сто кила просо, по петдесет кила сусам и много други неща, а ти си седнал да си играеш и да разваляш работниците! Ще да прокопцаме ние с тебе и с твоята Аврора!» След една година моят чифчия поиска да му дам още петстотин жълтици, за да си понареди работите.

— Не давам вече ни пребиена пара, казах аз. Ако искаш да живееш и къща да храниш, то те моля да оставиш Авропата настрана и да заповядаш в кюркчийницата ми да шиеме кюркове и да се храниме.

— Ти си, мой бабà, луд човек — каза той.

— Махни се отпред очите ми и да те не видя вече! — извиках аз. — Мене досега и пашата не е казал, че съм луд!

И изпъдих го. После това, моето цвете отиде в Цариград да тъпче калдъръмите и да скопява кучетата. А по-младият? По-младият ми изяде около двесте хиляди грошовци и отиде така също в Цариград да пише някакви си книжки. Проклети да са и книжките им, и Авропата им, и главите им!

Молиме отца Балабанова да ни извести — прилича ли байо Вълчо на българските бащи и приличат ли неговите синове на нашите европейци. Кой е крив? Ние ходиме по Европа само затова, за да се учиме как да носиме бели ръкавици, как да гледаме през очила и как да любезничиме с жените. А науката? — Наука е за нас съвсем непотребен предмет. Хората не гледат какво имаш в главата си, а какво носиш на главата си.

И така, да са живи и нашите цивилизатори, и нашите европейци, и нашите очила! «Отиват патета, а връщат се гъски.» Ние сме уверени, че тая наша статия ще да прочетат с внимание и учениците, и бащите им.

До неделя повече.

Независимост, г. IV, бр. 13, 12. I. 1874 г.

[ЩЕ ДА СТАНЕ ЧОВЕК НАШЕТО БАЛАБАНЧЕ!]

Кажете ни, молиме ви се, защо нашите българи изпроваждат децата си по чуждите господарства да се учат, когато в Русчук съществува исляххане, в Цариград — кюлхане, в Пловдив — таукхане, в Свищов — дьовлекхане, а в Търново — тимархане? Чудни са нашите българи!

Ние сме уверени, че ако отец Балабанов да не би ходил в Париж и ако да би довършил своето образование в едно от гореказаните знаменити учебни заведения, то х. Иванчо х. Величков Пенчович ефенди днес не би стоял така високо и не би се подкривял на своите подчинени. Ние се известихме из достоверен източник, че даже и о. Балабанов е изпитал в последньото време тежката десница на х. Иванча ефенди. Това се е случило така. Преди малко време х. Иванчо ефенди добил няколко гъсти плюнки, като награда за неговите досегашни патриотически действия, от няколко души български патриоти; а когато се върнал дома си и когато се срещнал с отца Балабанова в къщата си, то употребил, като отмъщение, същото средство. С една дума, благородната, образованата и «бялоръкавичната» личност на о. Балабанова се покрила с няколко мечешки плюнки, ако х. Иванчо и да се е родил в Русчук, и ако и да се е возпитал под дебелата сянка на Митхад паша, който е основател на русчушката академия.

— Не говорих ли ви аз, че от нашите действия ще да произлезат лошави последствия? — викал х. Иванчо и хъркал от сичкото си сърце и душа.

— А защо сте се отчаяли? — попитал отец Балабанов. — Голяма работа! Умните хора не би обърнали на тия ситници никакво внимание. Заплюваха ни!. . . А кой ни заплю? Няколко души нехранимайковци и няколко души отчаяни глави, които не знаят ни какво говорят, ни какво правят. Тежко на булгурът им! Аз ви уверявам, че тия същи лица, които днес ви са заплюли, след месец или след два ще да целунат петите ви. Помнете моите думи. Който има в ръцете си такава сила, каквато имате вие, той не тряба да се бои от никакви опозиции.

Балабановите утешения подействували твърде целително за безцветната и безхарактерната натура на х. Иванча, и той още на другият ден се появил изново между честните хора, чегато между тях и него не се е случило нищо особено.

И така, Митхадпашовата школа е създала славни хора и велики умове. Ем да те заплюят, ем да не изгубиш своето достойнство!

А какво умно и разумно създание е тоя отец Балабанов! Подобни личности се появляват твърде рядко. Хората го плюят, а той им разказва нравоучения из Фенелона и съветова ги да бъдат търпеливи и да ухапят своите неприятели малко по-дълбочко. Ние съветоваме турското правителство да пригласи отца Балабанова за професор на търпението в едно от своите х а н е т а и да му даде зелена чалма и червени ботуши. Съветоваме го така също да назначи х. Иванча за надзирател на тия х а н е т а, защото сичките надзиратели тряба да приличат на «Сополивите камъни» в Коприщица, или на «Плачи камък» в Калофер. Питане е сега: кой е по-голям и по-великодушен мъж: х. Иванчо ли, или отец Балабанов? — Ние мислиме, че х. Иванчо заслужава по-голяма чест и по-искрена похвала, защото хърколете, които са се залепили на неговото чело, са били много по-многочислени.

И така, ние съветоваме българските патриоти да изпроваждат децата си в х а н е т а т а, защото по-голямото число от нашите българчета се учат не да добият знание и не да се ползуват от науката, а да се приготовят за чорбаджии и да добият някакво си име.

— Абе, байо Цончо, на Балабана момчето се е върнало вече из Францията — казва кир Сотираки на своят приятел.

— Видях го — отговаря байо Цончо. — Окумуш момченце. . . Деветдесет и девет езика знае.

— Не може да бъде! Деветдесет езика не знае ни сам

кир Йоаким Груев, който пише арзухали на филибелийците — казва кир Сотираки.

— А аз ти казвам, че знае. Преди няколко деня аз имах един малък мохабет с него. Абе, кир Марко, му казвам, хората говорят, че твоя милост си научил деветдесет езика. «Във Францията, ми казва, се намира найголямото училище, в което може да отвори очите си и найглупавият човек.» Видиш ли ти каква е работата! — говори кир Цончо и смее се под мустак.

— Ти го хвалиш затова, защото е ваш клисурец — говори кир Сотираки.

— Клисурците излазят сой хора — казва кир Цончо.

Такова е било общественото мнение за отца Балабанова, когато той се върнал из Франция и когато отишел в Цариград да търси доходно място. В онова време даже и сам отец Балабанов е вярвал, че турското правителство ще да го посрещне с отворени обятия, ще да го приеме в своето министерство на вънкашните дела и че ще да му дозволи да участвува в онйя комисии, които бяха съставени да напишат закони и да реформират държавата по европейският калъп. Дълго време о. Балабанов въртял опашката си пред ефендиетата, дълго време целувал жълтите папучи и шамаладжиените ентерии на турските мъдреци, дълго време лъстил на различни носове и кадил темян на техните светии; но турците уважават само ония европейски реформатори, които им стоят с тояга над главата и които са дошли в Цариград не да слушат и не да се повиняват, а да плащат и да заповядат.

— Кой си ти и защо си дошел в Цариград? — питали турските ефендиета и прозявали се в шепата си.

— Аз съм родом из Клисура, возпитвал съм се в Париж, изучил съм юридическите науки и дошел съм при вашите високопревъзходителства да ми дадете някоя служба — говорил о. Балабанов.

— Каква служба? Ако искаш да бъдеш сеизин, то иди при Мурат бея. На Мурат бея тряба кочияшин — говорил един от ефендиетата.

— Ако можеш да готвиш, то и аз мога да те зема — говорил други.

— Да беше по-млад, то и аз би те земал — говорил трети. — Кой дявол те е носил по Францията? Защо ти не

дойде в Цариград в онова време, когато мустаките ти тамам захващаха да никнат?

— Аз съм се учил право, следователно вие тряба да ми дадете правителствена служба — говорил Балабанов.

— Ха сиктир дишаръ[1]! Ти си луд човек. Само османлията е роден да управлява господарството и да служи на султанът; а гяурите са обязани да работят, да плащат вергия и да се кланят — говорили ефендиетата.

— Но аз съм учен човек — говорил Балабанов.

— Нам не трябат учени хора — говорили ефендиетата.

Балабанов подвил опашката си и отишел да си търси друг късмет.

— И това момче не излезе сой — говорил кир Сотираки на своят приятел.

— А защо? — питал байо Цончо.

— Ако да беше сой, то царството би му дало място и направило би го барем писар в търговското съдилище. Х. Иванчо нийде не се е учил, никога не е ходил във френската земя и никога не е говорил, че знае деветдесет езика, но правителството се сеща в чия глававри ум и в чий мозък мътят кокошки. Царството иска не бели ръкавици, не засукани мустачета и не френски брадлета, но ачигьози, пъргави синковци и изпедепцани хора. Мнозина говорят, че х. Иванчо е лошав човек и че той открива на турците почти сичко, щото правят българите и щото мислят чапкъните. Аз мисля за това нещо другояче. Добрият българин и честният християнин тряба да гледа къщата си и да не вовира зурлата си там, дето го не викат и дето няма работа. Ако х. Иванчо да не би откривал на турците какво мислят чапкъните, то не би станал х. Иванчо. Разбираш ли сега? Тъй и тряба. Ако си верен на царството и ако искаш да поживееш мирно и без грижи, то не тряба да ставаш народен човек и да оправяш кривите краставици. Можеш ли ти да ми похвалиш Стоянча, Славейкова, Г. Стояновича и много други косери, които се наричат народни и които са станали за смях на хората? Стоянчо донесе из Филибе 500 хиляди грошовци и изяде ги насамнататък. Аз те уверявам, че когато умре Стоянчо, то пак ние тряба да го закопаеме, защото децата му ще да получат наследство само три ризи и само два чифта гащи.

[1] Марш навън!

Нека се порадва сега на своята народност и на своята честност! «Секи човек е длъжен да обича своето отечество и да жертвува за него», казва той. Когато свършиш, мой брайно, паричките си, то и отечеството ти те не ще. Тъй е то. Погледайте до какъв хал е достигнал големият тартар Петко Славейков. Печата там различни маскаралъци, псува хората, попържа търговците, вика против калугерите и калугерките, осъжда действията на чорбаджиите, а сега е останал без парче хляб и без опрана риза! Тъй му тряба. Ако да би бил умен и разумен човек, то той си би гледал къщата и не би се карал със сичкият свят. Гешоoглу е лошав, х. Иванчо е пезевенкин, Кръстович е празна кратуна, Арнаудов е шарлатанин, Тъпчилеща е човал с жълтици, и така нататък! Хей, мой брайно, празна е още твоята тиква! «Не плюй в кладенец, защото не секи ден текат реките и изворите», казват старите хора. Не слушат. «Вие сте такива и онакива», казват нашите така наречени народолюбци. Такива сме зер, ала си имаме парички. Не ние ще да дойдеме да молиме вази, а вие нази. «Байо Сотираки, аз съм дошел да ми платиш за вестникът». Дошел си зер! Нямам време, му казвам. «Годината се вече измина», ми казва. Не зная аз там какви са вашите години, му казвам. Аз не чета вестникът ти — нямам време. «А защо сте го получали? Защо не сте ми го върнали?» пита. — Така ми буюрдиса кефът, му казах и изпъдих го. Нека иде сега да псува чорбаджиите! Когато наш Балабанов видял, че царското правителство му не дава хляб, то той отишел да търси щастие при Стоянча и при Георгия Стояновича. Бре хей, момче, му казвах, по сипеите се памук не ражда; народността не храни къща; а чапкънлъкът не довожда човека до добро. Какво търсиш ти при Чомакова и при неговите аркадаши? «Чомаков е народолюбив и честен човек», ми казва. Ако да би бил честен, му отговарям, то той не би изял паричките си. «Човек може да бъде честен и без пари», ми казва френецът. Тежко ти и тебе на булгурът, му казвам. С тоя ум ти дълго време ще да пасеш патките. Имаш ли пари, имаш и ръз, нямаш ли пари, нямаш и ч е с т. Ч е с т и т и са само богатите. Тъй е то. Разсърди се наш Балабанов и отиде си. Грижа ме е. След един месец, ето го че иде. «Добър ден, кир Сотираки»! — ми казва. Голям порасъл! — му казвам. «Аз съм дошел при тебе да ми дадеш добър съвет и да ме научиш какво да правя.» А-а-а! А какво е там станало? — го питам. «Чомаков и неговите приятели ме изпъдиха, казва. Ти ходиш, ми казват, и миткаш по ония кьошета, които са и безполезни, и опасни за народът ни. Чомаков ме помоли да не ходя вече в къщата му. Това е за мене, байо Сотираки, голямо безчестие.» А кой дявол те накара да станеш другарин на Чомакова? «Простете ме, кир Сотираки — аз сгреших.» Е, е, не плачи. Целувай ръка и бъди човек, му казвам.

И така, малко по малко отец Балабанов захванал да се поправя и да върти опашка пред по-богатите ахчийници. Един ден между бая Цонча и между кир Сотираки произлязъл следующият разговор:

— Абе, байо Цончо, нашето Балабанче се е сгодило за дъщерята на кир Гешоoглу — казал кир Сотираки.

— Ще да стане човек това учено момченце — отговорил байо Цончо и подмигнал на приятелят си с лявото око.

— Да не бях аз, то от него нищо нямаше да бъде. Тая сватба е приготовена от моята глава.

След година отец Балабанов станал още по-опитен човек. «Аз не участвувам в редактирането на в. «Право», явил той в същото «Право». С тия няколко думи отец Балабанов е искал да покаже, комуто тряба, следующите две низости: 1) аз не съм с Чомакова и не разделям неговите убеждения, които са противни на правителството; 2) аз съм намислил да издавам вестник «Век», който ще да има съвсем противоположни с «Право» убеждения и който ще да изпълнява буквално заповедите на по-силните. Разказват, че главният редактор на тоя вестник ще да бъде патриаршеският ерокирик, а Гешоoглу и х. Иванчо ще да пишат само уводните членове.

— Това момче ще да стане човек — рекъл преди малко време байо Цончо.

— Ще да направи парици — продължил кир Сотираки. — Плюнките и хърколете се не лепят на такива чела!

— Боже, услыши молитву их![1] — казал х. Иванчо.

Но както и да е, а о. Балабанов е намислил да продължи своята «карагьоз-уюну»[2], в която х. Иванчо ще да бъде х. Хайват, Гешоoглу — Абла ханъм, а г. Генович

[1] Чуй молитвата им!
[2] Игра карагьоз; смешно представление

ще да бъде разделен на две половини, защото това мирно хайванче е останало без чорбаджия.

Независимост, г. IV, бр. 14, 19. I. 1874 г.

[ВЕСТНИЦИТЕ НА Г. АНДРИЧ ПРИЛИЧАТ НА КАЛПАВИ БЕШЛИЦИ]

Българите са се родили в петък според задушница, когато сичкият православно-боголюбиви свят точи зъби за просвирчета, за черно вино, за сарми, за джуркан боб, за тутманици, за ракийка и за варена пшеничка. Ние мислиме, че ако българският народ да не би се родил в такъв щастлив ден, то неговото щастие не би било дотолкова голямо и задушница не би била за него така желателна. «Бог да прости мъртви души. Хайде, майко, хайде, сестро, подарете на слепият и на хромият една глътка ракийка и една лъжичка коливо»! — казват нашите щастливи българи и ходят от гроб на гроб да търсят прехрана. «Дайте ни малко душевна храница и просветете кратуните ни», говорят нашите морални просяци и прекланят колената си пред «убогите» учени мъже и пред още по-гладните вестникари. «Парата за вас е малка стока; едно парче хлебец къща не осиромашава, а една глътка вино мъртвите спасява», говорят нашите дипломати и простират тарулчетата си под носовете на европейците. А просвещените европейци, които и до днес още не са напуснали своят рицарски артуровски характер, подават щедри милостини на балдевските и на битолските сиромаси, простират своята десница над техните сакати мозъци и обещават се да им бъдат помощници и покровители. Какво може да пожелае човек повече? Турското правителство запрети българските вестници и заповяда на българите да четат само русчушкият «хавадиш» и призренският хасър, а човеколюбивите европейци (заедно с г-на Андрича) пожалеха нещастните херои от задушница и наградиха ги с българският отдел в «Левант Таймс» и с второгодишньото течение на в. «Восток».

Първото годишно течение на последният вестник е произходило в Белград под редакторството на покойни

Първанова; а г. Андрич, като славянин, като патриотин и като печатарин, го е продължил, за да не потемнее ни славата на г-на Андрича, ни значението на самият вестник.

Но както и да е, а българската журналистика се обогати изново. Пред нази сега-засега се намират три нови вестници, из които единът е турско-гръцко-български, другият е с бръснати мустаки и с българска шапка, българо-ингилизки, а третият е синикакъв.

Да поговориме за тия три вестника малко по-пространно.

Из сичко се види, че отец Бабаланов се е решил от сичкото си сърце и душа да просвети българският народ и да развие неговата задушница до последните граници. Така например тоя преподобни отец учи народът да плаче, да се оплаква, да проси милостиня и да остане и занапред «нищи духом», защото царството небесно принадлежи само на просяците.

За българското отделение на «Левант Таймс» ние още не можеме да кажеме нито бяло, нито черно, защото новорожденитe деца не сякога приличат сами на себе си. След няколко недели ние мислиме да дадеме за тоя вестник малко по-основателни и малко по-искрени сведения; а сега тряба да разгледаме по-отблизу в. «Восток» и г-на Андрича.

Вестник «Восток», т. е. г. Андрич прилича, като две капки вода, на излизан турски бешлик, който обикновено на возток носи название «калпав». Фактически е вече доказано, че тоя бешлик е влазял в различни ръце, но нийде не е оставил нито добър спомен, нито честно име, нито благотворителни последствия. Най-напред тоя бешлик се е търкалял из джебовете на ония «безсовестни швабиu», които днес така искрено и така справедливо псува в. «Восток» и от които сега-засега се гнуси даже и сам г. Андрич. След време тоя бешлик се преселил в Белград и захванал да служи на оногова, който му давал повече, т. е. той продавал совестта си почти сякому за една лула тютюн и за половина ока вино. «Световид», който беше незаконорождено чедо на калпавият бешлик, приличаше в сяко едно отношение на в. «Дунав», т. е. тоя честит вестник имаше полуполицейско, полушпионско и полуидиотическо направление. Дълго време г. «Световид» се килка

насам-нататък, и най-после се реши да се помине. Разбира се, че това беше най-голямата заслуга, която бешликът беше в състояние да направи на сръбският народ и на южните славяни въобще. Тряба да кажеме и това, че едно време — когато тоя бешлик имаше няколко души почитатели и няколко души морални и материални помощници и покровители — Келешевич втори обяви в своят вестник, че българите са бозаджии и млекаджии и че тия нехранимайковци заслужават по двайсет и пет тояги. Това се говореше само за войниците на знаменитата легия, но в това също време бешликът хвъргаше камъни и в бостанът на сичкият български народ въобще. И така, г. Андрич беше принуден да прекрати своето издание само затова, защото нямаше кой да го подая и кой да го подкупува. Неговата глупост беше дотолкова голяма, щото от неговите похвали бяха захванали да бягат и най-безсрамните личности.

В онова време бешликът се реши да остави своето т р е т ь о отечество и да потърси щастие и благоденствие в Ромъния. В Букурещ той захвана да издава своят знаменити вестник «Freie Orient», който после малко време стана просто «Orient», още по-после се преобрази «Югославия», а най-после се измъти «Восток». Първият Андричев вестник беше опозиция на евреите, вторият стана защитник на израилското царство, третият беше посветен на славянските интереси въобще, а четвъртият се посвещава най-повече на българите. И така, днес Андрич вика сичките «млекаджии» и бозаджии да му дойдат на помощ и да поддържат вестникът му, защото той, по твърде естествени причини, е добил голяма наклонност да обича българите и защото ни една съществующа в Европа, в Азия и в Африка народност му не подава вече щедрата си десница. Боже мой, и тоя г. Андрич е служил цели двайсет години «верою и правдою» на австро-мажарските бюргери, на православните християни, на славянските племена въобще и на «Югославия» особено, на катунските цигани и на израилското царство! Секи вече види, че хората са станали твърде неблагодарни. Ако ни не вярвате, то ви молиме да прочетете белградската дописка, която е поместена в първият брой на в. «Восток». Тая дописка, която е измайсторисана в Букурещ под редакцията на мадам «Югославия», ни доказва твърде ясно, че г. Андрич е оскърбен от сръбският народ твърде чувствително. Когато тоя бешлик тръгнал за Букурещ, то сръбското правителство му дало само двайсет и пет. . . — «Какво двайсет и пет? Да не са двайсет и пет тояги?» — Не, не тояги, а двайсет и пет жълтици.

Сичкото това оскърбило калпавият бешлик още повече, но той пристигнал в Букурещ благополучно. В онова време г. Андрич попържаше сръбското правителство и сръбският народ с най-крайните кални думи, но не смееше да излезе публично със своите обвинения, защото сѐ още се надеяше да намери покупатели. «Аз съм дошел да слугувам на честният български народ (на млекаджиите и на бозаджиите), който умее повече от сърбите да оцени своите народни хора и своите публични деятели — говореше г. Андрич и пушеше своят черешев чубук. — Сърбите са луди, сърбите са «несретници», сърбите са «неблагодарни». Когато г. Андрич захванал да издава своят «Orient», то се обърнал към тогавашното сръбско правителство и помолил го да му помогне. Правителството му отказало. Сичкото това накарало г-на Андрича да възненавиди г-на И. Христича, който, по неговите думи, не уважава старите и заслужените журналисти, а поддържа «дебелото шкембе», т. е. в «Јединство». Прочетете белградската дописка, която е поместена в първият брой. Когато г. И. Христич остави министерството, то г. Андрич се реши да си отмъсти и захвана да издава «Восток». Из белградската дописка се види, че благородният кон е принуден да търпи подковите и на най-последньото магаре. Прочетете баснята на И. Крилова.

Из гореприведените факти вие ще да разберете твърде добре кой е г. Андрич и какъв характер има калпавият бешлик. Ето какъв човек се е завзел да просвещава българският народ и да защищава неговите интереси! Българската съдба е твърде вятърничава.

Секи вече знае, че журналистиката е обязана да представлява тоя или оня народ, да изказва неговите нужди и потребности и да защищава неговите права от чуждите посегателства. А у нас? У нас почти сичко върви наопаки. Нашите вестници представляват само своите редактори със сичката тяхна глупост и сичкото тяхно незнание. Г. Андрич се е завзел да издава сръбско-български вестник, без да познава българският народ и неговите стремления

и без да знае български; българското отделение на «Левант Таймс» представлява повече турските правителствени стремления, нежели стремленията на българите; а отец «Век» представлява само о. Балабанова и неговите бели ръкавици.

При сичкото това, ние рекомандуваме на българската публика българското отделение на «Левант Таймс», защото тоя вестник барем мисли какво пише и какво печата. Тряба да кажеме и това, че съдържанието на тоя вестник е разнообразно, написано с цел и обмислено със здрав разум. Нека говори кой що ще, а ние ще да кажеме, че българският народ никога не е имал по-добър вестник. Единствените недостатоци на тоя вестник са езикът и печатарските погрешки; но тия недостатоци могат твърде лесно да се поправят. И така, в Цариград е днес необходим подобен вестник.

— Тоя вестник е протестантски, защото го издава ингилизин — ще да извика байо Пенчо.

— И аз мисля, че е протестантски, защото никак не мога да прочета неговото заглавие — ще да извика о. Благоя.

— Ако да не бил протестантски, то той не би казал в програмата си, че «българите тряба да заемат много неща от западните европейци». Сещам се аз каква е работата. С горdesigns казаните думи ингилизкият вестникрин иска да каже, че българите са длъжни да купуват техните библии и техните евангелиета, които са до едно еретически и които отдавна вече са осъдени от сичкото православно духовенство — ще да каже отец Агапия.

— На едно място в тяхната библия думата господ е заменена с думата бог — ще да каже премъдри Тончо.

— Бягайте вие от ония хора, които се не кръщават в купел и които ядат котки и гущери — ще да каже преподобни Теодосия.

— Ингилизкият вестник ще да посее протестантска пропаганда между българският народ, от която не ще може да го очисти и сам бог Савают — ще да каже архиереинът от капуцинският орден отец Балабанов.

А какво ще да каже г. Найденов? — Сиромах Найденов! Кой се е надеял, че неговото присноблажено чедо, което хвалеше сичките министри без изключение и което разказваше на българският народ, че неговото спасение

се заключава в милосърдието на Мемиш паша, ще да бъде постигнато от такова едно нещастие! Подля му вода капуцинският архиерей о. Балабанов! А едно време тоя архиерей беше главен сътрудник на в. «Право»! Боже мой, какви неща се не случват на тоя свят!

Ако г. Андрич да би имал повече ум и разум, то той би трябало да иде в Цариград, да се побратими с о. Балабанова и да ожени своят «Восток» за вестник «Век». В такъв случай сичките премъдрости би се съединили в една редакция и българските будали не би ходили да си търсят умствена храна из дюгян в дюгян. Освен това бракосъчетанието на г-на Андрича с отца Балабанова би било полезно и за българският добитък. От философиите на г-на Андрича тлъстеят свинете, а от премъдростите на отца Балабанова се кравят патките.

И така, българският народ е длъжен да повдигне ръцете си нагоре и да поблагодари св. Харалампия, че му е изпроводил такива чудотворни редактори, от които произлазя двойна полза. Ние съветоваме още г-на Андрича да нарече своят бъдъщи вестник «Калпав бешлик», защото заглавието тряба да характеризира направлението и целите на съпружеският чифт. И така, на тоя вестник тряба да се даде следующето заглавие: «Калпав бешлик, вестник за телците, за прасетата, за патките и за мулетата. Редактирува се от г-жа Балабанова, а издава се от г-на Андрича. Тоя вестник се намира под покровителството на сичките богове и защищава интересите на сякого». Прибързайте, г. Андрич!

Независимост, г. IV, бр. 15. 27. I. 1874 г.

[ЖЕНСКИТЕ МАНАСТИРИ СА СТАНАЛИ ПУБЛИЧНИ КЪЩЯ]

Разказват, че калугерите ходят през сирница без учкури. Ако е сичкото това истина, то нашият несъществующи синод би трябало да им купи по една празна бъчва; а ако не е истина, то русчушкият богослов г. Тодор х. Станчов се обязва да им напише похвална химна и да я изпроводи на калугерките в Калоферските женски мана-

стири, за да я турят на псалтикия. Разказват, че тия калугерки имат голяма наклонност да пеят химни на увеличителите на човеческият род.

Но да оставиме шегата настрана. Питане е: ако калугерите ходят през сирница без учкури, то с каква особеност се отличават в това време калугерките? Един калоферец отговаря на тоя вопрос следующето:

«Калугерките из нашите два манастира са най-достойни за уважение през сирница. Знаеш ли ти, мой мили брайно, че в това време тия калугерки излечават стотина младежи от различни болести, а най-повече от пъпки по лицето и от возпаление на очите? Знаеш ли ти, че ако в нашият градец да не би съществовали женските манастири, то днешните младежи не би имали де да пият ракията си и де да ядат бадемът си, а напълнили би кавенетата и изчапкънили би се окончателно? Най-после знаеш ли ти, че ако да не би били калугерките, то нашите младежи би заборавили своите народни песни, като напр. «Момиче, момиче, бяло Иваниче», «Отде да начена, ах любезна моя», «Смок свири на върба», отурчили би и езикът си, и нравите си, и мозъците си, и останали би само със своето «чамчам, дибинде»[1]? Сичкото това ви доказва твърде ясно, че калугерките са полезни същества и че женските манастири, особено в Калофер, са необходими в сяко едно отношение.

Когато се разболя наш Тинко, то аз повиках кир Рашка чак из Пловдив. Дойде нашият учен доктор, погледа болният, почука му гърдите, каза му да си извади езикът, побара му ръката и рече:

— Тряба да го ожените по-скоро.

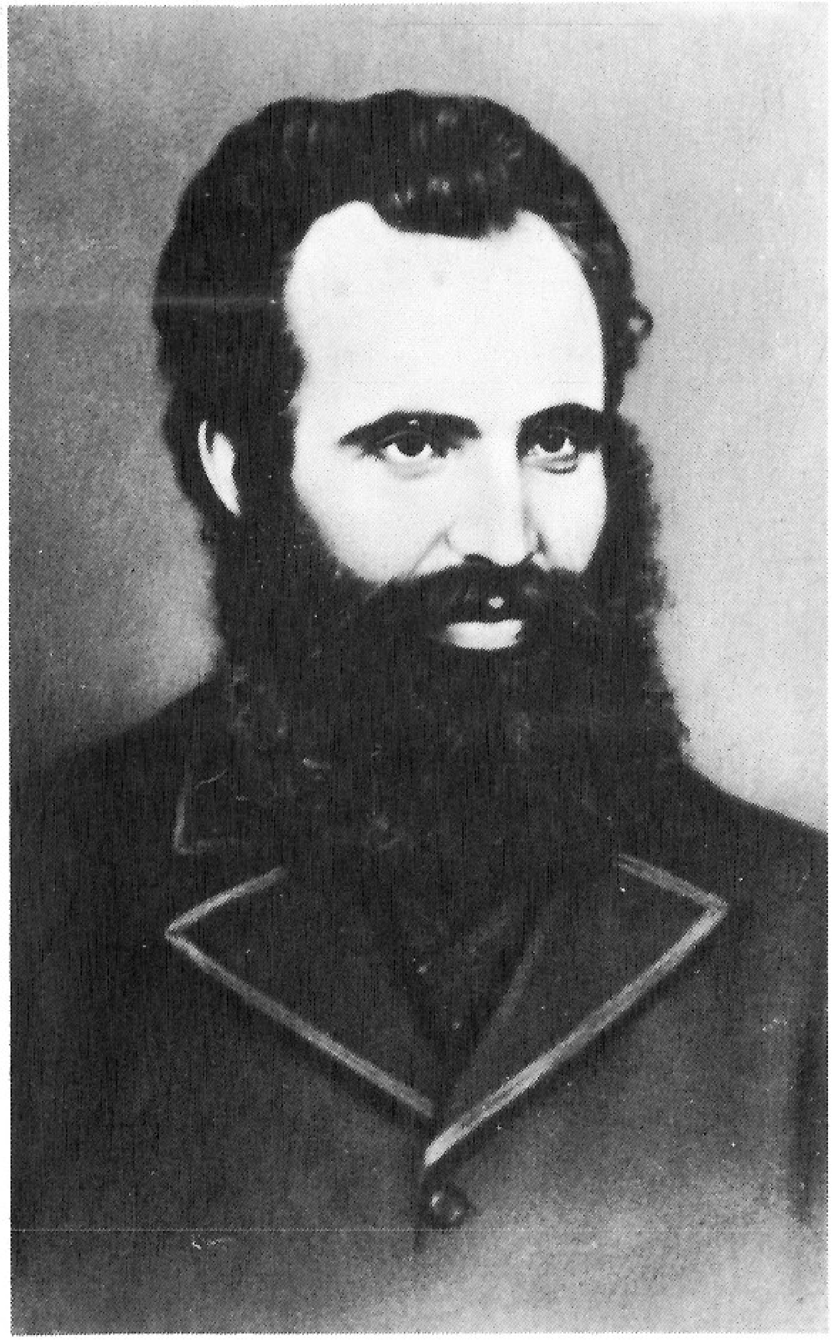
— Как ще да го ожениме, когато той не е спечелил още ни калпав бешлик? — казах аз.

— Само евреите женят синовете си на осемнайсет години — каза майка му.

— Ако не щете да го ожените, то го изпроводете в един от женските манастири да си поиграе с Христовите невести — каза докторът.

Помислих, помислих и съгласих се. Дете ми е. . . Един ден аз повиках в къщата си игуменицата, която ми е малко роднина, и казах ѝ:

[1] Напев на турска песен

Христо
Ботев

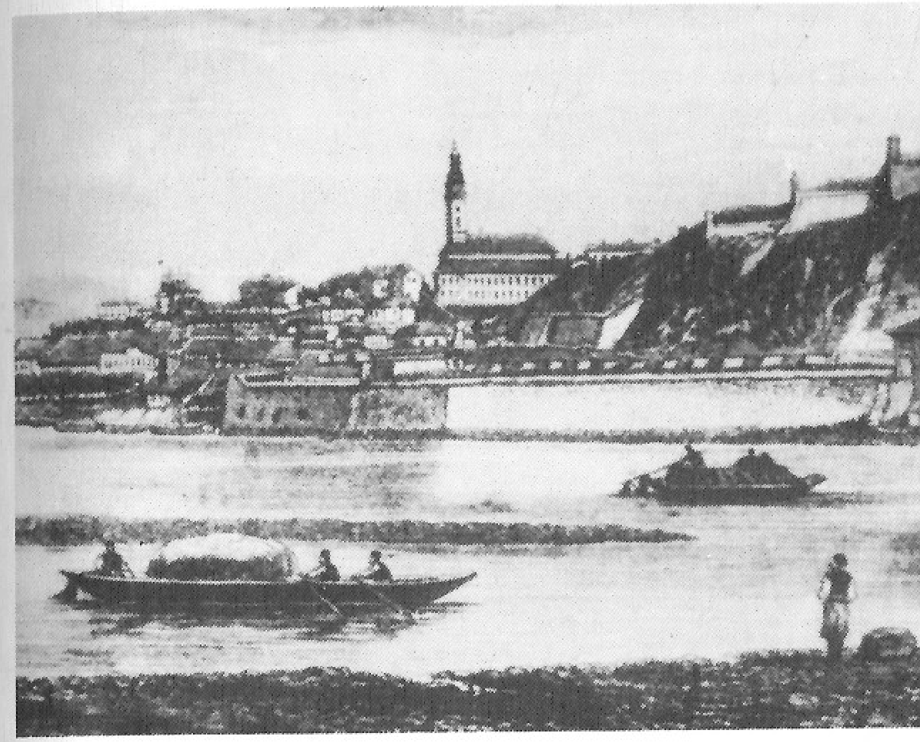
Любен Каравелов
с български студенти в Москва, 1861

*Цариград —
общ изглед*

*Белград —
общ изглед*

Карикатура от Х. Дембицки
(в. „Тъпан“, I, бр. 13, 10. X.. 1869)

Карикатура от Х. Демоицки
(в. „Тъпан“, I, бр. 14, 5. XI. 1869)

Карикатура от Х. Демоицки
(в. „Тъпан", I, бр. 6, 20. IV. 1869)

— Слушай, лельо Евгенио! Тинко е болен, а докторът ми каза да го оженя. Ти и сама вече знаеш, че годините му са още малко.

— Разбирам — каза добрата и умната жена. — Годините му са малко, а дяволийките му са множко. Така ли е? Изпроводи го в манастирът да си поиграе с момиченцата.

Изпроводих го. След една неделя момченцето ми оздравя.

— Болят ли те още гърдите, Тинко? — го питам.

— Болят ме още малко — казва той, но лицето му изглежда вече весело.

Лъже ме. Усладило му се е манастирското спокойствие и уединение.

Когато умря баба ви Кръстанка, то и мене захвана да поболява то кръстът, то слабините, то гърдите. «Хайде да попостя малко», си помислих аз и варих си ахтапод с ориз. Ето ти и леля Евгения.

— А-а-а! — извика тя, като видя моята гозба. — И ти си захванал да постиш и да спасяваш душата си! Добро е то. В една стара книга се говори, че господ прощава на човекът сичките грехове, освен един. Ако един човек иде при жена, то е крив не той, а неговата младост и сила; ако някой човек открадне или убие, то е крив не той, а неговата бедност или неговото возпитание; а ако яде блажно в петък, в сряда и през постите, то е крив той сам. . .

— Остави ти своята стара книга и кажи ми какво да правя — казах аз. — Ти не знаеш още какви причини са ме накарали да постя. Знаеш ли ти, че и мене е хванала Тинковата болест? Откакто е умряла покойна Кръстанка, то аз ходя ни жив, ни мъртъв. Ето каква причина ме е накарала да постя и да ям ахтапод.

Леля Евгения погледа в очите ми лукаво, поусмихна се малко, тури си дясната ръка на гърдите, воздъна лекичката и проговори:

— Постното ядене не помага. Ти и сам вече знаеш, че ние в манастирът никога не ядеме блажно ядене, а питаш ли ме какви съблазнения съм аз претърпяла досега от дяволът? Дядо ти архимандрит Хрисант ми казваше да не ям и дървено масло. Пет месеца не ядох. И що? Дяволът сѐ още си върши работата. Случи ми се да

ида в Пловдив по манастирска работа. «Хайде да ида при рилският духовник и да се изповядам», си помислих аз и отидох. Духовникът беше висок, черноок и млад човек.

— Какво имаш да ми кажеш? — попита той.

— Съблазнява ме дяволът — казах аз.— Рядко преминува нощ да не дойде при мене и да ми не направи някоя пакост. И молих се, и по четири павечерки четох, и по сто поклони правих, и дървено масло не ядох, и мощи турях под главата си — нищо не помага.

— А как мислиш ти: хората ли са по-мили за бога, или дяволът? — ме попита той.

— Хората — казах аз.

— По-добре е да сториш блуд, нежели да имаш дело с лютата сатана — каза духовникът и погледа на ръцете си.

Аз почервенях от срам и не знаях какво да проговоря.

— И мене от някое време насам е захванал да съблазнява един женски дявол, но аз твърде скоро ще да го изпроводя изново в пъкълът, каза той и прекръсти се смирено.

— Не зная — казах аз, чегато той ме пита нещо!

— Какво не знаеш? — ме попита отец духовник. — Ние сме и двамина калугери. . . По-добре е да сторим блуд между себе си, нежели да оскверниме някоя чужда къща и да развалиме семейното щастие на някой православен християнин.

Умен и разсъдителен човек беше тоя духовник.

— Това ние можеме да направим твърде лесно, но в една книга се говори, че ако някой черноризец целуне някоя жена, и ако някоя калугерка целуне някой блудник, то в устата им ще да бъде налеяно разтопено олово — казах аз.

— Но ние няма да се целуваме — каза духовникът. Аз ще да си вежа устата с кърпа.

— И аз така — казах аз.

Тряба да ти кажа и това, че дяволските съблазнения са твърде големи. Когато се съблякохме и когато си легнахме, то ми притемня пред очите и аз дръпнах кърпата от устата си. . . Такива са хорските сърца. . .

Леля Евгения погледа към небето, воздъхна още два пъти, побара гушката си, сви устните си и проговори:

— Преминаха вече оная грешни времена! От онова

време аз захванах да д ъ р ж а понеделниците и да правя сяка вечер по триста поклона.

— Види се, че рилският духовник е имал големи достоинства, когато те е накарал да държиш понеделниците и да мяташ по триста поклона — казах аз.

— Е, какъв си ти! — каза леля Евгения. — Аз съм вече стара жена. . . Остави ме да спася греховете си. Не закачай ме.

— Ако ти да би била малко по-млада, то аз би знаял какво да правя, но. . . Я заведи ме ти в манастирът и полечи ме.

Леля Евгения измени своята политика.

— Няма да те заведа — каза тя. — Ти си лошав човек. Преди една неделя си седнал да разказваш на устабашиите, че манастирът ни е станал л о ш а в а къща, че калугерките се занимават с блуд и че захаралийските бакърджии дохождат в манастирите ни не да се молят богу, а да правят блуд с калугерките. Кажи ми, моля ти се, защо не пуснахте бакърджиите да преспят в манастирът, а затворихте ги в говедарникът? Ако захванете да правите и занапред подобни безчиния, то манастирът ни твърде лесно може да запустее. «Вие живеете безчестно», казвате вие. «Ако би живели като вази, то манастирът ни отдавна вече би се съборил», ви казвам аз. Питаш ли ме ти как сме събрали сто и седемдесет хиляди гроша за обновлението на храмът и за украшението на килиите? Народът не дава вече за свещи, за дървено масло и за темян.

— Прости ме, лельо Евгенио! Още веднаж ние никого вече няма да затваряме в говедарникът. Дозволи ми да целуна ръката ти. Бъди милостива, «яко подобаетъ духовной особы.» Бакърджиите бяха затворени за инат. Вие твърде често бивате по-милостиви към чужденците, нежели към своите собствени граждани и към своите епитропи.

Леля Евгения промени изново своята политика.

— Не оплаквай се — каза тя. — Ти твърде добре знаеш, че аз досега нищо не съм жалела за тебе. Кой излечи Тинка? А? Целувай ръка и искай прощение.

Когато аз хванах ръката на леля Евгения да я целуна, то тя ми постисна двата пръста с особено значение и целуна ме по челото. Старото гюбре се разгорещи. «Тряба понапред да си отворя капията, а после вече да вървя на-

пред», си помислих аз и хванах леля Евгения за брадлето. После това произшествие сичкият манастир стана мой.

Женските манастири имат и друго още по-важно значение. Ако да не би били тия манастири, то владишките дякони, градските чапкъни, турските хайти, триесетогодишните ергенчета, амбарлиите и учителите би захванали да се катерят и по жените ни. Българската поговорка казва, че «ако да не би били на тоя свят калугерките, то би захванали да «отдяват» попадиите». И така, ако българите желаят да се не разпространи развратът между самите им семейства, то тия тряба да залегнат, щото в секи един град да се основе по един женски манастир. Освен сичкото това женските манастири са «зело» полезни и за православното или «ортодоксалното» духовенство въобще. Да ви разкажа едно важно истрическо произшествие. Един циганин отишел в един метох да търси архимандритът за своя частна работа.

— Хандримандри е дома си? — попитал той.

— Няма го — му отговорили.

— А жената му е дома си? — попитал.

— Какво бръщолевиш ти там! Нема архимандритите имат жени?

— А с кого той прави децата си? — попитал циганинът зачудено.

Тука аз съм длъжен да забележа, че циганинът не може ни да си въобрази, че на тоя свят съществуват и такива хора, които правят децата си по чуждите ишлици.

— Кажете ми де, кой ражда хандримандритските деца? — повторил циганинът.

— А за какво са женските манастири? — го попитали.

— А-а-а! Разбирам, разбирам — казал разумният циганин. — Хандримандритите, кадиите и мюфтиите не държат в къщята си загорели от слънцето и работни жени, а белолици и чернооки ханъми.

Разбира се, че кир Манго е имал пълно право.

Сега ние сме длъжни да разгледаме мнението на нашият калоферски приятел и да го предадеме на най-строгата критика. И така, потребни ли са на българският народ женски манастири и нужни ли му са такива калугерки, каквито съществуват днес? Преди няколко години пловдивският архиепископ Хрисант беше отговорил на тоя вопрос така: «Светските хора нямат никакво право да се мешат в духовните дела. Щото е одобрено от съборите, то не може да се критикува.» Идете после това и разберете премъдростите на гърците! Ние би желали да знаеме на кой събор се е признала необходимостта на женските манастири? Женските манастири са основани от фанариотското духовенство, което е желало да има по сичка България свои станции, свои постелки и свои масрафчийници. Калугерките са сѐ по-хубавички и по-чистички от попадиите, които твърде често имат по десетина деца! Знаяли са нашите присноблажени фанариоти де зимуват раците!

А какво мисли да прави нашата екзархия, т. е. нашето духовно началство с тия манастири? Мисли ли то да прекрати фанариотският разврат и да очисти черковата от подобни съблазнителни гнусотии, или не? Най-после, мисли ли то да бъде християнско и човеческо, или ще да се ръководи по програмата на най-гнусната деморализация? Фактически е вече доказано, че женските манастири са станали публични къщя, из които сяка година се хвъргат в заходите по няколко стотини деца.

Чакаме отговор.

Независимост, г. IV, бр. 16, 2. II. 1874 г.

[ДА ПОГОВОРИМЕ ЗА ДУХОВНИТЕ АЙГЪРИ]

Оная неделя ние говорихме за Христовите невести, а сега сме длъжни да поговориме за духовните айгъри.

Секи умен и разумен човек тряба да е попитал себе си барем веднъж през своят живот: защо и за какво съществуват на тоя свят калугерите, за кого са тия полезни и кому са тия потребни?

На тоя вопрос отговаря една пловдивска вдовица със следующите думи:

«Ако да не би били на светът калугерите, то прясната риба би се вовоняла, зехтинът би гранясал, множество плодовити утроби би останали безплодни, старите вина би станали резил-маскара, а градовете би останали без вьртокъщници. Вие твърде добре знаете, че множество млади и зелени жени и момичета имат през животът си

такива минути, в които тряба да се уплаши и самата природа. В тия минути са потребни здрави хора, черни бради, дълги молитви, пост и бдение.

Аз имах една приятелка, която живееше на «Св. Константин» и която беше здрава, млада, червена и хубава женица. Тряба да ви кажа и това, че тая жена нямаше повече от двайсет годин, а мъжът ѝ, кир Паскал, отдавна вече беше заприличал на гнила ябълка или на руски скопец. Кир Паскал беше кьосав и имаше черни, едри и гнили зъби.

— Олеле, боже, как ще тая сирота женица да живее с тоя хубостник? — казваха хората и воздишаха.

— Тая жена няма да проживее повече от две години — каза градският доктор.

— Бог е «всемогъщ» — каза отец Никифор, който беше дошел в градът ни за просия.

И наистина, моята приятелка и после венчанието си цъфтеше като лале вов градина, като трендафил в Калофер, като игличина на Стара планина. Чуди се светът и мае се.

— Тая жена няма ни сърце, ни душа, ни елинско образование — казваха нашите млади и гиздави ергенчета, които се учеха при кир Ксанта.

— Коприненете фустани и маргатарът са в състояние да ослепят и най-живите сърца — говореха коконите.

А кир Паскал се перчи пред тия завистливи хора, вдига веждите си, надува устните си и бъбри си под мустак:

— Жената е направена от бога не така, както е направен мъжът. Купи ѝ различни труфи, дай ѝ сичките нужни потребности, гледай ѝ в очите и не бой се от нищо.

— Е-е-е — казваше в това време владишката перачка кераца Аника, — жената е дяволско коляно! Видял ли си ти какви чудеса правят през марта котките? Храниш я, милваш я, държиш я на топло, постилаш ѝ меки дюшеци, грееш я около пещта; а когато ѝ дойде времето, то тя подвива опашката си и оставя те да се бориш сам с мишките. И прощавай ти не казва.

Един ден из градът ни се разчу, че моята приятелка е полудяла, че кир Паскал е ходил на Марица да се удави и че един от владишките дякони се е завзел да излечи и мъжът, и жената. След няколко месеца кир Паскал остави тоя свят и пресели се в гръцкият рай; а моята приятелка

оздравя и накърви се като попова свиня. Видите ли сега, че калугерската молитва е и всемогъща, и богоприятна, и полезна?

Друг пример. В нашият град живееше един твърде богат човек, който нямаше дечица и който желаеше да ги има. Един ден това негово желание приняло такова беснило, щото той се решил да напусне жената си и да потърси някоя по-плодовита нива. Отишел при владиката и казал му:

— Агие деспоте, аз имам намерение да напусна жената си.

— А за какво, синко? — попитал владиката.

— Няма деца — отговорил чедолюбивият баща.

— Яловите жени почти сякога биват по-хубавички от плодовитите — казал владиката.

— Аз искам да добия наследник и да му дам имането си, което е останало от баща ми и от дядя ми.

— Ако е така, то аз те съветовам да почакаш още малко. Отдавна ли си се оженил?

— Има вече шест години.

— Още е рано. Аз имах една сестра, която роди след петнайсет години после венчанието си. А знаеш ли какво направи? Тя даде пет хиляди гроша на манастирът «Кирик и Юлита», пет хиляди гроша на Бачковският манастир и три хиляди гроша на «Св. Богородица». Направи и ти същото.

— А знаете ли какво се случи после сичкото това?

Случи се това, че жената му роди шест деца — три момчета и три момичета. Тя роди две деца даже и тогава, когато беше вече вдовица и когато мъжът ѝ нямаше от какво да се оплаква. Мнозина говорят, че децата ѝ не приличат на баща си и че най-голямото ѝ момченце има голямо сходство с владиката. Сичкото това е истина, но дядо Агатангел казваше, че господ е благоразположен повече да слуша владиците, нежели греховните хора. Това е така. Ако тая жена е родила чрез молитвите на владиката, то и децата ѝ тряба да приличат на него.

Манастирите са още по-полезни за хората и за техните чудни желания. Аз познавам стотина жени, които са станали плодовити само за това, защото са ходили по манастирите и защото са се изповядали пред духовниците.

Да ви кажа няколко думи и за себе си. Моят мъж беше голям пиенец и страшен капасъзин. По осем пъти на ден

ме биеше. Един ден аз не можех вече да търпя, отидох при владиката и разказах му своите страдания. Тряба да ви кажа и това, че в онова време аз приличах на карловска абълка. Владиката ме погледа малко, понамигна ми с лявото око, покани ме да седна и каза ми полегичка:

— Ако послушаш моите съвети, то аз ще да направя мъжът ти по-мек и от памукът! Искаш ли?

— Искам — казах аз.

— Ако е така, то ти тряба да останеш няколко деня в конакът ми и да се покоряваш на моите заповеди.

Останах. На другият ден владиката повика мъжът ми, прочете му една дълга молитва и затвори го. След една неделя моят благоверен съпруг и наистина стана по-мек и от памукът. . .

— Грехота е, агие деспоте, да правиш с мене такива неща — казах аз една вечер.

— Аз ще да се помоля и за твоите грехове — каза той.

Пристанах аз. Секи човек е длъжен да отвръща добро за добро и зло за зло.

Друг път ми се случи и друго нещастие. Един ден моят мъж си дойде пиян, като кацар. Когато го погледах, то ми се повдигна под лъжичката и аз се потреснах. «Никога аз няма да легна на една постеля с тоя циганин», си помислих аз и побягнах у майка си. В онова време и аз бях заприличала на бясна свиня.

— Ти тряба да идеш в някой манастир и да накараш калугерите да ти почетат — каза нашата комшийка кокона Станка. — И с мене твърде често се случва подобна болест. Откакто е умрял кир Яковаки, то сичките манастири съм обиколила! В последньото време, хвала богу, ми поолекна малко. В Бачковският манастир живее един христолюбив воин, който може да укроти и самата сатаница. Иди при него, поздрави го от мене и помоли го да ти помогне.

Послушах я и отидох. Не преминаха нито десет деня, а аз вече живеех с мъжът си и слушах неговите заповеди. Тряба да ви кажа и това, че после това и мъжът ми захвана да ме обича повече. Калугерската молитва е твърде угодна на бога.

Аз съм слушала досега мнозина да говорят, че калугери тряба да стават само слепите, хромите и старците. Не е то така. Старецът и слепецът не могат да бъдат полезни ни на

себе си, ни на другиго. Да ви приведа и за това нещо един пример. Когато тукашните българи изгониха нашият владика, който беше твърде стар човек, то сичките кокони се радваха и благодаряха бога; а когато изгониха архидяконът му, който беше млад и здрав човек, то сичкият град се разплака. Една калугерка даже побягна с него и отиде в Цариград. Секи пловдивченин познава Марийка Цанчева. И така, старото и смрадливото гюбре не е приятно ни на бога, ни на хората.

Помислете си и за това. Ако някоя жена, някоя мома или някоя вдовица да би направила нещо с мирските контета, то името ѝ още на другият ден би се разнесло по сичката чаршия. Калугерите не са такива. Аз съм имала работа и с владиците, и с владишките дякони, и с манастирските калугери, и с няколко игумена, и с духовниците из Рилският и Светогорските манастири, а името ми и до днес още е останало чисто и неокаляно. Идете после това и говорете, че калугерите и манастирите са безполезни или вредителни! Ако кравите не могат без бикове, то и жените не могат без калугери. Това е вярно. «А за какво ви са мъжете», ще да кажете вие. «А защо са на кравите воловете? — ще да ви попитам и аз. — Сяко нещо тряба да стои на мястото си.»

Ние би трябало да предадеме и мнението на пловдивската вдовица под най-строгата критика; но о. Балабанов, който се е завзел да издава целомъдрен и елеопомазан вестник, прибързa да ни увери, че мълчанието и смирението са големи добродетели, и ние се решихме да оставиме и тоя твърде важен вопрос под покровителството на х. Иванча. По мнението на отца Балабанова, манастирите са полезни и за мъжете, защото добрите вина, дебелите прасета и тлъстите ягнета твърде често спасяват и тялото, и душата. Питайте г-на Гешооглу.

Разказват, че българските манастири «Св. Петка» и «Св. Неделя» са станали масрафчийници за пловдивските чорбаджии и за г-на Йоакима Груева; разказват, че тия чорбаджии са изяли даже и мулетата на дяда Софрония; най-после, разказват, че одеждите, които бяха изпроводени из Русия, са били стопени и префинени. А сиромах отец Герасим и до днес се скита по Русия да събира милостиня и да храни «Българската аритметика»! Дядо Антим тряба да си отваря очите. Ако нашите честити чорбаджии са се

решили да изядат коскоджамити манастир заедно с мулетата му, то тия са в състояние да погълнат и екзархията му заедно с архивата ѝ.

Научихме се още, че в нашите духовни школи — които са изградени само за спасението на грешниците и които са обязани да поддържат християнството — твърде често произхождат и други по-душеспасителни сцени. Дохождат различни цигулари, свирят на посадник, пеят «Катеринке, куторинке, дека лягаш ти» и разказват различни двоесмислени приказнички; а пловдивските чорбаджии, манастирските епитропи и шкембестите калугери играят без учкури, плезят се на св. Никола и подиграват се със св. Петка. В Бачковският манастир преди една година играли и голи жени. Тряба да кажеме и това, че когато един благочестив християнин се оскърбил от съблазнителните сцени на Христовите апостоли и когато им рекъл да бъдат малко по-целомъдрени и по-благонравни, то негово боголюбие игуменът из манастирът «Св. Георги» му отговорил така: «За умните хора не трябат никакви нравоучения, никакви вери и никакви манастири и калугери. Манастирите са направени само за простият народ.» Ние се съглашаваме с негово боголюбие и хвалиме неговите убеждения, но тука се ражда един твърде важен вопрос: защо и за какво умните хора се завземат да лъжат простият народ, да земат парите му и да развалят нравствеността му? Подобни убеждения могат да се родят само в главите на най-крайните шарлатани, на най-развалените сърца, на най-подлите души и на най-безчестните изроди. Ние лъжеме простият народ само затова, за да ядеме хлябът му и да пиеме кръвта му! Не така ли? Както щете, а ние мислиме, че подобни архипастири са достойни за бесилницата. Чакаме отговор.

Независимост, г. IV, бр. 17, 9. II. 1874 г.

[ДА СЕ ЗАМИСЛИМ ОТНОВО ЗА БЪДЕЩЕТО НА НАШЕТО ДУХОВЕНСТВО]

О піянствующихъ, буянствующихъ, дома не ночующихъ, Бахусу помолимся!

Нашият Христа ради юродствующи вестник «Век» ни уверява, че над България твърде скоро ще да огрее духовно слънце и че българското духовенство ще да добие над народът изново онова влияние, което е било свойствено само на апостолите. Главната причина, по която ще да се извърши и това велико чудо, е пак о. Марко цанцугерът и неговият елеопомазани вестник. Множество факти ни доказват, че тия два капуцинера са се решили с голяма твърдост и с истинно постоянство да разпространят «белоръкавично» и «напомадено» образование не само между поданиците на цар Квакуна, но и между черноризците на патриарха Мурлика. И така, отсега нататък нашето честито духовенство няма вече да вапцва носът си с морава боя и да се килка от вратник до вратник; отсега нататък нашите попове няма вече да венчават десетогодишни деца за пет оки вино; отсега нататък нашите архиереи няма вече да играят кьочек-хавасъ[1] с хаджи *Хайвата*; най-после, отсега нататък нашите дякони ще да станат по-целомъдрени и от Антония Киевопечерски. С една дума, отсега нататък нашето духовенство ще да седи смирено в килията си, ще да брои броениците си, ще да произноси името господне и ще да чете в. «Век».

О, велик еси, отче Марко цанцугере, и велики суть дела твоя! Ако ти да не би се родил в Клисура от грешни родители, то секи от нас би помислил, че твоето божествено тяло е произлязло из морска пяна. Знаеш ли ти, преблажени и пренепорочни отче Марко, че твоят вестник е произвел даже и между българските патриоти в Ромъния голямо впечатление? Знаеш ли ти, че даже и тукашните наши попове (еромонахи) проседяха през сирница между своите семейства и не излазяха на хорото, както то биваше през другите години? Знаеш ли ти, че даже и отец Нил се е очовечил вече и намислил е да продаде калимавката си и да си купи дервишки кюляф? Най-после, знаеш ли ти,

[1] Вид игра при напев

че негово високопреосвещенство отец Мемиш паша е захванал вече да тримери, да не яде козя пастърма и да чете догматическото богословие на о. Антония? (Превел отец Мелетия Зографски). О, отче Марко! О, велики чудотворче! О, клисурско светило! О, русчушко камбано! О, карловско хайванче! О, болградско патриотче! О, Марковско челебийче! Та ти си бил по-велик и от Настрадин ходжа! Знаеш ли ти, че и г. Андрич се уплаши от твоето незаконорождено дете, когато това дете му даде да разбере, че телето никога не може да бъде мисирка? Знаеш ли ти, че даже и любимият на музите редактор на в. «Дунав», негово блаженство Енвери ефенди, е пролял цели реки умалителни сълзи, когато му се попаднал в ръцете вашият «Век» и когато той прочел в него, че османската империя ще да бъде обезпечена от сяка една страна, «защото тя в сегашното време се намира в приятелски отношения с Русия, с Австро-Унгария и с Германия»? Сичка Европа желае мир, дядо Пафнутия желае мир, Мемиш паша желае мир, Садразам ага желае мир, х. Иванчо желае мир, г. Тиер желае мир. . . сичкият свят желае мир. Браво, отче Балабане!

Преди една неделя ние получихме по градската поща едно безименно писмо, което, както се види, е написано от някой поп или от някой калугерин, защото в него се говори така:

«Господине редакторе! Наша милост земаме перото в ръка си, за да те помолиме да вместиш в достоуважаемият ваш в. «Независимост» долеизложените редовци. О, г. редакторе! Аз никога не съм играл през сирница без учкур и никога не съм се облизвал около попадиите. Грехота е да нападате на такъв един човек, който желае мир не само на своите съседи и приятели, но и на своите най-върли душмани. Знаете ли вие, че аз желая мир и тишина даже и на еретиците и на богоотстъпниците? Ако не знаете, то знайте, че аз уважавам само ония вестници, които учат хората да търпят, да мируват и да не псуват никого. Прочетете в. «Век» и научете се ум и разум. Подобен вестник България никога не е имала. Когато аз захванах да чета първата статия в третият брой на тоя достоуважаем вестник, то усетих такова блаженство, каквото обикновено усещам в онова време, когато кокона Мариолица ми поще главата и когато наша Еленка ми глади петите. Тъй, отче

Марко, тъй! Ние искаме мир, ние искаме спокойствие, ние искаме да ни не закача никой! — извиках аз и благослових от се̂ сърце достоуважаемият вестник. — Махнете от тука критиците, които ни не дават да спиме; изгорете живи безпокойните редактори, които искат да бъде сичкият свят честен и непорочен; скъсайте ония хлевусти вестници, които проповядат дяволски гюрюлтии и някакъв си извънреден живот! Ние искаме да спиме, ние искаме да дремеме по дупките, ние искаме да се грееме около пещта и да си печеме нохутец, то с леля ви Тодорка, то със стрина ви Иванка, то с кака ви Катеринка. Ако съм еромонах, то не съм дявол! И аз имам душа. Но вие казвахте във вестникът си, че сичкият свят има по една жена, а калугерите ги имат по четири. Това не е истина. Както на калугерите, така и на миряните е дозволено да земат само по три жени; а ако калугерите държат и трите в едно и също време, то от това не произлазя никаква безнравственост, защото сяка една жена иска да яде и да живее. Ако и миряните да би земали изведнъж своите три жени, то на тоя свят не би се случвали ни бедности, ни нещастия, ни безнравственост, ни прелюбодеяния. Ако вие, господине редакторе, сте християнин и ако вашият вестник е християнски, то тряба да знаете, че нашият свещени праотец Аврам е имал няколко жени, че премъдри Соломон и неговият «псалмопевни отец» са имали по цели хареми, че множество божествени пророци са държали не само по няколко жени, но и по няколко любовници, и че множество гърци свети отци са продавали «женска стока» даже и на сарацините. Прочетете византийската история и уверете се в справедливостта на моите думи. Сяка душа иска да блаженствува и да се търкаля в мед и в масло! Вие сами говорите, че секи човек е обязан да върви напред, т. е. да търси онова, щото е по-добро, по-сладко и по-приятно! И наистина, кажете ми, моля ви се, защо се е родил човекът на тоя свят? Какво е неговото назначение и какви са неговите цели? Кажете ми най-после, тряба ли един човек да се отказва от онова щастие, което му влазя в джебът само̀? Аз мисля, че ако мое преподобие да би направило противното, то вие сами би го нарекли будала или лапни шаран. Преди няколко месеца в нашата черкова дойде една нещастна жена и помоли ме да я изповядам. Тряба да ви кажа, господине редакторе, и това, че тая жена

не беше за изхвъргане и че лицето ѝ блестеше като пълна месечина. Иди ти после това и не съблазнявай се! И аз съм човек. И ето, захвана тая хубавица да ми разказва, че мъжът ѝ е тиранин, че родителите ѝ са хаирсъзи и че комшиите ѝ са безчестни хора. Кажете ми сега: не трябаше ли аз да утеша това мило създание? Не трябаше ли аз да помогна на тая християнка, която искаше от мене добър съвет и положителна помощ? Ако аз да би направил противното, то би ме осъдила даже и «Добродетелната дружина», която така също има голяма наклонност към младите жени, към чернооките вдовици и към дебелокълките готвачки. Но да оставиме това и да продължиме своят разказ. Когато аз погледах с особено внимание на моята черноока гостенка, то лигите ми потекоха чак до кочанът на брадата; очите ми се наляха с кръв и захванаха да гледат като през мъгла; а десницата ми се изплезна и хвана божието създание за бялата ръчица. . . Тряба да ви кажа, господине редакторе, и това, че аз ходя без учкур не само през сирница, но и през сичкото лято. От оная сладка и приятна минута моята гостенка захвана да подходва при мене твърде честичко и да ме моли да ѝ прочета «успокоителната молитва». Ето каква е работата. А вие сте повярвали на моите неприятели и седнали сте да ме критикувате и да ми вадите очите! Иди после това и прави добро на хората. Ако да не би бил аз, то би се намерил други. Даже и слепият поп от «Света Мина» не би се отказал от подобно кьорпенце. Но защо да е нашият духовник! Защо да е нашият български поп! Защо да е наш Мурджо! Ох, завистници, завистници! Вие мислите, че аз не зная кой ме е наклеветил пред вази? — Зная, зная и пак зная. . . Мене е наклеветил или негово високопреосвещенство, или учителят, или псалтът. Секи из тях ми завижда. А я ги попитайте вие — какво би направила тяхна милост, ако би била на моето място? Не видите ли вие, че негово високопреосвещенство се облизва като котурак пред сяка хубавичка женица? Не видите ли вие, че хрисимият учител твърде често прескача през чуждите прагове и не дава мира на православното и на христолюбивото духовенство? Най-после, не видите ли вие, че псалтът е готов да извади на кьорча и последньото око? Ох, завистници, завистници! Тежко е, господине редакторе, да слугува млад и здрав свещеник на православните християни! Ако аз да би бил католик, то сичко би се изменило. Нашите ортодоксални християни (псалтът и учителят) са седнали да критикуват действията на поп Нила (поп Нил е родом из Русчук) и да ми разказват, че «негово боголюбие» (тая титла е земена из в. «Право») е станал католик и окатоличил е няколко български села из Солунското окружие за инат на Росия. «Животно! — викат тия. — Тоя изрод е достоен за бесене! Честните хора се стараят да съединят българският народ в едно цяло и да увеличат силите му, а различни красти, които отдавна вече са станали противни и на хората, и на бога, са седнали да правят всевъзможни интриги и да опропостяват бъдъщето му.» Нека си викат. Аз от сичкото си сърце одобрявам действията на негово боголюбие. Секи вече знае, че католическите калугерки са и по-хубавички, и по-гиздавички от нашите. Аз имам познанство с тяхна милост. Мене ми се харесва у католиците и това, че миряните им нямат никакво право да се мешат в делата на духовенството и да му подливат вода по женските манастири. Освен това католическите патери ходят и зиме, и лете без учкури.

О, господине редакторе, сладкодумни, приятни и сладострастни са католическите калугерки. Преди няколко месеца аз се бях запознал с една българска калугерка и наредил бях си вече работата. . . Но. . . Срам ме е да ви разказвам. Когато ѝ погледах краката, които бяха обути в мъжки харизани чизми, то тутакси ми мина пощявката. У католическите калугерки не е така. Тия калугерки приличат на сърма, която обикновено се свива у нас на бъдни вечер. Крачката им са малки; ръчиците им са бели и имат дълги пръсти; а страните им имат малък мъхец, какъвто обикновено се среща у прасковите. И така, който познава добре човечеството, а особено жените, той тряба да се съгласи с мене, че негово боголюбие отец Нил е достоен за уважение и че секи благоразумен човек би трябало да направи същото. Ох, завистници, завистници! Ако аз да не би имал три семейства, то отдавна вече би последовал примерът на отца Нила. Преди три години аз имах такава една унгаройка, която би накарала даже и отца Аверкия да стане дервишин. Ето какви са католиците и католичките. Но вие казвате, че нашата черкова е заприличила на публична къща и че даже и децата из училището са захванали да ми се подсмиват и да ме подиграват. О, завист-

ници, завистници! Ако ваша милост не желаете да гледат децата ви съблазнителни сцени, то вие сте длъжни да ги изпроваждате да се учат малко по-късничко. Моето семейство дохожда при мене вечер, а отива си заран, следователно вашите деца, ако само да би дошли малко по-късничко, не би видели ни сухо, ни сураво. Не знаете ли вие, че учителите ми са големи неприятели? Ако вие, господине редакторе, се съгласите да печатате моите писма, то аз ще да ви открия и много други неща. Прощавайте.»

Това писмо ни накара да се замислиме изново за бъдещето на нашето духовенство и да си предложиме следующите два вопроса: 1. православна ли е българската черкова в Букурещ, или е католическа? 2. ако е тя православна, то защо не земе един женен поп и да му даде средства да прехрани децата си? Тия два вопроса ще бъдат решени други път.

Независимост, г. IV, бр. 18, 16. II. 1874 г.

[ДОЛУ БЕЗЦЕЛНИТЕ РИТОРИЧЕСКИ ФРАЗИ!]

Между българите са захванали да се появляват всезнающи критици, велики историци, чудни дипломати и богобоязливи астрономи. За какъвто предмет и да заговорите вие с тия велики мъже, то отговорът им се намира в пазухата. Така например ако вие им кажете, че о. Балабанов е съдрал калеврите си да тича по фенерските улици и по темните кьошета, то всезнающите синигери ви отговарят, че клисурската Минерва е голяма майсторка в диплографията; ако кажете, че класическата Фенелонова книга «Приключенията на Телемаха» (превел Н. Михаиловски) не може да принесе на българският народ такава полза, каквато би му принесли произведенията на съвременните исторически, философически и естествоописателни писатели, то синигерите ви отговарят, че тая книга е преведена на сичките (даже и на турски) езици, следователно тя не може да бъде безполезна на българският народ; най-после, ако кажете, че вестникът на г. Станчова «Слава» е положително гюбре, то птичето събрание ви разказва, че г. Станчов се е учил в Белград-

ската богословска школа, следователно догматиката и схоластиката принадлежат само нему.

Разбира се, че и синигерското царство има свое право. Ако ние да не би гледали на науката с гръцко или с чорбаджийско око и ако да би искали от нея положително знание, морална и материална полза и свещена истина, то нашите разсъждения би приняли съвсем други характер и ние не би вовирали зурлата си даже и там, дето се може и без нас.

И така, нашите косери — които са получили своето микроскопическо образование в гръко-православните школи и които нямат никакво понятие за съвременната наука — имат пълно право да ни разказват, че два и два съставят пет, че земята стои на просено зърно, че в китовете живеят хора и че самодивите управляват съдбата на човека, защото техният мозък не обича да размишлява и защото тяхното знание не е преминало през границата на елинската христоматия.

А имат ли подобно право ония учени и високообразовани хора, които са свършили науките си в европейските университети и които са имали случай да видят нещо по-добро и нещо по-полезно от «Приключенията на Телемаха» и от догматическото богословие на отца Антония (превел отец Мелетия Зографски)? — Не знаеме. Ние мислиме, че ако отец Марко Балабанов да би потърсил в Париж истинна наука и ако да не би посвещал своите млади сили на «ръкавичието» или на «мракобесието», то той не би проповядал Зороастрово учение и не би кадил темян на Настрадин -ходжовите премъдрости; ако г. Михаиловски да би прочел с особено внимание безпристрастните оценители на французската литература и ако да би се поопознал малко по-отблизо със съвременните понятия за истината, то не би посвещал трудът си на «Телемаховите приключения»; най-после, ако г. Станчов да би бил човек и ако да не би бил догматически мъдрец, то Мемиш паша не би се почитал за пръв гражданин в Русчук.

Но да оставиме шегата настрана. Ние сме говорили повече от сто пъти, че нашите писатели, драскатели и преводачи не знаят ни какво пишат, ни какво превождат, ни защо пишат, ни за кого превождат. А в сичкото това са криви пак гърците и тяхната «заслепителна» школа. Ние, както и гърците, уважаваме не онова, щото е

полезно и необходимо, а щото е старо, дрипаво и никому ненужно. Това е факт. Ние се чудиме как г. Михаиловски или г. Кръстович не са се решили досега да преведат Милтоновият «Изгубен рай», Тасовият «Освободени Йерусалим», и «Солдат Яшка, красна рубашка, синие ластавици» от руският безименни солдатски писател? Който преведе тия три достойни за уважение книги, той, без никакво съмнение, ще да обезсмърти името си и ще да освободи народът си от сичките негови предразсъдки и суеверия. Не би било излишно да се преведе и Дантовият «Ад», който се нарича божествена комедия. «Вие сте чуден и неразбран човек! — ще да извикат нашите синигери, когато прочетат тия наши редовци. — Европейците отдавна вече са оценили горeказаните писатели и историците на всеобщата литература ги рекомандуват на сичките образовани народности. Знаете ли вие, че Фенелона чете сичкият образован свят? Знаете ли вие, че с Данта се занимават множество учени професори и обясняват неговите темни виражения в стотина лекции и в цели съсситно напечатани томове? Знаете ли вие, че Милтона чете сяка религиозна ингилизкиня, която няма деца и която мисли да остави капиталът си на някое богоугодно заведение? Знаете ли вие, че Таса четат сичките, даже и христолюбивите капуцинери, които са провели своята младост на бойното поле и които са пролели цели реки праведна кръв? Най-после, знаете ли вие, че «Солдат Яшка, красна рубашка, синие ластавици» се чете даже и от преподобните отци в Троицкият манастир?»

На сичките тия вопроси ние ще да отговориме със следующите думи: ние знаеме и познаваме сичките ваши справедливи заключения, но сяка глава има своя камилавка. Ако вие имате право да хвалите и да се кланяте пред онова, щото е старо и щото се уважава от глупците, то ние имаме още по-голямо право да ви наречеме идиоти, които нямат ни свой ум, ни свой мозък, ни свои собствени понятия. Да се обясниме. Секи из нас знае, че на тоя свят съществуват такива хора, които вярват секиму на дума и които не желаят ни да знаят защо именно Петър или Павел хвали това или онова литературно произведение и защо Стоян или Драган се кланя пред тоя или пред оня авторитет. Здравите умове видят твърде ясно, че догматическото богословие на отца Антония (преведено от отца

Мелетия Зографски) е«темна вода в облацех» и че пространният катехизис на отца Филарета не заслужва вниманието ни на болните мозъци; а я попитайте вие богословите (напр. Станчова, отца Мелетия и пр.) за достойнството на тия две книги! «Как смеете вие да критикувате оная книга, която е одобрена от руският светейши синод и която се преподава в сичките руски учебни заведения?» — ще да извика отец Мелетия. «Пространният катехизис на митрополита Филарета е заслужил похвала от сичкото православно духовенство и от сичките благочестиви християни, а вие сте седнали да го критикувате и да се смеете над неговото достоинство», ще да извика г. Йоаким Груев, който има обичай да хвали само ония книги, които се продават добре и които му принасят материална полза.

Преди няколко години ние се срещнахме с един русин, бивши калугерин, който беше ограбил своят манастир и който се скриваше в Австрия. Тоя русин обичаше да се разговоря за учени предмети и за душеспасителни неща. Един ден ние се бяхме събрали в Новосадското читалище и разговаряхме се за Токвиля, за Бокля, за Дрепера, за Страуса и пр. Нашият русин слушаше разговорът ни с голямо внимание и мълчеше.

— Който не е прочел Дрепера, Бокля и Шльосера, той не може да каже, че знае историята; който не е прочел Фокта, Дарвина, Гексли и Хумболда, той не може да каже, че знае естествените науки; а който не е прочел Токвиля, той не може да каже, че знае господарствените науки — говореше един от новосадските професори.

— А кой от вас е прочел Максима Изповедника? — попита русинът.

Всичкото събрание захвана да се смее.

— А кой е тоя Максим Изповедник? — попита един.

— Аз никога не съм слушал за това име — говореше други.

— Да не е някой нов руски писател, когото ние още не познаваме? — питаше трети.

Това невежество оскърби бившият св. отец твърде дълбоко и той извика гръмогласно:

— Който не е чел Максима Изповедника, той нищо не знае!

Заключението на руският философин накара нашето

събрание и да се разсърди, и да се зачуди, и да се разсмее. Едни захванаха да се препират с бившето преподобие и да му доказват, че Максим Изповедник е черковен писател, а събранието се разговоря само за историците и за естествоизпитателите; други го съветуваха да бъде по-осторожен, когато говори за подобни предмети и с подобни хора; а трети му обявиха чисто и ясно, че той е луд. Но смешното е по-нататък. Един от новосадските професори, който беше весел и разговорен човек, се приближи до бившето преподобие, хвана го за рамото и попита го:

— А видели ли сте вие новосадската лития?

— Не съм — отговори Максим Изповедник втори.

— Който не е видял новосадската лития, той не е човек — каза професорът.

После тая острота сичкото събрание се разсмея и остави Максима Изповедника да мисли.

В Москва преди десетина години с мене се случи същото. Един благочестив русин ми харизa богословието на о. Макария и посъветува ме да го науча науст и да го разпространя между българският народ.

— В тая книга се заключава с и ч к о, щото е длъжен да знае човек — казваше той.— Сичко друго е будалащина.

— А аритметиката? — попитах аз.

— И аритметиката е будалащина. Аз би посъветовал сичкият свят да изучи богословието на отца Макария и да не чете ни една друга книга.

Ето какви мнения съществуват на тоя свят и какви разсъждения се появляват за науката и за знанието. Кажете ни сега: криви ли сме ние после това, ако кажеме, че болните умове търсят болна храна и че «Приключенията на Телемаха» не отговарят на своето назначение? По нашето крайно убеждение, сяко едно литературно произведение е обязано до очищава човеческият мозък, да се бори с хорските суеверия, предразсъдки и лъжовни понятия и да изнася пред човечеството очистени истини; с една дума, всяко литературно дело е длъжно да обогащава умът и разсъждението и да убива въображението, от което произхождат почти сичките човечески нещастия. Ние се съглашаваме с г-на Михаиловски, че Фенелон е красноречив, поет и с богато въображение; но съвременното човечество иска даже и от поетите здрави мисли, истинно-

полезни поучения и нелицемерна откровеност. Който прочете с особено внимание «Приключенията на Телемаха», той тряба да се съгласи с нази, че тая книга не отговаря нито на съвременното човечество, нито на положителните истини. Но г. Михаиловски ни уверява, че тая «знаменита» книга е имала голямо влияние на бургундският херцог, който в младостта си е бил буен, упорит, своенравен и горделив, т. е. «който не е бил способен да слуша секиго», и който станал кротък, смирен, покорен и усърден, т. е. «който захванал да слуша всекиго» (глед. стр. VII). Ние не смеем да кажеме, че за херцозите, за царьовете, за силните хора гореизложените достоинства не са полезни; но в състояние сме да увериме г-на Михаиловски, че за простите смъртни, които от самото си рождение приличат на търпеливи волове или на кротки безсловесни овци, подобни нравоучения са положително вредни. Здравият разум почита днес само ония личности, които не слушат секиго, т. е. които размишляват над сяко едно жизнено появление, което изисква разяснение и което безпокои човеческият разум. Длъжността на истинната философия е не да возпитава покорни, полуубиени, нещастни и послушни идиоти, които да не видят по-далече от носът си и които да бъдат готови да повярват секиму на дума, а да приготови живи, енергически, твърдо-характерни, даже и самолюбиви граждани.

Истина е, че почти сичките моралисти, от Сократа и до отца Аверкия Ловешки, осъждат самолюбието и считат го за един от най-главните пороци; но ние, които нямаме в ръцете си нито султански берат, нито професорска катедра в исляхането, мислиме съвсем другояче. По нашето мнение, самолюбието е една от ония велики добродетели, без които човеческият род отдавна вече би захванал да блее и без които човечеството не би достигнало до днешното свое положение. Човеческият напредък и цивилизацията са обязани изключително на самолюбието.

Ние не признаваме така също и оная изтъркана истина, която ни разказва, че смирението и покорността са големи добродетели и че само ония деца биват щастливи, които слушат старците и поповете и които не противоречат на своите родители. Ние познаваме голямо множество стари глупци, голямо множество пиени и «свиньоподобни» попове и голямо множество безнравствени, тъпо-

умни и сумасшедши родители, които не би били в състояние да возпитат не само твърдохарактерни и честни граждани, но и безсловесни волове. Надеяме се, че г-н Михаиловски няма да опровъргава нашето мнение, ако само той живее под ясното небе и ако има в главата си цял мозък.

Човеческото возпитание тряба да бъде основано само на положителните истини и на здравата наука, която не припознава никакви шарлатанства и която не търпи никакви предположения. «Открийте на човекът повече истини и оставете го да живее по своята воля». «Не хвъргайте бисерът си пред свинете», ще да извика г. Михаиловски. Кой е свиня? — питаме ние. По нашето мнение, това название заслужават само ония учени синигери, които желаят да затъпяват и да яздат своите глупави братия, т. е. които искат да плуват като дървено масло над водата и да се ползуват от народните слабости. Ако «Приключенията на Телемаха» да не би приготовляли покорни, глупави и беззащитни граждани, то Фенелоновата книга (както и Филаретовият катехизис) не би била воведена в училищата на сичките монархически държави; ако евангелието да не би отваряло очите на християните и ако да не би им указвало на поповските шарлатанства, то папите и католическите епископи не би го запрещали и не би казвали, че «тая свещена книга тряба да се чете само от жреците»; най-после, ако положителните истини да не би били полезни за секи един човек, то шарлатаните не би се въоръжали против тях с такава ненавист и с такова постоянство.

Ние сме съгласни така също и с г. Вилмена, когото г. Михаиловски нарича знаменит, че Фенелон описва твърде поетически и твърде правдоподобно християнският рай или Елисейските полета; но за французкият пролетария — който е обязан да вози пясък и да поправя пътечките, по които се разхождат щастливите «возпитаници на Фенелона» и дебелите техни возпитатели езуити и капуцинери — тоя рай няма никакво значение. Каква полза добива бедният, безземелният, поробеният нравствено и материално и полуубиеният от различни страдания и неволи сиромах от това, че Фенелоновият «Телемах» стои много по-високо от Дантовият «Ад» и че «неговите Елисейски полета са създание на новият дух»? Каква полза добива човечеството от това, че Мохамедовият рай е по-

груб и по-сладострастен от Елисейският? Най-после, каква полза добива нещастният селянин идиот от това, че Фенелон е «по-гъвкав» и по-мелодичен от Данта? Помогни на бедното и потъпканото човечество да избистри главата си, избави го от разнообразните негови предразсъдки и суеверия, дай му средства да живее и да яде хляб, научи го да работи по-малко и да изкарва повече, и бъди уверен, че той ще да бъде достоен за уважение и че ще да стане много по-благонравствен и от Фенелона, и от бургундският херцог.

И така, истината тряба да стои на първото място. Доле калугерската нравственост! Доле Елисейските полета с техните богове и богини! Доле безцелните риторически фрази и изтърканата философия! Доле епископските шарлатанства и поповските наставления! Доле ръждивото возпитание със своите безсовестни учители и възпитатели! Да са живи естествените науки! Да е жива аритметиката!

Независимост, г. IV, бр. 19, 23. II. 1874 г.

[СТАРА ПЛАНИНА РОДИЛА МИШКА]

Калино Радо, малино,
що платно тъчеш и плачеш —
дали ти се нишка скъсала,
или ти се бърдо строшило?

В старите времена, когато на тоя грешен свят са происходили още различни чудеса, то Стара планина обявила на своите гори, реки, долчинки, скали, орли, овчери, ловчии, зверове и др., че нейна милост е намислила да роди дете, което ще да избави българите от фанариотските благодетели. Разбира се, че когато нейните поданици чули това съвсем изненадано обявление, то се събрали на Казанлъшкото поле, донесли със себе си понуда и приготовили се да посрещнат бъдещият Херкулес на Балканският полуостров. Един сопотненски хронограф (тая ръкопис се намира у дяда Аверкия Ловешки, който я е купил, от леля Евгения) ни разказва, че трите сестри (Марица, Тунджа и Арда) приготовили за бъдещият херой дълга и широка риза, а Витоша, Мургаш планина, Трите чуки и

Хаинбоаз му ушили шапка от девет мечки. С една дума, сичкият православен свят очеквал това велико чудо и приготовлял се да го посрещне с голямо тържество. Разказват още, че г. Пискюлиев написал сладкозвучна песен (по правилата на стихотворството и песнотворството от г-на Оджакова), а г. Йоаким Груев подрязал перото си и приготовил се да опише историята на това произшествие на турски език. Сичко вече било готово. Стара планина захванала да пъшка и да държи коремът си; д-р Рашко сварил лай-кучка и диво пере; а безсмъртните нимфи от Тепе алтѣ засукали ръкавите си и приготовили се да възприемат новорожденото отроче. Тряба да ви кажа и това, че за кръстник на това отроче е бил избран г. Цоко Каблешков.

А знаете ли кой е тоя Цоко Каблешков? Ако не знаете, то аз тряба да ви явя, че тоя човек е онзи велики мъж, който е изял манастирите на дяда Софрония, т. е. «Св. Петка» и «Св. Неделя», заедно с мулетата им. Мнозина ни уверяват, че в това патриотическо дело са участвували още покойни Павлаки Куртович, непокойни Йоаким Груев, словеснейши г. Рашко екиминът и негово високоблагородие Тодораки Искров.

Но да оставиме манастирите и да продължиме своят разказ. Когато Стара планина захванала да затваря очите си и да иска помощ, то г. Йоаким Груев повдигнал очите си към небето, вдигнал ръката си (като гръцки сенатор) и извикал на турски език:

— Братия! Ние сме създадени от всевишният да видиме велики неща; ние сме орисани от орисниците да бъдеме щастливи; ние ще да добиеме любов и уважение по сичка Европа! Даже и стрелчани, които отнимат мерите на коприщени и които са надъхани от републикански дух и от революционни идеи, ще да подвият опашката си пред нашият Херкулес и ще да прехапят езикът си. А какво ще да кажат сопотненци, когато видят нашето отроче и когато се уверят, че нашата всеобща майка Стара планина се грижи не само за благосъстоянието на пловдивските челебии, но и за зелето, за рапонът и за чушките на сичките крачоли въобще? Аз съм уверен, братия, че даже и високонамържденият Казанлък ще да остави своята досегашна политика и ще да воведе в училищата си инщата и великите произведения на Настрадин ходжа. Знайте и

това. Ако твърдоглавите и самолюбивите чирпанци намислят да разпространяват и занапред своите вредителни за нашата монархия идеи, то ние ще да помолиме нашата майка да заповяда на своето младо отроче Херкулеса II да им обяви война, да ги разбие и да ги изпроводи в Диарбекир на заточение. Ние сме длъжни да помолиме негово величество да обяви война на звучната метода, коя е внесена в нашето царство от Манчовите еретици и от различни други анархисти. В нашите училища тряба да се вовождат само ония ръководства, които са написани и преведени от мене и които са напечатани от г-на Христа Данова и с-ие в Пловдив, в Русчук и във Велес. Колкото за ония младежи, които въстават против катехизисът и против гръцката граматика, с нейните т и п т и и п е р и с т о м е н и,[1] ние сме длъжни да ги оставиме в ръцете на г-на Тодораки Искрова, който е приготовил в конакът юзда и за техните уста. И наистина, кажете ми: може ли ние да проживееме на тоя свят без пространният катехизис на митрополита Филарета и без гръцката граматика? Аз мисля, че не можеме. Ако да не би бил воведен в нашите училища православният катехизис, то учениците би поцръклели и захванали би да бият учителите си с камъни. Който иска да научи един урок из катехизисът, той тряба да седи няколко деня на едно място и да гълта «умни и разумни изречения», следователно той няма веч време за дяволщини. Разбирате ли ме сега? Гръцката граматика и нейните т и п т и принасят още по-голяма полза. Който изучи добре гръцката граматика и елинската христоматия (заедно с нейните схоластици), то няма вече да се срамува от своята кокона и да носи название «варварин». Докога и до кой ден ще да бъдеме ние, мили мои братия българи, прости, невежествени и недодялани хора? Докога ще да лапаме мухите и да търпиме от коконите си различни попръжни и сякакви унижения? Време е вече да дадеме край на тия безобразия и да бъдеме образовани хора. Аз съм написал даже и програма, по която тряба да се ръководи секи един българин, който желае да има мир и тишина в къщата си и който мисли да живее щастливо и богато. Главните параграфи на тая програма се заключават в следующето: 1. Секи един българин (който желае да

[1] Поети и предстоятели

добие име челебия или ефендия) е обязан да бъде космополит и да зарежe ония ръждиви идеи, които се наричат патриотически; 2. Патриотин може да стане само онзи, който се надее да извлече материална полза от тоя патриотизъм (из сичко се види, че г. Йоаким Груев се е излюпил из черупките на нашата «Добродетелна дружина») и да добие име «благатичък» или «честитичък»; 3. Той не тряба да се кара с гърците, ако само има от тях интерес и ако жена му не обича да говори български; 4. Той тряба да бъде низкопоклонен даже и пред ония турски чиновници, които са обесили баща му и които са яздили майка му; 5. Той тряба да изучи иншата и турската история, която е написана от мене и която е назначена за първоначалните български школи; 6. Секи челебия е длъжен да се ожени за гъркиня или за огърчена българка, защото само в такъв случай той ще да окастри и облагороди своята груба българска натура. . .

— Това е истина, това е света истина — извикал г. Тодораки Искров. Когато аз не бях още в конакът сандъкемини и когато не бях се още задомил, то в главата ми се въртяха различни народности и сякакви българщини; но дипломатиката на турските ефендиета и редките способности на моята «чирознейша» съпруга ме излечиха от тая болест и накараха ме да се грижа само за себе си и да стана човек. «Какви сте вие българи, когато говорите в къщята си гръцки и когато презирате езикът си и народността си?» — говорят нашите селянчета, които са изпроводени от бащите си в градът ни да се поизпедепцат и да станат хора. Вижте им умовете, та им кройте аби! А за какво ми е вашата българщина? Ако аз да би бил градски чорбаджия или башкятапчия (какъвто е г. Груев), то работата би била съвсем друга. Така ли е, куме?

— Така е, така е — отговорил Цоко Каблешков. — Аз не мога да живея без тая българщина, защото съм принуден да ям и защото моята кокона има голяма наклонност да продава по градът кисели краставици. Ако манастирите «Св. Петка» и «Св. Неделя» да не би били български, то наша милост никога не би посмяла да изяде и мулетата на отца архимандрита. И така, едному е полезна българщината, а другиму митарствата на блажена Теодора.

Сичкото общество ръкоплясквало на нашите велики

оратори и решило се да помоли новорожденото отроче да награди: Йоаким Груева с червени еминии и със зелен пояс, Тодораки Искрова с една везаница чирози и с десетина мекикя от спанак, а Цока Каблешкова с една паница прокиснало мляко и с крив гьопценски чубук.

В това тържествено за българският народ време на Казанлъшко поле прискачали два куриерина с поздравителни писма от браилското българско общество (не от «книжовното», а от «захарното») и от българската «Добродетелна дружина» в Букурещ. Един от куриерите извадил из пазухата си достоуважаемият вестник «Хитър Петър», подал го на кумът и рекъл:

— Тоя вестник ви изпровожда дядо Ангелаки Савич — който обича да крие своите кирливи дрехи и който не съветова никого да ходи гол по улиците — и моли ви да прочетете неговите философии. Тоя високоучен мъж ми заръча да ви кажа: 1. да скривате своите кусури от чужденците и да си ги знаете сами; 2. да уверявате светът, че сте преподобни светии, ако вие сами и да знаете, че сте черни дяволи; 3. да се хвалите пред хората с чуждите достоинства, а своите да скривате. Когато свършите сичкото това, то вие можете да нехаете от нищо и да се не срамувате даже и тогава, когато някой ви плюйне на брадите и когато ви каже, че вие сте за бесене.

Другият куриерин извадил из чантата си сметките на «Добродетелната дружина», които се прегледаха и одобриха от главното годишно събрание на 1 януария, в 1874 година, по четири часа и трийсет и пет минути после пладне.

— Нашата благодетелна «Добродетелна дружина» ви поздравлява — рекъл куриеринът — и желае ви мир, любов и съгласие. Тая дружина ви моли да я приемете с братски обятия и да ѝ дозволите да ви бъде касиерин. Ни една европейска компания, ни една търговска контора, ни един еврейски пазар, ни едно монархическо правителство (даже и Турция) не могат да ви дадат толкова проценти, колкото ще да ви дадеме ние, т. е. членовете на «Добродетелната дружина». Освен това, вашите капитали, след седем хиляди осемстотин и шестдесет и три години ще да се удвоят.

— Капиталът тряба да се намира у нази — казал Цоко Каблешков. — Ние нямаме доверие към влашките

българи. Я кажи ни ти: де са търновските болници и шуменските академии? Я кажи ни ти: какво станаха парите на дяда Силвестрия? Я кажи ни ти: какво направихте с парите на казанлъшкото училище? Вие мислите, че ние не знаеме вашите хитрости! Не е то така. Ако казанлъшкото училище не добие своята помощ от Недялковичевото имане и тая година, то ние ще да стиснеме Адженовците и ще да им извадиме душата. Какво са тия гледали? А? Сичко ние знаеме, сичко. . .

— Не викайте против «Добродетелната дружина», която се грижи само за доброто на българският народ и която се приготовлява да ви снесе златно яйце — казал куриеринът. — Не знаете ли вие, че тая «дружина» е намислила да отвори в Едирне гимназия със седем класове; а в Търново болница с 80 кревата? По-малко не бива. . . Или да е нещо, или да не бъде нищо. Членовете на нашата честита дружина се не занимават с малки неща, защото и техните проценти са велики. След 840 години България ще да добие от тая дружина едни вълнени чорапи, един чувал с ориз, едно каче с хурми и едно бяло калпаче. Какво искате повече?

В това също време пред събранието излязъл г. Василий Стоянов, потъркал с длан очите си (ужка го болят от извънредните литературни работи), показал зъбите си и извикал:

— Дружеството, дружеството! Спасението на България се заключава само в дружество!

— Иди ти поврага със своето дружество — казал куриеринът на «Добродетелната дружина». — Да са живи процентите!

— Иди ти и разговаряй се с диви хора! — отговорил г. Стоянов.

— Ако не успее дружеството, то ти можеш да дойдеш в Болград и да станеш професор, защото болградчени се не гнусят от никакви меризми и защото г. Антон Парушев е велик човек — казали болградските представители.

— Да е жив Болград! — извикал г. Стоянов. — Болград, Болград! Само в Болград се заключава спасението на България!

После тия възклицания г. Стоянов завел болградските училищни настоятели настрана, пошепнал им нещо си на ухо и приближил се изново до главните членове на събранието.

— Земете ме за деловодител — извикал той. — Моето специално занятие е деловодителството. Министерският син и императорският кочиашин ми рекоха веднаж — когато аз кръстосвах улиците по Прага, — че аз имам деловодителски способности.

— Иди ти безтрага със своите министерски синове и със своите императорски кочиаши! — извикал г. Йоаким Груев. — Който не знае иншата и премъдростите на Настрадин ходжа и който не се е учил по програмата на пловдивското училище, той няма право да служи в нашето царство.

— Ние се учиме по звучната метода на г-на Манчева, следователно вашите думи са оскърбителни и за нас — казали свищовските представители.

— Хайдете да им обявиме война — извикал браилският представител на «Хитър Петър».

— Война, война! — извикала редакцията на в. «Век».

— Вие сте заборавили, че се намирате в свещеното жилище на една нежна жена, която се приготовлява да роди — проговорила леля Евгения. — Не карайте се. . . Дядо ви Аверкия не е такъв.

— С вашите кавги вие твърде лесно можете да разстроите нервите на родилката и да я накарате да оплаче дните си — казал доктор Рашко.

— Ражда, ражда! — извикала Рада Гугова и плеснала ръцете си.

Сичкото събрание обърнало очите си към родилката и възцарило се мъртво мълчание.

— Роди вече, роди вече — извикал кумът.

— Какво роди? — попитал куриеринът на «Добродетелната дружина».

— Мишка роди, мишка роди, мишка роди — извикали пловдивските патриоти и разбягали се от страх.

Независимост, г. IV, бр. 20, 2. III. 1874 г.

[НИЕ ОБИЧАМЕ ДА ГОВОРИМ ЗА ДЪЛБОКИ КЛАДЕНЦИ]

Молиме сичките наши учени, полуучени, червени доктори, деловодители, синигери, цанцугери, писатели, драскатели, редактори и чорбаджии да ни явят колкото се може по-скоро — защо българите обичат да скриват своите слабости и да се хвалят с чуждите достоинства? Даже и г. Савич ни разказва, че секи българин е длъжен да скрива своите кирливи ризи и да излазя пред светът с чужда униформа. О, чудо! О, нравственост! О, нравоучение! О, честност! Българинът тряба да лъже и да крие своите погрешки само затова, за да му се не смеят гърквните. Подобна «нравственост» може да се появи само в главите на ония безсовестни иезуити, които са готови да служат и богу, и амону за парче хляб. Ти можеш да презираш името си, народността си; ти можеш да говориш на гърците, «че и българинът и гъркът са християни», на ромънинът, че «твое отечество е оная земя, която ти дава хляб»; ти имаш право да оставиш и своите собствени деца в пренебрежение, ти имаш право да се подлизваш пред секиго и да хвалиш даже и отчаяните кръвопийци на народът, но когато идеш в дюкянът на г-на Скарлата Стратовича или в дюкянът на г-на Петраки Димовича, то да се разскачаш като петел, да избърбориш цели кола глупости, да наречеш г-на Скарлата «захарчица», г-на Димовича — «баклавица», екзархът — «слънчице», по-богатите българи — «благодетели на човечеството» и т. н. — и ти, без никакво съмнение, ще да бъдеш наречен патриотин и способен човек.

Да видиме сега от какви причини произхожда сичкото това. Ние сме твърдо убеждени, че у нас не съществува още онова свято убеждение, което е главно основание на човеческият напредок и което ръководи човечеството към истинното щастие и към добрият живот. И наистина, можете ли вие да ми покажете барем десетина личности, които да не са променяли своите убеждения по десетина пъти през животът си? Можете ли вие да ми покажете барем десетина личности, които да работят без задни мисли в което и да е обществено дело, т. е. които да изпълняват добросовестно своите човечески и патриотически цели? Най-после, можете ли вие да ми покажете барем пет-шестина личности, които да кажат, че са посветили животът си на народните интереси? Както щете, а нашият патриотизъм е още шуплив, т. е ние нямаме още ни определени цели, ни предначертана програма, ни ясно понятие за състоянието на народът и на турското правителство, ни свещено самосъзнание. Ако ние да би имали горépеказаните качества, то г. Савич не би лизал днес онова, щото е плювал преди една година.

И така, ние сме длъжни да скриваме своите кирливи ризи. Чуеш ли, поп Ниле? Чуеш ли, отче Балабане? Чуеш ли, Иванчо ефенди? Чуеш ли, «Добродетелна дружино»? Потаяйте се, скривайте се, предавайте народът си, пийте кръвта на своите рождени братия, хапете честното и почтеното, събаряйте здравото и полезното, лайте на месечината; но старайте се да бъдат скрити вашите действия, покривайте с фередже своите неправи ризи и кланяйте се даже и на ония изроди, които са обезчестили децата ви.

Но ние изново се отдалечихме от своят предмет. Питаме ви още веднъж: защо българите обичат да се хвалят на вересия?

— Гръцкият министър Булгарис е българин — казва кир Станчо.

— Руският писател Фадей Булгарин е българин — говори г. Калянджи.

— Византийският император Василий Македонянинът е бил българин — говори г. Кръстович.

А каква полза има българският народ от гръцкият министър, от руският писател и от византийският император? — питаме ние. По нашето убеждение х. Найден Татарпазарджиченинът (когото българската книжевност отдавна вече е заборавила), учителят из с. Белово, дядо ви Блъсков, попът из с. Войнягово, даскал Петко и др., са милион пъти по-полезни за българският народ, нежели пет милиона гръцки министри и десет милиона руски писатели. Само ония хора могат да се нарекат наши, които се борят за нас и които се не делят от народът. Нашето правило е такова: «По-добре е да напишеш за народът си едно букуварче, нежели да станеш крал в Испания.»

Но ние искаме големи работи, ние се срамуваме от маловажните дела, ние обичаме да говорим (под феред-

жето) за дълбоки кладенци, за високи бърда, за едри биволи, за големи къщя и т. н. Кой ни е крив?

Ако ние да би имали царска власт и ако да би имали свои поданици (българи), то би направили в царството си следующите реформи: 1. Ние би окачили на ония бащи (българи), които имат жени гъркини, деца влахо-гърчета и широки уста, по едно звънче, за да ги познава и старо и младо и да им не дава да щръклеят; 2. Ние би заповядали на нашата полиция да затваря в лудницата сичките Стоянови последователи, които говорят много, а не правят нищо; 3. Ние би харизали на г-на Василия Стоянова сичките глупци, за да направи от тях царство в Болград. Боже мой, какви чудеса не биват на тоя свят!

Но да приведеме няколко примера и да докажеме на нашите читатели, че отец Нил Униатски и г. Ангелаки «Глупо-Петровски» умеят да извлачат полза и от хорските глупости. Ако о. Нил да не би подушил, че владичеството ражда по-дебели прасета, то той не би оставил русчушките валии и не би изневерил «Григорча» (не владиката, а бездомният); а ако да не би подушил, че Рим води към Киевопечерската лавра (гл. дяда Йосифа), то не би се подигравал с религиозните чувства на такова множество невинни хора. Същото ще да кажеме и за множество други наши родолюбци, които мислят, че думата народност е каче с овчо сирене. Ако х. Иванчо ефенди е станал български патриотин и обществен деятел, то е станал такъв не затова, че обича българските Тонковци, а затова, че обича техните прасета; ако отец Доротея е станал владика, то е станал такъв не затова, че желае добро на християните и на православието, а затова, че православната черкова пуща изобилно количество дървено масло, и защото хатът е по-добър от магарето; ако г. Арнаудов превожда турските закони, то ги превожда не затова, защото вярва в тяхната важност, а затова, защото обича рамазанхалвасъ[1] и хаджи Хайвата; най-после, ако г. Йоаким Груев съветува българският нрод да изучава иншата и турската история, то го съветува не затова, че тоя народ не може без тия мъдрости, а затова, че негова милост има наклонност да се храни добре и да не работи нищо.

И наистина, чорбаджилъкът е такъв занаят, който не

[1] Халва за турския празник Рамазан.

иска ни капитал, ни ум, ни знание, ни честно име. Който желае да стане чорбаджия, той тряба да изпълни следующите правила: 1. да си купи чубук с кехлибарено маме и бургаска лула; 2. да навъси челото си, да изпъчи «чувството» си, да изкриви краката си и да се люшка от страна на страна; 3. да изпъди честта си и да закопае човечищината си; 4. да прави на по-силните пезевенклък и да им помага в сичките техни злодейства; 5. да няма срам от никого и от нищо; 6. да стане звяр пред слабите и беззащитните, а невинно теле и търпелив християнин пред силните и големците; 7. ако му плюйне някой големец в очите, то той тряба да се засмее и да каже, че «плюнката на негово превъзходителство е божия росица»; а ако някой сиромах му се помоли да не разорява съвсем къщата му, то да го нарече «комета» и да го затвори в темницата; 8. да намери няколко души «Глупо-Петровци», които да възхваляват из градът неговите «бъдъщи» патриотически действия и да се хвалят с неговото име. Ако вие изпълните тия условия, то свободно можете да се наречете чорбаджия или благодетел на българският народ; а ако някой поиска да свали маската ви и да извади на пазарят вашите кирливи ризи, то вие накарайте г-на Андрича или г-на Савича да изсипят един човал плява на главата му, или да пуснат една кривача червен пипер под носът му.

Едно време ние говорихме вече, че нашите патриоти са големи почитатели на задушница и че джурканият боб има историческо значение в животът на българският народ; а сега ще да кажеме, че тоя проклети боб захваща да се джурка даже и из главите на нашите по-първи хорица. Ние познаваме множество личности, които са готови да пушкат даже и срещу бога, ако само тоя бог закачи тяхната народност и тяхното име; но щом наближи задушница и щом бабите изнесат на гробищата джурканият боб, то тия захващат да пеят просешки песни, да възхваляват Лазара (богатият), да молят бога за дългоденствието на копоите и да ви уверяват, че носовете са създадени от самото провидение да миришат различни вони.

— Такова е сичкото човечество — ще да каже хаджията. — Оставете хората да си живеят, както си знаят. Старото дърво се не изправя.

— Истина е така — ще да отговориме ние, но тия стари дървета правят сянка и отнимат жизнените сили на мла-

дите и на честните деятели, от които сяка една народност очаква щастие и добро.

И наистина, ако г. Андрич да би отишъл в Мокри луг да пасе патките, то ние би го похвалили и пожелали би му щастие и благоденствие, но тоя глупак иска да учи умните и да им разказва приказнички из говеждият требник; ако г. Савич да би станал кръчетало на някоя воденица или сойтария на манджурският султан, то ние би заказали молебен в някоя черкова и помолили би бога да му даде ум и разум в неговите предприятия, но той се е завзел да безчести и езикът ни, и книжовността ни, и да разказва на българският народ, че слънцето е пръстен на великият пророк; най-после, ако отец Балабанов да би отворил фабрика за ръкавици или ако да би станал оланин на някой стар фанариотски епископ, то ние би го благословили и с двете ръце и пожелали би му извънредно блаженство, но тоя «белоръкавични» цанцугер се е завзел да разсъждава за обязаностите на човекът и за благонравието на жените, и да уверява простите смъртни, че бялата ръкавица е мъдрост, или че думата «обаче» е мерудия. Кажете ни сега: можеме ли ние да гледаме равнодушно на тия косери, които имат нещастие да мислят, че сламата, която се намира в главите им, е мозък? Можеме ли ние да търпиме и да слушаме тия «шамата-тенекета»[1], когато техните гласове са в състояние да оглушат и най-здравите уши? Ако щъркелите да би одобряли концертите на жабите, то тия благочестиви животинчета би захванали да крякат и на комините ни. «Спаси, господи, люди твоя и избави их от лукаваго.»

Барон Лулчо

Независимост, г. IV, бр. 21, 9. III. 1874 г.

[КУЧЕНЦАТА ИГРАЯТ ГОЛЕМИ РОЛИ. . .]

В старите и в щастливите времена, когато секи един грък е бил бог и когато сяка една гъркиня е имала право да се изкачи на Олимп и да стане любовница на Зевса,

[1] Врява, шум от тенекии; прен.: празни приказки

гърците са били пръв народ на светът, животните са говорили човечески, руната на овцете са били покрити със злато, щъркелите са били полководци на атинските войски, жабите са имали продължителни войни със зайците, камилите са имали рогове, а кучетата са имали философически достоинства. Който се е учил в гръцките школи и който е изпедепцал елиниката, той тряба да се съгласи с нази, че в ония чудни времена е било приятно и полезно да живее човек и да се радва на своите богове, които са били така милостиви не само към хората, но и към свраките.

В ония щастливи времена, казваме, един достоуважаем грък вървял по атинските улици и водил след себе си едно кученце. Но тука аз съм длъжен да повторя, че в онова време и кученцата са имали способност да говорят човечески.

— Ако нашата порода да не би се бояла от тоягата и ако да не би обичала да върти опашката си пред сяка една кухня, то ние би станали господари на сичкият свят и накарали би даже и хората да лаят преди зора и да вият по месечина — казало кученцето.

Атинянинът, който бил из школата на скептиците, се позасмял малко.

— Твоята усмивка е твърде унизителна за кучешката порода — казало кученцето. — Не знаеш ли ти, че ние сме големи юнаци и безстрашни животни? Ние твърде често нападаме и на левът, и на тигърът, и на мечката, и на вълкът. От нашата храброст и от нашите остри зъби се бои и сам Херкулес.

— Истина е така — казал атинянинът, — но вашите зъби са направени от самата природа не за военни операции, а за голи кости. Освен това, вашето юначество има значение само тогава, когато след вас върви някой човек и когато той ви защищава със своите стрели. Ако кучетата да би останали сами, то, по причина на своят докачителен характер, тия отдавна вече би били изядени от вълците и от другите кръвоядни животни.

Кученцето се разсърдило и решило се да покаже на своят господарин своето мъжество при първият случай. Тоя случай му се представил твърде скоро. Из една тясна атинска улица излязъл един циганин и водил след себе си една голяма черна мечка. Разбира се, че мечката е била

вързана и за вратът, и за провалената устна. Нашето кученце се спуснало и захванало да лае.

— Гледай сега имам ли аз юначество, или не — казало то на господаринът си. —

Но о, чудо чудес! В това тържествено време мечката, по неизвестни причини (види се, че я е боляла устната), изревала и захванала да се дърпа. Когато нашият храбрец чул тоя страшен глас, то изквичал, скрил се зади господаринът си, погледал нагоре печално, свил опашката си и проговорил (да го не чуе мечката) полегичка:

— Върви напред ти, а аз ще да ти помогна да разкъсаме на части тая страшна мечка.

Гръцките хронографи ни разказват още, че това кученце е занимало в Атина твърде важни длъжности, и че литературата и публицистиката са се намирали изключително в неговите ръце. Секи вече знае, че атинският ареопаг не е дозволял секиму, а особено на илотите, да се занимават с литература и с публицистика.

От онова време, чрез гръцките колонии и чрез гръцкото висше образование, наследниците на храброто кученце се разпръснали по сичкият свят и завзели се да просвещават сляпото човечество и невежествените умове. Даже и днес, в тия прогресивни времена, когато човеческият ум е заприличал на г-на Балабанова, кученцата играят големи роли не само по небесните империи, но и по образована Европа. Най-главната длъжност на тия публицисти е да хвалят онова, щото е силно и страшно, и да лаят на онова, щото се не харесва на техните господари

— Ав-ав-ав! Росия тряба да се откаже от своите панславистически мечти и да подвие опашката си, защото на везирският престол е седнал днес великият, умният, енергическият и славният син на богиня Афродита, негово високопревъзходителство Митхад паша, и защото глупавият, невежественият и необразованият руски приятел Махмуд паша е изпроводен на заточение — говореше преди няколко години един от тия публицисти. (Знаеш ли кой е тоя публицист, г. Найденов?)

Но след малко време Митхад паша падна и на неговото място дойде Мехмед Ружди паша.

— Ав-ав-ав! Честното турско правителство се увери вече, че Митхад паша не е достоен за везирският престол, и че негово високопревъзходителство Мехмед Ружди паша е един от ония велики мъже, които са в състояние да вовpат Ромъния в кози рог. Ние се надеяме, че негово високопревъзходителство ще да обърне своето внимание и към нашето горчиво положение. Ромънските пропагандисти са наводнили Тулчанският округ и притесняват българската народност, българските вестници, които се издават в Ромъния, не уважават реформите на нашето честно правителство, смеят се над нашите глупости, подкривят се на нашите верноподанни чорбаджии, псуват хероите от Кюлбоклук и подиграват се с нашите «обачета» и «понежета»; а българските хъшове, «които са изгнили от разврат и пиянство», намират гостоприемство в Ромъния! Но българи ли са тия? — Ние ви уверяваме, че тия не са българи — говореше преди една година същият публицист. (Знаеш ли кой е тоя публицист, г. Найденов?)

После Мехмед Ружди паша на везирскиит престол стъпи Хюсеин Авни паша, който се счита за граховски херой, защото е одържал своите победи над черногорците с бяг при Грахово. На великият публицист е известно сичкото това и той захваща:

— Ав-ав-ав! Обаче и понеже негово високопревъзходителство Хюсеин Авни паша е справедлив и разумен човек, то Сърбия ще да бъде наказана по заслугите ѝ. Ние се надеяме, че негово високопревъзходителство ще да обърне своето внимание и на горчивото положение на нашият народ. Сръбските пропагандисти разпространяват по Балканскиит полуостров революционни идеи; Каравелов и неговите последователи са сръбски орудия; а г. Андрич е предводител на сръбските легиони. Искате ли доказателства? Ако искате, то ние ще да ви явиме, че Каравелов имаше тайни конференции с Милоша Милоевича, че той, заедно с генерала Блазнавца, е участвовал в убийството на княза Михаила и че, най-после, той е разпространял прокламации, по повелението на генерала Блазнавца, заедно с г. Визанкова.

После това, г. Найденов разказва на в. везирин, че Каравеловите последователи са няколко души «развратници и шарлатани» (добре, че не са херои от Кюлбоклук) и че «той тряба да си събира вече парцалите и да не накарва читателите си да се смеят». Разбира се, че в тия няколко думи се заключава дълбока дипломатическа философия, която може да се роди само в оная «велемъдра»

глава, която има археологическо значение. «Ние съветоваме новият велики везирин да повдигне гонение против в. «Независимост», защото Каравелов не дозволява г-ну Найденову да пише глупости и защото г. Найденов е верноподаник на султанът.» Историята на атинското кученце се повтаря от дума до дума в тия няколко реда, т. е. в дипломатическите съображения на г-на Найденова. «Аз не съм в състояние да се боря със своите противници с честни средства, следователно в. везирин тряба да върви напред и да разкъсаме мечката.» Каравелов тряба да си събира парцалите! А кой ще да накара Каравелова да изпълни волята на г-на Найденова? — Разбира се, че не кученцето.

Ние би помолили г-на Найденова да ни обясни и значението на думата шарлатанин. Кого честните хора наричат шарлатанин? Ето кого: 1. който измишлява различни лъжи и който клевети своите ближни; 2. който говори едно, а мисли друго; 3. който прави шпионлъци и който се старае да победи своите противници с тайни и с двоесмислени средства; 4. който се завзема да работи онова, за което не е приготвен и за което няма ни най-малките способности; 5. който лъже своята публика и който ѝ проповяда, че х. Хасан е светец и че Мурад ефенди е пейгамбер. Ето кого наричаме ние шарлатанин. А има ли г. Найденов тия качества? — Прочетете неговите вестници и уверете се в справедливостта на нашите думи.

Ние сме говорили много пъти, ще да кажеме и сега, че истинната критика няма никаква работа с личността на тоя или на оня писател и че нейната обязаност е да разгледа самото дело и да каже за него своето съждение с най-голямото безпристрастие и с най-крайното хладнокръвие. Разбира се, че ние изпълнихме своята обязаност честно и безгрешно още «во время оно». Покойният присноблажени вестник, който се наричаше «Право», ни се показа тогава съвсем глупав, крайно безцветен, отчаяно безсмислен и ние си съставихме понятие, че неговият редактор е глупаво теленце. Ние изказахме своето убеждение публично и въоружихме г-на Найденова против себе си. А знаете ли какво говори една французка пословица? — Глупавите хора са твърде амбициозни. Дълго време г. Найденов точеше зъби на «Независимост», дълго време търсеше средства да ухапе своят

противник, но неговите лениви господари «нямаха воля да се борят с мечката» и да удовлетворяват желанията на своят херой. Сичкото това изведе г-на Найденова из последньото търпение и той се реши да погъделичка самолюбието на новият в. везирин и да му докаже, че ако да не би била «Независимост» и генерал Блазнавац, то негово високопревозходителство би одържал още една «отстъпителна» победа на Грахово. «Каравелов е участвувал в убийството на княза Михаила, Каравелов е побратим на Милоша Милоевича (може и Милош Милоевич да е участвувал в убийството на княза Михаила!), Каравелов е подкупен от сръбското правителство (за 400 жълтици и за една печатница), Каравелов е събрал около себе си сякакви шарлатани и всевъзможни развратници!» — вика г. Найденов с твърдо уверение, че господаринът му ще да засуче ръкавите си против ненавистната «мечка».

Но може ли г. Найденов да ни докаже фактически, че неговите заключения са справедливи? Може ли той да ни докаже, че в. «Независимост», когато и да е, е проповядвала на народът си ретроградни идеи и че го е учила онова, щото е за него вредително? Най-после, може ли той да ни докаже, че тоя вестник не е защищал българските интереси, както тряба и дето тряба? Разбира се, че ако г. Найденов не отговори на тия три вопроса с неопровържими факти, то ние имаме пълно право да го наречем шарлатанин и да му плюйнеме в очите.

Преди няколко деня един букурещки казанлъченин, който получава новият Найденов вестник и който познава твърде добре редакторът му, ни посъветова да предложим на българската публика следующият вопрос: «Кой е убил в Казанлък жената на покойни Недялковича и по каква причина я е убил?» Разбира се, че ние никога не би се решили да изнесеме пред светът тоя вопрос, ако г. Найденов да не би излязъл из границата на вестникарската критика и ако да не би измишлял различни клевети против личностите на своите противници. Ако жената на покойни Недялкович е била убиена, то тя е убиена не чрез «политически побуждения». Така ли е, г. Найденов?

Но да оставиме това. Научихме се из достоверен източник, че премъдростите на в. «Шутош» са излезли не из микроскопическата глава на г. Кюлбоклук, а изпод перото на г-на Светослава Сапунова, който днес живее в Бел-

град и който е захванал изново да се занимава с дипломатически клаузи. Уверяват ни така също, че между Сапунова и Визанкова съществува тясна и нелицемерна дружба. А г. Найденов, главният херой против сръбските пропаганди и пропагандисти, сè още му изпровожда по пет лири ежемесечно за неговите премъдри дипломации. Да се чуди ли човек, или да се мае! За дипломатическите способности на С. Сапунова ние отдавна вече имаме някое понятие, но ние никога не сме могли да си помислиме, че тоя господин ще да ни покаже изново роговете си после великите подвиги на Шнайдера ефенди и с-ие. Нека господ бог му дава успех в неговите нови предприятия. Сиромах Найденов! Какви честни хора окръжават неговият дипломатически престол! А ние имаме работа само с шарлатани и с развратници! Разбира се, че ромънските българи няма да кажат ни г-ну Найденову, ни г-ну Сапунову «евалла».

Независимост, г. IV, бр. 22, 16. III. 1874 г.

[«ДОБРОДЕТЕЛНАТА ДРУЖИНА» И НЕЙНИТЕ «НЕПОРОЧНИ» ЧЛЕНОВЕ. . .]

Кажете ни: кой из вас е видял, когато и да е, дявол? Ако изпомежду вази се намери подобен лунатик, то ние го молиме от сичкото си сърце да ни яви колкото се може по-скоро — на кого и на какво прилича тоя проклети дявол, който е съблазнил досега такова множество честни хора и който е обезчестил под това ясно небе толкова невинни същества?

Ние знаеме, че мнозина ще да отговорят на тоя доста интересен вопрос така:

— Прочетете «Чети минеите» и съставете си ясно понятие даже и за ония дяволи, които правят работа само с калугерите и с калугерките и които имат дълги коси, бели лица, ситни зъби и черни очи.

Слушайте, слушайте! Ако ние да би имали доверие към гръцките автори и ако да би били на Балабановото място, то нашето желание би било удовлетворено твърде лесно и без особени безпокойствия; но ние искаме да чуеме гласът за тоя важен вопрос не на гръцките ортодоксални

смиреномъдреци, а на многогрешният български народ, който твърде често смесва дяволът с караканчо, владиката с таласъмът, архидяконът с архидяволът, протосингелът с протоциганинът, Стоянова с шарулата, Абдул Рахмана с «медена-маслена», Найденова с врабчето, Геновича с чучулигата, Арнаудова с дервишкият кюляф, Савича с воденичаното кръчетало, Андрича с кукумявката, «Добродетелната дружина» с Хаджи Айвата, «Българското книжевно дружество» с Антона Парушева, в. «Читалище» със Соломонията и пр., и пр. Идете после това и пишете история на българските верования и на българският напредок!

Преди една неделя ние помолихме един доста опитен българин да ни обясни значението на думата «Добродетелна дружина» и той се постара да ни разкаже следующето:

— Тая дружина се нарича «добродетелна» само затова, защото «дава» добро, т. е. защото «дава» на глупавите и на неразбраните ум, съвети, наставления и «междуиметия», ако само се намери кой да я слуша и кой да ѝ клати глава. Кажете ми сега: ходили ли сте вие по турските кавенета и видели ли сте анадолските театри? А помните ли вие х. Айвата и карагьозинът? Ако ги помните, то аз съм длъжен да ви кажа, че и нашата «Добродетелна дружина» се е излупила из същото ейце. Помните ли вие как немилостивият карагьозин блъскаше по главата добродетелният и високомъдрият философин х. Айвата? А х. Айват, като мирно и невинно детенце, си мълчи, подсмърча, потая се, крие се по дупките и нехае ни от карагьозовите попръжни, ни от неговата тояга! «Подобни хора са достойни за уважение и заслужват сяка похвала.» Ти им казваш, че техните действия причиняват отвращение и че над техните личности са захванали да се смеят и децата; а тия си вървят напред, пъчат шкембетата си, гордеят се със своите лойови «чувства», големят се с хорските капитали и блаженствуват над своите комерчески предприятия. Искате ли доказателства? Вие знаете вече, че Аджеyовците (Стефан и Иван) явиха публично чрез вестникът ни, че ако епитропите на Недялковичевото имане, което е оставено за ползата на Казанлъшкото училище, не дадат сметка за своите действия и за състоянието на това имане, то тия епитропи не са честни хора и че народът е обязан да ги повика пред тукашното правителство и да

ги накара да изпълнят своите обязаности; но очите на тия велики комедиаши — които са станали българи и патриоти по неизвестни причини — са до такава степен безсрамни и «пердесъз», щото за тях е деветдесет и девет пъти полесно да отрият от брадите си плюнките на народът, нежели да се откажат от ония бонове, които отдавна вече са заложени в банката за различни комерчески предприятия. Из тия няколко реда секи разумен човек може да си състави понятие и за «Добродетелната дружина», и за нейните достойни за уважение членове. Ако тия членове — които обичат да разказват на светът, че освен тях сичките други българи са вагабонти — да би имали барем за три пари честност и самолюбие, то тия никога не би дозволили на в. «Независимост» и на Адженовците да им плюят в очите и да им дават такива епитети, с които не би натоварил гърбът си и най-последният циганин.

Има ли право нашият приятел да хвърга такива тежки камъни в бостанът на честитата «Добродетелна дружина», или не, ние не знаеме, знаеме само това, че честните хора не крият своите действия и че безгрешните хора се изповядат и посред черковата.

Преди няколко недели един от най-честните букурещки чорбаджии ни предложи следующите три вопроса: «1. Защо вие не дохождате на черкова? 2. Защо вие, като умен и развит човек не гледате да се сближите с нази и да унищожите ония несъгласия, които не правят чест ни на младите, ни на старите, ни на умните, ни на глупавите, ни на богатите, ни на сиромасите? 3. Защо «ваша милост» не погъделичкате самолюбието на богатите и «почтените» (???) букурещки патриоти, от които можете да извлечете и материална, и морална полза?»

Разбира се, че подобни вопроси са за нас и чудени, и смешни, и безсмислени. Ако моралната полза да би се добивала за гологани и ако тая кокона да би се продавала по бакалниците, то «Добродетелната дружина» би трябало да се възползува първа и да я купи (като необходим предмет) за своите «непорочни» членове.

Да отговориме сега на горереканите три вопроса. Ако черковата — както и «Добродетелната дружина» — да не би била монопол в ръцете на няколко частни лица, то в нея би захванали да ходят даже и ония православни християни, които председателят на «Дружината» нарича

вагабонти, ако тия и да не са усвоили чуждо имане; но ние видиме, че ни един верующи не влазя в тая черкова да се моли или да изпълни своите християнски обязаности, т. е. ние видиме, че тая черкова е станала резил-маскара и че в нея се разиграват такива комедии, каквито се не срещат ни в театрото. Кажете ни сега: кой е крив и кой е прав? Пословицата ни казва, че какъвто е Тодор, такава е и шапката му; а ние ще да кажеме, че каквато е черковата, такава е и нейната публика, т. е. нейната «Добродетелна дружина», която се счита за господарин на тая черкова. Кой може да ни каже, че това не е така? Почти сичкият български свят говори, че българските обществени дела вървят наопаки, че ни едно наше обществено предприятие не може да напредне и че «ние сме си ние»; но ни един се не завзема да ни обясни от какво и от що произхожда сичкото това. Кажете ни, де: какъв е дяволът и на кого той прилича?

— Това не е твоя работа. . . Ти тряба да мълчиш и да слушаш нашите мъдри наставления — ще да ни каже някой от благодетелите на българският народ.

— Нашите редактори и вестникари тряба да пишат само онова, щото е за нас полезно и похвално и щото гъделичка нашето чорбаджийско самолюбие — ще да ни каже други.

— Ти тряба да пишеш само за ангелите и да не докачаш нечестивите — ще да ни каже трети.

Съгласни сме. Ако искате да чуете ангелски похвали, то ние ще да изпълниме и вашата воля. Слушайте сега. На 31 декемврия 1873 година нашата букурещка «Добродетелна дружина» държа своето годишно заседание (по уставът) и реши множество забъркани и трънливи вопроси. На това заседание беше решено: 1. да се не прави и тая година в Търново болницата «Св. безсребреници Козма и Дамян», защото членовете на ефорията имат големи главоболия с мушиите си и защото преминалата година земята не произведе ни кукуруз, ни просо, ни ряпица, ни сено, 2. да се не изпроваждат вече в странство момчета да се учат, защото учените мъже стават непокорни, непослушни и развратни (по чорбаджийските понятия); 3. да се не изпроважда годишната помощ на казанлъшкото женско училище, защото в комерческите операции на няколко нейни настоятели са произлезли различни нещастия; 4. да се не

помага на бедните букурещки ученици, които се приготовляват да бъдат полезни на своето отечество, защото, по Груевската граматика, тия ученици са мъжки род, а по-голямата част от честитите настоятели са или вдовци, или стари ергенчета; 5. да се земе имането на покойни д-р Берон и да се употреби за ползата на чорбаджийските муцщи; 6. да се обещаят големи неща и велики подвиги, а да се не прави нищо; 7. да се назначат три депутата (единът да бъде доктор, другият архиерей, а третият богат човек), които да ходят из Букурещ и да търсят богати старчета и христолюбиви бабички; 8. да се държат сичките дела в дълбока тайна и да се не изнасят «непраните ризи» (браво, г. Савич! р.) пред простите смъртни, защото българският народ има обичай да уважава и да почита само оногова, когото той не познава. После сичкото това достойните членове на още по-достойната «Добродетелна дружина» са решили да не правят събрания няколко години: 1. защото бездействието се не нуждае от никакви събрания; 2. защото свещите (даже и галашките) са станали твърде скъпи; 3. защото неограничените самодръжци повечето пъти работят чрез своите полиции; 4. защото сяко едно събрание е опасно за добродетелите на човеческият род, т. е. за благосъстоянието на боновете, които дремят по банките и които очакват плодовити години и изобилие на кукурузът. Кажете ни, де: какъв е дяволът и на кого той прилича?

Из Галац ни явяват, че покойни отец Максим Райкович е оставил 1600 жълтици за българските училища и че и тоя капитал ще да се даде в ръцете на «Добродетелната дружина». Нашият дописник говори така: «Аз зная из достоверен източник, че покойни о. Максим е оставил своят капитал в конторът на г-на Евлогия Георгиева не да се предаде в ръцете на «Добродетелната дружина», а да се тури в някоя сигурна банка. Ние нямаме доверие към «Добродетелната дружина», защото нейните досегашни действия са били непатриотически, вредителни и безполезни за народът ни. И така, ако не бъде изпълнена волята на отца Максима буквално, то ние (галашките младежи) ще да протестираме и ще да помолиме правителството да разгледа нашите дела с особено внимание и да тури край на многочислените злоупотребления. Ние ще да помолиме сичките български общини в Ромъния и в България да изпроводят по един представител в градът ни и да заставиме не само епитропите на о. Максима, но и честните членове на «Добродетелната дружина», насила да изпълняват своите обязаности по-честно и да се не подиграват вече с народът. Доста сме се крили по дупките, доста сме мълчели, доста сме се потаяли, доста сме кадили темян на безполезните идоли и на техните богатства, от които народът ни няма да види никаква полза.»

— Не е то така — ще да извика кръстникът на «Добродетелната дружина».

— Не закачайте ония хора, от които народът ни т в ъ р д е л е с н о м о ж е да добие голяма полза — ще да кажат «благоразумните» хора, които се приготовляват да наследят чорбаджилъкът със сичките негови вигоди.

Вижте сега защо не напредва ни едно наше обществено предприятие. Нашите българи са се родили на тоя свят само да очакват, т. е. да «работят и да се надеят». А какво тия очакват? От кого очакват? Защо очакват? Тряба ли да очакват? — Разбира се, че тия вопроси са за нас съвсем безполезни, защото ни един благоразумен човек не туря обществените интереси по-високо от своите частни вигоди. Кажете ни, де: какъв е дяволът и на кого той прилича?

Ако ние да би имали свръхестествена сила, то би накарали хората да не изобразяват вече дяволът така, както са го изобразяли до днес, защото калугерският дявол отдавна вече е изгубил своята сила и защото тоя дявол е станал съвсем невинно същество пред настоящият дявол.

Да ви разкажа за това ново дело един стар пример. Едно време — когато гръцките постници и преподобиета са се старали да се възнесат на небето живи и когато почти секи грък е бил «преподобие» и «боголюбие» — в един от гръцките манастири живял такъв един постник, който ял през неделята само по едно посварче и по няколко корена. Множество благочестиви християни дохождали в манастирът да видят тоя божи угодник и да му се помолят приживе.

— Когато се възнесеш на небето, то те моля, отче Агатангеле, да си припомниш и за мене — говорил някой от многогрешните светски хора и хвъргал по няколко жълтици в килията на божият човек.

— Аз ще да помня и тебе, и твоето домочадие — отговарял постникът и кръстил се.

— Моля ти се, отче Агатангеле, да се помолиш на св. Парашкева за здравето на моето момче — говорила някоя праведна жена и давала на отца Агатангела сребърна монета.

— Ще да се помоля — отговарял отец Агатангел и кръстил се.

— Помоли се, отче Агатангеле, на св. безсребреници да излечат мъжът ми, помоли се[на] св. Агапия да се ожени момичето ми и помоли се на св. Хараламлия да си спечелиме парици — говорила друга някоя благочестива християнка и давала на светият човек и жълтичето от ухото си.

— Ще да се помоля — отговарял отец Агатангел и кръстил се.

Из сичкото това вие видите вече твърде ясно, че както отец Агатангел, така и манастирът му са имали доста големи доходи. Тряба да ви кажа и това, че отец Агатангел е принимал своите поклонници само в известно време и в определен час. В останалото време тоя свети мъж заключил вратата на килията си и молил се богу. Един ден в манастирът дошел един богат търговец и пожелал тутакси да види божият постник.

— Почакай до утре — казал игуменът, защото отец Агатангел принимава в килията чужди хора само после литургия.

— Но аз нямам време да чакам до утре — казал търговецът.

Игуменът, който обичал паричките, като секи калугерин, намислил да направи изключение и да побезпокои светият отец без време. Той повел търговецът след себе си и отишел при вратата на Агатангеловата келия. Секи вече знае, че манастирският устав не дозволява на братията да влазят в чията и да е келия, без да потропат и без да прочетат «боже наш, помилуй нас»; но игумените и владиците нарушават доволно често тоя устав, защото, в противен случай, тяхната сила се тъпче от по-малките. Но както и да е, а игуменът бутнал вратата и влязъл заедно с търговецът в келията на отца Агатангела. О. Агатангел през тоя ден забоавил да заключи вратата на келията си. И о, чудо чудес! Божият постник пекъл на свещта ейце, а на коляното му лежала манастирската готвачка! Когато

игуменът видял това чудно чудо, то извикал из сичкото си гърло:

— Какво правиш ти тука, отче Агатангеле?

— Прости ме, отче игумене — казал о. Агатангел. — Проклетият дявол ме съблазни.

Но о, друго чудо чудес! В това мигновение дяволът (калугерският дявол) си подал главата из раклето и рекъл:

— Лъже, господине игумене! Аз не съм го съблазнял. . . Нашите дяволи са много по-глупави от вашите калугери. Из ад се разнесе слух, че вашите постници доволно често лъжат и вази, и бога, и верующите — и отец сатана ме изпроводи да се уверя сам с очите си. Ние знаехме вече, че почти сичките калугери са лакоми за пари и за готвачки, следователно аз погледах в келията на о. Агатангела твърде хладнокръвно и мислех вече да се върна назад; но тука се случи едно важно произшествие. . . Между светият постник и между готвачката произлезе следующият разговор: «А защо ми не опече нещо?» — попита о. Агатангел. — «Игуменът е седял сичката вечер в готварницата», отговори тя. «А защо ми не донесе барем някое ейце?» «Аз ти донесох цели пет ейца, ала са сурови.» «Дай ги сам.» Какво е произходило после това, вие видите и сами. Но прощавайте. Аз съм длъжен да прибързам и да науча нашите дяволи още една дяволия. Отсега нататък ние няма вече да съблазняваме калугерите, а тия нази.»

Прощавайте и вие, любезни читателю, и дочакайте ни до неделя.

Независимост, г. IV, бр. 23, 23. III. 1874 г.

[БЪЛГАРИЯ ИМА И БРЪСНАТИ МУСТАКИ, И КОСМОПОЛИТИ, И ГРЪЦКИ ОРАТОРИ. . .]

Нашата администрация, която в последните няколко месеца е удовлетворена от своите предплатници в сяко едно отношение, е намислила да даде на секи български патриотин по едно червено ейце (за Великден) и да му изпее по една благодарителна химна. Хайдете да захванеме.

Първо ейце, което е снесено от камилско птиче, и първата химна, която ще бъде написана от г-на Ангелаки Савича (гл. «Хитър Петър»), ние мислиме да поднесеме на етрополскиятъ космополит (с бръснатите мустаки), който има чест да украшава Браила и който има обичай да дава ум и разум даже и на ония хора, които го не питат и които го не познават. Химната ще да бъде написана на гръцки език, защото етрополскиятъ космополит е праунук на онзи овен, който е бил донесен в старите времена от гръцките паликариета из Колхида за неговото златно руно. Съдържанието на химната ще да бъде следующето:

«О, ти велики и славни човече! О, ти украшение на Браила, слава на Елада и гордостта на Етрополе! О, ти велики мислителю, славни човеколюбче и всемирни чудотворче! Олимпийските богове и богини ти са дали сичко, природата те е възвисила до космополитизмът, а мозъкът ти е обръснал мустаките. Секи из нас знае, че в твоята глава се въртят големи предмети, дълбоки кладенци, едри биволи, позлатени тенджери, мермерени сълби, брилянтови корони и пр., и пр., и пр. Ти не обичаш малките и бедните предмети, защото тия предмети изискват помощ и поддръжка; ти не почиташ своите собствени роднини, защото «тяхна милост» са сиромаси и защото доволно често безпокоят «твоя милост» да им купиш свиня за Коледа и ейца за Великден; най-после, ти не уважаваш своят собствен народ, защото в твоята тиква царува златното руно на колхидскиятъ овен. Нека ти дава господ бог здраве и живот! Ако гърците да би били честни хора, то тия би трябало да ти направят паметник със следующиятъ надпис: «Тука лежи бялото биче (т. е. бог Юпитер), което едно време беше председател на гръцкото човеколюбиво общество, което м л а с к а ш е в гръцките събрания със своите бабешки устни риторически сказки за гръцкото произхождение на етрополците и което търсеше с голямо старание по браилските улици поясът на богиня Венера.» А какво щат да ти направят българите, които ти кориш така немилостиво и от които се отказваш така безсовестно? Ако етрополците да би били човеколюбиви хора (космополити), то ние би ги посъветовали да си обръснат веждите и да те поменат по индийските обреди. За космополитите даже и кравите (не Парушовите, а индийските) тряба да имат религиозно значение, ако само тия крави са изучили добре гръцката граматика и ако са пасли трева по Колхида.»

— Аз не съм българин, защото българите са «джанабети» и защото българският народ няма ни история, ни царски дворци, ни образовани мъже, ни златни руна, ни фабрики за чирози, ни вселенски патриарх, ни светии, ни миропомазаници — казваш ти, велики космополите, и не срамуваш се даже и от своите нови приятели, които те обичат само затова, защото помагаш на тяхната народност и защото си български измет.

Мнозина говорят, че българският народ не върви напред и че неговото положение става из ден на ден по-критическо и по-незавидно. А може ли сичкото това да бъде другояче, когато България има и бръснати мустаки, и космополити, и гръцки оратори и гръцки благодетели, а няма нито свои верни, нито свои честни синове? Ако ние продаваме народността си без никакви причини, ако се отказваме от името си без никакви побуждения и ако поддържаме своите неприятели без особена нужда, то може ли да напредне народът ни и да бъде достоен за уважение? Нека господ бог ни дава ум и разум!

Второто ейце и втората химна ние мислиме да харижеме на галашките българи, които се задължават да ги поднесат г-ну Михаилову, на втора пасха, и да го поблагодарят за неговите извънредни благодеяния, които е той направил на училището им и на черковата им, и пр., и пр. И така, слава и чест на тоя велики патриотин и голямо благодарение на Търново, което го е родило! Когато негово благородие г. Михаилов намисли да остави Галац и да се пресели в царството на Орфея, т. е. когато «негова милост» се реши да иде при о. Максима, то «Българското книжевно дружество» ще да изпроводи над сандъкът му едного от ония свои «действителни членове» — които имат атестат да говорят проповеди и които имат законно право (по законите на г-на Арнаудова ефенди) да хвалят смъртните останки на грешното човечество — да превъзнесе неговите достоинства и да пролее цели реки горчиви сълзи над неговото праведно, безгрешно и народолюбиво тяло. Разбира се, че ако тоя действителен член се не запише за член на букурещката «Добродетелна дружина» и ако не издържи екзамен в комитетът на Антона Парушова, то г. Михаилов ще да изскокне из сандъкът и ще да произведе такава също

революция, каквато той произведе в 1869 година, когато се провъзгласи съществуванието на горноказаното дружество. Из Галац ни явяват, че г. Михаилов е станал контрола над галашките умове и че цензурата се намира в неговите ръце. Един ден младите и енергическите галашки мишки са решили да окачат на тая славолюбива котка какво-годе звънченце, но техният воинствен подвиг бил свършен твърде жалостно.

— Я кажете ми: кой ви е дал право да се занимавате с народни работи и да приглашавате из Браила оратори и проповедници? — извикала котката.

— Ние не сме викали никого. . . Ние не сме криви. . . Ние желаеме добро на галашките чорбаджии. . . Ние не сме революционери. . . Ние не сме познати с лошавите бунтовници — говорили мишките и въртели опашките си пред своят неприятел.

Разказват още, че една от най-добрите и от най-енергическите галашки мишки добила воля да целуне даже и десницата на г-на Михаилова и да му се поклони до земята.

— Ние отдавна вече знаеме, че вие сте голям родолюбец и честна душа — казала мишката.

Какво е мислил после тия похвали г. Михаилов, ние не знаем (не знаят ни мишките), знаеме само това, че галашките български обществени дела приличат като две капки вода на своят представител, който е захванал да става знаменит и да върви напред още от ония щастливи времена, когато чуждите брилянти (гл. жената на Теофана Райнова) са били евтини и когато банкрутството се е считало за честно занятие. Боже мой, и тия хора се старают да ръководят народът и да търсят първенство!

Нашият галашки дописник ни известява още, че г. Михаилов е главната причина, която не дозволява на тамошните ергенчета да намерят своята невяста и да открият обетованата земя. Разбира се, че ние почти сякога обичаме да сваляме своите слабости на другиго и да се крием под Настрадин-ходжовият кюлаф.

— Ако да не би бил Михаилов, то ние би напреднали в сяко едно отношение — говорят галашките любомъдреци и въздишат.

— Ако да не би били галашките българи, то българщината в тоя град би приняла големи размери — би казал г. Ангелаки Савич.

Третьото ейце ние ще да дадеме на болградчени, за да го окачат пред вратата на новата централна школа, ако само тия честити граждани желаят да не урочасат професорите им, които са тия довели в градът си с толкова мъки и старания и с толкова тежки конкурси. Един от учениците на тая школа ни пише следующето: «Нашата школа, по желанието на г-на Кишона, ще да добие университетски характер, защото професорите ни са големи за малките деца и че зданието на самата школа е държало конкурс за славянският език и за българската литература с блестящи успехи. Тая година ние мислиме да изпроводиме в Букурещ: 1. конят на г-на Узунова да държи конкурс за професор на химията; 2. петелът на г-на Хорозова да държи конкурс за професор на международното право и на дипломатиката; 3. измекерчето на г-на Радионова да държи конкурс за професор на финансиалното право и на архитектурата; 4. градският доктор да държи конкурс за професор на богословието и на пруско-французката война; 5. градският протогер да държи конкурс за професор на пийтиката и на тригонометрията и пр. Когато сичкото това бъде готово, то ние ще да изпроводиме г-на Стоянова да се повиди с министерският син и да подаде адрес на австрийският император за благосъстоянието на Антоновите волове и за положението на въсцата в болградските мозъци. Мнозина говорят, че българските обществени дела не напредват и че българското просвещение прилича на г-на Андрича, т. е. на неговото восточно слънце; а аз ви уверявам, че сичкото това се говори или от завист, или от бездействие. Погледайте на Болград с особено внимание и уверете се в истинността на моите думи. Искате ли доказателства? Слушайте. Нашето образование не прилича нито на г-на Андрича, нито на г-на Балабанова, нито на г-на Мемиш паша, защото сичките тия личности (и техните издания за просвещението) имат своя боя и свои определени цели, а нашата академия прилича на онова «знаменито гръцко правосъдие», което е ходило някога си с везани очи и което е обичало да мери почти сяка мъдрост с кантарът на Антона Парушева. С една дума, нашата академия има голямо сходство с академията на добрите браилчени, у които съществува обичай да избират за професори на децата си само ония хора, които имат добра рекомандация, т. е. които имат богати братия. Но аз съм длъжен да

ви разясня това темно дело малко по-пространно. В браилската българска академия е избран за професор на грцкият, на италианският, на ромънският, на французкият, на немският, на испанският, на латинският, на ингелизкият, на китайският, на белуджистанският, на караимският, на еврейският и пр., и пр., и пр. езици един достоуважаем човек само затова, защото брат му дава на училището 50 жълтици годишно и защото тая учена глава няма какво да прави и как да се прехрани. А вие сѐ още попържате янинските доктори, които лечат сяка една болест с кремотартаро и които имат големи способности да морят болните! Боже мой! Докога ще да бъдеме говеда, докога ще да ставаме за смях на хората и докога ще да правиме душманлък на децата си? Боже мой, докога ще да клатиме глава пред различни шарлатани и докога ще да наричаме бялото черно, а черното бяло? Когато разгледа човек сичкото това, то тряба да се увери, че някоя кокошка е изпила мозъкът и на браилските българи, както го е тя изпила и на нашите петльовци!»

Ние би желали да знаем кои са настоятелите на браилското българско училище, за да изпроводим и тям за Великден по едно червено ейце.

Четвъртото ейце ние ще да дадеме на «Добродетелната дружина» за нейните херойски подвиги и за нейните бъдъщи сражения. Сиромасите, на които тая «Дружина» е помагала досега, ни помолиха така също да поднесеме и от тяхната страна на почтеното настоятелство по едно ейце и да му напишеме благодарително писмо за неговите извънредни благодеяния.

Слушайте, слушайте! Нашите читатели са слушали от нас хиляди пъти, че обществените капитали тряба да се турнат в някоя банка или в някое консулство, защото частните хора, а особено търговците, не са сигурни, и че сяко едно обществено благотворително заведение се прави не за интересът на настоятелството, а за интересът на ония лица, за които е то направено. Когато настоятелството на честитата «Добродетелна дружина» едно време прочете нашите убеждения, то се постара да ни нарече вагабонтин и да разкаже на своите почитатели, че нашата цел е да земеме капиталът на «Дружината» и да го изядеме. Разбира се, че сичкото това беше безсовестна, отвратителна и гнусна лъжа. Ако ние сме говорили досега за «Добродетелната дружина» и за нейните действия, то сме говорили само затова, защото сме желали добро на народът си и защото не сме можели да търпиме никакви несправедливости.

Тия дни се случи едно прясно произшествие, което ни доказва още веднъж, че днешното настоятелство на «Добродетелната дружина» е изгубило и последнята своя честност. Слушайте! Ония сиромаси, които са получали от тая «Дружина» определена помощ на Коледа и на Великден, дошли преди няколко деня при почтените настоятели и помолили ги да им дадат определената сума; но настоятелите им отказали и посъветовали ги «да работят и да се надеят». На черковният двор произлязла една малка революция. Едни псували, други клели, трети грозили, а четвърти плакали. В това време една българка, която живее близо до черковата и която разбрала по каква причина произхожда това волнение, се упътила и дошла при дяда владика.

— Я кажете ми вие: защо мъчите тия сиромаси и защо им не давате определената сума? — казала тя.

— Нямаме пари — отговорил дядо владика. — Спиро изяде и сиромашките пари. . .

— Сиромасите нямат работа нито със Спира, нито с Михалаки, нито с Ивана; тия искат своята помощ от «Добродетелната дружина» и от нейното настоятелство — казала българката.

— Но тряба ли ние да извадиме тая помощ из своите собствени кесии? — попитал владиката.

— Който е избрал Спира за касиерин и който му е доверил сиромашките пари, той е длъжен и да развеже кесията си и да допълни изяденото. Аз съм чела уставите на «Дружината» и зная тяхното съдържание. Слушайте, дядо владика! В уставът се говори, че настоятелството тряба да се менява секи две години и че това настоятелство е длъжно да дава сметка за своите действия сяка година на 31 декември. Така ли е, дядо владико? Ако е сичкото това така, то защо днешното (незаконно) настоятелство управлява делата на «Дружината» цели четири години? Така също, защо това настоятелство не даде сметка за своето четиригодишно управление? Из сичко се види, че не ви

ви разясня това темно дело малко по-пространно. В браилската българска академия е избран за професор на гръцкият, на италианският, на ромънският, на французкият, на немският, на испанский, на латинският, на ингелизкият, на китайският, на белуджистанският, на караимскиот, на еврейският и пр., и пр., и пр. езици един достоуважаем човек само затова, защото брат му дава на училището 50 жълтици годишно и защото тая учена глава няма какво да прави и как да се прехрани. А вие сѐ още попържате янинските доктори, които лечат сяка една болест с кремотартаро и които имат големи способности да морят болните! Боже мой! Докога ще да бъдеме говеда, докога ще да ставаме за смях на хората и докога ще да правиме душманлък на децата си? Боже мой, докога ще да клатиме глава пред различни шарлатани и докога ще да наричаме бялото черно, а черното бяло? Когато разгледа човек сичкото това, то тряба да се увери, че някоя кокошка е изпила мозъкът и на браилските българи, както го е тя изпила и на нашите петльовци!»

Ние би желали да знаем кои са настоятелите на браилското българско училище, за да изпроводим и тям за Великден по едно червено ейце.

Четвъртото ейце ние ще да дадеме на «Добродетелната дружина» за нейните херойски подвиги и за нейните бъдщи сражения. Сиромасите, на които тая «Дружина» е помагала досега, ни помолиха така също да поднесеме и от тяхната страна на почтеното настоятелство по едно ейце и да му напишеме благодарително писмо за неговите извънредни благодеяния.

Слушайте, слушайте! Нашите читатели са слушали от нас хиляди пъти, че обществените капитали тряба да се турнат в някоя банка или в някое консулство, защото частните хора, а особено търговците, не са сигурни, и че сяко едно обществено благотворително заведение се прави не за интересът на настоятелството, а за интересът на ония лица, за които е то направено. Когато настоятелството на честитата «Добродетелна дружина» едно време прочете нашите убеждения, то се постара да ни нарече вагабонтин и да разкаже на своите почитатели, че нашата цел е да земеме капиталът на «Дружината» и да го изядеме. Разбира се, че сичкото това беше безсовестна, отвратителна и гнусна лъжа. Ако ние сме говорили досега за «Добродетелната дружина» и за нейните действия, то сме говорили само затова, защото сме желали добро на народът си и защото не сме можели да търпиме никакви несправедливости.

Тия дни се случи едно прясно произшествие, което ни доказва още веднъж, че днешното настоятелство на «Добродетелната дружина» е изгубило и последнята своя честност. Слушайте! Ония сиромаси, които са получали от тая «Дружина» определена помощ на Коледа и на Великден, дошли преди няколко деня при почтените настоятели и помолили ги да им дадат определената сума; но настоятелите им отказали и посъветовали ги «да работят и да се надеят». На черковният двор произлязла една малка револющия. Едни псували, други клели, трети грозили, а четвърти плакали. В това време една българка, която живее близо до черковата и която разбрала по каква причина произхожда това волнение, се упътила и дошла при дяда владика.

— Я кажете ми вие: защо мъчите тия сиромаси и защо им не давате определената сума? — казала тя.

— Нямаме пари — отговорил дядо владика. — Спиро изяде и сиромашките пари. . .

— Сиромасите нямат работа нито със Спира, нито с Михалаки, нито с Ивана; тия искат своята помощ от «Добродетелната дружина» и от нейното настоятелство — казала българката.

— Но тряба ли ние да извадиме тая помощ из своите собствени кесии? — попитал владиката.

— Който е избрал Спира за касиерин и който му е доверил сиромашките пари, той е длъжен и да развеже кесията си и да допълни изяденото. Аз съм чела уставите на «Дружината» и зная тяхното съдържание. Слушайте, дядо владика! В уставът се говори, че настоятелството тряба да се менява секи две години и че това настоятелство е длъжно да дава сметка за своите действия сяка година на 31 декември. Така ли е, дядо владико? Ако е сичкото това така, то защо днешното (незаконно) настоятелство управлява делата на «Дружината» цели четири години? Така също, защо това настоятелство не даде сметка за своето четиригодишно управление? Из сичко се види, че не ви

е чиста работата. Вие се оплаквате, че хората не ходят във вашата черкова и че българите не дават вече своята помощ на «Добродетелната дружина». А може ли да бъде другояче? Аз съм уверена, че ни един българин не може да има доверие към оная черкова, която се управлява от михлюзи, и към оная дружина, която «зема, а не дава». Срамота е вече и от хората!

Имала ли е право нашата честита българка да изрече тия горчиви за «Дружината» думи, или не, ние не знаеме, знаеме само това, че в това отношение не е крив нито Спиро, нито дядо владика, и че председателят на «Дружината» (г. Колони) заслужва и червено ейце, и похвална песен. Тая песен ще да бъде изпеяна до неделя.

Независимост, г. IV, бр. 24, 30. III. 1874 г.

[АВСТРИЙСКИ ЧЕРВЕНИ БЪКЛИЦИ ЗА ПЕТЕРБУРГСКИТЕ СВАТОВЕ]

ПОЛИТИЧЕСКИ ПРЕГЛЕД

В «Aug. All. Zeit.» е поместена статия под заглавие «Писма за австрийската неутралност», из която се види доволно ясно, че това мило господарство и до днес още мечтае за някакво си първенство и за някакво си меценатство. Множество факти ни доказват, че Австро-Унгария прилича като две капки вода на ония стари бабички, които носят на главите си жълти корделки, които умиват лицата си с меризливи сапуни, които се белисват и червисват и които въздишат за грешно преминалите млади времена и които сѐ още се надеят да излъжат някой младоженец. Нейното днешно приятелство и нейните извънредни ласкателства към Росия ни доказват твърде ясно, че старото купище е намислило да излезе още веднъж пред олтарят и да тури на главата си брачен венец. Даже и ония австро-маджарски вестници, които преди една година пълнеха своите страници с «руски рубли, с руски агенти, с руски казаци» и пр., са захванали вече да изпроваждат червени бъклици на своите петербургски сватове и да ги калесват на «веселие».

А австро-маджарският и австрийският кабинети? —

О, тия кабинети са готови да целунат даже и ония «медведи», против които преди няколко години желаеха да съставят кръстов поход и да спасят европейската цивилизация. Какви променения не стават на тоя свят! Страстната невеста употреблява сичките си сили да угоди на Росия и да ѝ докаже, че нейната любов произхожда из естествени източници. Така например тя се обещава да отвори своите обятия на славянските народности, които населяват Балканският полуостров, защото между сватовете (вишегласието) се намират такива лица, които имат някаква си слабост към тия «варварски народи»; тя се старае да възобнови своето приятелство с Турция, защото между сватовете се намират такива лица, които обичат да си играят със съдбите на народите и да плюят на чистата истина; най-после тя употреблява сичките си сили да прекрати маджарските донкишотства, защото между сватовете се намират такива личности, които не обичат да слушат кучешко «виене» - да гледат пехлевански гладиаторства. С една дума, невесата се старае да се задоми щастливо и да предаде и тялото си, и душата си в ръцете на силният съпруг. Положението на вдовиците е ужасно не само в многообразована Европа, но и в Средня Азия.

По телеграфическите известия из Средня Азия руската туркестанска област ще да добие ново устройство, което ще да се отличава от устройството на другите руски области. Главната власт над тоя край ще да се намира в ръцете на Военното министерство, а не в ръцете на Министерството на вътрешните дела. С една дума, тоя край ще да се управлява от особен губернатор, който ще да живее в Ташкент. Персийският шах уверява Англия, че той никога няма да предприеме поход против Туркестан заедно с Росия. Англия употреблява сичките си сили да запре руските успехи в Средня Азия. Руските вестници говорят, че Англия е била почти сякога двоелична и че нейното приятелство се намира «на коляно». «В това също време, когато ингелизката кралица уверява петербургският двор, че нейните приятелски отношения към Росия са неизменими, то в Средня Азия се въоружават против руските завоеватели» — говори «Голос».

Французките вестници говорят, че министерството ще бъде принудено да си подаде оставката тутакси, щом народната скупщина бъде събрана. Това ще да се случи имен-

но за това, защото легитимическите членове на кабинетът не желаят да се събират гласоподавания от народът при обнародуванието на новите уставни закони. Ако се случи това гласоподавание, то тяхната партия ще да бъде убиена окончателно. Бонапартистите и орлеанците нямат причини да се боят от гласоподаванията, следователно тия ще да се съединят с републиканците. Граф Шамбор работи енергически. Мнозина мислят, че той се е решил да провъзгласи монархическо управление сам.

Из Испания достигат до нас различни гласове. Едни мислят, че републиката не може да се удържи, и приготовляват се да приемат някоя нова династия, а други мислят, че подобно явление е немислимо, защото народът не желае да допуща в управлението на своята земя никакво чуждо вмешателство. Амедей е оставил испанският престол по требованията на народът. Говори се, че между Австрия и Германия съществуват вече преговори, за да се възведе на испанският престол принц Алфонс. Говори се още, че Серано отдавна вече приготовлява народът за провъзгласението на тоя принц. От бойното поле така също дохождат до нас разнообразни сведения. Карлистите се хвалят със своите победи и говорят, че републиканската войска се намира в критическо положение, а из републиканският лагер явяват, че републиканските сили се увеличават. Абант се бомбардира вече. Говори се за достоверно, че Серано е предложил на карлистите премирие. «Аз желая да провъзгласям легитимическа монархия с уставна гаранция» — рекъл той. Бедна Испания!

Независимост, г. IV, бр. 26, 13. IV. 1874 г.

[КОМУ ОЩЕ БИ ТРЯБВАЛО ДА СЕ ДАДЕ МАЛКО ХРЯН?]

В старите и в безгрешните времена, когато Дриновите фини, Кръстовичевите хуни и Михайловсковите татари преминали през Дунавът, за да населят Мизия, то хрянът е бил твърде скъп, защото в ония времена г. Андрич не е издавал още своят «Восток» и защото о. Григория не е имал меджидие в т о р а степен. Днес не е вече така. Ако

някой да би направил статистическо изследование за употреблението на тоя невинен корен в последните няколко години, то той би трябало да се увери, че хорските глави са имали достатъчно причини да се обливат с кръв и да страдаят от главоболие. Ако даже и сам г. Андрич — който принадлежи в числото на ония хора, на които мозъчната система почти никога не е имала нужда да излазя из своето кокошо положение — се е завзел от сичкото си сърце да поизмете своят никога неметен двор, то секи из нас може да си състави ясно понятие, че за горсказаният корен се е появила голяма потребност и че градинарите са имали пълно право да му отстъпят по една леха. Разбира се, че секи един продукт става евтин само в такъв случай, когато се търси, т. е. когато се размножава и когато се употреблява от човечеството. Но както и да е, а отсега нататък — ако само над самият литературен хоризонт не произлезе някое извънредно чудо, т. е. ако кокошките не престанат да пеят и ако петлите не престанат да мътят ейца — градинарите тряба да напуснат старомодният спанак и да крачат напред към лютата цивилизация и към опашатият напредок. Отсега нататък хрянът ще да се употреблява: 1. от редакцията на о. Балабанова при съставлението на неговите уводни членове; 2. от полемическото отделение на в. «Восток» и от неговите кисело-безопасни меценатки; 3. от добродетелните членове на «Добродетелната дружина» после обнародуванието на сметките им; 4. от г-на Найденова после важните произшествия при Кюлбоклук, и пр., и пр., и пр.

Ние би посъветовали секи един здравомислящ човек да си купи по едно гърненце, да го напълни с хрян и да гощава сяка разпалена душа (както до днешният ден благоразумните хора са се гощавали с емфиенце), ако само тая душа има намерение да пукне от яд и да ожалости милосърдечните хора. Нашата редакция в това отношение е изпълнила вече своите свещени обязаности, следователно, ако някой има нужда, т. е. ако у някого се е препълнила жлъчката и ако душата му се приготовлява да «хване бяс», то го молиме да заповяда при нас и да добие своята порция.

Разказват, че дядо Григория отдавна вече търси тоя лечителен корен, защото когато «негово високо преосвещенство» излазя пред Абдул Рахмана, то в главата му се появлява метил и той не помни ни какво е говорил, ни

какво му е говорено. Така например, ако Абдул Рахман паша каже на дяда Григория: «Хош гелдин!»[1] — то дядо Григория разказва на своите почитатели, че негово височайшопревъзходителство го е прегърнал; а ако дядо Григория рече на Абдул Рахмана: «Еввет, ефендим!» — то разказва на телците, че е изпопържал турският повелител (Рахмана) и че му е изказал големи истини. Разбира се, че подобни личности тряба да се лечат колкото се може по-скоро, защото болестта им може да се развие до големи размери. Медицинската наука ни разказва, че медалите (декорациите) на Мемиш паша и «попръжните» на дяда Григория произхождат от един източник.

Друго лице, което би трябало да прибърза и да се полечи, е о. Балабанов. Ако в главата на тоя многоучен мъж да не би произходил еврейски пазар, то неговата логика не би страдала от ангина и неговите «словеса» би били понятни барем на врабците. Сиромах о. Балабанов! Идете после сичкото това и не говорете, че когато една воденица не ще да мели, то и парижкото образование не може да ѝ помогне. Един стар българин ни разказваше преди няколко години, че светът е направен наопачина. «Едни ходят да се учат по Европа затова, за да бъдат умни и да добият повече знание; а други се скитат по европейските школи затова, за да изгубят и последнята своя вродена логика», говореше той. Когато о. Балабанов издаваше в. «Читалище», то ние мислихме, че неговата воденица не ще да мели само затова, защото няма вода; а в. «Век» ни доказа фактически, че на тая воденица е развален и самият механизъм. Ако ние да би имали деца, то никога не би се съгласили да ги изпроводиме в Париж. Ни един баща не може да бъде враг на детето си. Разказват, че когато о. Балабанов отивал в Париж да се учи, то неговата воденица имала барем клисурски способности; а когато той се върнал из тоя просвещен град, то от тая воденица останало само кречеталото, улеят и два изтъркани камъка. Какво да се прави? Нашата екзархия, която има големи наклонности да лечи идиотите, прекупила воденицата на о. Балабанова, направила в нея един малък меремет и пуснала я в действие; но житото станало на булгур, защото механизмът на тая воденица обичал да шава насам-нататък и да прави пакости

[1] Добре дошъл!

даже и на своят собствен воденичерин. После това воденицата била продадена на периодическият вестник «Читалище». Дълго време читалищните членове се старали да извлекат каква-годе полза от тая «верена», дълго време тия гълтали нейният булгур и мълчели, дълго време поблагоразумните хорица мръждили челата си и хапали устните си; но воденицата не обръщала на сичкото това никакво внимание и разваляла се сѐ повече и повече, и един ден. . . о!. . . нейният механизъм се отказал да мели даже и булгур. Какво да се прави? После дълги размишления читалищните членове се решили да изгубят някоя пара и да забаталят тая безполезна и за в. «Читалище», и за сичкият човечески род машина. Но хората биват твърде чудни! На тоя свят съществуват и такива личности, които обичат да купуват «баталламите» и да ги употребляват за различни цели. Воденицата на о. Балабанова била купена от едно богато лице, което се постарало да направи от нейните камъни брус, за да си точи зъбите и да хапе ближните си. Когато воденицата улучшила своето материално и морално положение, т. е. когато нейният улей бил малко закърпен, то тя захванала да издава в. «Век» и да оглушава светът със своето кръчетало; но брашното ѝ все още прилича на булгур, защото механизмът на самата воденица и до днес още си остава неизменим. Истина казва руската пословица, че «пьяный проспится, а дурак никогда».[1]

Ние би желали да полечиме и браилското училище, т. е. ония браилски патриоти, които обичат да говорят много и да не правят нищо. Птичият вестник «Хитър Петър» являва, че един от най-родолюбивите членове на настоятелството, г. Скарлат Стратович, е подал оставката си и че не ще вече нито да знае за обществените дела на браилските българи. А каква е причината? Причината е тая, че нашите патриоти обичат да стоварят сичките обществени дела на шеята на едно лице; а когато това лице ги посъветова да бъдат по-внимателни и когато ги помоли да изпълнят обещанията си, то техните носове разтопарят ноздрите си и чувствуват голяма потребност за хрян.

— Кой те е накарал да харчиш? — викат тия и меришат своите гърненца. — Ние никога не сме те накарали да изхарчиш толкова пари за нищо и за никакво.

[1] Пияният ще изтрезнее, а глупакът никога няма да поумнее.

— Аз съм изхарчил тия пари не за себе си, а за ползата на вашите деца — отговаря неосторожният настоятел.

— Който работи на своя глава, той тряба да претърпи заслуженото наказание — отговарят чедолюбивите родители на ученолюбивите деца и произвождат страшна шумотевица.

— Но аз ви говорих вече, че ние нямаме средства да издържаваме нито двата учителя (българският и ромънският), а вие ме не послушахте и земахте още и трети, защото вашите деца чувствуват потребност да изучат японският, кинезкият, гръцкият, бухарският и пр. езици. Кой ви е крив? Аз би желал да зная — за какво плащаме толкова пари на така нареченият французо-немцо-гръко-италиано-испано-санскрито-манджуро-татаро-абисино-мадагаскарският професор? Защо хвъргаме парите си на вятърът? Най-после, аз би желал да зная — българско ли е нашето училище, или е монголско? — говори настоятелят и бледнее от яд.

— Монголско е — отговаря един от любителите на хрянът.

— Японско е — отговаря други.

— Аз съм спечелил парите си не с българският, а с гръцкият език — говори трети.

— Детето ми тряба да знае и французки, и италиански, и немски — говори четвърти и разтопаря ноздрите си за хрян.

— Идете после това и правете добро — говори неосторожният настоятел и подава оставката си.

Но както и да е, а хрянът е принасял, принася и ще да принася полза не само на нашите патриоти, но и на сичкото човечество. Из това правило се изключават само турските държавни квадрати, нашите безгрешни чорбаджии, множество пренепорочни калугери, г. Найденов и българската «Добродетелна дружина». Хропотницата на тия личности и дружини е до такава степен ядовита, щото ние сме принудени да им туриме на слепите очи по една испанска мушка и да им отвориме на съвестта по една екия. Главите на тия честити хора имат воловски темперамент, следователно хрянът е за тях слабо средство.

Да землеме за пример нашата «Добродетелна дружина». Вие казвате, че настоятелството на тая «Дружина» е длъжно да изпълнява своят устав, т. е. да дава ежегодно сметка

за своите действия, а то и нехае; вие казвате, че произхождат злоупотребления, т. е. че от дворът на Недялковичевата къща е откраднато едно порядъчно парче място, а честитото настоятелство ви нарича вагабонтин и презира ви; вие казвате, че днешньото настоятелство е незаконно, защото, по уставът, това настоятелство тряба да се променява секи две години, то мазният ареопаг ви се подкривя и нарича ви безсовестен интригантин! Кажете ни сега: може ли да подействова на такива «славни и достопохвални» мъже леко средство, когато тяхната болест е така опасна и дотолкова ядовита? Един от членовете на нашата честита «Дружина» беше казал преди няколко недели на един наш приятел така:

— Кажете на вашият редактор да не говори вече против нашата «Дружина», защото аз съм изгубил и последньото свое търпение. (Хрян! р.) Ако го срещна, нейде на улицата, то ще да му ударя такъв един бой, когото ще той да помни, дорде е жив. (Хрян! р.) Той ни нарича крадци, обирачи и хайдуци (Хрян! р.) Ще му покажеме ние кой е хайдутин! (Хрян! р.) Каква сметка иска той от нази? (Хрян! р.) Какво ни е дал? (Хрян! р.) Ако не замълчи с добро (т. е. после боят, р.), то в Букурещ има и трибунал. (Шпански мушки! р.) «Добродетелната дружина» е лошава затова, защото не дава парите си тям, за да ги изядат. (Шпански мушки! р.) А онзи Иван Адженов какво се е там разкряскал? (Синапово семе! р.) Какво иска той? (Синапово семе! р.) Що си не гледа той платното, ами се е завзел да съди светът? (Шпански мушки! р.) Ще да ме накара да ида при него и да му ударя един добър бой. (Хрян! р.)

Кому още би трябало да се даде малко хрян? На нашето букурещко читалище и на неговите настоятели.

Спи ти, гъско, от дългият!
Нани ми, нани!

Независимост, г. IV, бр. 26, 13. IV. 1874 г.

[ТАКА ЛИ Е, ОТЧЕ БАЛАБАНЕ?]

Множество учени глави ни доказват, че между човекът и животните съществува голямо разстояние, т. е., че между смиреномъдрото магаре и между отца Балабанова съществува такава висока стена, която не може да прескокне даже ни сам г. Арнаудов I. Ние мислиме противното.

Но да захванеме открай. Молиме нашите читатели да ни разрешат следующите два вопроса: 1. Защо хората са така несправедливи към смиреномъдрото магаре, когато това магаре е така благородно, така човеколюбиво и така полезно за земното кълбо? 2. Защо хората са така пристрастни към ония безсовестни животни, които не познават своите истинни благодетели и които свалят сичките свои погрешки на невинните божи създания?

Браилските българи са изпроводили до отца Балабанова такова едно писмо, в което се говори, че тоя учен мъж е магаре. Разбира се, че това необмислено сравнение е накарало истинните магарета да излязат из себе си и да протестират против тая несправедливост. Ето какво ни пише едно от тия смиреномъдри животинчета: «Господине редакторе! Известихме се из достоверен източник, че браилските българи са изпроводили до клисурската Минерва такова едно писмо, в което се говори, че тя е родена от нашите отци и деди и че тя заслужва да носи нашето име. Ние протестираме против тая измислена клевета. Кажете ми, господине редакторе, видели ли сте вие досега такова безсовестно магаре, което да се откаже от своята народност и от своите отци и деди? Видели ли сте досега такова безсрамно магаре, което да клати уши пред свинските кочини и да иска благословение от петлите? Най-после, видели ли сте вие досега такова чудно магаре, което да гризе огложлените от хората кости и което да чеше гърбът си о чуждите тояги? Аз твърде добре познавам нашите магарета, следователно заключението на браилските българи е и неоснователно, и оскърбително, и неуместно за смиреното магарешко общество. Ако отец Балабанов да би бил наш брат и съплеменник, то той би гледал своята ливада и не би ходил по чуждите ахчийници да върти опашка; ако той да би бил наш брат и съплеменник, то не би се дружил с мулетата, които ние презираме от сичкото си сърце; най-после, ако той да би бил из нашето семейство, то не би ритал

майка си така жестоко. Магаретата никога не са били ни шарлатани, ни калпазани, ни безсовестни лъжци и предатели. Единственото сходство, което съществува между нас и между отца Балабанова, се състои в нашите самари. Вие твърде добре знаете, че нашите самари се правят в една самарджийница. Но сяко едно правило има и свои изключения. Слушайте! Ако магарето бъде претоварено, то употребява хитрост, т. е. пада; ако гърбът на магарето се охлузи от самарът, то рита; най-после, ако господаринът на магарето намисли да премине през границите на своята власт, то това честито животно изнася на видело сичкият свой характер. Кажете ми сега: има ли о. Балабанов тия качества? — Няма, няма и няма. Аз не познавам между нашите магарета такова глупаво същество, което да ходи само̀ и да търси самар за гърбът си и шило за бутовете си. Когато наша милост добиеме временна свобода, т. е. когато господаринът ни пусне на някоя полянка да попасеме, то ние се ползуваме от своята независимост и стараеме се да я продължиме колкото се може повече. Ела, ако можеш, и хвани ни! Единственото средство, което се употреблява в подобни случаи, е конската торба. Погледайте сега, господине редакторе, какво различие съществува между нази и между о. Балабанов. О. Балабанов ходи сам да търси самар за гърбът си и да купува шило на господаринът си, т. е. за бутовете си; о. Балабанов се отказва даже и от оная независимост, която се нарича нравствена самостоятелност; най-после, о. Балабанов продава своето «аз» и без конска торба, т. е. без възнаграждение. Ако магаретата са принудени да влекат тежести и да гризат гнила слама, то причината е съвсем естествена. Против грубата сила не може да се бори ни самата природа. Вие и сами вече знаете, че магаретата не са поробени нравствено. Ние можеме да мислиме, да говориме и да философствуваме свободно, защото нашият ум е самостоятелен; а о. Балабанов подражава на гаргите, на врабците и на кукумявките, защото в неговата глава се не намира нищо балабановско. И така, нашето магарешко общество моли браилските българи да ни не сравняват вече с о. Балабанова, защото и ние имаме свое самолюбие и своя гордост. Ако тия български патриоти да би послушали нас, то ние би ги посъветовали да сравнят о. Балабанова с нашите копилета, т. е. мулетата, защото това сравнение би имало съществено значение. Ако

мулетата са безплодни физически, то о. Балабанов е безплоден нравствено. Размислете се малко над нашето магарешко заключение и постарайте се да ни не оскърбявате вече.»

Ако разгледа човек с особено внимание заключенията на магарето, то тряба да се увери, че това мирно и полезно животно има пълно право да се оплаква от хорските несправедливости. Чудно нещо! Ние би желали да знаем защо хората — когато искат да укорят безчестните постъпки на някое двоекрако животно — говорят, че Петър или Павел прави магарещини? Какви магарещини е направило досега магарето? Освен това, ние и до днес още не знаеме какво значение има думата м а г а р е щ и н а.

— Поп Нил е направил голяма магарещина — говорят обикновено нашите български патриоти.

— А какво е той направил? — питаме ние.

— Как какво е той направил! Ако тоя човек да не би бил магаре, то не би променил вярата си, не би съблазнял простодушните българи да приемат унията, не би продавал народът си на Митхад паша и не би потъпкал единствените български правдини, за което народът ни се е борил в продължението на толкова години — казват нашите патриоти.

Чудно нещо! Ние не познаваме нито едно магаре, което би се решило да направи онова, щото е направил поп Нил. С една дума, това родолюбиво животно никога не би се решило да приеме унията, защото то твърде добре знае, че чуждите самари са и по-тежки, и по-неудобни за неговите ребра.

Но да оставиме шегата настрана. Питане е: каква причина е накарала отца Балабанова да се откаже от българското вишегласие, от българските стремления и от българските цели и да припознае изново над себе си властта на фанариотското купище? Питане е: каква неестествена сила е накарала тоя «образован» човек да постъпи така подло и така низко с народът си и с народността си? Найпосле, питане е: каква свръхестествена сила е накарала тоя развален калпазанин да се изповяда и да се причести преди Великден във фанариотската патриархана, когато тая патриархана е проклела българският народ и неговите честни предводители? Ако би направил сичкото това някой прост и неразвит човек, то ние би го простили от сичкото

си сърце: но о. Балабанов се е учил в Париж, о. Балабанов е редактор на един български вестник, о. Балабанов представлява цял един народ. . . Нека господ бог ни дава живот и здраве!

Хората ни разказват, че образованието облагорождава човеческите чувства и че науката побеждава грубите привички (инатът) и покорява ги на разумът и на истината; а ние видиме, че нашите учени и полуучени мъже изнасят из своите учебни заведения съвсем противоположни наклонности. Нашият високоучен мъж г. Кръстович се отказа от екзархията за любовта на своята целомъдрена гъркиня, която не жалае да има нищо общо с грубият и с варварският български народ; а о. Балабанов се отказва от същата екзархия за любов на своята целомъдрена българка, защото бащата на това мило създание е скаран с д-р Чомакова, който е един от най-първите лица в екзархията. Така ли е, отче Балабане?

Както щете, а жената играе в българският живот найголемите роли. И така, ако г. Гешооглу да не би бил личен неприятел на д-р Чомакова и ако българският синод да би останал и занапред млечна крава за о. Балабанова, то не би се случили никакви чудни истории, т. е. о. Балабанов би се причестил в българската черкова и от българското духовенство, и народът би му простил сичките други негови глупости. Боже мой, и сичкото това е станало за хатърът на мадам Балабанова и за кефът на нейният карловски родител!

Мнозина ни уверяват, че българският народ не напредва само затова, защото няма образовани хора, т. е. защото няма достойни учители и възпитатели. За да изпълнят тоя недостатък, българските общини изпроваждат в европейските школи множество младежи да се учат и да събират за народът си полезни мисли и нравствена храна; но тия младежи не удовлетворяват техните желания, т. е. тия младежи се връщат назад без знание, без определени убеждения, без особени цели и без характер. Балабанов не е пръв и не е последен. Който желае да се увери в истинността на нашето заключение, той тряба да разгледа малко по-зряло нашата книжнина и нашата журналистика, които съставляват копие от нашите учени мъже.

Научихме се из достоверен източник, че множество ромънски българи са върнали Балабановият вестник на-

зад. Подобно нещо се е случило още в Русчук, в Свищов и в Търново. Разбира се, че това явление е за нас твърде утешително. Из сичко се види, че българският народ няма вече желание да клати глава и да уважава даже и ония отчаяни глупци, които не могат да бъдат полезни не само за него, но и за себе си.

Но да оставиме о. Балабанова и да кажеме няколко думи за нашите български общини и за нашите учени въобще. Нашите учители и нашите публицисти се оплакват, че българският народ е още груб и невежествен, т. е. че тоя народ и до днес още не се е научил да цени техните заслуги и да уважава тяхното умствено развитие. Кой има право? — Ние мислиме, че правото принадлежи на нашите общини и на нашият нещастен народ, който очаква от учените големи и важни помощи. Но за тоя въпрос ние мислиме да поговориме други път.

Б а р о н Л у л ч о

Независимост, г. IV, бр. 27, 20. IV. 1874 г.

[ЦАРИГРАДСКИТЕ ВЕСТНИЦИ СА ГНИЛА СЛАМА]

Човеческите сърца са направени твърде чудно! Из Браила ни обвиняват, че сме умерени към о. Балабанова и че пропущаме множество гнусни явления без критика и без явни и решителни обвинения; а из Турно-Магурел ни пишат, че сме строги към българските обществени деятели и че сме крайни в своите към тях обвинения. Кому да вярва и кого да слуша човек? Нашият турно-магурелски патриотин говори, че ние не тряба вече да изнасяме пред светът истината и че не тряба да сваляме маските на лъжливите обществени деятели, защото власите, французите, немците и др. знаят български и четат нашите обвинения. В това също време, нашият браилски приятел ни пише така:

«Чудно нещо! Аз никак не мога да си обясня защо българите и до днес още не могат да оценят своите истинни народолюбци и да ги поблагодарят по достоинството им и защо тия имат такова уважение към шарлатаните и към

народопродавците. Аз мисля, че сичкото това произхожда от следующите две причини: 1. истинно-народолюбивите, искрените, честните и непродадените патриоти изнасят на видело истината, но тая истина има такава светлост, от която ослепяват слабите очи и от която произхождат големи нещастия за развалените и за безчестните личности; 2. шарлатаните имат обичай да се подмилкуват, да лъстят на по-силните и на по-богатите, да лъжат и да кадят темян на бездушните и на безполезните идоли, а сичкото това се харесва на ония хора, които мислят само за шкембетата си и за шилтето си. Тежко и горко на нашият народ, ако той не отвори очите си и ако се не постарае, колкото се може по-скоро, да разбере истината и да оцени правото и честното! Нека говори кой що ще, а обязаността на публицистите е твърде тежка. Аз мисля, че истиннонародолюбивите публицисти са длъжни да отворят очите на заблудените и да им докажат просто и ясно, че трънът не ражда грозде и че козелът не дава мляко. Ето защо вие сте обязани да преследувате злото с крайно ожесточение и с безжалостно обличение. Ако не направите това, то и вашият вестник ще да се причисли в числото на цариградските пачаври (изключава се българското отделение на «Левант Таймс»), които се грижат само за своето лично благосъстояние. Вие тряба да говорите само една истина, защото вашият вестник се издава в свободна земя, дето не съществуват ни безусловни робове, ни журнална деморализация. С една дума, вие сте длъжни да изнасяте в своят вестник онова, щото не могат да изнесат, или щото не щат да изнесат, цариградските мъдреци. Тряба да ви кажа откровено, че когато аз зема в ръцете си някой цариградски вестник и когато разгледам неговото съдържание с особено внимание, то се моля богу да избави народът ни от тая гнила слама, от тая вредителна храна и от тая безсовестна риторика. По-добре е да се не раждат на светът подобни публицисти, защото техните проповеди убиват и последнята енергия на нашият нещастен народ.

И така, обязаността на секи честен публицист е да гони гнилото и безсовестното и да хвали онова, щото е честно, чисто, свещено и полезно, А какво видиме ние? — Марко Балабанов, който се е завзел да учи народът и който се счита за образован и за развит човек, е направил онова, щото не би направил и най-безсовестният изрод. Българският народ

зад. Подобно нещо се е случило още в Русчук, в Свищов и в Търново. Разбира се, че това явление е за нас твърде утешително. Из сичко се види, че българският народ няма вече желание да клати глава и да уважава даже и ония отчаяни глупци, които не могат да бъдат полезни не само за него, но и за себе си.

Но да оставиме о. Балабанова и да кажеме няколко думи за нашите български общини и за нашите учени въобще. Нашите учители и нашите публицисти се оплакват, че българският народ е още груб и невежествен, т. е. че тоя народ и до днес още не се е научил да цени техните заслуги и да уважава тяхното умствено развитие. Кой има право? — Ние мислиме, че правото принадлежи на нашите общини и на нашият нещастен народ, който очаква от учените големи и важни помощи. Но за тоя въпрос ние мислиме да поговориме други път.

Барон Лулчо

Независимост, г. IV, бр. 27, 20. IV. 1874 г.

[ЦАРИГРАДСКИТЕ ВЕСТНИЦИ СА ГНИЛА СЛАМА]

Човеческите сърца са направени твърде чудно! Из Браила ни обвиняват, че сме умерени към о. Балабанова и че пропущаме множество гнусни явления без критика и без явни и решителни обвинения; а из Турно-Магурел ни пишат, че сме строги към българските обществени деятели и че сме крайни в своите към тях обвинения. Кому да вярва и кого да слуша човек? Нашият турно-магурелски патриотин говори, че ние не тряба вече да изнасяме пред светът истината и че не тряба да сваляме маските на лъжливите обществени деятели, защото власите, французите, немците и др. знаят български и четат нашите обвинения. В това също време, нашият браилски приятел ни пише така:

«Чудно нещо! Аз никак не мога да си обясня защо българите и до днес още не могат да оценят своите истинни народолюбци и да ги поблагодарят по достоинството им и защо тия имат такова уважение към шарлатаните и към народопродавците. Аз мисля, че сичкото това произхожда от следующите две причини: 1. истинно-народолюбивите, искрените, честните и непродадените патриоти изнасят на видело истината, но тая истина има такава светлост, от която ослепяват слабите очи и от която произхождат големи нещастия за развалените и за безчестните личности; 2. шарлатаните имат обичай да се подмилкуват, да лъстят на по-силните и на по-богатите, да лъжат и да кадят темян на бездушните и на безполезните идоли, а сичкото това се харесва на ония хора, които мислят само за шкембетата си и за шилтето си. Тежко и горко на нашият народ, ако той не отвори очите си и ако се не постарае, колкото се може по-скоро, да разбере истината и да оцени правото и честното! Нека говори кой що ще, а обязаността на публицистите е твърде тежка. Аз мисля, че истиннонародолюбивите публицисти са длъжни да отворят очите на заблудените и да им докажат просто и ясно, че трънът не ражда грозде и че козелът не дава мляко. Ето защо вие сте обязани да преследувате злото с крайно ожесточение и с безжалостно обличение. Ако не направите това, то и вашият вестник ще да се причисли в числото на цариградските пачаври (изключава се българското отделение на «Левант Таймс»), които се грижат само за своето лично благосъстояние. Вие тряба да говорите само една истина, защото вашият вестник се издава в свободна земя, дето не съществуват ни безусловни робове, ни журнална деморализация. С една дума, вие сте длъжни да изнасяте в своят вестник онова, щото не могат да изнесат, или щото не щат да изнесат, цариградските мъдреци. Тряба да ви кажа откровено, че когато аз зема в ръцете си някой цариградски вестник и когато разгледам неговото съдържание с особено внимание, то се моля богу да избави народът ни от тая гнила слама, от тая вредителна храна и от тая безсовестна риторика. По-добре е да се не раждат на светът подобни публицисти, защото техните проповеди убиват и последнята енергия на нашият нещастен народ.

И така, обязаността на секи честен публицист е да гони гнилото и безсовестното и да хвали онова, щото е честно, чисто, свещено и полезно, А какво видиме ние? — Марко Балабанов, който се е завзел да учи народът и който се счита за образован и за развит човек, е направил онова, щото не би направил и най-безсовестният изрод. Българският народ

се бори толкова години с гърците и старае се да спаси името си и народността си от многочислените свои неприятели; а нашите учени — наместо да поддържат неговата енергия и да му покажат пример със своето постоянство и честност — продават съвестта си, безчестят народното име и полиграват се с народната светиня! Гръцкото духовенство ни проклина, патриархът ни нарича схизматици, елинските вестници ни дават съвсем незаслужени имена, х. Ставревите защитници и покровители ни затварят в темниците и изпроваждат ни в Диари Бекир; а ние сѐ още въртиме опашка пред фанариотските ахчийници, сѐ още унижаваме народът си, народността си и личностите си и дето тряба, и дето не тряба, сѐ още ходиме да се изповядаме и да се причестяваме в черковите на ония хора, които ни презират, и сѐ още се подиграваме със свещените драгоценности на народът си! Моля ви се, господине редакторе, да ми обясните това твърде печално и твърде неутешително за българският народ явление, а именно: защо по-голямата част от нашите учени, развити и образовани хора са калпави и безхарактерни? Касабов — който преди няколко години беше готов да обяви кръстов поход на сичките богати българи и да земе насила кесиите им за народополезни предприятия — се отказа от баща си и от майка си, измени името си на Касабияно, потъпка народността си и потъна в Лета; Кисимов — който едно време цедеше в чорбаджийският вестник «Отечество» очистени мъдрости, сладки думи и патриотически наставления («работѝ и се надеяй») — стана турски чиновник и захвана да пише в цариградските вестници, че чумата и холерата могат да се нарекат благодетели на човеческият род, защото отнимат животът на православните християни и не оставят ги да правят грехове: г. Иван Найденов — който принадлежи в числото на най-православните християни и който много пъти е ставал черковни епитроп — разказва на своите читатели, че гащите на Фатиме ханъм са чудотворни и че шех-юл-ислямът е помазаник божи; о. Балабанов — от когото народът ни очакваше такава голяма полза и с когото се гордееше и Клисура, и Карлово — продаде своята парижка нравственост за червен фустан и захвана да проповяда на народът ни, че истинната божа благодат се продава само в патриарханата и у истинните угодници божи (у гърците). Разбира се, че подобни явления са твърде печални. А г. Кръстович? Тоя учен мъж, когото досега уважаваше сичкият български народ, се отказа от екзархията само затова, защото неговата «дражайша половина» е гъркиня и защото неговите настоящи и бъдъщи деца ще да бъдат гърчета! Аз мисля, че само между българите се раждат подобни «уроди». Кажете ми после сичкото това — кой смее да обвинява простите българи и да ги «кори» за тяхното хладнокръвие и за тяхната апатия към общото добро? Кой смее да укорява тия прости и полуубиени хорица, когато техните предводители са така калпави и така безчестни? Най-после, кой смее да обвинява неразвитите и безграмотните български селяни за тяхната слепота, за тяхното невнимание към общото добро и за тяхното чудно безгрижие, когато даже и бившият секретарин на екзархията се отказва от своите досегашни стремления и когато даже и най-ученият българин (Кръстович) изменява своите идеи така подло и така низко? Нека говори кой що ще, а аз ще да ви кажа, че тия хора заслужават не укори и не презрение, а бесилница под самата върба на Кюлбоклук. И така, ако обичате народът си и ако ви е скъпо неговото бъдеще щастие и благосъстояние, то вие не тряба да жалеете никого, т. е. не тряба да гледате хатър ни на баща си. Вашият вестник тряба да остане хронограф за бъдъщето българско поколение и да му служи за пример в много отношения. Аз ви уверявам, че ако вашата програма и вашата метода и да се не одобряват от множество наши чорбаджии, то тия ще да се одобрят и оценят от бъдъщето младо, живо и свободно поколение, т. е. от ония български синове, които ще да дадат първото място не на жените си, не на каприциите си, не на глупостта си и не на подлостта си, а на своята свещена обязаност, т. е. на своето драгоценно отечество и свобода.»

Ние казахме вече, че писмото на нашият турно-магурелски патриотин е съвсем противоположно. Тоя родолюбив мъж мисли, че главната обязаност на секи един вестникарин е да хвали секиго. Така например, той въстава против нас и съветова ни не да нападаме, а да хвалиме нашите писатели и журналисти, защото «колкото в един град имало повече дюкяни, толкова повече се «отварял» и самият град». Чудно нещо! Чегато книжевността и журналистиката се издават и печатат не за ползата и не за

увеличението на народното знание, а за украшение и за микроскопическите самолюбийца на отделни личности! Сичкото това ни напоминава сараевският турско-сръбски вестник «Цветник» и мнението на един босанец за тоя вестник. Но най-напред ние сме длъжни да кажеме, че тоя вестник се печаташе на жълта хартия и че неговите букви бяха азиатски шарени. Веднаж между един босанец, който живял в Цариград, и между един цариградски турчин произлязъл разговор за вестниците и за тяхното разпространение в турската империя.

— А получавате ли вие в Босна нашите цариградски вестници? — попитал турчинът.

— Не получаваме — отговорил босанецът.

— А защо не получавате?

— А за какво ни са? Ние имаме в Сараево и по-хубав, и по-шарен вестник. Нашият вестник се печата на жълта хартия, а вашите на бяла.

Нашият турно-магурелски приятел продължава: «Вие закопахте в темната земя и г. Касабияна, и Сапунова III; вие викате против Найденова и против в. «Век»; най-после, вие обвинявате хората и казвате им да не пият по 350 с вино и по 140 бъчви с ракия и да не ядат пастърма, ейца и пр. А не знаете ли вие, че вашият вестник четат и власите, и гърците, и немците, и френците? Вие не гледате да се родят (?) повече български публицисти, а стараете се да ги убиете.»

Разбира се, че това обвинение е неоснователно. Ако ние обвиняваме нашите учени мъже и ако викаме против нашите журналисти, то викаме не затова, че тия се размножават, т. е. не затова, че тия растат като гъбите; а затова, че тия не познават своите обязаности и че тяхното учение или техните «писания» не отговарят на народните потребности. Ние би желали да знаеме — преведена ли е, или написана ли е досега барем една българска книга, която да отговаря на своето назначение и в която да се не срещат цели стотини безсмислици, цели хиляди граматически и типографически погрешки, даже и отчаяно незнание и невежество? Ние мислиме, че ако не сме в състояние да дадеме на народът си правилно, положително и разумно знание, то не тряба и да се подиграваме с неговите потребности и с неговите свещени предмети.

После сичките свои обвинения нашият турно-магурелски патриотин говори така: «Аз и сам зная, че българският народ няма да добие никаква полза от множество наши писатели и публицисти; но и в такъв случай тряба ли ние да ги газиме така строго и с такова ожесточение?» Идете после това и угаждайте на светът. Един ни заповядва да бъдеме строги и да не жалееме ни баща си; а други ни съветова да бъдеме деликатни и да дозволиме даже и на краставите кози да се разхождат между здравото стадо без никакви препятствия!

Сичкото това ни даде повод да поговориме още веднаж за нашите обществени деятели и за нашата безцветна литература. Както щете, а ние се гнусиме и от тия деятели, и от тая литература. Чудно нещо! Нашите по-първи хорица, нашите обществени деятели и нашите образовани мъже вървят из темнината, търсят разкобничето, мъдруват, философствуват, мислят (с петите), размишляват, правят калета на въздухът, а от сичкото това не произхожда нищо друго, освен миша попара, която не насища и която не оставя после себе си никакви последствия. Разбира се, че подобна литература е излишна за българският народ. Нам се е случало твърде често да слушаме, че българският народ тряба да бъде благодарен и за онова, щото има, т. е. че българите са обязани да насърчават своите писатели и да не критикуват техните произведения. Разбира се, че и тия мнения са китайски. На народът трябат царвули, а нашите писатели му дават гайда и съветоват го да ходи бос, да свири и да не разсъждава!

Други път повече.

Независимост, г. IV, бр. 28, 27. IV. 1874 г.

[БЪЛГАРСКО-ТУРСКАТА СТОЛНИНА РУСЧУК]

Паричко, паричко,
сладка гълъбице!
Бъл. песен

Естествоизпитателите ни доказват фактически, че сяко едно животно сънува и че сяко едно добиче има свои фантазии и свое «аз съм си аз». Така например конят прави

планове как да ритне господаринът си или как да свали юларът си и да поприпка по дворът; волът размишлява как да бодне тиранинът си или как да строши ненавистните кола; магарето сънува сочна трева и зелени поляни; кучето прави готварници и на облаците и сънува умрели коне; а човекът се смее над сичките тия ситни глупости и старае се само за умножението на своите златни търкалченца, които са укрешени с козята брада на Наполеона III.

Великите моралисти отдавна вече са убедили светът, че човекът е цар над животните, че той е господарин над сичката природа и че той употреблява своите умствени способности, своите природни дарования и своята физическа сила само за полезни неща и за благородни и възвишени цели. «Човекът стои в сяко едно отношение по-високо от животните, защото неговите цели и неговите стремления имат обмислено и разумно направление — говорят гореказаните моралисти. — Провидението е дало на човекът почти сичко, щото му е нужно за настоящият и за бъдящият живот.»

Разбира се, че и тия разсъждения, както и сичките други безсмъртни заключения на великите психологи, са основани на неопровържими факти. Ако провидението да не би играло такива важни роли в животът на човечеството, то българският народ би имал какви-годе изключителни свойства и приличал би барем отчасти на себе си; но ние видиме, че тоя народ има сичките качества, които отделят човекът от животните и които му дават право да бъде независим господарин и над себе си, и над безсмъртната природа.

За доказателства ние не тряба да ходиме далече. Хайде да земеме за пример българско-турската столнина Русчук и да пофилософствуваме над историческите, над психологическите и над прогресивните проявления в тоя град, който се счита за разсадник на образованието и на просвещението в сичкият Дунавски вилает. Представете си, че вие сте учител в едно от русчушките училища и че имате нещастие да разказвате на учениците си, че облаците не са шилтета и че на тях не спи знаменитият светия хаджи Бекташ. Вообразете си сега, че в училището ви дохожда един от ония дебели турски реформатори, които имат претенция да ги считат за европейци и които имат

обичай да се събират с умните хора и да критикуват техните науки.

— Добър ден, учителю! — казва реформаторът и изгледва и учениците, и учителят с особена важност и с пияно виражение.

— Дал ви бог добро! — отговаря учителят.

— А какво учите децата? — пита реформаторът.

— Разказвам им за облаците.

— Машалла, кахпооглу, машалла! Из сичко се види, че вие сте учен човек! Машалла, кьопсоглу! А знаеш ли френски?

— Зная малко — отговаря учителят.

— Машалла, кьопооглу! Аз ще да се постарая за твоето добро. . . А колко ти е хакът?

— Четири лири.

— Малко е.

После тоя деликатен разговор дебелият реформатор оставя училището, а самолюбивият, твърдохарактерният и честният «кьопооглу» го изпровожда до улицата с разнообразни поклони и с чистосърдечна признателност за неговите фамилиарни отношения. След малко време из Русчук се разнася слух, че Дели Мехмед или Кьор Хасан е добър турчин, че тоя турчин има добро сърце и че неговият характер обещава добри последствия. «Негово превъзходителство Хюсеин Пехлеван паша благоизволи да посети нашето училище, да изпита учениците и да им подари една скъпоценна карта, говори в. «Дунав». Негово високопревъзходителство се разговаря доста дълго време с учителите за разпространението на просвещението по Дунавският вилает и остана задоволен от техните отговори. Освен това, негово високопревъзходителство посъветова учителят на астрономията да обърне своето внимание на французкият език и да го разпространи между сичките ученици. Отношенията на негово високопревъзходителство към учителите бяха вообще дотолкова прости и безцеремонни, щото тия от сичкото си сърце помолиха бога за дългоденствието на негово високопревъзходителство.»

После сичкото това учителят — който е създаден по образът и по подобието божие и който е господарин и над себе си, и над безсмъртната природа — добива такъв остър челебелък, който е познат в Русия под име н а х а л ь н о с т ь, във Франция под име l'impudence, а

в Германия под име die Frechheit. Българите нямат нито една дума, която би имала същият смисъл и заменяват я с думата ешеклък.

Представете си сега, че вие сте владика и че във вашите ръце се намират юздите на нравствената колесница, която е назначена от провидението да кара българският народ напред и да изхвърга из тиквите ни ония нечистотии, които са се набрали във времето на фанариотското владичество, т. е. в чумовата година. Вьобразете си сега, че вие имате ферман от правителството и че вашият сан тряба да се уважава не само от ония селяни, на които вие ще да земете житото, парите, краставиците, дините и фасулът, но и от счастливите завоеватели на Дунавският вилает, които са назначени от провидението да яздят мирните и послушните Найденови недоносчета, т. е. ония благочестиви християни, които са създадени по образът и по подобието божие и които умеят да защищават енергически своето човеческо достоинство. Представете си сега, че вие влазяте в селямлъкът на пашата, че му правите темена с голямо роболепство и че му казвате «добър ден». Когато си представите сичкото това, то си припомнете виражението на всесилното правителствено лице; припомнете си острият поглед на справедливата Темида; найпосле, припомнете си нейните пълни с важност и препълнени с дълбоко значение и с плитък разум думи:

— Как вървят вашите черковни дела, деспот ефенди? — казва г-жа Темида.

— Сичко би вървяло добре, ако гърците да не би правили на народът ни всевъзможни пакости — отговаря деспот ефенди.

— На българите се запрещава вече да се карат с гърците — казва Темида.

— Вашите думи ще да бъдат изпълнени.

— А дава ли народът пари?

— Не дава. Народът е сиромах, а търговците са сребролюбиви и скъперници. Освен това, младежите не вярват в бога и не щат да ходят в черкова. Ако върховното правителство се не погрижи за преобразованието на школите, то нашите младежи ще захванат да колят и бащите си. Аз мисля, че из школите тряба да се изхвърлят ония безбожни науки, които развалят младежите и които развращават и християните, и мюсюлманите.

— Аз ще да предприема мери за изкоренението на това зло — говори Минерва и гледа на деспота ефенди с азиатско лукавство.

Сичкото това охрабрява «Христовото кадило» и то захваща да продава своите словесни овце и да купува доверието на своите физически началници. После дълги разговори и после множество добре скроени планове, Минерва заповяда на слугите си да донесат мастика и сяда да се наслаждава с негово високопреосвещенство. После осмата чашица негово високопревъзходителство захваща да фамилиарничи с негово високопреосвещенство със следующите думи:

— Ти, деспот ефенди, си голям шерєетин. Аз обичам такива хора! Подобен шейтанин аз не съм виждал ни в Анадоллукът. Ешк-олсун, кахпооглу?[1]

После тия похвали деспот ефенди излазя из конакът и приготовлява се да пукне от радост, че негово високопревъзходителство се е отнесло към него така фамилиарно; а негово високопревъзходителство заповяда на ханъмите си да му ушият кесии за ония суми, които ще да му се донесат от деспот ефенди.

Из сичкото това вие ясно вече видите, че у турците в последните няколко години са се появили големи деликатности и че нашето православно духовенство (което по неизвестни причини се нарича българско) е създадено по образът божи и по подобието божие. И така, ние умееме да защищаваме и личностите си, и своето човеческо достоинство.

Представете си сега, че вие сте чорбаджия (т. е. че вие ядете чуждите прасета без никаква отговорност) и че имате хубава дъщеря, която от своята страна обича да върти опашка пред ония хора, пред които пречестният родител плъзне като червек, без да унизи своето човеческо достоинство. Когато си представите сичкото това, то си припомнете черната брада на Абдул Рахман паша, неговият европейски бал и неговите прогресивни комплименти на «мадам уруспулар».

— Чие е онова момиче? — пита негово високопревъзходителство едного от своите блюдолизи, който се върти около него, който му гледа в очите като гладен копой и

[1] Браво, кучи сине!

в Германия под име die Frechheit. Българите нямат нито една дума, която би имала същият смисъл и заменяват я с думата ешеклък.

Представете си сега, че вие сте владика и че във вашите ръце се намират юздите на нравствената колесница, която е назначена от провидението да кара българският народ напред и да изхвърга из тиквите ни ония нечистотии, които са се набрали във времето на фанариотското владичество, т. е. в чумовата година. Въобразете си сега, че вие имате ферман от правителството и че вашият сан тряба да се уважава не само от ония селяни, на които вие ще да земете житото, парите, краставиците, дините и фасулът, но и от счастливите завоеватели на Дунавският вилает, които са назначени от провидението да яздят мирните и послушните Найденови недоносчета, т. е. ония благочестиви християни, които са създадени по образът и по подобието божие и които умеят да защищават енергически своето човеческо достоинство. Представете си сега, че вие влазяте в селямлъкът на пашата, че му правите темена с голямо роболепство и че му казвате «добър ден». Когато си представите сичкото това, то си припомнете виражението на всесилното правителствено лице; припомнете си острият поглед на справедливата Темида; найпосле, припомнете си нейните пълни с важност и препълнени с дълбоко значение и с плитък разум думи:

— Как вървят вашите черковни дела, деспот ефенди? — казва г-жа Темида.

— Сичко би вървяло добре, ако гърците да не би правили на народът ни всевъзможни пакости — отговаря деспот ефенди.

— На българите се запрещава вече да се карат с гърците — казва Темида.

— Вашите думи ще да бъдат изпълнени.

— А дава ли народът пари?

— Не дава. Народът е сиромах, а търговците са сребролюбиви и скъперници. Освен това, младежите не вярват в бога и не щат да ходят в черкова. Ако върховното правителство се не погрижи за преобразованието на школите, то нашите младежи ще захванат да колят и бащите си. Аз мисля, че из школите тряба да се изхвърлят ония безбожни науки, които развалят младежите и които развращават и християните, и мюсюлманите.

— Аз ще да предприема мери за изкоренението на това зло — говори Минерва и гледа на деспота ефенди с азиатско лукавство.

Сичкото това охрабрява «Христовото кадило» и то захваща да продава своите словесни овце и да купува доверието на своите физически началници. После дълги разговори и после множество добре скроени планове, Минерва заповяда на слугите си да донесат мастика и сяда да се наслаждава с негово високопреосвещенство. После осмата чашица негово високопревъзходителство захваща да фамилиарничи с негово високопреосвещенство със следующите думи:

— Ти, деспот ефенди, си голям шерєетин. Аз обичам такива хора! Подобен шейтанин аз не съм виждал ни в Анадоллукът. Ешк-олсун, кахпооглу?[1]

После тия похвали деспот ефенди излазя из конакът и приготовлява се да пукне от радост, че негово високопревъзходителство се е отнесло към него така фамилиарно; а негово високопревъзходителство заповяда на ханъмите си да му ушият кесии за ония суми, които ще да му се донесат от деспот ефенди.

Из сичкото това вие ясно вече видите, че у турците в последните няколко години са се появили големи деликатности и че нашето православно духовенство (което по неизвестни причини се нарича българско) е създадено по образът божи и по подобието божие. И така, ние умееме да защищаваме и личностите си, и своето човеческо достоинство.

Представете си сега, че вие сте чорбаджия (т. е. че вие ядете чуждите прасета без никаква отговорност) и че имате хубава дъщеря, която от своята страна обича да върти опашка пред ония хора, пред които пречестният родител пльзне като червек, без да унизи своето човеческо достоинство. Когато си представите сичкото това, то си припомнете черната брада на Абдул Рахман паша, неговият европейски бал и неговите прогресивни комплименти на «мадам уруспулар».

— Чие е онова момиче? — пита негово високопревъзходителство едного от своите блюдолизи, който се върти около него, който му гледа в очите като гладен копой и

[1] Браво, кучи сине!

който се хили като онзи кон, който има намерение да ухапе някого.

— Това момиче е на Селвелията — отговаря роболепното мекере.

— Бейоле уруспу, гьордюм йок шимдие кадар[1] — говори негово високопревъзходителство и облизва се като котурак или като дяда владика. Скоро после това той се приближава до г-на Селвели, който умее да защищава своята чест и който не заборавя своите човечески достоинства, и говори му:

— Твое ли е онова момиче, което играе с терджуманинът?

— Мое е — отговаря Селвели и приготовлява се да пукне от радост, че негово високопревъзходителство му оказва такова любезно внимание.

— Гледай, гледай как хубаво подскача уруспията — говори негово високопревъзходителство и чеше бутовете си.

Г. Селвели, който е създаден по образът божи и по подобието божие, се кланя на негово високопревъзходителство и оставя балът с твърдо убеждение, че множество негови престъпления ще да се опростят чрез черните очи на чедото му и че множество сиромаси ще да намерят белята си после фамилиарните любезности на негово високопревъзходителство.

Но важното е още по-после. Множество чиновници, които желаят да добият по-голяма заплата или които се боят да не изгубят местата си, се стараят така също да обърнат вниманието на негово високопревъзходителство и към техните собствени ишлици, следователно и тия изнасят своето движимо имане пред всесилното слънце и накарват това имане да употреби сичките си сили и да съблазни драгоценната или полезната подойница. Така например един от тия чиновници накарвал жената си да повдига фустанът си така, щото негово високопревъзходителство да види краката ѝ, които били обуени в бели чепичета; а други заповядал на своята мила съпружница да се приближи до негово високопревъзходителство и да му покаже своите голи (деколте) гърди и своите бисерени зъби. Разбира се, че и тия велики мъже имат човеческо самолюбие, благородни стремления, възвишени чувства и поетически души. Ако г. Пискюлиев да би имал безстрастна душа, и ако г. Пишурката да би бил правдолюбив християнин, то тия поети би трябало да оставят и Марица, и квачките настрана, и да обезсмъртят г-на Иванча Чорапчиева и неговата благоверна съпруга. Благородните стремления на тия патриотически сърца отдавна вече са заслужили великолепен паметник.

[1] Такава проститутка досега не съм виждал.

Въобразете си още, че вие сте живели в Европа няколко години и че сте заборавили турските нрави и обичаи; въобразете си, че вашето лице е хубавичко и че годините ви са още малко на брой; въобразете си, най-после, че вие дохождате в Русчук и являвате се пред светлите очи на най-първият прогресист в Дунавският вилает. Когато си въобразите сичкото това, то си предположете, че в селямлъкът на «паша ефендимиз» седят няколко души дебели законоизпълнители и че в устата им се намират големи кехлибарени мамета.

— Добър ден! — казвате вие.

— Кога сте дошли в Русчук? — пита негово високопревъзходителство, без да отговори на вашето приветствие.

— Преди три деня — отговаряте вие.

— А в кое царство сте се учили? — пита мъдрият старец.

— Във Влашката земя.

— А какво сте се там учили?

— Докторлук.

— А умеете ли да пущате кръв?

— Умея.

— Аферим, кьопооглу, аферим![1] А из кой сте град?

— Из Захара.

— Аферим, кьопооглу, аферим! И Захара захвана вече да ражда хора. А из старата Захара ли сте, или сте из новата?

— Из старата.

— А има ли в Букурещ «комети»?

— Има няколко чапкъна.

— А ти не си ли от тях?

— Аз си гледам докторлукът. Аз ненавиждам нехранимайковците.

[1] Браво, кучи сине, браво!

— Да си жив! Баща ти и майка ти имат защо да се радват! Аферим, кьопооглу!

В това също време двамина от законоизпълнителите се разговарят между себе си полегичка, но бъдущият доктор чуе разговорът им.

— Това момченце едно време е било д о б р о з а р а б о т а — говори единът.

— И сега не е за изхвъргане — отговаря другият.

Разбира се, че образованият гяурин слуша сичкото това и оставя достойните за уважение личности, без да унизи своето човеческо достоинство. След малко време в официалният вестник «Дунав» се появляват следующите редове: «Негово високопревъзходителство прие едного от българските ученици в Букурещ и разговаря се с него доволно дълго време. Негово високопревъзходителство насърчи ученикът и посъветова го да се труди и да бъде полезен и за себе си, и за господарството. В това време при негово високопревъзходителство се намирали още разградският каймакамин и председателят на съдилището, които така също дали на българският младеж няколко добри съвети.»

И така, българите живеят в рай и не унижават своето човеческо достоинство.

Разказват, че преди малко време из Европа се върнало в Русчук едно турче, което, щом излязло на русчушката скеля, казало така:

— Аз мислех, че нашите турци са променили барем една част от мозъкът си. . . Аз не мога да живея между тия варвари. . .

Причината, която накарала това турче да изрече тия думи, е била същата, която е накарала и нашият честолюбив захаралия да защищава своето човеческо достоинство.

Независимост, г. IV, бр. 29, 4. V. 1874 г.

[АКО КИРИЛ И МЕТОДИЯ ДА БИ ИЗЛЕЗЛИ ИЗ ГРОБОВЕТЕ. . .]

Ако българските равноапостолни братия Кирил и Методия да би излезли из гробовете и ако да би попогледали в какво състояние се намират ония народи и народности, които тия едно време са се старали с такава чиста любов и с такава душевна искреност да образоват, да развият и да просветят, то би заплакали от жалост и изново би се скрили в своите темни убежища, които успокояват сяко пламенно сърце и сяко велико предприятие.

— Напразни са били нашите трудове, напразни са били нашите съвети, напразни са били нашите проповеди — би казали тия. — Ние претърпяхме големи мъки и извънредни страдания за благосъстоянието на тоя нещастен славянски народ, комуто днес Тарас Шевченко пее:

Німець скаже: «Ви монголи».
«Монголи! Монголи!»
Золотого Темерлана
Онучата голі.

Німець скаже: «Ви слав'яне»
«Слав'яне! Слав'яне!»
Славних прадідив великих,
Правнуки погані!

И комуто Кукулевич-Сакцински е написал следующата епиграма:

Slavjani, slavjani.
Vi narodah sluge!
Vi čuvaru carstvah,
A drugovi tuge![1]

Тежко е да гледа човек на ония развалини, за благосъстоянието на които е той употребил сичките свои сили, сичката своя младост, сичките свои умствени способности и сичката своя енергия! Когато ние преведохме евангелието на славянски език и когато отидохме да проповядаме Христовото учение между младият и дровитият славянски народ, то имахме голяма вяра в неговото славно бъдъще и големи надежди за неговото умствено и материално благосъстояние. А какво видиме днес?

Най-старата (по думите на московските православнейши славянофили) славянска сестра, от която младите и неопитните Хомякови орлета очакват извънредни помощи,

[1] Славяни, славяни! Вие — слуги на народите! Вие, пазители на царствата и приятели на тъгата!

нелицемерна любов и крайна преданост, е седнала на Страстният булвар да ниже безсмъртен гердан на Австро-Унгария и да съставлява чудотворен елексир за целостта на безсмъртната турска империя! Разбира се, че старите славянски кральове, велики князове и «думни боляри» никога не би направили подобна глупост. Чудно нещо! Онова, щото се е считало в старите времена за престъпление и за предателство, в днешните времена се принимава за благодеяние на човечеството и за гордост на потомството. Старите московски царьове и «думни боляри» се хвалеха със своите походи против «поганных татар» и със своите победи над «безверного турка», а сегашните славянофили и «иже с ними малыя и великия» се гордеят със своите рязани приятели и с тяхната бъдъща нравственост; старите и родолюбивите московци се смееха над немските хитрости и разказваха на децата си, че «русские православные люди не ставят ни в грош коварного немца»[1], а днес г. Катков «с братьею», жертвува 27 милиона славяни за любовта на Хабсбургската династия и за сватовството на «Моск. ведомости» с мастера Деака; най-после, в старите времена старата сестра се е грижела не само за себе си, но и за своите еднокръвни и едноверни братия; а днес даже и най-чедолюбивото нейно отроче «Биржевые ведомости» се напинат из сичките си жили да уверят светът, че пангерманизмът е възможно, даже и свършено дело, а панславизмът е утопия, защото берлинските немци имат орльови нокти и криви клюнове, а петербургските руси не са нищо друго освен достойни унуки на «великите Шевченкови прадеди». Нека говори кой що ще, а ние ще да кажеме, че по длановете на мастера Деака тече по-малко славянска кръв, нежели по страниците на «Московские ведомости».

А какво тряба да кажеме за ония наши славянски деца, които носят название поляци и които разказват на светът, че са назначени от самото провидение да станат ръководители на славянският напредок и защитници на бъдъщата славянска цивилизация? Тия нещастни деца са още по-безнадеждни, още по-жалостни и още по-дрипави. В това също време, когато полските предводители и прогресисти се обещават пред светът да воскръсят паднalите славянски народности и да им дадат нов живот и ново щастие, то техните «ангели хранители», т. е. техните нещастни братия селяни са черни робове на папските нунции, на манастирските пиевици и на самите прогресисти. А какво добро може да очаква човек от оная народност, за която равенството е празна мечта и за която човеколюбието се състои в угнетението на слабият и за унижението на безпомощният?

[1] Руските православни хора не дават пет пари за коварния немец.

Да кажеме сега няколко думи и за нашите чехо-моравци, които в последните няколко години са оглушили светът със своето народолюбие и които са ни направили в земята си такова множество черкови. Тия наши деца живеят в онова чудно господарство, което обича да говори много, да се хвали още повече и да живее за «бог да прости». Разбира се, че козата ражда ярета, а овцата агнета. Ако вие да би послушали чехо-моравските патриотически оди и ако да би погледали на чехо-моравското хоро, то би трябало да си въобразите, че г. Палацки е открил Америка, че г. Ригер е уловил славянското щастие и че златна Прага е станала славянски Ерусалим; но щом погледате на самата действителност с трезво, т. е. с непоетическо око, то тряба да се уверите тутакси, че сладкозвучните песни не раждат зрели плоди и че патриотическите здравици умират скоропостижно. И наистина, каква полза са принесли на чехо-моравският народ ония дългогодишни патриотически борби, в които най-главните роли са играли различни патриотически песни, всевъзможни «здравици», няколко хиляди бурилки с пиво, стотина строшени глави и кралевските комисари? «Чехите не щат да идат на господарственото събрание, чехите ще да идат на господарственото събрание.» В тия няколко повтаряния се заключава сичкият чешки хероизъм и сичката чешка енергия. Разбира се, че «лозе не ще молитва, ами иска мотика».

За словаците ние не щеме нито да говорим, защото от тая народност, която е оставена да се бори сама с няколко чужди стихии, твърде скоро ще да останат само едни развалини, т. е. само мъртви скелети.

А какви чудеса произхождат между ония славянски племена, които се наричат хорвато-сърби и които имат голяма наклонност да вардят чуждите царства и да преследоват един другиго с отчаяна ненавист и с крайно ожесто-

чение? — Ние свободно можеме да кажем, че тия славяни са достойни за оплакване. Сърбите и хорватите, които са един народ, които говорят един език и които имат в буквален смисъл еднакви нрави и обичаи, и до днес още не могат да се излечат от своите стари глупости, които са били най-главната причина на техните досегашни и днешни страдания и неволи. Звонимир, Душан, католицизмът и православието са изградили доволно яка стена между братското споразумение на тая народност (или на тия народности) и произвели са оная непростителна глупост, от която страдаят не само сърбо-хорватите, т. е. която е погубила и множество други народи и народности. От друга страна, ние видиме, че между сърбите и техните еднородни братия в Австро-Унгария, в Далмация, в Босна, в Херцеговина, в Черна гора и пр. произхожда такова отчуждение, такова идиотическо невнимание и такива безцелни препирни, които са в състояние да накарат и най-хладнокръвният човек да дойде до отчаяние. Даже и немците — които отдавна вече са оставили своите племенни отличия и своите религиозни верования настрана — не могат да отворят техните очи и да ги накарат да познаят своите интереси и да обезпечат своето бъдъще.

Да видиме сега какво правят нашите най-стари деца, които едно време ни посрещнаха с такава любов и които се постараха да разпръснат нашето учение по сичките славянски страни. Положението на тия наши деца е най-печално, най-тежко и най-гнусаво. Българите бяха забравили даже нашите имена и нашите някогашни заслуги, чегато ние сме били най-главните виновници на техните прошедши и настоящи нещастия! Кажете ни, молиме ви се, заслужили ли сме ние такова пренебрежение, такова хладнокръвие и такова убийствено невнимание? Когато ние изорахме и засеяхме българската нива, то се надеяхме да принесеме извънредна полза не само на българите, но и на сичкото славянство въобще. А какви плодове се родиха от нашите трудове и каква жетва дадоха нашите мъки, страдания и кървав пот? Ако погледате с особено внимание на българския народ и на неговите първенци, то ще да се уверите доволно лесно, че нашата пшеница е дала бучиниш, че нашият ечемик е дал щир и че нашият кукуруз е родил щавунек. Кой продава народността си и кой променява бащиното си и дядовото си име? — Българите. Кой плаче над чуждите гробища и кой чете молитви на чуждите богове? — Българите. Кой се смее над родителските чувства на майка си и кой плюе в очите на баща си? — Бившите български редактори. Кой безчести българското име и кой се подиграва с най-свещените предмети на народът си? — Настоящите български редактори (гл. в. «Век») и българските учени историци (гл. г-на Кръстовича). Кой става емак и с кого другите народи и народности кърпят своите съдрани дрехи? — С българите. Кому са захванали да се смеят и най-последните цигани? — На българите. Кой помага на агарянците да газят голият и босият български народ и кой продава верните синове на България на най-яростните славянски и християнски неприятели? — Българските първенци. Кой продава децата си за една лула тютюн или за аферим кахпооглу? — Българските предводители. Кой продава совестта си, честта си, името си, гробът на баща си, костите на майка си и прахът на дяда си за червен фустан и за вапцани вежди? — Българинът. Около един милион българи са се овласили, около петстотин хиляди българи са се огърчили, около двесте хиляди българи са се потурчили (тая цифра тряба да се помножи на пет), около сто хиляди българи са се оциганили, около петдесет хиляди българи са се оцънцарили. С една дума, ако погледаме на днешните Симеонови и Борисови унуки, то тряба да се скриеме колкото се може по-скоро в гробът и да благословиме и Шевченка, и Кукулевича-Сакцински и с двете ръце. . .

— Какво сте се пак там разбърборили? — ще да ни попита един от ония наши велики патриоти, които се считат за «помощници и покровители» на българският народ и които обичат да носят на гърдите си различни декорации и за някакви си никому непознати заслуги.

— Не ние бърбориме, а св. Кирил и Методия — ще да отговориме ние. — Желаете ли да ви обясниме малко попросто съдържанието на гореприведената проповед от славянските равноапостолни братия Кирила и Методия? Ако желаете, то слушайте!

По думите на славянските светители, вам ще да се простят и най-тежките грехове, но не и вашето хладнокръвие към народността ви. Ще да преминат цели хиляди години, а от вашето име ще да се гнусят сичките честни и неокаляни живи същества, за които народността и кръвта не са

празни звукове. Освен това вас ще да проклинат и вашите собствени деца, които сте вие оставили в пренебрежение и които сте научили да презират народът си, народността си и името на бащите ви. По нашето мнение, секи един човек е обязан по-напред от сичко да защищава своята народност и да научи своите деца да бъдат честни, родолюбиви и свободни граждани. А какво се върши у нас? Д-р Протич и д-р Атанасович, които, по неизвестни причини, се считат за предводители и ръководители на българския народ, са оставили даже и своите собствени деца без народно развитие и без национално самолюбие; г. Кръстович и о. Балабанов, които се считат, така също по неизвестни причини, за пътеводящи звезди на българският напредок, се подигравват с народът, плюят на неговите храмове, тъпчат неговите божества и презират неговата свещена воля за червен фустан или за «аферим кьопооглу»; някои от нашите духовни архипастири, които се считат, така също по неизвестни причини, за разсадници на образованието и за ръководители на българското нравствено движение, се щурат като въртоглави овце и не знаят нито де стъпят, нито какво искат, нито кого ръководят. Нека св. Кирил и Методия ни дойдат на помощ и да ни дадат ум и разум! Който не знае български, той не е българин! Клекнете, братия, на колена и помолете се на нашите равноапостолни просветители да избистрят нашите славянски кратуни и да излечат нашите болни мозъци! Помолете им се да ни дадат повече честност, повече родолюбие и помалко душевна пустота. Помолете им се да ни избавят от нашите «само нам свойствени страсти», които ни не дозволяват да се споразумееме и които ни не дават да гледаме един дргиму в очите и да считаме и най-сиромахът за наш брат и приятел! Най-после, помолете им се да ни избавят от чорбаджилъкът, от инатът и от крайната глупост. . . Славяни, славяни!

Независимост, г. IV, бр. 30, 11. V. 1874 г.

[БЪЛГАРИТЕ ДРЕМЯТ ОТ ДЪЛГИЯ И СЪНУВАТ ЕКЗАРХИАЛНИ НЕЗАВИСИМОСТИ]

Цариград, 2 майя

Искате ли да ви кажа какво правиме и с какво се занимаваме? Турците пият от утринта до вечерта и от вечерта до утринта; гърците подличат от пладне и до полунощ и от полунощ до пладне; европейците съблачат светът и наяве и насъне и викат из сичкото си гърло против ония безпокойни личности, които говорят за гнилостта на турската империя и които не съчувствуват на правителствените глупости; а българите дремят от дългият, сънуват екзархиални независимости, прогресивни движения, висши образования и пр., и пр., и пр. С една дума, сички се намираме на работа и сички събираме богати плоди от своите трудове. Даже и о. Балабанов се съзнава вече, че нашата екзархия е захванала да принася полза на народът и че тоя народ се привезва към нея сѐ повече и повече; но когато работата дойде до кесиите ни, то нашият патриотизъм се изпарява «яко дым от лица огня» и ние се отказваме и от бога, и от Амона. Ние искаме от екзархията твърде много, ние очакваме от дяда Антима някакви си баснословни благодеяния, ние полагаме на българското духовенство големи надежди; но, питане е, може ли това духовенство да се храни, да прави благодеяния и да помага на гладните, когато Калифорния е от Ортакьою така далеко и когато екзархията не е още добила наследство от баща си, т. е. мушии в Басарабия и маслинени градини на остров Хиос? Аз мисля, че когато един народ желае да има свои независими архиереи, то тряба да се погрижи и за материалното благосъстояние на тия архиереи и да ги не оставя да стават за смях на светът. Аз ви разказвам сичкото това само затуй, защото имам г о л е м и и в а ж н и причини. Ако имате доверие към мене, то аз тряба да ви явя, че в касата на екзархията доволно често произхождат миши седенки и че нашите честити архипастири още по-често остават без счупена пара. Както щете, а ние сме несправедливи и доволно чудни хора! «Ние се избавихме от фанариотите, а влязохме в ръцете на други изедници», говорят нашите велики патриоти и радват се на своето

остроумие. А из сичкото това се види, че когато нашите българи са добили желание да се отделят от Фенер и да добият свое народно духовенство, то тия са мислили, че българските народни хора не тряба нито да ядат, нито да пият, нито да се облачат. Но да оставиме тая приказничка за други път.

Руско-турското приятелство не е нито празно въображение, нито воздушна стена, нито «сокак-лакърдъсъ».[1] Великият везирин Хюсеин-Авни паша получи тия дни руски кръст, защото неговите всемирни заслуги са доволно големи и защото неговата персона е достойна за особено внимание. Но както и да е, а Хюсеин-Авни паша отсега нататък ще да носи на шеята си онзи кръст, който е задушил такова множество правоверни мохамеданци и който е смазал старата слава на полумесецът. Сиромаси турци! Ако тия нещастни хора поживеят още малко време на тоя свят, то ще да се намерят и такива чудни приятели, които да им окачат на вратовете по един клопотар. Това време не е далече.

Комисията, която е припозната вече от правителството и която е обязана да събере гласоподаванията в смесените епархии, ще да захвана своите действия след няколко деня, ако патриархът и да не принимава в това безпристрастно дело никакво участие. Разказват, че сичкото това е станало причина да произлезе между в. везирин и патриархът голямо охлаждение. Тряба да ви кажа и това, че патриархът се приготовлява да прокълне сичките българи и техните защитници (?). Тежко и горко на онзи началник, който мисли с подобни средства да уварди своята власт и да съхрани своето могъщество! Множество факти ни доказват, че гърците са изгубили и последнята капка от здравият смисъл и че през техните глави, като през ръшето, преминува твърде рядък дух. Мнозина говорят, че Сърбия е добила от турските държавни мъже само едни обещания. Но за това дело аз имам намерение да ви пиша други път.

×

Независимост, г. IV, бр. 30, 11. V. 1874 г.

[1] Уличен бърборко.

[ЗА МИХАЙЛОВСКИ НЯМА ВЕЧЕ НИЩО СВЯТО]

Цариград, 2 майя

Три деня вече стават откакто съм аз пристигнал в столнината на негово императорско величество наследникът на пророкът, царят над сичките царьове, владетелят на няколко хиляди жени и пр., и пр., и пр. и днес бързам да преваря вашият редовен дописник и да ви съобщя някои и други сведения, които аз можах да добия в това кратко време относително тукашните наши работи. Разбира се, че от сичките тия работи мене най-много интересуваха работите на екзархията и затова аз от сичкото си сърце желаех да се науча как тия вървят. Но когато аз предложих своят прост провинциален вопрос на едного от своите приятели и когато получих неговият метафорически отговор, че тия работи вървят според времето и според кефът на агите; то направих заключение, че нашата екзархия не е нищо друго освен метеор, а дядо Антим нищо друго освен календар. И наистина, в последньото време екзархията е преминала през толкова фази, през колкото не е преминувала и самата месечина.

— Какво да се прави? — говорят нашите цариградски патриоти. — Времето е такова.

— Да, такова е, пролетно е, непостоянно е — отговаряме ние, ако и да желаеме да се известиме какво се е извършило в последньото време.

Да ви разкажа какво. Дядо Антим е подал тия дни такрир на Рашид паша, т. е. на министърът на вънкашните дела, с който моли правителството да заповяда на гърците в Солун, в Серес, в Костур и в другите градове по Македония да дадат по една от тамошните черкови на ония българи, които би поискали да се съединят с екзархията. А в екзархията са извършени следующите реформи: г-н Георги Груев е принят за главен писар в екзархията, а брат му Яким ефенди е повикан за капу кехая. Щат ли да имат тия две личности някакво влияние върху фазите на екзархията, аз не зная, чух само, че откакто Г. Груев е станал писар на екзархията, то много работи са се турнали на по-добър ред. Правителството ще да изпълни молбата на дяда Антима тутакси, щом се оправи времето (?).

Но дорде се оправи времето и дорде дойде кефът на Рашид паша, то слушайте да ви разкажа и други неща. Вие познавате вече преводачът на Телемаха, сладкото перо на в. «Право» и авторитетът (в нашата литература) на в. «Читалище», т. е. вие познавате г-на Михайловски, който служи в министерството на (против) просвещението и който е цензор на българските книги. Тоя човек (да ме прости човечеството, че аз наричам и Михайловски човек!) е изгубил и оная своя последня капка совест, която го е накарвала досега да се нарича българин и която му не е позволяла да се занимава с явно шпионство. Днес Михайловски е вече потомец на Тамерлана и един от ония безсовестни, бездушни и безсърдечни шпиони, които за една лула тютюн са способни да продадат даже и децата си. За Михайловски няма вече нищо свято. Преди няколко време той обявил пред правителството, че сичките цариградски български общества са бунтовнически комитети. По тая причина министерството на полицията повикало настоятелствата на «Македонската дружина», на «Благодетелното братство» и на «Читалището» да отговорят на следующите четири вопроса: 1) Какви са тия дружества; 2) Какво тия работят; 3) Каква е тяхната цел; и 4) От какви хора са тия съставени. На тия безсмислени вопроси е отговорил г. Драган Цанков, който е избран за председател на цариградското читалище и който действително заслужава името достоен патриотин. Неговият отговор е бил като хрян за носът на Хамди паша. Настоятелствата се отпуснали, но клеветите на Михайловски се повторили и министърът на полицията е заповядал пак да се викат тия настоятелства, за да дадат изяснения за някои си работи, които са тия извършили без знанието и без позволението на правителството. Ще видиме какви са тия работи!

Но Михайловски е направил още и друга една подлост. В последньото време печатарското дружество е издало две книжки, които българският цензор прегледал, одобрил и позволил да се напечатат. Когато книгите излезли вече на свят и когато са изминали цели 40 деня, то Михайловски обявил в министерството на просвещението, че при краят на едната книга са приложени във времето на ревизията още няколко реда, които той не бил прегледал. Дружеството изрязало редовете и мислило, че с

това ще да удовлетвори безсмислената каприция на цензорът, който — ако тия редове и да не били противни на правителството — искал да покаже своята власт и сила, или, по-добре да кажа, своята татарска подлост. Но и това не удовлетворило шпионинът. Той протестувал против изрязването на редовете и поискал да се накажат виновните. И така, днес преводачът на книгите и двама от управителите на дружеството се намират под съд, и, както се види, ще да навлекат на себе си сичката строгост на турските закони (?). Подир сичкото това аз няма вече що да кажа за г. Михайловски, а само ще да го заплюя и ще да мина да ви разкажа и друго едно доста приятно нещо.

Из пътят си до Цариград аз видях да стават по селата такива страшни насилия, които, ако да би ги описал, то би ви настръхнала косата; но в едно село мене ми разказаха и такъв един скандал, който още веднъж ми доказа, че теглото е дадено само за ония хора, които са юнаци само да търпят, защото които са юнаци да се бранят и да бият, за тях никакво тегло не съществува. Мидюринът на едно село тръгнал една вечер да пообиколи махалата Бяла река и като видял няколко снажни и хубавички селянки, поискал да се поешеклендише с една от тях. Жените, които, види се, яко-яко не поплювали на ръцете си, грабнали сяка една по една сопа и, под предводителството на трите свои другарки Пена Петлето, Дойка Орлето и Лила Раянова, метнали такъв един бой на своят куртизанин, щото днес това куче лежи повито с пресни агнешки кожи и охка от искрена и пламенна любов. Иди сега и недей сваля шапката си пред тия наши селянки и недей им казва «да сте живи!». Аз мисля, че ако да би имало в Цариград такива Петлета и Орлета, то даже и Михайловски би станал човек.

—У—

Независимост, г. IV, бр. 31, 18. V. 1874 г.

[И В БОЗАДЖИЙСКИТЕ КОТЛИ СЕ РАЖДАТ ДЪЛБОКИ МИСЛИ И ИЗВЪНРЕДНИ СЪОБРАЖЕНИЯ]

О-о-о-о-о-о-о-о! Ние сме големи хора, ние сме знаменити патриоти, ние сме славни мъже, ние сме мъдри личности, ние сме всезнающи философи, ние сме всевидещи Аргуси, ние сме Хитри Петри, ние сме Разумни Радойовци, и пр., и пр., и пр.

Ако ни не вярвате, то ви молиме да свалите конската глава от рамената на един от най-знаменитите наши патриоти (т. е. доктори), да разгледате нейният мозък малко по-внимателно и да се уверите, че и в бозаджийските котли се раждат дълбоки мисли и извънредни съображения.

О-о-о-о-о! Ние сме хитри, умни и родолюбиви хора!

Преди няколко недели един от тукашните банкири — който се занимава с доволно съмнителни занятия и който е успял да накраде доволно големи суми и с честни, и с безчестни средства — се беше изразил, че ако «богатите човали» получават из Росия медали (декорации) и похвали по неизвестни причини, то и кредиторите на циганките не тряба да бъдат заборавени, защото и тия се стараят да напълнят касите си, да отхранят жените си и да отгоят телците си.

— Аз не желая вече да бъда член на «Добродетелната дружина» — казал той, — защото нейните настоятели събират хорските пари само затова, за да се хвалят пред светът със своите благодеяния и да получат медали из Росия. Тия несправедливости не могат вече да се търпят! Аз съм дал повече и от докторите, и от настоятелите, и от благодетелите, а никой не мисли за мене! Не можаха ли да ми дадат барем едно малко медалче?

Разбира се, че ако на тоя свят да би съществувала справедливост, то родоначалниците на фараонското племе — което ще да наследи «Хану Аврам» по някакви си фалшиви акти — би трябало да направи няколко конски петала и да ги окачи на една келява шея. (Ние се чудиме как дядо Маринчо се е решил да стъпи в компанията на тия шерефети?) Разказват, че от тая гнусна история се е възползовал само горереказаният цигански кредиторин, защото той е земал «безгрешно обезпечение» и от едната страна, и от другата, т. е. и от фараоните, и от истинските наследници на покойният. Разбира се, че подобни търговци са достойни за сяка награда, а православна Росия и до днес още се не решава да им даде барем по една пиринчена медал «за храброст»!

А знаете ли защо ви разказваме сичкото това! Слушайте! На 11 мая беше денят на славянските равноапостолни братия Кирила и Методия, а тоя ден е свещен за секи чествен българин, за сяка родолюбива душа и за сяко чувствително сърце. С една дума, през тоя ден никой не работи, никой не отваря дюгянът си и никой се не занимава с базиргянски афери. Под име «никои» ние подразумяваме сичките честни и родолюбиви българи и славяни. Да видиме сега какво правят ония ясни светила, които са избрали сами себе си за предводители на народьт ни и които накарват простите смъртни да им се кланят, да ги почитат и да се молят «в капелата» за тяхното благоденствие. Нашите читатели са прочели вече във вестникът ни, че букурещките патриоти се бяха решили да празнуват паметта на българските равноапостолни братия Кирила и Методия тържествено. Тия избраха между себе си няколко души разпоредители, които се постараха да увеличат тържеството и които заказаха банкет в градината на Оплера. Сичко вървеше благополучно. Даже и няколко души от почтените «шкембеджии» бяха земали билети и обещали се бяха да участвуват на горереказаното тържество. Но о, чудо чудес! На 9 мая из градът ни се разнесоха призователни писма от нашата осмочленна «Добродетелна дружина», в които се канеха «сичките добри подойници» да заповядат на 11 мая, по 7 часът вечерта, в българската черкова, защото тая мъдра «Дружина» се е решила вече да даде сметки за своето троегодишно неограничено управление и защото нейните «мазни» настоятели имат желание да съберат още някоя пара за бъдущите свои велики подвиги. На 11 мая по седем часът вечерта! Да се чуди ли човек, или да се мае? И тия хора се не срамуват да говорят за споразумение, за братска любов и за съгласие; и тия хора се не срамуват да наричат «вагабонти» даже и ония личности, които жертвоват и трудовете си, и здравето си, и животът си за благосъстоянието на българският народ; най-после, и тия хора се не срамуват да се представляват

пред чуждите народности като български представители и да се хвалят със своите велики пожертвования! Какви са тия пожертвования? Де са тия пожертвования! Кому са познати тия пожертвования? Когато един човек няма срам и очи, то той е в състояние да се нарече и даже Юпитер. Искате ли доказателства?

Секи из вас вече знае, че в градът ни, от някое време насам, се намира сръбският княз Милан Обренович. Разбира се, че тукашните българи бяха обязани «отчасти» да се представят на князът и да го поздравят от страната на своите ромънски братия. По тая причина тукашният сръбски агентин, г. Цукич, изпроводи до дяда владика едно тескере, в което го помоли да земе със себе си няколко души от по-първите тукашни българи и да ги представи на негова светлост. Дядо владика — който мисли, че само ония личности са българи, които имат големи шкембета, тлъсти пъпове и по няколко конски торби с бешлици — повикал достойните настојтели на «Добродетелната дружина» и заповядал им да облекат своите униформи, да окачат на шиите си своите заслужени «за храброст» медали (кавалери) и да си приготовят очите. Казано, направено! Дядо владика земал евангелието в ръка и повел след себе си няколко фракове и една конска глава. Тряба да ви кажеме и това, че между тая българска, народна, национална, славянска и патриотическа депутация се е намирал и кир Черленти. Ние отсега още знаеме, че вие няма да ни повярвате.

— Как! Черленти представлява българският народ! Черленти излазя пред сръбският княз заедно с българската депутация! Нема Черленти е българин? — ще да извикате вие.

— Добродетелните членове на още по̀ «Добродетелната дружина» са в състояние да направят и по-големи чудеса — ще да отговориме ние. — Ако ние нямаме д о с т о й н и представители, т. е. ако нашият народ няма достатъчно число тлъсти шкембета, гиздави брадлета, маслени очи, дълбоки дипломати и дресировани кавалери, то гърците имат пълно право да ни представляват и да говорят от страната на нашето име. Подобни безобразия не са се случвали и в циганското царство.

Но да оставиме това и да продължиме своят разказ. Нашата «Добродетелна дружина» не е давала сметки за

своите действия цели две години, следователно тя е направила в денят на св. Кирила и Методия твърде голям подвиг и ние нямаме право да ѝ туряме под носът хрян и да я кадиме със смрадлика. А знаете ли защо «Добродетелната дружина» се е решила да направи тоя важен подвиг именно на 11 мая? Това се е случило по три причини: 1. да не е и кака Цона с момите, т. е. да не са и нашите дебелчовци с хората; 2. да не идат на събранието им някои нехранимайковци (нехранимайковци се наричат ония българи, които нямат повече от 2000 австрийски жълтици и които не са настоятели на «Добродетелната дружина»); 3. да бъде сичко шито и крито, т. е. да не знаят техните грехове ония прости смъртни, които не са принимали участие в процесът на Аврама Георгиева или в процесът на ония фараонски дъщери, които нямат нищо общо с българските просветители Кирила и Методия.

Но да оставиме шегата настрана. Ние никак не сме в състояние да си обясним произхождението на ония чудни комедии, които се разиграват почти ежедневно от нашите «осмоглави» добродетели и които имат доволно детински характер. . .

— Българите не дават пари, българите са равнодушни към нашите обществени предприятия, българите не дохождат в нашта «капела», българите не принимават участие в нашите подвиги — говорят благочестивите наши дебелчовци, т. е. безчестят народът си съвсем напразно.

Тряба да кажеме и това, че настоятелството на тая прокопцана «дружина» не се е променяло цели три години, ако уставът и да му запрещава да прави това. А каква е причината? Тая причина, по думите на един твърде почтен тукашен търговец и член на «Дружината», се заключава в следующето. Настоятелите се боят да не паднат и да не изгубят своите безгрешни доходи.

— Какви доходи? — ще да извика конската глава. — Не знаете ли вие, че капиталите на «Дружината» се намират в бонове?

— Знаеме — отговаряме ние, — но тия бонове доволно често се турят в банката като гаранция за арендуемите от Петра или от Павла мушии.

— Ние сега-засега сме длъжни да бъдеме осторожни, защото «Добродетелната дружина» се располага вече не

с 60 000 франга, а със 140 000 — говореше преди малко време един от настоятелите на «Дружината».

И така, парите са най-главната причина, която ни стои на път и която ни не дозволява да се споразумееме и да бъдеме полезни на народът си. Ние сме твърдо уверени, че ако да не би били тия пари, то би се случили две твърде важни променения: 1. някои от настоятелите на почтената «Добродетелна дружина» би се отказали от своето българско произхождение и г. Черленти не би дързнал вече да представлява българският народ; 2. «Добродетелната дружина» би приняла такава форма, каквато се изисква от сяко едно чевеколюбиво общество, и не би служила за източник на различни неудоволствия и раздори. Разбира се, че сичкото това ни дава пълно право да кажеме, че капиталите, които се намират в ръцете на тая «Дружина», би трябало да се турят в някоя банка и да се даде край и на безсмислените раздори, и на явните злоупотребления, които не принасят чест ни на народът ни, ни на нашите народолюбиви личности.

Преди два месеца г. Иван Адженов обяви във вестникът ни, че ако добродетелните настоятели на «Добродетелната дружина» не дадат точни сметки за употреблението на чуждите капитали, то той ще бъде принуден да предприеме против тях решителни мери. Сичкото това накара горереказаните настоятели да се съберат (сами), да се изберат за настоятели изново (сами) и да дадат един другиму твърде чудна сметка за своите действия (сами). И така, осем души палят, осем души гасят, осем души свирят, осем души играят, осем души пият и осем души плащат! Идете после това и говорете, че са криви младежите и че благоразумните настоятели на «Дробродетелната дружина» са безкористни и нелицемерни обществени деятели!

Парите в банката, парите в банката! Доста сме лъгали вече светът. Вие казвате, че младежите желаят да земат капиталите на «Дружината» и да ги изядат, следователно ваша милост сте длъжни да ги защищавате за бъдъщите потомства. Стига сте лъгали! Парите в банката! Боновете в банката! Както Спиро е изял (?) казанлъшките пари, така и вие ще да изядете търновската болница! Парите в банката, дорде не е станало късно!

Независимост, г. IV, бр. 31, 18. V. 1874 г.

[ПАРИТЕ В БАНКАТА!]

Един наш приятел ни разказваше преди няколко деня, че българите и до днес още не са се научили да гледат малко по-сериозно на своите обществени дела, т. е., че тия и до настоящата минута се подиграват със своите свещени предмети и със своите сериозни обществени потребности. Истина ли е това? Денят на равноапостолните братия Кирила и Методия ни доказа още веднаж, че между българското стадо се намират доволно голямо количество крастави кози, които не е в състояние да излечи ни монополският тютюн, ни сливненското амфие, ни плоещкият катран, ни дряновата тояга.

— Аз мисля — говореше горереказаният наш приятел, — че тия кози тряба да се одерат, защото тяхната проклета болест може да зарази и най-здравите мозъци. Това заключение не ще никаква критика. — Абе, байо Никола, хайде да идеме в черкова. Днеска е св. Кирил и Методия, казвате вие. «Иди ти повграга със своя Кирил и Методия!» — отговаря байо ви Никола и отива да излъже някоя селянка и да ѝ земе орехите за своята шарлаганджийница. — Абе, дядо Таньо, хайде да идеме в черкова и да прославиме денят на св. Кирила и Методия — казвате вие. «Да. . . и тебе, и на Кирила и Методия», отговаря дядо ви Таньо и отива да продава своите трилитрени оки хляб на глупавото човечество. А нашите плоещки патриоти слушат сичкото това и прощават великодушно и бая Никола, и дяда Таня!

— А защо вие не наказахте тия мръсници и защо им не доказахте, че тоягата е създадена за «хайванчетата» и че честните хора не дозволяват на тия «хайванчета» да ритат тяхната светиня? — питате вие.

— Тия са богати хора — ви отговарят народолюбивите миротворци с твърдо убеждение, че богатството е такъв един аргумент, който покрива с панцирна риза плещите даже и на най-подлото животно.

Чудно нещо! Ако вие да би казали някоя неприлична дума за турските свещени предмети, то турчинът би ви изтърсил червата за едно мигновение; ако вие да би докачили религиозните верования на някой ромънин, то вашето семейство би било принудено да ви наложи с пресни овчи кожи; ако вие да би казали лошава дума за руските свещени личности, то би отишли в Сибир да се борите с

белите мечки; най-после, ако вие да би докачили свещените предмети на някой европеец, то би изпитали тежката десница на законите и научили би се ум и разум. А какво се върши у нас? Вие почитате бая си Никола или дяда си Таня и отивате да ги пригласите да участвуват във вашето тържество и да прославят имената на ония безсмъртни мъже, които се почитат не само от българите и от славянските народности, но и от сичкото разумно и честно (магаретата се изключават из това правило) човечество; а тия словесни животни, които са се родили на тоя свят само за унижение на животните, захващат да попържат и вази, и вашата светиня с най-непристойни думи и с най-калните изражения! А вие? Вие въздишате, мълчите и изново сядате да играете с тях на тавли и да почитате старостта им и парите им. О-о-о! Подобно унижение е възмътително! Секи е свободен да лае на месечината, да безчести костите на своите собствени родители, да «облива» гробът на баща си с всевъзможни нечистоти и да презира сам себе си; но ни един мръсник не смее да каля тия светини на ближният си, защото не секи човек е плоещченин и защото не сяка душа има евангелска кротост. Но както и да е, а ние съветоваме дяда Похлупка да бъде отсега нататък малко по осторожен и малко по̀ човек (и по християнин), в противен случай ние ще бъдеме принудени да му изпроводиме кум и да го посветиме в евреи, т. е. да го воведеме в неговата достоуважаема авра. Гнуснави мръсници! Коджамити стар човек се не срамува от хората да безчести своята вяра и своята народност и да. . . на българските велики светители. «Краставите кози тряба да се одерат», повтаряме и ние думите на нашият приятел и оставяме Плоещ на кратко време.

А знаете ли какво тържество е станало на 11 мая в Александрия? — Нашите почтени патриоти, които населяват тоя град, т. е., които бяха биени преди две години от г-на Чифутеска така несправедливо, се събрали в тамошната българска черкова, която била освещена извънредно богато, и изпели усопшата молитва на александрийският патриотизъм и похвалната химна на г-на Коликрава. Мнозина ни уверяват, че това тържество е станало великолепно само затова, защото г. Чифутеско се бил обещал да повтори своите блестящи операции; а други ни разказват, че в Александрия отдавна вече са захванали да пеят

не петлите, а кокошките. Кое мнение, кажете ни, е повярно? Ако бузовченени или питещчени да би били кръстени хора, то тия би съставили следствена комисия (по образецът на везирската) и изпроводили би я в Александрия да разгледа тоя трънлив вопрос и да даде край на безчислените клевети, които падат почти секи ден на нашата бръсната глава (т. е. на александрийската). Чудно нещо! Българинът става човек, не когато печели, а когато губи. Ако биените наши братия александрийчени да не би спечелили процесът, то би празнували денят на св. Кирила и Методия барем за очи; но г. Чифутеско падна, отмъщението на пострадавшите беше удовлетворено и славянските равноапостолни братия останаха без служба. Нека ни дава господ бог щастие и добро! Ако евреите да не би били така деятелни личности, то ние би ги посъветовали да се размесят с нашите александрийски патриоти и да залегнат за благосъстоянието на своите шкембета, колкото се може по-скоро, защото г. Коликрава ще да тури в кози рог и най-яките петлета.

А галачени? — Тоя вопрос е доволно чуден. Отдавна е вече принято за математическа истина, че ако нашите галашки братия да не би били велики народолюбци, то г. Михаилов не би оставил Букурещ и не би се преселил в тоя град да прави български училища. Мнозина говорят, че човекът търси по-мазни прасета, а рибата подълбока вода. Известихме се из достоверен източник, че нашите галашки братия са дотолкова заняти със своите скумрии и със своите велики афери, щото календарът им тая година бил оставен неразрязан и св. Кирил и Методий били прескокнати нечаяно.

— Ах, да се осмъди! — говорил един от тия велики мъже. — Ние заборавихме, че вчера е бил денят на св. Кирила и Методия!

— Това не е истина — отговарял други. — Аз сами ви напомних за това и онази вечер, и вчера заран, но ваша милост не обърнахте на моите думи никакво внимание.

— Абе, байо Ненчо, сичкият български свят празнува денят на българските равноапостолни братия Кирила и Методия, а вие сте заприличали на чифути! — говорил на бая Ненча един вънкашен българин, който не припознава самодържавието на г-на Михаилова.

— Аз не съм българин — отговорил байо ви Ненчо и отишел в кафенето да играе тавли с един евреин.

В Измаил празникът на славянските просветители станал още по-тържествено. Сичките българи се събрали в кавенето, играли на тавли, купували жито, карали се мирно и любовно и обядвали дома си с голям апетит. Божествената служба била извършена от измаилската еврейска община, която има и патриотизъм, и доброжелание, и честно сърце. Когато се свършила службата, то хер Лейба повдигнал ръцете си, погледал към небето и казал едно кратко, но поучително словце, което разплакало и малко, и голямо. Даже ѝ Богородичката, която мисли само за своите душеполезни кофарчета, заплакала и поблагодарила славянските равноапостолни братия за техните подвиги и за принесената им полза на българският народ. Хер Лейба казал така:

— Братия и другари! Днес е тържествен ден! Ако се не роди и тая година кукурузът, то селяните ще бъдат принудени да празнуват не само паметта на Кирила и Методия, но и паметта на Антона Парушова. Един от великите учени мъже (името му е Васил Стоянов) говореше преди малко време, че на умните хора се плаща по 120%, а глупците живеят бадихава. Тая истина е усвоена и от букурещката «Добродетелна дружина». От процентите зависят и празниците, и тържествата, и душеспасението. Без проценти се не може. Процентите са дадени от бога. Нема темянът, свещите и дървеното масло не са проценти? И така, поздравлявам ви с днешният празник и желая ви повече лой и по-малко мозък! Народолюбието не храни къща. Който се занимава с народни работи или с политика, той остава без калпак. Най-главните обязаности на секи един патриотин се заключават в следующите три точки: 1. да бъде червен, дебел, богат и пестелив; 2. да има такава една жена, която да го държи под папучът си и да му не дозволява да купува свещи на бога и дървено масло на св. Кирила и Методия (парите са направени за фустани); 3. да отхрани няколко дебели прасета и да им даде правилно образование, т. е. да ги научи да ровят не само по дворът на своят родител, а и по дворовете на невнимателните съседи. Сичко друго е лигавщина! Еврейското племе е щастливо само затова, защото се не гнуси от никакви комерчески предприятия; а у българските търговци са

захванали да се появляват твърде похвални наклонности даже и към старите халати. Да живеят измаилчени!

Когато хер Лейба слязъл от измаилската катедра, то г. Стоянов се качил на друга една катедра и извикал:

— Братия българи! Защо не давате пари? Не видите ли, че Ригер и Палацки са велики хора? Когато аз се срещнах във Виена с министерскиять син — който още в онова време ме посъветова да издам една българска статистика (парите напред!) и да стана във вашата централна школа професор на българският език (когото не зная) и на българската литература (която не съществува), — то негово високопревъзходителство ми каза, че болградчени са твърде хладнокръвни към народното просвещение и към щастието на народът си. (Из сичко се види, че тия не са заплатили благовременно за бъдущата статика. р.)

После тия думи г. Стоянов повдигнал ръката си нагоре и рекъл:

— Народолюбивите хора (?) очакват големи помощи от болградчени.

Истина е казал руският безсмъртни писател Гогол, че «секи един петел има своя Испания». Нашата прокопсана «Добродетелна дружина» мисли само за парите на старците и за техните духовни завещания; г. Васил Стоянов мисли само за своята без никакъв труд прехрана и за бъдущите пожертвования за «Божигроб и за света Синая»; а сичките «чувства» на негово боголюбие (гл. в. «Век») отца Балабанова Капуцинерски се съсредоточават на печените прасета и на дебелите агнета.

После празникът на св. Кирила и Методия дебелите «чувства» на секи един български патриотин добиват вече малко по-правилно пищеварение.

— Избавихме се и от тоя празник — говори един.

— Омръзнало ми е вече да харча за народни работи — говори други.

— Вечерята беше малко скъпичка — говори трети.

— Аз изядох повече от пет франга — казва четвърти.

— А аз останах задоволна от сяка една страна — говори «Добродетелната дружина».

— Парите в банката!

— Тая «Независимост» не знае какво говори! — казва един от настоятелите на «Дружината». — За каква банка бълнува тя?

— Парите в банката! — повтаряме ние триста и пръв път.

Но да се обясниме. Няколко души от добродетелните членове на още по «Добродетелната дружина» са се разсърдили на нас до най-последнята степен (хрян?), защото ние сме се осмелили да кажем във вестникът си, че капиталите на «Дружината» тряба да се дадат в банката.

— Каква банка? Ние не признаваме никакви банки! — викат безгрешните благодетели на българскиянт народ с твърдо убеждение, че са казали умна и разумна дума. — Тукашните банки не са сигурни.

— Я гледай ти! — отговаряме ние. — Правителствените банки не са сигурни, а бакалите и берберите са сигурни! Да се чуди ли човек, или да се мае! А Спировата история?

Но да оставиме шегата настрана. Ние молиме Ивана Адженова да ни яви — кой ще да заплати изгубената годишна помощ на казанлъшкото училище. Парите в банката! Боновете в банката!

Молиме нашите читатели да слушат. На 11 мая вечерта в салонът на българската капела се събрали цели шест души членове на «Добродетелната дружина» и не прегледали сметките, защото ги било срам да се занимават с такова важно дело при такава голяма публика. $^{2}/_{8}$ помалко! Отсега нататък «Добродетелната дружина» добива шестоглава форма, ако г. Колони се не постарае да я допълни с г-на Черленти. Г. Черленти представлява българите! Кой им е крив? Когато не желаят да са с народът, то тяхната смърт е неизбежна.

А парите? Парите в банката! Боновете в банката! Хорските очи се отвориха и кражбата става невъзможна. П а р и т е в б а н к а т а!

Независимост, г. IV, бр. 32, 25. V. 1874 г.

[ДОСТОЙНСТВОТО НА ЧОВЕКА СЕ МЕРИ С КАЛПАВИ БЕШЛИЦИ]

Който желае да бъде «голям човек» и «ясно слънце», той тряба да носи хляб в поясът си и да не сяда на трапеза.

Пестенето е благословено от бога и от г-на Стояна Пранджова, който е един от най-големите търговци във Виена и който се е прославил с голямо множество херойски и патриотически подвиги. Така например, когато докторите посъветовали г-на Пранджова да се къпе секи ден в студена вода, то тоя «велики» мъж изпълнил заведите им буквално и постарал се да върне своето изгубено здраве и да остане и занапред благодетел на народът си. Мнозина мислят, че ако г. Пранджов да би умрял, то х. Калчо би останал самодържавен деспот и щастието на България би се поколебало от самото си основание.

Но както и да е, а г. Пранджов употребил сичките си усилия за своето излечение и изпълнил с достоинство своите свещени обязаности. Най-напред г. Пранджов се постарал да обезпечи кесията си, защото българските народолюбци имат щастлива наклонност да уважават само ония личности, които си носят хляб в поясите и които не сядат на трапеза. Ако тоя мъж да би ходил да се къпе в къпалниците, то би трябало да харчи почти секи ден по 20 крайцера (по 2 гроша), а тия тежки разноски би довели българската финансия до критическо положение и турили би край на българското щастие. Ние казваме на «българското», защото г. Пранджов е един от ония обществени деятели, които се стараят даже за образованието на своите деца.

Тука сме длъжни да ви кажеме, че във Виена съществуват и такива къщя, на които по таваните са направени големи корита, в които се стича дъждевата вода. Тая вода се употреблява за различни домашни потребности. Сичкото това било известно на нашиянт патриотин и той пожелал да се възползува от даровете на природата, които били доведени под носът му от изкуствата на цивилизацията. Един ден, когато негова милост отишел в ищерната да се къпе, то на таванът се качила една жена и. . . заварила го. Ако тая жена да би знаяла, че г. Пранджов не е нито караканчо, нито таласъм, нито вампирин, то тя би му стоварила няколко кобилици и излечила би неговиянт твърде

опасен ревматизъм за няколко минути; но жените имат дълги коси, а плитък ум. Тая жена захванала да вика, колкото си може, и повдигнала накраки сичката махала.

— Олеле таласъм! Олеле каракончо! — викала тя и скубала косата си.

Когато едно голямо количество любопитни виенски жители се качили на таванът да видят таласъмът, то. . . боже мой!. . . намерили нашият достославен търговец, който се счита за «ясно светило» на българският народ.

— Какво търсиш тука? — го попитала полицията.

— Къпя се — отговорил г. Пранджов.

— А кой си ти?

— Българин съм.

Идете после това и не хвалете патриотизмът на г-на Пранджова! Ако на неговото място да би бил лорд Ян Касабиян, Домну Петреску или измаилската Богородичка, то тия би се отрекли от народността си даже и в най-тържествените минути; а г. Пранджов е бил дотолкова благоразумен, щото се постарал да скрие своето собствено име и презиме и да изнесе на пазарът само народността си и произхождението си.

А какво са говорили в онова време другите наши славни патриоти, които защищават българщината и с двата крака? Какво са говорили!

— Пусти Пранджов! — говорил един. — Тоя човек се е решил да спечели пари със сичките позволителни и непозволителни средства.

— Той тряба да има много пари? — питал други.

— Има зер — отговарял трети. — Той даде на момичето си прикя 6 хиляди форинта. Освен това той направи такава богата сватба, каквато никога не е бивала в Коприщица. Той си направи вече и къща. . . Нашите селяни го имат за бог.

— Вашите селяни имат пълно право — говорил един свищовец, който желал и сам да се изкъпе в някоя ищерна без пари и да увеличи своите капитали.

— Ако Пранджов да не би пестил парата, то не би достигнал до подобна «чест» и до подобно «почитание». Само пестеливите и работните хора са в състояние да се възвисят над простите смъртни и да «прославят» имената си — говорил четвърти.

— Мнозина се смеят на Пранджова и наричат го варичечка и кашерико! Аз съм противен на това. Пранджов е един от ония българи, които имат мозък в главите си и които заслужват уважение. Който е успял да спечели толкова пари, той не може да бъде прост човек! Който говори против Пранджова, той говори от завист — говорил пети.

Из сичкото това нашите читатели ще да разберат, че най-голямото безчестие са заключава в сиромашията. Вие можете да извършите най-големите пакости, най-безсовестните безчестия и най-калните дела и вам сичко ще да се прости, но вие не смеете да бъдете сиромах, вие нямате право да излазяте пред дебелите хора с празна кесия, вие нямате дозволение да се считате без пари «честен» човек. Под име «чест» г. Пранджов и неговите достойни подражатели разбират «дебел корем», «пълна кесия» и «съмнителна честност».

— Мари Цоне, мари, Стойовичиното момченце излезе човек. Благатка и «ч е с т и т к а» баба Стойовица, че е родила такова момченце! — говори баба Пейка.

— А какво се е случило с него? — пита кака Цона.

— Как какво се е случило! — отговаря баба Пейка. — Дошло си от Немско и донесло на майка си чохен сукман! Благатка и «честитка» баба Стойовица!

Разбира се, че подобни заключения правят не само коприщенските и свищовските жени, но и по-голямата част от безсмъртните представители на българската народност. Преди няколко месеца ние имахме щастие да се срещнеме с няколко души габровци и да чуеме техният разговор както за «благатичките» габровски майки, така и за «честитичките» габровски синове.

— А защо вашите чорбаджии са изгонили из училището ви няколко млади българчета, които бяха отишли в селото ви да събират душевна храна и да прославяват паметта на покойни Априлова? — попита един свищовски евреин горереказаните мъже и погледа им в очите с голямо лукавство.

Габровците му не отговориха и продължаваха да се разговарят между себе си.

— Ни едно българско село и ни един български град не може да се похвали с толкова учени и с толкова богати мъже — говореше един от тях. — Ако работите повървят и занапред така, както са тия вървели досега, то ние ще д-направиме в градът си (в последните десет години габрова

ските патриоти са захванали да наричат селото си град) два университета, три академии и една семинария.

— Това е истина — каза другият. — Габрово е станало известно по сичкият свят. Даже и в Букурещ тоя град има своя улица. А кои са и какви са по-главните букурещки търговци? Пак габровци. Знаете ли вие, че Петър Кутов принадлежи в числото на ония търговци, от които се боят даже и евреите? С подобни способности не може да се похвали ни един букурещки търговец, ни един свищовски базиргянин, ни един Аврамов потомък, ни един фараонов зет, ни един хиоски грък. Байо Петър е каймак на търговията, пехлеванин на процентите, гьозбаеджия при купуванието, циганин при продаванието и шереет Пенчо при мерението. О-о-о! Габрово тряба да слави името господне и да се кланя пред оная честита майка, която е родила тоя честит човек.

— Габровците умеят да ценят своите велики мъже — каза третият. — Аз ви уверявам, че почти сичко Габрово почита бая Петра и радва се на неговите успехи.

Да приведеме още един пример. Ако вие да би попитали някой калоферец «как върви селото им», то непременно би трябало да чуете следующият отговор:

— Тъпчилеща е калоферец. В Цариград живее голямо число калоферци, които са доволно богати.

Из сичко това вие видите съвсем ясно, че българското обществено мнение има еврейски характер и че у нас достойнството на човекът се мери с калпави бешлици. «Ако да би бил човек, то не би слугувал на хората!» «Ако да би бил човек, то не би ходил така дрипав.» «Ако да би бил човек, то досега би набухал сандъците си с парички.» «Ако да би бил човек, то би си направил къща и не би живял с кирия.» «Ако да би бил човек, то не би изгубил давията». Такова е българското обществено мнение! За да не изгубите «честта си» или «ихтибарът си» (т. е. паричките си), вам се дозволява да станете шест пъти михлюзин, да изядете черковните и училищните пари, да разплачете няколко стотини сирачета и вдовици и да откраднете даже и триъголникът от главата на господа Саваота; но тежко ви и горко ви, ако вие не бъдете в състояние да скриете престъплението си и ако се попаднете в ръцете на правосъдието! Подобно нещо се не прощава ни на бащите ни. «Ти не си виновен, че си откраднал, ами си виновен, че не си можал да скриеш откраднатото», говорят умните и разумните наши търговци.

Да ви приведеме сега и няколко доказателства. Вие твърде добре знаете, че г. Михаилов играе в Галац големи роли и че нашите второстепенни и третьостепенни търговци имат към тая личност голямо уважение; но вие не знаете, че тоя славен мъж е изял стотина сиромашки семейства, стотина вдовици и стотина сирачета. Ние знаеме из достоверен източник, че тоя г. Михаилов, даже и после своето второ банкрутство, е скрил елмазите на една жена в своят бездънен сандък и накарал е нейният мъж да го заплюе посред улицата. «Ако ти да би бил човек, казал г. Михаилов, то би скрил богатството си сам и не би го давал в чужди ръце без никаква разписка.» Разбира се, че тия думи са били казани без свидетели.

Ние познаваме и друга една личност, която се счита за покровител на банкрутите и която се храни само от търговските развалини. «Подобни хора са достойни за уважение, говорят нашите второстепенни търговчета. Ако да не би ги изял той (парите), то би се възползували кредиторите.»

Разбира се, че тая логика има доволно яко основание. Ако тя да би имала противоположен характер, то нашата честна «Добродетелна дружина» не би се скривала по кьошетата и не би се хвалила без свидетели. Тука сме длъжни да кажеме и това, че и второто заседание на тая честита «Дружина» е останало ялово, защото «подойниците» са се свестили вече и защото ни една благочестива душа няма намерение да носи коливо на чуждите гробища или да става младоженец на чужда сватба.

— Радвайте се сега — беше казал преди няколко деня един от «боновете» на «Добродетелната дружина» на едного от опозицията. — Ако да не би били вашите присмивки и вашите викове, то «Дружината» не би достигнала до сегашното критическо положение и нейните членове би се умножили до грамадна цифра.

— А за какво ви са членове? — попитала опозицията.

— Как защо? А кой ще да внася доброволни пожертвования? В по-напредните години ние събирахме по десет хиляди гроша, а тая година не сме събрали ни двесте. Даже и г. Петър Кутов не желае вече да бъде член на «Дружината». — Ако ми не дадат барем едно малко медалче

(декорация), то аз ни пребиена пара няма вече да им дам отсега — казал той на нашият човек, който беше отишъл да иска пари и да го пригласи на събранието. Ето какви пакости сте направили на «Дружината». Време е вече да бъдете по-мирни и по-благоразумни.

Парите в банката! Бъдете хора! Земете пример барем от съставът на чуждите общества и дайте на «Добродетелната дружина» друго по-добро направление! Оставете настрана своята напразна гордост, която ще да ви принесе не полза, а вреда. Прегърнете и най-малките свои братия и наречете се техни нелицемерни и честни съветници и покровители! Ако не извършите сичкото това, то против вас ще да се въоружат даже и вашите слуги. Бъдете хора! Но вие казвате, че младежите имат намерение да отнемат от вас капиталите на «Дружината» и да ги изядат. Това е безсовестна лъжа. Младежите желаят не да развалят, а да съживят «Дружината». Само безчестните хора приписват безчестност на своите ближни. Уверяваме ви, че ако не изпълните желанието на народът (чуете ли? — на народът), то ще да станете резил-маскара и вашите имена ще да се презират во веки веков.

Независимост, г. IV, бр. 33, 1. VI. 1874 г.

[СИРОМАХ БОЛГРАД!]

Болградските обществени дела, Сяровата фабрика, плоещкият патриотизъм, гюргевската българщина, галашките кумове, пловдивската холера, Балабановото благонравие и свищовското пискюлче са се излупили из едно ейце. Разказват, че това ейце е било снесено от нашата букурещка «Добродетелна дружина» и че е мътено и измътено от патриотизмът на г-на Парушова и на неговите искрени приятели и съюзници.

Разбира се, че ако е сичкото това истина, то българският народ е длъжен да преклони колената си пред г-на Хорозова и да го избере за депутатин в камерата не на три, а на девет години. И наистина, ако Мак-Махон (по неизвестни причини и за съмнителни заслуги) е избран за председател на французката република със седмогодишна власт,

то г. Хорозов (за своите сарделни способности и за своето белорибично ораторство) тряба да бъде припознат за самодържавен представител на Парушовската компания, за която дълбочините на блатата са много по-благоприятни, нежели болградската плоска възвишеност, която се кръстосва и от местната полиция, и от руските казаци. Из Болград ни пишат, че българските колонисти, които са имали божествено щастие да родят големи (високи) хора и чудни (от сяка една страна) глави, приготовляват г-ну Хорозову царски триумф и за неговият хероически патриотизъм, и за неговите извънредни самопожертвования, и за неговият дълбок ум, и за неговото чудно красноречие. Разказват, че когато в камерата се решала съдбата на бесарабските колонии и бъдъщето щастие на болградското централно българско училище, то г. Хорозов гледал из прозорецът на б а л о н ъ т, който в онова време се приготовлял да фръкне не далече от зданието на камерата. Секи вече знае, че тоя знаменит балон, който направи на бесарабските колонии толкова пакости и когото ще да помни сичкият български народ, се пусна под самият нос на г. Хорозова, т. е. под самата възвишеност, на която се намира митрополията и камерата. Можел ли е, кажете ни сега, г. Хорозов да не погледа на това чудно явление, когато неговото участие в заседанията на камерата бива така често, а балоните летят така рядко? Хората дават по един франг да погледат и да се порадват на човеческите изкуства, а г. Хорозов е имал случай да ги види бадихава! Разбира се, че г. Хорозов не би трябало да се откаже от това удоволствие не само за интересите на колонистите, а и за щастието на цяла Ромъния. Ако баба му не е прела за колониите, но тя не тряба да преде ни за Ромъния. Научихме из достоверен източник, че на другият ден после това произшествие в камерата се говорило изново за бъдъщите преобразования на бесарабските колонии; но техният депутатин и тоя път останал глух и ням, защото сѐ още се намирал под влиянието на балонът. «В ромънската камера до днешният ден не е влазял подобен шаран — говореше преди няколко деня един наш приятел. — Депутатите се разговарят за оная страна, която е той обязан да представлява и да защищава, а «негова милост» мълчи като теле, подсмърча, гледа умилно и мисли за второ пришествие и за св. Синай.» Но както и да е, а балонът е имал чудно

влияние на кокошата слепота и на болградското щастие. Поетите говорят, че петлите предвещават началото на денят, т. е. началото на светлината, на истината и на хорското щастие; а г. Хорозов ни увери в противното! Тоя велики (голям) мъж ни доказа, като два и два равно четири, че в Болград пеят не петлите, а кокошките и че гагаузите многоглаголствуват само в кръчмите и в кавенетата. Ние сме уверени, че г. Хорозов цели три години ще да разказва на своите съграждани как се е препирал със своите другари, как им е разяснил полезността на колониите, как ги е поплашил със своето «кукурику», как ги е накарал да се откажат от своите намерения. . . «Аз мислех вече, ще да говори той, че победата е наша и че правата на колонистите ще да останат ненарушими во веки веков, но балонът развали сичко. . . Когато аз се качих на катедрата и когато захванах да защищавам свещените права на колонистите, то проклетият французин пусна балонът и затемни разумът ми. Сичките депутати отидоха да гледат по прозорците и моето красноречие остана «гласъ вопиющаго в пустини». Такова е то, когато един човек има работа с неразбрани хора.» После тия думи г. Хорозов ще да погледа към небето и ще да въздихне два пъти, както въобще въздишат сичките хаджии, а почтените болградчени ще да го гледат в очите, ще да му благодарят благоговейно и ще да успокоят совестта си. Идете после това и не говорете, че българите напредват и че Болград е избран от самото провидение да бъде предтеча на българският напредок и на бъдъщето щастие на българският народ! Един философ говори, че човеческото величие се мести из царство в царство, из град в град и из село в село. Това е истина. Едно време се отличаваше Габрово и българският народ му даде титла «габровска работа»; после се отличи Свищов и «работата стана свищовска»; а днес се отличава Болград, следователно и титлата тряба да се даде нему. Сиромах Болград! Руската пословица говори, че «дорде не загърми, то русинът се не кръсти»; а ние ще да кажеме, че «българинът бива човек само тогава, когато го бият и когато му земат шапката от главата».

— Абе, болградчени бе, бъдете по-внимателни към своите обществени дела и по-честни в своите действия! — казвахме ние в продължението на няколко години.

— Това не е ваша работа — ни отговаряха почтените Парушовци.

— Но вие ще да погубите колониите, вие ще да принесете голяма вреда на народът си, вие ще да затворите училището, което е единствената гордост на българският народ — казвахме ние.

— Хайде да го биеме — говореше сърдито Кишонът.

Но да оставиме това. Ние сме говорили много пъти, ще да кажеме и сега, че дорде между българският народ се намират Кишони, Парушовци и Петелковци, то българското щастие и напредок са съмнителни. Когато едни хора се не срамуват да крадат коне, да обират селата и да колят чуждите крави, то тия са в състояние да продадат и народността си. Моралистите говорят, че лошавите наклонности на една личност или на цяло едно общество се увеличават постепенно. Най-напред г. Парушов захванал да краде ножетата на своите другари, после продавал правосъдието, а най-после и народът си.

Сичкият свят вече знае, че българският народ и до днес още не умее да оцени честните и народолюбивите хора и че тоя народ почти сякога оставя своята съдба в ръцете на най-подлите шарлатани и на най-калпавите личности. В това заключение се заключава изпитана и несъмнена истина. А от какво произхожда сичкото това? А ето от какво. Секи един българин туря своите лични интереси по-високо от обществените, следователно с обществените дела се занимават само нехранимайковците, адвокатите (о, отец Балабанов!), лапнишарановците, бутнихрастовците, размътигьоловците и чорапчиевците.

— Господине, да заповядате в неделя да разгледаме сметките на училището — казвате вие.

— Не мога да си оставя работата — отговаря дядо ви Иван.

— Господине, дойдете утре да избереме депутатин за камерата — казвате вие.

— Утре аз тряба да ида на лозето си — отговаря байо ви Пенчо с особено ударение на думата лозе. — Изберете Хорозова — и свършена работа. Той седи без място. Тряба да му се даде едно парче хляб. Хорозов отдавна вече търси прехрана.

— Господине, дойдете утре вечер да поговориме за благосъстоянието на училището. Три катедри стоят неза-

нятн. Ние сме длъжни да найдеме професори и да ги пригласиме, колкото се може по-скоро, в градът си, защото правителството може да ни намери махана.

— Утре вечер не мога. Зет ми е дошел из селото. Отложете за други път — отговаря чичо ви Петелко и отива да лапа мухите в кавенето на хера Клайна.

— Господине, в училището е произлязло възмущение. Учениците са повдигнали глава, а професорите ги поддържат. Дойдете довечера да разгледаме това възмътително дело.

— Море, махни се! Телето ми се е разболяло. Хубава крава, а не траят телците ѝ!. . . Ами ти защо продаде своята черна крава? В днешните времена добитъкът е и скъп, и нехелен — отговаря Николай Петрович и отива в оборът да лечи телето си със светена вода и с кокошо ейце.

— Тряба да се търси професор за българският език и за българската литература — говорите вие.

— Кой ще да го търси? Пишете на някой нехранимайковец да се довлече — и свършена работа. Разказват, че Стоянов е изгонен из браилското «Дружество». Пишете му да дойде. За нас е сè едно — Стоян ли ще да бъде професор, или Драган. Нашата обязаност е да даваме пари и да мълчиме — отговаря президентинът на училищното настоятелство и отива да пие пелин в ямболската махала.

Изведнаж. . . О, чудо чудес!

— Ей, българи, братия и приятели! Не видите ли, че ромънското правителство желае да отнеме правата на колонистите? Не видите ли, че това правителство има намерение да отнеме доходите на училището? — се чуе из гърлата на сичките болградски патриоти, чегато е настанало второ пришествие или чегато се е запалила земята.

— Видиме, зер — отговаряме ние и смееме се със сълзи на очите и с тежка тъга на сърцето. — Ако вие да би били честни хора и добри патриоти, то не би се случила с вази тая доволно жалостна история. Кой ви е крив? Идете на «реках вавилонских», окачете арфите си по дърветата и оплачете и името си, и народността си.

На что стадам дары свободы?
Их нужно резать или стричь!. . .

— говори един от руските поети.

Но да оставиме Болград и да поговориме за нашето щастие и напредок въобще. Множество факти ни доказват, че «ние сме си ние» не само в Болград, но и насякъде, и че нашето телешко търпение захваща да принимава доволно гнуснав характер. Насякъде ни гонят, насякъде ни бият, насякъде ни безчестят, насякъде ни презират, насякъде се подиграват със светините ни, насякъде ни бодат с остри шила; а ние ореме, копаеме, садиме лук, гриземе слама, печелиме, пестиме, правиме си колибки, критикуваме своите угнетатели и вѫдиме безответни робове!

— Просвещение, просвещение! — вика г. Стоянов.

— Благонравие, благонравие! — вика о. Балабанов.

— Индустрия и търговия! — вика г. «Левант Таймс».

— Парички, парички! — говорят нашите базиргяни.

— Просяшка торба и кирлив фес! — говори здравият разум.

Боже мой, защо българите са очукани до такава степен? Сяка една народност може да се похвали с нещо; секи един човек има своя драга светиня; най-после, сяко едно сърце има свои мили предмети, с които се то гордее и които защищава с кръвта си и с животът си. А българите? Българите са заприличали на безсловесни животни, които са се родили на тоя свят само за нещастия, само за воловски труд, само за смях на хората, само за подигравка на децата, само за безчестие на прародителите си, само за унижение на природата. . . Даже и животните защищават своите деца, своите ближни, своите гнезда и своята чест. . .

О, ние сме мѫдри хора, ние сме дълбоки дипломати, ние сме благоразумни мъже! Ако ни не вярвате, то погледайте какви комедии се разиграват в Охрида; какви събития са станали във Велес и какво се върши в Цариград. Но успокойте се! Хорозов ще да работи за вас.

Из Цариград ни являват, че новият министър на вънкашните дела е принял екзархът така също, както охридският каймакамин беше принял дяда Натанаила. А какво говорят нашите дипломати, които очакват от правителството на султанът Мохамедов рай?

— За нас е по-добре — говорят тия. — Ние печелиме. Ако българският народ поиска много, то ще да изгуби сичко (?).

— Благоразумие, прочее — казва българското отделение на «Левант-Таймс».

— Работи и се надеяй (т. е. дай парички и мълчи) — говори букурещката «Добродетелна дружина».

— Сит, пиян, мъртъв, гладен — казваме ние.

Ние съветоваме болградчени да продадат своето колониално право на г-на Кутова, защото тоя мъж купува всевъзможни права.

Прощавайте!

Независимост, г. IV, бр. 34, 8. VI. 1874 г.

[Г. КАТКОВ Е ЗА ТУРЦИТЕ ВТОРИ МЕСИЯ]

Цариград, 1 юния

Искате ли да се посмеете? Но не смейте се. Онова, щото ще да ви явя малко по-доле, е и смешно, и печално, защото то ни доказва доволно ясно, че и Петербург е захванал да приготовлява за българският народ Балабановци, турски чиновници и народопродавци. Някой си български прокопцаник пише из Петербург в българското отделение на «Левант Таймс» така: «Толкоз симпатическото приемание, което направиха на императора у Германия, намери си ека у органите на пресата. Креставите вестници само: «Мир», «Голос» и «Биржевые ведомости» постоянствуват на завистливото си ветхо говорение против сичките други народности, именно против немците, но публиката не намира у тях нити стойност, нити причина. Напротив, «Московските ведомости», сериозен и тежък вестник, говорят с голямо удовлетворение за приеманието, което императора посрещнал в Германия и от това виждат плодовете на праведната и миролюбивата политика на Н. Величество, на когото единствената цел е благополучието на Россия и на съседите му.» Из тия няколко реда секи може да види, че нашият днешни дипломатин и бъдущият турски чиновник има големи способности и извънредни дарования, освен най-главното, т. е. той се счита за учен човек и за дълбок дипломатин, а не знае да напише правилно нито два реда. А с каква цел е написана тая дописка? А ето с каква. Руските вестници «Голос», «Руский мир» и «Биржевые ведомости» доволно често опинат за ушите турското

правителство; а «тежките» (три пуда и половина) и «важните» (в риторически смисъл) «Московские ведомости» имат голяма наклонност да променяват своята «соболева шапка» с татарска «ярмолка». Разбира се, че ако някой желае да покади темянец на турските аги, той тряба да похвали техните приятели и да нарече «вършкави» техните неприятели. Когато дописникът се върне в Цариград и когато помоли турските аги да му дадат някое местенце в обширната и щастливата турска империя, то той тутакси ще да им яви, че не е славянофил и че не разделя убежденията на «Голос» или на «Руский мир». «Аз писах вече за това дело в българското отделение на «Левант Таймс», ще да каже той и ще да извади из джебът си 20 брой от тоя вестник. Разбира се, че когато един човек има в джебът си такива силни аргументи, то неговият успех е несъмнителен. Г. Катков, който защищава така яростно целостта на турската империя и който хвали сичките прошедши, настоящи и бъдъщи в. везири (освен Митхада), е за турците втори Мессия. Но да оставиме това. Над нашите черковни дела се вият черни облаци. Научих се из достоверен източник, че Граховският херой е казал на един от европейските представители за българският черковен вопрос така: «Моите предшественици са направили голяма глупост. Ако това дело и да не може вече да се върне назад, но портата е длъжна да му даде барем друго направление. Българският народ не е още узрял за никаква самостоятелност.» Я гледай го ти! Българският народ не е узрял за никаква самостоятелност, а турските дарования и способности се търкалят по улиците! И тая лъжа не е за пара. Но питание е, какво направление е намислил да даде в. везирин на тоя вопрос? Мнозина мислят, че това направление ще бъде за гръцка полза. Дай боже! Аз се боя не от несправедливостите на портата, а от нейните на австрийска форма доброжелания и обещания. Ако българският народ добие факти да се увери, че неговите нещастия произлазят не от промененето на камилавките, а от пехлеванлъкът на Настрадин-ходжевите последователи, то нашето бъдъще е осигурено от едната страна. Ако желаете да чуете моето искрено убеждение, то аз съм длъжен да ви кажа, че на нашите гръко-български несъгласия тряба вече да се даде какъвто и да е край. Тия несъгласия захващат да принимават доволно лошав характер. Разбира

се, че аз давам тоя съвет повече на гърците, нежели на българите. Нека ми бъде простено да кажа, че от тия несъгласия ще да пострадаят и гърците, и българите, и сичките други християнски народи, които блаженствуват под «дебелата сянка». — Мнозина говорят, че новият министър на вънкашните дела няма да се удържи на мястото си. На неговото място ще да дойде великият и славният реформатор Митхад паша, който се обещава да направи златни планини и елмазени мостове по сичката османска империя.

— Турските финансиални дела се намират в критическо положение. Когато се разнесе глас, че Садък паша и до днес още не е успял да излъже някое французко или ингелизко дружество, то на борсата произлезе голямо колебание. Секи вече види, че времето да се изплатят купоните наближава вече, а в казначейството сѐ още се гонят мишките! Мнозина обвиняват министърът на финансите и новият в. везирин, чегато техните предшественици са били по-умни, по-честни и по-деятелни. Това господарство страдае не от отделни лица, а от своята допотопна организация, от своите азиатски розкошества и от своята отчаяна глупост. Вие добре казвахте, че онзи турчин, който се е родил от харемна робиня, не може да бъде човек. — Гръцките вестници са станали много по-умерени и много по-безпристрастни към българското национално движение. Един из тях даже изрече старото изречение, че «секи човек тряба да добие своето».

Независимост, г. IV, бр. 34, 8. VI. 1874 г.

[НА ТОЯ СВЯТ БИВАТ ДОВОЛНО ЧУДНИ НЕЩА]

Гърците говорят, че българите са «хондрокефали», ромъните казват, че ние имаме «capû-mare», а турците доволно често ни наричат «калън-кафалълар». Доколко са верни тия заключения, ние не знаеме, знаеме само това, че ни една поговорка не е измислена без особени причини или без някое важно произшествие. Ако господ бог продължи дните на г-на Богорова или на г-на Милоша Милоевича, то тоя трънлив вопрос ще да се реши веднъж засякога и нашите бъдъщи поколения ще да «възхвалят името господне», но тия учени мъже са смъртни, следователно българският народ твърде лесно може да изгуби крайовете на това важно дело во веки веков и неговите отличителни черти и народни преимущества могат да остāнат засякога «темна вода в облацех». Ето защо ние сме принудени да се възползуваме от материалите, които са събрани из ромънските хронографи и из различни етнографически сборници от нашият знаменити букурещки филолог, т. е. от г-на Бранислава Велешки, и да дадеме барем кратки понятия на нашата целомъдрена публика за горереказаните твърде интересни вопроси.

Г. Бранислав Велешки говори, че думата грък произхожда от прилагателното име гърчав, ако г. Богоров и да ни уверява, че това достойно за уважение племе не е гърчаво, т. е. че неговите чорбаджии и калугери са подебели и от нашата честита букурещка «Добродетелна дружина», и от нашето схизматическо духовенство. Ние разделяме убежденията на г-на Бранислава Велешки, защото за филологията са важни не очевидните факти, а старите рогозки и костите на допотопните животни. Сичкото това са успели да докажат доволно ясно и нашият високоучен професор на Харковският университет г. Марин Дринов, и нашият народолюбив и «женоотстъплив» историк г. Кръстович, и нашият татарствующи критик, високоблагородни г. Михаиловски, и нашият дългокоси капуцинер г. Марко Балабанов, който е наречен в светото кръщение клисурска Минерва. Ако днешните гърци да не би произходили от гърчави прародители, то техните чирози би имали каква-годе своя собствена мазчица и цариградският патриарх не би защищал с такова ожесточение православието и правата на великата черкова. Секи вече знае, че кърлежът, дървеницата и въшката биват дебели само тогава, когато се намират на някое чуждо тяло и когато безгрижното човечество оставя гребенът, чесалото и гебрето в пренебрежение. «Ако в едно село няма кучета, то хората ходят без тояги»; а ако в един град съществуват богати, мазни и изобилни задушници, то просяците добиват балдъовски физиономии. Така бива и със свинете. Нашият филолог г. Бранислав Велешки говори, че българският народ е дължен да нарича гърците не гърци, а «ме-

кушати», защото тая дума е име прилагателно, а прякорите не могат да бъдат съществителни имена. В своята учена дисертация г. Бранислав Велешки говори така: «Ако българите дават на власите название «разпасани», на турците «зелени», а на евреите «каишари», то гърците непременно тряба да бъдат «мекушати». Аз се не съглашавам с г-на Богорова, който произвожда думата б о г о р от бог, а не от б у р и л ч е. По моето мнение, г. Богоров (или г. Богоев) е име нарицателно и произхожда от бо — бурилче, от го — глава и от ров — разровено, а ако сичкото това се преведе на новобългарски език, то ще да добиеме следующата мисъл: «Главата на г-на Богорова прилича на бурилче, в което се търкалят граматики, фабрики за сукна, червен гайтан, кремотартаро, пиявици, козя пастърма, таратор и руско-французкият лексикон на г-на Рейфа.»

Но ние се отстранихме от своят най-главен предмет и забатачихме се в блатото на филологията съвсем нечаяно. Ние бяхме намислили да подърдориме тука не за гърците и не за ромъните, а за самите българи, които са по-близо до нашата кожа и които изискват особено внимание от сяка една страна. И така, смееме ли ние да приемеме за положителна истина гръцкото название «хондрокефали», което се дава на българите и което се счита за унизително до последнята степен? Г. Бранислав Велешки мисли и за тоя доволно важен вопрос по-здраво от г-на Богорова. В своята дисертация тоя учен мъж говори така: «Ако българската глава да не би била дебела, то нейният воденисти мозък отдавна вече би се изветрил и г. Кръстович не би успял да продължи втората част от своята българска история; ако българската глава да не би била направена от здрав материал, то тя отдавна вече би трябало да се пукне от натискът на цариградското «Читалище», от поезиите на г-на Пискюлиева, от премъдростите на отца Балабанова, от дълбокомислените фрази на «Левант Таймс» (от българското отделение) и от сладкогласието на г-на Найдеганова; най-после, ако българската глава да не би имала дебели кости и нечувствителни нерви, то нашата букурещка «Добродетелна дружина» отдавна вече би трябало да снесе своето ейце и да кукурикне над своите велики предприятия. Секи вече знае, че честитите настоятели на тая великолепна «Дружина» — които ме биха в черковата и които ми строшиха главата само затова, че съм чел «Свети

боже» на български език — имат яки кратуни, медни (бакърени) чела, воздухообразна совест, воденист мозък, шарена нравственост и мътна честност; а простите смъртни сè още ги почитат, сè още им се кланят, сè още ги благодарят за техните бъдъщи благодеяния и сè още ги считат за хора и за кумове на «Добродетелната» невяста! Я помислете си, г. редакторе, какво чело тряба да има онзи човек, когото наричат публично шарлатанин и когото изнасят на пазарът гол, бос, нищожен и окалян от главата до петите! Аз, Бранислав Велешки, съм сиромах човек и нямам еврейски способности, т. е. нямам наклонност да мътя калпави бешлици, но никога не би дозволил комуто и да е да ме тъпче в калта и да се подиграва с моята личност. Мене е родило не добиче, а майка на два крака. А какви комедии се разиграват с «Добродетелната дружина» и с нейните достойни за уважение членове? Олеле, мамко, умрях си от смях! Когато аз живеех още във Велес и когато пасях селските крави, то ми се случваше да виждам доволно поучителни примери и да изуча нравствените побуждения не само на човекът, но и на воловете. В селското стадо се намираха две крави и един вол, които имаха доволно чуден характер. Тия достойни за уважение добичета гледаха на мене важно и горделиво даже и тогава, когато аз ги биех немилостиво и когато им плюех в очите. Другите крави не бяха такива. «Боже мой, от какво ли произхожда това?» си мислех аз. След време, когато отидох на Света гора да стана калугерин, аз се известих от едно достойно за сяко доверие лице, че горектазаните добичета не са имали «благородни» чувства, т. е. че тия добичета са живели под ясното небе без честолюбие, без нравствени начала, без самолюбие и без никакъв характер. Ти ги биеш, а тия си пасат тревица съвсем хладнокръвно; ти ги бодеш с остенът, а тия махат опашките си и гледат те без никаква злоба; ти им плюеш в очите, а тия си клатят главите и отиват да търсат по-добра паша! Разбира се, че ако между животните съществуват такива «нищи духом» и «кротки нравом» личности, то и между хората, които са возпитани под фанариотският «номоканон», под турската тояга и под чорбаджийското благонравие, се появляват добродетелни членове на «Добродетелната дружина». Помните ли какво им говореше преди няколко месеца г. Иван Адженов? Ако не помните, то аз тряба да ви припомня, че г. Адженов иска-

ше от «Добродетелната дружина» сметка за управлението на Недялковичевото имане, което е оставено не за възвишението на няколко добродетелни «пъпове», а за казанлъшкото училище; но неговите думи се оставиха без никакво внимание и училището и до днес още не е получило своята годишна помощ. Да видиме сега каква е причината. Известно е вече, че г. С. Костантинов беше касиерин на «Дружината» и че той изпадна. Днес добродетелните членове на «Добродетелната дружина» говорят, че годишнята помощ, която е трябало да се изпроводи в Казанлък — и още много други помощи, — се е намирала у г-на С. Костантинова, следователно казанлъшкото училище е обязано да потърпи, а неговите учители са длъжни да турят зъбите си на полицата и да сърбат воздух и студен вятър. «Народните хора са длъжни да търпят, да работят и да се надеят», говорят нашите добродетели с твърдо убеждение, че тяхната философия е Сократовска мъдрост, която не търпи никакви опровържения. Но да оставиме това. Множество факти ни доказват, че ако нашата «Добродетелна дружина» да би имала честолюбие и какъв-годе характер, то тя никога не би дозволила г. Адженову да ѝ плюе в очите, да ѝ дава такива кални епитети и да ѝ бърка в устата така безцеремонно и с такова убийствено хладнокръвие. Из сичко се види, г. редакторе, че наша маца е изяла рибата и че нейната совест (според баснята на Крилова) я не допуща вече да се върне в готварницата. О, ако честитите добродетели на българският народ да би били чисти «сердцем» и «невинни духом», то технията воловски характер отдавна вече би добил мечешки наклонности и г. Адженов би бил затрупан с пръст от онзи мравуняк, над когото тия господа правят пирувание и от когото произлазя есенцията на тяхната маз. Аз, Бранислав Велешки, сьм сиромах човек, но ако усетя в себе си някоя лошава наклонност, то се старая да я изкореня и да се избавя от нейните ногти, защото моята совест не прилича на износена калевра и защото моето лице се умива сяка заран. Аз есм Бранислав Велешки.»

Секи от нашите читатели, който има неплесенясал ум и непрокиснал мозък, трябва да се съгласи с нази, че г. Бранислав Велешки има пълно право и че в неговите философически разсъждения се заключава свещена правда, здрав разум и нелицемерно самосъзнание, но в това също

време главното «изследование» се още остава непълно и неизследовано.

Из сичко се види, че г. Бранислав не е бил в състояние да реши вопросът за «хондрокефалието» на българите въобще; но сяка една рана има свой лек и свои излечители. В Браила се издава славяно-болгаро-татаро-кинезки вестник, който, по неизвестни причини, се нарича «Хитър Петър» и който доволно често, както и г. Бранислав Велешки, изказва по някоя мисълчица. Тоя вестник говори, че един от браилските патриоти, подарил за българската черкова в тоя град няколко хиляди тувли и накарал г-на «Хитра Петра» да му запали кандилце и да му отрие носът със синя кърпа за неговият велики патриотизъм. Но, о, чудо чудес! Слушайте, слушайте! Преди две недели тоя милейши монголин дошел в черковата и земал своят дар назад. О, тоя свят е станал крайно грешен! Слушайте, слушайте! Една бабичка купила свещ и отишла да я запали на св. Никола, от когото се надеяла да добие добра жетва. Когато свещта била запалена и когато изгоряла до половината, то бабата се сетила, че плодородието зависи не от св. Никола, а от св. Илия. Изведнъж тя грабнала свещта си, изгасила я и извикала: «Ах, проклетнико проклети! Когато знаеш, че не можеш да ми дадеш берекетец, то защо ми не каза да не хабя свещта си? Из сичко се види, че и светиите са захванали вече да лъжат светът.» Но нашият браилчанин е отишел още по-далече. Той се не сърди нито на св. Агапия, нито на св. Мина, а на самаго господа бога, който го е родил от български родители и който при рождението му е подсмръкнал със следущите думи: «Сие чадо создается по образу и по подобию моему.» Разбира се, че за едно умно и разумно животно подобно благословение е съвсем излишно, защото и четвероногите имат обичай да създават своите божества по своето подобие. На тоя свят биват доволно чудни неща!

Досега ние мислехме, че само нашата благочестива «Добродетелна дружина» има обичай да си прави салата от онова дървено масло, което се назначава за кандилцето на св. Кирила и Методия, или да си щипе прасетата в ония корита, които са назначени за търновската болница «Козма и Дамян»; а сега видиме, че в Браила се намират още по-големи христолюбци и още по-едри патриоти! Скоро, скоро, честна и праведна «Добродетелна

дружино»! Прибързай да избереш браилският «хаджи-пишман» за свой непроменим настоятел, защото подобни личности са в състояние да измъкнат и възглавницата из-под главата на своят умиращи баща. Тебе са потребни подобни личности «яко хлѣбъ насущни». Прибързай да се възползуваш от обстоятелствата, защото Болград и русчушкият архиерей твърде лесно могат да ти подлеят вода! Пусти сме си клефунчовци! О, де си ти, г. Савич? Що не похвалиш българския патриотизъм? Или и тебе вече преседна?

Независимост, г. IV, бр. 35, 15. VI. 1874 г.

[ЗА г. НАЙДЕНОВ, КЛИСУРСКАТА МИНЕРВА — ОТЕЦ БАЛАБАНОВ И РАЗЛИЧНИ ЦАРИГРАДСКИ НОВОСТИ. . .]

Цариград, 14 юния

Ако някой от вас пожелае да се ожени, то го съветовам да пригласи херoят от Кюлбоклук (г-на Найденова) за стари сват, а клисурската Минерва (о. Балабанова) за кум, защото тия две личности имат особени дарования да канят срамежливите, да убеждават твърдоглавите и да извлачат полза даже и от безплодните бръмбале. Така например г. Найденов прилича като две капки вода на вашият херой х. Генча, който е посещал сяка сватба, секи помен, сяка понуда и сяко пирование; а о. Балабанов има голямо сходство с ония мухи, които се вовират и в носът, и в очите, и в ушите на животните, или на ония сокашки Мурджовци, които линкат по цял ден по чуждите дворове, по градските купища и из меризливите улици (дето се намират ахчийниците). Мнозина говорят, че о. Балабанов има голямо сходство с г-на Арлекина, който е най-главният херой в романа на Лабулея «Принц-Куче»; но действителността се не подударя с техните убеждения, защото г. Арлекин е бил честно и твърдохарактерно животно, а о. Балабанов е дотолкова воденист, щото секи из нас е в състояние да го преседи из най-гъстата цедилка. При сичкото това тия две личности са доволно

ядовити и твърде пакостни създания. Г. Найденов е един от ония безпокойни интриганти, на които би позавидовала и баба Марийка Търновалийката; а о. Балабанов доволно често хапе даже и своите всемилостивейши благодетели. Разбира се, че както единът, така и другият обичат да пущат своите жила в темнотата и без свидетели. Мнозина говорят, че о. Балабанов е добил най-главните свои характеристически черти в една от езуитските школи на французката бивша и бъдъща империя, защото в село Клисура хората въобще биват безвредни създания. Но кажете ми де е изпекъл занаятът си г. Найденов? Ако искате да говорим право, то казанлъчени не могат да се похвалят нито с особена хитрост, нито с «острозъбие», нито с махаледжийски способности. Из сичко се види, че г. Найденов произхожда от онова живо и «окретно» племе, което македонските българи наричат «егюптско». Но да оставиме това. Гореказаните две личности са се завзели да правят най-непозволителните пакости на екзархията и на народът си. Четете, моля ви се, техните вестници малко по-внимателно и удостоверете се, че подлостта е намерила нелицемерни приятели и съюзници.

Нашият град не говори нищо друго, освен за ония лири, които ще да ни донесе Садък паша и които ще да ни помогнат да купиме кревети на ханъмите си, гердани на овните си, махмузи на петлите си, червени чизми на в. везирин, пискюлче на Митхад паша и крив чубук (гьопценски) на х. Иванча. Освен това ние имаме намерение да изградиме още един дворец близо до Долма-бахче, защото нашите вернейши съпруги са се увеличили до баснословни цифри. «Гел, Садък, гел! Шербет биле калмадъ!»[1] Разказват, че портата е намислила да продаде своята мнима власт над Тунис и че французките банкири имат намерение да я купят. Научих се из достоверен източник, че тая велика идея се е появила най-напред в Париж и че тя е била изпроводена в Цариград с нарочно лице. Най-напред падишахът бил оскърбен от това предложение и мислил да заповядва на своят «калесарин» да остави тая «башибозушка земя», да иде изново в Лондон и да поиска за бог да прости от старите приятели на турската империя; но Хюсеин-Авни паша, който няма пади-

[1] Дори шербет не остана!

шахско самолюбие и който още не е успял да нареди свои-
те харемни дела по образът и по подобието на бившите
велики везири, му доказал като два и два четири, че гор-
достта доволно често остава гладна. Но ще-ли портата да
удовлетвори требованията на французките патриоти, или
ще да им даде друга някоя гаранция? — За това дело
нищо още се не знае. Разказват още, че египетският вице-
крал се приготовлява да купи от високата порта своята
независимост. Научих се из достоверен източник, че ако
турското правителство се откаже да удовлетвори неговите
требования, то той мисли да употреби военна сила. Ко-
гато ингелизкият посланик при неговият двор поискал
обяснение за ония 500 топа, за които се говореше, че уж
вицекралят е добил из Круповата фабрика, то той отго-
ворил така: «Високата порта е захванала да се меша даже
и в ония мои дела, които излазят из границите на моето
полузависимо положение.» Освен това, вицекралят се
въоружава систематически, ако портата и да протестира
против тия въоружения твърде често. В Цариград са
твърдо уверени, че между Египет и Турция ще да произ-
лязат доволно важни сбутнувания. Вицекралят ще да
дойде в Цариград след три недели. Но ще ли султанът да
се реши на открита война, когато той е принуден да про-
даде своите върховни права над Тунис на гяурите?

Ще видиме. Парата е станала твърде мила даже и
на най-правоверните мюсюлмани. Истина казва посло-
вицата, че гладът е в състояние да разбие и най-силните
крепости.

Султанът е намислил да изпроводи своят най-големи
син в Европа по следующите три причини:
1) Да погледа как живеят европейските маймуни;
2) Да поиспедепца бабаитлъкът си, т. е. да се научи да
пушка из новите топове и да се поприучи да уважава необ-
ходимо-нужните гяури; 3) Да погони европейските жени,
между които има доста апетитни парченца за османлий-
ските зъби. Разбира се, че ако синът се е изметнал на
баща си, то бъдъщите благоденствия на империята са оси-
гурени, защото достойнството на турските държавни мъже
се мери с числото на женските шалвари.

Между австро-маджарският посланик и в. везирин е
минала мишка път. Когато граф Зичи явил на Хюсеина-
Авни паша, че ще да остави турската резиденция на едно

късо време, то в. везирин му не отговорил ни бяло, ни
черно; а в дипломатическите кръгове подобно нещо се
случва само тогава, когато вие желаете на пътникът да
се не върне никога.

— Из Тесалия явяват, че в тамошните крайове са
се появили множество хайдушки чети, които задават страх
не само на местните власти, но и на централното прави-
телство. Турците говорят, че тия чети са излезли по го-
рите по желанието на гръцкото правителство. Боже мой,
ако е истина, то де се е дянало гръцко-турското прия-
телство? — Разказват, че правителството се е решило да
повика редифите си. А против кого, Хасане?

X.

Независимост, г. IV, бр. 36, 23. VI. 1874 г.

[ХИМИЧЕСКО СЪЕДИНЕНИЕ МЕЖДУ «ХИТЪР ПЕТЪР» И «ЛЕВАНТ ТАЙМС»]

Мнозина говорят, че честните хора се сърдят много
повече, когато ги хвалите в очите, нежели когато ги псу-
вате и обвинявате публично. Това е вярно. Ние сме твърдо
уверени, че честният и чистият човек бива честен и чист
не защото желае да го похвали Петър или Павел, а за-
щото неговото умствено развитие и неговата нравственост
му не дозволяват да бъде подъл, низък и калпазанин.

Същото ще да кажеме и за журналистиката. Ние до-
волно често срещаме в «юродивото» произведение на при-
снобламенният казанлъченин, т. е. във в. «Шутош», до-
волно чудни изречения, из които се види, че г. Найденов
е «велемъдър», че «Шутош» е безгрешен, че г. Найденов
пише умно и разумно, но считахме сичкото това за невин-
на или за «юродива» шега, защото познаваме г-на Най-
денова от сяка една страна. Ние мислехме, че г. Найде-
нов се хвали сам само затова, защото няма кой да го хвали
и за какво да го хвали; но българското отделение на «Ле-
вант Таймс» ни доказа с положителни факти, че в това
отношение не е крив нито о. Балабанов, нито г. Найденов,
нито г. Сапатучо, а виновата е оная атмосфера, из която
се търкалят нашите журналисти и която не ражда нищо

друго освен журнални копелета, словеснейши цанцугери, талантливи свраки и вдъхновени папуняци.

Ако в. «Басърет» ни уверява, че в столнината на турската империя са захванали даже и врабчетата да дипломитизират и да се повдигат на пръстите си, то «дъртите и сериозните цанцугери» имат пълно право да печатат «Пътни забележки», да кадят темян сами на себе си, да се наричат Ментори и Юпитери на глупците и да гладят по главата глупавото и неразбраното човечество. Така например сериозният и високоблагородният лорд Стрезо (т. е. българското отделение на «Левант Таймс») е напечатал в своето белоглаво отроче една твърде умна пътна забележка, из която се види доволно ясно, че българският народ и до днес още се счита за глупаво дете, което обича да си играе на кукли и което не знае ни де го сърби, ни де го боли. «Един от нашите приятели — говорят сериозните цанцугери, — продължава да ни изпроважда своите пътни забележки, които той събира из отечеството ни. Ние с благодарение (вярваме, р.) ще да извлечеме някои поинтересни (?) от тия забележки.» «На сяка среща със съотечествениците си, казва първото писмо на приятелят ни, аз бях принуден да отговарям на техните вопроси за направлението на българските органи в Цариград, за направата на българската черкова на Фенер и за ония мери, които са се предприняли за организиранието на екзархията. За вашият вестник (тъй, г. Генович, тъй! р.) нищо не ви казувам от впечатленията, които си правят нашите сънародници, защото вий познавате от твърде голямото число на спомоществователите, които имате за листът си (видите ли език! р.). Това доказателство е доста, за да покаже, че «Левант Таймс» (българският или ингелизкият? р.) е един сериозен вестник: никой не може да откаже, че нашият народ обича сериозното.» Видите ли синтаксис? Видите ли логика? Видите ли мисли? Видите ли пунктоация? Олеле, мамко, умрях си от смях! Из сичко се види, че тия забележки са написани и изпроводени в редакцията на почтеният българо-ингелизки вестник от таксердаринът ѝ, който ходи из България да събира материална храна за сериозните цанцугери и да продава умствено богатство на българските зевачи; а достоуважаемите и сериозните редактори на сериозният вестник ги

печатат с твърдо убеждение, че хората са говеда и че никой няма да се усети каква е работата.

После сичкото това достойният за уважение таксердарин обвинява о. Балабанова и неговият вестник и разказва на българската публика, че «българският народ» не уважава вестник «Век», защото о. Балабанов е «въртоглав» и защото се е причестил на Великден в гръцката патриархана!

Ако сичкото това да би се появило във в. «Шутош», то ние би го простили великодушно, защото г. Найденов е един от ония личности, които отдавна вече са свършили своите сметки с кукувиците, т. е. на които кукувицата е изпила умът още в детинската люлка; но «Левант Таймс» (според както говори той сам) е сериозен вестник, следователно секи от нас тряба да бъде към него строг и немилостив, както той би бил строг и немилостив към ония «велемъдри старци», които са земали моралът в аренда и които го раздават систематически на простите смъртни, без да помислят, че мозъкът и в техните собствени глави изисква «меремет».

Но както и да е, а самият българо-ингелизки вестник ни дава право да бъдеме към него крайно строги и да искаме за сяка негова погрешка обяснение. Ние молиме тоя вестник да ни яви чистосърдечно — защо са поместени на страниците му пътните забележки на неговият таксердарин? Ако това «старо дете» е мислило с подобни средства да накара своите преномеранти да му заплатят годишното течение на вестникът честно и безгрешно, то той ще да достигне отчасти своите цели; а ако с тия редове е мислил да унищожи своят противник (о. Балабанова и неговият безсмъртен «Век»), то ще да произлезе противното. Даже и сам г. Генович тряба да се съзнае, че сериозните старци не могат да бъдат малки деца. Ако на децата е простително да подскачат, да се премятат и да се джеврят, то от старците (а особено от сериозните старци) се изисква кравешка важност и овчо виражение на лицето, т. е. сериозна и студена физиономия.

Но да оставиме шегата настрана. Ние смело можеме да кажем, че когато горереченият вестник се е решил да помести на страниците си пътните забележки на своят приятел, то неговата совест не е била съвсем спокойна.

Ние би желали да знаем — какво би казала редакцията на «Левант Таймс», ако в един от броевете на нашият вестник да би се появили следующите няколко реда: «Чуйте, селяни, бре-е-е-е! Ние сме сериозни хора и нашият вестник е сериозен орган, хе-хе-хе! Българският народ е сериозен и честит народ, защото чете и уважава нашият вестник, хе-хе-хе! Който чете в. «Век» и който почита отца Балабанова, той не е човек, защото отец Балабанов е въртоглав, хе-хе-хе!» Ние сме уверени, че ако подобно нещо да би се появило в нашият вестник, то и сам мистер Лефан Ханли би трябало да си помисли, че кукувицата е имала с нашият мозък доволно важно дело.

Но както и да е, а ние никога не сме се надеяли, че и тоя вестник е способен да дроби миша попара. Из сичко се види, че глупостта бива така също заразителна, както е заразително и себелюбието. Ние казахме едно време, че българското отделение на «Левант Таймс» е сериозен и добросъвестен вестник; а старите баби говорят, че похвалите биват много пъти вредителни, защото хвалимото урочасва и умира скоропостижно. Нека докторите говорят после сичкото това, че бабешките философии нямат практически смисъл!

Но да поговориме за тоя доволно важен вопрос малко по-пространно. Ние отдавна вече знаеме, че българинът обича да се похвали и да го похвалят, и че сяко народно или обществено предприятие се основава на нашето ситничарско себелюбие, което у европейските народи се нарича микроскопически егоизъм. Да приведеме няколко доказателства. Нашите вестници се издават не за ползата на народът и не за увеличението на народното знание, а да си имаме и ние вестници и да не оставаме по-долни от гърците и от евреите; нашите писатели пишат и печатат не защото са убеждени в полезността на тая или на оная книга, на тая или на оная теория, или на тая или на оная наука, а да се намират на работа и да покажат на своите комшийки, че умът им е в състояние да излезе из своето допотопно състояние и да научи барем що-годе своите невежествени съотечественици; нашите учители и училища се отварят и затварят по същата причина, т. е. учителите на Карлово се стараят да воведат в своето училище колкото се може повече предмети и да затемнят славата на Сопот; а сопотските учители захващат да четат даже и

на десетьогодишните деца пийтики, риторики и логики, за да затемнят славата на Клисура, и т. н. Ако някой от чорбаджиите или някой от училищните настоятели на панагюрското училище каже на учителите, че в Коприщица са захванали да изучават испанският език, то учителите са длъжни да се обещаят тържествено, че и тия имат намерение да воведат в горереченото училище монголската граматика. Тежко и горко на онзи учител, който не е способен да лъже и който има чиста совест и човеческо самолюбие! Неговата съдбина бива доволно горчива. «Нашият учител се е учил цели десет години, а не знае да каже нито бъкел», казват чорбаджиите с твърдо убеждение, че техните заключения са положителни истини.

Разбира се, че тая е най-главната причина, която накарва нашите учители да лъжат, нашите писатели да говорят високи нули, а нашите журналисти да ходят на пръстите си и да дробят миша попара. Ако нашите чорбаджии са важни дипломати, то и тяхната журналистика тряба да бъде създадена по образът им и по подобието им. Другояче се не може. Така например нашите вестници са длъжни да им разкажат: 1. Оставил ли е Наполеон Първи духовно завещание и говори ли се в това завещание за бъдущето на Европа, за прошедшето на Азия и за настоящето на Америка? 2. Имат ли карлистите тайни договори с Мак-Махона и получават ли из Франция пушки и топове? 3. Когато Франц-Йосиф посети Петербург, то Александър II ли е седял на първото място, или неговият августейши гостенин? 4. Какво мисли майстор Деак, млад ли е Андрашияур, гърбав ли е г. Катков, черноок ли е мосьо Тиер, колко годин има негова екселенция Пия IX и в кой ден се е родила дона Изабела? 5. Роднина ли е Карл III на Албрехта XI и мисли ли да се ожени (да се омъжи) още веднъж кралица Виктория? 6. Овенът ли, или петелът, с които изволява да се занимава негово величество султанът, е получил орден меджидие втора степен? 7. Защо е паднал в. везирин и защо е умрял шведският крал? Тука съм длъжен да ви кажа и това, че ако тоя или оня вестник желае да добие повече съчувствие и по-искрени похвали от страната на «важните и сериозните чорбаджии», то той е длъжен да опише с големи подробности погребалната процесия на шведският крал; а ако той няма в Швеция кореспондентин и ако му се не

удаде да събере сведения за тая процесия из другите вестници, то той има пълно право да си измисли щото му се види за нужно. Журналистиката е такова едно поле, което търпи сякакви боклуци.

Из сичкото това вие твърде лесно ще да се убедите, че българското отделение на «Левант Таймс» има пълно право да се бори с отца Балабанова и да се старае да затми неговата парижка слава. Ние и сами вече видиме, че важността, сериозността и целомъдрието принадлежат на българо-ингелизкият вестник, ако о. Балабанов и да променява систематически своите ръкавици.

Боже мой, какво ли би се случило, ако ти да би вразумил овните да издават свой овенски вестник? Помислете си, че един от по-мършавите (редакторите, освен г-на Славейкова и Александра Андрича, не смеят да бъдат дебели и «чувствителни») овни седи при някое паднало дърво, че пише статия за своят вестник и че тая статия има такова съдържание: «Ме-е-е! Бе-е-е! Ма-а-а! Ба-а-а! Ме-е-е!» и т. н.; въобразете си, че сичкото това ще да се повтаря цели милиони, дилиони и милиарди пъти; най-после, въобразете си, че читателите на тоя вестник ще да останат задоволни от логиката на своят редактор и че са прибързали да го похвалят за неговата сериозност, за неговата важност и за неговата систематичност. Ние отсега още знаеме, че вие ще да се присмеете на овчата публика и че ще да ѝ дадете название «тъпоумна». Не бързайте, не бързайте! Нашите вестници не са отишли много по-далеч от идеалният овчи орган. Бе-е-е! (Княгиня Ниаза роди оная вечер.) Бе-е-е! (Наполеон III умря.) Ма-а-а! (Пия IX е болен.) Ба-а-а! (Деак оздравя, а Бисмарк се поболя.) Му-у-у! (Война ще бъде.) Ме-е-е! (Великият везирин падна). Мъ-ъ-ъ! (Между Русия и Австрия съществува тясна дружба.)

— Но вашите «му и бе» нямат никакъв логически смисъл — ще да каже важно сериозното българско отделение на «Левант Таймс».

— Ох, не говорете така самоуверено! Прочетете своят собствен вестник и уверете се, че за българският народ овчото «бе» и великденската беседа на г-на Бисмарка са еднакво нужни и еднакво важни. Бъдете уверени, че за вашите многочислени телеграми (между които има и лански) х. Калчо или г. Кутов не би дали ни пребиена пара; а

вие твърде добре знаете, че тия господа купуват почти сичко.

Нека ни бъде дозволено да кажеме и това, че между «Хитър Петър» и «Левант Таймс» захваща вече да се и усеща химическо съединение.

Независимост, г. IV, бр. 36, 23. VI. 1874 г.

[АКО ИМАШ ДЪЛЪГ ЕЗИК. . .]

Старовременните гърци са изображали своята богиня на правосъдието с везани очи. «Тая богиня не тряба да гледа хатър ни на кум, ни на сват,» са говорили старовременните хора.

Днес не е вече така. «Съдиите тряба да отварят очите си на четири, говори съвременното човечество, защото от техните погрешки и от техните невнимания или пристрастия зависи щастието на онова общество, което им е дало право да съдят и да въздават секиму «по делам его.»

Обязаността на журналистите е още по-тежка. «Журналистиката е ръководителница на народът, следователно тя е длъжна да приследува общественото зло, да поощрява добрите начала, да открива истината, да обличава безчестните и да защищава народът си от сяка една страна», говорят умните хора.

Разбира се, че ни едно от гореказаните заключения няма нищо общо с българите, защото тяхното возпитание, тяхното образование, техните понятия за различни предмети и техният живот имат свой собствен характер, когото ние свободно можеме да наречеме б о л г р а д с к и.

Слушайте! Ако изучите с особено внимание нравите и обичаите на болградчени, то свободно можете да се похвалите, че сте научили нравите и обичаите на сичките български общини; ако влезете в къщата на г-на А. Парушова, то свободно можете да кажете, че сте се опознали с животът на сичките български първенци; най-после, ако сте имали щастие да изпиете чаша вино у г. Клайна и ако сте подслушали с особено внимание дипломатическите разговори на болградските старейшини, дълбокомис-

лията на техният депутатин, разсъжденията на овчите херои и благонравните поучения на контрабандистите, то свободно можете да се похвалите, че сте посетили Българската академия на науките, която след време ще да се основе под покровителството на г. Найденова и с-ие в Цариград и която ще да разпространи необходимото образование даже и между малоазиатските кюрди и тюркмени (г[л]. бъл. от[деление] на «Левант Таймс»).

И така, Болград прилича като две капки вода на България; а болградчени представляват българският народ в сяко едно отношение. Искате ли доказателства? Вие знаете вече, че в последните няколко години нашата честита българска колония в Ромъния е добила няколко твърде чувствителни плесници; вие знаете вече, че ни една от тия плесници не е могла да произведе онова естествено движение, което се нарича протест и което се появлява даже и у животните; най-после, вие знаете вече, че болградчени са приготовили и своята лява християнска страна и хладнокръвно очакват последнята плесница, т. е. тия отдавна вече са се приготовили да изгубят и своята така наречена централна школа, с която досега се гордееше (ако тя и да не заслужаше това) сичкият български народ.

— А какво тряба да правим? — ще да ни попитат честитите болградчени.

— Не правете нищо. Блейте си и занапред, както са блеяли и вашите деди и прадеди; пийте си пелинец и греяна ракийка, както са ги пили и вашите деди и прадеди; вадете си очите, подливайте си вода, дето можете и както можете, интригувайте, безчестете един другиго и продавайте совестта си, народността си, както са постъпяли в сичките тия отношения и вашите деди и прадеди; най-после гледайте кефът си, хранете свинете си само с кукуруз, залегнете за развитието на гъските си, постарайте се да развиете икономическото благосъстояние на касапниците, изберете изново г-на Хорозова за представител на колониите и пр., и пр., както би постъпили в тия отношения и вашите деди и прадеди. Дръжте се и вървете напред! Медицината съветова разумните хора да вардят добре само краката си, а вашите пръсти не са още показали ногтите си през обущата. Ако Наполеон I е казал, че «от великото до смешното не е твърде далеч», то ние ще да ви кажеме, че «от префектурата до просяшката торба

съществува само една крачка». Но за какво да ви учиме, когато ваша милост отдавна вече знаете и сами, че патриотизмът е празна мечта и че обществените интереси нямат нищо общо с нашите мазни тумбаци? Ако вие да не би уважали тая свята истина, то не би избрали г-на Хорозова за депутатин в камерата и не би го упълномощили да защищава вашите обществени интереси.

Но да оставиме прошедшето настрана и да кажеме няколко думи за настоящето и бъдъщето. Ако болградчени имат намерение да останат и занапред българи, то ние ги съветоваме да изберат за депутатин в бъдъщата ромънска камера г-на Ангелаки Савича, т. е. днешният редактор на монголо-татарският браилски вестник «Хитър Петър» и бъдъщият реформатор на българските умове в Бузоу. Вие се смеете? Не смейте се! Вие още не познавате г-на Савича и неговите извънредни достоинства. Ни едно клепало, ни едно камбано, ни една баба Марийка, ни една кака Неделя, ни един Найденов, ни един хлапар, ни един берберин и ни един селски терзия не е в състояние да направи онова, щото е в състояние да направи г. Савич. С една дума, между г-на Хорозова и г-на Савича съществува голямо различие. Да направиме сравнение. Г. Хорозов говори само тогава, когато има кой да го слуша и кой да му клати глава, а г. Савич дърдори и под плет и над плет; г. Хорозов обича да носи голямо име, да яде дебели шарани и да се разговаря за високи (като напр. за балонът) предмети, а г. Савич се храни с «каквото бог дал», обича да менява своите убеждения (които, да кажеме право, никога не е имал) сяка заран и има големи наклонности да се дружи и с най-силните пехлевани; най-после, г. Хорозов не работи нищо, но получава заплата, а г. Савич работи сичко, но не получава нищо. И така, ако г. Хорозов е дрямал в онова време, когато се е решала съдбата на българските колонии в Бесарабия, то г. Савич ще да дърдори даже и тогава, когато в ромънската камера остане само той и четирите стени на зданието. «Днес са настанали вече такива времена, в които мълчаливите (т. е. важният чорбаджилък) умират гладни — говорят умните хора. — Ако имаш дълъг език, шарена совест, съмнителна нравственост, дебело чело и безсрамни очи, то победата е твоя.» Г. Савич знае сичкото това и старае се да живее по духът на времето.

Ето какво ни пишат из Браила за нравствените качества на тоя знаменит човек: «Едно време кириос Ангелакис нападаше на чорбаджиите и укоряваше ги и заслужено, и незаслужено; но времето го убеди, че ахчийниците на тия чорбаджии биват доволно често полезни за голият патриотизъм, и той промени знамето си. Днес тоя господин се е решил да излее сичката своя злъчка на ония младежи, които познават неговата пустота и които се старäят да свалят и неговата доволно дебела «маска», както той свали преди време маските на днешните свои благодетели. Сиромах Брут! Това малко човеченце е достойно за оплакване! Ако искате да си съставите вярно понятие за неговите зъбета, то разгърнете страниците на «Хитър Петър» и порадвайте им се. Мнозина мислят, че кьосетата и джуджетата биват хитри и разумни. Аз не вярвам. Според главата и мозъкът, според мозъкът и умът, според умът и «Хитър Петър»! Боже мой, и тия микроскопически мозъци се завземат да издават вестници и да просвещават сляпото човечество!»

Друг един браилски приятел ни пише следующето: — «Разпалих се и аз веднаж през годината и земах перото си да ви изпсувам хамалската; но намери се добър човек — Браила не е без добри хора — и угаси пламъкът ми. Тоя ваш (и мой) благодетел зема една кова със студена вода и изля я на моята буйна глава. Разбира се, че това чудно лекарство оказа своето влияние и аз се реших да поговоря с вази малко по-хладнокръвно.

— Аз ви не разбирам — ще да кажете вие.

— Не бързайте, едната кова е още пълна. Слушайте и търпете. В предпоследният брой на вашият вестник, в статията «Знаеш ли ти кои сме?», се говори за някакъв си пишман-хаджия и за неговите керпичи. Помните ли? В горековазаната статия вие говорите, че по думите на «Хитър Петър» (N. B. Вие би трябало да кажете: по думите на кириоса Ангелакиса, а не по думите на «Хитър Петър», защото «Хитър Петър», ако и да изказва доволно често отчаяни дървени философии, но той никога не е бил клеветник), някой си хаджи Пишман е харизал на браилската българска черкова няколко хиляди тувли, но после се попишманил и земал си ги назад. А знаете ли кой е тоя х. Пишман? — Тоя мъж е г. Бойко Нешов. Хайдете да потърсиме истината. Едни наши дебелчовци се бяха решили да харижат няколко хиляди тувли на горезаказаната черкова и заповядаха на г-на Бойка Нешова да ги докара. Бойко се спазари, направи им доста голяма отстъпка и докара тувлите. Тука съм длъжен да ви кажа, че Бойко не разполага с 10 000 жълтици, за да може да тури 200 наполеона настрана и да чака Великден, т. е. да дойде кефът на подарителите. Минува се месец, минуват се два, минуват четири, а почтените подарители и не мислят да заплатят на човекът подарените на черковата тувли! «Ако тия тувли да би били купени за нашите къщя, то би било друго нещо — говореха тия. — Бойко твърде добре знае, че тия тувли са купени за харизма.» Когато Бойко видя, че черковните стени нямат намерение да му заплатят, то той си зема тувлите назад и продаде ги другиму. Ето каква е работата, следователно г. Савич няма право да плаши врабците и да лови мухи на чуждо чело. Из сичкото това вие видите твърде ясно, че г. Савич няма право да нарича г-на Бойка Нешова вандалин, а г. Бойко има пълно право да нарече кир Савича браилско кръчетало или селски махаледжия. Тоя господин (Савич) до завчера крещеше, че българите са дебели глави и че нямат в сърцата си шевалеризъм (т. е. Дон-Кишотство), защото не са се поклонили низко на Милановичевата жена, която беше дошла в градът ни да отнеме доходите на българските училища и да си купи кок (из сичко се види, че тая гъркиня е роднина на Савичевата дражайша половина); а днес е седнал да критикува, т. е. да обвинява, българското хладнокръвие и българското невнимание към нашите обществени дела! Освен това, чудното човече се е решило да лъже и да безчести своите сънотечественици.»

В това писмо се намират и много други нападения против личността на г-на Савича, но ние нямаме намерение да влазяме в частният живот на когото и да е и оставяме ги без внимание.

Но ние казахме по-горе, че съдията, вестникаринът и секи обществен деятел въобще са длъжни да си отварят очите на четири и да се вардят от сяка една страна. Но могат ли тия да се увардят? Това е твърде тежко. Да земеме за пример нашата букурещка «Добродетелна дружина» и «Българското книжевно дружество» в Браила. Секи вече знае, че нашата велика и достойна за сяка похвала «Добродетелна дружина» е направила досега (с чуждите пари)

следующите благодеяния: 1. изяла е (Спиро беше един от настоятелите на «Дружината») «последните» доходи от имането на покойни Недялковича; 2. довела е самото имане до критическо положение; 3. прибрала е още няколко второстепенни фондове, които се намираха под управлението на отделни ефории (тука сме длъжни да кажеме, че членовете на ефориите и членовете на «Дружината» са едни лица); 4. намислила е да изгради в Търново болница (след 984 годин) и заповядала е на търновци да се разболеят; 5. решила се е да не дава публична сметка и да не открива никому своите действия, защото капиталът ѝ се е увеличил и защото нейните търговски предприятия са заключили законен брак с тоя капитал. Преди няколко месеца г. Иван Адженов поиска от благодетелните членове сметки за управлението на онова имане, което е оставено от покойни Недялковича за казанлъшкото училище, но тия си направиха углухци; преди няколко месеца ние казахме, че техните действия са калпазански, защото «Дружината» е обязана да дава сяка година сметка за своите действия и да избира ново настоятелство, но тия се събраха сами, избраха се за настоятели сами и присмяха се на народната воля; най-после, един от по-първите букурещки българи беше казал на едно от тия лица, че ако «Добродетелната дружина» се откаже и занапред да уважава уставите си и ако се не изпълнят желанията на покойните завещатели, колкото се може по-скоро, то народолюбивите българи ще да поискат сметка чрез трибуналът. А знаете ли какво е отговорило гореказаното лице? «Ако ни повикат чрез трибуналът, то ние ще да изхарчиме половината от капиталът на «Дружината» и ще да дадеме край на сяка една интрига (?!!).» Боже мой, и тия хора се наричат честни патриоти и обществени деятели! Ще видиме.

А какво прави нашето сираче, т. е. какво прави нашето «Българско книжевно дружество»? — Молиме ви се да го не будите. Нека си спи. Ако сирачетата нямат право да ядат, когато поискат, и да се облачат с каквото искат, то тия тряба барем да спят, колкото искат, и да лежат по своята воля. А знаете ли вие, че през юлия ще да се събере главното годишно събрание на това «Дружество»? Ако не знаете, то знайте, че това «Дружество» има намерение да се пробуди и да ви калеса на сватба. — А после що? — Пак нищо. Кой из вас не знае вече, че «ние сме си ние»?

Ако «Българското книжевно дружество» мисли да прокопца, то ние го съветоваме да се ожени за нашата «Добродетелна дружина», която отдавна вече е пощръкляла за мъж.

Независимост, г. IV, бр. 37, 29. VI. 1874 г.

[МЕМИШ ПАША С ПРУСКА КАСКА]

Цариград, 23 юния

На 13 юния верноподаниците на негово величество султанът отпразнуваха възшествието му на османският престол и поблагодариха го за неговото умно и енергическо управление и за неговите благодеяния и безпристрастие в сяко едно отношение. Подобно нещо се случи и от страната на дипломатическите агенти при Високата порта. На обядът, който беше даден от негово величество на европейските представители, първото място беше оставено на прускиият посланик, който в последньото време е станал доволно модна играчка в османският диван. Старите деца се стараеха да покажат своите дипломатически способности и своето красноречие с различни здравици и с различни доброжелания, а представителят на правоверните, който отдавна вече е вкусил горчивите плоди на гяурското приятелство и който отдавна вече е изучил дипломатическият език, кливаше главата си, бърбореше нещо си и мислеше да пусти и сам гъстък дим под самият нос на своите слушатели. Така например той се обеща тържествено, че ще да преобрази турската империя по образецът на Прусия и че ще да промени униформата на войската.

Разказват, че беседата, която е говорена от негово величество, е била написана от покойни Али паша преди няколко годин и че тя се е говорила и друг път, без никакви изменения. Разбира се, че обещанията на султанът не са вече празни мечти или безцелни дипломатически фрази, които обикновено се заборавят след няколко минути после рождението им. Министърът на вънкашните дела се е завзел да изпълни волята на своят повелител тутакси.

Той е помолил вече германският посланик да поиска от своето правителство помощ и поддръжка за бъдъщите турски реформи, т. е. да изпроводи в Цариград няколко артилерийски офицери, които тряба да направят от Турция Германия, от Шкембеджи Хасана — Молтке, от Дели Мустафа — Фридерик Карл, а от турските кюрди — победоносна армия. В Турция става почти сичко лесно и щастливо. Известих се из достоверен източник, че г. Айхман е написал вече в Берлин да дойдат пет души немски чудотворци, които ще да увият от башибозуците меризлив венец за бъдъщата османска армия. Идете после това и не говорете, че камилата има пълно право да иска от бога рогове!

Едно време вие бяхте казали във вестникът си, че турската империя ще да се преобрази само тогава, когато се успокои в гробът. Това не е истина. Ни едно господарство се не реформира дотолкова често, доколкото Турция. Преди десетина години, когато Англия се почиташе за първо господарство в Европа, то нащите низами носеха ингелизки униформи; преди шест години, когато Наполеон III блестеше от сяка една страна, то нашите делии се премениха в зуавски шалвари и турнха на главите си зелени чалми, а днес когато Германия и г. Бисмарк затъкнаха в поясът си Франция и нейните велики мъже, то Мемиш паша ще да тури на главата си пруска каска. И така, в продължението на девет години Турция се е женила и разженвала три пъти. Разбира се, че ако между Германия и Росия произлезе война и ако победи Росия, то нашите османлии ще да облечат дълги сиви шинели, руски чизми и казашки калпаци. Но аз би желал да посъветовам Портата да приготови в своят арсенал различни костюми, защото днешните времена са непостоянни и защото човечеството, следователно и държавното щастие, се изменява периодически. Кой може да ни увери, че на Турция след година или след две няма да дотрябат черногорски шапки?

Преди две недели аз ви писах, че правителството е заповядало на военният министър да свика редифите, а сега бързам да ви явя, че турското постоянство е показало и в тоя случай своите рогове. Не преминаха нито две недели, а везиринът е издал вече заповед, щото секи един редифин е длъжен да се върне, отдето е дошел, и да не яде напразно султанският хляб. Достоверно е вече известно, че горесказаните редифи са отпустени само за това, защото В. порта няма пари. «Ние не можеме да удовлетвориме ни най-необходимите си потребности, а свикваме редифите без никаква причина!» — решило министерското заседание. Из сичко се види, че между Турция и Персия ще да произлезе решителна борба. Двата кабинета работят твърде енергически. Разказват, че командантинът на ингелизката флота по Средиземно море е дошел в Цариград да стане посредник между Портата и тагеранският двор. Г. Драун казал на в. везирин, че Европа никога няма да дозволи на Персия да извади ножът из кожните си против повелителят на правоверните. Ето каква причина е накарала турското правителство да разпусне своите редифи, ако Хюсеин Авни паша и да се не съглашава в това дело с другите министри.

Преди две недели в. везирин беше повторил още един път на европейските представители, че в Турция не може да бъде воведен правилен ред нито в полицейско, нито в съдебно, нито в изпълнително отношение, ако чужестранните поданици се не откажат отчасти от своите досегашни права и привилегии. «Ние не искаме вече да се унищожат съвсем правата и привилегиите на чужестранците, а да се ограничат и да се изменят в някои отношения» — казал Хюсеин Авни паша. Разбира се, че посланиците са останали непоколебими и после тая турска умереност, защото тия твърде добре познават какви цветя са турските съдии и как се изпълняват законите. Един французин ме уверяваше, че французкият посланик при В. порта бил рекъл за това дело на министърът на външните дела така: «Републиката не желае да види и конете си в турските съдилища, защото и животните имат своя душа.» Ако е сичкото това истина, то аз имам пълно право да кажа, че и между европейските представители при Високата порта има честни хора.

Правителството се е решило да поддържа фанариотската патриархана не само морално и материално. Отсега нататък негово високопреосвещенство ще да добива от В. порта безгрешни доходи, които ще да употреби за величието на Христовата черкова и за ползата на ортодоксията. Нека ни дава господ бог повече честност и по-малко лицемерие! Ако Пия IX получава помощ от Виктора

Емануила, то преосвещени Йоаким ще да се глави у неговово величество султанът за телчар или за касапин. Словесното стадо има голямо сходство с телците. Така са правили и първозваните Христови апостоли.

— А защо са на калугерин пари, когато той се е обещал пред олтарят да служи на Христа и да ненавижда богатството? — ще да попитате вие.

— А кой ще да купува моравото кадифе и аленият атлаз? Кой ще да храни фенерските блудници? Кой ще да возпитава копелетата от Патрик капасъ? — ще да попитам аз.

До неделя повече.

×

Независимост, г. IV, бр. 37, 29. VI. 1874 г.

[ДЬОНМЕТАТА СА ДЛЪЖНИ ДА СЛУЖАТ И НА БОГА, И НА МАМОНА]

Цариград, 28 юния

Както българските, така и гръцките умове са заняти днес изключително с ония чудеса, които произхождат в Македония и които са дотолкова гнусняви, доколкото е гнусяво и онова лице, което ги произвожда. Аз говоря за знаменитото дьонме Омера Февзи паша, който се нарича днес солунски валия. Вие отдавна вече знаете, че тоя турски чиновник е «от семене греческих мудрецов и хероев Маратонских [1]. Аз съм в състояние да ви докажа с неопровържими факти, че главният актерин в сичките македонски комедии е тоя гръко-турчин, а второстепенните хаджи Хайвати са солунският гръцки владика и няколко души солунски ромео-цънцари. За да угоди на няколко души «православнейши капсамуне», които за своята е л и к а и д е я са захванали да жертвоват даже и жените си (това не е ново. р.), новият солунски валия доби воля да се покаже по-кескин даже и от знаменитият Митхат паша и захвана да приследова българската народност

[1] Потомък на гръцките мъдреци и на маратонските герои.

по западните крайове на България още с по-голяма ненавист и ожесточение. И така, днес Омер Февзи паша се старае да изпълни две обязаности: 1) Да удовлетвори своите братия гърци и да успокои костите на Перикла и Темистокла; 2) Да се препоръчи на правителството със своите строгости и със своят янкесиджилък. С една дума, Омер Февзи паша желае да докаже на гърците и на турците, че той е верен син на майка си (на Елада) и на баща си (на Дели Мустафа). Разбира се, че дьонметата са длъжни да служат и на бога, и на Амона. Но както и да е, а тоя некръстен грък е повдигнал ужасно гонение против сичко, щото е българско. В Малешово, което е твърде голямо село и което се намира в Струмнишката кааза, българите отдавна вече са се отказали да припознават гръцката патриархана и отдавна вече не принимават в къщите си гръцките попове. Преди няколко деня солунският валия и гръцкият епископ в тоя град отишли да посетят това село и да накарат селяните насила да се откажат от екзархията и да прегърнат изново «своята майка велика черкова», която е земала сичкото православно стадо под аренда (беглик).

— Малéшовските първенци са бунтовници и комитетаджии — викал дядо владика. — Тия се не покоряват на царските хора, тия не припознават правителствените чиновници, тия се отказват от своя дълг и припознават някаква си еретическа екзархия. Аз имам царски ферман, който ми дава право да искам почитание, материални средства и робска покорност.

— Хванете тия ф е с а т ч и и, вържете ги и хвърлете ги в темницата — викал валията. — Затворете ги и накарайте ги да си съберат умът в главата; накажете ги и накарайте ги да се научат да почитат царските хора; ударете им по някоя тояга и накарайте ги да бъдат верноподаници на султанът и изпълнители на неговата воля.

След няколко часа голямо множество българи били заковани в железа и хвърлени в темницата. А какво е правил в онова време христовият апостол? — Той пушил чубукът си, смеял се под мустак и повтарял текстът из свещеното писание «любите врагов ваших».

Когато тия мирни и невинни хорица поискали да узнаят причините, по които са били длъжни да оставят работите си и да страдаят, то знаменитото дьонме им извикало:

«Мълчете, москов-гяурлар! Браво, Еладо! р.) Вие сте бунтовници. За вас Деар-Бекир, Ангора и Емен са дребни работи!» Когато произходила тая шумотевица, то двамина от по-първите селяни успели да побягнат и дойдоха в Цариград да се оплачат пред централното правителство. Но ще ли това правителство да удовлетвори техните желания? — Аз не вярвам. Действителността ни е уверила твърде отдавна, че между в. везирин и русчушкият дипломатин Мемиш паша съществува само една крачка, че между министърът на просвещението и знаменитият цариградски пророк Дели Мустафа съществува само една педя; най-после, че между турското образовано светило, което се нарича реформатор Мидхат паша, и пловдивската звезда «Абла ханъм» (?) не съществува нито геометрическа линия. Секи вече знае, че министърът на вътрешните дела не знае да пише и че само «ракамдан бир парче азаджик аннаръ»[1]. Нека говори кой що ще, а аз ще да ви кажа още веднъж, че турците имат еднакво устроени глави, еднакви мозъци, един ум и съвършено еднакво направление. Тия хора са родени само за кеф, за жени, за рахатлък, за кръвопийства и за безчестия на сичкият честен и разумен свят.

— А какво прави, ще да попитате вие, нашата новоустроена, новопрестроена и изново калаисана екзархия? — Тя говори, че не може да се меша в ония обществени или правителствени дела, които могат да ѝ развалят кефът или да ѝ причинят волнения.

— Тукашните аги, ефендиета, бейове, паши и пр, се намират в голямо отчаяние. «Паскале-дър бир хара-дър, нара йоктур, бир белядър»[2]. Знаете ли вие, че правителствените чиновници са обязани да турят зъбите си на полицата и да заговеят за велики пости? Тия се надеяха само на Садък паша и на неговата «просия», но тоя мъдър пример чиновник се върна без калпак.

— И европейските яхудие ни се не покоряват вече! — говорят простодушните аги.

— А защо падишахът им не обяви война? — питат техните приятели.

— И това ще да бъде — отговарят низамите и клатят главите си.

[1] От числата едвам-едвам разбира.

[2] Великден е, страстите са разгорещени, ще има крясъци, беда ще има.

При сичкото това, между чиновниците и между войниците са се появили вече волнения и неудоволствия. Наместо пари, Садък паша донесе на гладните една доволно значителна сметка, из която ясно вече се види, че негово превъзходителство е много по-умен от своят повелител. Секи здравомислящи човек се е уверил вече, че ако на Турция е предопределено да хвърли топът, то сегашното време е за нея най-критическо. Но критическото финанциялно положение на В. порта се е отразило не само на чиновниците и на търговците, но и на нашата народна екзархия. В касата на тая екзархия, която се нарича майка на седем милиона глави, мишките играят на джирит. Вярвате ли вие, че ако се появят отнейде пари, то «който спревари, той и натовари?» Това е така. Блазе на дяда Панарета и на чича Илариона Търновски, че си напълниха мъничко патките и че вратата им се отварят нашироко! — Народната черкова, която бяха захванали да правят, се напусна изново, защото нашите патриоти нямат пари.

Слушайте! Аз мисля, че българският народ ще бъде принуден още цяло едно столетие да се моли богу в досегашният обор, защото нашите епитропи имат голямо сходство с вашата боговдъхновена «Добродетелна дружина». (Хайдете да се промениме. Дайте ни поп Нила, Михайловски, Найденова и Тъпчилеща, а ние да ви дадеме г-на Колони, дяда владика, конската глава и г. Сардели, т. е. редакторът на гръцкият вестник «Ирис». Г. Андрича ще да ви дадеме на панагон. р.)

Кажете ни, молиме ви се, какво стана с търновската болница? Явете ни така също, защо вашата честита букурещка ефория не изпроводи годишните помощи на казанлъшкото училище? Когато отговорите на тия два вопроса, то аз ща да ви моля да ни попитате: 1) де са черковните пари? 2) колко гроша са изхарчени лани за направата на несъществующата черкова? 3) кои са епитропите на тая черкова?

X

Независимост, г. IV, бр. 38, 6. VII. 1874 г.

[ДА ПОМЪТИМЕ ТОВА ЯЙЦЕ И ДА ИЗЛЮПИМЕ КАМИЛЧЕ!]

Веднаж няколко души разумни хора (по-голямата част от тия хора са били членове на браилското «Книжевно дружество») отишли в гората да си насекат дърва. Когато вървели из пътят, то намерили една диня.

— Абе, байо Пенчо, каква е пък тая ощура? — попитал онзи, който видял динята най-напред.

— Дявол я знае — отговорил байо Пенчо.

— Абе да не е дяволска глава? — попитал един.

— А камо ѝ роговете? — казал други.

— Аз ви съветовам да повикаме Разумни Радослава и да го накараме да ни открие тая чудна тайна — казал най-старият член на «Дружеството».

— Я качи се, чичо Недялко, на конят и иди в градът, колкото се може по-скоро, да повикаш Разумни Радослава!

Тука съм длъжен да ви кажа, че Разумни Радослав е бил деловодител на «Дружината» или на градската община.

Байо Недялко се качил на конят си и спуснал се към градът. След няколко минути Разумни Радослав дошел и попитал своите благодетели защо го викат.

— Как защо? — казал байо Пенчо. — Ако си обществен слуга, то тряба да изпълняваш волята на секи гражданин. Кажи ни какво е това!

— Кое това? — попитал Разумни Радослав.

— Не видиш ли ти — казал най-големият член на «Дружината» и посочил с прът към динята.

Разумни Радослав погледал на своите благодетели зачудено, поухилил се малко и рекъл:

— Вашите глави искат меремет!. . . Не видите ли вие, че това не е нищо друго, освен камилско ейце?

— Абе, истина ли е бе, Радославе? — извикали мъдрите глави в един глас.

— А за какво ще да ви лъжа! — казал деловодителят.

— Ние мислиме да помътиме това ейце и да излупиме камилче — казали мъдрите.

— Мътете го — отговорил Разумни Радослав хладнокръвно и върнал се назад.

Но известието за камилското ейце се разпространило твърде скоро и между нашите българи се появила оная завист и несъгласие, които са свойствени само на българите и на някои домашни животни.

— Това ейце принадлежи нам — викала нашата букурещка «Добродетелна дружина», — защото ние сме началници на българският народ и защото нашето име се е прославило от Камчатка до Цариград. Ако ние да не би били привилегировани наследници на сяко чуждо имане и на сяко изгубено от някого богатство, то не би получали така често медали (декорации) и не би се считали за бъдщи министри на бъдущето българско царство. Нашето влияние между народът е твърде голямо. Секи българин вече знае, че народната каса е у нас и че нашата каса е народна. Сяко едно нещо, което се появлява извън нашият круг, не е нито народно, нито полезно. Ако из вашето ейце се измъти камилче, то вие тряба да го дадете нам на възпитание, защото покойни дядо Силвестрия е оставил капитал за неговото образование и защото непокойните наши Крезове са бездетни. Когато вашето отроче порасте, то ние ще да го ожениме за «ефорията», която е твърде богата невяста и която има голямо желание да си добие мъжец и да се успокои при домашното огнище. На честитата ефория е омръзнало вече да се белисва и червисва и да повдига възглавниците на умирающите старци и бабички. Сичко има свой край. Ако сиромахът е принуден да се унижава и да се кланя даже и на мъртвите, то богатият тряба да гледа своите дечица и да се не меша в обществените дела. Ние си имаме вече и пари, и чест, и почитание. Не щем вече гологани, не щем вече цванчета. Секи от нашите членове е милионер, а ние казахме вече, че народните пари са наши, а нашите пари са народни. Когато някой от нас захване да умира, то над главата му ще да се наведат новоизбраните настоятели на «Добродетелната дружина» и ще да успокоят совестта му; а когато умрат и тия настоятели, то капиталите им ще влязат в ръцете на други още по-нови благодетели, и «егоже царствию не будетъ конца». Из сичкото това вие видите твърде ясно, че ние сме се решили да владееме и да се славиме.

Против наследниците на мъртвите души въстанали така наречената букурещка «млада българска партия», одеското настоятелство и няколко браилски патриоти:

— И ние умееме да управляваме чуждото имане, защото на чуждият гръб са малко двайсет и пет тояги —

викали тия три достойни за уважение общества. — Искате ли доказателства? Вие и сами вече знаете, че младият стомах може да мели по-лесно, следователно ние сме по юнаци и за ядене, и за пиене, и за уригане, и за хълцане.

После дълги препирни, после енергически борби и после различни псувни старите наследници на мъртвото царство положили оружието си и над камилското ейце клекнали да квачат горереказаните три общини. Тука съм длъжен да ви кажа и това, че тържеството на тия три общини е било твърде голямо. Един от одеските разпалени и подпалени патриоти се обещал да харижe на новорожденото отроче петнайсет хиляди рубли; знаменитият град Болград се врекъл да жертвува сяка година по три ялови крави, по осем чужди волове, по дванайсет крадени коня, по двесте лесно придобиени овци и по три оки хорско сребро; град Александрия се обещал да му харижe г-на Коли-крава за управител на живата стока; Плоещ се обещал да му даде дяда Таня за надзирател над българският патриотизъм; Букурещ се обещал да му даде голямо щастие и празна торба; Гюргево се врекло да му изпее молитвата «о здравии», Галац му ушил червени гащи и зелен контош; Измаил му купил червени ботуши и крив чубук; а Браила го приняла под своето непосредствено покровителство и дозволила му да пие вода от Дунавът, колкото иска.

Но ето, че наближил вече и единайсетият месец (камилите мътят ейцата си по единайсет месеца). Един ден ейцето се начупило и народните представители се събрали да погледат на новорожденото отроче и да му се порадват. Изведнъж. . . скок. Камилчето се измътило и спуснало се да бяга към гората.

— Тичайте, братия! Скоро, мои приятели! Дръжете го, мои байовци! — викал Стоянов и припкал след отрочето със сичката своя циганска бързина.

— Язък за трудовете ни! Язък за дунавската вода! Язък за радостите ни! — викали браилските граждани и трили сълзите си.

— Какви са тия безобразия? Камилчето тряба да бъде намерено! — викали ромънските българи въобще и сърдили се на кесиите си.

Но да оставиме българските патриоти настрана и да видиме къде се е дянало камилчето. Когато това божие

създание дошло до една гора и когато видяло, че го гонят българските патриоти, то се мръднало в една меча дупка. Българските патриоти дошли до дълбоко отчаяние.

— Какво ще да правиме сега? — се питали тия.

— Доведете изново Разумни Радослава! — извикало сичкото общество.

След няколко минути разумният човек се явил на сцената.

— Научи ни, господине Радославе, как да извадиме камилчето из мечата дупка — казали гражданите.

— Аз ви съветовам да спуснете някого в дупката и да го извади — казал Радослав.

След малко време българските патриоти разпасали поясите си, увили от тях въже и спуснали в дупката едного от най-умните и от най-енергическите любители на българската словесност (литература). Като го подържали няколко минути в дупката, то Разумни Радослав посъветовал своите покровители да теглят поясите назад.

— А защо ли е така тежко? — попитал един.

— Камилчетата биват тежички — отговорил Радослав.

Но о, чудо чудес! Когато почтените български патриоти изтеглили своят приятел, то главата му била откъсната! Българските патриоти захванали да се кръстят.

— А за какво и защо се кръстите? — попитал разумният човек.

— Как защо? Не видиш ли ти, че нашият добър гражданин е останал без глава? — казали гражданите.

— А нима той имаше глава? — попитал Радослав.

— Аз мисля, че той от памти века е бил без глава.

— Истина бе, байовци, имаше ли наш Лулчо глава, или не? — попитал един от по-младите и от по-наивните браилски чорбаджии.

— Аз мисля, че нямаше — отговорил други.

— Как нямаше! — извикал трети. — Нима ти не помниш, че той си купи шапка преди Коледа?

— И аз така мисля — отговорил четвърти. — На Великден ние ходихме заедно с него в берберницата да си бръснеме главите.

— Оставете неговата глава и да видиме де се е дянало камилчето — казал пети.

— Камилчето! Камилчето! Ние сме длъжни да намериме камилчето! — викали българските патриоти.

— Аз ви съветовам — казал Разумни Радослав — да се върнете в градът си и да запалите по една свещ на св. Мина. Загубеното може да намери само божият угодник.

— Истина е така — казали българските патриоти и успокоили се.

От онова време и до днешният ден нашите браилски българи калесват българската публика на главното годишньо събрание, което уж желае да направи «Българското книжевно дружество», т. е. викат българските родолюбци по два пъти на годината да се съберат и да потърсят камилчето, но българската публика в Ромъния отдавна вече се е преобразила и сама на камилче; следователно за нея не може да бъде чуден ни сам г. Хорозов.

В българското отделение на «Левант Таймс» е поместено призователно писмо от днешният деловодител на драгоценното «Книжевно дружество», в което се говори, че секи български патриотин е длъжен да заповяда на 20 юлия в Браила и да се порадва на успехите на «Дружеството». Но питане е: де са и кои са тия патриоти? По нашето мнение, деловодителят на гореказаното «Дружество» е бам-башка човек! Ако той да би имал умна глава и ако да би бил яростен патриотин, то той би трябало да опече 12 вола, да купи 24 бъчви с вино, да изпроси 8 фурни кисел хляб и да яви във вестниците, че българските патриоти се викат на зефет или на пиянка. Ако той да би направил подобно нещо, то ние го уверяваме, че даже и нашата «Добродетелна дружина» би му казала аферим, а сериозните редактори на българското отделение при «Левант Таймс» би го нарекли втори Мойсея. Ние сме сине.

Независимост, г. IV, бр. 38, 6. VII. 1874 г.

[БРАВО, Г. НАЙДЕНОВ!]

Г. Найденов е издал обявление, в което се говори, че негова цанцугерска милост има намерение да издава нов политически вестник и че тоя вестник ще да носи «хубаво» име «Напредок». (Тоя вестник излезе вече. Радуйтеся и веселитеся! р.) Из сичко се види, че казанлъшкият гражданин има голямо сходство с покойните издатели и редактори на в. «Отечество», които препоръчаваха своята пачавра с конското изречение «работи и се надеяй».

Но както и да е, а г. Найденов има нещастие да мисли, че ако той кръсти своето отроче с «хубаво» име, то българската публика ще да налети на редакцията му като орли на мърша или като пчели на липов цвят. Да видиме сега в състояние ли е името на тоя или на оня предмет, или на тоя или оня вестник да даде по-висока цена на своят индивидиум и да украси челото му с лавров венец. Ние мислиме противното. Земете за пример о. Балабанова и неговият безсмъртен «Век»; земете за пример покойното присноблажено «Право» и неговият шарено-нравствени редактор; най-после, земете за пример Станчовата «Слава», която имаше слабост да се нарича духовно-благонравен вестник. Ако земеме сичките тия факти в съображение, то тряба да се увериме, че хората са крайно несправедливи и в това отношение, т. е. че тия доволно често дават «хубави» имена на най-мръсните същества и най-глупави називания на възвишените предмети.

Да докажеме. Кажете ни, молиме ви се, кой дявол се е осмелил да даде на Мемиш паша такова унизително име, а на о. Балабанова такъв славен прякор? Ние мислиме, че ако о. Балабанов да би бил честен човек и ако Мемиш паша да би имал свое самолюбие, то тия две личности отдавна вече би трябало да променят имената си, т. е. о. Балабанов отдавна вече би трябало да се нарече отец Мемиш, а Мемиш паша — Абдул Керим Балабан паша. Ако тия два мъдреца да би извършили това твърде необходимо дело, то би направили два славни и велики подвига, защото сяко едно име тряба да характеризира (по думите на покойното «Отечество» и по мнението на г-на Найденова) своят обладател от сяка една страна.

Да изведеме сега на сцената и г-на Найденова. Секи вече знае, че думата Найденов произлазя от найден, намерен и добиен, т. е. «хвърлен на Кюлбоклук и прибран от добри хора». А има ли това име характеристическо сходство със своят обладател? Българската пословица говори, че «воловете се познават по роговете, а човекът по умът». Ние, както и д-р Богоров, имаме голяма слабост към народните пословици, следователно и тая народна

мъдрост ще да се приеме от нашата редакция за положителна истина и за окончателно изречение. Който е имал щастие да просвещава своят разум с кюлбоклукските премъдрости на г-на Найденова, той тряба да се съгласи с нази, че в. «Право» е бил законорождено дете на г-на Найденова и че новият вестник «Напредок» ще да бъде унука на своят манафски праотец. С една дума, името, личността, потомците и наследниците на г-на Найденова могат да се нарекат «едносъщни и неразделни» със своят създател; а ако е сичкото това така, то ние имаме пълно право да кажеме, че и в. «Напредок» ще да бъде найден или намерен, т. е. че и той ще да бъде изхвърлен заедно с боклукът или из редакцията на казълбашкият вестник «Басърет», или из контората на безродният вестник «Шутош», или из академията на негово сиятелство Дели Мустафа, и прибран от г-на Найденова. Кой от вас иска да ни каже, че това не може да бъде? Една българска пословица говори, че «крушата не пада далеч от коренът си», а друга ни уверява, че «какъвто е попът, такава е и камилавката му». Ако покойното присноблажено «Право» е припознато вече за законорождено отроче на г-на Найденова, то г. Найденов тряба да бъде законен баща и на своето четвърто дете, «яже рождается от плоти его, яже исходитъ изъ чрева его и яже в немъ и душа, и умъ его присноблаженный». Даже и сам г. Найденов говори в своето сладко обявление, че той «не мисли да изменява програмата си» и че неговият «Напредок» ще да прилича в сяко едно отношение на покойното «откровено и безпристрастно» присноблажено «Право». Така например г. Найденов ни разказва, че в. «Напредок», както и покойното «Право», «ще да оправдае надеждите на своите сътечественици и спомоществователи, защото «ще да се старае да открива истинният дух, който въодушевлява българският народ към царското правителство». Не разбираме. Освен х. Иванча, г-на Арнаудова и няколко цариградски шарлатани, които продават почти ежедневно и майките си, и жените си, и совестите си за пари, ние не познаваме ни един друг български д у х, който би се завзел да въодушевлява народът към царското правителство. Ние смело можеме да кажем, че даже и ония сладкозвучни, но твърде често безсмислени и безграмотни химни, които се съчиняват от различни Пискюлиеви и които се пеят от учениците на тур-

ските държавни мъже или на В. порта, произхождат не от искрено съчувствие, не от правдолюбие и не от душевно доброжелание към петстотингодишните звярове, кръвопийци и притеснители на българският народ, а по смисълта на италианската песен:

Ти мене лъжеш
и аз тебе лъжа,
трам-талалам!

Ако искате да говориме право, то и с т и н н и я т д у х, който въодушевлява българите към правителството, се състои в следующите три неопровържими действия, желания и помишления на сяка българска душа: 1. турското правителство тряба да остави българският народ настрана и да не мисли за неговото благосъстояние; 2. единственото добро, което е в състояние да направи турското правителство на българският народ, се състои в неговото собствено опропастяване, т. е. в разстройството на оная безчовечна инквизиционна машина, която се нарича турска империя; 3. цариградските господарствени мъже са длъжни да увеличат своите гонения и варварства, защото само силните плесници са в състояние да доведат полумъртвият или полузаспалият български народ да дойде до отчаяние и да защищава своята личност с ножът в ръка. И така, ако г. Найденов обича своят народ, то тряба да му разкаже, че лесицата никога не може да бъде приятел на кокошките, че Дели Мустафа не може да ощастливи българският народ, че Мемишовците никога няма да бъдат умни и разумни хора и че В. порта не може да научи народът нищо друго, освен скотски разврат, отчаяно бездушие, извънредна безхарактерност и содомски обичаи.

Но да оставиме това. Ние би желали да знаем: какви причини са накарали г-на Славейкова да се прегърне с произведението на Кюлбоклук и да съедини с него своите интереси? Българският народ е привикнал да уважава г-на Славейкова и да гледа на него съвсем с друго око, следователно неговото побратимство с г-на Найденова и неговото участие в отрочето на присноблаженото «Право» ще да му принесат голяма вреда. Ако г. Славейков да не би бил така наивен, то той би трябало да се усети, че г. Найденов го е вовлякъл в своята компания само затова, за-

щото неговият собствен кредит отдавна вече е достигнал до най-крайните отрицателни частици. «Във «Напредъкъ» (,) следователно(,) няма да работим само ний, (;) във неговата редакция ще земе живо участие и познатийт на нашите сьотечественници Г. (г.) П. Р. Славейков, а със него още и други вещи пера, които улесненията от средства би ни дали възможност да ги набавим (,) според както сами ний и делото изисква.» Видите ли език? Видите ли мисли? Видите ли конструкция? Видите ли пунктоация? И тия личности се не срамуват от светът да издават вестници и да учат народът! Не може да напише пет реда правилно, а завзема се да блести пред народът с литературно име и с апостолска слава! Ако хората нямат доверие и уважение към нашата личност, то ние сме длъжни да изнесем на пазарят г-на Славейкова и да се скриеме зади гърбът му! Така ли е? Тряба да се съзнаем, че ние никога не сме предполагали в г-на Найденова подобна хитрост и подобни спекулации! — Кой ще да бъде главният редактор на в. «Напредок»? — «Не само ние, но и г. Славейков и много други вещи (?) пера.» Браво, г. Найденов! Когато попитали мулето «кой му е баща, то негово високоблагородие отговорило, че хатът му е уйка».

Боже мой, докога нашите българи ще да принимават сяка пачавра за вестник и докога ще да считат сяка миша попара за литература? Или и нашата книжевност е длъжна да бъде така също дрипава и безотрадна както и нашето щастие? Г. Богоров, «Читалището», «Стъпан» (Стопан), Бранислав Велешки, г. Станчов, Сапунов III, кир Найденов, Сава Радулов, Иоаким Груев, звучната метода, о. Балабанов, цариградското «най-паче» г. Пискюлиев и «всякия цанцугери, косери и иже с ними малыя и великия» са се завзели от сичкото си сърце да развалят българският език и да го направят неспособен за нищо; а браилското «Книжевно дружество» сѐ още търси камилчето и сѐ още не знае де зимуват раците и в коя кошара е затворено отгоеното теле! Истина казва пословицата, че «който гони вълкът, той изпуща и заякът».

Ние сме говорили много пъти, ще да кажеме и сега, че ако почтените настоятели на «Книжевното дружество» желаят да дадат живот на това необходимо учреждение, то тия са длъжни да оставят настрана големите и невъзможните предприятия и да издават барем един малък ежемесечен литературен вестник. В противен случай важността на «Дружеството» ще да пада все повече и повече и след време ни една сила не ще да бъде в състояние да го возкръси вече. «Но попитайте ни по-напред имаме ли средства да изпълниме вашият съвет? Ние не печатаме нищо, и пак не можеме да излеземе на край, а вие ни накарвате да харчиме пари и да прокопцаме!» — ще да кажат почтените настоятели и деловодители на «Дружеството». Не е то така. За един малък литературен вестник са потребни не повече от 200:/:/:, а вие харчите ежегодно по 400. Освен това вашият вестник ще да има преномеранти. «А има ли кой да работи? Има ли кой да пише?» — Това е белята в торбата. Надеяме се, че ако се състои годишното събрание на това «Дружество», то неговите спомагателни членове ще да му дадат ново направление. Другояче се не може. Ако г. Савич печата своята пачавра без чужда помощ, то «Дружеството», без никакво съмнение, ще бъде в състояние да издава литературен вестник с 400:|:|:. Надеяме се, че нашият глас ще да се уважи.

Независимост, г. IV, бр. 39, 13. VII. 1874 г.

[РАЧО ОСМОКРАЧО
И ЖАБА КРЕКЕТУША]

Имало един рак и една жаба.

— Хайде, Рачо, да се земеме — казала жабата на кир Рача и погледала към него така пламенно и така сладострастно със своите жълти жабешки очи, щото той, сиромахът, насмалко щял да откъсне левият си мустак.

Тутакси после това Рачо си купил сини банавреци, алени колчеци, бяло елече, висока капела и лъскави кундурчета и повикал своите приятели и роднини да разделят веселието му.

— Ние ти не дозволяваме да земеш момиче от чужд корен и из чуждо блато — викали роднините му. — Освен това, ти и сам твърде добре знаеш, че жабите са п о л и а н д р и (имат много мъже). Когато тия животинки сноват платната си, то заборавят и своите семейни обязаности, и своите нежнолюбими кавалери. Ние се известихме из

достоверен източник, че твоята Крекетуша е сновала платно даже и посред Букурещ, ако и да не знаем в Дъмбавица ли го е сновала или над Дъмбавица.

— Не е то така! — извикал страстният младоженец и на устата му се появила пяна. — Моята любима жабица не прилича на другите жаби. Ако тя понякогаж и да снове своето платно по чуждите блата, но нейната целомъдреност и до днес още се намира в своето цветуще положение.

— Олеле, боже! — извикали роднините. — Наш Рачо е полудял. Истина казва българската пословица, че когато господ иска да накаже някого, то по-напред му зема умът! Не види ли той, че около неговата нежна Крекетуша се върти и сухо, и сураво? Не види ли той, че нейното платно се снове с цял концерт любовници! Най-после, не види ли той, че между нейните обожатели произхождат даже и полицейски сцени! Преди няколко деня един от нейните «дедушки» грабна щалът ѝ (защото го беше купил той) насред улицата и искаше да я изпроводи в полицията да чука гниди; а нашият хубостник ни се хвали с нейното целомъдрие и с нейната невинност!

Когато кир Рачо чул тия горчиви думи, то засукал мустаките си, разчоперил клещите си и изгонил вън не само приятелите си, но и майка си, и брата си. Из сичко се види, че и раците имат свищовски характер.

— Идете поврага! — викал Рачо и пляскал опашката си.

— Мужици, дебелоглавци, несретници! — викала неговата дама и чоперила кълките си.

Но както и да е, а Рачо се решил да направи сватба без «рода и роднина» и без майчино благословение.

От друга страна, против Рача се въоружил и самият род на неговата нежна Крекетуша.

— Не земай ти тая стоезична холера — говорил рожденият брат на младата невяста. — Тя е изгубила своето перде още от дванайсет години.

Но наш Рачо останал непоколебим. Из сичко се види, че неговите умствени способности са се намирали в разстроено състояние.

— Ако тоя патак да би имал в главата си цял мозък, то не би се решил да съедини своята съдба с такава една съпруга, която се е занимала в цели три царства с г у з е б а р с к а практика — говорил светът.

Разбира се, че и общественото мнение не е могло да поколебае кир Рача. Той мислил, че хората го осъждат от завист и че многочислените кавалери и старчета, които са ходили при неговата бъдъща съпруга по месечина да сноват платно, са така също невинни същества, както и целомъдрието на дама Крекетуша.

Мнозина говорят, че кир Рачо е гледал през очила и не се е оскърбял от действията на своята бъдъща половина и по различни комерчески причини. «Приятелите на жената ми ще да бъдат и мои собствени приятели, мислил той. Освен това един от нейните кавалери ѝ е купил скъпоценни дрехи и дал ѝ е и малко парички; а в нашето рачешко царство оценяват живите същества не по поведението и не по честността им, а по паричките.»

Но както и да е, а наш Рачо повел своята съпруга пред олтарят с твърдо убеждение, че тя е целомъдрена от сяка една страна. Свахите и сватовете запели:

Зажени се Рачо, Рачо челебия,
Рачо челебия, Рачо осмокрачо.
Та си зема Рачо жаба попикуша,
жаба попикуша, жаба гердануша.
Калесал е Рачо китени сватове,
мухи и бръмбали, и костени жаби. . .

А младата невяста вървяла горделиво, въртяла насамнататък къчът си и старала се да настъпи сякому на кракът.

Но о, чудо велие! Когато попът прочел «венчается раб божий Рачо Осмокрачо за рабу божию Жабу Крекетушу», то зъди младоженците, под самият нос на кумът, нещо захванало да курка. Гледат — жабенце. . .

— А чие е това жабе? — попитали сватовете.

— Мое е — отговорила жаба Крекетуша.

— Какво е това чудо? — рекъл Рачо тихо. — Ти ми казваше, че си невинна, а след тебе припкат жабчета.

— Мълчи, prostule и mujicule[1], кланяй се на сватовете и кажи им, че ти си съгласен да земеш майката заедно с опашката ѝ.

Кир Рачо направил и тая глупост. Той се намирал вече под фамилиарният папуч на своята драгоценна съпру-

[1] Простако и селяко

га и приготовлял се да изпълнява нейните каприции буквално. Тука съм длъжен да ви кажа и това, че характерът на раците има голямо сходство с характерът на българите, за който червените фустани, набелисаните лица и начернените вежди биват по-скъпи и от честта им.

Но както и да е, а сватбата се свършила и младоженците, както и хората, захванали да работят и къща да хранят. Секи вече знае, че действителният живот е тежък и че устата и гърбът са най-големите неприятели на хорските кесии; а ако един от членовете на която и да е фамилия има наклонност да блести и да разиграва «канкански» комедии по градините, то другият бива принуден да краде, да лъже, да хвърга топове, да гори светът и да се занимава и с най-непозволителните и от законът, и от обществото занятия. Така се случило и с нашите страстни младоженци. Когато кокона Крекетуша видяла, че нейният съпруг е безезично теле и когато се уверила, че единствената негова собственост е да обира светът «на фини начин», то захванала да се облача в кадифе и в коприна и да върти къчът си даже и пред най-богатите фамилии. Разбира се, че тия фамилии са били дотолкова благоразумни, щото не са обръщали на сичкото това ни най-малкото внимание. Секи е знаял баснята за оная гарга, която добила воля да стане райска птица и прибързала да се накити с чужди пера.

— Сиромах Рачо! — говорил един милостив човек. — Ако тоя базиргянин да би имал в главата си барем една частица мозък, то неговата Крекетуша не би направила от него явен кокошарин.

— Из сичко се види, че пердето на това многоуважаемо лице е било скъсано още при самото му рождение — говорил други. — Аз видях с очите си как неговата дражайша половина го биеше с папукът си, с чорапите си, даже и със своите непрани панталони. . . А той мълчи като теле, глади баките си като котак и смее се като гевендия. Нека говори кой що ще, а аз ща да ви кажа, че тоя господин е по-безнравствен и по-калпав от своята секиму вече известна съпруга. Каквото се е провикнало, такова се е и обадило.

Но времето вървяло, жабенцето расло и порасло, Жаба Крекетуша крякала и сърдила се на моралното човечество, а кир Рачо потъвал се повече и повече в оная страшна яма, която се нарича проституционна деморализация.

И така, малко по малко кир Рачо изгубил своят кредит окончателно и бил принуден да хвърли топът и да изяде паричките на ония добросърдечни кредитори, които са имали слабост да влязат в ръцете му и да изпитат ногтите му. Най-напред той приписал своето гнездо (къщицата си) на малкото жабенце, скрил една част от награбеното злато в една гражданска каса и обявил на своите кредитори, че ще да плаща по 3%. Няма какво да се прави. Ако кредиторите да би се отказали от трите процента, то не би имали за какво да си купят въже за бесене.

После сичкото това наш Рачо се постарал да купи някаква си фабрика под чуждо име и захванал изново да работи и да лъже светът. Художник на тая фабрика бил земен от кир Рача за ортак, но когато търговското предприятие захванало да принася добър доход, то мустакатият херой се постарал да му даде пътят и да го остави без счупена пара.

Сичкото това накарало художникът да накаже безсовестният грабител с най-крайното средство. . . Малкото жабенце, което не можело да си намери мъж по причина на сладострастните наклонности на майка си, се залюбило в художникът и побягнало с него изпод родителското крило!. . . Станала голяма дандана. Кир Рачо, който е имал намерение да се наслаждава от прелестите на своето доведениче при старостта на дама Крекетуша, и нежнолюбящата майка, която е мислила да захване своят стари занаят с ново купе, припкали из градът и били, или затваряли, когото де срещнат. Младоженците били намерени и наказани. Художникът бил затворен в една лисича дупка, а жабето. . . Олеле-е-е! Старата жаба пожелала да го даде на един полулуд човек, който се обещал да служи на къщата им без плата цели $9^1/_2$ години.

А знаете ли какво се е случило после това? Жабето се провряло през коминът и побягнало изново при своят милейши. Свахите запели:

Кукурек с брда виче:
«Ожените ме, ожените ме!»
Љубичица руку пружи:
«Отведите ме, отведите ме!»
Мајка јој се ногтем коли:

«Не водите је, не водите је,
Док донесем чабар воде
Да ја измијем, да ја измијем».

*

Преминалата неделя ние ви разказахме една малка историйка из животът на животното царство, а сега сме длъжни да ви открием нейният морал, т. е. да ви обясниме ония причини, които са накарали българският народ да измисли тая басня и да изведе на литературната сцена Рача Осмокрача и Жаба Крекетуша. Така постъпят сичките баснописци, така тряба да постъпиме и ние.

И наистина, какви са били ония причини, които са накарали човеческите умове да търсят херои за своите повести, разкази, песни и приказници в тинестите блата, под камъните и на морското дъно, когато човеческият живот е дотолкова богат с различни кални историйки и със сякакви непохвални за нравствените преимущества на човекът комедийки? Тоя вопрос се обяснява твърде просто. Хората имат обичай да свалят сичките свои погрешки или на съседите си, или на добитъкът си, или на нечистите духове. . .

— Ако да не би имал такива лошави съседи, то животът ми би се търкалял по мед и по масло и аз не би бил принуден да лъжа хората, да отнимам чуждото и да правя пакости на ближните си — говори един.

— Ако конят ми да не би се спрепнал, то главата ми би била цяла и неповредима — говори други.

— Дяволът е направен от бога да съблазнява светът и да го вовлача в тинята — говори третя. — Ако на тоя свят да не би съществовали дяволи, то аз никога не би нито помислила да бягам изпод родителското си крило с младите момчета по хотелите и да правя калугерски грях.

Бедният дявол! Ако тоя сиромах да би бил малко поумен, то би трябало да протестира против хорските несправедливости така също, както и против законите на природата, които накарват младите момчета да правят глупости и хубавичките момиченца да грешат, а после да стоварят сичките свои грехове на неговият гръб.

Но да оставиме дяволът и да продължиме своето обозрение. Ако моралистите и да говорят, че човекът се отличава от животните и във физическо, и в нравствено отношение, и че неговите умствени сили побеждават сяка една телесна страст, то действителният живот ни показва противното. Човекът е такова също животно, каквото е и телето; а свинята е много «по-благородна», нежели мнозина от нас. Това се доказва с неопровържими факти. Преди няколко деня един от нашите букурещки българи отишел в едно от тукашните съдилища и явил на правосъдието, че ние сме злокачествени хора, защото сме го оскърбили чувствително.

— Редакцията на «Независимост» безчести фамилията ми и изнася непраните ризи на жената ми на старият пазар — казал той.

— А какво има в «Независимост»? — попитал началникът на правосъдието.

— Много неща — отговорил бившият търговец и опнал мустакът си. — В тоя вестник се говори, че някакъв си Рак Осмокрак се оженил за една Жаба Крекетуша и че тая жаба е имала едно жабче, което е обичало да се провира през коминът и да си търси младоженци. Освен това тоя немилостив вестник разказва на своите читатели, че ракът е скопосал няколко доволно кални историйки в Букурещ и че кредитът му е достигнал до положителна нула. Кажете ми сега, господине директоре, мога ли аз да търпя подобни нападения и да се не пукам от яд?

— Аз ви не разбирам — казал директорът. — Какво общо има между вази и между Рача Осмокрача с Жаба Крекетуша?

— Как какво! — извикал нашият бивши търговец. — Моята жена прилича като две капки вода на Жаба Крекетуша, а нашето чедо е излеяно жабче. Освен това, нашето жабче се е провирало така също няколко пъти през коминът и ходило е при своят любовник, както и отрочето на Жаба Крекетуша.

— А ваша милост приличате ли на Рака Осмокрача? — попитал директорът.

Какво е отговорил на тоя вопрос нашият отрицателни патриотин, ние не знаеме, знаеме само това, че положението на журналистите е твърде критическо. И наистина, каквото и да напише журналистът, то сякога ще да се намерят хора, които ще да приемат написаното на своя сме-

тка и ще да се оскърбят чувствително. Така например, ако той напише, че магарето в старите времена е ходило на Парнас да моли Юпитера да му даде рогове, то ще да се намери някой патриотин, който да приеме и тая басня на своя сметка и ще да яви на правосъдието, че между него и магарето има голямо сходство. «С тая своя басня редакторът иска да каже, че аз съм ходил на Парнас да прося пари за народни работи», ще да каже той. Кажете ни сега: какво би се случило, ако ние да би напечатали следующата всемирна басня?

ЖАБА И ЮПИТЕР

Една жаба, която живяла в блатото, под планината, се преселила през пролетта в гората, намерила там под едно кичесто дърво влажно кьошенце и направила си къщенце, на сянка, между зелена тревица, като рай; но не дълго време се веселила моята жабица в своят сарай. Дошло лято, настанали горещини, и сараите на моята Крекетуша станали дотолкова сухи, щото, без да намокрят краката си, по него се разхождали хиляди мухи.

— О, богове! — викала кокона Крекетуша из своята колибка. — Пожалейте ме и не погубвайте ме. Аз съм от добър корен. Аз ви дозволявам да обърнете сичката земя наопаки и да я удавите в морето, но мене да дадете вода!

Жабата викала, крякала, без да си почине, и най-после захванала да псува и Юпитера, че тоя бог е без жалост и без ум.

— Ах ти, глупачко! — казал Юпитер (види се, че в онова време Юпитер не е бил сърдит). — Как те не мързи да квакаш напразно! Не мислиш ли ти, че аз за твоят кеф ще да се реша да погубя сичкият свят? Не е ли по-добре да слезеш от планината и да се преселиш изново в своето блато?

Тая басня е в състояние да разсърди не само раците и комарите, но и техните милейши съпруги, които имат нещастие да блестят с чужди украшения, да се големят с открадната накити и да плашат човечеството със своите адвокатски способности.

Но да оставиме това и да продължиме своят разказ, т. е. своята приказничка за Рача Осмокрача, за Жаба Крекетуша и за малкото жабче, което обича да се провира през комините.

Когато нежните родители открили и второто гнездо на любящите се същества, то малкото жабче било заведено изново под неговото родителско крило; а младоженецът изял пет оки лобут и бил затворен в полицията. Скандал!

— Дете мое! — говорила Жаба Крекетуша на своето мило единиче. — Не бягай с тоя ветрогонец. Не знаеш ли ти, че той ме е оскърбил жестоко? Ако да би разгърнала моите гърди, то би намерила вълнено кълбо. . . И аз го обичах, мари! Нима ти не си забележвала, че аз му настъпях на кракът в онова време, когато обядвахме или вечеряхме? Избери си друг младоженец. Избирай! Което докторче и да избереш, аз ще да те дам нему!

— Аз ще да го избера, но ще ли той да ме избере? — отговорило жабчето.

— Аз те уверявам, че даже и най-първият, букурещки доктор ще да те земе с отворени обятия — казала майката. — Освен това, тебе искат няколко виенски сарафи.

Тука тряба да кажеме и това, че кокона Крекетуша, която някога си е приличала на мед, т. е. която е събирала около себе си цял рой мухи, има нещастие да мисли, че сичкият свят прилича на нейният слабоумни рак и че докторите из Колентина и сарафите из Виена са дотолкова страстни за жени, щото ще да се решат с нежно сърце да отнимат чуждите любовници и да подлеват вода на своите приятели. Сирота Крекетуша! Тая чувствителна жабица е доведена до най-последнята крайност. Единственото нейно единиче, което е тя хранила и гледала с такава любов и с такава привязаност, се решава да ѝ изгнои буйните (преди време) гърди и да я воведе в охтичаво положение.

— Пожалей ме — говорила тя. — Ти ще да ми нагноиш гърдите.

— А защо ти не пожалееш моите гърди? — попитало жабенцето. — Или аз не съм човек? Аз съм станала двайсетогодишна мома, а вие сѐ още ме считате за дете! Аз искам мъж!

Както щете, а ние мислиме, че жабенцето има пълно право.

Тряба да ви кажеме и това, че Крекетуша е молила едно правителствено лице да запрети на публиката да се смее. Чудеса! «Кой каквото е варил, това тряба и да сърба».

говори българската пословица. Тая креклива кокона в продължението на няколко години не даваше мира на цял Букурещ, а сега се сърди на хорските справедливи нападения! А защо си копала гробове на ближните си, мила моя попикуше? А? Едно време твоите уста бяха дотолкова големи, щото и две кола плява не бяха в състояние да ги затъкнат. Търпи сега! Ако ти да би била честна жена и умна майка, то не би ти дошла такава беда на главата. Жабенцето се е изметнало не на бащите си, а на тебе. Търпи сега!!! «Аз съм земала пример от тебе и из твоят живот», казва твоето жабенце. О, такова нещо не може вече да се търпи! Ние те съветоваме да се закопаеш жива и да не гледаш на случившите се безчестия. Но ти нямаш очи, ти нямаш совест, ти нямаш перде, ти нямаш срам. . . Истина е, че от една публична развратница никой не може да очаква честни действия. Прощавай, бедна Крекетушо! Нашите сметки с твоята окаляна от сяка една страна нравственост са свършени вече. На тебе плюе днес, и твърде справедливо, сяка една личност, на която си ти плювала преди време без никакви причини. Хвани своят рак за мустакът и вовлечи го в своето старо блато да не срами родителите си и да не безчести съседите си. Ако направиш това велико дело, то половината от твоите «гузобарски» грехове ще да ти се простят великодушно. Доста сте тровили светът, доста сте си играли с честните хора, доста сте лъгали невинните личности, доста сте безчестили свещените предмети на човечеството! Хайде в блатото и нека ви вразуми господ бог барем отсега да бъдете по-честни и по-чисти. И гнусотата тряба да има своя мяра. Тряба да ви посъветоваме и това. Ако отсега нататък се случи да пренесат покрай къщата ви някой мъртвец, то тряба да бъдете малко пò хора и малко по-хрисими, защото в такива случаи даже и от публичните жени се изискват известни приличия. Но може ли да търси човек нравствени начала у ония животни, за които честта и почтението са били почти сякога празни думи и за които деморализацията и калпазанлъкът са съставяли известна гордост?

Независимост, г. IV, бр. 40, 20. VII. 1874 г. и бр. 41, 27. VII. 1874 г.

[В БОЛГРАД СЕ Е СЛУЧИЛО ОЩЕ ЕДНО ВЕЛИКО И ЗНАМЕНИТО ЧУДО!]

В Болград се е случило още едно велико и знаменито чудо! Възобразете си, че вие сте се родили от български родители, че името ви е Петко Петелков и че сте расли, порасли и доживели до стари години с това име. Кажете ни сега: какво би било вашето удивление, ако един ден да би получили из примарията такава една записка, в която се моли някой си господин Винер Гъйнеско да заповяда в присъственото място и да заплати данокът си? «Аз не съм Винер Гъйнеско», би извикали вие с твърдо убеждение, че даже и сам г. Маврогени ще да приеме вашите думи за неопровържим исторически факт. Друго чудо. «Вие живеете в Ромъния, следователно вашият живот, вашите нрави и обичаи, вашите имена и вашите школи тряба да бъдат ромънски.— говори сам г. Когалничано. — Ние не припознаваме вече никакви Бесарабии и никакви български колонисти. Освен това в нашите западни крайове живеят повече молдовани и гагаузи. . . Българите съставляват една капка в морето» (?). А г. Братиано говореше един ден в Атинеят, че в Ромъния живеят около $^1/_2$ милион българи! Кому да вярва човек? Из сичко се види, че българските села, които се намират под самият нос на Букурещ, не са нищо друго, освен оптическа погрешка.

Но както и да е, а разумната българска пословица: «още конят не видял, краката си замахал» има дълбок смисъл. Из Болград ни пишат, че учениците, които събират ум и разум по болградските улици и които изостряват своите умствени способности в канцеларията на г-на Парушова, са получили заповед от честитите местни власти да станат ромъни, колкото се може по-скоро, и да се прекръстят в купелът на Цезар-Боляковите даки. Когато станало годишното изпитание в централната школа, то местните власти викали учениците по следующият порядок: 1. Юлий Бояреско (наместо Олимпий Панов); 2. Михай Стракиняно (нам. Михал Паничерски); 3. Димитраки Михай-витязу (нам. Димитър Крали-Марков); 4. Най Лумунаряно (нам. Николай Мумджиев); 5. Най Алба-Лонга (нам. Николай Узунов); 6. Петраки Куркано (нам. Петър Фитов) и т. н. Не знаем само как ще да бъде прекръстен отец Михаил Казанакли? Ако преведеме това име в буква-

лен смисъл, то ще да добиеме «Părintele Mihai din Caldârĕu». Разказват, че само г. Антон Парушов ще да остане непреведен, защото тоя достоен за уважение мъж отдавна вече е станал исторически паметник.

С една дума, нашите братия ромъно-славяни са се решили да изгонят из Ромъния и последният дух на славянството и да оставят в земята си само Касабияна и с-ие и ромънските патриоти от Патрик-капасъ в Цариград. Секи вече знае, че Касабияновците и дългоносите фенерски светии имат щастливи свойства да се превиват на сяка една страна и да събират каймакът от сяко едно обществено предприятие. Разбира се, че от подобна сбирщина ни едно господарство не е видяло добро. . . Ако фанариотите не могат да си отмъстят на българите в България, то тия барем ще да излеят сичката своя жлъчка на Бесарабия и на нейните колонисти!

Нека говори кой що ще, а ние ще да кажеме, че бесарабските произшествия няма да доведат до добро ни българите, ни ромъните. Ако щастието на християнските народности в турската империя и на така наречените австро-маджарски поданици зависи изключително от тяхното взаимно споразумение и братска любов, то сяка несправедливост — ако тая несправедливост да би била и най-малка — и сяко насилие водят след себе си раздори, несъгласия и нещастия. С една дума, ако г. Когалничано се е решил да каже, че в Бесарабия не съществуват българи и че Ромъния не припознава никакви чужди народности, то и мастер Деак има пълно право да рече, че в австро-маджарското кралевство живеят само чисти маджари и че ни един ромънин няма право да изучава своят език и да отваря свои школи. И така, нашите интереси са тясно свързани, следователно сяка една несправедливост от която и да е страна ще да произведе стотина други несправедливости, които рано или късно ще да родят горчиви плоди. Нашите неприятели и съседи, които имат неутешителни за нас планове и които се радват при появлението на сяко едно наше междуособно неспоразумение, рано или късно ще да ни накарат да се разкаеме и да заплачеме над станалото.

Но да оставиме това. Нашият болградски дописник ни уверява, че някои си твърде яростни даки (т. е. фанариотски ромеи) желаят да преобразят или да прекръстят не само болградските месечини, но и добитъкът им. Така например отсега нататък г. Хорозов ще да добие име Пелелко; а кокошките на г-на Парушова ще да бъдат прекръстени, т. е. наречени «каквото си сеял, това ще и да жънеш». Разказват още, че езерото, което принадлежи на училището, ще да бъде така също о д а ч е н о и неговите жители ще да добият нови имена: шаранът ще да бъде наречен шаранеско, щуката — щучяна, сомът — сомяно, ракът — раческо, а бялата риба — бяла рибяна. . . За кръстник на тия невинни животинчета е избран един от букурещките редактори, който има доволно светъл ум да търси дако-ромъни даже и в Шипка и да мисли, че габровските ножове са мечове на Траяна.

Но както и да е, а нашите бесарабски колонисти отсега нататък ще да бъдат щастливи. Секи вече знае, че ако един човек пожелае да се кръсти сам, то той тряба да харчи, да жертвова и да плаща на различни харамоедци; а ако го кръщава други, то кумът е обязан да му купи ризица и гащици и да плати на попът и на бабата. Г. Ян Касабиян, г. Семизяно, г. Петреско и пр., и пр. са купили своето щастие за доволно скъпа цена; а г. Хорозов, старият Узунов и др. ще да добият още и значителна награда. Това е факт. «Вие се чудите, говори дописникът ни, защо г. Хорозов се е боял да отвори в камерата устата си и защо мнозина от нашите граждани се крият по кьошетата в това критическо време, когато даже и немите би трябало да проговорят. Не чудете се. Причините са дотолкова прости и дотолкова удобообясними, щото даже и болградските патки би могли да ви открият истината. Г. Хорозов е сторил преди няколко години един доволно тежък грях, който е известен вече на ония силни и могъществени хора, които държат печатът на мълчанието и които турят юзда на сяко словесно животно. С една дума, ако г. Хорозов да би помислил да каже в камерата само едно «куку» без дозволението на силните хора, то неговото «чувство» би отишло тутакси при г-на Парушова и от него би се поискали различни сметки за различни престъпления. Същото ще да кажеме и за старият Узунов, за Парушовците и пр. «Когато у един човек не е чиста совестта, то и неговите действия биват шупливи.» — А ако сичкото това е така, питаме ние, то кой дявол ви е накарал да изберете г-на Хорозова за депутатин в камерата и да му поверите своята съдба и съдбата на колонистите? Из сичко се види, че и вие сте порасли в съ-

щата градина, в която е порасъл и вашият «здравомислящи» депутатин. Сиромаси болградчени! И тия хора сѐ още сѐ не срамуват да се наричат разумни същества и да се хранят с крадено говеждо месо! Идете, мои мили братия, и удавете се в школското езеро, дорде още това езеро е ваше, защото твърде скоро ще да настанат за вас и такива времена, в които даже и вашата смърт ще да бъде скъпа и невъзможна. Вие сте по-плашливи и от жабите. Издавете се, молиме ви се, и не срамете човечеството и енергическите животни. Ако не послушате нашите съвети, то твърде скоро ще да ви турят по една тежка юзда и ще да ви накарат да мелите брашно по чуждите воденици. Ние се не шегуваме. Това време се приближава вече. Защо не земете пример барем от нашите букурещки патриоти и защо се не постараете да прославите имената си «и отдесную и ошуюю»? Ние, мои мили братия, нямаме нито Хорозовци, нито професори на българската литература, нито «Книжевни дружества», нито Коли-крави (александрийски), нито Парушовци, но никой не може да ни каже, че не вървиме напред, че не сме патриоти и че нямаме мозък в главите си.

Слушайте и чудете се! Вие знаете вече, че ние, букурещките българи, си имаме черкова и училище и че тия две богоугодни и народоспасителни заведения се управляват и поддържат от нашите богати Крезове, които са се прославили не само с богоугодни и с душеспасителни дела, но и с особено благородство, което се нарича «съмнително нещо» и което произхожда от положително «нищо»; вие знаете вече, че тия Крезове не дозволяват почти никому да се меша в българските обществени дела, ако той няма две хиляди жълтици готови пари, двесте човали с ориз, триесет денка с кожи и четиресет тулума с дървено масло; най-после, вие знаете вече, че тия мазни и пъпести господиновци изградиха черковата за своят собствен кеф и отвориха училището (с чужди помощи) за своята собствена слава. Разбира се, че когато бяха отворени тия две обществени заведения, то туторите и приложниците «храма сего» мислеха още, че българите ще да налетят в тях като орли на мърша и че «Добродетелната дружина» ще да намери още един източник за своите безгрешни доходи и за развитието на оная честна търговия, която няма нищо общо нито с букурещките сиромаси, нито със старите вдовици, нито с ослепелите от старост старци. Но работата доби съвсем друго направление. Твърде скоро нашите богати Крезове се убедиха, че без народът се не може и че ни един честен човек не разделя техните действия и убеждения. Какво ще да се прави?. . .

— Нашите българи са станали хладнокръвни към сяко обществено и народно заведение — говореше един.

— Ние им направихме черкова и училище, а тия не щат нито да чуят за нас — говореше други.

— Ако тям не тряба черкова, то не тряба ни нам — говореше трети.

Разбира се, че в онова време, когато се е говорило сичкото това, байо Николи Станкович е изпълнял своите обязаности, т. е. давал е пари на учителите и на поповете, и надеял се е, че работата ще да се поправи. Но критическото време настанало. Един ден байо Станкович отишел при едно от най-големите български светила и от най-едрите човечески благодетели и рекъл му:

— Моля ви се, г. N, да внесете своята годишня помощ (тая помощ се състои от 50:|:|:) за училището и за черковата.

— Брат ми има да зема от черковата и от училището 18,000 гроша — отговорило светилото.

— Ако е така, то внесете в касата барем ония пари, които сте събрали от другите спомоществователи — казал байо Николи.

— А кой ще да ми заплати процентите за 18-те хиляди гроша, които ми дължи черковата? — попитало светилото.

Байо Станкович излязъл из конторът на светилото със съкрушено сърце и отишел при друг един благодетел.

— Аз не съм вече българин — казал тоя благодетел и скрил се вдън земя.

Байо Станкович отишел при трети.

— Ако не дава г. N., то няма да дам и аз — казал той.

Сиромах байо Станкович! Надеял ли се е той, че неговата любима капела и неговото мило училище ще да достигнат до тоя хал? Ние едно време му казвахме да не вярва на българските хиоти, но той не послуша нашите съвети. Нека плаче сега «на реках Вавилонских». Но да оставиме шегата настрана. Ние съветоваме бая Станковича да се не отчайва и да върви напред. Ако богатите Крезове се откажат да поддържат черковата и училището, то ще

да ги поддържи народът. В Букурещ има доволно голямо число българи. Байо Станкович е длъжен да повика и старо и младо, и богато и бедно, и мъжко и женско, и да продължи захванатото дело. Другояче се не може. Време е вече да оставиме настрана и чорбаджийските високомерия, и безполезните препирни, и проклетият инат, и да помислиме за своето съществование. Срамота е от хората! Ние сме уверени, че байо Станкович ще да остане и занапред честен човек и добър патриотин. До неделя повече.

Независимост, г. IV, бр. 42, 3. VIII. 1874 г.

[БЛАГОДАРИТЕЛНИ АДРЕСИ]

Нашите български патриоти са се решили да изпроводят на болградските полководци благодарителни адреси за техните победи и да им изпеят по една тържествена химна. Нашите букурещки светила, букурещката «Добродетелна дружина», «старото» и «младото» читалища, подновеното благотворително дружество, което е имало щастие да блаженствува под председателството на Жаба Крекетуша и под касиерството на Рача Осмокрача, и бъдъщето българско женско дружество, което ще да се роди под щастливата звезда на нашият капелски поп, са изпроводили на честитият град такава адреса, в която се говори следующето: «Братия болградчени! Нека ви поживи Бог и света Синая! Вие, без да искате, сте направили едно твърде велико и достохвално дело. Ние се бориме толкова години за развитието на нашите мазни «чувства» и за благосъстоянието на нашите затлъстели от идиотизъм и от животински стремления мозъци и сè още не можеме да отърсиме от вратовете си бащиният и майчиният паспал; а вие откраднахте няколко крави, пратихте Антона Парушова на хаджилък и изведнаж, за няколко минути, продадохте копаните си по твърде сгодна цена!. . . Браво, болградчени! Ако г. Мутев да би знаял, че Болград ще да извърши такива велики дела и че г. Хорозов ще да прослави своята народност до такава степен, то той би се възползувал от ония суми, които му са се предлагали още в онова време от някои дако-ромеи за огнището на майка му и за свещеното име на баща му, и г. Узунов не би имал какво да оплаква; но историческите съдби са неизповедими, т. е. когато господ бог иска да прослави някого, то той не пита кой му е отрязал пъпът. Да земеме за пример себе си, т. е. букурещките българи и техният велики патриотизъм. У нас съществуват две силни и могъществени партии, които се борят с голяма енергия и със страшен ентусиазъм за прогресивното развитие на големите корми, за цивилизацията на мисирите, за образованието на коледните прасета, за еманципацията на нощните херои по «Св. Георги» и за просвещението на цуйката. В нашето читалище почти ежедневно се четат сказки за привлекателните свойства на публичните жени, за разпространението по България балове, за адвокатските способности на Ценовичевите фабрики и за хранителните частици на Касабияновото масло; в нашето училище след някой месец ще захванат да се занимават паяците, нашият елеопомазани поп и баба Гина със своята «податлива» дъщеря, а по кондиката на «Добродетелната дружина» ще да пишат само мухите и дървениците; най-после, в нашата совест и в нашият патриотизъм е захванала вече да се появлява такава разядающа болест, която е нагноила честността на г-на Касабияна, която е унищожило нравственото перде и на «млади», и на «стари» и която е накарала бая Станковича да побегне из черковата и да зареже училището. С една дума, когато българинът е измислил пословицата «изгори Павла, та посипи Петра», то той е знаял, че в Букурещ ще да се появят български патриоти и че тия патриоти ще да конкурират с щастливи Болград, с целомъдрена Александрия и с драгоценнейши Плоещ.»

Втората адреса е изпроводена из Гюргево и в нея се говори следующето: «Братия болградчени! Нашите честити граждани имат голямо сходство с вашите велики конокрадци. Вам дадоха права и привилегии; вам дадоха богати доходи и накараха ви да си отворите висша българска школа; най-после вам отвориха голям кредит и оказаха ви голямо съчувствие и уважение от сяка една страна. А какви плоди принесоха сичките ваши преимущества? Възползувахте ли се вие от тях? Олеле, боже, спаси раби твоя! И нам, наши мили братия, покойни Григория Попович остави порядочен доходец и обезпечи така нареченото наше градско българско училище; но ние се постарахме да

не останеме далеч нито от букурещката «Добродетелна дружина», нито от народолюбивото общество на александрийският херой Коли-крава, нито от «Българското книжевно дружество». Ако между сичките български обществени заведения е принято за правило да се върви назад и да се разваля направеното и захванатото, то и нашата гюргевска община се постара да слезе от хатът и да се качи на магарето. Идете после това и не говорете, че ние не подражаваме на болградчени и че нашият напредок не отговаря на съвременните български потребности. Единственото различие, което съществува между нас и нашите братия колонисти, се заключава в това, че ние търсиме своето опропастяване сами, а болградчени имат щастие да се търсят от другите. С една дума, ние ставаме дакоромеи по желание, а вие по нужда. Разказват, че главната причина, която е накарала яростните дако-фанариоти да търсят Трајановите костурки по болградските улици и да садят филологически и етнографически гъби в българските мозъци, са вашите парички, които ви са оставени от русите и които са в състояние да съблазнят не само калугерските синове, но и г. Хорозова. Ние, гюргевчени, сме намислили да продадем името си и народността си скъпо и да погинеме с юначеско сладострастие под червените фустани. Ние не приличаме на Плоещ и на неговите достохвални сливненци, които са заложили даже и своята кръщална ризица на кръчмарите.»

Третята адреса е изпроводена от александрийчени, които пишат така: «Братия болградчени! Г. Коли-крава и г. Златев заклаха и последните останки от българската народност с голямо тържество, направиха знаменито пирование и добиха частна прехрана. Вечна ни памет!»

Крайовският адрес говори следующето: «Мнозина говорят, че влашките кокони са главната причина, която стопява българската народност и която убива нашият патриотизъм. Това не е вярно. Нашите кокони Цони, нашите кирии Пенки и нашите стрини Панукли отдавна вече са надминали ромънките в сяко едно отношение. Да те пази господ от потурчен чифутин, от повлашена българка и от циганският аракчия. В нашият град съществуват голямо множество тетевенски майки и множество свищовски родителници, които не дозволяват на децата си нито да мислят български. Председател на тия каки

е свищовският Траян г. Семизяно. Из сичкото това вие видите твърде ясно, че на нашата българщина ще да изпеят вечная памет нашите собствени майки. Една от ловешките дакини беше казала на баба Хаджийка да не шъпне по черковата «господи, помилуй», а да казва «домну милуеще», защото било срамота. Сирота баба Хаджийка! Тая добра женица може да се нарече последня могиканка в нашият чисто български град. И така, Болград е длъжен да се покори на необходимостта, т. е. да земе пример от нази. Най-главната обязаност на човекът е да си спечели парици, да си навъди дечица и да ходи сяка неделя в черкова. Сичко друго е лигавщина. Народността е измислена от учените за топъл хляб и за есенно сирене; а свободата и народното величие се проповядат само за мазен кокал. Сиромахът никога не може да бъде свободен! Молиме болградските патриоти да напишат тия наши нравоучения на мозъкът си и да не плачат над развалините на българската народност. Учете се, наши мили братия, влашки и старайте се да заслужите любовта на своите началници.»

Под тая адреса е подписан Семизяно, който се счита за председател на крайовските гражданки.

След крайовската адреса върви адресата на «Българското книжевно дружество». В тая адреса се говори така: «Братия болградчени! Известихме се, че някои си бездушни и безжалостни хора желаят да преобразят мозъците ви и да ви накарат да ходите нагоре с краката. Това не тряба да ви безпокои. Разумните хора отстраняват от себе си сяко безпокойствие и сяко душевно вълнение. Който има маша̀, той не тряба да гори пръстите си. Предайте сичките свои грижи на правителството и успокойте се. Земете пример от нашето «Дружество» и от нашата браилска българска община и не накарвайте своите мозъци да мелят напразно. Ние сме главили г-на Савича да управлява сичките наши обществени дела, т. е. да хвали чорбаджиите, да гради черковата, да чурулика по дърветата, да буха по комините, да кукурика по плетищата, да се кланя на дамите, да чете морал на безумните и да слави дьонметата. С една дума, г. Савич е за нас сичко. Ако в нашият град да не би живял тоя знаменит човек, то ние би били принудени да издаваме «Периодическото списание», да печатаме различни «Сборници» и да харчиме паричките си.

Слава и чест г-ну Савичу! Това величайше кръчетало е в състояние да бъде редактор даже и на някой енциклопедически полицейски вестник, без да приемат в него участие свахите, клисарите и берберите. Който желае да разпространи между народът някоя идея, той тряба да я яви г-ну Савичу и да бъде покоен; а който желае да знае градските произшествия и патриотическите мисли на някой берберин, той тряба да се срещне с г-на Савича и да отвори и третьото си ухо. С една дума, ако ние да би добили три Савича, то на българският народ не би трябали вече ни «Напредоци», ни «Векове», ни «Независимости», ни книгопродавници — в г-на Савича се съединява сичко. Ето ви най-главната причина, която ни е накарала да напуснеме изданието на «Периодическото списание» и да успокоиме совестта си. Разбира се, че и Болград е принимал в благоустройството на днешньото наше положение едно малко участие. Ако тоя достохвален град да не би присвоил нашият стари «деловодител», то г. Савич не би добил самодържавен жезъл и неговото значение не би достигнало до такива гигантски размери. Но както и да е, а ние сме се решили да спиме и да сънуваме дунавски скумрии, добро пиво, червено вино, черен хайвер и черни очи. Доста сме се занимали. Ако хората ни хранят и когато работиме, и когато не работиме, то е по-добре да не работиме. Или вие мислите, че нашите браилчени не знаят китайската философия? И така, спете да спиме! Секи един идиотин е обязан да не мисли нищо, да не работи нищо, да се не грижи за нищо и да не обича нищо. Мир вам, заслуженейши глупци! Мир и нам. . . »

В галашката адреса няма нищо особено. В нея се говори само, че галашките, измаилските, бъзовските, калафатските, зимничските и бекетските българи са намислили да съединят своят патриотизъм и да го продадат на циганите. Капиталът от тая продажа ще бъде турен в касата на «Добродетелната дружина», а процентите му ще да се употребят за развитието на коритарската литература и за българската черкова на Фенер. Разказват още, че една част от тия проценти ще да бъде употребена за паметник на г-на Хорозова.

Боже мой, и ние сме хора!

Независимост, г. IV, бр. 43, 10. VIII. 1874 г.

[ТОВА ЛАЛЕ ХРИСАНД. . .]

Никопол, 28 септемврия.

Преди малко време се разнесе из градът ни слух, че правителството ще да запрети на своите мюсюлмански поданици да земат по няколко жени и да си купуват робове и робини. Това известие възволнува почти сичкият град. По-богатите турци се бяха събрали в едно кавене и между тях произхождаше следующият разговор:

— Ако има кой да ги слуша, то нека издават закони и нека изпроваждат повеления, говореше един.

— Преди няколко години нашият забитин ни яви, говореше други, че султанското правителство запрещава на своите верноподаници да купуват робове, робини и адъми (скопци) и че секи правоверен мюсюлманин е обязан да бъде человеколюбив и милостив. Смешни работи! Самият забитин, който ни извести султанската воля, имаше три арапкини, един арапин и един скопец!

— А какво мислите да правите вие сами със своите робове и робини? — попитахме ние.

— Аз съм длъжен да ви явя царската воля, а вие можете да правите каквото сте правили и досега — каза той. — Така ще да бъде и сега.

— И аз така мисля — отговори третият. — Преди две години аз купих една арапкиня за готвачка и заплатих 45 лири, а лани си купих едно арапче за 24 лири. Тия робове бяха докарани из Цариград. Ако нашето цариградско правителство да би мислило сериозно да прекрати робството, то не би дозволило на роботърговците да се разхождат по градовете и да продават своята стока явно по ханищата. Преди три години в Никопол бяха докарани 17 арапкини и 8 арапчета.

Името на третият турчин е хаджи Ибрям, а занаятът му е кавафчелък (чехларство), следователно цариградското правителство, което се хвали пред европейските представители със своето правдолюбие, е длъжно да му изпроводи орден меджидие, защото тоя честит човек говори не онова, щото не съществува, а онова, щото е. Правдата тряба да се награждава. Да поговориме сега и за нашите собствени дела. Вие питате във вестникът си защо и за какво дядо Иларион Макариополски е изпроводил в Ни-

копол отца Хрисанда. Тоя вопрос ми се показа доволно чуден. Аз мисля, че вие отдавна вече сте познати с българската пословица «какъвто е попът, такава е и камилавката му», следователно преосвещенни Иларион, като българин и патриотин, не тряба да бъде изключение из общото правило. Един никополски шегаджия беше казал преди малко време, че ако някой да би се решил да стисне дяда Илариона през кръстът, то из него би се изтърсили стотина Хрисандчета. Това е верно. Дяду Илариону трябат не честни и не народолюбиви хора, а млечни крави и глупави телци. Ако сичкото това да не би било истина, то дядо Иларион би отговорил барем на една от многочислените просби, които му са подадени от различни места против отца Хрисанда. Да ви разкажа още едно ново произшествие, което се е случило в метохът на горереказаният капасъзин. Дядо Хрисанд затвори в конакът си една млада жена и продържа я цели три месеца. А знаете ли защо? Разказват, че тая жена, която е живяла с мъжът си десетина години и която има дете на осем години, се залюбила в един циганин и пожелала да остави мъжът си, който е честен и трудолюбив човек, и да иде с циганинът да краде кокошки. Светейши Хрисанд се обяза от общината да земе тая жена в конакът си и да се постарае да я воведе «на путь истинни». Отец Хрисанд, който има голяма наклонност към жените, живял с полуразвратната жена съвсем открито и доволно скоро си приготовил малко Хрисандче. Ако нашите целомъдрени граждани и да говорят, че тая жена е станала непразна от молитвите на отца Хрисанда и ако сам о. Хрисанд и да уверява светът,че неговите молитви имат чудни действия, но с тая история са захванали да се смеят даже и малолетните деца. Сичкото това накара едного от нашите граждани, по име Андрон Симеонов, да иде при отца калпазанина и да го помоли да бъде малко по-хрисим.

— Абе, отче Хрисанде, какво правиш ти с тая жена? Защо ѝ не дозволяваш да иде при мъжът си и да гледа децата си? Не видиш ли и не чуеш ли ти, че сичкият град се е разярил против тебе? — питал Андрон.

— Вие ме помолихте сами да я зема в къщата си и да я продържа затворена д е в е т месеца — казал о. Хрисанд. (Отцу Хрисанду се иска, както се види, да бъде сам възприемник на детето си. След девет месеца тая жена,

ако не е кобила и ако отец Хрисанд не е кон, тряба да роди. р.)

— Ние ти дозволихме да я държиш в къщата си не девет, а два месеца — казал Андрон.

О. Хрисанд се обещал Андрону да изпълни желанието му колкото се може по-скоро и да докаже своята невинност. А какво се е случило после това? Една нощ тая жена била венчана с циганинът. Най-главната причина, която е накарала отца Хрисанда да направи това благодеяние, се заключава в туй, че циганинът се е съгласил да земе кравата заедно с телето; а мъжът, който е сиромах, но честен човек и който има вече няколко деца, би поискал от дяда духовника удовлетворителна сметка. Но както и да е, а бедният мъж остана с няколко деца и дядо Хрисанд направи едно голямо благодеяние, т. е. умножи човеческият род още с едно циганче. Забележително е и това, че тая жена е доволно лъскава, следователно молитвите на отца Хрисанда не са изгубени. Ето какво е нашето настоящее духовенство, от което народът ни очаква голяма полза. Да ви кажа няколко думи и за прошедшето на отца Хрисанда. Когато тоя бивши фанариотин пасеше едно време патриаршеското стадо в Ловеч, то той беше казал във всеуслишание, че българите са родени за суровица и че тяхната независима черкова е фалагата. «Който дръзне да отвори устата си и да пожелае независима ерархия, той ще да бъде осъден и от бога, и от хората», говорил днешният схизматик. Ако ми не вярвате, то попитайте Стефана Кончооглу, който е честен и правдолюбив човек. Това лале (отец Хрисанд) е познат и в Плевен. Във времето на Дорча ефенди тоя харсъзин обезчести цяла сюрия млади жени. . . Но мене е срам да продължавам. Аз моля екзархията от името на нейното стадо да изпроводи в Никопол комисия и да разгледа работите по-отблизо. Разбира се, че ако екзархията не изпълни желанието ми, то тя ще да изгуби окончателно своят кредит по нашите страни.

С

Независимост, г. IV, бр. 51, 5. X. 1874 г.

[ДАЖЕ И НА МЪРТВИТЕ СТАВА ТЕЖКО, КАТО ГЛЕДАТ ЖИВИ МЪРТАВЦИ]

КНИЖЕВНОСТ.

ПОНЯТИЕ ЗА ХИГИЕНАТА. ЛЕКЦИИ, ЧЕТЕНИ В БОЛГРАДСКОТО ЦЕНТРАЛНО УЧИЛИЩЕ ОТ Д-РА Д. НАЧЕВА.

БОЛГРАД, 1875 г., 12°, стр. 159.

Подайте ни ръката си и вървете след нази. Вървете смело и не бойте се, ние ще да ви заведеме на такова тихо, покойно и приспивающе място, «идеже несть ни печаль, ни воздиханiи, но сонъ безконечный». Отворете очите си и гледайте. Пред вас стърчат няколко надгробни паметници, на които и със златни, и с черни букви са написани различни имена, различни цифри, различни изречения и множество умилителни фрази и на които смисълта не би можел да открие ни сам д-р Богоров, ако тоя велики филолог да би издал още няколко книги от своето «Книговище»; но който е познат с човеческите сърца, с животът на хората и на животните и със законите на самата вселена, той ще да земе мотиката, ще да изкопае няколко гроба и ще да намери барем съмнително обяснение на горtimes казаните ероглифи. . . И наистина, ако учените немци и ингелизи намират смисъл, дълбока смисъл, на вавилонските керпичи и на египетските надгробни паметници, то защо ние да не потърсиме философическа храна в самите гробове? Хайде да влеземе в един от тия гробове и да помолиме покойникът да излезе из своето вечно жилище, да седне до нази и да ни разкаже кой е той, отде е и защо е закопан именно на това място. Слушайте с внимание: «Аз съм родом из Ямбол, ще да ви каже покойникът, но обстоятелствата ме накараха да оставя своето отечество и да се преселя с жената си и с децата си в тая пустиня, която ме умори без време.»

— А какви бяха ония обстоятелства, които те накараха да оставиш Ямбол и да се преселиш в тия крайове? — тряба да го попитаме ние.

— Не питайте ме за тия неща, не наранявайте вече сърцето ми, което беше изгнило още приживе, не вовирайте пръстът си в реброто ми. . . Между нашите ямболчени едно време се беше разпространил слух, че в нашата земя е тежко да се живее, че в Русия растат златни гори, че в Ромъния черковите никнат като гъби през октомврия и много други бабини гавединки. . . Измамихме се. Един ден ние тръгнахме, няколкостотин семейства, след московците, които ни заведоха в Бесарабия и дадоха ни място за поселение. Това място беше пустиня — ни едно дървенце, ни една нивица, ни едно лозице. «Хак ни е, променихме кокошката на сврака!» — си мислехме ние. Мнозина поискаха да се върнат назад. «Вие сте ни довели да населиме пустините ви» — казвахме ние. «Търпете и чакайте» — ни отговаряха московците. «Но ние ще да умреме от глад» — казвахме. «Мълчете, ние ще да ви направиме черкови и училища» — казваха. Останахме, изорахме земята и насадихме дървета. Да ви кажа право, изпърво нам беше добре, но умните хора говорят, че «нищо не е вечно под ясното небе». Русите ни дадоха хрисовули, в които се говореше, че ние сме колонисти, че от нас няма да земат големи даноци и рекрути, че в школите ни ще да се чете български и др. т. Ние бяхме прости и повярвахме, ако и да знаехме вече горнята пословица, че «нищо не е вечно под ясното небе». . . Русите бяха принудени да ни дадат на Ромъния и ние променихме трети път своят господарин. Тежко е да изповядa човек своите грехове, но аз тряба да ви кажа, че ние прескокнахме «от трън та на глог». А кой ни беше крив? Ние сами. Когато нашите старци съветоват своите синове, то им говорят, че «който променява капиите, той никога не прокопцва». Така се случи и с нас. Нашите труди, нашите школи, нашите общински суми — сичко се усвои от нашите нови господари и ние останахме да подсмърчаме... «А хрисовулите?» — ще да попитате вие. Не питайте ме и за тия хрисовули — хартията търпи и не такива празнословия. Сичко потъна в преизподнята: и щастието ни, и честта ни, и радостите ни, и народността ни, и името ни. . . Но дорде бях аз жив, то произхождаше барем малка борба, т. е. ние защищавахме своята народност и своето име от чуждите посегателства дружно и без разногласия. А сега? Преди няколко години дойде в нашето загробно царство един от директорите на така наречената централна школа, който зачуди даже и ония дяволи, които вардят митарствата. Когато тоя българин захвана да изповядa греховете си, то нашите стари сливненци и ямболци хванаха брадите си, наведоха главите си и не проговориха нито бяло, нито черно — отчаянието им беше голямо. «А защо ти продаде народността си, името си, костите на баща си и млякото

на майка си?» — попитаха адските митари нашият директор. «Защото ми се искаше да поживея по-добре, да обезпеча животът си и да насоля на нашите граждани, които не можеха да ми дадат онова, щото ми даде влашкото министерство» — отговори той. Нам се искаше да го поразпитаме и за много други неща, като например за благосъстоянието на колонистите, за новата болградска черкова, за селските школи, за честността на учителите, за отношението на ямболската махала към сливенската и пр., но не казахме му нито една дума, защото, който е лъгал през животът си и малко, и голямо, той е в състояние да излъже и господа бога. Но след две години при нас дойде още един болградчанин, който беше професор в централното училище. Ние го окръжихме и захванахме да го дърпаме насам-нататък.

— Уцеляло ли е барем училището? — го питаше един.

— Направи ли се новата черкова? — го питаше други.

— Имате ли читалище? — питаше трети.

— Колко учени хора изважда училището? — питаше четвърти.

— А много ли возпитаници постъпят в интернатът из България и много ли учители отиват в отечеството си да помогнат на своите братия и да ги просветят с наука и образование? — питаше покойни Мутев.

Професорът ни погледна печално, въздъхна от чисто сърце и проговори:

— Вие, както се види, още не сте се срещнали с покойни Икономова, който беше преди няколко години директор на централната школа. Ако да би се срещнали, то негова милост би трябало да ви разкаже, че ние насмалко щяхме да си извадиме очите или да изедеме един другиго, че нашите частни интереси отдавна вече са изгонили из главите ни сяко добро и народолюбиво помишление и че днес никой от нас не мисли вече за своята народна особеност. Знаете ли вие, че днес в Болград се намират и такива хора, които чернят името даже и на покойни Мутева? От нас не може вече да се очаква добро, за нас не съществува надежда, за нас няма спасение, защото в сичко сме криви ние сами. Разбира се, че ако ние да не би продавали един другиго сами, то Болград би имал голяма важност, както мислеше и сам покойни Мутев, не само за колониите, но и за цяла България. А какво видиме ние? Нека господ бог ни избави от нас самите! Боже мой, а какви бяха едно време нашите надежди! Ние мислехме, че болградската централна школа, която разполага такива громадни средства, ще бъде разсадница на българското образование, че нейните професори ще да направят на книжевното поле чудеса, че нейните ученици ще да бъдат апостоли на науката и на знанието и че Болград ще да бъде записан със златни букви в историята на българската литература. Сиромах Мутев! Не изпълниха се неговите велики планове. А помните ли защо и за какво беше купена печатницата? Ние мислехме, че нашите болградски професори ще да печатат в нея своите лекции и своите учени труди и че из нея ще да потече изобилна храна за българското развитие! Излагахме се. Ако искате да чуете истината, то аз тряба да ви кажа, че днес Болград прилича като две капки вода на нашите гробища, сред които се не види и не усеща нищо друго, освен вонещи газове и различни бурени. Професорите, които са се завзели да образоват честни, умни и трудолюбиви граждани, са се събрали в Болград от кол и от въже и съставили са педагогически Содом и Гомор; началниците и управителите, които са вещи в педагогията до такава степен, до каквато е вещ Серекъбасанът в астрономията, са разджуркали школата и направили са я на буламач; най-после нашите критичари и маханаджии, които отбират от наука дотолкова, доколкото и множество техни граждани от юриспруденцията в камерата, са турили последният камък на всепоглъщающите гробища. Ето какво е положението на колониите, ето какви са нашите велики подвиги, ето какво е нашето настояще. Сън, сън и сън; мързел, мързел и мързел; неподвижност, неподвижност и неподвижност; смърт, смърт и смърт. Единственото наше движение, което се появлява от време на време, се заключава в това, че секи от нас желае да гризе кокалът, да играе глупави роли, да пълни с лой шкембето си и да дреме идиотически. В последните десетина години ние съвсем вече се оподлихме.

Професорът искаше да продължи своите обвинения, но ние го помолихме да замълчи, защото даже и на мъртвите става тежко, когато гледат пред себе си живи мъртвеци. После тия думи мъртвият непременно тряба да се скрие в своят гроб, защото ни един бездушен човек не може да остане на земята между говорящите същества после първи

петли. . . Настава мъртва или гробова тишина. . . Но ето че излазя и месечината, и нейните бледни лучи освещават кубето на голямата черкова, школата, камъните на новата черкова и новият пазар; ето че петлите захващат да се дерат и да пълнят сънливото царство със своите разнообразни кукуриканета; ето че се успокояват даже и градските кучета, който са лаяли до тая минута неизвестно защо и неизвестно против кого. . . Хайдете и ние да се върнеме дома си и да оставиме мъртъвците и техните надгробни паметници, които не могат да ни кажат нищо повече, защото бъдъщето е покрито с темна мъгла и не показва лицето си ни на най-опитните хора. Ако обичате, то хайдете да оставиме и Болград, хайдете да оставиме това мъртво царство, което се слави само със своят пелин, хайдете да оставиме тия. . . Но чакайте, чакайте. . . Ние тряба да погълнеме своята последня дума, защото пред нас появлява такова едно чудо, което не може нито да се разкаже, нито да се опише! Представете си, че един от служителите на централната школа ви подава доволно дебела книжка и говори, че тая книжка ви е изпрводена от д-ра Начева.

— Какво, какво? От кого е тая книжка? От д-ра Начева? — викате вие.

— От д-ра Начева — повтаря служителят.

Вие земате книгата, пипате я, търкате очите си, гледате я, четете заглавието и. . . Книга, игиена, написана от д-ра Начева!

— Това не може да бъде — казвате най-после решително. Или очите ми ме лъжат, или светът е тръгнал да ходи нагоре с краката, или 2+2 не са вече 4, а 5 или 6.

Д-р Начев, за когото някои от болградските професори ни даваха не твърде похвални отзиви, е написал цяла книга, когато високоучените филологи, философи, педагоги, историци и пр. правят анализ само над пелинът или само над богатите невести! Тъй е то. Когато един човек е способен да направи нещо, т. е. да напише добра аритметика, то той може да бъде даже и доктор на медицината.

— Той тряба да си гледа докторството и да лечи болните, а не да занимава професорска катедра — говореха преди една година болградските критици, чегато науката е монопол на Петра или на Павла! .

Но да видиме заслужава ли книгата на г-на Начева похвала и рекомандация. По нашето мнение тая книжка, освен няколко твърде маловажни погрешки в езикът, заслужава пълно одобрение. Из сичко се види, че г. Начев е употребил големи усилия при съставлението на тая книга и че се е занимавал сериозно със своят предмет. Ние сме подпълно уверени, че нашите учители ще да обърнат на това ново съчинение особено внимание и че ще да се възползуват от него при своите школски занятия. Но книгата на д-ра Начева може да принесе и друга косвена полза, т. е. тя може да подействува на болградските професори спасително и да ги изведе из техният летаргически сън. Дай боже! Но ние казахме вече, че в книгата на г-на Начева се срещат някои и други ортографически погрешки. Така например на едно място той пише гърди, а на друго гръди, на едно място държът, а на друго дръжат и пр. Разбира се, че тия малки недостатоци не умаляват достойнството на самото дело.

Знание, г. I, бр. 12, 30. VI. 1875 г.

[НА ТОЯ СВЯТ СЪЩЕСТВУВАТ ДВА РОДА ГЕНИИ]

КНИЖЕВНОСТ

> *Нашето слънце доде, окръжено с ярки звезди, и отиде си. Вапорът тръгна, а след него и Негово преподобие отец Климент.*
>
> Ангелаки Савич

В нашият градец живее такъв един вълшебник, който сичко знае, от сичко отбира и сичко измайсторисва. Така например, ако ви се строши стомната, ако ви се спекат кожите на кожухът, ако ви овехтее къщата, ако ви заболи зъб, ако ви изсъхне сливата, ако ви заболее телето (не вашето, а на кравата), ако ви дотряба бъклица и пр., и пр., и пр., то вие свободно можете да се явите пред бая си Бачка (така е името на нашият велики чудотворец) и да го помолите да ви бъде полезен. И наистина, тоя човек е в състояние да удовлетвори сяко ваше желание, ако това желание да би било даже и свръхестествена нужда. Байо ви Бачко може да залепи ченийче, да каланше съдовете ви, да лови риба и да плете мрежи, да подвезва книги, да пее в черкова, да прави скрипци, да дълба корита, да прави

юзета (от калай), да лекува болните, да шие дрехи, да кърпи еминии, да кове коне, да производжда плодородие у яловите крави, у нераждающите жени и у изплавившите се кобили, да реже за бяс и за жълтеница, да свири с цигулка, да бръсне глави, да плете чорапи, да преде гибели, да мотае, да снове, да тъче и пр., и пр., и пр. Истина казва разумната пословица, че «когато господ желае да награди някого, то го не пита чий е син». Веднаж един от нашите чорбаджии, който обича да ходи с подпетени калеври и да се секне с липискански пош, предложил на бая ви Бачка следующият вопрос:

— Абе, Бачко бе, отде научи тия занаяти?

— От господа Исуса Христа и от неговите апостоли — отговорил Бачко и погледал към чорбаджият с такава гордост, с каквато обикновено са гледали най-величайшите хора, като например Александър Македонски при падението на Дария и Наполеон при началото на Мексиканската монархия.

— А ходил ли си някога на майстор? — попитал чорбаджият.

— Ходил съм у два майстора: у дяда Ромона, който ме научи да правя юзета, и у байови Недкови, който ме научи да слепявам старите емении — отговорил Бачко.

— А кой те научи да лекуваш телците и сипаничевите деца? — попитал чорбаджият.

— Тоя занаят съм научил още в утробата на майка си — проговорил Бачко и усмихнал се.

— Ти се шегуваш, Бачко — казал чорбаджият.

— Не шегувам се, чорбаджи! — казал Бачко и ударил се и с двете ръце по бедрето. — Видиш ли, ваша милост, ако господ дава на едного много пари, то на другиго дава много ум и разум. Ако при моята сиромашия аз да не би имал в ръцете си няколко занаяти, в главата си висок ум и на сърцето си чист р ъ з, то би трябало да скапя от глад.

Когато чорбаджият чул умните разсъждения на бая Бачка, то заплякал из калта със своите подпетени еминии и тръгнал към къщата си.

— О, велики Бачко! О, всемогъщи и премъдрейши Бачко! — говорил чорбаджият и радвал се от сѐ сърце.— Ако българите се решат някога да опишат великите подвиги на своите херои, то ти тряба да се курдишеш на първото място. Някой си философин е седнал да ни разказва,

че ингелизките велики мъже са били или ковачи, или дрън-дари, или колари, а наш Бачко знае цели четиресет занаята и никой не пише за него!

Последните няколко думи, които били произнесени с глас и с енергия, чорбаджият изрекъл именно в онова време, когато прескокнал през прагът на своето жилище. Тия били чуени от стопанката му, която била доволно «народолюбива съпруга в месно отношение».

— Какво казваш ти там за Бачка? — попитала тя. — Залепил ли е той ченийчето ни?. . . Знаеш ли ти, че той е променил един от менците ни?. . . Ако ще, да работи, а ако не ще, ти му кажи да се не подиграва с чорбаджийките. . . Кольо му занесъл катърите си да му ги подкове, а той поискал шест гроша!. . . Четирдесет занаята знае, а нищо не отбира!

Чорбаджият помолил своята съпруга да млъкне и разказал ѝ своят разговор с великият човек от кора до кора. Благочестивата чорбаджийка, която не обичала яко-яко противоречия, погледала на мъжът си скептически и отговорила му твърдо, ясно и благородно следующето: «Глупавите хора, казала тя, обичат да се чудят и комуто тряба, и комуто не тряба. Ако Бачко е велик човек, то какво ще да ми кажеш за г-на Ангелаки Савича? А?»

Тоя вопрос накарал чорбаджият да се откаже от своето предположение за достойнствата на Бачка и да се размисли за тоя свят и за неговите гении малко по-дълбочко. — «Моята мила съжителница има пълно право», мислил той.

— На тоя свят съществуват два рода гении: гении художници, у които работи повече въображението, и гении мислители, у които работи разумът. Бачко принадлежи на първата, а г. Ангелаки Савич на втората категория. Ако Бачко се завземе да лечи старите еминии, да лепи разбитите ченийчета и да калаисва почервенелите котли, то г. Ангелаки се завзема да просвещава човечеството, да дава епитети на богатите търговци, да накарва отца Климента да върви по Дунавът, да гради черкови и да дои юнците. Ако ми не вярвате, то благоизволете да земете пред носът си неговите вестници («Гражданинът» и «Urbanul») и да се уверите с очите си, че великото и славното не може да се скрие даже и под безобразно безграмотно написаната статия. Ех, ако нашата българска публика да би поживяла още двесте-триста години, то «Гражданинът» би

турил крак даже и на преподобният «Век», който се издава от отца Балабанова, но историческите съдби са неизповедими, следователно нито г. Ангелаки Савич има сила да се роди по-късно, нито българският народ е в състояние да прескокне цели две столетия. Но защо аз сравнявам г-на Савича с отца Балабанова, когато между тия две зорници съществува такова голямо различие? Аз съм твърдо уверен, че отец Балабанов никога не би се решил да пусне своите любимци да вървят пеши след вапорът по водата, ако тия херои да би били по-чудотворни даже и от отца Нептуна. О. Балабанов, който се е учил в Париж и който е изсмукал и последнята мъдрост из произведенията на великите мъже, знае твърде добре, че ако дървото плува по водата, то плува затова, защото е по-леко от нея, а ако воздухът плува над водата, то плува затова, защото е по-лек от нея, следователно той не смее да прави своите собствени открития. Истина е, че по морето плуват и такива вапори, които са от чисто желязо, но тия вапори са извътре празни, следователно тука е важно не желязото и не вапорът, а воздухът, дърветата и пр., които се намират в него.

И така, велики Нютон, който е обяснил силата на тяжестта, тряба да преклони колената си пред г-на Савича и да му целуне ръката, защото старите открития падат вече и защото ингелизката слава се помрачава. Но да оставиме отца Климента да ходи по Дунавът и да видиме какви още велики открития е направил г. Ангелаки. Секи от нас знае, че сахарът има свойство да привлача към себе си водата и да се преобразява на сироп. Така ли е? Ако е така, то ние би желали да знаеме — може ли г. Скарлат Стратович, когото г. Ангелаки нарича сахарчица, да ходи без омбрела, или не? Ако може, то физиката на г-на Гано трябва да се поправи и да се препечата още веднаж от г-на Данова, който има особена страст да препечатва не само потребните ръководства, но и старите дрипели, като например «Благонравието» на г-на Ваклидова. Не знаеме само г. Скарлат ли е чудотворец или г. Ангелаки, следователно ние ще да потърсиме нови сведения за своето изследование. Но ние казахме вече, че между г. Ангелаки Савича и между отца Балабанова съществува голямо разстояние, защото първият открива свое, а вторият разваля и чуждото. Който чете нашият цариградски хубостник «Век», той

тряба да знае, че отец Балабанов превожда една от драмите на Молиера, която носи заглавие «Тартюф». Истина е, че тая драма заслужва нашето внимание и че отец Балабанов прави голяма услуга на българската публика със своят превод, но. . . Проклетото но. . . Ако да не би било това н о, то множество писатели би предложили г-ну Данову своите услуги и множество книгопродавци би наводнили България с такива произведения, от които не би могли да извлекат полза нито ония синигери, които се учат да сричат. Ние можеме да сравниме НО-то само с тоягата, която доволно често угасява капрnäците на децата, стремлението на безумците, поетическите вдъхновения на школенчетата и въображението на умолишените. Да направиме сравнение. Ако на тоя свят да не би съществували тия две всемогъщи букви, то г. Савич би накарал българският език да ходи нагоре с краката, а ромънската логика да ходи боса; а ако да не би била тоягата, която няма такова богато въображение, каквото ние срещаме например у г-на Савича и у г-на Станчова, то о. Балабанов непременно би побългарил даже и лексиконът на Богорова, за когото ходят доволно непривлекателни слухове. Ние мислиме, че когато о. Балабанов е ходил в Париж да види какво правят хората и да спечели някоя и друга капка ум и разум, то тряба да е видял барем през плет, че ако французките преводачи са преводили Шекспира, Шилера, Гете, Байрона и др., то тия са се старали доколкото е възможно да бъдат буквални и да уварднат смисълта на оригиналът. . . Това е вярно. Тряба да кажеме, че ако о. Балабанов е извършил своята мисия в горекazаният град както тряба, то той никак не може да каже, че ние нямаме право. Днес сичкият свят цени само ония преводи, които са изпълнени добросовестно, т. е. които не отстъпят от оригиналът. Разбира се, че ако е сичко това така, то кой може да ни увери, че не тряба да изискваме и от о. Балабанова същото? Ние сме твърдо уверени, че секи знающи човек, като види преводът на о. Балабанова, ще да си състави за преводачът не твърде приятно мнение. Кажете ни сега, ако парижките возпитаници си дозволяват такива непростителни волности, то какво може да очаква човек от «Сирота Цветана», от «Куткудячката» и пр., които никога не са излазяли из своите кочеци? Какво тряба да очаква човек от ония личности, които гледат на

литературата като на играчка, като на «забава» и като на «да не седиме празни». Най-после какво можеме да очакваме от ония невежди, които пишат и печатат само затова, за да ги похвалят родителите им или да ги погладят по главите бабите им? Коджамити мъж, учил се в Европа, чел и слушал лекции, разсъждава за науката и за литературата, издава вестник и пр., а още не знае какво и що е литература и какво се изисква от един писател или от един преводач! В това отношение г. Ангелаки Савич стои много по-високо от о. Балабанова. Така например г. Ангелаки се съзнава, че неговият «Гражданин» е слепороже дено дете, а «Урбанул» е близначе с «Гражданинът». Да ви кажем сега каква е причината, която ни накарва да изкажеме о-цу Балабанову тия истини. Собствените имена, които се срещат в драмата на Молиера, са побългарени, следователно французите са повърнати в лоната на православната черкова и секиму от тях е дадено българско и християнско име! Чудни и непостижими са нашите писатели!

Знание, г. I, кн. 19, 15. X. 1875 г.

ГЛАВА МЕ БОЛИ

Какво правите вие, когато ви заболи главата? — Аз казвам най-напред на майка си, която туря дланта си на челото ми и съветова ме да се умия със светена водица. «Булка, ти разрежи кромид лук напреки и тури му на слепите очи по едно парченце» — казва баба ми и шушне нещо си. «Викайте Цона да му побае» — казва другата ми баба, майчина майка. «Викайте Янаки да го види» — казва баща ми с твърдо уверение, че медицината не е играчка и че янинските екими (баба ги нарича врачове) не пасат трева. «Викайте духовникът да му почете» — казва баба Гена, която е богомолна бабичка и сяка година ходи в някой манастир на поклонение. «Дайте му да смъркне малко оцетец или стълчете нишадър и дайте му да пийне с водица» — казва нашата съседка Нена. И така нататък, и така нататък. . .

И ето захваща се курсът на моето лечение. Като се

изпитат сичките гореказани средства, мене предоставлят на Янаки и на баба: Янаки ме храни или пои с кремотартаро, с белладона, с опиум, с нишадър, с живак, с лай-лай- кучица, с ингелизка сол, с локма-руху и с други сладки, горчиви, солени, кисели и блюдкави лекове, които се меняват секи ден; а баба довожда ту Цона да ми побае, ту Пена да ми завива коремът, ту Стойка да ми туря нажежени керпичи на петите, ту Нончовица да ми «духа в паница», ту Ценовица да ме облива със студена вода, ту Петровица да ме къпе в коритото със самодивско цвете. . .

Но медицината е такава богата наука — тя прилича в много отношения на будайската вяра или на талмудът, — щото сичките средства, които тя употреблява за болният организъм, не могат нито да се пречетат, нито да се опишат, нито да се въобразят. Секи от нас знае, че природата е богата до безобразие, следователно и медицинските средства, които се земат готови из природата или се приготовят чрез различни смесения, съединения или разединения, тряба да са богати до безобразие. Ако някое просто тяло не може да бъде погълнато от нашата глътка, която доволно често, за несчастието на медицината, прави лудини или каприции, то медицината с помощта на химията или на хаванът и водата го разлага, разтваря, разединява, съединява, вари, преварява и пр. и ние гълтаме лекът така също, както би погълнали една череша или печен чироз. И така, да е жив огънят, водата, аптеките и аптекарите, които способствуват даже и на мраморът да влезе в нашето тяло и да му бъде полезен. Ние казваме да му бъде полезен, защото без полза ни един от нас не би се решил да гълта камъни или да пие такива прелести, които би потресли даже и воловският организъм.

Но тука се ражда един твърде важен вопрос, който тряба да се реши колкото се може по-скоро, защото цивилизацията, която вече намира гостеприемство и между нази, иска да знае коя и чия медицинска метода тряба да се приеме у нас и кои именно лица тряба да лечат нашият болен организъм, т. е. така наречените учени доктори ли, бабите ли, поповете ли, или секи, който само има воля да лечи? Разбира се, че тоя вопрос е твърде тежък и че рядко ще да се намери такъв човек, който да каже като два и два четири, че тоя занаят тряба да се остави изключително на бабите. Ако пожелаете да решите по вишегласие и

тоя вопрос, то ще да напишете доволно практическо постановление, че медицината тряба да се остави и занапред в ръцете на янелиите.

— Янаковците барем не тровят — ще да ви каже кир Никола, — а нашите учени те изпроваждат на другият свят с твърдо убеждение, че са направили добро дело ако не за мъртвият и неговите роднини и родители, то за науката, която не може без жертви. Аз обичам, т. е. насладително ми е,да се вовирам между умните хора, между учените мъже, между добрите лекари и между практическите жени и доволно често ми се е случвало да чуя, че колкото е по-голям архиереинът или чиновникът, толкова повече тряба да му се плаща; колкото по-голямо е дървото, толкова по-голямо е и пространството, което то занимава; колкото по-учен е писателят, толкова по-дълбоко и по-непонятно тряба той и да пише; а колкото по-високо стои докторът, толкова и жертви му трябат повече. Така например, ако докторът е прост лекарин, то тряба да излечи на 5 едно, ако е кандидат — на 10 едно, ако е магистър — на 50 едно, а ако е ученейши — на 100 ни едно. А сичкото това произхожда от туй, че лекаринът лечи, защото е гладен и тряба да лечи; кандидатинът лечи, защото е длъжен да лечи; магистърът лечи, защото се приготовлява да се нарече ученейши; а ученейшият лечи, защото желае да открие още някоя медицинска Америка.

Сичките учени хора ще да ви кажат, че ако милиони жаби да не би пожертвовали животът си, то галванизмът би останал и до тая минута неизвестен; ако хиляди милиона хора да не би жертвовали животът си (или ако да не би ги пожертвовали), то ние и до днес още не би могли да разберем, че минералните лекове са по-добри от ботаническите, че козята краста и ингелизкият мигрен имат голямо сходство и че окото гледа, а устата ядат. Това ние говориме за ония лекари, които са се учили в школите и които, ако и да не са вникнали в същността на науката, барем са я видели през плет. А какво ще да кажеме за янаковците, т. е. за янелиите, за които по цяла България явно се говори, че тия са по-добри от първите. Причината по нашето мнение е тая, че янелиите биват по-евтинички и дядо ги много обича.

— Янаки, който е бил двайсет и пет години екимин (дядо цени, както и мнозина други, хорските достойнства по числото на годините, през които са се намирали на служба, ако и да не се е родил в Австрия) и главява се за осемдесет гроша на годината, а на нашите дай по рубля наведнъж. Пригответе се да я земете!. . .

Янаки нищо не знае — казват.

Не знае, а излекува по-добре от вас. Като изрече това, дядо има обикновение да си покаже езикът.

Баба има съвсем други понятия за медицината.

— Не ви тряба ни Янаки, ни Клефаки — казва тя, — ами си повикайте баба Маюнка или баба Крачуница и болестта ви ще да се загуби тутакси. Тряба да знаете, че баба Маюнка лекува за една чаша ракия, а баба Крачуница, която е благочестива жена, нищо не ще.

Из сичкото това, щото казахме досега, вие сте успели да померишете, че докторите могат да се разделят на три главни категории: първо, на доктори, които са изучили господствующата и негосподствующата медицина или само едната; второ, на доктори, които са изучили своят занаят само практически или които са слушали по малко лекции и по малко наставления, т. е. които са помирисали млякото, а не са могли или не са щели да си посърбат; третьо, на доктори, които сичко знаят и за сичко разказват по предание. Единственото различие между янелиите и бабите се заключава в това, че последните не четат гръцките домашни лечебници. Из сичко се види, че бабите не познават и д-р Богорова, и неговият «Лекар»; ако би знаяли това. . . Но кой знае, може, захванали би да лечат не само хората, а и дървениците, и бълхите.

Медицината е такава наука, от която щом я померишеш, не е възможно да се откъснеш и, щеш не щеш, тряба да лечиш. Но защо говориме за медицината и за докторите, когато от Адама (това свидетелствуват множество учени дисертации) и до тая минута ни един занаят не е имал толкова успех, колкото медицината или лечението. И наистина, кой от нас не е доктор или барем медицински съветник? Преди няколко недели у един мой приятел беше заболяло окото, т. е. беше почервеняло от вятърът и от прахта, защото приятелят ми ходи постоянно по селата.

— Не зная какво да правя с това проклето око — каза той.

— Посъветовай се с докторът — казах аз.

— Какъв доктор!. . . При троица ходих — пак нищо.

Един от тях ме посъветова да нося очила, даде ми някаква си червена водица да пия по шест капки на денят, за да се очисти кръвта ми, и каза ми да мигам по-често (чегато това е възможно) и да не пипам с ръка окото си; други ме посъветова да не ям ни люто, ни солено и да не пия ракия, капна ми в окото няколко капки някаква си вода и заръча ми да не гледам на слънцето; а трети, да се смее ли човек, или да плаче, ми заръча да си натопя краката в солена топла вода и да си отворя на вратът визикатора. Ето какви са вашите доктори, а вие ме съветовате да им подложа окото си и да ослепея без време.

— А кои са ония честити доктори, които ви дадоха такива «благи» съвети и такива чудни лекове? — попитах аз.

— Един от тях е стар доктор и отдавна вече прави практика, учил се е в Европа, името му е X; другият е млад човек, учил се е дявол знае де и захванал е да прави практика, името му е Y; а третият се учи и до днес нейде си и прави ученическа практика, името му е Z.

— Ни един от тия три твои доктори не е доктор и няма право да лечи — казах аз.

— А кой ги дявол знае! — отговори приятелят ми сърдито. — Хората ги наричат доктори и болните ги викат по къщята си. Ти казваш, че тия нямат право да лечат, а защо ония, които имат сила, им не запрещават да морят хората?

— А защо ония, които имат сила, не тръгнат из къща в къща да питат болните кой ви лечи и как ви лечи? А защо ония, които имат сила, не запретят на буля Гина и на стрина Кольовица да поят болните с живак и с афион? А защо ония, които имат сила, не запретят на берберите да пущат кръв, без да добият разрешение от докторът? — захванах да разпитвам и аз.

— А отде аз зная? — каза той.

— Ето защо — казах аз. — Ако ти да би отишел да ти лечи онзи доктор, който наистина е доктор, то ти трябаше да му заплатиш рубля, а рубля ти се не дава!. . . Ти твърде добре знаеш, че не секи пророк е Еремия, но и ти си човек, каквито са и сичките хора. И аз имам обичай да искам съвети от ония псевдодоктори, които по моето мнение не са достойни да лечат ни патките. Какъвто е попът, такава е и камилавката му; каквито сме ние,

такива са и докторите ни. Ако тия шарлатани, янаковците и спировците, да би пожелали да лечат болното човечество във Франция или в Германия, то тамошните хора би ги изпроводили в лудницата и излечили би ги твърде скоро от тяхната страст. У нас не е така. У нас истинните и честните доктори нямат такава репутация, каквато имат например шарлатаните и бабите. И това явление е твърде естествено.

Лековете на истинните доктори биват прости, рецептите им още повече, съветите им човечески и пр. У шарлатаните бива противното. Шарлатанинът, който има причини да блести, приписва скъпи, сложни и тайнствени, т. е. рядко срещающи се лекове, дава тайнствени съвети и рецептът му се украсява с различни ероглифи. А народът, т. е. простият човек, а особено болният има особена наклонност да в я р в а и да уважава онова, щото не може да разбере. «Учен човек, а лечи ме със студена вода, казва болният. — Аз и без тях би знаял да се лекувам с лимонад и със студени чарчави.» «Тоя доктор му не дава нищо — казват домашните на оногова, който страдае от тифус. — Казва ни да го гледаме добре, да му даваме водица, да му туряме студени кърпи на главата и повече нищо! Тряба да викаме другиго.» Дохожда кир Янаки или баба Макрена и захващат своята практика. Янаки съветува домашните на болния да му пуснат кръв, да му турят я к и я на вратът, да му турят топли кирпичи на петите и дава му една добра порция ингелизка сол, друга порция кинин, третя порция белладона и пр., и пр.; а баба Макрена му завива пъпът, разтрива го, чука му на челото яйце, пои го с варен бръшлян и пр., и пр.

— А какво да му даваме да яде? — питат домашните. — Онзи доктор ни каза да му даваме само чорба от пиле, без хляб. А нема може да живее човек само с чорба?

— Само кисело и солено му не давайте, а друго може да яде — казва Янаки, който тряба да противоречи на новите доктори в сяко едно отношение.

— Мамо, да дадеме ли на батя лимонад? — пита сестрата на болният.

— Не давай му — казва майката. — Кир Янаки заръча да му не даваме кисело. След пет деня болният умира. А кой е крив? Разбира се, че не Янаки и не баба Макрена, която е посъветовала майката на болният да му даде да

пояде юфкица. «Ако да не би викали новият доктор и ако да не би пропуснали времето, в което би трябало да се направи това и онова, то болният би оздравял — казва Янаки и почти сякога остава чист. — Да ви кажа ли, вие с вашите студени чарчави и с вашите ледени кърпи и лимонади простудихте още повече синът си и заровихте го без време в земята. Хич лечи ли се със студена вода онзи, който и без вашият лед е настинал?»

Но човечеството има и друга слабост: то всякога критикува, преследова и наказва онова, щото е ново, и прощава, заборавя и гледа равнодушно на онова, щото е старо. Така например, ако някой отония болни, които се лечат от истинските доктори, се случи да умре, то се повдига такава шумотевица или такава еврейска чаршия, от които тряба да затъкнем ушите си и да бягаме в пуста гора тилилейска. Янаки бива спокоен даже и в ония случаи, когато не само умрелият, но и живите засвидетелствуват, че е могло да бъде другояче. Но да видиме с каква ненавист янаковците и спировците преследоват умното и здравото и какви средства употребляват за тяхното уничтожение или омаловажение! Преди няколко месеца при един от новите доктори донесли малко детенце, което имало важен недостатък на долният проход. Докторът казал на родителите му, че тряба да се направи операция, в противен случай детето без друго тряба да умре.

— А ако умре от операцията? — попитали родителите.

— Аз ще да кажа деветдесет и девет пъти, че няма да умре, а веднъж ще да река, че ще да умре — се признал докторът, като секи честен човек.

— Но ти тряба да ни дадеш дума, че детето няма да умре.

— Не мога да ви дам дума, защото не съм господ.

Това се случило в Габрово. Родителите на детето се решили да идат в Търново и да се посъветоват с един стар доктор (който, да кажеме искрено, няма нито право да лечи, защото неговата медицинска титла е твърде съмнителна), комуто и разказали какви са убежденията на младият доктор. «Каква операция! — извикал старият доктор и плюйнал от яд. — Вие с вашата операция би уморили детенцето. Аз ще да ви дам малки луспици, да му лепите на долньото място; ще да ви дам бурен да го къпете с него и ще да ви дам една мас, да го мажете с нея.»

Захванало се лечението и свършило се след три месеца, ако г. д-р Блъснитиква и да се обещал, че ще го свърши след месец, т. е. докторът и неговата аптека получили 80 турски лири, бакалите и ханджиите получили 40 такива също лири, а детенцето захванало да бере душа. Родителите на детенцето се решили да го занесат в Цариград и да се посъветоват с тамошните доктори. И какво? Там му направили операция и детенцето и днес е живо и здраво. Други примери в следующият брой.

Знание, г. II, бр. 6, 30. V. 1878 г.

[ЕДИНСТВЕНОТО НЕЩО, КОЕТО ОБИЧАМЕ, Е ПАРИЦАТА]

Знаеш ли ти, че и ние се разшавахме? Движение, навсякъде движение, от сяка една страна движение, насъне и наяве движение! А хората, чуждите хора, казват, че ние спиме и не мърдаме се! Знаете ли, че тия говорят сичкото това от завист, защото и ние захванахме да ставаме велики хора, а на великите хора секи завижда. Кажете ми кой не завижда на хаджи Калча, на Тъпчилеща, на г-на Евлогия, на хаджи Славча, на челебиите, на чорбаджиите и въобще на големите хора? — Секи им завижда, ако и да ги кори за̀-очи, т. е. ако и да казва, че тия хора не живеят, защото ядат сух хляб и старият се само да трупат пари. Аз казвам за̀-очи, защото ни един от нас не би се решил например да каже в очите на х. Николи, че той е изедник или мюзефирин, а на Бояджи Панайота, че той е чифутин. За̀-очи хората псуват и папата, а целуват му чехълът! И така, секи от нас завижда на ближният си, ако само тоя ближни има повече пари или повече имане. Ако питате, аз мога да ви докажа, че даже и всесилният, всемогъщият и великият мъж хаджи Калчо завижда на ония, които имат в касите си жълтъци, и желае от сичкото си сърце, щото тия жълтици да се изсипят в сандъкът му; с една дума, хаджи Калчо би желал, щото сичкото злато под ясното небе да се събере у него и той да седи и да му се радва. Разбира се, че ако е сичкото това така, то и нам, на българите въобще, завиждат чуждите хора, като например

циганите, евреите, цънцарите, коритарите, даже и сърбите и власите, защото работата ни стана голяма или защото и ние пожелахме вече да станем хора на светът. А ние, като усещаме тая завист, отиваме в някое кавене, запалваме цигарите си, духаме с удоволствие, гледаме към таванът, махаме левият си крак и надуваме се.

— Абе, байо Нено, аз мисля, че гърците ни завиждат — казва чичо Недялко.

— Завиждат ни зер — отговаря байо Нено. — Нека се пукат от яд.

— Абе, кир Цончо, г. Утин пише във «Вестник Европы», че ние сме такъв честит народ, какъвто рядко се намира по цяла Европа — казва кир Пейко и хили се като заклана овца, т. е. показва и долните си, и горните си зъби.

— Пише зер — отговаря кир Цончо и така също показва зъбите си. — Сичкият свят ще да види, че ние не сме такива, каквито ни представляват сърбите, гърците, даже и власите. Но европейците ни още не познават както тряба. . . Ще бъде време и ние ще да им покажеме кои сме.

— Но някои хора критикуват Утина и говорят, че ние нищо не работиме, че ние дремеме, че ние сме равнодушни, че ние чакаме да ни се даде сичко наготово и пр. — казва кир Пейко.

— А какво можеме ние да работиме в тая минута? — пита кир Цончо зачудено. — Русите са се завзели да извършат нашата работа и тряба да я извършат. Нам русите сами не дават да работиме нищо и казват ни да чакаме.

Мнението на кир Цонча се повтаря почти секи ден от нашите граждани и ние сме длъжни да го анализираме малко по-отблизо. Ние сега-засега нищо не можеме да работим, защото ни препятствоват, т. е. защото русите са земали сичките наши грижи на себе си! Разбира се, че подобно мнение изказват само ония хора, които обичат да се облягат на другите или които желаят да добият сичко готово, без да развезват кесиите си. Препятствоват им! Молиме ви се, кой ви препятствува например да очистите градовете си и да поправите пътищата си? Кой ви препятствува да отворите школите си и да се погрижите за децата си, които са захванали да се занимават (идете в «Златният лев» в Търново или в хотел «Сърбия» в Свищов и порадвайте се) не с твърде похвални занятия? Кой ви препятствува да гледате по-внимателно за поведението на жените си и дъщерите си? Кой ви препятствува да съберете между себе си малко пари и да купите шинели и ботуши на синовете си, които са влезли в ополчението да защищават както вази, така и отечеството си? Тряба да знаете, че половината от новобранците са боси. Кой ви препятствува да им купувате по малко тютюнец, да им давате сапун и да им облегчавате животът? Кой ви препятствува да влазяте повече души в ополчението и да обезпечите бъдъщноста на отечеството си? Кой ви препятствува да се сближавате с русите и да им изявите своите желания или да им обявите своите нужди? Кой ви препятствува да си купите за градовете добри и здрави пожарни инструменти (тулумби), защото ако вървите така, то една нощ можете да изгорите като мишки? Преди една неделя в Търново произлезе пожар и какво? Излезе, че нашите пожарни инструменти, които са били купени във времето на султан Махмуда, не са за нищо. «Тая работа е не наша, а на полицията», ще да кажете вие. Добро, но ако полицията ви каже, че тряба да се купят подобни инструменти, то вие говорите, че и тия са още добри. Най-после, кой ви препятствува да бъдете малко по̀ патриоти и да оставите ситните или личните самолюбия, които ни не дозволяват да обърнеме душите си и сърцата си към общите наши дела, от които зависи и нашето лично щастие? Срамота е, срамота е и грехота е, господа, да говориме това, щото не е право, т. е. щото би трябало барем да се скрива от чуждият свят. Или вие искате, щото Росия, която днес ви е дала свобода и която е пролеяла толкова свещена кръв, да ви очисти или да ви измете и дворовете, за да ви предпази от тифусът. Ние се чудиме как вие до днеска не сте написали прошение до главната квартира, за да помолите главнокомандующият на армията да ви изпроводи гвардейските офицери да изметат улиците на градовете ви и да поправят пътищата ви! Как вие до днеска не сте помолили Наследникът, Императрицата или барем Аксакова да отворят училищата ви и да заплатят на учителите ви! Как вие досега не сте подали прошение на светейшият синод да ви изпроводи проповедници, които да вразумят жените ви и дъщерите ви да бъдат по-целомъдрени и да се не увлекават. . .

«Русите, т. е. руските чиновници и управители, като не знаят добре нуждите ни и духът на народът, грешат доволно

често и произвождат неудоволствия», говорят нашите патриоти, които въобще имат особена слабост да се оплакват. Но питане е: защо ние бягаме от тия чиновници и управители като куче от щръкло и не помагаме им в днешните затруднителни обстоятелства? Защо ние се не сближаваме с тия хора, които са дошли да живеят в чуждите за тях крайове само и само за нашето добро, т. е. за нашето настояще и бъдеще счастие? «А защо тия ни не викат?», ще да кажат мнозина от нас. Хубава работа! Тия тряба да ни изпроводят по една червена бъклица и да ни помолят, като кумци кумовете си да идем при тях и да им кажеме де ни боли! Ние знаеме, че мнозина от така наречените чиновници, а особено от по-главните, ще да ви приемат и ще да чуят вашите желания. Тия, както ни се чини, нямат причини да ненавиждат Павла и да обичат Петра; тия нямат причини да преследоват Станча и да поощряват действията на Никола, защото не влазят или още не са могли да влязат, ако и да би искали, в нашите домашни ситничарски ненависти и хапанета; но затова тия не са имали ни време, ни възможност, т. е. не са могли да се упознаят със сяка къща, а у нас сяка къща съставлява своя отделна партия; най-после, тия нямат причини да си шушукат по кьошетата и да изпълняват волята на ония които имат несчастие да ни се не аресват. И така, виновни са не чиновниците, а ние сами, които имаме слабост да се боиме и от сянката си, а в това също време и да поговориме, т. е. да се пооплачеме от другите и да оправдаеме своето хладнокръвие. Секи от вас знае, че не ситият търси гладният, а гладният — ситият.

Чакайте да ни видите след една неделя, когато захванеме да избираме бъдщите председатели, членове и касиери за градският и окръжният съвет, за съдилището и за полицията, и вие ще да се уверите, че у нас главите са пълни с ум и разум, ако Кольо Мешето и да говори, че тия са пълни с боза или със слама. Ако и да зная, че в днешните времена фатализмът няма никакъв кредит, защото науката из ден на ден побеждава заблуждение след заблуждение и защото скептицизмът отдавна вече играе и между нази важни роли, но като имам слабост да си поговоря, т. е. като имам идея фикса да не бъда като другите хора, то тряба да ви явя следующето чудно явление, което се случи с моята собствена персона.

Преди три деня аз сънувах, че ние, българите, сме се събрали в черковата «Св. Никола» и разговаряме се за бъдщите наши кандидати, които след месец ще да управляват градът и окръгът. Пред мене стоеше такава една персона, която имаше нахмурено и отекло лице, висок корем и два подбрадника под брадата си и говореше на едно младо и безбрадо момченце следующето:

— Ти, чичовото, тряба да изядеш още девет чувала сол, а после вече да се мешаш в градските дела. Баща ти, както се види, малко тояги е строшил от гърбът ти! Вовирате се там и правите това, щото не е ваша работа. . . Ще да прокопца градът ни, ако захванат да се мешат в обществените дела и децата! Не аресват ми се нашите нови работи (нововведения) и прехвалените круши!

— Аз твърде добре зная, че стариият ред ви се аресваше повече, защото в «сляпото царство, който има едно око, той и царува», но времето и обстоятелствата се промениха и първото ще да бъде последньо, а последньото първо — каза момченцето. — В това отношение не сме криви ни аз, ни ти, ни тоя, ни оня, а времето или животът, който се нарича движение и не стои на едно място. Да се върнеме назад е невъзможно, а да търсиме старото и проживялото е опасно, защото можеме да се осмърдиме, както се осмърдява стоящата вода. Но да ви попитам друго. Знаете ли вие, че даже и у турците, т. е. даже и по турските закони онзи, който има повече от двайсет години и който плаща данок, има вече право да принимава участие в обществените дела и да гласоподава?

— Аз зная, че вие можете да говорите и да учите — каза дебелото тяло и почеса тилът си. — Жално ми е, че турците ви не отрязаха езиците.

В това време се приближи до разговаряющите се третьо лице, което имаше важна физиономия, и попита дебелия човек:

— Чеи езици ще да се режат?

— Съдя тоя млад човек, че си не гледа работата, а вовира се там, дето го не търсят — каза дебелият човек.

— Нашите млади момченца са се развалили и не почитат вече бащите си и дядовете си — каза важната физиономия и погледа към небето.

— И аз така казвам — каза дебелчо.

— Аз зная само това, че ако им предадеме управление-

то на градът, то тия ще да ни гостят с такава гозба, която ще да ни преседне от първата хапка. Младите волове обичат да бодат и да ритат и много пъти строшават колата. Обществените дела тряба да се управляват само от стари и опитни хора.

— Тия пословици и изречения, които са се повтаряли още от Настрадин ходжа, в сегашните времена не заслужват никакво уважение — каза младият човек. — Днес хората се ценят не по годините и не по парите, а по умът и по честността. Аз съм уверен, че моето мнение разделят почти сичките наши честни граждани и работници, които се хранят от своите трудове и които никога не са отнимали чуждото. Но аз би желал да зная какви са вашите заслуги, т. е. в какво сте вие доказали вашата опитност. Аз твърде добре зная, че вази ви повикваха в турските конаци само затова, да казвате «евет, ефендим» и да подписвате имената си под най-възмутителните и най-безсовестните решения. «Иван Дългият тряба да се обеси, защото е бунтовник», ви казваха в мезличът и вие отговаряхте «евет», ако и да знаехте, че Иван не е направил такова престъпление, за което тряба да се обеси според законът. Но вие, които едва ли знаете и да четете, и хабер нямате от това, щото се нарича закон. Вашият закон беше пашата и неговата воля. Единствената ваша заслуга, която сте направили на народът, се заключава в това, че вие систематически лъжехте и ограбвахте селяните, които дохождаха при вас да ви се оплакват. И вие се не срамувате от свойте действия и дохождате да се хвалите със своята опитност или със своите заслуги! Слушайте, слушайте! Вашето царствование се свърши и вие тряба да се успокоите. Знайте, че българският народ помни вашите стари грехове... Аз ви уверявам, че изборите няма да бъдат по вашата воля, защото. . .

В това време аз се събудих и не зная какво се е говорило и решало после това. Както щете, господа, а ние сме чуден народец! Единственото нещо, което ние обичаме, то е парицата. Аз мисля, че ако би станало такова чудо, щото парицата да изчезне от светът, то ние би се преобразили на нули. Така ли е? Добре, че съществуват на светът пари, защото в противен случай ние ще да останеме без религия или без нищо свещено. Но и нашата религия е чудна, защото тя не търпи ни идоли, ни храмове. Ние обичаме да се молиме на парите, разбира се, дома си, защото

ни е страх от уроци. За нас сяко обществено предприятие, сяка банка, дружество, компания, акции и др. са Аримани, от които тряба да се крие човек и да им не прави златни телци. И наистина, християни ли сме ние? Ако да би били християни, то защо черковата, която се нарича «Св. Четиресет» и която е не само храм, а и наш общебългарски паметник, стои и до тая минута в такова жалостно положение? Но ние и в това отношение успяхме да се поклониме на нашият идол. Наместо да се постараеме да увардиме старият паметник, който е оцелял и после турските насилия, ние разкопахме даже и гробът на Асена, за да потърсиме парички или каквото и да е драгоценно, сребърно или златно нещо. Славни и прославени герои! Пловдивчени изнесоха мраморът из Имаретът (св. Богородица) и занесоха го по къщята си, а ние изкопахме и мъртвите! А свищовчени? — Но за тия герои тряба да се поговори по-пространно.

Знание, г. II, кн. 6, 30. V. 1878 г.

ПРИЛОЖЕНИЕ

[СИНОДАЛНИТЕ СТАРЦИ МИСЛЯТ САМО ЗА ПРЕСЕН ХАЙВЕР И ЗА ПЕЧЕНИ АГНЕТА]

Цариград, 18 августа

С нас се подиграват, нас водят за носът, нас лъжат, нам се присмиват в очите; а ние сѐ още се надеяме като коне на празни торби. Нашите черковни работи захващат да принимават такъв един незавидни характер, щото ние твърде скоро ще да се откажеме и от ерархията, и от екзархът, и от х. Иванча ефенди. Аз ви писах едно време, че нашата екзархия не ще да бъде нищо друго освен шпионска камера на турското правителство; а сега ида да потвърдя думите си и да ви явя, че тия мои думи се изпълниха вече. Хаджи Иванчо управлява екзархията независимо, защото синодалните старци мислят само за пресен хайвер и за печени ягнета, а екзархът е свил полите си и скрил се е в най-темната дупка. Страшлив и безхарактерен човек! А какво правят нашите прокопсани народни представители? — Не говорете ми и не питайте ме за тия положителни нули, които са дошли в Цариград само да им видят очите. Различни х. иванчовци си играят с народната съдба; а представителите мигат като куче в хлапавица, правят си оглухци и потаят се из кьошетата. Но най-ужасно е това, че мнозина из тия представители са захванали да викат против Славейкова и Чомакова и да говорят, че ако да не би били тия две личности, то ерархията би била отдавна вече в пазухата ни. И така, ние не желаеме да воведеме по-добър ред в черковното си управление; а стараеме се само да добиеме ерархия и да посърдиме гърците. «Нека е мъжец, па да е и от калец.» А после това не ни е срам да окривяваме Петра и Павла, че работата не вървяла добре! А народът си харчи паричките и изпровожда представители, които не умеят ни да кукнат! Тежко на тоя народ, който се надея да му свършат работата и да облекчат състоянието му различни хаджииванчовци и димитракибейовци!

Но да оставиме и екзархията, и екзархът, и деребеевците, и да поговориме за ония наши дела, които са по-близо до сърцето ни. Митхад паша рекъл на нашият екзарх, че ще да залегне за устройството на нашата екзархия; но когато екзархът го попитал за съдбата на тракийските и на македонските българи, то той навъсил мъдрото си чело и нищо не отговорил. Неудоволствието против синодът и против о. Антима е твърде голямо; но нашият синод не обръща внимание на сичкото това и продължава да дреме. По моето мнение, дядо Антим тряба да подаде оставката си, защото на неговата глава ще да се струпат и х. Иванчовите грехове. Славейкова съдят. А знаете ли каква е неговата най-голяма погрешка и защо е затворена Катерина? Славейков бил наместник на главният комитет, т. е. на покойни Раковски, защото Катерина някога си живяла в Букурещ при него. Хаджииванчовски работи! И така, и сам Митхад паша мисли, че комитетът е един голям човек, който има седем сърца в гърдите си. Посмейте се де, ако и да ви текат сълзи из очите. Какво последствие ще да произлезе от Митхадпашовото правосъдие, аз не зная, зная само това, че за Славейкова са се застъпили няколко влиятелни лица, които искат да открият истината. Страх ме е само да не стане някоя хата и да не произлезе същото, щото произлезе някога си с братя Миладиновци. В Турция е сичко възможно. Както Митхад паша е рекъл Славейкову без никаква причина, че той знае и да беси, то той може твърде лесно и да обеси човека без никаква причина. Ако другите господарства се реформират с ум и разум, то нашата империя ще да се реформира с бесилници и с отрова. Когато е криво сичко, то нека да бъде криво и това. Черногорското сбутнуване с турците е произвело в нашият град твърде голямо впечатление. Турското правителство се съзнава и само̀, че са криви турците, и назначило е вече комисия да разгледа тоя вопрос и да накаже виновниците. Из градът ни се говори така също и за съвършенолетието на Милана Обреновича. Разказват, че Сърбия добивала из ден на ден повече приятели и съюзници; но най-страшният неин съюзник била Росия, която е прекъснала вече с Митхад паша своите сношения. Преди няколко деня един грък разказваше на двамина турци, че буквите М и О имали за турците зловещо значение; а турците мигаха и съглашаваха се. Да ви обясня значението

на гореказаните букви. Милош Обилич е убил Мурада III на Косово поле; а наследникът на днешният султан е пак Мурад, когато името на новият сръбски княз е Милош (Милан) Обренович — М, М и О. Това не е нищо, но то ни доказва, че ухото на турците захваща да се приучава да слуша подобни приказнички.

×.

Свобода, г. III, бр. 9, 26. VIII. 1872 г.

[РУСЧУК СЕ ГОТВИ ДА ПОСРЕЩНЕ ОТЦА ГРИГОРИЯ]

Русчук, 22 августа

Нашият град се приготовлява да посрещне своята зора, т. е. да посрещне н. п. о. Григория, който ще да осветли улиците му в събота. Сичкият град се приготовлява да празнува тоя велик за българският народ ден и да поблагодари бога, че го е удостоил да види между стените си такъв един правдолюбив, искренен, благочестив, христолюбив, народолюбив и смиреномъдър старец, какъвто е Григорий ефенди. Голяма е радостта ни, г. редакторе, голямо е въодушевлението, което ни накарва да проливаме от радост горчиви сълзи. Ако би аз бил на поп Петровото място, то би запалил на св. Спиридона такава една свещ, която не би могла да изгори ни до второ пришествие; ако би бил на Стоиловото място, то би купил на сичката своя фамилия по един брус, за да си точи зъбите за владишки прасета; а ако би бил на Чорапчиевото място, то би продал няколко български души, за да заслужа любовта на н. п. отца Григория. Поп Петър е вече убежден, че чувството му ще да порасте още повече; а Стоил ефенди и Чорапчи ефенди се приготовляват да приемат министерството в своите ръце и да запалят черковата ни от единът край и до другият. Разказват, че Чорапчиев се приготовлял да получи секретарско място; а Стоил му завиждал и мислил да подлее вода на своят побратим. Ако питате мене, то аз би посъветовал Стоилу да отстъпи секретарството на Чорапчиева и да стане ахчия в кухнята на негово високопреподобие,

защото секи тряба да стои на своето място и да работи това, щото му иде повече отръки. Стоил е роден за кокали, а Чорапчиев да лъже. Но както и да е, а нашето щастие ще бъде пълно. Освен чорбаджиите и освен няколко души мекерета, които са готови да служат и богу и амону за пешин пари — сичкият свят е въоружен против новият наш архиерей, против синодът, който го е избрал за кандидат и против ония, които са го избрали за епископ. Тряба да забележа тука, че даже и ония, които подадоха преди няколко месеца за него своят глас, са захванали да пеят съвсем друга песен и да обвиняват синодът.

— Ние не сме го знаели какъв е, следователно не тряба и да отговаряме за него. Когато нашият синод е знаел, че тоя човек не е за епископ, то не би трябало да го избира за кандидат.

Нашите чиновници, т. е. нашите българи, които се намират в турска служба и които предводи Стоил ефенди, се старают да убедят народът, че о. Григорий е честен човек, че той е добър адвокатин и че той ще да защищава народните интереси безпристрастно; но народът върви из своят път и желае да направи това, щото е намислил.

Един селаченин говореше онзи ден на друг един селаченин така:

— Казват, че в градът ще дойде за владика един лошав човек, който ще да гледа повече за чорбаджиите, отколкото за нази.

— Ние сме вече научени да гониме владици — отговори друг един селянин.

— А защо нашият патрика ни не изпрати добър владика? — попита първият.

— Защото русчуклиите искат да им се даде за владика онзи, който е кадърен да глоби сиромасите.

— А ние се надеяхме! — каза първият селянин, и двамината замълчаха и наведоха главите си. Аз ви явих вече, че Хамди паша не обича мекереджелъци; а сега ща да ви потвърдя думите си. Хамди паша ненавижда нито блюдолизите, нито интригантите, и тия отсега още захващат да се подлизват на Григория. Златев е убиен вече нравствено.

?.

Свобода, г. III. бр. 9, от 26. VIII. 1872 г.

[РАВНОПРАВИЕТО И ПРАВОСЪДИЕТО В ТУРЦИЯ СА ВДОВИЦИ]

Русчук, 24 октомврия

«В Турция е воведена равноправност; турското правителство не отличава христиените от мохамеданите; в турската империя е воведено вече правосъдие и честност; султанското правителство се грижи за своите поданици в сяко едно отношение», говорят цариградските вестници, ако и да са уверени в противното. А множество турски приятели хвъргат шапките си нагоре, благодарят аллахът и пишат в пещанските вестници дълги дописки, в които се говори, че Хасан ага, заедно със своята бръсната глава и със своите разкопчени крачоли, е станал премъдри Соломон; а Дели Мехмед, заедно със своето кьораво око и със своите съдрани джебове, е добил желание да се сравни с графа Байста. Човеколюбивите маджари, благочестивите немци и христолюбивите ингелизи четат «Пестер Лойд» и проливат изобилни сълзи от благоговение и от истинно съчувствие към турският напредок и към великата цивилизация; а верноподаниците на «съдраните джебове» славословят аллахът и молят се за благоденствието на дебелата сянка. С една дума, сичко върви гладко, сичко се търкаля по мед и по масло, освен действителността, която прилича като две капки вода на Дели Мехмеда със съдраните джебове. «Свобода» твърде често казва, че равноправността и правосъдието в Турция са вдовици, т. е. че тия две турско-конституционни невести почти никога не могат да дадат плод; а аз ще да ви приведа по-доле такъв един пример, из когото ще да се уверите, че турското правосъдие може да се роди и из печена тиква.

Преди малко време турците откраднаха едно християнско момиче, което няма повече от 13 години. Преди да го потурчат, турците повикаха българският духовник да изповяда бъдущата туркиня и да я изпита доброволно ли променува вярата си. Но сичкото това се случи само тогава, когато момичето беше продържано в турските къщя цяла неделя. Духовникът каза на нашето местно правителство, че момичето тряба да се доведе в къщата му и да остане при него няколко деня; но турското правосъдие му отговори, че коранът не позволява подобни неща. Когато

духовникът чул такова логическо доказателство, то рекъл, че и евангелието не дозволява подобни неща, и отишел си. И така, момичето и до днес още се намира в къщата на турците. Разказват, че то е вече потурчено и без изпит.

Турското правителство е намислило да направи големи преобразования. Вилаетите ще да се развалят и ще да се воведе пак старата система в управлението. Разбира се, че западноевропейските вестници щат да захванат изново да кадят темян на В. порта.

—?—

Свобода, г. III, бр. 18 от 28. X. 1872 г.

[ОГЛЕДАХ СЕ И ВИДЯХ, ЧЕ БЯХ СТАНАЛ КАДИЯ]

. . . Огледах се и видях, че главата ми е украсена със зелена чалма, с червен фес и с подрязана брада; а тялото ми е накитено в зелени шалвари, с жълт пояс, с червени емении, с голи баджеци, със зелено контохче и с шам аладжена ентерия; с една дума, аз бях станал кадия. Пред мене стояха сякакви физиономии, сякакви душици и разнообразни сърца. «Нека дойде № 1» — извиках аз. Пред мене излезе една от ония угоени личности, които са готови да заколят и майка си, ако само тя им препятствува да отгоят «чувствата» си. Очите на моят шкембеджия бяха червени, ръцете му бяха кървави, а лицето му беше подпухнало от пиянство.

— Кой си ти? — попитах аз шкембеджията.

— Аз съм един от ония патриоти, които обичат да стават посредници между народът и правителството. — Аз съм един от софийшките комисари, аз съм хаджи Иванчо Пенчович ефенди — отговори шкембеджията.

— Кръстен ли си ти, или си обрязан? — попитах аз.

— Тялото ми е кръстено, а душата ми е обрязана.

— А имаш ли ти чест и почтение?

— Аз мислех, че имам; но моята «едноутробна» дъщеря ми доказа, че честта ми е отдавна вече изветряла. Да ти разкажа за това дело подробно. Ти знаеш вече, че аз

живея в Цариград и че принимавам в къщата си по-младите ефендиета и по-първите турски чиновници. Това аз правя не само за своята собствена полза, а и за удоволствието на моята женска фамилия — дъщеря ми обича да говори само с ефендиета. Веднъж в нашата къща дошло едно младо момче, което било принято от моята фамилия твърде любезно, т. е. моята «едноутробна» дъщеря му дала сладко и каве и изцедила три кантара любезности над главата му. Тряба да ти кажа и това, че моята дъщеря е европейка, и затова обича да говори с младите хора сама, без вмешателството на жената ми. Младото момче било във възхищение от моето чедо. Но историческите съдби са неизповедими. Това момче захванало да говори с чедото ми български и. . . Когато си дойдох вечерта, то чух следующето: «Ти, баба, нямаш ни чест, ни почтение. Я кажи ми ти, защо водиш приятелство с българите? Аз мислех, че е някое ефендие, и подадох му сладко и каве, а той бил дебел българин. Още веднъж да ми не пращаш в къщата български цървулани!» Видиш ли сега как аз возпитавам своите деца? Едно само ми е жално, че не мога да стана роднина с г. Михайловски или с дели Мехмеда.

— А имаш ли ти срам, имаш ли совест? — попитах аз.

— Аз се срамувам само от моите кредитори. Който има парички, той не тряба да се срамува от никого, а който е сиромах, той тряба да се срамува и от най-честното свое действие. Колкото за думата «совест», то аз и до днес още не мога да разбера нейното значение. Тая дума, както ми се чини, е измислена от русчушките вагабонти, които желаят да направят и от калта злато. Совест! Какво е това совест? Моят приятел Мехмед чауш ми разказваше, че совестта прилича на попарена кокошка — отговори х. Иванчо Пенчович ефенди.

— А защо ти са кървави ръцете? — попитах аз.

— Без кръв се не може. «Сяко едно патриотическо дело изисква кръвопролитие» — говореше покойни Омер паша. Кръвта принася полза на сяко едно величие. Ако Давид да не убиеше Саула, то не би станал еврейски цар.

— Но невинната кръв почти сякога пада на главата на джелятите — казах аз.

— Не продавай ми ти зелени краставици. Аз отдавна вече зная, че твоите философии са празни приказнички. Невинна кръв, божие наказание, народно отмъщение —

дипсис киле, бошамбар[1]. Умният човек търси покровителство между силните; а силните хора почти сякога живеят от кръвта на слабите. Погледай на окружающата ни природа и ти ще да се съгласиш с мене. Кокошката е родена да носи ейца и да ври в тенджерата; а мечката е родена да пие кръв.

— Но общественото мнение ще да те осъди и ще да те прокълне до девето коляно.

— Проклинайте ме колкото искате. Хаджи Иванчо х. Величков Пенчович ефенди се не бои от никакви проклятия.

Като кадия, аз не бях в състояние да осъдя такова едно откровено и правдолюбиво същество, и извиках: «Доведете № 2.»

Пред лицето ми изведоха една от ония личности, които са пишман, че са се родили и които ненавиждат сичкият свят. Очите на тая личност бяха полумъртви, лицето му беше ядовито, а главата му трепереше като ясеново листо.

— Кой си ти? — попитах аз.

— Аз съм Петраки Златев; роден съм от православни родители, возпитан съм в турска трагия, посолен съм с чорбаджийска сол, окъпан съм в сиромашки сълзи и облечен съм в човечески кожи.

— Кръстен ли си, или си обрязан?

— Обрязан съм.

— Имаш ли сърце, душа, чест и совест?

— Ако да би имал чест и совест, то не би се крил като прилеп по пукотините, а излязъл би пред светът и казал би на своите ближни: «Добар ден.» Страшно е народното отмъщение! Знаеш ли ти, че секи българин, който мине покрай къщата ми, плюе на вратникът ми? Знаеш ли ти, че българите гледат на мене, яко на аспид и василиск? Знаеш ли ти, че даже и моята майка се гнуси от мене? Страшна е народната клетва.

— Да си проклет и от мене — казах аз и заповядах да доведат № 3.

Пред очите ми излезе такова едно лице, което приличаше на турски джамбазин.

— Кой си ти? — попитах аз.

— Аз съм Джамбазооглу Мехмед.

[1] Без дъно кофа — празен хамбар.

— Кръстен ли си, или си обрязан?

— Кръстен съм.

— Имаш ли чест и совест?

— Тамам си намерил за какво да ме разпитваш! Знаеш ли ти, че аз съм променял знамето си пет-шест пъти. Аз съм ставал и грък, и цънцарин, и ромънин, и циганин, и ерменец, за да угодя на своите страсти. За мене народността, вярата, народолюбието и честността са празни неща. Дето има да се пие, да се яде и да се весели, там съм и аз. Ако казвам, че съм народолюбив, то имам на умът си съвсем друго — аз искам да заповядам и да ми се покоряват.

— А ти се не боиш от народното отмъщение?

— Не боя се, защото аз не съм член ни на един народ. Щом видя, че българите захващат да оживяват, аз ставам грък или турчин. Народите са слепи; тие по-често наказват своите верни синове, нежели предателите. Който е умен човек, той тряба да се показва като патриотин, но да не жертвова нищо; а който е още по-умен, той тряба да се ползува от народните слабости. Аз зная множество «честни патриоти», които въртят своята търговийка с народни сълзи; а никой не казва за тях, че са злодейци. У когото са паричките, той е прав и честен. Аз познавам множество български патриоти, които се хранят от народният гръб. Да приведа един пример. Един от най-знаменитите български патриоти повикал един ден в къщата си българско събрание. — «Ако сме патриоти — казал патриотинът, — то тряба да помогнеме на г. П. и на г. Т.» Събранието извадило кесиите си и дало колкото могло. Само един човек дал 500 жълтици. Когато горереказаният български патриотин видял такива големи суми, то намислил да направи едно велико патриотическо дело, т. е. да даде на г. П. 30 лири и на г. Т. 20; а останалата сума да задържи в касата си. Говорете вие каквото щете, а аз ще да кажа, че великият патриотин е постъпил твърде умно. Молете бога да дойда аз на неговото място и тогава ще да видите кой е Джамбазооглу Мехмед.

Аз мислех вече да осъдя тоя справедлив човек, но дойде ми на умът, че ако осъдя него, то ще да осъдя и нашите букурещки месечини, и аз проговорих: «Идете, растете и умножавайте светът.»

Когато казах да доведат № 4, то пред мене излезе бъл-

гарското «Книжевно дружество». Това дружество ми се яви в лицето на следующият персонал. Действителните членове на това дружество водеха по една кокообразна мадама под мишница; а самото дружество вървеше отзад, окъсано, дрипаво, загоряло и босо, и просеше милостиня.

— Имате ли, господа, чест и совест? — попитах аз.

— Да би имали чест и совест, то не би се хранили наготово; ако би имали чест и совест, то не би ходили по Цариград да продаваме душите си на Геновича и на Арнаудова; ако би имали чест и совест, то не би лаяли против ония хора, които са заслужили само една похвала; най-после, ако би имали чест и совест, то би се постарали да напечатаме барем що-годе, за да види светът, че и ние сме направили нещо — отговориха действителните членове на дружеството.

— Задоволно ли си от своите честити членове? — попитах аз самото дружество.

— Дайте Христа ради по една парица — рече дружеството и замина си.

Под № 5 бяха четисани нашите цариградски редактори, които просвещават българската публика и които разпространяват татаро-монголски идеи. Г. Генович имаше воловска глава и козя опашка; а г. Найденов беше без глава.

— Имате ли совест и честност? — попитах аз.

— Чети вестникът ми — проговори г. Генович.

— Не чети вестникът ми — каза г. Найденов.

— Вие сте до такава степен овъшкавели, щото не може човек и да ви презира — рекох аз.

В това време дойде общественото мнение и проговори: «Вонещиците тряба да се смачкат, защото от тях не може да живее ни един честен човек.»

— Тия не са вонещици, а нещо по-малко; тия са безопасни жаби-крекетуши — рекох аз и. . . пробудих се.

Независимост, г. III, бр. 24, 3. III. 1873 г.

[ПРЕДИ МАЛКО ВРЕМЕ АЗ ХОДИХ НА БАЛАМУК]

Преди малко време аз ходих на Баламук по следующите две причини: 1) Вестник «Дунав» ме молеше да му бъда постоянен дописник и да му являвам за сичките политически и социални новости, които върши и които мисли да извърши лудото човечество; 2) Мене се искаше да погледам лудите братия и да ги сравня с нашите философи, които решават съдбите на народите по кавенетата и по публичните къщя. Тряба да забележа и това, че ни един човек не може да разбере степените на лудостта, ако не изучи мозъците на ония философи и дипломати, които се занимават със социалните и политическите вопроси от бездействие или от немай-къде.

Щом влязох в болницата, то ме посрещна един дългонос и кривокрак грък и попита ме:

— От схизматиците ли си ти, или от благословените?

— От схизматиците съм — отговорих аз.

— Ако си от схизматиците, то те съветовам да идеш при Сардели и да го помолиш да те благослови, защото в противен случай ти ще бъдеш виновен и пред бога, и пред Сардели.

— А коя е тая госпожа Сардела? — попитах аз.

— Г. Сардели не е риба сардела, а грък Сардели, елин. Разбираш ли сега? Тряба да ти кажа и това, че той е сляп с едното око, защото е редактор на елинският вестник «Ирис», който излазя в Букурещ два пъти през годината. С една дума, г. Сардели е велик човек, мъдра глава и голяма паница. Ако ти да би бил грък и ако да би бил в състояние да разбираш гръцките мъдрости, то аз би ти дал да четеш «Ирис» и да изучиш и птичият език. Ако аз да не би чел тоя честит вестник, то не би бил в тая къща и не би седял на царският престол. Нашите баламукски братия са във възхищение и от г. Сардели, и от неговият вестник. Един из министрите на нашето умно царство насмалко щеше да полудее от прекрасната логика и от дълбоката риторика на г. Сардели. Главният управител на нашият вилает съветоваше преди малко време своите поданици да бъдат осторожни, когато земат в ръцете си в. «Ирис», защото подобна философия се чете само в черковите и в хаврите. Ето кой е г. Сардели. Разбра ли сега?

— Разбрах — казах аз. — Кажи ми сега защо г. Сардели е сляп с едното око.

— От родолюбие и от голям ум — отговори моят Ментор.

— Аз би посъветовал гръцките патриоти да му извадят и другото око, ако искат да им се роди и втори Омир. Гръцките философи и поети тряба да бъдат или слепи, или пелтеци, или да живеят в бъчва — казах аз.

— А вашите? — попита той.

Аз побягнах, защото се побоях да ме не попита за нашите бивши редактори и за нашите велики историци.

Второто лице, което излезе пред мене, беше едно от ония личности, които са се родили само да ядат и да пият и които обичат да се подкривят на сиромасите и на мършавите човеченца. Тая личност ме погледа кръвнишки и рече ми:

— Аз те познавам от коя си ливада. Я кажи ми ти, защо не слушаш по-старите, по-силните, по-знаменитите и по-шереетите? Ти си лошав човек. Ти викаш против турците, против чорбаджиите, против калпазаните и против изедниците, без да искаш от нас дозволение и без да добиеш нашето благословение. Кажи ми ти, кой ти е дозволил да издаваш вестник и да откриваш имената на крадците, на лъжците и на шарлатаните? Кой ти е дал право да осъждаш гърците, с които наша милост има родство и търговия? Замълчи, нечестиви, и не издавай богопротивни вестници, защото конокрадците ще да те прокълнат и твоето име ще да остане во веки веков записано в букурещката полиция. Трепери, тиранино, пред нашето отмъщение! — извика лудият брат и повдигна ръката си така, както я повдига секи един актерин, когато желае да заколи невярната си жена.

Когато чух тия попръжни и когато видях тия актерски пози, то исках да посъветовам приятелят да иде и да се полечи в лудницата; но тутакси се усетих, че се намирам на Баламук, и затова отговорих само следующите думи:

— Нохтите ви са обрязани, мой брайно! Аз съм срещал през животът си множество подобни Дон Кишоти; но ни пред едного не съм свалил шапката си. «Кажи право, па нека и езикът ти да откапе» — казват умните и честните българи.

Моят приятел се разсърди още повече, защото той не беше се научил да слуша противоречия, и извика:

— Аз ще да изпроводя адрес до министерството, под който щат да се подпишат сичките «умалишени» братия. Ние тряба да те изгониме из Баламук, защото нашето царство не може да търпи ни една истина. Ако ние да би обичали истината, то не би отпуснали такова гиздаво шкембенце. Я погледай го — каза той най-после и потупа си «чувството».

— Имаш ли още с какво да ми се похвалиш? — попитах аз.

— Имам зер. Касата ми е пълна с парички.

— А главата ти с боза — казах аз и побягнах, защото се побоях да ме не видят двата бивши наши български редактори и да ме не предадат на полицията. — Не знае човек какво може да се случи с неговата личност! Аз съм дошел да погледам на лудите; а благодетелите на българският народ могат да помислят, че съм се решил да събирам «луда» чета и да възбунтувам чорбаджийските халища и търговските контори. Който се е попарил с млякото, той духа и на ледът.

Третата личност беше калугерска: душата ѝ миришеше на пресен шаран и на родоски зехтин, кожата ѝ се лъщеше като лакиран сахтиян, очите ѝ бяха кочешки, а носът ѝ приличаше на морав патлиджан.

— Чедо мое! — каза тая личност кротко и благосклонно. — Не нападай на калугерите и на калугерките, обаче они суть раби божии и невести Христови. Ако на тоя свят да не би били гръцките калугери и калугерки, то хората би захванали да мислят само за себе си и да гълтат само със своето собствено гърло. Без чорбаджии и без гръцки калугери светът не може да съществува. Седни да ти прочета житието на един гръцки мироточец, което е напечатано преди малко време във в. «Жижа». Ето го. «Един благочестив (гръцки) архиерей, по име Авакум, обявил на православното стадо Христово, че той е дотолкова праведен, щото може да повика даже и св. Дух да слезе от небето и да се яви на народът. — «Елате в неделя в черкова и да видите каква е моята сила и каква е божията благодат» — рекъл той на православното стадо и вдигнал ръцете си благоговейно нагоре. Тряба да кажа и това, че тоя мъж твърде дълго време учил един гълъб и опитомил

го дотолкова, щото той дохождал и кацал на рамото му почти сякога, когато владиката му казвал: «Душе святий, гряди ко мне!» Тоя гълъб бил занесен в черквата и захлупен под едно ръшето. Когато настанала неделя, то сичките православни християни се събрали в черковата да видят свети дух, да запалят по две свещи и да се посветят. Щом се свършила службата, то архиереят повдигнал ръцете си нагоре и извикал: «Душе святий, гряди ко мне!» Архидяконът отишел в олтарят, отлупил ръшетото и приготовил се да пусне св. Дух: но намерил под ръшетото само перушините му. Владиката пак извикал: «Душе святий, гряди ко мне!» — «Изяла го е котката» — рекъл архидяконът полека и подмигнал на архиереят си; но той не разбрал какво му говорят и извикал трети път: «Душе святий, молим тя, гряди к нам!» — «Изяла го е котката» — извикал колкото си може архидяконът и донесъл перушините в ръшетото.»

P. S. Моля в. «Ирис» да препечата разказът на № 1; моля в. «Дунав» да препечата приказницата на № 2; моля «Неологос» да препечата житието на архиерея Авакума.

Независимост, г. III, бр. 27, 24. III. 1873 г.

[ОНАЗИ НОЩ АЗ СЪНУВАХ МИТХАД ПАША]

Онази нощ аз сънувах Митхад паша и неговото велико правосъдие, което е изникнало в градината на г. Генович ефенди.

— Ти ще бъдеш обесен — ще да ми каже Нейко Петлето.

— Митхад паша е такова едно цвете, което и насъне може да изгори носът на вагабонтите — ще да ми каже х. Иванчо.

— Който сънува Митхада, той тряба да развали стомахът си — ще да ми каже поп Нил.

Но слушайте, слушайте! Митхад паша милваше две кученца, които имаха верноподанически поглед, послушни физиономии и гладка козина.

— Кой из вас има по-христопродавно сърце и по-

черна душа? — питаше Митхад паша кученцата и подмигваше с дясното око.

— Аз мога да ухапя и майка си, която ме е родила и отхранила — каза едното кученце и ухили се така, както се хилят публичните жени на своите нови мющерии.

— А аз съм готов да продам и народът си за едно парче бял дроб, ако само това парче ми се подаде от превъзходителната ръка на ваше високопревъзходителство. Да ви кажа право, за мене не е дотолкова сладко парчето, доколкото ми е сладка оная ръка, която ми го подава. Аз съм самолюбив Шарко — каза другото кученце.

— Аз отдавна вече зная вашите способности, но не зная на каква работа да ви употребя — каза Митхад паша и подмигна още веднаж.

— Направи ни български редактори — казаха кученцата с един глас.

— А написали ли сте програма за вашият бъдъщи вестник? — попита Митхад паша.

Едно из кученцата извади из пазухата си една хартийка и захвана да чете: «Нашият вестник ще да се нарече «Турция» и ще да проповядва следующите начала: 1) турците, а особено турското правителство, са такива кротки, набожни и непорочни създания, щото у тях даже и самите убийства се извършват с името на аллаха и с дълбоко религиозно убеждение; 2) тоя народ е способен и за самоуправление, и за цивилизация, и за напредок, и за култура, и за индустрии, и за историческо величие, защото бръснатата глава много способствува на мозъкът да изветрее и да стане по-лек и по-остър; 3) който стане приятел с турците, той ще да заслужи вечно блаженство и небесна слава; 4) ако някоя от европейските държави помогне с що-годе на турците, то тая държава ще да бъде щастлива; 5) ако някоя от европейските държави похвали турското величие в своите вестници, то тая държава ще да се счита за велика и за разумна, а ако тя дръзне да каже «на кумът право в очите», то ще да ѝ се яви, че тя е варварска, панславистическа, вагабонтска и пр.; 6) християнските поданици на султанът са щастливи и весели; 7) ония убийства, ония обири, ония безчестия, ония насилия и ония варварства, които стават почти секи ден по империята, са плоди от руските интриги и от сръбските пропаганди; 8) ако делиите обезчестят някое момиче, ако потурчат

някое момче, ако погубят цяла фамилия, ако оберат някои търговци, то са криви не турците, а българите, защото имат добри вратове (за клане), хубави дъщери, плесниви жълтици и тънка кожа; 9) ако турците направят някой содомски грях, то е крив Букурещкият комитет, защото тоя комитет има сръбски жълтици и подкупува даже и мъртвите, които са заклани от турските капасъзи, за да бъдат недоволни от правителственото правосъдие; 10) ако турското правителство оближе днес онова, щото е плювало вчера, то са криви българите, които нямат «много пенези» и които не могат да познаят европейските наклонности на турските прогресисти; 11) ако затворят невинно някой българин, ако осъдят неправилно някоя жертва, ако запретят «Македония», «Право» и «Читалище», ако падне министерството, ако направи някоя глупост в. везирин, ако побеснее цариградският патриарх, то са криви панславистите и руските копейки.»

Митхад паша помилва още веднъж кученцата и рече им:

— Ако нападате умно и разумно на русите, на сърбите, на черногорците и на ромъните, то вашият вестник ще да се раздава даром от османската поща.

— Ние очаквахме от ваше високопревъзходителство по-голяма помощ — казаха кученцата.

— Аз ще заповядам на раята да приема вестникът ви и да ви се плаща навреме — каза Митхад паша.

— И това е малко — отговори едното кученце.

— Аз ще да кажа на правителствените чиновници да ви дават титла «е ф е н д и» — рече Митхад паша.

Кученцата се обрадваха, завъртяха няколко пъти опашката си и излязоха из диванът, а аз се упътих след тях и чух следующият разговор:

— Сега тряба да намериме такъв един благодетел, който да ни хариже хартия и да заплати на печатницата — рече едното кученце.

— За печатницата е лесно — отговори другото кученце. — Аз ще да се обещая на католическите мисионери, че ще да разпространявам униатски идеи, и работата е свършена.

— А ако католическите мисионери ни не повярват? — попита другото кученце.

— Ако ни не повярват католиците, то щат да ни повяр-

ват протестантите — за нази е сѐ едно. Редакторът на «Курие де Ориан» се обещава да ни земе под своето католическо покровителство и да ни хариже българската част от своята печатница. Тъй е то! Остава само хартия; но аз се надеям, че и г. Лонг ще да бъде добър християнин.

Когато мислех да се събудя, то пред очите ми се изправи в. «Турция», в която аз прочетох следующите редове: «Чудно нещо! Железниците захванаха да сноват навред из отечеството ни, свирките (сянката ти кьорава! р.) на които са вижда като (?) да ни призовават на нов живот, а ний сми седнали да виками като деца че Гръците не требувало да отварят еди-де-си черкови! Не е ли това едно безумие?»

Щом прочетох тая висока риторика, то изведнаж се уверих, че в Русчук, дето става борбата за гръцката черкова, няма ни един здрав мозък. Наистина голямо безумие! Кажете ни, молиме ви, какво общо имат свирките на железниците с гръцката черкова в Русчук? Кажете ни: има ли нещо общо между гаргата и Мехмед ефенди, между Геновича и Настрадин ходжа? Истина велико безумие! На Геновича свири свирка, а кадият яде хорският пилаф!

После тия знаменити редове ние прочетохме още следующето: «Вятърничевите неща не хранят човека. Ето един выпрос (вопрос), който заслужава сериозно внимание на нашите съотечественици(,) а не схизмата и други подобни празни неща.»

Разбрахте ли нещо? Ако не сте разбрали, то ние ще да ви явиме, че хартията, за която се грижеше в. «Турция», ще бъде купена из гръцката патриархана. Истина голямо безумие! По мнението на г. Геновича, българите тряба да оставят настрана и черковният вопрос, и своите народни интереси, и своите политически стремления, и своето историческо движение, и да се заловят за железните пътища, т. е. да гледат само за кесийката си, защото само кесийката е в състояние да ощастливи мъртвите.

Да ви кажа сега какви са ония причини, които са накарали г. Геновича да изкаже такива велики мисли. Турското правителство е повелело на русчушкият валия да даде на гръцкото население място за гръцка черкова и да накара българите да мируват. Разбира се, че ако правителството желае да стане това, то и г. Генович желае да угоди на правителството. Чудни са нашите вестникари!

Бъдете уверени, че ако утре или вдругиден правителството каже, че евреите имат право да светят вода по българските къща, то г. Генович тутакси ще да яви във вестникът си, че евреите са свещено племе, комуто принадлежат сичките черкови на светът.

Независимост, г. III, бр. 30, 14. V. 1873 г.

[ЛЮБИМОТО ПЛЕМЕ НА БОГОВЕТЕ И НЕГОВИТЕ «ГЕНИИ»]

В 5891 година до Рождество Христово в Индия е живяло едно санскритско племе (гл. Историята на г-на Кръстовича и дълбокомислените произведения на Милоша Милоевича), което е било кротко, миролюбиво и покорно не само на своите царьове, но и на своите брамани. За тие негови добри качества троепостасното божество, т. е. г. Сива, г. Вишну и г. Брама, се постарали да му харижат добра земя, яки кълки, здрав гръб и широки пети; но това «боголюбиво» племе поискало от своите богове да му дадат и «просвещение». Боговете, като секи богове, изпърво се поназландисали; но когато прочели във в. «Право», че просвещението е полезно не само за народът, но и за неговите архипастири (които са длъжни да поддържат религията и да славят името на самите божества), то се случило следующето произшествие. Г. Вишну земал в десницата си своят всемогъщи жезал, махнал с него божествено по воздухът и заповядал на сичките учени, на сичките философи, на сичките мъдреци и на сичките археологи да се съберат и да размислят за благосъстоянието на това мило и боголюбиво племе и за неговото бъдъще просвещение. Разбира се, че пред жезалът на сяко едно божество са длъжни да паднат на колени и да затреперят не само живите същества, но и безчувствените камъни (гл. мохамеданският алкоран, законите на г-на Арнаудова и четвъртият брой от в. «Читалище»).

Още г. Вишну не успял да свърши своето заклинание, а пред него подсмърчали вече сичките стари и нови учени и очаквали приказанията му. «Чеда мои, книжници и фарисеи, митари и садукеи, философи и историци, пиитици и риторици, археологи и богослови, логици и психологи, брамани и мандарини, папи и патриарси, реформатори и оратори и пр., и пр. и пр., слушайте приказанията ми и изпълнете желанията ми! Най-напред аз тряба да ви заповядам да заборавите от кой сте род, от какво сте племе, от каква сте вяра и от каква сте секта. Ако сте в състояние да заборавите сичкото това, то ви моля да ме научите как да просветя колкото се може по-лесно и по-скоро своето любимо племе и как да го наградя със способни драматически писатели, с остроумни и мъдри критици и с велики поети?» — «Ако питаш мене, отговорил Сократ, то аз те съветовам да накараш секиго из тях да погълне по една граматика от кир Генадия и по една христоматия от г-на Вамва. Ако стомахът на някого из твоите последователи смели добре гор采казаните две книги, то неговият стопанин ще да напише във в. «Читалище» такава логическа критика, от която ще да се разпространи ароматическо «просвещение» и хаджийско благонравие. Който има добри очи и дълбок ум, той тряба да се увери, че моето племе е достигнало до своето съвършенство с помощта на горепоказаните две книги и със землеописанието на кир Цукала. Цариградският патриарх, тесалийските клефти, г. Сардели, чирозите, агиос Неофитис, синигерите, кирия Пенелопа и децата на отца Агатангела са плоди от христоматията на г-на Вамва, а шпионските способности на пловдивските гъркомани, великата черкова, професорите в халкиевската академия, червените шалвари и преосвещени «Неологос» са деца на г. Генадия и на неговата граматика.»

Когато г. Вишну чул тия думи, то повдигнал жезалът си и рекъл: «Да будетъ Петко Славейков.» — И бисть Петко Славейковъ.

После това пред Вишну излязъл Настрадин Ходжа и захванал да говори: «Ако питате мене, то аз ще да ви посъветовам да накарате своите последователи да изучат моите гатанки и да ги воведат в училищата си. Ако турското племе е достигнало до своето съвършенство с помощта на «иншата» и на «кямил-юлкелямът», то моите приказнички са били най-главната причина, която е накарала великите везири да извършат голямо множество реформи и да изобразят невежественото човечество. Карагьозите, Мехмед паша, х. Иванчо, Мемиш паша (русчушкият мъдрец), Генович ефенди, Иван Чорапчиев, Хаджи Ахмед

(Стамболлу), ялдъзханските кьочеци, синьор Арнаудов и златишкият кадия са мои последователи.

Тряба да ти кажа и това, че моите последователи са щастливи хора, защото се хранят само с локми, със сарми, с кюфтета и с пилаф, т. е. с такова ядене, което се смила твърде лесно. Ако ми не вярваш, то можеш да попиташ поп Нила.» Г. Вишну повдигнал изново своят жезал и рекъл: «Да будетъ Добре Войниковъ» — И бисть Добре Войниковъ. Тогава г. Вишну повдигнал очите си към небесата и извикал: «Доволен ли си сега, о, мой народе возлюбленнй?» — «Дай ни още едно слънчице, дай ни още един гения, дай ни още един просветител» — извикал народът. Г. Вишну свалил главата си, извадил из нея малко мозък и рекъл: «Да будетъ Тодоръ Шишковъ.» И бисть Тодоръ Шишковъ. «Идете, растете, умножавайте се и напълнете земята» — рекъл Вишну и повдигнал се към небесата; а учените мъже благословили своите нови ученици и изчезнали.

На другият ден после това произшествие в ханаанската земя станало голямо тържество. Богобоязливите и народолюбивите последователи на г-на Вишну се събрали в «свещеният» град, обещали се да бъдат «верни и сговорни» и основали в. «Читалище». Разбира се, че и бог Вишну, като и секи други бог, пожелал да помъчи, доколкото е възможно, своето любимо племе, т. е. намислил да го поводи барем малко по Аравийската пустиня. Най-напред той дал «Читалището» в ръцете на о. Балабанова и на синьора Овчева, които развалили «кивот завета» и направили от него седем златни идола. «Исус Навин» (т. е. г. Славейков) не можал да търпи такова богопротивно дело и захванал да издава «Звънчатий Глумчо»; но г. Вишну го повикал в огненото капище и рекъл му да търпи и да се надея. (Види се, че и г. Вишну е член на букурещката «Благодетелна дружина».)

Когато богобоязненият народ преминал през сичките чистилища, когато в. «Читалище» преминало през дванайсеттях митарства и когато новите Вишневи апостоли постили 40 деня, то хоризонтът се очистил и «богоизбраният» народ видял обетованата земя. Това се е случило в 1873 година после рождество Христово. От онова време и до днешният ден «Читалище» е направило големи чудеса. Неговите критики, неговите мъдри изречения, неговите

поезии, неговите риторически фрази и неговите велики идеи са турили под петата си и кир Сократа, и Настрадин Ходжа, и г-на Сардели, и безсмъртният философин кир Цукалата. Но да оставиме «Читалището» за време настрана и да видиме какво се е случило после това на небето.

Когато г. Вишну се върнал назад и когато разказал на своите другари, т. е. на Брама и на Сива, какво е извършил, то между боговете, както и между хората, произлезли някои и други неспоразумения. Брама говорил, че любимото на боговете племе ще бъде просвещено само тогава, когато добие 77 драми и когато г. Станчов (русчуклията) бъде приет в числото на безсмъртните гении; а Сива казвал, че народното благосъстояние тряба да се даде в ръцете на в. «Право» и на неговият гениален критик, който е произлязъл из главата на такова едно божество, какъвто е г. Вишну. После дълги разсъждения и после дълги псувни боговете са решили да разделят **г е н и и т е** между себе си и да им покровителствуват в техните предприятия секи по своят характер. Когато хвърлили жребие, то г. Войников се паднал на бога Брама, г. Славейков се паднал на бога Вишну, а г. Шишков — на бога Сива. Тряба да кажа на читателите си и това, че Брама е творец. Вишну е вседержител, а Сива е разрушител. Разбира се, че каквото е дървото, такъв ще бъде и плодът му; какъвто е бащата такъв ще да бъде и синът му; най-после какъвто е самият бог, такъв ще да бъде и неговият апостол. С една дума, г. Войников създава, г. Славейков държи, а г. Шишков разрушава. Ако ми не вярвате, то ви съветовам да разгърнете 7 брой на «Читалището» и да прочетете критиката на г-на Войникова и забележките на г. Славейкова. Съветоваме ви така също да прочетете разсъжденията на «разрушителят», които са поместени във в. «Право».

Да ви разкажа сега в какво се състои главната работа. Г. Друмев е написал драма под заглавие «Иванко, убиецът на Асена I»; г. Войников (който така също пише драми и който яко-яко «не търпи белите кучета») е написал критика; г. Славейков, който сега-засега е редактор на божественото «Читалище», е написал антикритика, а г. Шишков (не заборавяйте, че тоя мъж е син на г. Сива-разрушителят) е написал в «Право» цели три анто-антикритики. Разбрахте ли сега каква е работата? Но вие вече знаете, че горереканите три божества съставляват едно

троепостасно цяло, следователно и горепоказаните три писателя са надробили една обща попара, т. е. както критиката на Войникова, така и бележките на г. Славейкова и философическите разсъждения на г. Шишкова са се излупили из едно ейце. Ако ми не вярвате, то прочетете следующето: «Но преди да се впустим в преглежданието, нека забележим, че днес за да напише някой едно както тряба драматическо дело, тряба, при драматически закони (?), да познава що-годе и от позорищното изкуство (?), а именно: сценическата иллузия, която тряба от началото и до края на делото да владее (ох, граматико!); как разните появления на действующите лица ще съставят разни картини по духа и вкуса на пластическата поезия (олеле, мамко! олеле думи!) и как тези лица в разните положения на техните роли ще могат да екзекутират своите декламации и мимика с оная естетическа хубост, която непременно тряба да произведе ефект.» (Гл. «Читалище, № 7, стр. 664, ред 3.)

Разбрахте ли нещо? Аз съм уверен, че из горепоказаните няколко реда секи из вас ще да помисли така: «Чудно нещо! Г. Войников се завзема да говори за естетическите предмети и да критикува другите, а не е в състояние да напише правилно нито осем реда!» Прочетете и следующето: «Колорит на характерите се дава толкоз (р.), колкото допущат обстоятелствата на врѣмето (на времето, р.) да се мисли, че е било възможно да го има в действителнийт живот, или по съставеното за него общо мнение от съвременниците, ако съществува таквоз. Инак лицата на сцената не щяха да са (нищо друго, р.), освен каквито са онези в Пътуванията на Гулбера — произведение на фантазията.» (Гл. «Читалище», № 7, стр. 672, ред 27.) Прочетете и това. «И най-напред, вижд, читателю добрий, какви хубави работи ни разказва г-н Славейков в туй си прехвалено стихотворение! И не си ли проси тук старогръцкото онуй изречение: замъчила се гората и родила мишка?. . . (точки в оригиналът, р.). Малко ли нещо е то я — един цирей. (Кажете ни — в коя махала живее г. Шишков? Ако живее в гръцката, то в тая махала не могат да произнесат буквите ч, ш и щ и не са в състояние да кажат чирка, чирей и Шишков, ами говорят цирей, Сисков и «Не се мозе, или глазен Мирцо». Така също гърците пишат после ц-то ы, р.) А ако да бяха два или три, кой знай

(знаи или знае, а не знай, р.) как щеше да бъде!!!... »
(Удивителни и точки в оригиналът, р.)

И така, като размешаме горепоказаните три риторически фрази, то ще добиеме един троепостасен Найденов. За доказателство на това заключение аз ща да препечатам едни твърде «хубави» стихове, които са поместени в 3 брой на в. «Читалище» без подпис и които, както се види, са излезли изпод перото на г. Найденова, защото г. Найденов е отговорен редактор на тоя вестник. Четете!

I

И свят, и славен (,) и велик,
И вечно траин паметник
Въздигнѣ в българский народ
На себе си чуждий Странгфорт!
А що? ти наший б е з и м е н н и й
Какав си дигнал паметник? —
Дела си ти о б р а ш н е н и (? ? ?);
Заслужи срам, укор и вик.

II

Не е елмаз все що лъщи,
Ни птица високо що лети;
Не шипък вонещ е оно,
Що е кат' шипок алено.

Кланяй се, г. Сапунов III! Ти досега мислеше, че гъбите и ритмите могат да растят само по Букурещ. Не е тъй, мой брайно! Ние се надеяме да поговориме до неделя за тие дела още малко; а сега ще да помолиме г. Славейкова и г. Шишкова да ни явят що е о с в е н, що е п о н е и що е о б а ч е? Ако тия мъдреци ни кажат вярно значението на тия думи, то ще да им харижеме по едно пискюлче.

Независимост, г. III, бр. 38. 9. VI. 1873 г.

[АБДУЛ РАХМАН ДАВА БАЛ]

Русчук, 19 януария

Ура-а-а! Чудете се и майте се! Разбойникът над разбойниците, пиеницата над пиениците, слънцето на шпионите, божеството на чорапчиевците, ангел-хранителят на сичките венчани и невенчани публични жени, любовникът на целомъдренната русчушка холера и мъдрият над най-мъдрите управители, каквито са съществовали в разбойническите държави от времето на Настрадина и до Гарун-ал-Рашида, т. е. нашият кейди халъна[1] Абдул Рахман паша даде завчера бал,на който присъствуваха не само любители на Митхад пашовата цивилизация, но и адептите на хаджи Бекташа. Идете после това и говорете на простите и добродушните хора, че кюрдите не са най-богатият и най-образованият народ на светът и че къзълбашите не стоят и в умствено, и в нравствено отношение много по-високо от немците и от ингелизите; идете и доказвайте на просвещена Европа, че европейският гогентот и до днес още не е останал такъв също варварин, какъвто е бил преди двесте или триста минути; най-после идете и не говорете, че Абдул Рахман паша се отличава само по името си от Мемиш паша! Времената се измениха! Турчинът не яде вече печени тикви и не пие вече буза със сякакви олани и гевендии, а прави балове, пие мастика и сякакви цивилизованни вина и преплита своите жълти папуци със съблазнителните крачка на русчушките феи.

Когато чух, че Абдул Рахман ще да даде бал на русчушката аристокрация, то аз си помислих, че тряба да е станало някое важно събитие в историята на Дунавският вилает. «Или Абдул-Рахман-паша — си помислих аз — е уловил холерата и затворил я е за до напролет в някоя стовна, или астрономите из г. Найчовата обсерватория са свалили някоя комета от небето.» Но когато се научих, че прокопсаният наш валия е поканил на бал и европейските консули, то тогава се вече усетих, че работата е съвсем друга. Г. Рахман, според инструкциите из Цариград, е поискал да покаже на Европа своите съотечественици и да увери светът, че гаргата е станала славей, че кучето е гергьовско агне и че турчинът е човек. Но европейските консули, които и без това хвалят напредокът на къзълбашите, нямаха уверение в турската човещина и не пожелаха да подвъргават жените си и децата си под такива скандали, под каквито се подвъргат секи ден жените и дъщерите на нашите правителствени блюдолизци. «Честта за да се похвали европейската «кабак геджеси» на Рахмана тряба да падне на мене» — си помислих аз и в качеството на кавалер влязох в мохамедовият рай. И така, слушайте да ви разкажа какъв беше тоя рай.

Когато Абдул Рахман намислил да се позевзеклендише и да направи удоволствие на келявите кратуни, на бръснатите вратове и на подстрижените бради, то той си въобразил, че на балът му ще да се затекат не само «оруспиите» на неговите клеврети и мекерета и не само «гогоните» на образованите консули, но и «кьорпетата» на сичките първи русчушки граждани. Разбира се, че когато мнозина от поканените очистиха своето обоняние, т. е. когато померисаха какъв сюрприз им е приготовил поевропейченият дервишин и когато се отказаха да земат участие в маскарлъците на балът, то Абдул Рахман се заканил на сичкият Русчук и рекъл, че който от чиновниците не дойде на тоя бал, то той ще да бъде сиктирдисан из службата си; а колкото за другите, т. е. за консулите и гражданите, то кучка да бъде майка му, ако той ги не поблагодари както тряба. Чувате ли, г. г. консули? Разбира се, че при такава деликатност от страната на валията балът му не е можел да остане без посетители. Освен келявите кратуни, белите и зелените чалми, черните и жълтите местеви на балът бяха принудени да дойдат почти сичките чиновници и телеграфчии (повечето телеграфчии са французи и българи) и някои от ония наши граждани, на които човеческото достойнство се състои само в това, че когато ги заплюеш, то тия мигат и казват, че е божа росица. Между тия чиновници и граждани най-първото място занимаваха мъжките и женските половини на Иванча Чорапчиев ефенди и на Селвели Димитра. Когато техните нежни половини, на които почти по-голямата част от тялото беше открито, захванаха да влазят в салонът, то пред вратата — наместо да бъдат посрещнати от мадам Рахман или от някои от оланите на мъжът и — бяха посрещнати от едно въоръжено заптие, което после сяко едно «хош-гелдинис» притуряше «ох-хо-

[1] Своеобразен.

хо-хо!». После комплиментите на тоя анадолски кавалерин дамите се дръпваха назад и накарваха мъжете си да вървят напред и да ги воведат в салонът. А вътре какво беше! — това не може да опише ни Шекспировото перо. Балът се начна, танците се откриха й папуците, чалмите и фесовете засноваха из салонът; а сеирджиите, т. е. зелките[1], които Абдул Рахман беше повикал да се поевропейчат, изплезиха езиците си като копои, намърдаха ръцете си в джебовете и захванаха да си притискат кормите, чегато ги беше хванала колика в червата. В това време аз седях до няколко шарени чалми, на които лигите бяха протекли чак до брадите, като гледаха как прелестните крачка на мадмоазел Селвели летяха по воздухът. Между тия чалми се захвана разговор:

— Ако да би ми дали това кьорпе, то аз би го земал за жена — каза един из тях и вовря си ръката в джебът.

— И аз го земам — каза друга чалма и пристисна си коремът, — ама го не дават на мюслюманин.

— Де, холан, гяурка ли ща аз да зема? — отговори една зелена чалма.

— Когато поискам да му направя нещо, то не мога ли да го причакам кога излезе из балът, пък да го наваля и да си свърша работата?

Колкото нервите ми и да са привикнали на такива зрелища, но аз се разгневих дотолкова, щото бях принуден да прекъсна своят студиум и да изляза из балът. Но моят гняв и моето отвращение се не отнасяха толкова към безчовечието на турците, доколкото към безумието на нашите хайвани. Бе хей, говедо, кой дявол те е теглил с куки да довождаш дъщеря си да става маскара, когато виждаш, че и самите консули се не решиха да доведат жените си между тия варвари? Какви краставици търсиш ти между тия скотове? Или когато обезчестят детето ти, то имаш кому да се оплачеш и с какво да умиеш срамът си? Тежко ти на главата! Впрочем сичкото това аз говоря из уважение към невинното момиче на г. Салвели. Колкото за г. Чорапчиева, то аз съм готов да стана чифутин, ако някой ми докаже, че неговата жена не върти опашката си около г. Рахмана. Сичкият град вече знае, че г. Чорапчиев и в това отношение е дуалист.

—?—

Независимост, г. IV, бр. 16, 2. II. 1874 г.

[1] Турците.

[АКО ИСКАШ ДА ЖИВЕЕШ В ТУРЦИЯ, ТРЯБВА ДА БЪДЕШ ВОЛ]

Русчук, 9 февруария

Не се минува ден да не премине някое премеждие през покорната и беззащитната глава на българинът, който в продължението на цели столетия е търпял най-страшните унижения, а мозъкът на тая глава сè още повтаря своята рабска и безчовечна поговорка: «Покорна глава сабя не сече!» Разбира се, че във философическите разсъждения на воловете и на магаретата тая пословица би имала някакъв смисъл, и то само тогава, когато се притури при нея и това, че на такава глава тряба или самар, или хомот да влече. А че нашият народ се отличава твърде малко от тия животни, това не ще никакви доказателства: пред очите ми са секи ден нашите волове-селяни и нашите магарета-чорбаджии. Разликата е само в това, че четвероногите поданици на султанът имат по-голямо уважение и повече привилегии, нежели двуногите и че от последните правителствени реформи в Турция се ползуват само кучетата и магаретата: първите затова, че имат много общо с турската генеалогия, а вторите затова, че служат като свещени лица при турското богослужение.

Аз нарекох нашите чорбаджии магарета само затова защото дорде магарето не зареве в яхърът, то ходжата не вика на джамията, т. е. дорде нашият чорбаджия не рече «еввет ефендим», то турчинът не ухапва ни едно мирно животно. А воловете? Бедните волове! Тия търпят, мълчат и орат черната земя, за да дадат средства на господарят си да ги бие с техните собствени камъни по главата; а кога отидат да се оплачат пред някое магаре, то и то, облечено в лъвска кожа, захваща да ги рита, да ги хапе и да ги заплашва повече и от техните кръвопийци. Блазе на магаретата в Турция! Блазе им, че няма кой да им смъкне кожата и да им покаже как се кади темян в джамия! Но да оставим философията за животните настрана и да поговориме за астрономията на цигарените книжки.

Читателите на «Независимост» повнят, че преди няколко време единоутробният син на чумата и любовникът на холерата, Абдул Рахман паша, беше прочел в някакви си цигарени книжки, че кометата се е явила в Русчук, и за

това беше пуснал сичките свои копои да я дирят из бакалниците, из тютюнджийниците, из читалищата и из джебовете на хората. Кометата се улови и Абдул-Рахмановите хързъзи изпокрадоха де да си цигарени книжки, които ще да им стигнат за две-три години. Оставаше само да се нападне на сичките тютюнджийници и хлебарници и да се събере запретеният хляб и бунтовническият тютюн, защото според реформата да се смали заплатата на чиновниците, сичките неща, освен мастиката, ще да бъдат запретени за Абдул Рахмановите кятипи. И наистина, Абдул Рахман, който се грижи не само за своето шкембе, но и за шкембетата на кучетата, не се задоволи само с цигарените книжки; той телеграфиса на търновският мютесарифин да издири началото на кометата и да обере и той някой и други дюкян. Мютесарафинът тутакси изпълни волята на своят човеколюбив господарин. Той прати своите копои да нападнат на книговезницата, дето се режеха цигарените книжки, да оберат дюкянът, а на стопанинът им да метнат букаи и да го докарат пред съдилището. Напразно тоя човек протестува, че той не е виновен, че хартиите не са негови и че той, според занаятът си, би подвезал и от човечещината запретени турски закони. Кой да го чуе! След малко копоите довлякоха г. Славчова, притежателят на хартиите, окован в железа и придружен със своята революционна стока.

След инстиндакът, на който той изповяда, че стоката е негова, книговезецът се пусна и арестоваха се само неговите алати, като неща остри и вредителни за турското правителство. Г. Славчов, ако и да доказваше, че хартиите са купени във Виена, а кориците печатани в Цариград, не можа да се оправдае; него хвърлиха в темницата, а една част от стоката му, която струваше 15 000 гроша, се изгори като нещо еретическо, а другата, като се предаде от ходжата на проклятие, се разграби от правителствените крадци. Иди после това и намери в Турция занаят, с който като нахраниш турските гладни копои, да нахраниш и себе си! Иди и говори, че в Турция не напредват само шпионството, пиянството, развратът и разбойничеството! Ако искаш да живееш, то непременно тряба да бъдеш вол. А нашите магарета-чорбаджии? Остави ги, тия знаят само да се кланят и да думат «еввет ефендим» пред турците, а когато тряба да

се помогне на един невинен човек, то тия обръщат подковите си и захващат да ритат нещастният. Но както и да е, а г. Славчов има да благодари само на случаят, ако излезе жив и здрав из темницата.

След тайната ревизия, за която още нищо се не знае, Абдул Рахман ще да върви за Цариград. Едни искат да кажат, че той е станал азил и че на неговото място ще да дойде друго някое добиче; а други ни уверяват, че той ще да се върне пак, ако си даде вярно и безгрешно сметките. Ако питате мене, то аз ще да кажа, че ако в Турция да би съществовала каква-годе справедливост, то тоя разбойник отдавна вече би трябало да бъде обесен; но подобни неща в нашата империя са невъзможни, защото за турските реформи са потребни не чиновници, а разбойници. Кой може да ни каже, че след няколко деня Абдул Рахман не ще да стане министър на правосъдието! Но както и да е, а когато тръгне Абдул Рахман за Цариград, то воловете из Дунавският вилает тряба да месят пита с мед и да я раздадат за избавлението от сладки и медени, т. е. от чумата и от холерата.

Тия дни в администрацията на разбойниците станаха големи променения и преобразования: няколко каймаками се преместиха от едно място на друго, а някои си се даже и уволниха. Причината е смалението на заплатите. Сега ще да видите кражби, обири и убийства. Сега ще да усетят нашите магарета и волове турските реформи! Досега валията, мютесарифите, каймакамите, ходжите и кетапчиите получаваха такива баснословни суми и пак им тия не стигаха само за пиянство, а ги увеличаваха одве и отри с всевъзможни кражби; а сега, когато заплатите им се свалят наполовина, то кражбите тряба да преминат сяка една граница. Блазе на воловете!

Преди два месеца през Варна се вкараха за България и за Тракия 4 000 сандъка с пушки, които са преправени от старата система и които са на брой 80 000. Тия пушки са назначени за турската резерва, на която длъжността е да пази мирът и тишината в държавата. Търпете, волове!

Из Цариград пристигна тука една твърде важна новина, която зарадва и малко, и голямо. Едно от благодеянията, с които турското правителство ще да обсипе нашият народ, е и това, че даноците ще да се смалят почти наполовина. Така например, вместо на десет едно, интизамджиите тая

година ще да земат само на пет едно. Работете, волове! Работете и надеяйте се!

Тия дни беше дошел из Гюргево за инструкции турският шпионин Филоксинидис и подир дълги съвещания с Димитраки ефенди заминаха и двамата пак за Гюргево.

Завчера се завърна дядо Григория, който цели 4 месеца обикаля епархията си. Надеям се скоро да ви известя какъв ред ще да земат епархиялните ни работи. Повечето от тях стоят непобутнати.

— ? —

Независимост, г. IV, бр. 18 от 16. II. 1874 г.

[МНОЗИНА ГОВОРЯТ, ЧЕ ПОЕЗИЯТА Е НЕПОТРЕБНА]

Мнозина говорят, че поезията е непотребна, т. е. че българският народ може да проживее на тоя свят и без Жинзифова или без Пискюлиева. Ние мислиме противното. Поезията е необходима за секи един народ, а най-повече за българите, които се считат за един от най-миролюбивите народи. А сяко миролюбиво същество има наклонност да пее, да играе и да се весели на гладно сърце. Сичкият свят вече знае, че славянските племена въобще обичат да пеят, да играят и да се утешават и че техните песни имат погребален характер; а българите (ако да не слушаме г-на Кръстовича и ако да се не кланяме пред дълбокоученият авторитет на г-на Дринова) са славяни. Сичкото това може да се потвърди с хиляди доказателства. Ние не познаваме нито един учен българин, който да не е написал или който да не е желал да напише през животът си барем една поезия; ние не познаваме нито един българин, който да не пее, когато го бият, и който да не играе, когато го опинат за ушите; най-после ние не познаваме нито един българин, който да няма поетическа душа, агнешко сърце, птича риторика и заешко благородство. Когато разгледа човек сичкото това, то тряба да се убеди, че българите не са нито хуни, нито татари, нито фини. Но както и да е, а поезията е полезна за наша милост, защото без тая поезия мнозина от нас отдавна вече би се удавили в някой мътен гьол.

В Калофер живее един добър християнин, който се нарича Генко Мурин и който е успял да се убеди, че българският народ е останал жив до днешният ден само затова, защото тоя славянски народ обича да пее, да свири, да играе и да си тупка шапката о земята. И така, байо Генко советова сяка жива българска душа да изпълнява следующите три обязаности, в които се заключава сичкото човеческо щастие: 1) Когато чорбаджиите го окривят и когато капзамалите или векилите го затворят в конакът, то той тряба да пее:

Крали Марко вино пие,
децата му трици ядат.

2) Когато билюкбашият или царските заптиета обезчестят жената му или дъщерята му, то да пее:

Момиче, момиче, бяло Иваниче,
като те видях, като те видях.

3) Когато Абдул-Рахмановите човеколюбци го оберат и когато новите турски цивилизатори му ударят сто тояги по петите, то да пее:

Кротък като агне,
като се обагне;
силен като аслан —
той дойде насам.

Разбира се, че подобен философически вивод е в състояние да изнесе пред светът само славянски мозък, който има и юнашко дълготърпение, и практическо развитие, и сопотненско смирение.

Г. Генко ни пише още следующите редовци: «Съветовам ви да пеете даже и в оние случаи, когато ви умре конят, когато ви окуцее кравата и когато ви метилясат овцете. Не грижете се за нищо. Ако ви падне шапката в калта, то си идете дома гологлави; ако вашите финансии дойдат до критическо положение, то пийте вино, защото е по-евтино и защото «кръчмарите дават по-многко» и не пийте ракия, защото е по-скъпа и защото «кръчмарите дават по-малко»; ако ви бие жената, то ѝ купете едно бъчвенце с ракийка и направете я член на женското дружество; ако ви окраставеят козите, то си съставете «Добродетелна дру-

жина»; ако си изгубите умът, то си купете нов фес и запишете се за спомоществовател на в. «Век»; ако ви прокисне хлябът, то си изпроводете жените на хаджелък и ушийте им торбичка за божегробските камъченца; ако ви се свършат парите, то се помолете на някой чорбаджия да ви даде грош да си обръснете главата и изпийте го; ако ви омръзне животът, то се главете при някой калугерин и ходете с него по селата да събирате ейца; а ако ви омръзне и това занятие, то станете владика в Русчук и старайте се да научите науст: «Кой ти купи коланчето?» Аз (Генко Мурин) съм голям родолюбец и искрена душа. Когато дохождаха московците, то аз пропих на жената си контошът за тяхното здраве; когато се състави букурещката «Добродетелна дружина», то аз насадих със своите собствени ръце четири квачки и излупих осем пилета за нейният напредок; когато султанът ни дозволи да си направиме и ние владици и да се курулдисваме пред гърците, то аз тръгнах с нашият поп из къща в къща да светиме вода и да осветиме хорското вино за нейното добро; а когато о. Балабанов роди своето отроче, то аз благослових от сичкото си сърце председателят на «Добродетелната дружина» и купих си нова лула за клисурското щастие.

Идете после това и говорете, че Генко Мурин не обича народът си, народността си и напредокът на поезията. Когато високопреосвещени Панарет дохожда в Калофер, то моите съграждани изпиха 350 бъчви с вино и 140 бурилчета с ракия, изядоха четири хиляди оки козя пастърма, няколко стотини хиляди пържени ейца и безчислено множество самуни и изпяха няколко хиляди благодарителни песни. А сичкото това стана от радост, че и калоферци си имат вече ерархия. В онова време аз съчиних следующата песен, която съм намислил да напечатам във в. «Век» и която би трябало да научи науст секи един от добродетелните членове на още по-«Добродетелната дружина» и да я изпее на Великден:

Че чудо ли е станало-е-е-е!
Какво е чудо станало-е-е-е?
Тино бояджията-е-е-е
ми изяде пет гроша-е-е-е;
а българите са повдигнали глава-е-е-е
да колят жабите-е-е-е;
а «Добродетелната дружина»-е-е-е

е направила корем-е-е-е,
че Спиро изял парите-е-е-е,
а Петър смъкнал процентите-е-е-е;
жената ми си е купила-е-е-е
един човал брашно-е-е-е;
а дядо Григория-е-е-е
събира ейца-е-е-е
и дава ги на Стоила-е-е-е,
че светът е проплакал-е-е-е-е
от хаджи Неделча-е-е-е;
а дядо Пахомия-е-е-е
е дошъл в Русе при владиката-е-е-е
да яде прасета и маруля-е-е-е;
а дядо Иларион-е-е-е
иска да опопи и конят си-е-е-е;
а Иванчо Разградлията-е-е-е
с кесията на опашката-е-е-е
поп ще да бъде-е-е-е;
а Владикин с Андрича-е-е-е,
газета ще да пишат-е-е-е;
а отец Балабанов-е-е-е
ще пали кандилца по гробищата-е-е-е.

Разбира се, че тая песен е написана в такова едно време, когато моята душа се намираше в свръхестествено положение, т. е. когато тя беше разделена на амби и когато моето сърце лежеше на цял куп диферамби, следователно тя трябва да се приеме от нашите пиитици и риторици за пример в техните учени произведения и да се воведе в училищата. Нека и дечицата поменят бая си Мурджа (това име ми е дадено от калоферските човеколюбци, защото думата мура не е благородна) и да му запалят свещица, когато умре!

Тряба да ви кажа и това, че ако после Великден ми дойде поетическо вдъхновение, то аз ще да се постарая да напиша ода и на вашата честита «Добродетелна дружина» и да я поблагодаря за нейните благодеяния, които е тя направила на казанлъшкото училище, с което сме ние комшии. Моля ви се да ми изпроводите материал за тая тържествена ода, т. е. да ми разкажете подробно сичките човеколюбиви действия на незабвенната букурещка дружина, защото чорбаджийските оди тряба да бъдат с ритми.

Разкажете ми: 1) Колко пари е изял Спиро и истина, ли ги е изял, защото аз имам достатъчно причини да се съмнявам? 2) Прибрани ли са кириите от къщята на покойни Недялковича, или са харизани на кираджиите за бог да прости? 3) Спиро ли е избрал «Добродетелната дружина» за благодетелница на човеческият род, или «Добродетелната дружина» е избрала Спира за касиерин? 4) От коя година и от кой ден не са се събирали членовете на «Добродетелната дружина», от кое столетие настоятелите ѝ не са се променяли и от кое тисящелетие не са се давали сметки? 5) Кои са най-главните прогресисти в тая дружина и как са имената им ? (От отговорът на тоя вопрос зависи твърде много.) 6) Увеличават ли се още капиталите на дружината, или са плесенясали от бездействие?7) У кого са ключовете от касата на Бероновото имане? 8) Излязло ли е вадето на чорбаджийското изречение «работи и се надеяй», или е изветряло? 9) Намират ли се и до днешният ден по Влашко такива божи кравици, които търсят уста за млякото си и зъби за месото си? 10) Железни ли са креватите в търновската болница, или са дървени?

На последният вопрос вие сте длъжни да ми отговорите колкото се може по-скоро, защото нашите калоферски човеколюбци са намислили да полечат в тая болница своите казанлъшки братия, на които господ бог е земал умът и на които до днешният ден ни една свята молитва, ни една баба, ни един Енаки и ни една чувствителна плесница не е могла да помогне.

Още ви се моля, г. редакторе, да ми обясните следующите два вопроса: 1) Ако г. Колони е (незаконорожден) председател на «Добродетелната дружина» и ако той е главният кредиторин на Спировото имане, то кой ще да заплати изветрялата годишна помощ за казанлъшкото училище? 2) Ако добродетелните членове на още по-«Добродетелната дружина» са имали между себе си земанедаване, т. е. ако тие велики мъже са печелили между себе с помощта на чуждите иманета и са загубили някак си крайовете на своите търговски предприятия, то тряба ли чрез това да пострадаят сиромасите, които би трябало да получат своята назначена великденска помощ и да си купят брашно? Моля ви се да прибързате със своят отговор, защото моята химна тряба да се напише колкото се може поскоро и да се изпроводи с г-на Мита Миташът в Цариград

до екзархалният съвет, който е обязан да я прегледа и одобри, защото и тя съставлява част от българското образование. Писано в Калофер в 1874 г. на 1 априлия.

От нашата страна ние ще да посъветоваме г-на Мурджа да се обръща отсега нататък със своите прошения до самите настоятели на «Добродетелната дружина» и да ги помоли да му изпроводят сметките си и да му опишат своите действия по-безпристрастно, защото нашата редакция обича да скрива много неща, т. е. защото тя (по съветите на г-на Савича) не желае вече да изнася на пазарът даже и непраните ризи на българските благодетели. Ние не изнасяме тия ризи още и затова, защото един от членовете на «Добродетелната дружина» беше рекъл преди няколко месеца на един наш приятел така: «Вие (учените и вестникарите) осичате клоновете на оная круша, от която рано или късно ще да съберете цял човал с едри и с вкусни крушки.»

«Блаженни верующи, яко тий обещаниями сыты будутъ, блаженни ныщи духомъ, яко тий синове «Добродетелной дружины» нарѣкутся; блаженни миротворци, яко тий пенези сыротинския не увидятъ.»

Независимост, г. IV, бр. 25, 6. IV. 1874 г.

[ТЕЖКО Е ДА СЕДИШ ДО ГЛАВАТА НА БОЛНИЯ]

Р у с ч у к, 12 юния

Както щете, а тежко е онова чувство, което изпитва човек, когато седи до главата на болният и когато е принуден да му разказва причините на болестта, да критикува неговото зло положение и в същото време да не може с нищо да му помогне. Тежко е. Но още по-тежко е, ако с болният — бил той някое лице или някой народ — те свързват някои светли и чисти възпоминания, пламенна и искрена любов или една от най-големите длъжности на светът — длъжността да помогне човек на ближният си. Разбира се, че на тоя свят се намират и такива човеколюбиви личности, които твърде често считат за своя обязаност да поседят някой и други час до постелята на болният, но които, за да не огорчат неговите домашни и да не дотегнат на самият пациент, почти сякога закриват очите си пред истината и

захващат да говорят такива безсовестни лъжи и такива отчаяни глупости, които развеселяват донейде болният и утешават неговите домашни, но които на болестта помагат само с това, че тя си се продължава и остава пак неизлечима. Така например тия му разказват, че болестта му не е никак опасна, че ако той пояде от това или от онова нещо, то тутакси ще да оздравее и че ако да не би бил тоя или оня доктор, да му побърка болестта, то той отдавна вече би бил здрав и читав. А сичкото това се разказва само за туй, за да им мине време или да им се даде една чаша ракия и един комат хляб.

Но както и да е, а нашият цариградски печат в сяко едно отношение прилича на тѝя благочестиви раздумници. Той, като сяка стара баба, е седнал до главата на болният от мъки и от страдания български народ, разказва му какво правят неговите комшии, т. е. коя жена или държава се жени, в коя страна богатите и силните печелят с кражби и с обири, над чий гроб духовенството яде, пие и играе без гащи и на кое поле свободата и робството се прегръщат и целуват — и съветова го да оздравее по-скоро и да се поучи, или да си купи ум и разум от старите хора.

И наистина, като погледа човек в какво положение са намира днес нашият народ и какви средства за оздравянието му рекомандуват нашите литературни, журнални и политични баби, то ще не ще тряба да се съгласи, че поголяма услуга ще да направи на болният онзи, който му би предсказал даже и смъртта, нежели тоя, който за една чаша ракия или за един комат хляб е готов да го увери, че той отдавна вече е здрав. Защо да се боим от истината, ако тя е вече пред очите ни? Защо да трепериме пред нещастието, ако то тропа вече на вратата ни? Аз мисля — и секи добросовестен човек ще да се съгласи с мене, — че ако нашите умни, честни и любящи синове са осъдени да седят до постелката на своето потъпкано, продадено и поробено отечество, то тия тряба да постъпят съвсем другояче. Наместо сякакви врачувания, раздумвания и рецепти, на които болните мозъци са дали названия просвещение, образование, търговия, индустрия и т. н., тия тряба да се срещнат очи с очи с истината, тряба да възпрат с гърди нещастието и тряба да се погрижат за политическата хигиена на своят народ. Какво образование ще да дадете на онзи народ, който няма и не може да има такива училища, из които излазят човеци, а не автомати? Какво просвещение ще да намерите в оная страна, която е заобиколена с китайска стена и в която се не пропуща нищо друго освен разврат, пиянство и заразителни болести? Каква търговия искате да процъфти там, дето никой не вижда сигуранция за своят живот и имот и дето кражбата е станала господарствен принцип, а сиромашията правителствена цел? Най-после, какви индустрии искате да се развият там, дето народът е принуден «да работи като вол, да събира като пчела и да живее като свиня»? Както щете, а ако сичките тия вопроси са на своето място и ако ние сме длъжни да помогнеме на своят нещастен народ, то по-напред от сичко тряба да се погрижиме за неговата политическа свобода. Извадете затворенията из темницата, строшете веригите на робът, унищожете у болният причините на болестта му, т. е. влиянието на заразителните болести, дайте му чист воздух, здрава храна и свободни движения, и вие ще да видите какво ще да дотрябва на свободният човек или на освободеният народ. Но темницата се отваря със сила, веригите се трошат със желязо, а за сяка една болест Ипократ отдавна вече е казал, че ако тя не премине от лекарство, то преминува от желязо, а ако не премине от желязо, то преминува от огън. А под тоя рецепт докторите от 1793 година са подписали своята «революция». И така, ако нашите литературни старци и журнални баби, а с тях заедно и лудият г. Нейчов, не са в състояние да направят това, то ги моля в името на здравият разум да не лъжат барем болният и измъченият свой народ, да не покриват делата на неговите тирани и паразити и да не убиват сяко едно стремление, което способствува да се избави народът от робството.

—г—

Независимост, г. IV, бр. 35, 15. VI. 1874 г.

[ЗА ТУРСКОТО СЪДИЛИЩЕ В РУСЧУК И ЗА ФИНАНСОВОТО РАЗСТРОЙСТВО НА ТУРЦИЯ]

Русчук, 18 юния

Секи добросовестен човек се е убедил вече, че Турция от ден на ден върви сѐ по-бързо към своят гроб и секи е в състояние вече да пречете дните, които тя ще да прекара в

своята предсмъртна агония; а докторите на политическият шарлатанизъм и лечителите на държавното банкротство сѐ още съставляват консилиуми за нейната неизлечима болест и сѐ още имат надежда да спасят гнилият, вонещият и безжизненият вече неин труп. Но ако тяхната стара допотопна метода и да не е в състояние да покаже причините на настоящата криза в болният организъм, то тия лечители се задоволяват само с това, че на секи консилиум меняват диагнозата на неговата болест и на секи консилиум му приписват сѐ по-нови и сѐ по-безсмислени рецепти и диети. Преди години тия мислеха, че Турция страдае от бяс и отрязваха изпод езикът ѝ една провинция след друга; а сега, когато тия мислят, че опасността от тая болест е минала вече, а болният се пак се намира под косата на неизбежната смърт, то на болничната табла на умирающият се появи следующата знаменита диагноза: финанциално разстройство на бездънният джеб. И човеколюбивите спекуланти захванаха да съветват правителството на н. в. султанът да прави икономия и да яде само оризова чорба. Разбира се, че ако някой и да не принадлежи в числото на политическите ескулапи и ако и да не познава твърде отблизо всепоядающият стомах на цариградските дембели, но ако има барем капка здрав смисъл в главата си, то сѐ пак е в състояние да докаже, че тая диагноза е невярна и че на бабичките не растат вече зъби от гнилите крушки. И наистина, финансиалните болести, ако и да правят навремени големи и силни потресения в организмът на една държава, но за низките организми, каквато е например Турция, тия имат влияние само на главата. Низките организми могат дълго време да просъществуват и без глава. И така аз вярвам, че финанциалната болест на Турция и стомахът на нейните държавни мъже твърде лесно могат да доведат правителството на султанът до просяшка торба или даже до смърт, но сѐ пак турското владичество на Балканският полуостров ще да умре съвсем по други причини. Него ще да съсипе оная административна и съдебна болест, която под името на реформи се разпространява по сичките краища на неговите владения и която е довела ограбената и оголялата вече рая до такова отчаяно положение, щото докторите и спекулантите скоро ще да бъдат принудени да се преобразят на попове и да запеят погребалната песен пред своята млечна крава.

Турция ще да умре от лекарства и от ония злодейства, кражби, обири и убийства, които е тя принудена да прави, за да намери средства да заплати за тия лекарства. И наистина, кажете ми моля ви се, има ли някъде село или град по сичката турска империя, дето управителят или съдията, валията или кадият да не е злодеец и да не е изпроводен само да краде, да убива и да души беззащитната рая? Кажете ми има ли? Ако няма или ако не знаете нейде да има, то позволете ми да ви рекомандувам нашият град, т. е. щастливи Русчук. Да земем за пример неговото криминално съдилище, което е съставено «по образу и по подобию» на европейските съдилища и което се ръководи по кодексът на майстор Наполеона. Това съдилище се състои от три архонта, на които сичкото юридическо образование и сичките природни способности се заключават в поговорката, че за да съди някой крадците и разбойниците, то той тряба да бъде по-голям крадец и по-голям разбойник от тях.

Първото лице от тоя съдебен триумвират е известният видински кадия, който преди два месеца се повика из Сливен да замести друг един разбойник, който, за способностите си да краде и когато спи, се повика в Цариград, за да му се даде място в някое министерство. Преди няколко години днешният наш прокурор е бил кадия във Видин и заедно с друг един юрист на име Севастаки ефенди дотолкова вярно е изпълнял инструкциите на своето министерство, щото в твърде късо време принудил населението да отиде чак в Цариград да се оплаче. Министерството обърнало внимание на оплакванията на населението и — като видяло, че кадият е такъв достоен съдия, щото изведнъж е откраднал 500 000 гроша — наказало го с това, че разделило с него откраднатата сума и с това, че го преместило на друго, още по-тлъсто място. Това място е бил Сливен. Тука той продължал своята съдебна кариера още няколко години и с изкуството си да краде и да съблача хората посред пладне обърнал вниманието на своите протектори и получил за награда блаженият Русчук. Оттука той се надее да бъде повикан скоро в Цариград за шех-юл-ислямин.

Второто лице на триумвиратът е Петраки Златев. Вие твърде добре познавате тоя русчушки български изрод, който е в състояние за пари да продаде и жената си, и децата си на турските манафи, затова аз ще да го оставя без особена характеристика.

Третият юрист е един манафин. Ако можете да си представите някое по-грубо, по-глупаво и по-безобразно същество от тоя звяр, то аз съм готов или да се потурча, или да стана редактор на в. «Дунав». С тоя звяр не би можел да конкурира нито един орангутан. Но за да ви дам попълно понятие за плотоядните животинки на русчушкото криминално съдилище, аз ща да ви разкажа какво видяха очите ми преди няколко деня в него.

Пред кръвожадните очи на тия зверове се намираха трима подсъдими българи, от които двамата стояха на крака, а третият, на когото тялото беше почерняло от бой и от мъки, седеше на една рогозка и подпираше си главата на възглавница. Щом аз влязох в съдебната кочина, то манафинът стана от столът си и за да покаже своята човещина и пред мене, захвана да бие и да псува то единът, то другият от подсъдимите. Аз се доближих до лежащият българин и видях, че на гърдите му и на ръцете му имаше по една фигура, които представляваха българският лев, с корона на главата си и с нож в ръката си, а на ножът отсечена турска глава. «Тия хора са уловени наместо комети» — си помислих аз и останах да чуя процедурата на тяхното осъждание. Но манафинът, който не можеше да стои, без да псува и без да бие някого, стана пак от столът си и ме изпъди вън. Аз бях принуден да си отида и да чакам от други някого да се науча за подробностите на тоя процес. Когато се науча, то ща да ви пиша. Сега ща да ви явя само, че учителите Греков, Геренов и Радославов се осъдиха вече. Съдилището, за което ви разказвах досега, осъди Грекова на 7 години в Деари-Бекир — то не знае, че руските поданици не ходят на заточение. Геренова на 5 години, а Радославова на 3. Двамата са осъдени на заточение в Калеи бенд. Когато ги изпроводят, аз ща да ви пиша.

— ? —

Независимост, г. IV, бр. 36 от 23. VI. 1874 г.

БЕЛЕЖКИ

В продължение на няколко години Любен Каравелов написва над сто фейлетона. Неговото фейлетонно наследство е значително не само по количество, но преди всичко със своето вътрешно богатство и многообразие. В историческото развитие на българския фейлетон Каравелов несъмнено полага основите на трайна, плодотворна традиция. Своите търсения в областта на фейлетонния жанр той осъществява предимно в границите на рубриката «Знаеш ли ти кои сме?»

Понятието фейлетон в Каравеловата литературна практика има най-широки граници. Писателят сатирик се стреми да намери критико-изобличителни форми, които биха отговаряли най-пълно на идейно-художествените задачи. Той не случайно открива такава рубрика във вестниците си. Материалите, обединени от общото заглавие «Знаеш ли ти кои сме?», са свързани помежду си, имат едно и също предназначение. Авторът е поставил пред тях общи или съвсем близки задачи: да отразят пълно и вярно всички тъмни страни на съвременната българска действителност и безпощадно, последователно, със средствата на критиката и изобличението — хумор, сатира, сарказъм — да воюват срещу язвите в живота. Основната цел и смисъл на рубриката и изразните средства насочват към фейлетонния жанр. Наистина в някои случаи е трудно и дори невъзможно да се отделят рязко фейлетоните от изобличителните статии, от дописките или от литературните критики и отзиви. Съществуват междинни форми между статията и фейлетона. Понякога смесените преходни форми са резултат на несполуки в търсенията на автора, в други случаи ги приемаме като своеобразни хибридни форми. За всичко, което поместваме в този том, обединяващото название «фейлетони» не винаги е точно. Голямата част от материалите, озаглавени «Знаеш ли ти кои сме?», обаче могат да бъдат отнесени към различните форми на фейлетона. Малкото на брой изобличителни статии или литературни критики «Знаеш ли ти кои сме?» със своя критико-статиричен патос също се приближават до публицистичния фейлетон. Те не изменят общия дух и характер на рубриката, която в преобладаващата си и най-съществена част е фейлетонна рубрика. Тук публикуваме всички материали от «Свобода», «Независимост» и «Знание» с общо заглавие «Знаеш ли ти кои сме?». Тази рубрика обхваща 91 фейлетона (34 от «Свобода», 56 от «Независи-

мост» и 1 от «Знание»). Последният фейлетон е поместен в последния брой на сп. «Знание», излязъл след Освобождението в Търново. Очевидно писателят е възнамерявал да продължи своята фейлетонна рубрика и да бичува все така жлъчно и безкомпромисно недъзите в живота на свободна България.

Създател на поредицата «Знаеш ли ти кои сме?» е Л. Каравелов, но в нея участвува и Хр. Ботев. Въпросът за авторството на фейлетоните и преди всичко въпросът за Ботевото участие в тях е част от сложния въпрос за Ботевото сътрудничество изобщо в «Свобода» и «Независимост».

Внимателният анализ на фейлетоните показва, че по-голямата част са дело на Л. Каравелов.

През 1888 г. Захари Стоянов, първият редактор на съчиненията на Л. Каравелов, съобщава, че ще издаде фейлетоните «Знаеш ли ти кои сме?» в отделна книга.[1] Смъртта не му позволява да осъществи този свой замисъл. Но очевидно той смята Каравелов за единствен техен автор.

Четвърт век по-късно Ив. Г. Клинчаров отбелязва, че някои фейлетони от рубриката «Знаеш ли ти кои сме?» носят характерните особености на Ботевото перо. В книгата си «Любен Каравелов — биография» (1925) авторът съобщава, че ще издаде «Знаеш ли ти кои сме?» в отделен том, озаглавен «Памфлети», като ще направи «строго разграничение на авторите», но той не осъществява намерението си. На въпроса за авторството Клинчаров се спира съвсем бегло и в брошурата «Мистификация с произведенията на Хр. Ботев», София, 1925 г. Тук той твърди, «че отделът «Знаеш ли ти кои сме?», започнат от Любен Каравелов, последователно е отстъпен на Ботйова» (с. 8—9) и сочи като Ботеви пет фейлетона[2], без обаче да привежда нито едно убедително доказателство в подкрепа на своите твърдения.

Пръв опит за по-цялостно разрешаване на сложния въпрос за авторството на фейлетоните направи М. Димитров.[3] Той посочи 14 фейлетона, написани според него от Хр. Ботев, но не аргументира по-обстойно схващанията си.[4]

[1] Съчинения на Любен Каравелов, том VIII, Русе, 1888.

[2] «Всичкото това било само един сън», «Аз би желал да съм в Цариград», «Вестникът ви трябва да хвали и Петра и Павла», «В Болград се е случило още едно велико и знаменито чудо!» и «Благодарителни адреси».

[3] Вж. «Христо Ботев, Съчинения», том. II, С. 1940, с. 330—337; също т. I, с. 168—171.

[4] Фейлетоните «Аз би желал да съм в Цариград» — до звездичката, «Огледах се и видях, че бях станал кадия», «Преди малко време аз ходих в Баламук», «Всички народи ще изпроводят на Виенската изложба по някое чудо», «Женските манастири са станали публични къща», «Да поговорим за духовните айгъри», «Да се замислим отново за бъдещето на нашето духовенство», «Стара планина родила мишка», «България има и бръснати мустаки, и космополити, и гръцки оратори», «Любимото племе на боговете и неговите «гении», «Мнозина говорят, че поезията е непотребна», «Кому още би трябвало да се даде малко хрян?», «Браво, г. Найденов» и «Благодарителни адреси».

Близкото сътрудничество между Каравелов и Ботев през 1872 — 1874 г. затруднява разграничаването на творчеството на двамата автори. В някои случаи те могат да бъдат разглеждани като «съавтори». Тези трудности дават основание на Ал. Бурмов, който пръв издава, и то в отделна книга фейлетоните «Знаеш ли ти кои сме?» да посочи като техни автори и двамата.[5] В своя кратък предговор към изданието Бурмов пише: «Смятам, че има налице данни, които говорят за още по-широко участие на Ботев в написването на фейлетоните «Знаеш ли ти кои сме?». Но Бурмов не се спира по-обстойно на този въпрос, посочва само в коментара кой фейлетон според М. Димитров е написан от Ботев.

На фейлетоните «Знаеш ли ти кои сме? » през последните години бяха посветени няколко проучвания — на М. Арнаудов,[6] Цв. Унджиева[7] и Ст. Таринска.[8]

Откъде идват трудностите при разрешаване на въпроса за авторството? Голяма част от материалите, поместени в «Свобода» и «Независимост», са редактирани от Л. Каравелов. Той ги е обработвал в стилно отношение и е вмъквал свои мисли и изрази. От друга страна, както вече посочихме, връзките между Ботев и Каравелов по това време са много тесни. Ботев активно сътрудничи в Каравеловите вестници.[9] Близкото сътрудничество между двамата

[5] Любен Каравелов. Христо Ботев. «Знаеш ли ти кои сме?» С., 1947, 603 с. Бурмов пръв запозна българския читател с този забележителен паметник на нашата сатира, като снабди изданието с богат научен коментар — сериозна основа за следващите изследвания и издания.

[6] «Към въпроса за неустановеното литературно наследство на Христо Ботев» — Известия на Института за българска литература, кн. VII, 1958, с. 233—266.

[7] «Към въпроса за авторството на фейлетоните «Знаеш ли ти кой сме?» (Кои фейлетони е писал Л. Каравелов)» — Известия на Института за българска литература, кн. VIII, 1959, с. 93—160.

[8] «Каравеловият фейлетон и рубриката «Знаеш ли ти кои сме?», сб. «Изследвания и статии за Любен Каравелов», 1963, с. 203—218; «Прозата на Хр. Ботев», С., 1966, с. 129—140.

[9] Вж. М. Димитров. Предговор към «Христо Ботев. Съчинения», том I, С., 1940, с. 170.

естествено предполага и взаимни литературни влияния. За тези влияния са изказвани досега противоположни мнения. Не ще се спираме на неправилния възглед на Ал. Бурмов, че «в процеса на работата си при Каравелов Ботев усвоява напълно стиловите особености на Каравеловия език и отсега нататък те стават общи и за двамата».[10] Този възглед бе разкритикуван от М. Димитров, който обаче допусна увлечения в обратна насока.[11]

Посочените трудности налагат да се изясни критерият, който ще използува изследователят при разграничаването на авторите.

На първо място трябва да се отбележи наличието на характерни биографични и фактически моменти в съдържанието на фейлетоните. Това са най-често факти от живота и дейността на Каравелов.

На второ място — идейните различия между Каравелов и Ботев. Макар и незначителни по това време, те несъмнено съществуват и трябва да се търсят както в пряко изразените възгледи, така и в отношението към различни събития, съвременници, обществени групировки.

От значение е също и различният облик на Каравеловите и Ботевите фейлетони: композиция, емоционална гама, характерни средства за типизация и изграждане на фейлетонните образи, стилови и езикови особености. Допълнителна доказателствена стойност имат и сравненията между отделни описания и характеристики за едно и също събитие или лице, както и откриването на обикнати от дадения автор изрази и словосъчетания.

Ще посочим резултатите от досегашните изследвания върху авторството на фейлетоните.

М. Арнаудов приема за Ботеви осем фейлетона.[12] Седемте от тях М. Димитров пръв включва в Ботевото литературно наследство. Към тези седем фейлетона Арнаудов добавя още един — «Онази нощ аз сънувах Митхад паша». Въпреки различния доказателствен материал и метод на работа до подобни резултати стига и Цв. Унджиева. Арнаудов и Унджиева приемат за Ботеви четири от причислените от

[10] «Христо Ботев. Съчинения». Под редакцията на Ал. Бурмов. С., 1940, с. 646.

[11] М. Димитров. «За литературното наследство на Христо Ботев», 1941, с. 58—59.

[12] «Огледах се и видях, че бях станал кадия», «Преди малко време аз ходих в Баламук», «Всички народи ще изпроводят на Виенската изложба по някое чудо», «Онази нощ аз сънувах Митхад паша», «Любимото племе на боговете и неговите «гении», «Да се замислим отново за бъдещето на нашето духовенство», «Мнозина говорят, че поезията е непотребна», «Кому още би трябвало да се даде малко хрян?».

М. Димитров към Ботевото наследство фейлетона[13] и прибавят към тях «Онази нощ аз сънувах Митхад паша». Също така единодушно Арнаудов и Унджиева отхвърлят Ботевото авторство на фейлетоните «България има и бръснати мустаки, и космополити, и гръцки оратори» и «Браво. г. Найденов!» До различни изводи стигат Арнаудов и Унджиева за пет фейлетона. Унджиева заедно с М. Димитров приема за Ботеви фейлетоните «Стара планина родила мишка» и «Благодарителни адреси», докато според М. Арнаудов те са от Каравелов. Според Арнаудов автор на фейлетоните «Женските манастири са станали публични къщя» и «Да поговорим за духовните айгъри» е Л. Каравелов, а според Унджиева — Каравелов и Ботев при тези фейлетони са съавтори. Също и за фейлетона «Да се замислим отново за бъдещето на нашето духовенство» Унджиева допуска съавторство, докато според М. Арнаудов и М. Димитров той принадлежи на Ботевото перо.

Различията в тези последни конкретни оценки произтичат от едно по-общо и принципно разногласие: М. Димитров, Цв. Унджиева и Ст. Таринска приемат, че има фейлетони, така основно редактирани от Каравелов, щото Ботев и Каравелов се изявяват като техни съавтори. Унджиева и М. Димитров допускат, че в някои фейлетони наред с характерните особености на Ботевото перо личи и активната намеса на Л. Каравелов, че е възможно някои фейлетони да са започнати от Ботев, а завършени от Каравелов. М. Арнаудов отхвърля всяко предположение за «колективна» работа при възникването на фейлетоните, убеден е, че всеки от двамата автори е писал съвсем самостоятелно.

Авторството на «Всички народи ще изпроводят на Виенската изложба по някое чудо» — един от четирите фейлетона, приети от М. Димитров, М. Арнаудов и Цв. Унджиева за дело на Ботев, бе оспорено от Ст. Таринска, която открива в него характерни черти на Каравеловия фейлетон.[14]

Значителната част от фейлетоните могат с положителност да се отнесат към наследството на Каравелов. Първите фейлетонни творби във вестника са несъмнено негово дело. Редакторът на «Свобода» е поставил началото на бележитата поредица «Знаеш ли ти кои сме?». Ботевото сътрудничество в Каравеловия вестник през 1870, 1871 и през първото полугодие на 1872 г. не е и не може да

[13] «Огледах се и видях, че бях станал кадия», «Преди малко време аз ходих в Баламук», «Всички народи ще изпроводят на Виенската изложба по някое чудо», «Любимото племе на боговете и неговите «гении».

[14] «Прозата на Хр. Ботев», С., 1966, с. 129—140.

бъде системно. Поетът е далеч от Букурещ, често пътува, погълнат е от разностранна обществена и творческа дейност, а в 1872 г. е арестуван и хвърлен във Фокшанския затвор. Едва от втората половина на 1872 г. той се установява в Букурещ, в печатницата на Каравелов и става пръв негов помощник в редактирането и списването на вестника.

В много фейлетони Каравелов сам разкрива своето авторство: спомня си за детството, за Копривщица, за Пловдив, разказва за свои преживявания в Русия или в Сърбия,[15] говори ясно и недвусмислено като редактор на «Свобода» и «Независимост», отхвърля обвинения и нападки, защищава възгледите си.[16] В много страници са отразени специфични особености на Каравеловата идеология. В някои от тях намира място пламенната му проповед за южнославянска федерация и за тесни връзки със Сърбия, за ролята на жената в обществото, за нейното възпитание и еманципация. Характерно за Каравелов е изразеното в няколко фейлетона отношение към християнството и към калугерите, към Петко Славейков. Неееднократно Каравелов дава израз на своето преклонение пред положителните знания, пред положителните науки. Характерна за него е и високата оценка на буржоазно-демократичните републики от типа на Швейцария или Съединените американски щати.[17]

Много от фейлетоните, публикувани в «Свобода» и «Независимост», имат литературно-критически характер. Литературно-критическите фейлетони, които съдържат оценки за автори и книги, за списания, вестници и техните редактори или мнения по общи литературни и културни въпроси, органически се включват в системата на Каравеловите естетически възгледи. С въпросите на литературата редакторът на «Свобода» се занимава през целия си творчески живот. Още в Русия и Сърбия той израства като литературен критик с определени естетически позиции. Енергично и последователно Каравелов воюва за реалистично и народностно изкуство. Той е родоначалник на българската литературна критика и пръв литературен критик, който засяга в творчеството си такъв широк кръг естетически проблеми. Сравнението между литературно-критическите статии на писателя и неговите литературно-критически фейлетони насочва към Каравеловото авторство.[18]

В много фейлетони от «Свобода» и «Независимост» са изобличени с унищожителна сатирична сила едрите търговци и чорбаджиите. При внимателното четене на някои от тези фейлетони лесно може да се забележи тяхната близост.[19] Те се свързват по своята тематика, идейност, композиция, по сатирични средства и похвати. В няколко от тях срещаме едни и същи герои.[20]

Косвено доказателство за авторството са също така връзките, които съществуват между някои фейлетони.[21]

Всеки опит да се групират фейлетоните в зависимост от раз-

[15] Вж. фейлетоните: «И в Париж има гъски», «Нашият обществен живот», «Чорбаджиите са по-лоши от турците», «Бог иска дебели свещи, златни кандила, богати манастири», «Кой ви е дал право да ни наричате схизматици и еретици?», «Долу безцелните риторически фрази!», «Кученцата играят големи роли» и др.

[16] «У нас всичко върви наопаки», «Аз би желал да съм в Цариград», «Против нас са лаяли и по-големи животни», «Четохте ли дописките в «Турция» и «Право»?», «Французките старци. . .» и др.

[17] «Такива са нашите просветители», «Науката, г-не Славейков», «Оджаков не е прости смъртен. . .», «На света няма по-бедна книжевност. . . », «Ние сме си ние», «Прочетете Шишковите теории и ги сравнете с действителността», «Образование, образование, образование!», «Нека патриархът ни проклина», «Съвестта е самурен кожух», «За нашето честито «Читалище» и за присноблаженото «Право», «Суета сует и всяческая суета!», «Сериозно ли говори г. Славейков?», «Отваряйте си очите!», «Пак за честната цариградска помия», «Присноблаженото «Право» изпълнява полицейски обязаности», «Ние говориме много, а работиме малко», «Нашите писатели и журналисти са без глави», «Що е просвещение?», «Г. Шопов за възпитанието на жените», «Ще да стане човек нашето Балабанче», «Достойнството на човека се мери с калпави бешлици» и др.

[18] «Вестникът на българските без стадо пастири», «Нашето честито «Читалище» и в. «Право», «Неутешителен отговор на «Знаеш ли ти кои сме?», «Ние говориме много, а работиме малко», «А знае ли г. Пърличев що е образование?», «Науката не търпи ораторства», «Право» и «Турция» са миша попара», «Каква е българската книжевност и журналистика в Румъния?», «Напредваме ли ние?», «Ние говорим за дълбоки кладенци. . .»

[19] Вж. фейлетоните: «Браилските работи», «Отговор из Браила», «Добродетелната дружина не се плаши от заешка тупурдия», «Ех, Коледа, Коледа!», «И в бозаджийските котли се раждат дълбоки мисли и извънредни съображения», «Парите в банката!», «Достойнството на човека се мери с калпави бешлици», «Сиромах Болград!» и др.

[20] «Ние сме си добри за себе си», «Добродетелната дружина няма намерение да ражда пълномесечни деца», «Букурещката капела не прилича на черкова», «Нашите емигранти, нашите търговци. . .», «Пенчо Мухата не обича да се шегува», «Отиват патета, а се връщат гъски», «Добродетелната дружина и нейните «непорочни» членове» и др.

[21] Свързани помежду си са фейлетоните: «Науката не търпи ораторства» и «И в Париж има гъски»; «Така ли е, отче Балабане?», «Вестниците на г. Андрич приличат на калпави бешлици» и «Ние обичаме да говорим за дълбоки кладенци»; «Химическо съединение между «Хитър Петър» и «Левант таймс» и «Вестниците на г. Андрич приличат на калпави бешлици» и др.

личния доказателствен материал е условен. Биографичните моменти се преплитат с идеологически опорни точки. Във всички Каравелови фейлетони, независимо от идейно-тематичната им насоченост, се срещат характерни за писателя мисли — типични негови изказвания за реализма, публицистиката, детската литература, науката или вестникарската информация и т. н.

*

Любен Каравелов пише фейлетони и извън поредицата «Знаеш ли ти кои сме?». Още Ал. Бурмов публикува някои от тях през 1947 г.[22] По-късно в т. III от Изданието на Каравеловите съчинения от 1956 г. (под ред. на Ал. Бурмов, Цв. Минков и Ст. Божков) е поместен още един литературно-критически фейлетон от рубриката «Книжевност» на сп. «Знание».[23] В «Любен Каравелов. Събрани съчинения» от 1966 г., т. V (под ред. на Цв. Унджиева, Д. Леков, П. Тотев) са включени нови 14 фейлетона.[24]

Някои от фейлетоните извън рубриката «Знаеш ли ти кои сме?», които са обособени със самостоятелни заглавия, заемат определено място в «Свобода» и «Независимост». Вероятно не случайно Каравелов ги е отделил от «Знаеш ли ти кои сме?». Може би е възнамерявал да разгърне други паралелни фейлетонни рубрики и цикли. Това предположение се подкрепя от трите фейлетона с общо заглавие «Действията на букурещките благодетели», от двата фейлетона с едно и също заглавие — «Ние сме си ние» и др.

Не малко фейлетони са замислени и оформени като дописки —

[22] Фейлетоните «Ние сме си ние», «Нашият обществен живот», «Ние сме си ние», озаглавен от нас «Образование, образование, образование!», «Четете и образовайте се!», «Отваряйте си очите!», «Браилските работи», «Неутешителен отговор на «Знаеш ли ти кои сме?», «За пред хората ли сме ние, или не?», «Отговор из Браила», «Напредваме ли ние?», «Ние сме си добри за себе си».

[23] Озаглавен от нас «На тоя свят съществуват два рода «гении».

[24] «Нашият дружествени живот», «До г. Оджаков в Цариград», «От магаре и кобила не се ражда хат», «Митхад паша станал везирин», «Главният фабрикантин на в. «Право», «Синодалните старци мислят само за пресен хайвер и за печени агнета», «Г-ну П. в Браила», «Забележка из Браила», «Нашите екзархиални дела», «Действията на букурещките благодетели», «Българският инат и българската критика се хабят за различни ситници», «Българите дремят от дългия и сънуват екзархиални независимости», «Г. Катков е за турците втори месия», «За г. Найденов, клисурската Минерва — отец Балабанов и различни цариградски новости».

от Цариград, от Русе и др. Авторът изброява последните събития, съобщава новостите от своя град. Написани по схемата на дописките, те са и подписани, като всички материали в този отдел, с различни знаци: ×, ?, -?-, -У- и др. Независимо обаче от това, че Каравелов им е отделил място на дописки във вестника си, повечето от тях се приближават плътно до фейлетонния жанр.

Аналогичен е случаят и с двата фейлетона от сп. «Знание», поместени към рубриката «Книжевност» и замислени като книжовни известия. И тук писателят не е написал литературна критика, рецензия или бележка, а се е приближил до фейлетонния жанр.

Броят на примерите, които свидетелствуват за търсенията на Каравелов в тази насока, може да се увеличи. Фейлетонният жанр «завоюва» нови позиции в революционния вестник и все по-широк «терен». Фейлетонът «До г. Оджаков в Цариград» например първоначално е бил замислен като редакционна бележка; фейлетоните «Отговор из Браила», «Г-ну П. в Браила», «Забележка из Браила» по началния си замисъл са писма-отговори; «Гърците са станали за смях» е включен към раздела «Най-нови известия», а «Да е жива България! Да са живи нейните Касабяни, Калпазани и пр.» — към рубриката «Български известия». При осъществяването на замисъла самият материал е наложил изменения и вместо дописки-писма или редакционни бележки и известия Каравелов е написал фейлетони или се е приближил плътно до фейлетонния жанр.

Постоянната рубрика «Политически преглед» в «Свобода» и «Независимост» е строго обособена публицистична рубрика, но и в нея, макар и съвсем рядко, проникват фейлетонни елементи.[25] Фейлетонният характер на всички тези творби от различни отдели на вестника (Политически преглед, Дописки, Книжевност, Писма, Известия и Бележки) се определя преди всичко от елементите на художествената образна мисъл и стил, съчетани с остър критико-изобличителен патос. Освен това повечето от тези материали имат свой сюжетен център, единни са както в тематично отношение, така и по своя сатиричен замисъл.

*

От всички фейлетони на Каравелов само няколко са подписани с псевдоними или инициали.[26] Повечето от тези подписи не говорят

[25] «Австрийски червени бъклици за петербургските сватове».

[26] «Нашият дружествени живот» — Д., «Нашият обществен живот» — К. К., «Аз би желал да съм в Цариград» — до звездичка-

нищо на читателя и вероятно представляват опит на редактора да създаде впечатление за участие в неговия вестник на различни сътрудници, които изказват различни мнения или дори спорят помежду си. Няколко пъти се среща само подписът инициал «М.» С него са подписани шест фейлетона, оформени като писма-отговори, вести от Браила; два фейлетона са подписани с «Барон Лулчо». Фейлетоните-дописки, както посочихме, имат определени означения.

*

В настоящия том е включено цялото фейлетонно наследство на Л. Каравелов. Поместваме и творби, които само се доближават до жанра, в които са отразени търсенията на сатирика, подстъпите към фейлетона. Първите материали, които публикуваме, са и първи стъпки към жанра; те не надхвърлят много особеностите на сатиричната публицистика, но дори и в заглавията им са отразени насоките на авторовите търсения — «Зайците мислят, че и дядо Паисия Слепият е Кралевити Марко», «И патките са се разшавали». . .

Цялостното издаване на рубриката «Знаеш ли ти кои сме?» ще подпомогне бъдещите проучвания на Каравеловото и Ботевото сатирично наследство. Пълното представяне на тази забележителна фейлетонна поредица е интересно и необходимо за българския читател и за по-нататъшните проучвания, тъй като въпросът за авторството на някои от фейлетоните е все още спорен. Творбите, за които има различни становища, са включени на хронологическото им място, като в бележките са отбелязани точно различните мнения за авторството. Отделени от последователно представената фейлетонна рубрика са само петте фейлетона, приети за творби на Хр. Ботев, но и те са поместени в Приложението към тома.

Към публикуваните досега фейлетони извън поредицата «Знаеш ли ти кои сме?» са добавени нови материали, които тук за пръв път се издават в Съчинения на Каравелов.[27] Добавени са и други творби,

та — О., «Браилските работи» — М., «Главният фабрикантин на в. «Право»—Д.П., «Неутешителен отговор на «Знаеш ли ти кои сме?»— Гарван, «Г-ну П. в Браила» — М., «Нямала си баба работа и купила си прасенце» — М., «Забележка из Браила» — М., «За пред хората ли сме ние, или не?» — М., «Отговор из Браила» — М., «Свищовлиите са задминали и габровците» — Михо, «Добродетелната дружина не се плаши от заешка тупурдия» — Карачун, «Нашите емигранти, нашите търговци. . . » — Янко, «Ние обичаме да говорим за дълбоки кладенци» и «Така ли е, отче Балабане?» — Барон Лулчо.

[27] «Зайците мислят, че и дядо Паисия Слепият е Кралевити

досега издавани към публицистиката на писателя — към статиите или дописките му; близки до особеностите на Каравеловия фейлетон, те също обогатяват фейлетонното наследство на големия сатирик.[28]

*

В изданието «Знаеш ли ти кои сме?», подготвено в 1947 г. от Ал. Бурмов, фейлетоните са поместени в хронологически ред с пореден номер — фейлетон № 1, 2, 3 и т. н. до 104. Това номериране на фейлетоните е крайно неудобно. Не говори на читателя и общото наименование на рубриката «Знаеш ли ти кои сме?», което обединява толкова много и толкова различни фейлетони. Тук следваме установената практика в «Любен Каравелов. Събрани съчинения» в девет тома (1965—1968) — поставяме отделни заглавия на всеки фейлетон, извлечени в повечето случаи от самия текст на Каравелов. По същия начин са озаглавени фейлетоните извън рубриката «Знаеш ли ти кои сме?». Всички поставени от нас заглавия заграждаме с правоъгълни скоби.

Каравеловите бележки под линия са означени със звездички (*). Трудноразбираемите изрази или словосъчетания на чужди езици даваме в превод под линия с номерация 1, 2, 3 и т. н. Поправяме само очевидните печатни грешки. Всичко допълнено от нас, разгърнати съкращения и други добавки заграждаме в правоъгълни скоби.

В Бележките се пояснява поводът за написване на фейлетона (ако е известен), разкриват се обстоятелства, факти, събития, които помагат да се разбере съдържанието му.

Азбучният показалец за лица, периодични издания, дружества, комитети обхваща и по-важни събития, заглавия на произведения (включително заглавията на всички фейлетони, поместени в тома) и други, с кратки пояснителни бележки, където е необходимо.

Марко», «И патките са се разшавали», «В Цариград и самите дяволи не би могли да въведат ред», «Избави ни, Господи, от подобно гюбре», «Нямала си баба работа и купила си прасенце», «Гърците са станали за смях», «Да е жива България! Да са живи нейните Касабяни, Калпазани и пр. . . . », «За Михайловски няма вече нищо свято», «Дьонметата са длъжни да служат и на бога, и на Мамона», «Това лале Хрисанд», «Даже и на мъртвите става тежко, като гледат живи мъртъвци».

[28] «Севастаки чорбаджи», «Гърците лъжат», «Турски работи!», «Австрийски червени бъклици за Петербургските сватове», «Мемиш паша с пруска каска», «Глава ме боли».

Стр. 7. ЗАЙЦИТЕ МИСЛЯТ, ЧЕ И ДЯДО ПАИСИЯ СЛЕПИЯТ Е КРАЛЕВИТИ МАРКО — «Свобода», г. I, бр. 15, 12 февруари 1870.

Бележките на редакцията в «Свобода» са дадени в текста в скоби. Тук ги поставяме под линия за прегледност.

Стр. 8. И ПАТКИТЕ СА СЕ РАЗШАВАЛИ — «Свобода», г. I, бр. 16, 19 февруари 1870.

Бележките, които даваме тук под линия, в «Свобода» са заградени в скоби вътре в текста.

Бележката от в. «Дунав» е цитирана точно. Поместена е към раздела «Общи работи», с означение в края «Б. Р.» — бележка на редакцията («Дунав», бр. 449, 8. II. 1870).

Стр. 9. НАШИЯТ ДРУЖЕСТВЕНИ ЖИВОТ — «Свобода», г. II, бр. 1, 2 януари 1871. Подпис: Д.

Стр. 13. ДО Г. ОДЖАКОВА В ЦАРИГРАД — «Свобода», г. II, бр. 3, 17 януари 1871 . Към рубрика: «От редакцията»,

. . . Такива открития, каквито вие днес откривате във в. «Право». . . — става дума за статията на П. В. Оджаков «За избирането на българския екзарх» («Право», г. V, бр. 45 и 46, 4 и 11. I. 1871). Приведеният цитат е от края на статията.

Стр. 15. [КАКТО И ДА СЕ СВЪРШИ КОНФЕРЕНЦИЯТА. . .] — «Свобода», г. II, бр. 5, 30 януари 1871. Поместен като дописка «Цариград, 19 януария». Подпис: X.

Конференцията за преразглеждане на трактата от 1856 г. е свикана в Лондон в 1871 г., под председателството на английския министър на външните работи Дж. Гранвил.

Стр 18. [ОТ МАГАРЕ И КОБИЛА НЕ СЕ РАЖДА ХАТ] — «Свобода», г. II, бр. 9, 27 февруари 1871. Поместен като дописка «Русчук, 24 февруария».

Стр. 20. ЗНАЕШ ЛИ ТИ КОИ СМЕ? — «Свобода», г. II, бр. 22, 13 ноември 1871. В края е поставена бележка «Продължава се», която се отнася вероятно до поредицата фейлетони «Знаеш ли ти кои сме?». Следващият фейлетон е посветен на друга тема и не е пряко свързан с този.

Стр. 24. [ТАКИВА СА НАШИТЕ ПРОСВЕТИТЕЛИ] — «Свобода», г. II, бр. 23, 20 ноември 1871.

Сказката на Оджаков — «Сказка върху славяните въобще и върху българите в особеност. Държана от г-на П. В. Оджакова в Цариградското бъл. читалище на 12 септемврия», поместена на уводно място в сп. «Читалище», г. II, кн. 1 и 2 от 1 и 15. X. 1871.

Песнопойството на Жинзифов — преводът на «Ратайкиня» от Т. Шевченко, поместен в «Читалище», г. I, кн. 23 и г. II, кн. 1, 2 от 1. IX. — 15. X. 1871 г.

Ив. Найденов е бил редактор на «Читалище» по това време.

Стр. 27. [ДА Е ЖИВО «ЧИТАЛИЩЕ»!] — «Свобода, г. II, бр. 24, 27 ноември 1871.

Покойни В. Белински съветоваше българите. . . — става дума за рецензията на Белински за книгата на Априлов «Денница Ново-Болгарскаго Образования». («Отечественные записки», № 9, 1842.). Думите, които авторът на фейлетона цитира, Белински казва по повод стихотворението на Г. Пешаков «Ридание на смертта Ю. И. Венелина».

Цитираното стихотворение «Правдо, сладка правдо. . .», озаглавено «Къде се намира правдата?», е акростих — първите букви на всеки ред образуват израза «Правдата се намира у рай» («Читалище», г. II, кн. 3, 1. XI. 1871).

Стиховете «Защо они ме любят?. . .» са из поемата «Ратайкиня» от Т. Шевченко, преведена от Р. Жинзифов.

Стр. 32. [И В ПАРИЖ ИМА ГЪСКИ] — «Свобода», г. II, бр. 25, 4 декември 1871.

Найден Геров се завръща в България през 1846 г., след като завършва учението си в Русия.

«Киеци» и «капъни» — везни. Термини, употребени от Геров във физиката му.

Стр. 35. [НАУКАТА, Г-НЕ СЛАВЕЙКОВ. . .] — «Свобода», г. II, бр. 26, 10 декември 1871.

Бележката на «Македония», за която става дума, е обнародвана в бр. 48, 30. XI. 1871 г., в прегледа — «Свобода», брой 25.

Речта на г. Шишков — «Реч... при тържественото отваряние на българското народно училище в Цариград, 3 октомврия 1871» («Читалище», г. II, бр. 3, 1. XI. 1871).

В статията си «Съединението на източните народи» («Македония», г. V, бр. 48, 30. XI. 1871) Славейков застъпва примиренчески позиции.

В. Хр. Р-вов е Васил Хр. Радославов. Става дума за неговото стихотворение «Плач за славний някога град Преслав и за Райна църкиня българска, що е живяла в него» («Читалище», г. II, бр. 4, 15. XI. 1871).

«Един ден и ный здобити...» — откъс от стихотворението «Българщината в Македония» от Христо П. Филипов («Читалище», г. II, кн. 4, 15. XI. 1871).

Стр. 40. [В ЦАРИГРАД И САМИТЕ ДЯВОЛИ НЕ БИ МОГЛИ ДА ВЪВЕДАТ РЕД] — «Свобода», г. II, бр. 27, 17 декември 1871. Поместено като дописка «Цариград, 9 декемврия». Подпис: †

Стр. 42. [ВЕСТНИКЪТ НА БЪЛГАРСКИТЕ БЕЗ СТАДО ПАСТИРИ...] — «Свобода», г. II, бр. 27, 17 декември 1871.

Н. Г. Капанов е автор на статията «Безсилието на протестантите против православието. Критически разсъждения» («Право», г. VI, бр. 34, 35, 37, 38 от 18 и 25. X., 22 и 30. XI. 1871) и на «Българска песня» — стихотворение, поместено в края на статията в бр. 38. Статията разглежда книгата «Протестантити са стари православни или кои са протестантити? Разговори». Цариград, 1868 г. Авторът не е означен. Николае един от «героите» на книгата, т. е. един от «разговарящите». Той изразява протестантските възгледи на автора.

Статията «Участието на миряните в църковните дела...» от О[джаков] е публикувана в «Право», г. VI, бр. 33, 34 и 39 от 12, 18. X. и 7. XII. 1871.

Стр. 46. [У НАС ВСИЧКО ВЪРВИ НАОПАКИ] — «Свобода», г. II, бр. 28, 25 декември 1871.

Мотото на фейлетона е строфа от стихотворение на Д. Минаев. Вж. и Каравеловото стихотворение «Не осуждай я за това, че така е тя паднала», т. IV, с. 18 и бел. към него, с. 592.

Стр. 51. [ИЗБАВИ НИ, ГОСПОДИ, ОТ ПОДОБНО ГЮБРЕ] — «Свобода», г. II, бр. 29, 1 януари 1872. Поместена като дописка «Русчук, 27 декемврия». Подпис: ?

Сапуновото освобождение — освобождение на Иван Сапунов от затвора при съдействието на Петраки Златев и други «турски мекерета», по определението на автора.

...Камбаното си пак звънка... — турските управници в Русе правели опити да забранят на българите да бият черковната камбана в празнични дни. По този въпрос Каравелов пише и в две уводни статии на «Свобода»: в бр. 28 — «Букурещ, 24 декемврия» и в бр. 29 — «Букурещ, 1 януария», както и в дописката «Русчук, 18 декемврия», поместена в бр. 28 на вестника.

Стр. 53. [ОДЖАКОВ НЕ Е ПРОСТИ СМЪРТЕН] — «Свобода» г. II, бр. 29, 1 януари 1872.

Авторът взима биографичните бележки за Оджаков от предговора на книгата му «Наука за песнотворство и стихотворство», Одеса, 1871 г., с. III, IV, който съдържа и препоръка от В. И. Григорович. Книгата е издадена от Славянското благотворително общество «Св. Кирил и Методий» в Одеса, като одобрението за издаването е подписано пак от Григорович.

Мнението си за реалните и класическите гимназии Бончев изказва в статията си «За училищата. На българите трябват средни училища: гимназия, реално училище и духовна семинария» («Периодическо списание», г. I, кн. 3 и кн. 4, 1871).

«Гърлицата» — вероятно книгата на Й. Груев — «Гуслица или нови песни», Белград, 1858 г.

Собствените песнотворства на Оджаков са взети от книгата му «Наука за песнотворство и стихотворство», стр. 66 и 89.

Стр. 58. [СЕВАСТАКИ ЧОРБАДЖИ] — «Свобода», г. II, бр. 30, 8 януари 1872. Поместено като дописка «Видин, 30 декемврия». Подпис: Н.

Стр. 60. [НА СВЕТА НЯМА ПО-БЕДНА КНИЖЕВНОСТ...] — «Свобода», г. II, бр. 30, 8 януари 1872.

...Книга, побългарена от Груева — отнася се за «Сирота Цветана», Цариград, 1858 г. — преработка — побългаряване на повестта на Карамзин «Бедная Лиза».

Цариградското читалище — дружество «Читалище», издавало сп. «Читалище»; основано през 1866 г. В него участвували почти всички цариградски дейци.

Двоицата редактори на Българското книжовно дружество са В. Друмев и В. Д. Стоянов.

«Отечество» ще да се зарадва... — Добродетелната дружина, чийто орган ѐ в. «Отечество», дълго не могла да му осигури редактор. Бил поканен и Каравелов, но той отказал поради несъгласие с политическата линия на Дружината.

Двамата редактори на в. «Турция» са Н. Генович и Т. Икономов. Икономов участвувал в редактирането от бр. 40 до бр. 47, г. VII, 1871 г.

«Омръзна ми вече...» — песен, публикувана в редовната притурка на «Македония», г. VI, бр. 1, 17. XI. 1871 г.

Стр. 64. [ВСИЧКОТО ТОВА БИЛО САМО ЕДИН СЪН] — «Свобода», г. II, бр. 31 и 32, 15 и 22 януари 1872.

Според Ив. Г. Клинчаров («Мистификация с произведенията на Хр. Ботев». С., 1925 г., с. 35—38) автор на фейлетона е Хр. Ботев. М. Димитров («За литературното наследство на Хр. Ботев», 1941, с. 46), Г. Бакалов («Христо Ботев», 1934, с. 132—133) и М. Арнаудов (Известия на Института за българска литература, кн. VII, 1958, с. 242—243 — «Към въпроса за неустановеното литературно наследство на Хр. Ботев») отхвърлят необоснованото твърдение на Клинчаров.

Ние се не возиме вече с крадени коне... — става дума за организираната през 1871 г. в Болград кражба на коне и друг добитък. Властта, в лицето на А. Парушов, не попречила на крадците, дори ги покровителствувала. Според дописка от 6 януари от Болград (вж. «Свобода», г. II, бр. 31, 15. I. 1872) в дома на А. Парушов (Болградски примар) също били намерени крадени коне.

Г. примарът е А. Парушов.

Авторът иронизира дружество «Напредък» за «големите» суми, събрани от неговите членове. Съобщенията на Дружеството показват, че събирането на средства вървяло много трудно и бавно (вж. «Право», г. VI, бр. 45; също «Македония», г. V, бр. 28).

«...Ако... се не появи някоя ламя и ако да не погълне вапорът заедно с г. Арнаудова — алюзия за съдбата на цариградското «Българско мореплавателно търговско дружество «Провидение», което през 1863 г. дало под лихва на Хр. Ст. Арнаудов — цариградски търговец — 1000 лири. Арнаудов фалирал и дружеството престанало да съществува, като било принудено да продаде и парахода си, купен в Англия.

Младите — революционно настроените български емигранти в Румъния. Някои от тях изменили на революционните си идеи.

Тъпанарите — групата около революционния сатиричен вестник «Тъпан» начело с Ив. Мънзов.

«Отечество» спира излизането си на 17 юли 1871 г.

Друзья Бидискиниевы, Ароновы... — Бидискини и Арон били турски шпиони на служба в турското вътрешно министерство. Авторът на фейлетона изтъква, че няма нищо общо с част от «младите» и с турските шпиони.

Хайневски Брутове — по стихотворението на Хайне «Der tugenhafte Hund» — възпитаното куче Брут отнасяло месото, купено от господаря му, без да го докосне. Веднъж обаче го нападнали други кучета и се нахвърлили върху месото. Брут гледал, гледал и започнал също да лапа. Каравелов е превел това стихотворение на Хайне и го е публикувал в «Свобода», г. I, бр. 20, 22. III. 1870 г. (вж. т. IV, стр. 13).

Новата българска йерархическа патерица — българската екзархия.

Историята с руските копейки — българският търговец от Габрово Цанко Добрев внесъл в България голяма сума руски пари (от по 20 копейки). След като минал румъно-българската граница, в Русе турските власти го предупредили, че трябва незабавно да се върне в Румъния и да смени парите си в друга валута. Добрев отишъл отново в Гюргево. Тук го настигнал съгражданинът му Иван Сапунов, който живеел в Русе, и му казал, че турската полиция му готви голямо наказание, че стаята му в хана, в който бил отседнал в Русе, е вече запечатана. Сапунов му дал писмо от Петраки Златев, който обещавал да го спаси от полицията срещу 200 лири подкуп. Добрев дал парите, но после разбрал, че е излъган и обран. В тази афера участвувал и Иван Чорапчиев (Иванчо ефенди) (вж. в. «Турция», г. VII, бр. 26, «Русе, 8 август 1871»; бр. 29 — «Русе, 22 август»; бр. 38 — «Русе»; бр. 41 — «Русе, 16 ноември»).

Оджаков ни казва... — вероятно става дума за статията на Оджаков «Участието на миряните в църковните дела...» (в. «Право», г. VI, бр. 33, 34 и 39 от 12 и 18. X. и 7. XII. 1871).

Найденов афореса преди малко време г. Петка Славейкова... — във в. «Право», г. VI, бр. 43. 3. I. 1872 г., в бележката «Новоизвикани забележки» Найденов невъздържано се нахвърля върху Славейков. Цитатът «Но ако «Право» ти кажеше, Г-не...» е от тази именно статия на Найденов.

Икономов попаднал в капана — станал редактор на в. «Турция».

Г. Йовчов ни разказваше... — става дума за статията на Йовчев «Бележки от един знаменит англичанин върху учението и възпитанието» — сп. «Читалище», г. II, бр. 7, 30. XII. 1871.

Стр. 71. НИЕ СМЕ СИ НИЕ — «Свобода», г. II, бр. 33, 29 януари 1872.

«Сичкото това е право...», казва «Македония...» — с такава кратка бележка на редакцията П. Р. Славейков придружава препечатания във в. «Македония» фейлетон «Оджаков не е прости смъртен...» «Книжевни присъди» — «Македония», г. VI, бр. 3, 18. I. 1872 г.

Руските благородни дами... — от Гоголевата повест «Мъртви души».

...В Орта-кьою на събранието... — онова събрание, на което смесеният съвет на екзархията обсъдил създаденото положение, след като българските владици на Богоявление, 6 януари 1872 г., служили без разрешение от патриаршията. Владиците били подтикнати към този акт от над двеста души българи — привърженици на идеята за пълно скъсване с патриаршията. Събранието се състояло на 18. I. 1872 г. Членовете на смесения съвет докладвали за разговорите си с патриарха (вж. в. «Македония», г. VI, бр. 2, 10. I. 1872, стат. «Цариград, 10 ян. 1872»; също «Македония» бр. 3, 18. I. 1872 — ст. «Цариград, 18 ян. 1872»).

Хаджи Иванчо Пенчович бил член на смесения съвет. Съветът бил за споразумение с гръцката патриаршия. Въпреки това хаджи Иванчо не отишъл на събранието (вж. цит. по-горе статия от в. «Македония»).

Владиците и някои членове на съвета се явили пред великия везир да го осведомят за станалото. Той ги посрещнал добре (вж. същата статия в «Македония»).

...Адресът, под който се бяха подписали толкова стотини българи... — изразявал волята на народа за пълно отделяне на българската църква, срещу всякакви отстъпки на гръцката патриаршия. Адресът бил поднесен на великия везир на Нова година, 1872 (вж. в. «Турция», редовна притурка към бр. 45, г. VII, 28. XII. 1871; също и «Всякакви неща и новини» — г. VII, бр. 47, 8. I. 1872).

Комисията — членовете на смесения съвет на екзархията, който се състоял от духовни и светски лица и бил за спора-

зумение с патриаршията, без да се съобразява с интересите и исканията на българския народ (вж. «Цариград», 18 ян. 1872» — в. «Македония», бр. 3, 18. I. 1872).

Граф Игнатиев, целейки да постигне някакво споразумение между българи и гърци, без да засегне православната гръцка патриаршия, осъдил постъпката на българските владици на Богоявление 1872. Политическата линия на царското руско правителство по този въпрос противоречала на исканията на демократичното течение в църковната борба.

Б. — Балабанов.

Във в. «Македония» в статията «Цариград, 24 ян. 1872» М. Балабанов е наречен «зловеща врана», защото пръв съобщил за наказанието, което очаквало владиците (г. VI, бр. 4, 24. I. 1872). Балабанов бил привърженик на консервативното течение в църковната борба.

Славейков... написал във вестникът си... че хаджи Иванчо и въобще всички привърженици на споразумението с патриаршията са предатели на интересите на българския народ (вж. цит. ст. от «Македония»).

«Турция» също посреща с одобрение службата на владиците. (Това е отразено в редакционния отдел «Всякакви неща и новини» — г. VII, бр. 47, 8. I. 1872.) В следващия брой (48 от 15. I. 1872) обаче, в уводна статия, озаглавена «Положението на черковните наши работи», богоявленската служба била порицана и Т. Икономов—авторът на първата бележка—трябвало да напусне редакцията на вестника. В тези маневри на официалния туркофилски вестник се отразява двуличната позиция на турското правителство по българския църковен въпрос.

Стр. 76. НАШИЯТ ОБЩЕСТВЕН ЖИВОТ — «Свобода», г. II, бр. 34, 5 февруари 1872. Подпис: К. К.

Срещата на Каравелов с М. Балабанов, за която се разказва във фейлетона, е станала вероятно през март 1867 г., когато васална Сърбия успяла да издейства да бъдат изтеглени турските войски от по-големите сръбски градове. Белградската крепост до това време също била под надзора на турски гарнизон.

Разстригването на Балабанов — вероятно уволнението му в началото на 1872 г. от поста главен секретар (писарин) на българската екзархия.

...Не срамува се да лиже хаджи Иванчовите сахани... — за позициите на хаджи Иванчо и за връзките между него и М. Балабанов пише и П. Славейков в ста-

тията «Цариград, 24 ян. 1872» — «Македония», г. VI, бр. 4, 24. I. 1872.

Стр. 80. [ВЪОБРАЗЕТЕ СИ, ЧЕ ЖИВЕЕТЕ В БРАИЛА]— «Свобода», г. II, бр. 35, 12 февруари 1872.

П. Динеков изказва предположението, че автор на този фейлетон е Хр. Ботев, което не се потвърждава в по-късните изследвания (вж. П. Динеков, «Литературни образи», 1956 г., «Фейлетоните на Каравелов и Ботев «Знаеш ли ти кои сме?», с. 105—106; също Цв. Унджиева, «Към въпроса за авторството на фейлетоните «Знаеш ли ти кои сме?», — Известия на Института за българска литература, кн. VIII, 1959, с. 152—153).

Министерският син — Иречек, Константин Йосиф (1854—1918)—чешки историк, професор в Пражкия и Виенския университет. Неговият баща — Йосиф Иречек — бил известно време министър на просветата в Австро-Унгария.

В. Д. Стоянов действително е кореспондирал с К. Иречек. Иречек сътрудничил в «Периодическо списание». В кн. III на списанието (г. I, 1871), в бележката «Към почитаемите читатели», В. Д. Стоянов отбелязва като новопостъпил материал за списанието — «Библиография за цялата новобългарска книжнина, съставена от г. Иречка-синът на сегашния министър на просвещението в Австрия». Това е един от първите трудове на Иречек — «Книгопис на новобългарската книжнина 1806—1870».

Братия Поповичи — К. Попович и В. Попович от Браила били настроени критично към дейността на Книжовното дружество. К. Попович влизал в управата на дружеството.

Лука Радулов — вероятно търговец в Браила и спомагателен член на Книжовното дружество. Д. Войников също бил спомагателен член на Дружеството и изразявал недоволството си от неговата дейност.

. . . Дружеството, т. е. Стоянов. . . се преправя на циганин — намек, че Стоянов имал цигански произход.

Статистиката на Стоянов — неизлязлата книга «Българско и българите», замислена от В. Д. Стоянов като книга с географски, исторически и стопански статистически сведения за България. Стоянов записвал абонати, събирал пари и дори съобщил в «Дунавска зора» (г. I, бр. 31, 24. VI. 1868) за предстоящото ѝ излизане.

Няма вече на светът «Македония» — в. «Македония» бил спрян за три месеца (от 24. I. до 25. IV. 1872) поради нападките срещу хаджи Иванчо Пенчович и други реакционно настроени членове на смесения съвет на екзархията.

Стр. 85. [НАШЕТО ЧЕСТИТО «ЧИТАЛИЩЕ» И В. «ПРАВО»] — «Свобода», г. II, бр. 36, 19 февруари 1872.

Фанариотският Мидас е цариградският патриарх. Мидас — митически фригийски цар, получил от бог Дионисий способността да превръща в злато всичко, до което се докосне.

Груевската логика — «Кратка логика. Съчинение на И. Михневича, преведено от Й. Груева». Виена, 1861.

. . . Статия под заглавие «Учител» от Константин Калчев («Читалище», г. II, кн. 7 и 8, 30. XII. 1870 и 15. I. 1871).

Но да оставиме г. Йовчова. . . — т. е. да оставим сп. «Читалище», Лазар Йовчев (екзарх Йосиф), след 1870 г. редактирал «Читалище».

Статийка. . . «Избягвай злото с време» е поместена в «Право», г. VI, бр. 48, 7. II. 1872. Редактор на «Право» е Найденов.

Статия «За разкошеството и разточителността» е поместена в «Право», г. VI, бр. 48 и 49 от 7 и 14. II. 1872 г. Под нея е отбелязано: «Плоещ, 24-и декември 1871. Ив. П. Хр. Кършовски».

Цитираното стихотворение от Пискюлиев е поместено в «Читалище», г. II, кн. 8, 15. I. 1872 г., и е озаглавено «По спокойний живот».

Одата на Станчев е озаглавена «Търново» и е поместена в «Читалище», г. II, бр. 8, 15. I. 1872 г.

Стр. 89. [АЗ БИ ЖЕЛАЛ ДА СЪМ В ЦАРИГРАД] — «Свобода», г. II, бр. 37 и 38, 26 февруари и 4 март 1872. Първата част на фейлетона (от бр. 37 на «Свобода») е подписана с инициала О. Тук отделяме двете части със звездичка.

Това е първият фейлетон от поредицата «Знаеш ли ти кои сме?» (става дума за неговата първа част, от бр. 37 на «Свобода», до звездичката), който според М. Димитров е написан от Хр. Ботев (вж. Христо Ботев. Събрани съчинения. Т. I, С., 1971, с. 616—617). М. Димитров включва четиринадесет фейлетона «Знаеш ли ти кои сме?» още през 1940 г. в редактирания от него тритомник «Хр. Ботев. Съчинения» (с. 111—178). В изданието от 1971 г. в началото на бележката към тези четиринадесет фейлетона той пише: «Под заглавието «Знаеш ли ти кой сме?» в редактираните от Л. Кара-

велов вестници «Свобода» (1869—1872) и «Независимост» (1872—1874) са напечатани 104 фейлетона. От тях отделяме 14, едни написани изцяло от Ботев, в други повече или по-малко се е намесил и Каравелов. За това е благоприятствувала и обстановката, при която са работили двамата деятели. Не бива да се забравя, че те не са били писатели, всеки от които работи отделно и независимо от другия, а са стояли на общ националнореволюционен фронт, при обща задача да наложат своите разбирания на емиграцията, като разобличават и морално своите идейни и политически противници. Тематиката, както виждаме, е била обща за двамата. Към това трябва да добавим, че те са работили в обща стая, и никак не е чудно, че ако единият е пишел — думата е за фейлетоните, — другият е давал материала. По този начин в много от фейлетоните се е добила известна пъстрота откъм стила и идеологията. До последния брой на в. «Независимост» Каравелов не е отказал да упражнява своето право на отговорен редактор и той е именно, който в края на краищата чрез свои поправки към написаните от неговия голям помощник фейлетони е определял идеологическата физиономия на последните» (т. I, стр. 616—617).

Нашето становище по повдигнатите в тази бележка въпроси е изразено в уводните думи към бележките.

М. Арнаудов, за разлика от М. Димитров, категорично смята, че автор на целия фейлетон е Л. Каравелов (Известия на Института за българска литература, кн. VII, 1958, с. 243—245). Цв. Унджиева допуска някаква форма на съавторство между Каравелов и Ботев (Известия на Института за българска литература, кн. VIII, 1959, с. 150—154).

Унищожението на тайната полиция... — «тогавашният велик везир — пише М. Димитров, — разбира се, на думи, обявил, че ще унищожи тайната полиция и следователно Христо Арнаудов щял да си изгуби хляба» (Христо Ботев. Пълно събрание на съчиненията. Т. II. С., 1940, с. 328).

...«На Фенер в патриарханата» на 16 февруари 1872 г. се е състоял гръцкият събор (вж. за него в «Турция», г. VIII, бр. 1, 19. II. 1872).

Северният варварин — става дума за царска Русия, царската политика и дипломация.

Българските комисари — светските членове на смесения съвет на екзархията, които били за споразумение с патриаршията.

Козма Тричков, Силвестър Пенов и д-р Селимински оставят за изпълнител на завещанията си Добродетелната дружина.

Стр. 97. [ПРОЧЕТЕТЕ ШИШКОВИТЕ ТЕОРИИ И ГИ СРАВНЕТЕ С ДЕЙСТВИТЕЛНОСТТА] — «Свобода», г. II, бр. 39 и 40, 11 и 18 март 1872.

Статиите «Как да си минуваме животът», «Сомнамбулизъм», «Съгласование на възпитанието с развитието на душевните способности», както и стихотворението на Т. Шишков «Към жената» са поместени в «Читалище», г. II, кн. 9, 1. II. 1872 г.

Стихотворението «Наводнението на Марица» от Разбойников е поместено в кн. 9 на «Читалище», г. II, 1. II. 1872 г.

Стр. 103. [«ОБРАЗОВАНИЕ, ОБРАЗОВАНИЕ, ОБРАЗОВАНИЕ!»] — «Свобода», г. II, бр. 41, 25 март 1872. Подпис; П. Озаглавен от Каравелов «Ние сме си ние». Изменяме това заглавие, тъй като същия наслов има още един фейлетон, публикуван тук на с. 71.

Стр. 107. ЧЕТЕТЕ И ОБРАЗОВАЙТЕ СЕ! — «Свобода», г. II, бр. 42, 1 април 1872.

Смарагдовата каша — книгата «Кратка всеобща история от Смарагдова», преведена от Й. Груев. Излязла през 1858 г.

Груевият ошав — книгата «Основа на българската граматика от Й. Груева», 1858 г. Претърпяла четири издания.

Бероновият боклук — книгата «Логика, първи път на български изложена от Василя х. Стоянова-Берон, доктора медицини и хирургии», Виена, 1861 г.

Стр. 110. [БОЛГРАД, БОЛГРАД!] — «Свобода», г. II, бр. 43, 8 април 1872.

...Крадени коне, крадени крави... — вж. бел. «Ние се не возиме вече с крадени коне» към фейлетона «Всичкото това било само един сън» (с. 610).

Комитет перманент — градски съвет в Болград.
Колониален банк — кредитно учреждение, създадено за българските колонисти в Болград.

Руски цванчета — вероятно става дума за «Историята с руските копейки...» — вж. бел. към фейл. «Всичкото това било само един сън» (с. 611).

Стр. 114. [ЧОРБАДЖИИТЕ СА ПО-ЛОШИ И ОТ ТУРЦИТЕ] — «Свобода», г. II, бр. 44, 15 април 1872.

Нашият прокопсани владика е Панарет Рашев.

Стр. 118. ГЪРЦИТЕ ЛЪЖАТ — «Свобода», г. II, бр. 44, 15 април 1872. Подпис: И.

Стр. 120. [НЕКА ПАТРИАРХЪТ НИ ПРОКЛИНА] — «Свобода», г. II, бр. 45, 22 април 1872.

Стр. 123. [СЪВЕСТТА Е САМУРЕН КОЖУХ] — «Свобода», г. II, бр. 46, 29 април 1872.

Стр. 128. [НАШАТА ПОЧТЕНА ЕФОРИЯ. . .] — «Свобода», г. II, бр. 47, 6 май 1872.

«Работи и се надеяй» — мото на в. «Отечество».

«Частно мнение» — статия, обнародвана в притурката към бр. 41 на в. «Свобода», г. II, 1872 г. В нея се говори за завещаните от М. Кифалов и Силв. Панов суми за построяване на болница в Търново, предадени на Добродетелната дружина.

Един търновченин отпечатва нова статия по същите въпроси в «Свобода», г. II, бр. 44. В нея е обвинен д-р Протич, че като член на настоятелството на Добродетелната дружина отказал да предаде парите, предназначени за издръжка на училището и за построяването на болница в Търново.

Стр. 131. [ЗА НАШЕТО ЧЕСТИТО «ЧИТАЛИЩЕ» И ЗА ПРИСНОБЛАЖЕНОТО «ПРАВО»] — «Свобода», г. II, бр. 48, 13 май 1872.

Статията на С. Геренов «За естествените причини, които са имали влияние на вървежа на цивилизацията в разни страни», поместена в «Читалище», г. II, кн. 14, 15. IV. 1872 г. е превод с допълнения от автора. С означение: «Посвещава се на благодетеля ми господина Теодора Николаевича Минкова, Директорът на Южнославянския пансион в г. Николаев.»

Статията «Папуанците в Австралия» от Моско П. Добринов е поместена в «Читалище», г. II, кн. 13, 14 и 15 от 1 и 15. IV и 1. V. 1872 г.

Статията «Развитъкът на българската философия» от Недьо Жеков е поместена в «Читалище», г. II, кн. 14, 15. IV. 1872 г. Останала е недовършена.

Стихотворението, цитирано във фейлетона, е озаглавено «Поетическо изкуство». Автор Ангел Д. Пискюлиев («Читалище», г. II, кн. 14 и кн. 15 от 15. IV и 1. V. 1872).

В спора между Найденов и Славейков са отразени противоположните позиции на двамата редактори по църковния въпрос. Найденов нарича Славейков «шантава глава» («Право» г. VII, бр. 8, 1. V. 1872). Славейков развива възгледите си в «Редовна притурка на «Македония», г. VI, бр. 4, 25. IV. 1872.

Стр. 135. [ПИЯВИЦАТА ИМА КАЛУГЕРСКИ СПОСОБНОСТИ] — «Свобода», г. II, бр. 49, 20 май 1872.

Стр. 137. [СУЕТА СУЕТ И ВСЯЧЕСКАЯ СУЕТА!] — «Свобода», г. II, бр. 50, 27 май 1872.

Народните имоти — завещаните от богати българи суми за просветни и други цели, с които се разпореждала Добродетелната дружина. Често нейните членове ги използували като капитал в търговските си операции. Революционната партия последователно и енергично настоявала парите да бъдат внесени в банката и Дружината да даде сметка за предадените ѝ суми.

Приказниците на Халима е книгата «Халима» или баснословни арабски повестности. Вредни за внимание, пълни с твърде хубави и чудесни случки. Съставени на арабски от премъдрия дервищ Абубикира, а преведени от И. И. Мънзов», Браила, 1864 г., и Русчук, 1867 г. (втора част).

Стр. 141. [В СЛЕПИТЕ ЦАРСТВА ЦАРУВА ОНЗИ, КОЙТО ИМА ЕДНО ОКО] — «Свобода», г. III, бр. 1, 2 юли 1872.

Статията «За отхраната» е поместена в «Период. списание», г. I, кн. 1, 1870 г.

В. Друмев е бил избран за действителен член на Българското книжовно дружество.

Първият член на Дружеството е вероятно В. Д. Стоянов.

Стр. 142. [СЕРИОЗНО ЛИ ГОВОРИ Г. СЛАВЕЙКОВ?] — «Свобода», г. III, бр. 2, 8 юли 1872.

Цитираното съобщение от в.«Македония» е поместено в бр. 12, г. VI, 13. VI. 1872 г.

«Целомъдрието, с което. . .» — цитат от статията «Честитий человек» от Н. Г., поместена в «Право», г. VII, бр. 15, 19. VI. 1872.

Хайне в своята «Германия. Зимна приказка» — става дума за глава 14, 15 и 17 от поемата на великия немски поет.

Паметник на Раковски изобщо не е бил издигнат. В началото на март 1872 г. бил съставен комитет за събиране средства за построяване на паметник. За три месеца, до юни 1872 г., били подарени само една турска лира и един австрийски минц (вж.

«Георги Раковски», «Свобода», г. II, бр. 38; «Гърците лъжат», «Свобода», г. II, бр. 44, 15. IV. 1872 и «Обявление», бр. 51, 3. VI. 1872).

Стр. 145. ОТВАРЯЙТЕ СИ ОЧИТЕ! — «Свобода», г. III бр. 3, 15 юли 1872.

«Една стъпка напред» — статия от Тодор Икономов, поместена в «Читалище» (г. II, кн. 17 и 18, 1 и 15. VI. 1872) — за развитието на религията и църковното устройство, за преобразования в новоустроената българска църква. Предизвиква остра полемика.

Протестът на Синода срещу статията на Икономов е поместен в «Турция» (г. VIII, бр. 21, 8. VII. 1872) и в «Право» (г. VII, бр. 18, 10. VII. 1872). В същия брой на «Право» е публикувано и цитираното «Обяснение» от Найденов.

Стр. 150. БРАИЛСКИТЕ РАБОТИ — «Свобода», г. III, бр. 4, 22 юли 1872. Подпис: М.

Николай Миронович Тошков според революционния български печат обещал да подари голяма сума на Българското книжовно дружество, но не изпълнил обещанието си.

Чужда книга е «Периодическо списание на Българското книжевно дружество в Браила».

Писма... из Италия — става дума за четирите писма, с дата — Неапол, 1 февр. и 6 апр. 1870 г., публикувани от Марин Дринов в «Периодическо списание» (г. I, кн. 1, 1870) с наслов «Нови паметници за историята на българите и на техните съседи».

Стр. 152. [ПАК ЗА ЧЕСТНАТА ЦАРИГРАДСКА ПОМИЯ] — «Свобода», г. III, бр. 5, 29 юли 1872.

Писмото на хаджи Иванчо Пенчович е насочено срещу Петко Славейков и е публикувано в «Право» (г. VII, бр. 19, 17. VII. 1872). В същия брой на «Право» са поместени писма на М. Балабанов и А. Пискюлиев до редакцията на вестника, също изпълнени с клевети и нападки срещу «Македония» и Славейков.

Стр. 155. [МИТХАД ПАША СТАНАЛ ВЕЗИРИН] — «Свобода», г. III, бр. 5, 29 юли 1872. Поместен като дописка — «Цариград, 21 юлия». Подпис: X.

Х. Иванчовото писмо в «Право» — вж. бел. към предишния фейлетон.

Стр. 157. [ХЕЙ, Г. СТОЯНОВ, НЯМА ВЕЧЕ КОКАЛИ!] — «Свобода», г. III, бр. 6, 5 август 1872.

...Говори букурещкият дописник на в. «Право»... — отнася се за дописката «Приятелско писмо», без подпис, с дата «Букурещ, 10 юли 1872 г.», поместена в «Право», бр. 20 и 21 от 24 и 31. VII. 1872. Тя съдържа нападки срещу Славейков, Каравелов и «други тям подобни твари, които претендират да ги счита светът за хора най-заслужили пред народа по образование и наука...» Първата част на дописката (от бр. 20) завършва с думите: «Време е вече и у нас да се чистят от дъно плевелите!»

Михайловски ще да... напише татарска история... — защото се опитвал да докаже, че българите са от татарски произход и затова са сродни с турците.

...Арнаудов ще да ги просвети с турските закони... — през 1871 г. Хр. Арнаудов започва да издава на български език «Пълно събрание на държавните закони, устави, наставления и високи заповеди на Османската империя». В периода 1871—1873 г. той издал три тома.

...Друмев ще да ги возпита... — намек за статията на Друмев «За отхраната».

Стр. 160. [ПРИСНОБЛАЖЕНОТО «ПРАВО» ИЗПЪЛНЯВА ПОЛИЦЕЙСКИ ОБЯЗАНОСТИ] — «Свобода», г. III, бр. 7, 12 август 1872.

Какви чудеса...в... редакцията на... «Право»... — авторът има предвид бр. 19 на в. «Право», в който са поместени писмата на х. Иванчо Пенчович, Балабанов и Пискюлиев срещу Славейков (вж. бел. към фейл. «Пак за честната цариградска помия», с. 620).

Букурещкият дописник... — вж. бел. към предишния фейлетон.

...Кръстовичево писмо... — благодарствено писмо до Българското книжовно дружество в Браила във връзка с избирането на Г. Кръстевич за негов почетен член («Право», г. VII, бр. 21, 31. VII. 1872).

Стр. 163. ГЛАВНИЯТ ФАБРИКАНТИН НА В. «ПРАВО» — «Свобода», г. III, бр. 8, 19 август 1872. Подпис: Д. П.

И. Найденов е обявен за «привременен редактор» на списание «Български книжици» от г. IV, кн. 30, април 1862.

Българско училище...в Цариград... — въпросът за откриване на българска гимназия в Цариград бил невед-

нъж обсъждан. Най-напред го поставя «Цариградски вестник», а по-късно Славейков и Найденов в своите вестници, но въпреки всичко останал нерешен.

Стр. 165. НЕУТЕШИТЕЛЕН ОТГОВОР НА «ЗНАЕШ ЛИ ТИ КОИ СМЕ?» — «Свобода», г. III, бр. 9, 26 август 1872. Подпис: Гарван.

«Познай сам себе си» — перифраза на думи, приписвани на древногръцкия философ Сократ.

Философии на Йовчев — става дума за негови статии, поместени в «Читалище», напр. ст. «За своеволното робство от Ла Боеси» (г. II, бр. 2, 3, 7 и 8 от 15. X. 1871—15. I. 1872) и др.

Морални поучения на Алеко Кръстович — става дума за книгата «Водачът по пътя на живота. . .», Виена [1870 г.].

Поезии на Деребеев — стихотворенията «Утринна песен» и «Знаменити дни» («Читалище», г. II, кн. 7, 30. XII. 1871, и кн. 12, 15. III. 1872).

Критическо-исторически изследвания на Г. Кръстович — статията «Г-н Дринова история за произхождението на българский народ» («Читалище», г. II, кн. 5, и кн. 6, 30. XI. и 15. XII. 1871).

Астрономии на Блъсков — статиите в сп. «Училище» от Р. Блъсков — «Страшната комета» (г. II, кн. 4, 9. III. 1872) и «Нещо за небесните светила» (г. II, кн. 5, 18. III. 1872).

Някой си лапнишаран... Нестор Марков, автор на статия «Най-голяма сила на тромпите, които станаха на 23 май 1872 в Русе», посветена на градушките («Училище», г. II, кн. 10, 29. V. 1872).

Стари Блъсков е Рашко И. Блъсков, бащата на Илия Р. Блъсков.

Друг един астрономин — Нестор Марков, който превел от в. «Тюрки» статията «Астрономически и метеорологически явления» («Училище», г. II, кн. 11, 17. VI. 1872).

...Дружеството е събрало за 50 книжки материал... — намек за съобщението «Към почитаемите читатели», поместено в кн. III на «Периодическо списание» (г. I, 1871), в което редакцията съобщава, че разполага с много материал за следващите книжки.

Стр. 168. [НАУКАТА НЕ ТЪРПИ ОРАТОРСТВА] — «Свобода», г. III, бр. 10, 2 октомври 1872.

«Зора» е в. «Дунавска зора»

Стр. 170. Г-НУ П. В БРАИЛА — «Свобода», г. III, бр. 10, 2 септември 1872. Подпис: М.

Писмо отговор на статията «Малък отговор» («Свобода», г. III, бр. 7, 12. VIII. 1872). Разногласията между «П.» и «М.» от Браила, започнали в «Свобода», продължават и на страниците на «Независимост». Зад тези инициали се крие сигурно редакторът на вестника — Л. Каравелов. Възможно е той да е използвал дописките или писмата на различни действителни лица само като материал, който е преработвал и напълно авторизирал.

Стр. 171. [БОГ ИСКА ДЕБЕЛИ СВЕЩИ, ЗЛАТНИ КАНДИЛА, БОГАТИ МОНАСТИРИ] — «Свобода», г. III, бр. 11, 9 септември 1872.

Пътуването на блажена Теодора. . . — става дума за книгата «Книга, нарицаемае мытарства. . .», Цариград, 1853.

Стр. 174. [ПАТРИАРХ АНТИМ ПРОКЛЕ БЪЛГАРИТЕ] — «Свобода», г. III, бр. 15, 7 октомври 1872.

В една из своите повести Н. Гогол говори... — става дума за «Повест за това, как Иван Иванович се скара с Иван Никифорович».

Шекспировските близнаци — герои на Шекспировата драма «Комедия от грешки»: Антифолус от Ефес и Антифолус от Сиракуза и слугите им Дромио от Ефес и Дромио от Сиракуза.

Богословците из Халки — преподавателите в богословското училище, издържано от Гръцката патриаршия на остров Халки.

Полуделият датски принц — принц Хамлет, герой на едноименната трагедия от Шекспир.

Свещеното господарство — Ватикана, владенията на папата.

Католическият и правоверният испански крал. . . — е Филип II (1527—1598).

Стр. 178. [НИЕ ГОВОРИМЕ МНОГО, А РАБОТИМЕ МАЛКО] — «Свобода», г. III, бр. 16, 14 октомври 1872.

Стр. 182. [НАШИТЕ ПИСАТЕЛИ И ЖУРНАЛИСТИ СА БЕЗ ГЛАВИ] — «Свобода», г. III, бр. 17, 21 октомври 1872.

Стр. 185. [А ЗНАЕ ЛИ г. ПЪРЛИЧЕВ ЩО Е ОБРАЗОВАНИЕ?] — «Свобода», г. III, бр. 18, 28 октомври 1872.

Обявлението за приготвената за печат книга на Пърличев «Възпитание или 12 нравствени песни» е поместено в «Право», г. VII, бр. 31, 9. X. 1872.

В сп. «Читалище» (г. I, кн. 11, 12, 13 и 16, март, април, май 1871) е публикуван Пърличевият превод на песен I и II от Омировата «Илиада». Преводачът признава, че е направил превода, «когато бил още в езикът неопитен. . .»

Блъсков ще стане министър на просвещението, защото редактирал педагогическото списание «Училище».

Найденов — на логиката, защото поместил в редактираното от него сп. «Читалище» статията «Една стъпка напред» от Т. Икономов (вж. бел. към фейлетона «Отваряйте си очите», с. 620), а по-късно в редактирания пак от него в. «Право» поместил материали срещу същата статия («Нещо по «Една стъпка напред», г. VII, бр. 21, 31. VII. 1872, «Комедия рачешки. Една стъпка напред», г. VII, бр. 22—27, 7. VIII —.11. IX. 1872 и др.).

Генович — на диплографията, защото получавал пари от турското правителство за издаването на в. «Турция».

Балабанов — на домашнята икономия — вероятно поради брака му с дъщерята на богаташа Гешооглу.

В. Берон — на естествената история. . . — заради книгата му «Естествена история първи път на български систематически изложена. . .», Болград, 1870.

Кисимов — на «бубликата», на «пулитиката» — П. Кисимов бил често нападан от революционните дейци като редактор на органа на «старите» «Отечество», където пишел «бублика» вместо публика и «пулитика» вместо политика.

Груев — на филологията, защото бил автор на две граматики: «Начала на българска граматика. . .», Виена, 1863 и «Османска граматика», Цариград, 1864.

Пърличев — на възпитанието, защото възнамерявал да издаде книжка за възпитанието — «Възпитание или 12 нравствени песни».

«Отхраната» е статията «За отхраната» от В. Друмев.

Нешо Бончев е автор на унищожителна рецензия за превода на «Илиада», направен от Г. Пърличев («Периодическо списание», г. I, кн. 4, 1871, озаглавена «Читалище», повременно списание. . .»).

Стр. 189. [ОЩЕ ЕДИН ГЕНИЯ — К. САПУНОВ III] — «Свобода», г. III, бр. 20, 11 ноември 1872.

Константин Сапунов (1844—1916) е автор на книгата «Книжевност. Книга I. О болгар рода. Първо списание от К.П.С.Г. Букурещ, 1872 г.» Инициалите «К.П.С.Г» означават Константин Петров Сапунов трети (Г. в църковнославянската азбука означава числото 3). Книгата съдържа наивни стихотворни опити.

К. Сапунов е редактирал «Просвещение чрез науки, промишленост и търговие» (1872), Букурещ — стопанско и литературно списание, от което е излязла само една книжка.

Аврам роди Исака, Исак роди Якова. . . — така, с родословието на еврейските първенци, започва евангелието от Матея.

«Мухата суче мляко» — авторът иронизира К. Сапунов за неговото стихотворение «Молитвата на детето», с подпис К.П.С., поместено в «Просвещение» (г. I, бр. 1, 25. X. 1872):

> Мухата мляко сучи
> там, дето ѝ се случи. . .

Стр. 192. [КАКВА Е БЪЛГАРСКАТА КНИЖЕВНОСТ И ЖУРНАЛИСТИКА В РУМЪНИЯ?] — «Свобода», г. III, бр. 21, 18 ноември 1872 г.

Томовци — от апостол Тома, един от дванадесетте апостоли. Според евангелската притча той повярвал във възкръсването на Христос, след като видял следите от гвоздеите по ръцете му и пъхнал пръста си в раната му.

После смъртта на Раковски, т. е. след 1867 г.

Кисимов издирвал минерални богатства и открил на турската власт някакво находище на сол. Поради това бил назначен на турска служба. В карикатурата в «Тъпан», за която става дума, Кисимов е нарисуван като куче, което държи с опашката си в. «Отечество», а с предните си лапи — един кокал, подхвърлен от «старите» — господарите му («Тъпан», г. I, бр. 10, 20. VIII. 1869).

Касабов. . . менява трети път знамето си. . . Най-напред той беше българин и хранеше се с български пари; после стана дуалист. . . — в началото на своята политическа дейност Ив. Касабов е съдействувал на Раковски, участвувал е в подготвянето на четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа, поддържал е връзки с

В. Левски. През 1868 г. създава дуалистичния Таен централен комитет и редактира неговия печатен орган «Народност». «Третото знаме» на Касабов е «румънско» — за да не му бъде отнето правото да адвокатствува в Румъния, той приел румънско поданство и румънско име и се оттеглил от българския обществен и политически живот.

300-тях лири — парите, предадени на Касабов от Теофан Райнов, за да продължи издаването на «Народност».

Стр. 197. [НЯМАЛА СИ БАБА РАБОТА И КУПИЛА СИ ПРАСЕНЦЕ]. Отворено писмо — «Свобода», г. III, бр. 22, 25 ноември 1872. Подпис: М. Означение: Браила, 6 ноемврия.

Стр. 200. [ГЪРЦИТЕ СА СТАНАЛИ ЗА СМЯХ] — «Свобода», г. III, бр. 22, 25 ноември 1872. Поместено към рубриката «Найнови известия».

Авторът иронизира отношението на някои руски официални ежедневници към българо-гръцкия конфликт, към схизмата, наложена от гръцкия патриарх на българите.

Редовен дописник на «Московские ведомости», от Цариград за периода 1871—1877 г. е Т. Бурмов (вж. БИА—НБКМ, ф. 16, а. е. 367).

Стр. 201. [КОЙ ВИ Е ДАЛ ПРАВО ДА НИ НАРИЧАТЕ СХИЗМАТИЦИ И ЕРЕТИЦИ?] — «Независимост», г. III, бр. 23, 23 февруари 1873.

Схизмата — отлъчването на българската църква, наложено от Цариградската патриаршия през 1872 г.

Да промените дрехите си! — Гръцката патриаршия поискала чрез турския външен министър Халил паша българското духовенство да промени дрехите си (вж. ст. «Промененията на калимавките» — «Право», г. VII, бр. 36, 13. XI. 1872).

Стр. 203. ЗАБЕЛЕЖКА ИЗ БРАИЛА — «Независимост», г. III, бр. 24, 3 март 1873. Подпис: М.

Този фейлетон предизвиква няколко реплики в следващите броеве на «Независимост». В кратка статия — «Забележка» — неизвестен автор, скрит зад инициалите В. М., изразява несъгласието си със «Забележка из Браила» (г. III, бр. 25, 17. III. 1873; вж. в същия брой «От редакцията». Г-ну В. М. в Браила»). Авторът на фейлетона от своя страна отговаря — «Отговор г-ну В. М. в Браила» — («Независимост», г. III, бр. 28, 31. III. 1873).

Г-н П. — вж. бел. към фейлетона «Г-ну П. в Браила», с. 623.

Бившият министър на Книжевното дружество отишъл в Цариград... — отнася се за В. Д. Стоянов, който ходил в Цариград и там държал сказка. През 1873 г. деловодител на дружеството става Т. Пеев, затова Стоянов е наречен «бивш министър».

Третото отделение — шпионската служба при кабинета на Али паша.

Стр. 205. [ДА ПРЕТЕГЛИМЕ СЪВЕСТТА НА г. КРЪСТОВИЧА, г. МИХАЙЛОВСКИ И г. КИСИМОВА] — «Независимост», г. III, бр. 25, 10 март 1873.

Истории пише г. Кръстевич.

Политически икономии пише Н. Михайловски.

В. Берон пише не психология, а логика.

Леонид II — така авторът нарича Г. Кръстевич, който бил женен за гъркиня.

Въпреки скъсването с гръцката патриаршия той молил патриарха да бъде причастена жена му, която като гъркиня не принадлежала към българската църква. (Вж. по-подробно в «Турция», г. VIII, бр. 46, 30. XII. 1872 и притурката към този брой — 2. I. 1873 — в разделите «Сякакви неща и новини».)

За Кисимов и «Тъпан» вж. бел. към фейл. «Каква е българската книжевност и журналистика в Румъния?» с. 625.

Стр. 209. [ПРОТИВ НАС СА ЛАЯЛИ И ПО-ГОЛЕМИ ЖИВОТНИ] — «Независимост», г. III, бр. 26, 17 март 1873.

Русчушкото ислях-хане — турско занаятчийско училище, в което били приемани и българчета.

Гоголевите херои са герои от «Повест за това, как Иван Иванович се скара с Иван Никифорович».

Стр. 213. [ВСИЧКИ НАРОДИ ЩЕ ИЗПРОВОДЯТ НА ВИЕНСКАТА ИЗЛОЖБА ПО НЯКОЕ ЧУДО] — «Независимост», г. III, бр. 29, 7 април 1873.

М. Димитров смята, че Хр. Ботев е автор на фейлетона (Христо Ботев. Пълно събрание на съчиненията, под ред. на М. Димитров. Т. II. С., 1940, с. 123). М. Арнаудов открива във фейлетона «типично ботевска черта»: «Капризно-странното, бароковото в комизма, постигнато чрез противопоставяне на несъвместими качества, понятия, представи. . .», чрез които дисхармонията се превръща неочаквано в цялостна идея. (Известия на Института за българска

литература, кн. VII, С., 1958, с. 247—248.) Цв. Унджиева също приема, че Ботев е автор на този фейлетон («Към въпроса за авторството на фейлетоните «Знаеш ли ти кои сме?», — Известия на Института за българска литература, кн. VIII. С., 1959, с. 149). Ст. Таринска отхвърля Ботевото авторство: «. . . Липсата на строго последователна идейна позиция — пише тя, — последователна и в подробностите, логически свързани с основните принципни оценки, е факт, който сочи авторството на Каравелов, а не на Ботев.» Таринска се позовава и на «някои характерно стилни похвати и някои особености на цялостната постройка на произведението. . . » (Прозата на Христо Ботев. С., 1966, с. 129—140).

Миридитска боза — по името на албанското племе миридити.

«Венелинската библиотека» била събрана и поддържана от българчетата, ученици в Одеса. Н. М. Тошков я прибрал в дома си и възнамерявал да я подари на цариградското читалище.

Място за гръцка черкова — на Нова година, 1873, няколкото гръцки семейства в Русе повикали от Цариград гръцки свещеник, приспособили някаква къща за параклис и там организирали своя служба. Българското население се възпротивило, започнали вълнения и спорове. Гърците нарушавали фермана. Авторът на фейлетона счита, че турската власт ще подкрепи гърците. Симптомите за това той открива в уводната статия на в. «Турция» — «Железните пътища в Турско» (бр. 8, г. IX, 7. IV. 1873). От нея са взети цитатите във фейлетона, приведени точно. (Вж. по-подробно за тази случка в притурката към бр. 40 на в. «Право», г. VII, 5. I. 1873; също дописката «Русчушките приключения по празниците на Рождество Христово», Редовна притурка на в. «Турция» към г. VIII, бр. 47, 9. I. 1873.)

Стр. 216. ЗА ПРЕД ХОРАТА ЛИ СМЕ НИЕ, ИЛИ НЕ? — «Независимост», г. III, бр. 31, 21 април 1873. Подпис: М. С дата «Браила, 14 априлия».

За Кръстович — вж. бел. към фейлетона «Да претеглиме съвестта на г. Кръстовича, г. Михайловски и г. Кисимова», с. 627.

. . . Различни С-т а и . . . В. М-т а — кореспонденти на «Турция» — автори на дописки, насочени срещу революционната партия и Каравелов (вж. «Турция», г. IX, притурка към бр. 7, 3. IX. 1873 — «Новини от Русе» и бр. 9, 14. IV. 1873 — «Шарлатанствата на Каравелов»).

Лавриум — вер. Лаврион — планинска местност в Атика, в която се намирали знаменитите в древността сребърни рудници.

Бертолдовите парцали — от Бертолд — герой на книгата «Високи умни хитрости Бертолдови. . . »

Стр. 220. [НИЕ СМЕ РОДЕНИ ДА КЪРПИМЕ ЧУЖДИТЕ ДРЕХИ] — «Независимост», г. III, бр. 32, 28 април 1873.

Стр. 223. [ЧЕТОХТЕ ЛИ ДОПИСКИТЕ В «ТУРЦИЯ» И «ПРАВО»?] — «Независимост», г. III, бр. 33, 5 март 1873.

Две статии във в. «Право» и във в. «Турция» — две статии-писма от Букурещ срещу революционната партия и Каравелов. В статията «Букурещ, 14 апр. 1873» с подпис М., поместена в «Право» (г. VIII. бр. 7, 27. IV. 1873) се казва, че Каравелов е «най-голям изрод и шарлатанин», че е подкупен от сърбите и т. н. Статията, публикувана във в. «Турция» г. IX, бр. 9, 14. IV, 1873, е озаглавена «Шарлатанствата на Каравелова (писмо от Букурещ)». Автор и на двете е Иван Мънзов.

Мънзов сътрудничил в първите десетина броя на «Свобода», след което, поради конфликт с Каравелов, напуснал редакцията. В нападките си срещу редактора на «Свобода» и «Независимост» Мънзов се ръководел от личните си неприязнени чувства и същевременно бил непрекъснато подбуждан от старите, от противниците на революционната партия. Ботев също го критикува често заради връзките му със старите.

Стр. 228. [ВИЕ ТРЯБВА ДА ХВАЛИТЕ И ПЕТРА И ПАВЛА] — «Независимост», г. III, бр. 34, 12 март 1873.

Според Ив. Г. Клинчаров («Мистификация с произведенията на Хр. Ботев», 1925, с. 38—40) автор на фейлетона е Хр. Ботев. М. Димитров («За литературното наследство на Хр. Ботев», 1941, с. 46), Г. Бакалов (Христо Ботев, 1934, с. 132—134) и М. Арнаудов («Известия. . .», кн. VII, с. 249) отхвърлят неаргументираното твърдение на Клинчаров.

«Будилник» ни разказва. . . — авторът на фейлетона има предвид последните две карикатури в бр. 1 на «Будилник» от 1. V. 1873, с. 4.

Най-високите реформи, за които съобщава немският «Аугсбургски всеобщ вестник» — решение за скопяване на кучетата. Във в. «Независимост», г. III, бр. 33, 5. V. 1873, в раздела «Най-нови известия» четем: «В «Aug. Zeitung» пишат из Цариград от 25 априлия следующето: «Завчера се държа голямо заседание от министрите на Високата порта, на което се е разгледвал твърде

важен въпрос. Министрите са се старали да изнамерят средства и да очистят цариградските улици от многочислените кучета. След дълги размишления (парламентски работи, р.) министрите се съгласили, че не е възможно да се измисли никакво средство. Решили са най-после да попитат едного от най-знаменитите доктори дали е възможно да се скопяват кучетата и да се не вꙏдят дотолкова. Докторът им казал, че е възможно, и важният въпрос се свършил благополучно. (Когато хората искат да кажат за тогова или за оногова, че е чапкънин, то казват: той скопява кучетата, р.)»

В султанският дворец... са разбиени няколко огледала... — намек за борбите около престолонаследието. Султанът искал да обяви за престолонаследник сина си и да лиши от законните му права сина на своя брат и предшественик. (Вж. «Долапът» — «Будилник», бр. 1, 1. V. 1873; вж. също «Независимост», г. III, бр. 31, 21. IV. 1873 — «Цариград, 12 априлия».)

Кокалът не принадлежи вече на ваша милост... — «Кокалът» не принадлежи на Кисимов — бивш редактор на в. «Отечество», а на Мънзов, който вече служи на «старите». Мънзов е редактирал в. «Тъпан», в който е публикувана известната карикатура срещу Кисимов вж. бел. към фейл. «Каква е българската книжевност и журналистика в Румъния?», с. 625).

Стр. 232. [ПРОЧЕТОХТЕ ЛИ КНИГАТА НА ПАНАЙОТА ХИТОВА?] — «Независимост», г. III, бр. 35, 19 май 1873.

Става дума за книгата на П. Хитов «Моето пътуване по Стара планина и животописанието на някои български стари и нови войводи», Букурещ, 1872 г., излязла под редакцията на Л. Каравелов.

Шест сенатори — членовете на настоятелството на «Добродетелната дружина».

Брошурата на Мънзов, за която става дума, не е излязла от печат.

Стр. 236. [ДА Е ЖИВА БЪЛГАРИЯ! ДА СА ЖИВИ НЕЙНИТЕ КАСАБЯНИ, КАЛПАЗАНИ И ПР...] — «Независимост», г. III, бр. 36, 26 май 1873. Поместено към рубриката «Български известия».

Стр. 237. [«ПРАВО» И «ТУРЦИЯ» СА МИША ПОПАРА] — «Независимост», г. III, бр. 36, 26 май 1873.

«Найденов и Генович...» — «На № 8» — из Ботевите «Епитафии» («Будилник», бр. 2, 10. V. 1873). Третият стих у Ботев е: «един има просен ум».

Стр. 241. [В ТУРЦИЯ ПОЧТИ ВСИЧКО БИ... ПАКИ] — «Независимост», г. III, бр. 37, 2 юни 1873.

Стр. 245. [ЩО Е ПРОСВЕЩЕНИЕ?] — «Незави...ст», г. III, бр. 39, 16 юни 1873.

Умните хора... във времето на първата французка революция... — става дума за френската революция от 1789 г. и френските просветители и философи-материалисти начело с Дидро.

Питагоровата таблица — таблицата за умножение.

...По думите на нашето костеливо «Читалище» — авторът на фейлетона има предвид статията «За възпитанието на децата» («Читалище», г. III, кн. 1, 30. X. 1872).

Стихове лорду Странгфорду — «Спомен за лорд Странгфорд» — стихотворение от П. Кисимов («Читалище», г. III, кн. 2, 30. XI. 1872).

Православните и христолюбивите наши братия славянофили... — представители на славянофилството, идейно-политическо течение в Русия, зародило се около средата на XIX в.

През 1861 г. с декрет на царя били освободени руските селяни от крепостничеството.

Полските панове — полската феодална аристокрация.

Статии в «Читалище»: «За възпитанието на децата» (г. III, кн. 3, 30. XII. 1872) и «По възпитанието на жените» (г. III, кн. 7, 30. IV. 1873).

Стр. 248. [Г. ШОПОВ ЗА ВЪЗПИТАНИЕТО НА ЖЕНИТЕ] — «Независимост», г. III, бр. 40, 23 юни 1873.

Стр. 252. [«БЛАГОДЕТЕЛНАТА ДРУЖИНА» Е АЛФА И ОМЕГА НА БЪЛГАРСКОТО ЩАСТИЕ] — «Независимост», г. III, бр. 41, 30 юни 1873.

Наполеон III умира като емигрант в Англия през 1873 г.

Траянови походи... — румънските шовинисти и националисти твърдели, че румънският народ произлиза от римляните, и предявявали претенции към земите, завоювани от Траян.

Стр. 257. [ФРАНЦУЗКИТЕ «СТАРЦИ»...] — «Независимост», г. III, бр. 42, 7 юли 1873.

Херцен в «Письма из Франции и Ита-

л и и» — «Письмо девятое» — Париж, 10 юния 1848». (Вж. «А. И. Герцен. Собр. соч. в 30 т.», 1955, т. 3, с. 140).

Великият интригантин е Наполеон III.

Стр. 261. ОТГОВОР ИЗ БРАИЛА — «Независимост», г. III, бр. 43, 14 юли 1873. Подпис: М.

Хивинските дела — вероятно Хивинския поход на руските войски в Средна Азия през 1873 г. за покоряване на Хивинското ханство. Походът завършил успешно, земите около град Хива, на десния бряг на Аму-Даря, влезли в състава на Руската империя.

Ачинският султан — от Ачински район в сегашния Красноярски край в Сибир, с главен град Ачинск.

Стр. 265. [СВИЩОВЛИИТЕ СА ЗАДМИНАЛИ И ГАБРОВЦИТЕ] — «Независимост», г. III, бр. 44, 21 юли 1873. Подпис: Михо.

Стр. 269. [«ДОБРОДЕТЕЛНАТА ДРУЖИНА» НЕ СЕ ПЛАШИ ОТ ЗАЕШКА ТУПУРДИЯ] — «Независимост», г. III, бр. 45, 28 юли 1873. Подпис: Карачун.

Стр. 273. НАПРЕДВАМЕ ЛИ НИЕ? — «Независимост», г. III, бр. 52, 15 септември 1873.

Статията в «Право» е уводна, с означение «Цариград, 5 септемвр. 1873», поместена в бр. 26 (г. VIII. 7.IX. 1873). Цитатите от нея, приведени във фейлетона, са леко редактирани езиково.

Стр. 277. НИЕ СМЕ СИ ДОБРИ ЗА СЕБЕ СИ — «Независимост», г. IV, бр. 1, 20 октомври 1873.

Стр. 281 [ОТ КАЛУГЕРИН ПОЛЗА И ОТ КОЗЕЛ МЛЯКО] — «Независимост», г. IV, бр. 2, 27 октомври 1873.

Стр. 284. [«ДОБРОДЕТЕЛНАТА ДРУЖИНА» НЯМА НАМЕРЕНИЕ ДА РАЖДА ПЪЛНОМЕСЕЧНИ ДЕЦА] — «Независимост», г. IV, бр. 3, 3 ноември 1873.

Седемте — през 1867 г. бива избрано настоятелство на Добродетелната дружина от седем души: Хр. Георгиев, д-р Г. Атанасович, М. Колони, д-р П. Протич, Ст. Иванов, Г. Николопуло и д-р Д. Тикулеско. С течение на времето настъпили изменения и в настоятелството останали пет, а по-късно и четирима души: Маринчо Бенли, Евлоги Георгиев, Михаил Колони и Панарет Рашев.

Владиката — Панарет Рашев.

Стр. 289. [БУКУРЕЩКАТА КАПЕЛА НЕ ... ЛИЧА НА ЧЕРКОВА] — «Независимост», г. IV, бр. 4, ... ември 1873.

На 6 (н. ст. — 18) август 1869 г. Брани... Велешки се опитал да прочете «Отче наш» на българс... в букурещката църква, където се служело на църковно-сла..., но бил нападнат, по сведения на в. «Тъпан», «със сопи и кн...» от ръководителите на Добродетелната дружина. Побоят бил ...ен от Хр. Георгиев, владиката Панарет Рашев, Паскал Кантарджиев, Ив. Грудов, П. Керемидчиев и др. (вж. в. «Тъпан», г. I, бр. 9, 10. VIII. 1869 — «Още една комедия».)

Стр. 292. [НАШИТЕ ЕКЗАРХИАЛНИ ДЕЛА] — «Независимост», г. IV, бр. 5, 17 ноември 1873. Поместен като дописка — «Цариград, 8 ноемврия». Подпис: ×.

Стр. 296. [АЗ СЕ РОДИХ ПРЕДИ ЕДИН МЕСЕЦ. . .] — «Независимост», г. IV, бр. 5, 17 ноември 1873.

Стр. 300. [НАШИТЕ ЕМИГРАНТИ, НАШИТЕ ТЪРГОВЦИ. . .] — «Независимост», г. IV, бр. 6, 24 ноември 1873. Подпис: Янко.

Стр. 304. ДЕЙСТВИЯТА НА БУКУРЕЩКИТЕ БЛАГОДЕТЕЛИ — «Независимост», г. IV, бр. 7—9, от 1, 8, 15 декември 1873.

. . . Нашите седем (сега са пет и половина) — вж. бел. към «Добродетелната дружина» няма намерение да ражда и пълномесечни деца», с. 632.

Дядо владика е Панарет Рашев.

Д-р Протопопович — д-р Протич.

Стр. 315. [ПЕНЧО МУХАТА НЕ ОБИЧА ДА СЕ ШЕГУВА] — «Независимост», г. IV, бр. 10, 22 декември 1873.

Стр. 320. [БЪЛГАРСКИЯТ ИНАТ И БЪЛГАРСКАТА КРИТИКА СЕ ХАБЯТ ЗА РАЗЛИЧНИ СИТНИЦИ] — «Независимост», г. IV, бр. 11, 29 декември 1873. Поместен като дописка — «Цариград, 20 декемврия». Подпис: ×.

Фелибелишкият интригантин — вероятно С. Чо-

маков. Авторът иронизира хулите, които някои цариградски вестници отправят към д-р С. Чомаков и П. Славейков.

Стр. 323. [ЕХ КОЛЕДА, КОЛЕДА!] — «Независимост», г. IV, бр. 11, 29 декември 1873.

Стр. 327. [КАРАКОНЧО ЯЗДИ БЪЛГАРИТЕ ОТ КОЛЕДА ДО БОГОЯВЛЕНИЕ] — «Независимост», г. IV, бр. 12, 5 януари 1874.

Цв. Унджиева допуска, че този фейлетон е написан от Хр. Ботев и редактиран от Л. Каравелов (Известия на Института за българска литература, кн. VIII, 1959, с. 153—154).

Във в. «Право» (бр. 40, г. VIII, 14. XII. 1873) е поместена статията «Нашите читалища» — за читалищното дело.

Сапунов II — Иванчо Сапунов от Габрово, участник в аферата с руските копейки в Русе.

Благодетелното братство е благотворителното дружество в Цариград.

Стр. 331. [ТУРСКИ РАБОТИ!] — «Независимост», г. IV, бр. 13, 12 януари 1874. Поместена като дописка — «Цариград, 2 януария». Подпис: ×.

Пирусия — Прусия.

Стр. 335. [ОТИВАТ ПАТЕТА, А СЕ ВРЪЩАТ ГЪСКИ] — «Независимост», г. IV, бр. 13, 12 януари 1874.

Найден консулът — Найден Геров.

Стр. 340. [ЩЕ ДА СТАНЕ ЧОВЕК НАШЕТО БАЛАБАНЧЕ!] — «Независимост», г. IV, бр. 14, 19 януари 1874.

Споливите камъни в Копривщица и Плачи камък в Калофер — местата, до които са били изпращани от близки и роднини всички, които заминавали.

Балабанов съобщил със специално писмо до Ив. Найденов, че не участвува в редактирането на в. «Право». Писмото е поместено в «Право» (г. VIII, бр. 40, 14. XII. 1873).

Стр. 346. [ВЕСТ[illegible]ИЦИТЕ НА Г. АНДРИЧ ПРИЛИЧАТ НА КАЛПАВИ БЕШ[illegible]ДИ] — «Независимост», г. IV, бр. 15, 27 януари 1874.

Арту[illegible]ки характер — от името на английския принц А[illegible] — легендарен рицар от VI в., борец за свободата

и вярата на народа си, герой на много легенди, създадени от романските и германските народи.

Русчушкият хавадиш е в. «Дунав».

Призренският хасър — турски вестник, излизал в Призрен.

Българският отдел на «Левант таймс» е в. «Източно време».

Турско-гръцко-български... вестник е «Век».

Вестникът «с бръснати мустаки и българска шапка, българо-ингелизки» е «Левант таймс» — «Източно време».

Синикакъв вестник е «Восток».

Стр. 351. [ЖЕНСКИТЕ МАНАСТИРИ СА СТАНАЛИ ПУБЛИЧНИ КЪЩЯ] — «Независимост», г. IV, бр. 16, 2 февруари 1874.

Според М. Димитров автор на фейлетона е Хр. Ботев (Хр. Ботев. Пълно събрание на съчиненията, т. II. с. 132). М. Арнаудов отхвърля категорично Ботевото авторство («Изв. на Инст. за бълг. л-ра», кн. VII, с. 250—251). Цв. Унджиева допуска някаква форма на съавторство при написването на фейлетона («Известия...», кн. VIII, с. 150).

Стр. 357. [ДА ПОГОВОРИМ ЗА ДУХОВНИТЕ АЙГЪРИ] — «Независимост», г. IV, бр. 17, 9 февруари 1874.

Според М. Димитров (Хр. Ботев. т. II, 1940, с. 137) автор на фейлетона е Хр. Ботев. М. Арнаудов счита, че е Каравелов («Известия...», кн. VII, с. 250—251). Цв. Унджиева допуска съавторство («Известия...», кн. VIII, с. 150—151).

«Българската аритметика» е «Малка аритметика или четирите аритметически действия с прости и смешени числа за първоначални ученици» от И. Груев, 1867 г. Претърпяла четири издания, последното през 1873 г.

Стр. 363. [ДА СЕ ЗАМИСЛИМ ОТНОВО ЗА БЪДЕЩЕТО НА НАШЕТО ДУХОВЕНСТВО] — «Независимост», г. IV, бр. 18, 16 февруари 1874.

Според М. Димитров автор на фейлетона е Ботев (Хр. Ботев. Пълно събрание на съчиненията, т. II, 1940, с. 142). М. Арнаудов също счита, че фейлетонът е написан от Хр. Ботев («Известия...», кн. VII, с. 251—252). Цв. Унджиева смята, че в написването на фейлетона се чувствува енергичната намеса «на Каравеловата редак-

торска ръка и до известна степен ръката на съавтор» («Известия. . .», кн. VIII, с. 151).

Цар Квакун (жаба), Патриарх Мурлик (котка) — герои на руските народни приказки.

Догматическото богословие на о. Антония е книгата «Догматическо богословие на православната католическа восточна църква. Съставил редакторът на Киевската духовна академия архимандрит Антоний, а превел от руският на българский язик Йеромонах Мелетий Зографский». Кишинев, 1869 г.

Енвери ефенди. . . редактор на в. «Дунав» — фактически редактори на «Дунав» са били Исмаил Кемал и Ахмед Митхад ефенди. Чорапчиев и Попов са били всъщност преводачи на турския текст на вестника. Вероятно това иска да подчертае Каравелов, назовавайки редактора на «Дунав» Енве[…] ефенди.

Османската империя. . . «в сег[…]то време се намира в приятелски[…]шения с Русия. . .» — подобна мисъл е развита […]е́к» (г. I, бр. 1, 12. I. 1874, в статията «Изтекшата Годи[…]).

Първата статия в тре[…]брой на «Век» (г. I, 26. I. 1874 е озаглавена «Цар[…]. I. 1874») и съдържа разсъждения по повод «едно от най[…]ите събития в последните дни. . . извършеното в Петербург бракосъчетание на еднородната дъщеря на императора Александра. . . с третия син на английската царица Виктория. . .»

Стр.368. [ДОЛУ БЕЗЦЕЛНИТЕ РИТОРИЧЕСКИ ФРАЗИ!] — «Независимост», г. IV. бр. 19, 23 февруари 1874.

Елисейски полета — раят в митологията на старите гърци и римляни, където царува вечна пролет и блаженство.

Мохамедовият рай според представите на мохамеданите е чудесна прохладна градина, с всякакви плодове и хубави жени.

Стр. 375. [СТАРА ПЛАНИНА РОДИЛА МИШКА] — «Независимост», г. IV, бр. 20, 2 март 1874.

Според М. Димитров (Хр. Ботев. Пълно събрание на съчиненията, т. II, 1940, с. 147) и Цв. Унджиева («Известия на Инст. за бълг. л-ра», кн. VIII, с. 149) автор на фейлетона е Хр. Ботев. М. Арнаудов («Известия. . .», кн. VII, с. 252—253) отхвърля Ботевото авторство и счита, че Каравелов е автор на фейлетона.

Манчовите еретици — авторите, които пишат букварите си съобразно звучната метода.

Турската история е «История на Османската държава» от Й. Груев, Виена, 1869 г. и преработеното издание «История на Османското царство» от Й. Груев, 1872 г.

Адженовците — Стефан и Иван Адженови от Казанлък, търговци в Букурещ, участвуват в обществения живот на емиграцията. Адженови правят опит да спрат ограбването на наследството на Ив. Недялкович, завещано в полза на Казанлъшкото училище. Подробно по този въпрос пише Ив. Адженов в статиите си «Истината е най-свята» («Независимост», г. III, бр. 51, 8. IX. 1873) и «Отговор» («Независимост», г. IV, бр. 21 и 22, 9 и 16. III. 1874).

Стр. 382. [НИЕ ОБИЧАМЕ ДА ГОВОРИМ ЗА ДЪЛБОКИ КЛАДЕНЦИ] — «Независимост», г. IV, бр. 21, 9 март 1874. Подпис: Барон Лулчо.

Стр. 386. [КУЧЕНЦАТА ИГРАЯТ ГОЛЕМИ РОЛИ. . .] — «Независимост», г. IV, бр. 22, 16 март 1874.

Атинския ареопаг — съвет, висш държавен орган в древна Атина, главна опора на робовладелската аристокрация.

Илоти — основната маса на победеното и поробено население в древна Спарта.

Стр. 392. [«ДОБРОДЕТЕЛНАТА ДРУЖИНА» И НЕЙНИТЕ «НЕПОРОЧНИ» ЧЛЕНОВЕ. . .] — «Независимост», г. IV, бр. 23, 23 март 1874.

Стр. 399. [БЪЛГАРИЯ ИМА И БРЪСНАТИ МУСТАКИ, И КОСМОПОЛИТИ, И ГРЪЦКИ ОРАТОРИ. . .] — «Независимост», г. IV, бр. 24, 30 март 1874.

Според М. Димитров (Хр. Ботев. Пълно събрание на съчиненията, т. II, 1940, с. 153) автор на фейлетона е Ботев. Цв. Унджиева счита, че фейлетонът притежава характерните особености на Каравеловото перо. Само идеята и началото може да са Ботеви («Известия. . .», кн. VIII, 1959, с. 151).

Според М. Димитров Етрополският космополит е Тодор Пеев, който след провала на революционната организация живее в Браила и става деловодител на Книжовното дружество. Авторът на фейлетона го иронизира и нарича коосмполит поради връзките му с местните гърци в Браила и поради влиянието, което му оказвали просветителски настроените кръгове в Дружеството

(Христо Ботев. Събрани съчинения, под ред. на М. Димитров, С., 1971, с. 621).

Ако «етрополският космополит» е действително Т. Пеев, то възможно ли е тази подигравка да принадлежи на Ботев, след като са добре известни техните дружески отношения. Този момент във фейлетона говори по-скоро в полза на Каравеловото авторство. По това време отношенията между Каравелов и Т. Пеев били обтегнати.

Колхида — според гръцката митология област край Черно море, южно от Кавказ. Там живеел овенът, който пазел златното руно. Руното било донесено в Гърция от аргонавтите, гръцки пратеници, заминали за Колхида с кораба «Арго», начело с Язон.

В царството на Орфея — на оня свят.

Отец Максим е М. Изповедник. Да «иде при отца Максима» — да умре.

Петелът на г-на Хорозова — Хорозов на турски означава Петелов. Хорозов — «професор по международното право и дипломатиката» — намек за поведението на Хорозов в румънската камара и неговата «защита» на правата на българските колонисти в Бесарабия.

Радионов участвува в постройката на Централното училище в Болград — това вероятно е една от причините да се свързва името му с «финансиялното право и архитектурата».

Антоновите волове — намек за кражбите на А. Парушев.

Градският доктор в Болград е Д. Начов.

«Восточно слънце» е в. «Восток», редактиран от Андрич в Букурещ.

Стр. 406. [АВСТРИЙСКИ ЧЕРВЕНИ БЪКЛИЦИ ЗА ПЕТЕРБУРГСКИТЕ СВАТОВЕ] — «Независимост», г. IV, бр. 26, 13 април 1874. Поместено към рубриката «Политически преглед».

«Медведи» — руснаците, царска Русия; от медведь, р. мечка.

Стр. 408. [КОМУ ОЩЕ БИ ТРЯБВАЛО ДА СЕ ДАДЕ МАЛКО ХРЯН?] — «Независимост», г. IV, бр. 26, 13 април 1874.

Според М. Димитров (Хр. Ботев. Пълно събр. на съч., с. 164) и М. Арнаудов («Известия. . .», кн. VII, с. 254—256) автор на фейлетона е Хр. Ботев. Цв. Унджиева допуска съавторство — вижда в него някои особености на Каравеловата сатира («Известия. . .», кн. VIII, с. 151—152).

Дринов смятал, че прабългарите са по произход фини, Кръстович — хуни, а Михайловски — татари.

Ив. Адженов... се е...разкряскал... — става дума за неговите статии срещу «Добродетелната дружина», публикувани в «Независимост» (г. III, бр. 51, 8. XI. 1873 и г. IV, бр. 21 и 22, 9 и 16. III. 1874).

Стр. 414. [ТАКА ЛИ Е, ОТЧЕ БАЛАБАНЕ?]—«Независимост» г. IV, бр. 27, 20 април 1874. Подпис: Барон Лулчо.

Клисурската Минерва — така Каравелов назовава иронично Марко Балабанов, който е роден в гр. Клисура.

Стр. 418. [ЦАРИГРАДСКИТЕ ВЕСТНИЦИ СА ГНИЛА СЛАМА] — «Независимост», г. IV, бр. 28, 27 април 1874.

Хаджи Ставревите защитници — турската власт, Османската империя. Хасковският чорбаджия хаджи Ставри бил осъден от революционния комитет в града на смърт. При опит да го убие в началото на май 1873 г. апостолът Ат. Узунов бил заловен. Арестувани били много революционни дейци от Южна България и изпратени на заточение.

Стр.423. [БЪЛГАРСКО-ТУРСКАТА СТОЛНИНА РУСЧУК] — «Независимост», г. IV, бр. 29, 4 май 1874.

Стр. 430. [АКО КИРИЛ И МЕТОДИЯ ДА БИ ИЗЛЕЗЛИ ИЗ ГРОБОВЕТЕ. . .] — «Независимост», г. IV, бр. 30, 11 май 1874.

«Німець скаже: «Ми монголи. . .» — из стихотворението на Т. Шевченко «J мертвим, і живим, і ненарожденним землякам моїм в Украинi і не в Украинi моє дружнєє посланiэ.»

Най-старата славянска сестра — Русия. По това време царското руско правителство подготвяло съглашение с Австро-Унгария.

Хомякови орлета — от стихотворението «Орел» от А. С. Хомяков, в което Русия е представена като орел, бдящ над малките славянски народи.

Страстният булвар — известен булевард в Петербург (днешния Ленинград).

Хабсбургската династия стояла начело на Австро-Унгария.

Стр. 437. [БЪЛГАРИТЕ ДРЕМЯТ ОТ ДЪЛГИЯ И СЪНУВАТ ЕКЗАРХИАЛНИ НЕЗАВИСИМОСТИ] — «Независимост», г. IV,

бр. 30, 11 май 1874. Поместен като дописка от «Цариград, 2 майя». Подпис: ×.

Руско-турското приятелство... — за политиката на руското правителство и за сложните международни отношения на времето Каравелов пише по-подробно в уводна статия на «Независимост» (г. IV, бр. 36, 23. VI. 1874 — «Букурещ», 21 юния).

Стр. 439. [ЗА МИХАЙЛОВСКИ НЯМА ВЕЧЕ НИЩО СВЯТО] — «Независимост», г. IV, бр. 31, 18 май 1874. Поместено като дописка — «Цариград, 2 майя». Подпис: -У-.

Стр. 442. [И В БОЗАДЖИЙСКИТЕ КОТЛИ СЕ РАЖДАТ ДЪЛБОКИ МИСЛИ И ИЗВЪНРЕДНИ СЪОБРАЖЕНИЯ] — «Независимост», г. IV, бр. 31, 18 май 1874.

Конската глава — д-р П. Протич.

Богатите човали са членовете на Добродетелната дружина, старите.

Хану Аврам — става дума за нашумял навремето съдебен процес между Добродетелната дружина и някакви цигани (фараонско племе) за хана на Аврам Георгиев.

Стр. 447. [ПАРИТЕ В БАНКАТА!] — «Независимост», г. IV, бр. 32, 25 май 1874.

Св. Синая е манастирът «Св. Екатерина» на Синайския полуостров (между Арабия и Египет).

Стр. 453. [ДОСТОЙНСТВОТО НА ЧОВЕКА СЕ МЕРИ С КАЛПАВИ БЕШЛИЦИ] — «Независимост», г. IV, бр. 33, 1 юни 1874.

Стр. 458. [СИРОМАХ БОЛГРАД!] — «Независимост», г. IV, бр. 34, 8 юни 1874.

Сяровата фабрика е произвеждала сапун. Открита била на 1 май 1874 г. в Букурещ.

На реках Вавилонских — край вавилонските реки, дето според псалом 136 евреите плачели по време на вавилонското им пленничество: « При реките вавилонски, там седяхме и плачехме, кога си спомняхме за Сион; на върбите всред Вавилон окачихме нашите арфи. . . » — гласи началото на псалома.

Един от руските поети е А. С. Пушкин. Вторият стих у Пушкин гласи: «Их должно резать или стричь!»

Какви комедии се разиграват в Охрида, какви събития са станали във Велес... — тези събития са описани в «Независимост» (г. IV, бр. 33, 1. VI. 1874) по следния начин: «Из Охрида достигат до нас твърде неутешителни известия. Из тоя град ни телеграфират, че каймакаминът казал пред цял един мезлич, че дядо Натанаил е бунтовник. Той притурил даже, че има намерение да изпроводи негово високопреосвещенство вързан в Цариград. Из Велес достигат до нас така също неутешителни гласове. Солунският полицеин беше изпроводен във Велес да отдели една част от българските гробища и да ги даде на цънцарите; но последните не останали задоволни от това пожертвование и въстанали против българите. Един българин е убиен».

Стр. 464. [Г. КАТКОВ Е ЗА ТУРЦИТЕ ВТОРИ МЕСИЯ] — «Независимост», г. IV, бр. 34, 8 юни 1874. Поместен като дописка от «Цариград, 1 юния». Подпис: ×.

«Мир» — вероятно «Русский мир» (1871—1880).

Граховският херой — е Хюсеин Авни паша, разбит от черногорските въстаници при гр. Грахово.

Стр. 466. [НА ТОЯ СВЯТ БИВАТ ДОВОЛНО ЧУДНИ НЕЩА] — «Независимост», г. IV, бр. 35, 15 юни 1874.

Покрай другата си разнообразна дейност Ив. Богоров равил опити да открие в Пловдив текстилна фабрика («фабрики за сукна»).

Кръстович не е обнародвал втората част от своята българска история.

Браилският «хаджи пишман» е Бойко Нешов, за когото се разказва във фейлетона «Ако имаш дълъг език. . .», с. 481.

Стр. 472. [ЗА г. НАЙДЕНОВ, КЛИСУРСКАТА МИНЕРВА — ОТЕЦ БАЛАБАНОВ И РАЗЛИЧНИ ЦАРИГРАДСКИ НОВОСТИ. . .] — «Независимост», г. IV, бр. 36, 23 юни 1874. Фейлетонът е поместен като дописка от «Цариград, 14 юния». Подпис: ×.

Долма-бахче — султански дворец в Цариград, на брега на Босфора. Построен в 1853 г. в ренесансов стил.

Портата е намислила да продаде своята мнима власт над Тунис... Египетският вицекрал... добил... 500 топа... — за съществуващите несъгласия между турското правителство и египетското вицекралство има по-подробни сведения в «Политически преглед» — «Независимост», г. IV, бр. 36, 23. VI. 1874.

Круповата фабрика — артилерийски заводи на индустриалеца Круп, Алфред (1812—1887) в гр. Есен.

Стр. 475. [ХИМИЧЕСКО СЪЕДИНЕНИЕ МЕЖДУ «ХИТЪР ПЕТЪР» И «ЛЕВАНТ ТАЙМС»] — «Независимост», г. IV, бр. 36, 23 юни 1874.

Лорд Стрезо (може би прякор на някой от редакторите на българския отдел на «Левант Таймс») е напечатал. . . умна пътна забележка. . . — става дума за статията «Пътни бележки», в която е дадена строга оценка на някои цариградски български вестници. Статията не е подписана (вж. «Източно време», г. VI, бр. 22, 8.VI. 1874).

Карлистите — представители на клерикално-абсолютистическото течение в Испания, привърженици на претендента за испанския престол дон Карлос, а по-късно и на неговите потомци. Предизвикват кървави граждански войни (Карлистки войни), служат на реакцията.

Стр. 481. [АКО ИМАШ ДЪЛЪГ [illegible]ИК. . .] — «Независимост», г. IV, бр. 37, 29 юни 1874.

Стр. 487. [МЕМИШ ПАША [illegible]УСКА КАСКА] — «Независимост», г. IV, бр. 37, 29 ю[illegible]4. Поместено като дописка — «Цариград, 23 юния». Подп[illegible].

Зуавски шалва[illegible] зуав — войник от пехотата на турския султан.

Германия и г. [illegible]марк затъкнаха в поясът си Франция. [illegible]става дума за победата на Германия във Франко-пруската вой[illegible]т 1870—1871 г.

Стр. 490. [ДЬОНМЕТАТА СА ДЛЪЖНИ ДА СЛУЖАТ И НА БОГА, И НА МАМОНА] — «Независимост», г. IV, бр. 38, 6 юли 1874. Поместен като дописка — «Цариград, 28 юния». Печата се за пръв път в «Съчинения» на Каравелов. Подпис: ×.

Дядо владика — Панарет Рашев.

Конската глава — д-р П. Протич.

Стр. 494. [ДА ПОМЪТИМЕ ТОВА ЯЙЦЕ И ДА ИЗЛЮПИМЕ КАМИЛЧЕ!] — «Независимост», г. IV, бр. 37, 6 юли 1874.

Авторът на фейлетона осмива Книжовното дружество и неговото «Периодическо списание».

Един от одеските разпалени и подпалени патриоти е Н. М. Тошков.

Стр. 498. [БРАВО, Г. НАЙДЕНОВ!] — «Независимост», г. IV, бр. 39, 13 юли 1874.

М. Димитров приема за автор на този фейлетон Хр. Ботев (Хр. Ботев. Пълно събрание на съчиненията, т. II, 1940, с. 169). Според М. Арнаудов («Изв. на Инст. за бълг. л-ра», кн. VII, с. 256—257) и Цв. Унджиева («Известия. . .», т. VIII, с. 152) автор на фейлетона е Л. Каравелов. М. Димитров изоставя последния пасаж (от «Истина казва пословицата, че който гони вълка, той изпуща заяка. . .» до края), като отбелязва под линия: «Оттук нататък разказът носи следите на Каравеловото перо, ние го изоставяме» (Хр. Ботев. Събрани съчинения. Т. I, 1971, с. 351).

Дели Мустафа — вероятно Мустафа Фазил паша.

«Напредок» ще да прилича... на покойното... приснооблажено «Право»... «ще да се старае да открива истинният дух, който въодушевлява българският народ към царското правителство» — иронична парафраза на краткото известие, поместено в «Напредък», IX, бр. 1, от 5. VII. 1874.

П. Р. Славейков помества в отрочето на приснооблаженото «Право» — в. «Напредък» — няколко дописки и стихотворения.

Стр. 503. [РАЧО ОСМОКРАЧО И ЖАБА КРЕКЕТУША] — «Независимост», г. IV, бр. 40 и 41, 20 и 27 юли 1874.

«Прототип» на Рачо Осмокрачо е Д. Ценович, на Жаба Крекетуша — жена му Екатерина Ценович, сръбкиня по произход, на жабчето — доведената дъщеря на Ценович — Любица.

Причините за нападките, отправени срещу Ценович и цялото му семейство, както и за нападките на Ботев в «Послание от небето», не са изяснени. Ценович е участвувал в читалището на младите «Братска любов». През 1868 г. е един от основателите на «Българското общество». Участвува в издаването на «Тъпан» през 1869 г., после на «Свобода». През пролетта на 1870 г. е един от създателите на БРЦК, а до края на 1873 г. и негов касиер. Първото общо събрание на БРЦК през април—май 1872 г. става в дома на Ценович. През 1874 г. по неизвестни за нас причини той напуска за известно време Централния комитет. През 1875 г. отново е един от неговите дейни членове. Грубите, невъздържани нападки срещу Ценович и семейството му са може би подбудени и от някакъв личен конфликт или недоразумение.

Художникът на фабриката е Хр. Сяров.

«Кукурек с брда виче...» — част от сръбска народна песен: «Кукурякът вика от хълма: «Оженете ме, оженете ме!» Виолетката подава ръка: «Отведете ме, отведете ме!» Майка ѝ с

Стр. 475. [ХИМИЧЕСКО СЪЕДИНЕНИЕ МЕЖДУ «ХИТЪР ПЕТЪР» И «ЛЕВАНТ ТАЙМС»] — «Независимост», г. IV, бр. 36, 23 юни 1874.

Лорд Стрезо (може би прякор на някой от редакторите на българския отдел на «Левант Таймс») е напечатал... умна пътна забележка... — става дума за статията «Пътни бележки», в която е дадена строга оценка на някои цариградски български вестници. Статията не е подписана (вж. «Източно време», г. VI, бр. 22, 8.VI. 1874).

Карлистите — представители на клерикално-абсолютистическото течение в Испания, привърженици на претендента за испанския престол дон Карлос, а по-късно и на неговите потомци. Предизвикват кървави граждански войни (Карлистки войни), служат на реакцията.

Стр. 481. [АКО ИМАШ ДЪЛЪГ ЕЗИК...] — «Независимост», г. IV, бр. 37, 29 юни 1874.

Стр. 487. [МЕМИШ ПАША С ПРУСКА КАСКА] — «Независимост», г. IV, бр. 37, 29 юни 1874. Поместено като дописка — «Цариград, 23 юния». Подпис: ×.

Зуавски шалвари — зуав — войник от пехотата на турския султан.

Германия и г. Бисмарк затъкнаха в поясът си Франция... — става дума за победата на Германия във Франко-пруската война от 1870—1871 г.

Стр. 490. [ДЬОНМЕТАТА СА ДЛЪЖНИ ДА СЛУЖАТ И НА БОГА, И НА МАМОНА] — «Независимост», г. IV, бр. 38, 6 юли 1874. Поместен като дописка — «Цариград, 28 юния». Печата се за пръв път в «Съчинения» на Каравелов. Подпис: ×.

Дядо владика — Панарет Рашев.

Конската глава — д-р П. Протич.

Стр. 494. [ДА ПОМЪТИМЕ ТОВА ЯЙЦЕ И ДА ИЗЛЮПИМЕ КАМИЛЧЕ!] — «Независимост», г. IV, бр. 37, 6 юли 1874.

Авторът на фейлетона осмива Книжовното дружество и неговото «Периодическо списание».

Един от одеските разпалени и подпалени патриоти е Н. М. Тошков.

Стр. 498. [БРАВО, Г. НАЙДЕНОВ!] — «Независимост», г. IV, бр. 39, 13 юли 1874.

М. Димитров приема за автор на този фейлетон Хр. Ботев (Хр. Ботев. Пълно събрание на съчиненията, т. II, 1940, с. 169). Според М. Арнаудов («Изв. на Инст. за бълг. л-ра», кн. VII, с. 256—257) и Цв. Унджиева («Известия...», т. VIII, с. 152) автор на фейлетона е Л. Каравелов. М. Димитров изоставя последния пасаж (от «Истина казва пословицата, че който гони вълка, той изпуща заяка...» до края), като отбелязва под линия: «Оттук нататък разказът носи следите на Каравеловото перо, ние го изоставяме» (Хр. Ботев. Събрани съчинения. Т. I, 1971, с. 351).

Дели Мустафа — вероятно Мустафа Фазил паша.

«Напредок» ще да прилича... на покойното... присноблажено «Право»... «ще да се старае да открива истинният дух, който въодушевлява българският народ към царското правителство» — иронична парафраза на краткото известие, поместено в «Напредък», IX, бр. 1, от 5. VII. 1874.

П. Р. Славейков помества вотрочето на присноблаженото «Право» — в. «Напредък» — няколко дописки и стихотворения.

Стр. 503. [РАЧО ОСМОКРАЧО И ЖАБА КРЕКЕТУША] — «Независимост», г. IV, бр. 40 и 41, 20 и 27 юли 1874.

«Прототип» на Рачо Осмокрачо е Д. Ценович, на Жаба Крекетуша — жена му Екатерина Ценович, сръбкиня по произход, на жабчето — доведената дъщеря на Ценович — Любица.

Причините за нападките, отправени срещу Ценович и цялото му семейство, както и за нападките на Ботев в «Послание от небето», не са изяснени. Ценович е участвувал в читалището на младите «Братска любов». През 1868 г. е един от основателите на «Българското общество». Участвува в издаването на «Тъпан» през 1869 г., после на «Свобода». През пролетта на 1870 г. е един от създателите на БРЦК, а до края на 1873 г. и негов касиер. Първото общо събрание на БРЦК през април—май 1872 г. става в дома на Ценович. През 1874 г. по неизвестни за нас причини той напуска за известно време Централния комитет. През 1875 г. отново е един от неговите дейни членове. Грубите, невъздържани нападки срещу Ценович и семейството му са може би подбудени и от някакъв личен конфликт или недоразумение.

Художникът на фабриката е Хр. Сяров.

«Кукурек с брда виче...» — част от сръбска народна песен: «Кукурякът вика от хълма: «Оженете ме, оженете ме!» Виолетката подава ръка: «Отведете ме, отведете ме!» Майка ѝ с

нокът иска да се заколи: «Не я водете, не я водете, докато не донеса ведро с вода да я измием, да я измием.»

Стр.513. [В БОЛГРАД СЕ СЛУЧИЛО ОЩЕ ЕДНО ВЕЛИКО И ЗНАМЕНИТО ЧУДО!] — «Независимост», г. IV, бр. 42, 3 август 1874.

Ив. Г. Клинчаров изказва предположение, че фейлетонът е от Хр. Ботев («Мистификация с произведенията на Хр. Ботев», 1925, с. 9—10). М. Арнаудов оборва това предположение («Изв. на Инст. за бълг. л-ра», кн. VII, с. 260—262). Цв. Унджиева също счита, че автор на фейлетона е Л. Каравелов («Известия. . . », кн. VIII, с. 141—142).

Стр. 518. [БЛАГОДАРИТЕЛНИ АДРЕСИ] — «Независимост», г. IV, бр. 43, 10 август 1874.

Според М. Димитров (Хр. Ботев. Пълно събрание на съчиненията, т. II, 1940, с. 173), Ив. Г. Клинчаров («Мистификация. . . », с. 9—10) и Цв. Унджиева («Изв. на Инст. за бълг. л-ра», кн. VIII, с. 150) автор на фейлетона е Хр. Ботев. М. Арнаудов категорично твърди, че Каравелов е негов автор («Известия. . . », кн. VII, с. 262—264).

Нашият стари «деловодител» е В. Д. Стоянов.

Стр. 523. [ТОВА ЛАЛЕ ХРИСАНД. . .] — «Независимост», г. IV, бр. 51, 5 октомври 1874. Поместен като дописка «Никопол, 28 септемврия». Подпис: ⊃

Стр. 526. [ДАЖЕ И НА МЪРТВИТЕ СТАВА ТЕЖКО, КАТО ГЛЕДАТ ЖИВИ МЪРТЪВЦИ] — «Знание», г. I, бр. 12, 30 юни 1875. Поместен към рубриката «Книжевност».

Директори на Болградското училище са С. Радулов, Д. Мутев, Г. Миркович, В. Берон, Т. Икономов, Титус Парву, П. Теодорович. Учители — В. Попович, Д. Ямболов, К. Цанков, В. Д. Стоянов и др.

Икономов — Теодосий Икономов (Богдан).

Стр. 531. [НА ТОЯ СВЯТ СЪЩЕСТВУВАТ ДВА РОДА ГЕНИИ] — «Знание», г. I, кн. 19, 15 октомври 1875. Фейлетонът е поместен към рубриката «Книжевност».

Мексиканската монархия — създадена през 1863 г. след война на френския император Наполеон III с Мексико.

Наполеон поставил на мексиканския престол изцяло зависимия от него австрийски княз Максимилиан.

«Тартюф» — Каравелов греши — Балабанов е превел не «Тартюф», а комедията «Скъперникът» от Молиер («Век», г. II, бр. 37—45, 1875 и отделна книжка, Цариград, 1875).

Стр. 536. ГЛАВА МЕ БОЛИ — «Знание», г. II, кн. 6, 30 май 1878.

Стр. 543. [ЕДИНСТВЕНОТО НЕЩО, КОЕТО ОБИЧАМЕ, Е ПАРИЦАТА] — «Знание», г. II, кн. 6, 30 май 1878. Фейлетонът е публикуван отново под общото заглавие «Знаеш ли ти кои сме?»

ПРИЛОЖЕНИЕ

Стр. 553. [СИНОДАЛНИТЕ СТАРЦИ МИСЛЯТ САМО ЗА ПРЕСЕН ХАЙВЕР И ЗА ПЕЧЕНИ АГНЕТА] — «Свобода», г. III, бр. 9, 26 август 1872. Поместен като дописка «Цариград, 18 августа». Подпис: ×.

М. Димитров помества този фейлетон — дописка в «Хр. Ботев. Пълно събрание на съчиненията», С., 1940, т. III, с. 75. Тази и всички останали дописки — фейлетони, които поместваме в приложението, са спорни, с неустановено Ботево или Каравелово авторство.

Екзархът е Антим I.

По това време в. «Македония» е спрян, а Славейков — хвърлен в затвора.

Стр. 555. [РУСЧУК СЕ ГОТВИ ДА ПОСРЕЩНЕ ОТЦА ГРИГОРИЯ] — «Свобода», г. III, бр. 9, 26 август 1872. Поместен като дописка — «Русчук, 22 августа». Подпис: ?

М. Димитров помества тази дописка с фейлетонни елементи в «Хр. Ботев. Пълно събрание на съчиненията», 1940, т. III, с. 76, без да сочи аргументи в полза на Ботевото авторство.

Стр. 557. [РАВНОПРАВИЕТО И ПРАВОСЪДИЕТО В ТУРЦИЯ СА ВДОВИЦИ] — «Свобода», г. III, бр. 18, 28 октомври 1872. Поместен като дописка «Русчук, 24 октомврия». Подпис: —?—

Включено от М. Димитров в «Хр. Ботев. Съч.», 1940, т. III, с. 81.

Стр. 558. [ОГЛЕДАХ СЕ И ВИДЯХ, ЧЕ БЯХ СТАНАЛ КАДИЯ] — «Независимост», г. III, бр. 24, 3 март 1873. От рубриката «Знаеш ли ти кои сме?»

М. Димитров («Христо Ботев. Пълно събрание на съчиненията», т. III, 1940, с. 116), М. Арнаудов («Известия на Института за българска литература», кн. VII, с. 245—246) и Цв. Унджиева («Известия. . .», кн. VIII, с. 149) сочат Хр. Ботев за автор на този фейлетон.

Софийшките комисари — членовете на извънредния съд по делото на Васил Левски. Иванчо Пенчович ефенди — един от «комисарите», подписал смъртната присъда на Левски.

Букурешки месечини — чорбаджиите, богатите българи.

. . . Ако би имали чест и совест, то не би ходили по Цариград. . . — става дума за пътуването на В. Д. Стоянов до Цариград, където държал сказка.

. . . Татаро-монголски идеи — възгледите на туркофилите.

Стр. 563. [ПРЕДИ МАЛКО ВРЕМЕ АЗ ХОДИХ НА БАЛАМУК] — «Независимост», г. III, бр. 27, 24 март 1873.

М. Димитров (Цит. съч., с. 120), М. Арнаудов (Цит. съч., с. 246—247) и Цв. Унджиева (Цит. съч., с. 149) приемат Ботевото авторство на този фейлетон.

Ирис на гръцки означава зеница, гледец.

. . . Нашите бивши редактори са вероятно Ив. Касабов — бивш редактор на «Народност» и П. Кисимов — на «Отечество».

Кой ти е дозволил да издаваш вестник. . . — разказът се води от името на редакцията, аргумент в полза на Каравелово авторство или участие във фейлетона.

В. «Жижа» — според М. Димитров «вероятно е измислено от Ботев име на несъществуващ вестник» (Христо Ботев. Събрани съчинения, т. I, С., 1971, с. 618).

Стр. 566. [ОНАЗИ НОЩ АЗ СЪНУВАХ МИТХАД ПАША] — «Независимост», г. III, бр. 30, 14 април 1873.

Според М. Арнаудов («Известия на Института за българска литература,» кн. VII, с. 248—249) и Цв. Унджиева («Известия. . .», кн. VIII, с. 153) автор на този фейлетон е Хр. Ботев.

Гръцката черкова — на Нова година, 1873, няколко гръцки семейства в Русе повикали от Цариград гръцки свещеник, приспособили някаква къща за параклис и там организирали своя служба. Българското население се възпротивило, започнали вълнения и спорове. Гърците нарушавали фермана. Авторът на фейлетона счита, че турската власт ще подкрепи гърците. Симптомите за това той открива в уводната статия на в. «Турция» — «Железните пътища в Турско» (бр. 8, г. IX, 7. IV. 1873). От нея са взети цитатите във фейлетона, приведени точно. (Вж. по-подробно за тази случка в притурката към бр. 40 на в. «Право», г. VII, 5. I. 1873; също дописката «Русчушките приключения по празниците на Рождество Христово», Редовна притурка на в. «Турция» към г. VIII, бр. 47, 9. I. 1873.)

Стр. 570. [ЛЮБИМОТО ПЛЕМЕ НА БОГОВЕТЕ И НЕГОВИТЕ «ГЕНИИ»] — «Независимост», г. III, бр. 38, 9 юни 1873.

За М. Димитров (Христо Ботев. Пълно събрание на съчиненията, т. II, С., 1940, с. 126), за М. Арнаудов («Известия. . .», кн. VII, с. 249—250) и за Цв. Унджиева («Известия. . .», кн. VIII, с. 149) фейлетонът е от Хр. Ботев.

Санскритско племе — староиндийско. Санскрит — староиндийски език.

Тройепостасното божество — в три лица.

. . . Просвещението е полезно не само за народът, но и за неговите архипастири — В. Чолаков в свое «Отворено писмо до негово блаженство българский екзарх», поместено във в. «Право» (VIII, бр. 3, 31. III. 1873), настоява владиците и свещениците да имат специална подготовка и образование, за да се прекрати «религиозната деморализация».

. . . Ароматическо «просвещение» и хаджийско благонравие — вероятно става дума за хвалебствената оценка на «Писмо до българский екзарх» от В. Нейчев («Читалище», г. III, кн. 4, 30. I. 1873, с. 376—378).

Критиката на Войникова за «Иванку, убиецът на Асеня I» от В. Друмев, поместена като писмо до редактора, и забележките на г. Славейкова или «антикритиката» му са публикувани в сп. «Читалище» (г. III, кн. 7, 30. IV. 1873, с. 662—669 и кн. 8, 31. V. 1873, с. 746—759). Възраженията си към Войниковата критика Славейков дава като бележки под линия към текста на Войников.

Цитатите, приведени във фейлетона, са точни (първият цитат от Войников е взет от с. 663—664 на кн. 7, а вторият — от бележките на Славейков — от с. 670 на кн. 7).

Разсъжденията на «разрушителят». . . или «анто-анти-критиките» на Шишков са поместени във в. «Право» (г. VIII, бр. 5 от 14. IV, бр. 8 и 10 от 4 и 18. V. 1873) и са

озаглавени «Развезката» на една вехта комедия г. П. Р. Славейкова или отговор на две нови негови фарси в бр. 4 и 5 на «Читалище» от 1873 г.» (приведеният цитат във фейлетона е от тази статия и е точен), «Единът край от развезката на комедията г-на П. Р. С.» и «Другият край от развезката на комедията г-на П. Р. С.»

«Хубави» стихове... поместени в 3 брой на в. «Читалище» (г. III, 30. XII. 1872, с. 290) — озаглавени «Епиграми», цитирани точно във фейлетона с малки изключения, вероятно случайни: I — Какъв си дигна... //делата си ти...; II — ни птица всичко// не шипък вонен...

Стр. 576. [АБДУЛ РАХМАН ДАВА БАЛ] — «Независимост», г. IV, бр. 16, 2 февруари 1874. Поместен като дописка «Русчук, 19 януария». Подпис: —?—

М. Димитров помества този фейлетон — дописка в «Хр. Ботев. Пълно събр. на съч.», 1940, т. III, с. 129.

Стр. 579 [АКО ИСКАШ ДА ЖИВЕЕШ В ТУРЦИЯ, ТРЯБВА ДА БЪДЕШ ВОЛ] — «Независимост», г. IV, бр. 18, 16 февруари 1874. Поместен като дописка — «Русчук, 9 февруария». Подпис: -?-

Включено от М. Димитров в «Хр. Ботев. Пълно събр. на съч.», 1940, т. III, с. 132.

Стр. 581. [МНОЗИНА ГОВОРЯТ, ЧЕ ПОЕЗИЯТА Е НЕПОТРЕБНА] — «Независимост», г. IV, бр. 25, 6 април 1874. От поредицата «Знаеш ли ти кои сме?»

М. Димитров («Хр. Ботев. Пълно събрание на съчиненията», т. II, 1940, с. 159), М. Арнаудов («Известия..., кн. VII, с. 253—254) и Цв. Унджиева («Известия...», кн. VIII, с. 149—150) приемат единодушно Ботевото авторство на фейлетона.

«Кротък като агне» — пародия на стихотворение от Петър Давидов (даскал Пеньо) от Лясковец, написано по случай посещението на султан Абдул Меджид в Търново през 1846 г. Давидов бил учител в Търново и учениците му изпели пред султана стихотворението. (Вж. Любен Каравелов. Христо Ботев. «Знаеш ли ти кои сме?» под ред. на Ал. Бурмов. С., 1947, с. 556.) В «Цариградски вестник» (бр. 72 и 79 от 5. XI и 24. XII. 1849) П. Давидов помества слаби стихотворения — верноподанически славословия на султана.

Отроче на Балабанов е в. «Век».

...Креватите на търновската болница... — Търновската болница изобщо не била построена.

Стр. 587. [ТЕЖКО Е ДА СЕДИШ ДО ГЛАВАТА НА БОЛНИЯ] — «Независимост», г. IV, бр. 35, 15 юни 1874. Поместен като дописка — «Русчук, 12 юния». Подпис: —?—

М. Димитров включва дописката-фейлетон в «Хр. Ботев. Пълно събр. на съч.», 1940, т. III, с. 165, като добавя към нея такава пояснителна бележка: «Изразът «играе без гащи» срещаме най-напред в увода към «Българска народна песен». Под «докторите от 1793 г.» Ботев разбира френските демократи, начело с Марата и Робеспиера. Изказаните мисли за просвещението, индустрията, търговията и т. н. са развити и в уводните статии във в. «Независимост».

Стр. 589. [ЗА ТУРСКОТО СЪДИЛИЩЕ В РУСЧУК И ЗА ФИНАНСОВОТО РАЗСТРОЙСТВО НА ТУРЦИЯ] — «Независимост», г. IV, бр. 36, 23 юни 1874. Поместен като дописка — «Русчук, 18 юния». Подпис: —?—

М. Димитров го включва в «Хр. Ботев. Пълно събр. на съч.», 1940, т. III, с. 163.

озаглавени «Развезката» на една вехта комедия г. П. Р. Славейкова или отговор на две нови негови фарси в бр. 4 и 5 на «Читалище» от 1873 г.» (приведеният цитат във фейлетона е от тази статия и е точен), «Единът край от развезката на комедията г-на П. Р. С.» и «Другият край от развезката на комедията г-на П. Р. С.»

«Хубави» стихове... поместени в 3 брой на в. «Читалище» (г. III, 30. XII. 1872, с. 290) — озаглавени «Епиграми», цитирани точно във фейлетона с малки изключения, вероятно случайни: I — Какъв си дигна... //делата си ти...; II — ни птица всичко// не шипък вонен...

Стр. 576. [АБДУЛ РАХМАН ДАВА БАЛ] — «Независимост», г. IV, бр. 16, 2 февруари 1874. Поместен като дописка «Русчук, 19 януария». Подпис: —?—

М. Димитров помества този фейлетон — дописка в «Хр. Ботев. Пълно събр. на съч.», 1940, т. III, с. 129.

Стр. 579 [АКО ИСКАШ ДА ЖИВЕЕШ В ТУРЦИЯ, ТРЯБВА ДА БЪДЕШ ВОЛ] — «Независимост», г. IV, бр. 18, 16 февруари 1874. Поместен като дописка — «Русчук, 9 февруария». Подпис: -?-

Включено от М. Димитров в «Хр. Ботев. Пълно събр. на съч.», 1940, т. III, с. 132.

Стр. 581. [МНОЗИНА ГОВОРЯТ, ЧЕ ПОЕЗИЯТА Е НЕПОТРЕБНА] — «Независимост», г. IV, бр. 25, 6 април 1874. От поредицата «Знаеш ли ти кои сме?»

М. Димитров («Хр. Ботев. Пълно събрание на съчиненията», т. II, 1940, с. 159), М. Арнаудов («Известия. . ., кн. VII, с. 253—254) и Цв. Унджиева («Известия. . .», кн. VIII, с. 149—150) приемат единодушно Ботевото авторство на фейлетона.

«Кротък като агне» — пародия на стихотворение от Петър Давидов (даскал Пеньо) от Лясковец, написано по случай посещението на султан Абдул Меджид в Търново през 1846 г. Давидов бил учител в Търново и учениците му изпели пред султана стихотворението. (Вж. Любен Каравелов. Христо Ботев. «Знаеш ли ти кои сме?» под ред. на Ал. Бурмов. С., 1947, с. 556.) В «Цариградски вестник» (бр. 72 и 79 от 5. XI и 24. XII. 1849) П. Давидов помества слаби стихотворения — верноподанически славословия на султана.

Отроче на Балабанов е в. «Век».

...Креватите на търновската болница... — Търновската болница изобщо не била построена.

Стр. 587. [ТЕЖКО Е ДА СЕДИШ ДО ГЛАВАТА НА БОЛНИЯ] — «Независимост», г. IV, бр. 35, 15 юни 1874. Поместен като дописка — «Русчук, 12 юния». Подпис: —?—

М. Димитров включва дописката-фейлетон в «Хр. Ботев. Пълно събр. на съч.», 1940, т. III, с. 165, като добавя към нея такава пояснителна бележка: «Изразът «играе без гащи» срещаме най-напред в увода към «Българска народна песен». Под «докторите от 1793 г.» Ботев разбира френските демократи, начело с Марата и Робеспиера. Изказаните мисли за просвещението, индустрията, търговията и т. н. са развити и в уводните статии във в. «Независимост».

Стр. 589. [ЗА ТУРСКОТО СЪДИЛИЩЕ В РУСЧУК И ЗА ФИНАНСОВОТО РАЗСТРОЙСТВО НА ТУРЦИЯ] — «Независимост», г. IV, бр. 36, 23 юни 1874. Поместен като дописка — «Русчук, 18 юния». Подпис: —?—

М. Димитров го включва в «Хр. Ботев. Пълно събр. на съч.», 1940, т. III, с. 163.

АЗБУЧЕН ПОКАЗАЛЕЦ

ЗА ЛИЦА, ПЕРИОДИЧНИ ИЗДАНИЯ, ЗАГЛАВИЯ НА ПРОИЗВЕДЕНИЯ, ДРУЖЕСТВА И ДР.*

А

Абдул Азис (1830—1876) — турски султан от 1861 до 1876 г. — 10, 12, 17, 43, 94, 293

Абдул Керим паша (1807—1883) — турски военачалник; в началото на 60-те години Битолски валия — 499

Абдул Меджид (1823—1861) — турски султан — 18, 316, 648

Абдул Рахман — управител на Дунавската област — 243, 244, 393, 409, 410, 427, 576, 581, 583, 648

[Абдул Рахман дава бал], фейлетон — 576. 648

Абла ханъм — 345, 492

Абубикира, премъдри дервиш — 619

Авакум, архиерей — 246, 565, 566

Авел, библ. — син на Адам, убит от своя брат — 223, 224

Аверкий Ловешки, отец — вероятно Аверкий Петрович — духовник и просветен деец. Завършва семинария в Белград и духовна академия в Киев. Специализира в Дрезден. Врачански митрополит (1873—1874). Превежда и съставя книги с богословско-нравоучителен характер — 331, 367, 373, 375, 381

Авраам, Аврам, библ. — 172, 189, 206, 365, 625

[Австрийски червени бъклици за петербургските сватове], фейлетон — 406, 603, 605, 638

Агапий, отец — 350

Агатангел, отец — 359, 397—399, 571

«Ад» от Данте Алигиери — 370, 374

Адам, библ. — 33, 539

Адженов, Иван Попалексов (ок. 1835—1903) — активен обществен деец, занимава се с търговия. Учи в родния си град Казанлък

* Обхваща имената от текста и бележките с пояснения, където е необходимо. Най-популярните имена и имената, подробно пояснени в предищните томове на изданието, тук не са пояснявани. В показалеца са включени заглавията на всички фейлетони, поместени в тома.

и в Букурещ. Участвува в създаването на ТЦБК (1866) и на Добродетелната дружина. Приятел на Раковски, а от 1873—1874 г. член на БРЦК, сподвижник на Каравелов. Председател на «Дружеството за разпространение на полезни знания». Издава редактираното от Каравелов сп. «Знание» — 393, 413, 446, 452, 469, 470, 486, 637, 639
Адженов, Стефан — брат на Ив. Адженов — 393, 637
Адженовците — 380, 393, 394, 637
[Аз би желал да съм в Цариград], фейлетон — 89, 596, 600, 603, 615
Азис — вж. Абдул Азис
[А знае ли г. Пърличев що е образование?], фейлетон — 185, 601, 624
[Аз се родих преди един месец. . .], фейлетон — 296, 633
Айхман — 488
Акиф паша — управител на Дунавската област (1869—1878) — 8, 18, 43, 51
[Ако имаш дълъг език. . .], фейлетон — 481, 641, 642
[Ако искаш да живееш в Турция, трябва да бъдеш вол], фейлетон — 579, 648
[Ако Кирил и Методия да би излезли из гробовете. . .], фейлетон — 430, 639
Аксаков, Иван Сергеевич (1823—1886) — руски писател и общественик, идеолог на славянофилството — 545
Албрехт XI — 479
«Allg. Aug. Zeitung» — вж. «Augsburger Allgemeine Zeitung»
Александрийска библиотека — най-голямата в древността, помещавала се в прочутия Александрийски музей, съдържала около 700 000 книги. На два пъти изгаряна — 20
Александрийско училище — 139, 275
«Александрия» — повест за живота на Ал. Македонски от II—III в. сл. н. е. Преведена и издадена на български в 1844; претърпяла още две издания (1851, 1867 г.) — 319
Александър Македонски (356—323 г. пр. н. е.) — 256, 319, 532
Александър II (1818—1881) — руски император от 1855 до 1881 г. — 248, 479
Александър III (1845—1894) — руски император от 1881 до 1894 г. Един от най-реакционните представители на династията. До 1881 г. бил «велик княз», престолонаследник. Бил женен за датска принцеса — 24, 636
Али паша, Мехмед Емин (1815—1871) — турски държавник, велик везир и неколкократно министър на външните работи — 7, 11, 12, 17—19, 161, 197, 210, 231, 487
Алфонс, принц Алфонс Бурбонски, Карл. VII — претендент за

испанския престол, син на изгонената кралица Изабела — 408
Амадей Савойски (1845—1890) — крал на Испания от 1870 до 1873 г. — период на жестоки вътрешни борби — 12, 408
Амон, вместо Мамон — демон (според евангелието) — 437, 490, 491
Амонияк, Амон — един от главните староегипетски богове — 319
Амурад — вж. Мурад I
Ангелаки «Глупо Петровски» — вж. Савич, Ангелаки
Ангелакис Кириос — вж. Савич, Ангелаки
Ангелчо, кир — 105
Андраши, Гюла (1823—1890) — унгарски политик, министър на външните работи от 1871 до 1879 г. — 17, 21, 95, 196, 205, 213, 257, 258, 295, 479
Андрич, Александър — сръбски журналист, редактирал в. «Видовдан», «Югославия», «Восток» — 331, 346—349, 351, 364, 385, 386, 389, 393, 403, 408, 409, 480, 493, 585, 634, 638
Аника, кераца — 358
Антим I, Антим Видински (1816—1888) — първи български екзарх — 294, 329, 361, 437, 439, 554, 645
Антим IV — вероятно Антим VI Куталианос — гръцки патриарх в Цариград. От 1871 до 1873 г. за трети път заемал патриаршеския престол — 89, 94, 174, 178, 623
Антифолус от Ефес — герой на Шекспировата драма «Комедия от грешки» — 623
Антифолус от Сиракуза — герой от Шекспировата драма «Комедия от грешки» — 623
Антонели, Джакомо (1806—1876) — италиански духовник и политик. Държавен секретар на папа Пий IX. Привърженик на духовния и светски деспотизъм — 175
Антониади — богат грък от Цариград — 217
Антоний Киевопечорски, архимандрит Антоний — ректор на Киевската духовна академия — 363, 364, 369, 370, 636
Апис — древноегипетско божество на занаятите и изкуствата, изобразявано като бик — 280
Априлов, Васил (1789—1847) — 455, 607
Араго, Франсоа (1786—1853) — френски астроном, физик и политик. Работи в областта на астрономията, оптиката, електромагнетизма, метеорологията и физическата география — 143
Аргус, Аргос, митол. — великан, пазач — 442
Арий (280—336)—александрийски свещеник, прочут еретик, основател на арианската ерес. Осъден от Никейския събор и заточен в Илирия — 177

Ариман — гръцко название на староперсийския бог на злото — 549
Аристотел (384—322 г. пр. н. е.) — древногръцки философ и учен — 246
Арлекин — герой от романа на Е. Лабуле «Принц-куче» — 472
Арнаудов, Михаил (1878—1978) — 597—599, 610, 616, 627, 629, 635, 636, 643—648
Арнаудов, Петър, поп Петър — свещеник, взел участие в църковната борба на страната на консервативното крило. Известно време учител в Русе — 135, 555
Арнаудов, Христо Станчов — българин на турска служба, от Габрово. Работи в турската цензура в Цариград и от 1868 г. в турската тайна полиция — 11, 47, 65, 67, 70, 89, 135, 139, 160, 161, 214, 238, 241, 244, 322, 328, 344, 384, 393, 401, 414, 500, 562, 570, 572, 610, 616
Арон, Ароновци — турски шпионин, на служба в Турското министерство на вътрешните работи — 67, 161, 210, 211, 227, 611
Артур — английски принц, легендарен рицар от VI в. — 634
Архимед (287—212 г. пр. н. е.) — древногръцки математик и физик — 186, 188
Асен I, български цар (1187—1196) — 549, 573
«Астрономически и метеорологически явления», статия от Н. Марков — 622
Атанас, бай — 59
Атанас, дядо — 325
Атанасович, Георги (1821—1892) — деен член на Добродетелната дружина; професор в Букурещкото медицинско училище. Роден в Свищов, учи в Атина и в Париж — 256, 436, 632
Атила (неизв. — 453) — вожд на хуните — 257
«Augsburger Allgemeine Zeitung» — Аугсбургски всеобщ вестник» — 231, 406, 629
Афродита Урания, богиня — 388
Ахмед Митхад ефенди — редактор на в. «Дунав» — 636

Б

Базен, Ашил Франсоа (1811—1888) — френски буржоазен военен деец, маршал на Франция. Осъден от военен съд за измяна по време на Френско-пруската война (1870—1871) — 257
«Базар», сп. — 200
Байрон, Джордж Ноел Гордън (1788—1824) — 176, 535
Байст, Фридрих (1809—1886) — саксонски и австрийски държавник — 12, 17, 21, 29, 231, 257, 557

Бакалов, Георги (1873—1939) — 610, 629
Бакалооглу, Бакалооглар, братя — богати български търговци. Иван Бакалооглу е един от основателите и деен член на Добродетелната дружина — 270, 271
Бакхус, старогръцки бог — 363
Балабанов, Марко (1837—1925) — журналист и политик, родом от Клисура. Учи в Богословско училище на о-в Халки. Следва право в Атина, Париж и Хайделберг. Редактира сп. «Читалище» (1870), в. «Век» (1874—1876), сътрудничи на «Време», «Македония», «Право», «Периодическо списание» и др. Превежда от гръцки и френски. С консервативни възгледи — 28, 33, 34, 42, 69, 72, 75—78, 89, 92, 93, 102, 105, 142, 143, 152—155, 157, 160—162, 166, 183, 187, 204, 214, 293, 322, 328, 330, 335, 339—345, 347, 350, 351, 361, 363—365, 368, 369, 383, 386, 388, 392, 403, 409—411, 414—420, 436, 437, 451, 458, 461, 463, 464, 467, 468, 472, 473, 477, 478, 480, 499, 502, 534—536, 572, 584, 585, 613, 620, 624, 634, 639, 641, 645, 648
Баламук — болница за душевноболни в Букурещ — 563—565, 646
Балтаджи — вероятно богат грък, който живеел в Цариград — 217
Барбароса, Фридрих I (ок. 1123—1190) — германски император от 1152 до 1190 г. Ръководи Третия кръстоносен поход. Усилва кралската власт. Герой на много германски предания, в които често намира израз вярата, че той е жив и ще се върне да спаси народа си — 144
Баро, Одилон (1791—1873) — френски държавник, монархист — 258
Барон Лулчо, подпис — 386, 418, 604, 637, 639
«Басърет» — турски вестник, издаван през 1863—1864 г. от Н. Кемал. Печатан извън Турция — в Лондон и Париж — 296, 332, 476, 500
Бачко, бай — 531—533
Бачковски манастир — 172, 173, 359, 360, 362
Беязид I (1347—1403) — турски султан — 20
Бедискини — вж. Бидискини
Бадлам — болница за душевно болни в Лондон — 176
«Бедная Лиза», повест от Карамзин — 609
«Безсилието на протестантите против православието», статия от Н. Г. Капанов — 44, 608
Белградска богословска школа — 369
Белградска крепост — 77
Белградска държавна печатница — 50
Белински, Висарион Григориевич (1811—1848) — 29, 607

Бенли, Маринчо (Бенлиов, М.) (1809—1875) — богат български търговец, роден в Шумен, живее в Букурещ. Член на Добродетелната дружина. Подпомага с пари просветното дело в родния си град, издържа българчета да учат в чужбина — 256, 286, 442, 633

Берон, Васил Хаджистоянов (1824—1909) — лекар и книжовник. Роден в Котел, учи в родния си град, в Крайова, Цариград, Одеса. Следва медицина в Мюнхен и Вюрцбург, специализира във Виена. Лекар в Търново, директор на Болградската гимназия. Автор на учебници — 108, 187, 205, 617, 624, 627, 644

Берон, Петър (1795—1871) — бележит възрожденски деец, поставя началото на учебната и светската книжнина в България. Автор на знаменития «Рибен буквар» и на много естественонаучни и философски съчинения на гръцки, латински, френски и немски език. Крупен учен и натурфилософ, доктор на медицинските науки. На 21 март 1871 г. д-р Берон е удушен от злосторници в Крайова. Убийците били подкупени от Теохар Папазоглу, който обсебил **«имането на покойния»**. Членовете на Добродетелната дружина се старават да вземат наследството, за да изпълнят завещанието на Берон — 396, 586

Берон, Стефан Р. — заможен браилски българин, роднина на П. Берон. Член на настоятелството на книжовното дружество от 1869 г. — 23

Бертолд — герой на книгата «Високи умни хитрости Бертолдови, които се показува един селач хитър и остроумен, който подир с различните си страдания и с остроумният си ум стана царски советник. . .», Белград, 1853 г. Превод Хр. П. Василиев — 133, 218, 629

Бидискини — турски шпионин, служител в турското министерство на вътрешните работи — 67, 161, 611

Библията — 317

«Биржевые ведомости» (1861—1917), с прекъсвания — буржоазен вестник, излизал два пъти на ден: сутрешното издание съдържа предимно информация за борсата, а вечерното — всевъзможни сензации — 432, 464

Бирон — вж. Байрон, Джордж

Бисмарк, Ото фон (1815—1898) — 12, 17, 21, 24, 195, 231, 256, 332, 480, 488, 642

Благодетелна дружина — вж. Добродетелната дружина

[«Благодетелната дружина» е алфа и омега на българското щастие], фейлетон — 252, 631

[Благодарителни адреси], фейлетон — 518, 596, 597, 599, 644

Благодетелно братство—Благотворително дружество в Цариград — 329, 440, 634

«Благонравието на даскал Райка. . .» — вж. «Христоития или благонравие. . .»

«Благонравието на Доброплодни» — вж. «Игиономия. . .», превел С. Доброплодни

«Благонравието» на Хр. Ваклидов — вж. «Книжка за благонравието»

Блажена Теодора, светица — 120, 172, 378, 623

Блазнавац, Миливой (1824—1873) — сръбски военен и държавен деец, министър на войната, министър-председател, регент — 49, 50, 389

Блъсков, Илия (1839—1913) — 622

Блъсков, Рашко Илиев (1819—1884) — самоук възрожденски учител и книжовник, баща на писателя Илия Блъсков. Роден в Клисура, учителствува в различни села, в Провадия, Силистра, Плоещ и Болград. Издава учебни помагала, буквари и др. Събира и отпечатва народни песни, приказки, гатанки; автор е на побългарени творби. Сътрудничи в много български вестници и списания. Редактира сп. «Духовни книжки» в Плоещ, сп. «Училище» в Букурещ и др. През 1876 г. в Гюргево е един от редакторите на в. «Нова България» — 108, 109, 130, 139, 165, 184, 185, 187, 190, 191, 194, 303, 329, 383, 622, 624

Бобчев, Стефан С. (1853—1940) — публицист и политически деец, роден в Елена, учи в Елена и Цариград. Привърженик на славянофилските идеи. Сътрудничи във в. «Македония» и «Напредък», редактира сп. «Читалище», в. «Стара планина», сп. «Българска сбирка». Сътрудничи активно и в руския периодичен печат — 249

[Бог иска дебели свещи, златни кандила, богати манастири], фейлетон — 171, 600, 623

Богоров (Богоев), д-р Иван Андреев (ок. 1818 —1892) — изтъкнат книжовник и просветител, журналист, писател, езиковед. Учи в Карлово, Цариград, Одеса. Завършва медицина в Париж. В 1864 издава в Лайпциг в. «Български орел», основава «Цариградски вестник», редактира «Български книжици» и др. Автор на граматики, речници, пътни бележки. Бори се за чистотата на българския език; като пурист стига до крайности — 466—468, 499, 502, 526, 535, 539, 641

Богословието на о. Макария е вероятно «Догматическо богословие» от руския богослов Макарий (М. П. Булгаков) — 372

Богоявление — 327, 328, 330, 331, 612, 613
Божков, Стойко — 602
Бозео (Бозио), Анджелина (1824—1859) — известна италианска певица, сопран — 143
Бокъл, Хенрих Томас (1821—1862) — английски учен — 131, 371
Болгаридовци — 182
[Болград, Болград!], фейлетон — 110, 617
Болградско централно българско училище — българска гимназия «Св. Кирил и Методи» — първо българско общообразователно училище, открито в 1859 г., с пансион, библиотека, печатница. Просветен и патриотичен център — 64, 111, 112, 275, 276, 526—530, 638, 644
Боляк, Цезар (Чезар) (1813—1881) — изтъкнат румънски публицист и общественик. Свързвал националното обединение с идеята за латинския корен на румънската народност — 513
Бончев, Нешо (1839—1878) — бележит възрожденски литературен критик и книжовник. Роден в Панагюрище, завършва духовна семинария в Киев и Историко-филологически факултет в Москва. Като учител в Москва сътрудничи в българския периодичен печат и най-много в «Периодическо списание» — 55, 188, 624
Бончидис — погърчен българин от Пловдив — 116
Боренс — вж. Бърнс, Роберт
Борис I, български хан (княз) (852—889) — 435
Ботев, Христо (1848—1876) — 596—599, 604, 610, 614—616, 627—630, 634, 635, 637, 638, 643—649
Бочаровци — вж. Боцарис, Бочар, Марко
Боцарис, Марко (Бочарот, Божар) (1788—1823) — участник в гръцката освободителна борба — 182
Бояджи, Панайот — търновски богаташ — 543
[Браво, Г. Найденов!], фейлетон — 498, 597, 599, 642
Брадински, Станчо Н. (ок. 1830—1877) — търговец и читалищен деец в Цариград, роден в Калофер, учи в Пловдив и Цариград — 293, 322
Браилска българска черкова — 286, 288, 484, 485
«Браилските работи», фейлетон — 150, 170, 601, 604, 620
Браилско женско дружество — 229, 264
Браилско училище — 229
Брама — староиндийско божество — 258, 570, 573
Бранислав Велешки (1824—1919) — роден в с. Карабунище, Велешко, участвува в първата българска легия, телохранител на Раковски. През 1869 г. става отговорен редактор на в. «Тъпан». По време на Освободителната война постъпва в Опълчението. След Освобождението разсилен в Пловдив — 291, 467—471, 502, 633

Братияно, Йон (1821—1891) — румънски политик, министър-председател — 513
«Братска любов» — читалище на «младите» в Букурещ — 214,643
Брут, Марк Юний (85—42 пр. н. е.) — римски политик. Заедно с Касий възглавява заговора срещу Цезар и участвува в убийството му. Един от ръководителите на републиканците в борбата им срещу втория триумвират — 484
Брут, от стихотворението на Х. Хайне «Der tugenhafte Hund» — 67, 611
«Будилник» (1873), Букурещ, ред. Хр. Ботев — хумористично-сатиричен вестник с революционно-демократично направление. Излизат само три броя — 228, 240, 629, 630
[Букурещката капела не прилича на черкова], фейлетон — 289, 601, 633
Булгарин, Фадей В. (1789—1859) — руски реакционен писател, доверено лице на полицията, издава в. «Северна пчела» и сп. «Северен архив»; автор на очерци, критически статии и морално-дидактически романи. Фактологическа стойност имат неговите «Възпоминания» — 383
Булгарис, Димитрий (1803—1878) — гръцки политически и държавен деец. Многократно избиран за министър, министър-председател, а след 1862 г. — за регент на Гърция — 383
Бурбаки, Шарл Дени (1816—1897) — френски генерал — 256
Бурмов, Александър (1911—1965) — 597, 598, 602, 605, 648
Бурмов, Тодор Стоянов (1834—1906) — журналист и общественик, роден в Нова махала, Габровско. Завършва духовна семинария и академия в Киев. Учител в Габрово, учител и журналист в Цариград. Редактира «Български книжици», «Съветник», «Время». С консервативни възгледи, един от ръководителите на консервативното течение в църковната борба — 626
Бъдни вечер — 81, 367
[Българите дремят от дългия и сънуват екзархиални независимости], фейлетон — 437, 602, 639
[България има и бръснати мустаки, и космополити, и гръцки оратори. . .], фейлетон — 399, 597, 599, 637
«Българска аритметика» — вж. «Малка аритметика. . .» от Й. Груев
«Българска народна песен» от Хр. Ботев — 649
Българска букурещка капела — черковата «Св. Кирил и Методий» —

233, 235, 273, 286, 289—292, 297, 298, 300, 308, 311, 314, 368, 633

Българска община в Букурещ — 302

«Български известия», рубрика — 603, 630

«Български книжици», сп. (1858—1862), Цариград, редактирано последователно от Ив. Богоров, Г. Кръстевич, Т. Бурмов, Ив. Найденов и С. Филаретов — научнопопулярно списание. През първите му три годишнини преобладава историко-филологическата тематика, а през последната четвърта годишнина — политическо-обществената — 164, 621

Български революционен централен комитет (БРЦК) — организация на българското националноосвободително движение (1869—1876) — 643

Български таен централен комитет — вж. Таен централен български революционен комитет (ТЦБРК)

[Българският инат и българската критика се хабят за различни ситници], фейлетон — 320, 602, 633

Български черковен въпрос — 94, 95, 156

«Българско и българите» — заглавие на замислена книга от В. Д. Стоянов, която не излиза — вж. Статистика от В. Д. Стоянов

Българско книжовно дружество (Книжовно дружество, Дружеството) — научно-литературно дружество, учредено в Браила през 1869 г. на общо събрание, в което участвували представители на българските общини в чужбина. Ръководството на Дружеството се състои от трима действителни членове — М. Дринов — председател, В. Друмев и В. Д. Стоянов, — които получават месечна заплата. Те отговарят за научно-книжовната дейност и редактират неговите издания. Освен ръководство Дружеството има и петчленно настоятелство за финансови и материални въпроси. Основано със съдействието на революционно-демократичните среди на емиграцията. Скоро обаче в него надделяват просветителските, либерални тенденции. През 1870 г. В. Д. Стоянов изпраща поздравителна телеграма до султана по случай издаването на фермана за българската екзархия. Султанът отговаря любезно. Наред с това Дружеството не развива очакваната дейност. Вместо да издава ежемесечно своето «Периодическо списание», то издало за две години четири книжки, а през периода 1870—1876 г. — 12 книжки. Всичко това рязко променя отношението на революционната партия към него и дава повод за остри критични оценки и гневни нападки.

След Освобождението, през 1911 г. Българското книжовно

дружество прераства в Българска академия на науките — 11, 22, 31, 32, 61, 65, 80—84, 104, 108, 115, 128, 139, 141, 152, 158, 159, 161, 165, 168, 181, 204, 205, 229, 261, 263, 285, 305, 316, 326, 329, 379, 380, 393, 401, 462, 485—487, 494, 498, 502, 503, 516, 520, 521, 562, 610, 614, 619—621, 627, 637, 642

[Българско-турската столнина Русчук], фейлетон — 423, 639

«Българщината в Македония», стихотворение от Хр. П. Филипов — 608

Бърнс, (Боренс) Роберт (1759—1796) — шотландски поет — 30

В

Вавилонска кула — 20, 178, 284

Вайбел — съдържател на увеселително заведение в Прага — 329

Ваклидов, Христо Дочев (1841—1891) — български книжовник, роден в Казанлък, учи в Одрин и Цариград, учителствува в Стара Загора, редактира в. «Българска пчела» и сп. «Зорница», участвува в редакциите на в. «България» и «Източно време», автор и преводач на няколко книги — 534

Вамва — гръцки книжовник — 571

Варварино житие — 231

Вартоломеева сватба — Вартоломеева нощ (1572) — 177

Василиади, Н. д-р (1820—1882) — богат букурещки българин, роден в Букурещ — син на заможен търговец от Габровско. Завещава състоянието си за основаване на техническо училище в Габрово. Един от видните членове на Добродетелната дружина — 253, 256

Василиевден — 66

Василий I Македонянин (813—886) — византийски император от 867 до 886 г., основател на македонската династия, син на македонски селянин. Разширява границите на Византия на изток, стреми се да завоюва Южна Италия, възстановява вътрешния ред и потушава църковните вълнения в империята — 383

Ватикана — владенията на папата — 175, 623

Ватиканският дворец — 85

[В Болград се е случило още едно велико и знаменито чудо!], фейлетон — 513, 644

«Введение», черкова — 310

«Век», в. (1874—1876), Цариград, ред. М. Балабанов — 345, 350, 351, 363, 364, 381, 410, 411, 422, 435, 451, 477, 478, 499, 522, 534, 584, 585, 635, 636, 645, 648

Великден — 59, 399, 400, 404, 405, 416, 477, 485, 492, 497, 584—586
Велкова пушка — 96
Венелинската библиотека — 215, 628
Венера, богиня — 18, 187, 400
Венетка — 326
«Вестник Европы» (1866—1918), ред. М. М. Стасюлевич — ежемесечно руско списание с буржоазно-либерално направление — 544
[Вестникът на българските без стадо пастири. . .], фейлетон — 42, 601, 608
[Вестниците на г. Андрич приличат на калпави бешлици], фейлетон — 346, 601, 634
«Видовдан», в. (1861—1876), ред. Ал. Андрич — 96, 257, 258
Виенската изложба — Турция участвувала на изложението във Виена с етнографски материали и занаятчийски произведения — дело на поробените народности в империята — 213—215, 229, 244
[Вие трябва да хвалите и Петра, и Павла], фейлетон — 228, 629
Визанков, Везенков, Стоян — сътрудник на Милош Милоевич в сборника му с народни песни. Песните, записани от Везенков в Македония, после били преправяни на сръбски език, някои може би и съчинени от него — 389, 392
Виктор Емануил II (1820—1878) — крал на Сардиния и на обединена Италия. Разширил значително владенията си, укрепил италианското кралство и конституционно-монархическите порядки — 121, 175, 266, 489
Виктория (1819 — 1901) — английска кралица — 479, 636
Вилмен, Абел Франсоа (1790 — 1870) — френски писател и политик, професор в Сорбоната, автор на исторически и литературни трудове, които са имали навремето голямо влияние и широка популярност — 374
Вилхелм I Хохенцолерн (1797 — 1888) — пруски крал и германски император — 12, 17, 47
Висока порта — 7, 94, 155, 239, 320, 331, 332, 334, 474, 487 — 489, 493, 501, 558, 629
«Високи умни хитрости Бертолдови. . .» — 629
Вишну, бог — 570 — 573
Владикин, Иван С. — учител и книжовник, роден в Търново, учи в Цариград, учителствува в Плевен и другаде. Издава книгата «Позорищни дела. . . I. Владислав крал български, II. Велики княз Борис», Букурещ, 1870 — 108, 585

Владо, кир — грък, лекар в Пловдив — 336
Влайко — 109
В. М. подпис — 216, 626, 628
Водачи — книгата **«Водачът по пътя на живота,** нръвствеността и класическите поучения. Преведе и издава със свое иждивение Алеко А. Кръстевич, свищовец. Виена», 1870 г. — 12, 622
Войводов, Никола (ок. 1842 — 1867) — български революционер, организатор и войвода на чета, която трябвало да мине в България през сръбската граница. На път за Сърбия в 1867г., заедно с Цветко Павлович, заловени от турската полиция на австрийския параход «Германия» и въпреки международните закони, свалени на Русенското пристанище и убити — 155
Войников, Добри (1838 — 1878) — 82, 572 — 574, 614, 647
Волтер, Франсоа Мари Аруе (1694 — 1778) — 104
«Восточно слънце» — вж. «Восток»
«Восток» (1865, 1874), Белград и Букурещ — обществено-политически вестник, редактиран от Н. Първанов. Уредник и издател А. Андрич. През 1865 г. излезли 16 броя. Андрич подновил вестника в Букурещ през 1874 г., излезли 9 броя — 346 — 349, 351, 408, 409, 635, 638
В. порта — вж. Висока порта
Франц Йосиф — вж. Франц Йосиф
[Всички народи ще изпроводят на Виенската изложба по някое чудо], фейлетон — 213, 597 — 599, 627
[Всичкото това било само един сън], фейлетон — 64, 596, 610, 617
[В слепите царства царува онзи, който има едно око], фейлетон — 140, 619
«Всякакви неща и новини», рубрика — 612, 613
Втора българска легия — 348
[В Турция почти всичко бива наопаки], фейлетон — 241, 631
[В Цариград и самите дяволи не би могли да въведат ред], фейлетон — 40, 605, 608
Вълкович, Георги Чалъков (1833 — 1892) — български общественик. Роден в Одрин, завършва медицина в Цариград, специализирал в Париж — 293
Вълчо Лакердата — 335, 336, 338, 339
Върбанов, Ангел (неизв.—1869) — учител във Видин. Роден в Лом, завършва богословско училище в Белград. В «Свобода» (г. I, бр. 10, 8. I. 1870) е поместен некролог за А. Върбанов — 59, 60
[Въобразете си, че живеете в Браила], фейленон — 80, 614

Г

«Гайда» (1863 — 1867), Цариград, ред. П. Р. Славейков — първият български сатирично-хумористичен вестник — 164
Галилей, Галилео (1564 — 1642) — италиански астроном и физик — 232
Галашка българска черкова — 229, 277, 280
Галашко училище — 179, 230, 275, 277, 280
Гано, А. — 534
Гарван, подпис — 168, 604, 622
Гарибалди, Джузепе (1807 — 1882) — вожд на италианската революционна демокрация. През 1860 г. участвува в борбата срещу папата в Рим — 121, 140, 175
Гарун-ал-Рашид — 576
Гедик паша — 237
Гексли—Хъксли, Томас Хенри (1825 — 1895) — английски естествоизпитател, сратник на Дарвин, популяризатор на неговото учение. Научните му изследвания го характеризират като стихиен материалист и атеист — 371
Гена, баба — 536
Гена Лещата — 327, 328, 330, 331
Генадий — гръцки книжовник — 571
Генко Мурин (Мурата), калоферец — 318, 583, 584
Генович, Никола (1835 — 1912) — журналист, редактор на в. «Турция», цензор на българските вестници в Цариград — 11, 70, 74, 89, 187, 191, 204, 229, 231, 237—240, 328, 331, 345, 393, 476, 477, 562, 566, 569—571, 610, 624, 630
Георгаки — 321
Георги Лапердекът — 318
Георги Мулето — 325
Георгиев, Аврам — съдържател на хан в Букурещ — 445, 640
Георгиев, Евлоги (1819 — 1897) — богат български търговец в Букурещ, известен с големите си дарения за народопросветни цели; завещава голяма сума за построяването на Софийския университет. След смъртта на Христо Георгиев—негов брат, участвува дейно в работите на Добродетелната дружина — 286, 396, 543, 633
Георгиев, Христо (Георгиу) (1824 — 1872) — богат български търговец в Букурещ, един от създателите на Добродетелната дружина. Водач на партията на «старите», на консервативното русофилско течение сред емиграцията. Щедър дарител — 11, 96, 302, 632, 633

Герасим, отец (1830 — 1892) — игумен на Араповския манастир «Св. Неделя» след смъртта на архимандрит Софроний. Завършва руска духовна семинария. Няколко пъти ходи в Русия да събира милостиня за манастира си — 361
Герасим — 136
Геренов, Сава (ок. 1852 — 1878) — възрожденски учител. Роден в Търговище. Учи в Русия, в гр. Николаев. Учителствува в Провадия, Варна, Шумен и Сливен. През 1873 г. арестуван за участие в революционното движение, осъден в Русе и изпратен на заточение в Мала Азия, където умира — 131, 592, 618
«Германия зимна приказка» от Х. Хайне — 144, 619
Геров, Найден (1823 — 1900) — писател, езиковед, фолклорист и общественик. Роден в Копривщица. Учи в Копривщица и Русия. Учителствува в родния си град и в Пловдив; установява се в Пловдив и става руски вицеконсул в града (1857 — 1876). Автор на поемата «Стоян и Рада» 1845, на «Пътни бележки», на дописки и статии, на «Речник на български език с тълкуване на речите на български и на руски» (1895 — 1904), на учебници — 32, 69, 336, 607, 634
Герцен, А. И. — вж. Херцен, А. И.
Гершел, Уилям Фридрих Вилхелм (1738 — 1822) — изтъкнат английски астроном и оптик — 13
Гете — вж. Гьоте, Йохан Волфганг
Гешев, Гешов, (Гешооглу) Димитър, (1815 — 1887) — търговец и общественик в Цариград — 92, 93, 102, 126, 142, 143, 344, 345 361, 417, 624
Гешооглу — вж. Гешев, Димитър
Гиацинт, герой от романа на Е. Лабуле «Принц куче» — 246
Гиземия — 13
Гизо, Франсоа Пиер Гийом (1787 — 1874) — френски буржоазен историк и политик. От 1840 до 1848 г. ръководи вътрешната и външната политика на Франция. Февруарската революция от 1848 г. поставя край на политическата му кариера — 257—259
Гилдебранд — Хилдебранд, Григорий VII (ок. 1020—1085)—римски папа — 246
Гина, баба — 519
Гина, буля — 540
[Г. Катков е за турците втори месия], фейлетон — 464, 602, 641
«Глава ме боли», фейлетон — 536, 605, 645
«Главният фабрикантин на в. «Право», фейлетон — 163, 602, 604, 621

«Г-н Дринова история за произхождението на българский народ», статия от г. Кръстович — 622
«Г-ну П. в Браила», фейлетон — 170, 602 — 604, 623, 627
Гогол, Николай Василиевич (1809 — 1852) — 71, 174, 211, 451, 612, 623, 627
«Голос» в. (1863 — 1884) Петербург, изд. и ред. А. А. Краевски, от 1871 и В. А. Билбасов — буржоазно-либерален литературен и политически вестник — 407, 464, 465
Гордиев възел — според древногръцкото предание сложно омотан възел, вързан от фригийския цар Гордий. Според преданието, който развърже този възел, ще завладее цяла Азия. Александър Македонски по време на похода си в Персия разсякъл възела с меча си. Преносно значение — труден за решаване, заплетен въпрос — 89
Горчаков, Александър М., княз (1798 — 1883) — руски дипломат и политически деец от XIX в. Бил държавен канцлер и дългогодишен министър на външните работи на Русия — 12, 21, 24
«Гражданин» в. (1874), Браила, ред. А. Савич. Не е известно колко броя са излезли от него и какъв характер са имали, тъй като не е запазен нито един брой. «Гражданин» е имал и издание на румънски език — «Urbanul» — 533, 536
«Граматика», от г. Генадий — 571
Гранвил, Дж. — 606
Границки, Гранитски, Анастас (1825 — 1879) — възрожденски книжовник и учител. Роден в Котел, учи в Сливен и в Цариград. Учителствува в Шумен, Ловеч и най-дълго в Търново. Развива енергична книжовна дейност. Автор е на много преводи, побългарявания, стихотворни опити и др. — 102
Граховският херой — вж. Хюсеин Авни паша
Греков, Михаил (ок. 1844 — 1922) — публицист, активен участник в националноосвободителното движение. Роден в с. Дермендере, Бесарабия, учи в Николаевската гимназия на Т. Минков. Като учител в Сливен през 1873 г. арестуван. След два месеца освободен като руски поданик — 592
Григорий Доростолочервенски (1828 — 1898) — русенски владика. Противник на революционното движение. В църковната борба застъпва консервативни позиции — 409, 410, 555, 556, 582, 585, 645
Григорий — грък, митрополит в Търново от 1858 до 1867 г. През 1867 г. заминава за Цариград. Патриаршията през 1871 г. го гласяла за български екзарх — 147, 408

Григорович, Виктор Иванович (1815 — 1876) — изтъкнат руски славист — 54, 57, 609
Григорчо — 384
Грудов, Иван (неизв. — 1895) — търговец и общественик в Букурещ. Активен деец на ТЦБК, известно време свързан с Добродетелната дружина — 633
Груев, Георги (1832 — 1899) — роден в Копривщица, брат на Й. Груев. Счетоводител на Българската екзархия; участвува в църковната борба — 439
Груев, Йоаким (Яким) (1828 — 1919) — възрожденски учител и книжовник, преводач и стихотворец. Учи в родния си град Копривщица. Учител в Копривщица и дълго в Пловдив. Участвува в църковната борба; заема служби в турската администрация, пише и превежда учебници по граматика, логика, история, аритметика, физика и др. — 13, 56, 60, 69, 86, 108, 187, 214, 293, 322, 336, 342, 361, 371, 376, 378, 379, 381, 384, 396, 439, 502, 609, 615, 617, 624, 635, 637
«Губер», **«Гулибер»** — вероятно Гъливер, герой на романа «Пътуването на Гъливер» (1726) от Дж. Суифит (1667 — 1745) — 574
Гугова, Рада Киркович (1848 — след 1934)—дългогодишна общественичка и учителка, родена в Копривщица, завършила образованието си в Русия с отличен успех — 381
Гутенберг, Йохан (ок. 1400 — 1468) — немски изобретател, създател на печатарската машина с подвижни букви. Поставя началото на съвременното книгопечатане — 42
[Г. Шопов за възпитанието на жените], фейлетон — 248, 600, 631
Гъйнеско, Винер — 513
«Гърлицата» («Гуслица или нови песни») от Й. Груев, Белград, 1858 — 56, 609
[Гърците са станали за смях], фейлетон — 200, 603, 605
«Гърците лъжат», фейлетон — 118, 605, 617, 619, 626
Гьоте, Йохан Волфганг (1749 — 1832) — 535
Гюргевска община — 179, 520
Гюргевско училище — 65, 139, 179, 230, 275, 280

Д

Д., подпис — 13, 603, 606
Давид (библ.) — 559
Давидов, Петър (даскал Пеньо) — 648
[Да е жива България! Да са живи нейните Касабяни, Калпазани и пр. . .], фейлетон — 236, 603, 605, 630

[Да е живо «Читалище»]], фейлетон — 27, 607
[Даже и на мъртвите става тежко като гледат живи мъртъвци], фейлетон — 526, 605, 644
«Данашнь век и анатема», статия — 121
Данов, Христо (1828 — 1911) — основоположник на българското книгоиздаване. Роден в Клисура. Учи в Панагюрище и Копривщица. Учител в Стрелча, Перущица, Пловдив и Клисура. През 1858 г. започва книгоиздателска работа в Пловдив. Създава клонове в Русе и Велес. Издава много учебници, научни съчинения и художествени произведения — 9, 60, 69, 139, 377, 534, 535
Данте, Алигиери (1265 — 1321) — италиански поет — 370, 374, 375
[Да поговорим за духовните айгъри], фейлетон — 357, 597, 599, 635
[Да помътиме това яйце и да излюпиме камилче!], фейлетон — 494, 642
[Да претеглиме съвестта на г. Кръстовича, г. Михайловски и г. Кисимова], фейлетон — 205, 627, 628
Дарвин, Чарлз (1809 — 1882) — английски естествоизпитател — 371
Дарий III Кодоман — староперсийски цар от 336 до 330 г. пр. н. е. Разгромен от Александър Македонски и убит от приближените си — 532
[Да се замислим отново за бъдещето на нашето духовенство], фейлетон — 363, 597 — 599, 635
Дауш паша — 175
Деак, Ференц (1803 — 1876) — унгарски реакционен политик, националист. Ратува за буржоазни реформи в Австро-Унгария, за запазване целостта на турската империя, с враждебно отношение към освободителните движения на поробените славянски народи — 175, 432, 479, 480, 514
[Действията на букурещките благодетели], фейлетон — 304, 602, 633
Демостен (384 — 322 пр. н. е.) — древногръцки оратор и политик — 92, 246
«Денница новобългарскаго образования» от В. **Априлов**, Од., 1841 — 607
Деребеев, Стефан (1846 — 1903) — учител и стихотворец от Карлово. Учителствува в Калофер, Варна, Шумен, Добрич и Преслав — 166, 622
«Der tugenhafte Hund», стихотворение от Х. Хайне — 611
Дестервег, Дистервег, Адолф (1790 — 1866) — германски педагог демократ, просветител и хуманист, борец за светско еднакво образование за всички деца, автор на редица учебници и методични ръководства, със значителен принос в историята на прогресивната немска класическа педагогика — 187
«Детска библиотека» — научнопопулярна поредица преводни и компилативни брошури, издавани от Л. Каравелов — 313
Джамбазооглу Мехмед — 560, 561
Дидро, Дени (1713 — 1784) — френски философ материалист, писател, теоретик на изкуството — 631
Димитраки бей — вж. Тодоров, Димитраки бей
Димитраки ефенди — вж. Селвели, Д.
Димитров, Михаил (1881 — 1966) — 596—599, 610, 615, 616, 627, 629, 635—638, 643 — 649
Димитровден — 262
Димович, Петраки — български търговец в Браила. Участвува в обществения живот на емиграцията — 382
Динеков, Петър — 614
Диоклетиан (ок. 245 — 313) — римски император, провежда редица реформи за стопанското, политическото и военното укрепване на Римската империя, потъпква жестоко всички въстания, преследва християните — 177
Дионисий, бог — 615
Дневници от главното годишно събрание — протоколите на годишното събрание на Книжовното дружество от 1 и 2 октомври 1871 г., обнародвани във в. «Македония», г. V, бр. 44, 2. XI. 1871 г. — 23
Добрев, Цанко — търговец от Габрово — 68, 611
Добринов, Моско П. — 618
Добрович — вж. Добровски, Иван
Добровски, Иван (1812 — 1896) — български възрожденски деец. Роден в Сливен, учи в Гърция, пътува много. Учител в Котел и др. градове. Редактира сп. «Мирозрение», сътрудничи в българските вестници като автор и преводач, участвува в борбата за църковна независимост — 159, 163
Добродетелна дружина — обществено-политическа организация на «старите» от представители на едрата буржоазия сред емиграцията в Румъния. Основана в Букурещ, 1854 г. като благотворителна организация. Преследвала политически цели — 13, 66, 96, 181, 204, 215, 228, 230, 232, 252—254, 256, 262, 264, 265, 269, 273, 284, 286, 288, 297, 303 — 305, 307 — 314, 329, 366, 378 — 381, 383, 392 — 397, 401, 404 — 406, 409, 412, 413, 442—446, 450—452, 457, 458, 464, 467 — 471, 485 — 487, 493, 495, 498, 516, 518 — 520, 522, 572, 583 — 587, 610, 616, 618, 619, 630 — 633, 637, 639, 640

[«Добродетелната дружина» и нейните «непорочни» членове. . .], фейлетон — 392, 601, 637

[«Добродетелната дружина» няма намерение да ражда пълномесечни деца], фейлетон — 284, 601, 632, 633

«Добродетелната дружина» не се плаши от заешка тупурдия], фейлетон — 269, 601, 604, 632

[Доброплодни, Сава (1820 — 1894) — възрожденски учител и книжовник, роден в Сливен, учи в родния си град и в Куручешменското училище в Цариград; учителствува в Котел, Силистра, Кюстенджа, Сливен, Варна, Тулча и др. Най-активна обществена и културна дейност развива като учител в Шумен. Издава популярни брошури и учебни помагала. Автор е на комедията «Михал», Земун, 1853 г. **«Благонравието на Доброплодни»** е книгата «Игиономия, сиреч правила, за да си вардим здравието», Цариград, 1846 г., превод — 34, 159

«Догматическо богословие на православната католическа восточна църква, съст. арх. Антоний, превел на български Мелетий Зографский, Кишинев, 1869 — 364, 636

«До г. Оджаков в Цариград», фейлетон — 13, 602, 603, 606

Дойка Орлето — 441

«Долапът», фейлетон от Хр. Ботев — 630

Долма-Бахче — дворец в Цариград — 473

Дона, баба — вероятно копривщенката Дона Цъклина, близка на Рада чорбаджи Петковица Доганова. Петко Доганов, един от най-богатите и известни копривщенски чорбаджии е вуйчо на Каравелов. Като близка на чорбаджийката, Дона «била смятана за сведуща по всички въпроси, интересуващи градеца».(Вж. Ив. Г. Говедаров, «Дядо Тодор Мирчов». — Юбилеен сборник Копривщица. Т. I. С., 1926, с. 51.) — 32

Донка — 108, 109

Дон Карлос (1848 — 1900) — претендент за испанския престол под името Карл VII, вожд на **Карлистите** — 479, 642

Дон Кишот, Дон Кихот (**Дон Кишотство)** — герой от едноименния роман на М. Сервантес — 195, 259, 485, 564

Доротей (Дорчо, Дорчооглу, Дорчевци) — български владика, Доротей Скопски. От Копривщица. Привърженик на унията, покъсно участвува в борбата за църковна независимост. Епископ във Враца, после софийски митрополит; изгонен от населението в София. По-късно скопски митрополит — 10, 11, 14, 135, 137, 148, 160, 214, 282, 323, 328, 384, 525

Дорчо, Дорчовци — вж. Доротей

[Достойнството на човека се мери с калпави бешлици], фейлетон — 453, 600, 601, 640

Дочков, Иван — печатар и журналист в Цариград, издател на в. «Гайда» и отговорник на «Право». «Право» се счита за продължител на «Гайда» — 164

Д. П., подпис — 165, 604

Драган — 117, 199, 462

Драун, г-н — 489

Дрепер, Джон (1811 — 1882) — американски учен, историк, физиолог, физик — 371

Дринов, Марин (1838 — 1906) — изтъкнат възрожденски деец, голям български учен. Роден в Панагюрище. Завършва Духовна семинария в Киев и Историко-филологически факултет в Москва, професор по славянознание в Харковския университет, един от основателите на Българското книжовно дружество и негов пръв председател. Автор на множество исторически, филологически и етнографски проучвания. Сътрудничи във в. «Време», «Македония», «Дунавска зора», в.«Периодическо списание» — 23, 54, 61, 142, 408, 467, 582, 620, 639

Дромио от Ефес, Дромио от Сиракуза — герои от Шекспировата «Комедия от грешки» — 623

Дружество за разпространение на полезни знания, създадено от Каравелов през март 1872 г. Функционира пълноценно след спирането на в. «Независимост». Негов председател е Ив. П. Адженов. По-късно Дружеството издава Каравеловото сп. «Знание», което става негов орган — 127, 181

Дружеството — вж. Българско книжовно дружество

Друмев, Васил (ок. 1841 — 1901) — писател и общественик, един от създателите на новобългарската повест и драма. Учи в Шумен, завършва Киевската духовна академия. Сътрудничи активно в периодичния печат. Изтъкнат деец на Книжовното дружество, негов зам.-председател — 141, 158, 160, 573, 610, 619, 624, 647

Дулцинея Тобозка, героиня от романа на Сервантес «Дон Кихот» — 195

«Дума на българските емигранти», **«Дума»** (1871), Браила, ред. Хр. Ботев (Х. Д. Чавдар) — обществено-политически вестник с последователен революционнодемократически характер. Излезли само пет броя — 193, 194

«Дунав» (1865 — 1877), Русе, Ив. Чорапчиев и Ст. Д. Попов отговаряли за българския отдел — реакционен лист, официален орган на турското правителство в т. нар. Дунавски вилает и проводник на политиката на Митхад паша. Печата се на бъл-

гарски и турски език. Системно воюва срещу българското революционно движение — 7, 8, 12, 42, 43, 52, 128, 207, 211, 238, 280,347, 364, 425, 430, 563, 566, 592, 606, 635, 636

«Дунавска зора» (1867, 1870, 1877 — 1879), Браила, ред. Д. Войников — обществено-политически общообразователен вестник, С демократични и революционни (макар и не винаги последователни) позиции — 169, 193, 614, 623

Душан, Стефан (1309 — 1355) — сръбски крал, след това цар. Със своя Законник юридически утвърждава феодалните отношения в Сърбия. Жестоко потъпква селските движения. Води непрекъснати войни — създава огромна по територия държава, която бързо се разпаднала след смъртта му — 434

[Дьонметата са длъжни да служат и на бога, и на мамона], фейлетон — 490, 605, 642

Дядо владика — вж. Рашев Панарет

Е

Евгения, кокона — 236

Евгения, игуменица — 353 — 356, 375, 381

Евлогий — вж. Георгиев, Евлоги

[Единственото нещо, което обичаме, е парицата], фейлетон — 543 645

«Една стъпка напред», статия от Тодор Икономов — 148, 620, 624

Езопови басни, от старогръцкия баснописец Езоп (VI в. пр. н. е.) — 72

Екзарх, Александър (1812 — 1891) —виден обществен деец и журналист през Възраждането, родом от Стара Загора. Учи в Букурещ, Будапеща и Париж. Печатар и журналист в Цариград. Дълги години издава «Цариградски вестник» — 159

Екзархия, Българска екзархия — 91, 261, 282 — 284, 293, 294, 313, 327, 417, 437, 439, 491 — 493, 554, 611, 616

Еленка — 364

Елисейски полета — 374, 375, 636

«Емил или за възпитанието», роман от Ж. Ж. Русо — 251

Енвери ефенди — 364, 636

Еньовден — 166

Еровоам, основател и цар на Израил — 256, 269

«Епитафии» от Хр. Ботев — 630

Еремия — староеврейски пророк, оплакал развалините на Ерусалим в трогателни песни—«Плачът на Еремия»—86, 87, 159, 170 285, 540

Ерчо, поп — 330

Ескулап, мит. — старогръцки бог на медицината — 243

Ефория на Търновската болница — 130, 303 — 307, 311 — 313, 329, 395, 493, 495

[Ех, Коледа, Коледа!], фейлетон — 323, 601, 634

Ж

Жаба Крекетуша — 503 — 512, 518, 643

Жабче — 505—507, 509, 511, 512, 562, 643

Жеков, Недьо (1840 — 1907) — възрожденски учител и книжовник — 618

[Женските манастири са станали публични къщя], фейлетон — 351, 597, 599, 635

Живкин—Живков, Георги (1844—1899) — възрожденски книжовник и учител, роден в Търново. Участник в революционното движение. Редактира сп. «Книжовен имот за децата» (1872, Виена) — детско списание, от което са излезли само няколко книжки. Досега не е намерен нито един екземпляр от него — 107 — 109, 165

«Жижа» — сръбски хумористично-сатиричен вестник, редактиран от Й. Йованович Змай — 565, 646

Жинзифов, Райко (Ксенофонт) (1839 — 1877) — изтъкнат възрожденски поет и публицист, роден във Велес, учи в Битоля и Велес, помощник учител при Д. Миладинов в Кукуш. Продължава образованието си в Одеса. В Москва завършва Историко-филологически факултет. Остава в Москва като учител. Сътрудничи енергично в руския периодичен печат. В българските списания и вестници печата свои статии, стихотворения, преводи — 25, 29 — 31, 36, 54, 56, 582, 607

З

«Забележка из Браила», фейлетон — 203, 602 — 604, 626

[За г. Найденов, Клисурската Минерва — отец Балабанов — и различни Цариградски новости. . .], фейлетон — 472, 602, 641

Задушница — 346, 347, 385

«За естествените причини, които са имали влияние на вървежа на цивилизацията в разни страни», статия от С. Геренов — 131, 618

«За избирането на българския екзарх», статия от П. Оджаков — 606

«Зайците мислят, че и дядо Паисия Слепия е Кралевити Марко», фейлетон — 7, 604, 606

[За Михайловски няма вече нищо свято], фейлетон — 439, 605, 640
[За нашето честито «Читалище» и за присноблаженото «Право»], фейлетон — 131, 600, 618
Запрянов, Б. (1836 — 1879) — учител, книжовник, преводач. Учи в Московския университет. Учителствува в Хасково, Гюргево, Браила, с. Конгдас (Бесарабия). Сътрудничи във в. «Народност» и в други български вестници и списания, както и в руския периодичен печат. Редактира в. «Читалище», преименуван «Пътник». През 1872 г. издава в Браила хумористичния вестник «Петел» — 194
«За отхраната», статия от В. Друмев — 141, 187, 619, 624
[За пред хората ли сме ние, или не?], фейлетон — 216, 602, 604, 628
«За розкошеството и разточителството», статия от Ив. П. Кършовски — 87, 615
Заратустра — митически пророк, създал, според преданието, религиозно учение — 369
«За своеволното робство от Ла Боеси», статия от Л. Йовчев — 622
«Застава» (1866 — 1929) — политически вестник. Редактор Св. Милетич — 265
[За турското съдилище в Русчук и финансовото разстройство на Турция], фейлетон — 589, 649
«За училищата», статия от Н. Бончев — 609
Захарско женско дружество — 230
Звонимир, Димитрий (поч. около 1083) — хърватски крал от 1076 г. Откъсва Хърватско от Византия и признава над себе си властта на папата. Хрониките рисуват неговото царуване като златен век за Хърватско — 434
«Звънчатий Глумчо» (1873), Цариград, ред. П. Р. Славейков — хумористичен вестник с карикатури, спрян от турската цензура. Излезли 4 броя — 572
Зевс, бог — 386
Зичи, Ференц дьо, граф (1811 — 1900) — австрийски дипломат. От 1874 до 1880 г. посланик на Австрия в Цариград — 474
Златев, Петър (Петраки)— български търговец, живее във Видин и Русе. Според революционния печат туркофил, стремил се да забогатее чрез нечестни сделки — 29, 47, 51, 52, 67, 78, 139, 160, 556, 560, 591, 609, 611
Златев, учител — 275, 520
«Златният лев», хотел в Търново — 544
«Знаеш ли ти кои сме?», фейлетонна рубрика — 165, 595—597, 599, 602, 604—606, 615, 622, 645, 648
«Знаеш ли ти кои сме?», фейлетон — 20, 606, 645, 648

«Знаменити дни», стихотворение от Ст. Деребеев — 622
«Знание», сп. (1875 — 1876), Букурещ (1878) и Търново, ред. Л. Каравелов — 531, 536, 543, 549, 595, 596, 602, 603, 644, 645
«Зора» — вж. «Дунавска зора»
Зороастрово учение — учение на Заратустра — 369

И

И., подпис — 119, 617
Иван — 405
Иван, дядо — 254, 261
Иван Дългият — 548
Иван Иванович, герой на Гоголевата «Повест за това, как Иван Иванович се скара с Иван Никифорович» — 174, 175, 211
Иван Никифорович, герой от Гоголевата «Повест за това, как Иван Иванович се скара Иван Никифорович» — 174, 175, 211
Иванка, стрина — 365
«Иванку, убиецът на Асена I», драма от В. Друмев, Браила, 1872 — 573, 647
Ивановден — 66
Иванов, Петко — 41
Иванов, Ст. — известно време член на настоятелството на Добродетелната дружина — 632
Иван Рилски (ок. 876 — 946)) — монах, отшелник, оттеглил се в пл. Рила и основал Рилския манастир — 171
Иванчо, бачо — 326, 327
Иванчо, син на Пенчо Мухата — 319
Иванчо — 125
Иванчо, кир — 105, 322
Иванчо — 28, 29
Иванчо ефенди — вж. Пенчович, х. Иванчо
Иванчо Разградлията, от гр. Разград, с искането си да стане поп възмутил целия град — 585
Иван Шишман (неизв. — 1359), български цар — 27
[И в бозаджийските котли се раждат дълбоки мисли и извънредни съображения], фейлетон — 442, 601, 640
[И в Париж има гъски], фейлетон — 32, 600, 601, 607
«Игиономия, сиреч правила, за да си вардим здравието», превел С. Доброплодни, Цариград, 1846 — 34
Игнатиев, Николай Павлович (1832 — 1908) — руски дипломат, по-

сланик в Цариград от 1864 до 1878 г. — 17, 40, 74, 91, 94, 156, 239, 322, 335, 613
Изабела II (1830 — 1904) — испанска кралица — 479
[Избави ни, господи, от подобно гюбре], фейлетон — 51, 605, 608
«Избягвай злото с време», статия от «Право» — 86, 615
«Извод от физика, написан от Найден Геров, част първа. В Белград» 1849 г. — 32
Изворов, Нил — свещеник от Русе, по-късно владика — 19, 33, 68, 280, 324, 363, 367, 383, 384, 416, 493, 566, 572
«Изгубен рай», от Милтън — 370
«Източно време» (1874 — 1877), Цариград, ред. П. Сандов, Хр. Ваклидов, Н. Генович и др. — българско издание на англо-френския вестник «The Levant times», обществено-политически вестник с еволюционистично направление. Пропагандира английската политика. Основател Ж. Лафан Ханли — 635, 642
Икономов, Теодосий (Богдан) (1836 — 1871) — учител и книжовник. Роден в Свищов, учи в родния си град, Киев и Прага, учителствува в Свищов, Браила, Болград. Редактира списание «Общ труд» (1868). Автор на комедията «Ловчанскийт владика или бела на ловчанскийт сахатчия» (1863) — 528, 644
Икономов, Тодор (1835 — 1892) — български обществен деец и книжовник. Редактира сп. «Читалище», сътрудничи в много вестници и списания. Роден в с. Жеравна, учи в родния си град, в София и в Киевската духовна академия. Участвува в църковната борба. Сътрудничи на в. «Македония», «България», «Право», «Турция» и др. През 1871 г. съредактор на в. «Турция» (г. VII, бр. 32 — 47). В статиите си засяга просветни, религиозни, икономически, естетически, философски и социологически въпроси — 24, 70, 74, 149, 610, 612, 613, 620, 624
Иларион, дядо — вж. Иларион Макариополски,
Иларион Макариополски, (1812—1875) — виден деец на църковно-националната борба. Роден в Елена. Учи в Търново, Света гора, Атина, Цариград. От 1841 г. заедно с Неофит Бозвели ръководи църковната борба. Два пъти заточван. Афоресан от гръцката патриаршия, т. е. лишен от духовния си чин и изключен от Православната църква. В 1872 г. назначен за търновски митрополит — 10, 69, 73, 135, 316, 493, 523, 524, 585
Иларион Търновски — вж. Иларион Макариополски,
«Илиада» от Омир, превод на Гр. Пърличев — 188, 624
«Имера» — гръцки вестник, излизал в Цариград — 213
«И патките са се разшавали», фейлетон — 8, 604—606
Ипократ — вж. Хипократ

Иречек, Йосиф, баща на К. Иречек. За известно време министър — 614
Иречек, Константин (1854—1918) — чешки историк, професор в Пражкия и Виенския университет, проявил изключителен интерес към българите. Автор на първото цялостно научно изложение на българската история («История на българите», 1876), на «Пътувания из България» (1888) и др. — 229, 614
«Ирис», гръцки вестник — 493, 563, 566
Исак, библ. — 189, 625
Искридовци — вж. Искров, Кесяков, Тодораки
Искров, Кесяков, Тодораки, пловдивски чорбаджии — 117, 376—379
Исмаил бей, Исмаил Кемал — редактор на в. «Дунав», известно време управител на Тулча — 52, 636
«История българска», Цариград, 1869, от Г. Кръстевич — 206, 207, 570
«История на Османската държава» от Й. Груев, Виена, 1869; «История на Османското царство», преработено изд., 1872 — 637
Исус Навин — 572
Исус Сирахов — според легендата живял в III в. пр. н. е., автор на «Еклиезиаст» — една от книгите на Стария завет — 250, 251

Й

Јединство, в. — 121, 349
Йоаким, кир — вж. Груев, Йоаким
Йоаким, гръцки патриарх — 490
Йовчев (Йовчов), Лазар (екзарх Йосиф) (1840—1915) — духовен и просветен деец. Роден в Калофер, учи в родния си град при Б. Петков и в Цариград. Завършва право и литература в Париж. След 1870 г. съдебен кандидат, секретар на екзархията и една година редактор на сп. «Читалище». През 1872 г. приема монашески сан, става ловчански митрополит и български екзарх. Сътрудничи на в. «Македония» и сп. «Читалище» — 70, 86, 98, 131, 132, 166, 572, 612, 615, 622
Йон, Йона, библейски пророк — 317
Йосиф — герой на библейско сказание. Продаден от братята си в Египет. Съпругата на господаря му се опитала да го съблазни и за да си отмъсти, го наклеветила пред мъжа си, който хвърлил Йосиф в тъмница — 87
Йосиф, дядо — вж. Соколски, Йосиф

К

К., подпис — 169
К., г. — 229
Каблешков, Цоко — български чорбаджия в Пловдив — 127, 336, 376, 378, 379
Каблешковци — вж. Каблешков, Цоко
Кавур, Камило Бенсо (1810—1861) — италиански държавник и дипломат от периода на националното обединение, идеолог и водач на либерално-монархическата буржоазия. Папата го проклина, защото ратувал за включването и на папската област в обединената италианска държава — 175, 231
Казанакли, Михаил, отец — бесарабски българин. Учител, журналист и свещеник в Болград — 513
Казанлъшки манастири — 173, 283, 284
Казанлъшко училище — 270, 271, 380, 393, 395, 452, 470, 486 493, 585, 586, 637
Каин, библ. — 223, 224
[Каква е българската книжевност и журналистика в Румъния], фейлетон — 192, 601, 625, 627, 630
«Как да си минуваме животът», статия — 617
[Както и да се свърши конференцията], фейлетон — 15, 606
Калвин, Жан (1509—1564) — деец на реформацията — 177
Калигула, Гай Цезар (12—41) — римски император, неограничен монарх и деспот, прочут с жестокостта си — 176
Калистар, даскал — вероятно български учител в Цариград — 164
Калоферски женски манастир — 173, 284, 351
Калчев, Константин (неизв. — 1941) — роден в Пловдив, завършва Роберт колеж, занимава се с търговия в Пловдив и София—615
Калянджи, Павел (1838—1890) — възрожденски книжовник и учител, родом от Лясковец, учи в Свищов и Одеса, където завършва Ришельовския лицей; учителствува в Лясковец, Галац, Комрат и на други места в Бесарабия. Издава «Български буквар», «Кратка читанка» и др. Превежда от руски романа «Памятные записки Чухина» от Ф. Булгарин, сътрудничи в «Дунавска зора» под псевдонима Клатев, сътрудничи и на руския периодичен печат — 383
Камбуров, Стефан — търговец в Цариград, родом от Търново, привърженик на консервативното течение в борбата за църковна независимост, един от членовете на смесения съвет на екзархията — 92, 93, 102, 127

Кантарджиев, Паскал — търговец в Букурещ, член на Добродетелната дружина. От Търново — 256, 633
Капанов, Георги Н. — учител в Самоков, сътрудничи в Цариградския български печат — 44, 45, 69, 608
Карабелята, Никола — 309—311
Каравелов, Любен (1834—1879) — 75, 159, 162, 234, 389, 390, 595—605, 608—610, 613, 615—617, 623, 628—630, 634—640, 642—645
Каравелов, Петко (ок. 1843—1903) — брат на Любен Каравелов, политически деец. Един от създателите и ръководителите на либералната партия след Освобождението — 201, 202
Караджата — вж. Стефан Караджа
[Каракончо язди българите от Коледа до Богоявление], фейлетон — 327, 634
Карамзин, Николай Михайлович (1766—1826) — руски писател и историк, представител на сантиментализма — 609
Кара-Теодоридис, Д. С. — гръцки обществен деец, живял в Цариград — 94
Карачун, подпис — 273, 604, 632
Карл III (1716—1788) — испански крал. Извършва редица реформи в духа на просветния абсолютизъм. Укрепва престола и заздравява политическото положение на страната — 479
Карл IX (1550—1574) — френски крал. По негово време се водят хугенотските войни и става прочутата Вартоломеева нощ (1572), в която били избити много хугеноти — 177
Карл-Фридерик — Август, херцог (1785—1873) — пруски генерал — 488
Касабов, Иван (Ян Касабян) (1837—1911) — обществен деец и публицист. Роден в Лясковец. Учи в родния си град, в Елена и Белград, завършва юридическо образование във Виена. Учител в Русе, Гюргево, Плоещ. Помага на Раковски в организирането на Първата българска легия. Един от създателите на ТЦБК и редактор на в. «Народност». Получил румънско поданство, става адвокат в Букурещ и се оттегля от обществено-политическа дейност — 195—197, 207, 208, 236, 255, 267, 302, 420, 422, 454, 514, 515, 519, 625, 626, 630, 646
Катерина — Стойоглу, Екатерина (неизв. — 1878) — българска патриотка, приятелка и съратничка на П. Славейков от края на 1866 г. до 1878 г. Дружила с Г. С. Раковски. (Вж. Соня Баева, «Една страница от живота на П. Р. Славейков»—Литературна мисъл, г. VI, кн. 6, 1962) — 554
Катеринка, кака — 365

Катков, Михаил Никифорович (1818—1887) — руски журналист, редактор на в. «Московские ведомости» от 1863 до 1887 г. Започнал дейността си като либерал, става крепител на реакцията и панславизма. През 1875 г. защищава руско-австрийското сближение — 432, 465, 479
Катоновците — Катон Утически, Марк Порций Стари и Катон Цензор — римски общественици, ярочути със своята честност — 87
Катон, Марк Порций Стари (234—149 пр. н. е.) — римски политик и писател — 87
Квакун, цар жаба — герой на руски народни приказки — 363, 636
Квириналът — резиденция на италианските крале в Рим — 175
Кера, баба — 167, 203, 230
Керемедчиев, П. — член на Добродетелната дружина — 633
Киевопечорска лавра — 384
«Кирик и Юлита», манастир — 359
Кирил, Константин Философ (827—869) — 289, 291, 430, 435, 436, 443, 445, 450
Кисимов, Пандели (1832—1905) — възрожденски общественик и просветен деец, автор на преводи, стихотворни опити, статии и дописки. Роден в Търново. Учи в родния си град. Живее в Букурещ, Болград, Търново. Отначало член на Тайния централен комитет, после се свързва със «старите» и става редактор на «Отечество». Автор на Мемоара до султана, привърженик на дуализма — 187, 194, 205, 207, 208, 211, 231, 255, 305, 420, 624, 625, 627, 628, 630, 631, 646
Кифалов, Михаил (1783—1868) — заможен българин, дарител и преводач, родом от Тетевен, учил в Русия, остава там на служба като губернски секретар. През 1855 г. завещава големи суми за построяване на болница в Търново — 130, 228, 234, 302—304, 306—308, 312, 618
Кишона (Кишони) — богат българин, живял в Болград и участвувал в живота на емиграцията — 403, 461
К. К., подпис — 80, 603, 613
Клайн, хер — съдържател на казино в Болград — 462, 481
Кличан — арменец от Русе, назначен за белгийски консул. По сведенията на революционния печат той се застъпвал пред турската власт за разни престъпници, които му давали подкупи — 328
Климент, отец — вероятно Климент Охридски (ок 840—916) — бележит старобългарски книжовник, ученик на Кирил и Методий — 531, 533, 534

Клинчаров, Иван Г. (1876—1942) — 596, 610, 629, 644
Клоц, Клоотс Анахарсис (1755—1794)) — френски политик, философ-просветител и публицист, участник във Френската революция. Пропагандира пантеизма, ратува за създаване на всемирен съюз на републиките. Предаден на революционния трибунал по време на якобинската диктатура, екзекутиран заедно с група леви якобинци — 177
«Книга, нарицаемае митарства. . .» — «Пътуването на Блажена Теодора» — Цариград, 1853 — 623
«Книговище», «Книговище за прочитане», списва д-р И. А. Богоров (1874—1875) — филологическо и общообразователно списание — 526
«Книгопис на новобългарската книжнина (1806—1870)» от К. Иречек — 614
«Книжевност», рубрика в Каравеловите вестници — 603, 644
«Книжка за благонравието», преведена от Хр. Ваклидов. Цариград, 1858 г. Претърпяла три издания. В 1864 г. преработена като «Благонравие за децата», което отново бива преиздадено във Виена, 1875 г. — 534
«Книжовен имот за децата» (1872), Виена, ред. Г. Живков — детско списание, излезли няколко книжки — 107, 108, 165
Книжовно дружество — вж. Българско книжовно дружество
«Княз куче», роман от Ед. Лабуле — 246
Когалничану, Михай (1817—1891) — румънски държавник, историк, член на Румънската академия на науките. Изразява интересите на напредничавите кръгове на румънската буржоазия. Съдействува за провеждане на буржоазно-демократични реформи — 7, 8, 513, 514
[Кой ви е дал право да ни наричате схизматици и еретици?], фейлетон — 201, 600, 626
Коледа — 35, 53, 65, 66, 182, 318, 323—327, 330, 400, 405, 497
Колентина — болница в Букурещ — 511
Коликрава, прякор на български търговец, кмет на гр. Александрия, Румъния — 275, 277, 280, 285, 448, 449, 496, 516, 520
Колони, Михаил (1817—1893) — български търговец в Букурещ, роден в Сливен. Активен член на Добродетелната дружина, неин настоятел, а за известно време и неин председател. Развил енергична политическа дейност сред емиграцията — 116—118, 127, 253, 254, 256, 286, 288, 291, 300, 301, 311, 406, 452, 493, 586, 632, 633
Колумб, Христофор (1446—1506) — 13

Колцов, Алексей Василиевич (1809—1842) — руски поет. Твори в народно-песенен стил. Разкрива социалната трагедия на руското село — 30
Кольо — 533
Кольо Мешето — 546
Кольовица, стрина — 540
«Комедия от грешки» от Шекспир — 623
[Кому още би трябвало да се даде малко хрян?], фейлетон — 408, 597, 598, 638
Константинов, Спиро — търговец в Букурещ, родом от Арбанаси, известно време участвува в работата на революционната организация. От 1873 г. става касиер на Добродетелната дружина. Революционерите го обвиняват, че е злоупотребил със завещаните от М. Недялкович суми — 405, 406, 446, 452, 470, 486, 585, 586
Кончооглу, Стефан — 525
К. П. С. Г., подпис — вж. Сапунов, Константин
Копривщенската черква — 327
Крали Марко, Кралевич Марко — герой на южнославянския епос — 7, 83, 166, 204, 256, 583, 606
Крали-Марков, Димитър — 513
«Кратка логика», прев. от Й. Груев, Виена, 1861 — 615
Крачуница, баба — 539
Крезове, от Крез — лидийски цар (561—546 г. пр. н. е.) — 215, 495, 516, 517
Крилов, Иван Андреевич (1769—1844) — световноизвестен руски баснописец — 221, 244, 349, 470
Круп, А. (1812—1887) — немски индустриалец, собственик на артилерийски заводи в гр. Есен — 474, 622, 641
Кръстанка — 353
Кръстевич (Кръстович), Гаврил (1817—1898) — книжовник и обществен деец. Учи в родния си град Котел и в Цариград; завършва право в Париж. Ръководи консервативното течение в църковната борба. Редактира «Български книжици», сътрудничи в «Читалище», «Право» и др. Турски съдебен служител, достигнал поста член на Върховния съвет на Турция. Автор на «История българска» Цариград, 1869 и др. — 54, 55, 60, 149, 161—163, 166, 205—207, 216, 293, 344, 370, 383, 408, 417, 421, 435, 436, 467, 468, 570, 582, 621, 622, 627, 628, 639, 641
Кръстников, Констандинеску — 302

Кръстович, Алеко (ок. 1835—1903) — български търговец от Свищов. Превел и издал «Водачът по пътя на живота, нравствеността в класическите поучения» (1870) — 166, 622
Кръстович (Христопуло) — съпруга на Гаврил Кръстович — 206
Ксантос, Ксант — главен учител в гръцкото училище в Пловдив — 358
Кукулевич-Сакцински, Иван (1816—1889) — хърватски писател, учен и политик. Проявил се като поет, драматург, историк, публицист. Един от най-плодовитите хърватски писатели през XIX в. Основна идея на неговото творчество е идеята за борба и освобождение на народа. Създава «Югославянското историческо общество». Пътува из славянските земи и описва пътешествията си, събира ръкописи и книги, издава исторически паметници — 431, 435
Кунчо Тантунекът — 325
Кукумявка, кака — 236
«Курие д'Ориан» — френски вестник, започва да излиза през 1860 г. в Цариград, като продължение на «Прес д'Ориан». Редактиран от Жан Петри. «Прес д'Ориан» защищава българските интереси, а «Курие д'Ориан» застава на католически, униатски позиции и приема туркофилско направление — 569
Куртович, Павлаки — пловдивски чорбаджия — 376
Куручешменско гръцко училище — велика гръцка народна школа в Куручешме — училище с пансион, основано от гръцката патриаршия през първата половина на XIX в. В него се учат деца от различни народности, най-често произхождащи от видни семейства. Възпитаници на тази школа са Г. Раковски, Г. Кръстевич, Алеко и Никола Богориди, Ив. Богоров, С. Доброплодни, Ив. Найденов, Екзарх Йосиф и др. — 163
«Кудкудячка или разни морални стихове и приказки. . .» от Кр. Пишурка, 1871, Виена — 214, 535
Кутов, Петър С. — търговец в Букурещ. Родом от Габрово. Член на Добродетелната дружина. Епитроп на църквата и училището в Букурещ. Противник на революционното движение — 96, 256, 262, 291, 456, 457, 464, 480, 585
[Кученцата играят големи роли. . .], фейлетон — 386, 600, 637
«Къде се намира правдата?», стихотв. от Кр. Пишурка — 607
«Към жената», стихотворение от Т. Шишков — 617
«Кървава кошуля», поема от Р. Жинзифов, издадена в отделна книга в Браила, 1870 — 56

Кършовски, Иван П. Хр. (1839—1914) — 615
Кьор Хасан — 59, 425

Л

Лабуле, Едуард (1811—1883) — френски учен юрист, публицист и писател, автор на сатирично-хумористични романи с прогресивни, свободолюбиви и демократични тенденции, като «Париж в Америка» (1863), «Принцът куче» (1868) и др. — 246, 472
Лазар, библ. — 178, 255, 385; **Сиромах Лазар** — 298; **Богати Лазар** — 298—300
Ламартин, Алфонс дьо (1791—1869) — френски поет романтик, политически деец и историк. Проповядва примирение на класите, идеализира патриархалния бит — 258, 259
Ламбо Крадлекът — 309—311
«Левант таймс» «Levant times» — вж. «Източно време» — 17, 346, 347, 350, 419, 463—465, 468, 475—478, 480—482, 498, 635, 642
«Левант Хералд», вестник — 17
Левиатански, Тит — руски богослов с реакционни схващания — 176
Левски, Васил (1837—1873) — 626, 646
Легия — вж. Втора българска легия
Лейба, хер, от Измаил — 450, 451
«Лекар» — медицинско списание или вестник, което щяло да излиза в Букурещ под редакцията на Христо Н. Етърски — студент по медицина в Букурещ (според съобщение в «Независимост», г. IV, бр. 11, 29. XII. 1873 г.) — 329
«Лекар» — «Селският лекар. . . Как да си вардим здравето. . . Как да си гледаме добитъкът. . . » от Ив. Богоров, Виена, 1875 — 539
Леков, Дочо — 602
Лексиконът на Богоров — «Български речник с тълкувания и примери от доктор И. А. Богоров, № 1», Виена, 1871 г. — 535
Леонид — спартански цар от 488 до 480 г. пр. н. е. — 206
«Летоструй» или домашен календар» (1869—1876), Пловдив, ред. Хр. Г. Данов, Й. Груев, Я. Ковачев — годишен енциклопедичен сборник, алманах. Наред с календарната си част съдържа статии по общообразователни въпроси из областта на естествените науки, земеделието, търговията, хигиената, както и различни литературни материали. Сътрудници П. Р. Славейков, Гр. Начевич, Д. Фингов и др. — 9, 69

Лефан Ханли, Ж. — издател на «Левант таймс» — 478
Линд, Джени (1820—1887) — шведска певица, известен колоратурен сопран — 143
Линколн, Абраам (1809—1865) — бележит американски държавник, президент на Съединените щати през периода 1861—1865 г. — 231
«Логика», Виена, 1861, от В. Х. Стоянов — Берон — 617
Лонг, Алберт (1832—1901) — американски професор, мисионер, дошъл в България през 1857 г. да проповядва протестантството. Научил български език и през 1863 г. започнал да издава в Цариград вестник «Зорница». Взема участие в превеждането на Библията на български език. От 1872 г. става преподавател в Роберт колеж — 569
Лот, библ. — 86
Лубичица — вж. Ценович, Любица
Лудовик, Филип — вж. Людовик, Филип
Лулчо — 119, 195, 497
Лутер, Мартин (1483—1546) — деец на реформацията — 177
Лутеровите закони — двадесет и пет тезиса, в които Лутер изложил своите възгледи — 169
[Любимото племе на боговете и неговите гении], фейлетон — 97, 99, 647
Людовик XIV (1638—1715) — френски крал; по негово време абсолютизмът във Франция достига пълен разцвет — 14, 176, 177
Людовик, Филип (1773—1850) — френски крал от 1830 до 1848 г. След февруарската революция през 1848 г. и провъзгласяването на републиката избягва в Англия — 258

М

М. подпис — 152, 171, 200, 205, 219, 227, 265, 604, 620, 623, 626, 628
Маврогени — 513
Макарий, отец — български духовник, участник в църковната борба, сратник на Драган Цанков и Христо Ваклидов в опита да се осъществи уния с католическата църква — 164
Макарий, отец (1816—1882) — руски богослов и историк на руската църква. Доктор по богословие, автор на редица богословски трудове, като «История на руската църква», «Догматическо богословие» и други — 372
«Македония» (1866—1872), Цариград, ред. П. Р. Славейков — обществено-политически и общообразователен вестник, изразител на народните интереси. В църковната борба застъпва

позициите на демократичното крило. Четири пъти спиран, а редакторът му затварян — 24, 25, 35, 36, 56, 63, 71, 72, 76, 84, 104, 133, 143, 153, 568, 608, 610, 612—614, 619, 620, 645
«Македонска дружина», създадена през 1871 г. в Цариград като комитет към Цариградското читалище — 261, 329, 440
«Македонско дружество» — вж. «Македонска дружина»
Мак-Махон, Мари Едм Патрис Морис (1808—1893) — френски военен и политически деец. През 1871 г. командува войските, които жестоко потушават Парижката комуна. През 1873 г. избран за председател на Френската република. По време на Френско-пруската война ранен и разбит при Седан — 458, 479
Макрена, баба — 541
Максим, отец — вж. Райкович, Максим
Максим, отец — вж. Максим Изповедник
Максим Изповедник (580—662) — византийски църковен писател — 371, 372, 401, 638
Максимилиан (1832—1867) — мексикански император — 177, 645
«Малка аритметика или четири аритметически действия. . .» от Й. Груев, 1867 — 361, 365
«Малък отговор», статия от П. — 623
Мамон — вж. Амон
Манол, Маноил майстор — герой от народния епос. Неговата жена била вградена в основата на моста, който той строил, за да бъде строежът хубав и траен — 229
Манчов, Драган В. (1824—1908) — възрожденски просветен деец, един от първите български книгоиздатели, роден в Батак. Учителствува в родното си място, в Радилово, Пазарджик, Перущица и Пловдив; от 1862 г. — книгоиздател в Пловдив. Автор и издател на много учебни помагала — 377, 381, 636
Марат, Жан Пол (1743—1793) — деец на Френската буржоазна революция — 258, 649
Марашко училище — в квартала Мараш в Пловдив — 32
Марийка, баба — 483
Марийка — 326
Марийка Търновлийката, баба — 473
Маринчо — вж. Бенли, Маринчо
Мария — 173
Мариолица, кокона — 364
Марко — вж. Балабанов, Марко
Марков, Нестор (1836—1916) възрожденски учител и книжовник. Роден в Иробас (Криво поле), Хасковско. Учи в Хасково и Пловдив. Учител в родното си село, Харманли, Хасково,

Плевен, Русе, Габрово. Автор на различни учебни помагала, активен сътрудник на възрожденския периодичен печат — 622
«Марсилски куриер», вестник — 7
Махмуд Недим паша (1806—1884) — турски политик, от 1871 г. до 1873 г. — велик везир. Първоначално управител на Сирия — 21, 74, 94, 136—138, 158, 388
Махмуд II (1785—1893) — турски султан — 18, 29, 545
Мацини, Джузепе (1805—1872) — италиански революционер — 43, 175
Маюнка, баба — 539
Меджид — вж. Абдул Меджид
Меджид паша — 188
Мела, богат грък — 217
Мелетий Зографски (1832—1891) — църковен деец и книжовник, монах в Зографския манастир и в Киприяновския манастир в Бесарабия. Учи в Атина и в Русия. Живее в Цариград, в Ямбол, от 1872 г. е софийски митрополит. Сътрудничи на в. «Право», издава няколко богословски съчинения — 364, 369 371, 636
Мемиш паша — луд турчин в Русе — 329, 351, 364, 369, 403, 410, 488, 492, 499, 501, 571, 576, 642
[Мемиш паша с пруска каска], фейлетон — 487, 605, 642
Ментор — възпитател на Телемах, синът на Одисей. Нарицателно: наставник, който високомерно поучава; ръководител—476, 564
Метерних, Клеменс (1773—1859) — австрийски държавник — 253, 334
Методий (ок 815—885) — 289, 291, 430, 435, 436, 443, 445, 450
Мехли Седек, библ. — месия, Салимски цар от времето на Авраам — 13
Мехмед чауш — 559
Мехмед, дели — 243, 425, 557, 559
Мехмед Руджи паша Ширванизаде — турски държавник, велик везир — 388, 389, 569, 571
Мидас, мит. — фригийски цар, получил от Дионисий способността да превръща в злато всичко, до което се докосне — 85, 155, 615
Мил, Джон Стюарт (1806—1873) — английски икономист, публицист и философ. Ратува за умерени социални реформи. Главният му икономически труд е «Начала на политическата икономия. . . », 1848. Във философията е представител на позитивизма и утилитаризма — 143
Миладинови, братя — Димитър (1810—1862) и Константин (1830—1862) — 124, 554

Милан Обренович — сръбски крал от 1868 до 1889 г. — 20, 296, 444, 554, 555
Михаил III Обренович (Михайло) (1823—1868) — сръбски княз от 1839 до 1842 и от 1860 до 1868 г. Убит в 1868 г. от заговорници — 389
Миланович, Тодор (1802— след 1867) — български търговец в Браила, роден в Свищов. Завещал големи суми за издръжка на свищовското училище — 151, 285
Милетич, Светозар (1826—1901) — сръбски политически деец, един от ръководителите на лявото крило на Омладината. Преследван и затварян от австро-унгарските власти. Пръв уредник на в. «Застава» — 206
Милоевич, Милош (1840—1907) — сръбски политически деец и книжовник. Учи в Белград и Москва — в историко-филологическия и философския факултет, учителствува в Белград, Лесковац и др.; автор на етнографски и фолклорни съчинения, събира сръбски народни песни и обичаи. Трудовете му нямат научна стойност. Служел често на преднамерени шовинистични цели, фалшифицирал научните факти — 389, 466, 570
Милтън, Джон (1608—1674) — английски поет и публицист, участник в английската буржоазна революция през XVII в., автор на поемата «Изгубеният рай» (1667), в която в архаичнобиблейска форма изразява възмущението на народните маси и ненавистта им срещу монархията и срещу всеки гнет — 370
Минаев, Дмитрий (1835—1889) — руски поет и сатирик — 46, 47, 608
Минерва — римска богиня на мъдростта и изкуствата — 18, 364, 368, 414, 427, 467, 472, 639, 641
Минков, Тодор Н. (1833—1906) — просветен деец. Роден в Русе, учи в Австрия. От 1867 г. основава и ръководи Южнославянския пансион в гр. Николаев — 131, 618
Минков, Цветан (1891—1967) — 602
«Мир» — вж. «Русский мир», в.
Миркович, Георги В. (1825—1905) — роден в Сливен, учи в Котел, Киев, Цариград. Завършва медицина в Монпелие, лекар в България и в Румъния — в Стара Загора, Букурещ, Браила, Цариград. Един от директорите на Болградското училище. През 1869 г. осъден и заточен в Диарбекир — 644
Миронович — вж. Тошков, Николай Миронович
Мита Миташът — 586
Митхад паша (1822—1884) — турски държавник, основател на младотурската партия — 7, 18, 155, 156, 158, 235, 293, 321, 324, 340, 341, 388, 416, 465, 466, 473, 490, 492, 554, 566—568, 576, 602, 620, 646
[Митхад паша станал везирин!], фейлетон — 155, 620
Михаил, княз — вж. Михаил III, Обренович
Михайлов, А. — букурещки търговец, един от изтъкнатите дейци на Добродетелната дружина, училищен настоятел в Галац — 179, 277, 278, 291, 301, 401, 402, 449, 457
Михайлова, Райна — 296, 299, 300
Михайловски, Никола (1818—1892) — публицист и общественик; застъпвал консервативни позиции и в просветната политика, и в църковнонационалната борба. Роден в Елена, учи в Атина и в Москва. Учител в Елена, Търново и Сливен, а от 1863 г. — турски държавен служител и цензор на българските книги. Михайловски превежда «Начала на политическата економия от Отон Хюбнера», Цариград, 1868. Участвува в проекта на турското правителство за сливане на българските и турските училища — 54, 160—163, 183, 205, 207, 208, 211, 280, 368—370, 372—374, 408, 439—441, 467, 493, 559, 627, 628, 639
Михалаки — 405
Михалчо — 125, 126
Михальо, дядо — 71, 199
Михневич, Йосиф (1809—1885) — 615
Михо, подпис — 269, 604
Млада Турция — турска политическа организация — 183, 332
[Мнозина говорят, че поезията е непотребна], фейлетон — 582, 597, 598, 648
«Моето пътуване по Стара планина. . .», Букурещ, 1872, от П. Хитов — 630
Мойсей, библ. — еврейски вожд и законодател. Спасил евреите от преследванията на фараоните, като ги извел от Египет. Според преданието извършил много чудеса — 498
Молиер, Жан Батист Поклен (1622—1673) — бележит френски писател комедиограф. Няколко негови комедии са преведени през Възраждането: «Данден», «Насила оженване», «Скъперникът», «Тартюф» — 535, 536, 645
«Молитвата на детето», стихотворение от К. Сапунов — 625
Молтке, Хелмут-Карл Бернпард (1800—1891) — немски фелдмаршал и политик. Считан за пръв немски пълководец навремето, автор на съчинения по военно дело. През 80-те години на миналия век по молба на султан Махмуд II бил инструктор в турската армия и участвувал в нейната реорганизация — 488

«Момиче, момиче, бяло Иваниче» — стихотворение от П. Р. Славейков от 1852 г. — 352, 583
«Монитор», «Мониторул офисиал» (1859—1949) — румънски официоз, орган на румънската държава — 195, 302
«Московские ведомости», в. (1756—1917), Москва, ред. М. Н. Катков — 91, 200, 432, 464, 465, 626
Мохамед (ок. 570—632) — създател на ислямската религия — 19, 42, 241, 243, 244, 375, 463
Мумджиев, Николай — 513
Мурад — наследник на Абдул Азис — 555
Мурад I (1319—1389) — турски султан. На с. 555 Мурад III вместо Мурад I, вероятно случайна грешка. — 18, 555
Мурад бей — 342
Мурад ефенди — 390
Мурджо — вж. Попов, Стоил Д.
Мурджо (Мурджовци) — 366, 472
Мурлик, патриарх котка — герой от руски народни приказки — 363, 636
Мустафа Фазил паша, Дели Мустафа — турски политик. През 1870 г. става министър на финансите. Избирането му събужда надежди, тъй като преди това бил един от ръководителите на младотурците. (Вж. «Букурещ, 14 август».— «Свобода», бр. 38, 15. VIII. 1870) — 16, 17, 231, 363, 488, 492, 500, 501, 643
Мустафа ефенди — 332
Мутев, Димитър (1818—1864) — възрожденски книжовник. Роден в Калофер, учи в Румъния, в Ришельовския лицей в Одеса и в университетите в Бон и Берлин. Редактира «Български книжици» (1857). Известно време директор на българското училище в Болград — 518, 528, 529, 644
Мънзов, Иван (1842/3—1918) — журналист в Букурещ, редактор на «Тъпан». Отношенията му с Каравелов след бр. 10 на «Свобода» са обтегнати — 194, 234, 235, 611, 619, 629, 630
«Мъртви души», повест от Н. В. Гогол — 612

Н

Н., подпис — 60, 609
Н., господин — 82
«Наводнението на Марица», стихотворение от Ст. Разбойников — 102, 617
Назиф бей — 53

«Най-голяма сила на тромпите, които станаха на 23 май 1872 в Русе», статия от Н. Марков — 622
Найден консулът — вж. Геров, Найден
Найден циганина — 318
Найденов, Иван (1834—1910) — публицист и общественик. Роден в Казанлък, учи в родния си град и в Коручешменското училище. Учител и журналист в Цариград. Редактор на в. «Право» и «Напредък», а през 1871 г. и на сп. «Читалище» — 15, 26, 31, 35—38, 61, 69, 70, 86, 133, 144, 149, 152—154, 159—165, 186, 187, 189, 191, 237, 239, 240, 274, 280, 293, 294, 318, 319, 323, 324, 328, 330, 335, 350, 388—393, 409, 412, 420, 422, 426, 468, 472, 473, 475, 477, 482, 483, 493, 498—502, 562, 575, 607, 611, 618, 620—622, 624, 630, 634, 641
«Най-нови известия», рубрика — 603, 626, 629
Найчов, Найчовата обсерватория — вероятно авторът иронизира статии на Н. Начов (1853—1916) в «Право» и «Читалище» — 576
Наполеон I Бонапарт (1769—1821), френски император и пълководец — 14, 175, 257, 479, 482, 591
Наполеон III, Луи Наполеон Бонапарт (1808—1873) — племенник на Наполеон Бонапарт; избран за президент, извършва държавен преврат и се обявява за император. Потъпква демократичните правдини, води агресивни войни. През Френско-пруската война (1870—1871) капитулира при Седан и се предава на германците — 12, 20, 21, 24, 29, 42, 47, 76, 85, 213, 252, 253, 259, 262, 266, 332, 424, 480, 488, 532, 631, 632, 644, 645
Наполеоновите кодекси — законодателството на Наполеон Бонапарт — 241
«Напредваме ли ние?», фейлетон — 273, 601, 602, 632
«Напредък» (1874—1875), Цариград, редактор Ив. Найденов — обществено-политически и общообразователен, умерен реформистки вестник. Продължение на в. «Право», запазва неговата номерация и годишнини. Във вестника сътрудничат П. Р. Славейков, С. С. Бобчев, В. Хр. Радославов, Ив. Вазов и др. — 498, 500, 502, 522, 643
«Напредък», дружество, основано във Виена. съществува до 1892 г. — 65, 610
«Народност» (1867—1869), Букурещ, редактиран последователно от Ив. Богоров, Ив. Грудов, Ив. Касабов — обществено-политически вестник, отначало орган на ТЦБК. По време на Касабовото редактиране престава да бъде орган на тайния

комитет, става трибуна на партията на младите — на либералната и демократична емиграция и първата ѝ организационна формация — Българското общество в Букурещ — 22, 169, 193, 194, 196, 197, 255, 626, 646

[На света няма по-бедна книжевност. . .], фейлетон — 60, 600, 609

Настрадин ходжа, герой от фолклора — 13, 86, 110, 111, 199, 231, 237, 295, 320, 364, 369, 376, 381, 402, 465, 548, 569, 571, 573, 576

Натанаил, дядо — вж. Стоянович, Натанаил

[На тоя свят биват доволно чудни неща], фейлетон — 466, 641

[На тоя свят съществуват два рода гении], фейлетон — 531, 602, 644

«Наука за песнотворство и стихотворство», Одеса, 1871, от П. Оджаков — 54—57, 71, 609

[Науката, г-не Славейков. . .], фейлетон — 35, 600, 607

[Науката не търпи ораторства], фейлетон — 168, 601, 622

Начо — 32 вж. Геров, Найден

Начев, Димитър, д-р — лекар и учител в Болград. Родом от Болград. Учи медицина във Вюрцбург, Берлин и Париж — 526, 530, 531, 638

[Нашата почтена ефория. . .], фейлетон — 128, 618

[Нашето честито «Читалище» и в. «Право»], фейлетон — 85, 601, 615

[Нашите екзархиални дела], фейлетон — 292, 602, 633

[Нашите емигранти, нашите търговци. . .], фейлетон — 300, 601, 604, 633

[Нашите писатели и журналисти са без глави], фейлетон — 182, 600, 623

«Нашият дружествени живот», фейлетон — 9, 602, 603, 606

«Нашият обществен живот», фейлетон — 76, 600, 602, 603, 613

Н. Г., подпис — 144, 619

Неделя, кака — 483

Недко, байо — 532

Недялко, поп — 33

Недялко, бай, чичо — 494, 544

Недялкович, Иван — един от богатите букурещки българи, завещал на училището в родния си град Казанлък място в румънската столица с две къщи. За изпълнители на завещанието оставил търговците братя Бакалооглу от Габрово, които злоупотребили с предоставените им средства. По-късно завещаните суми минали в ръцете на Добродетелната дружина —269—271, 391, 393, 413, 470, 486, 586, 637

«Независимост», в. — продължение на «Свобода» от бр. 23, 23. II. 1873 до 12. X. 1874. Букурещ, редактор Л. Каравелов —

203, 205, 208, 210—212, 215, 219, 223, 227, 228, 232, 235, 236, 240, 244, 248, 252, 256, 260, 261, 265, 269, 273, 276, 281, 284, 292, 296, 300, 304, 315, 319, 322, 327, 331, 335, 340, 346, 351, 357, 362, 364, 368, 375, 381, 386, 390—392, 394, 399, 406, 408, 413, 418, 423, 430, 436, 438, 441, 446, 451, 452, 458, 464, 466, 472, 475, 481, 487, 490, 493, 498, 503, 509, 512, 518, 522, 525, 562, 566, 570, 575, 578, 579, 582, 587, 589, 592, 595—597, 600—603, 616, 623, 626—649

Нейко Петлето — 204, 566

Нейчов, Вълко (Лука) (1843—1912) — учител и книжовник, роден в с. Поибрене, Панагюрско. Учи в Пловдив и в София, следва в Историко-филологически факултет в Париж. Учител в Русе, Битоля, София. Активно сътрудничи във в. «Право», «Време», «Македония», «Турция», «Век», «Напредък» и др. — 589, 647

[Нека патриархът ни проклина], фейлетон — 120, 600, 618

Нена — 536

Нено, чичо — 325

Нено Чушката — 325

Ненчо (Нено), бай — 449, 450, 544

«Неологос — цариградски вестник, излизал на гръцки и френски език — 214, 225, 566, 571

«Не осъждай я за това, че така е тя паднала», стихотворение на Л. Каравелов — 608

Неофит, отец — вж. Неофит Бозвели

Неофит Хилендарски Бозвели (ок. 1785—1848) — изтъкнат възрожденски будител, поет и книжовник, първият идеолог и ръководител на борбата за църковна независимост. Роден в Котел, учи в Хилендарския манастир, учителствува в Свищов, Габрово, Търново и др. Преследван заради бунтовната си дейност, Неофит умира на заточение. Автор е на преводи, учебни помагала, на своеобразни диалози и на забележителната поема «Мати Болгария» — 122

Неофитис, агиос (свети) — 571

Нептун, римски бог на морето — 534

Нерон, Клавдий Цезар (37 г. пр. н. е. — 68 г. сл. н. е.) — римски император — 19, 103, 177

«Неутешителен отговор на «Знаеш ли ти кои сме?», фейлетон — 165, 601, 602, 604, 622

Нешов, Бойко — 484, 485, 641

«Не ще може! или глезен Мирчо» — драма от Т. Шишков, по «Недорссль» от Д. И. Фонвизин — 574

«Нещо за небесните светила», статия от Р. Блъсков — 622
Ниаза, княгиня — 480
[Ние говорим много, а работиме малко], фейлетон — 178, 600, 601, 623
[Ние обичаме да говорим за дълбоки кладенци], фейлетон — 382, 601, 604, 637
[Ние сме родени да кърпиме чуждите дрехи], фейлетон — 220, 629
«Ние сме си добри за себе си»], фейлетон — 277, 601, 602, 632
«Ние сме си ние», фейлетон — 71, 600, 602, 612, 617
Никита, даскал — 33, 309
Никодимовци, вероятно от воденския митрополит Никодим — 11
Никифор, отец — 358
Никифоровци, вероятно от костурския и месемврийски митрополит Никифор — 11
Никола, бай — 447, 448
Никола, кир — 538
Никола — 546
Никола, от книгата «Протестантите са стари православни. . .» — 45, 608
Никола — вж. Войводов, Никола
Никола Дюлата — 336
Николай Миронович — вж. Тошков, Н. М.
Николай I (неизв. — 867) — римски папа през периода от 858 до 867 г., един от първите папи, който се опитва да осъществи реакционната идея за «вселенско» папско господство — 177
Николопуло, Г. — член на настоятелството на Добродетелната дружина — 632
Нил, поп, Нил Униатски — вж. Изворов, Нил
Ничо — главен герой на Каравеловата повест «Хаджи Ничо» («Свобода», I, бр. 33—47, 1870). Негов прототип е Христо Георгиев — 11
Н. Н. подпис — 49
«Нови паметници за историята на българите и на техните съседи», 1870, от М. Дринов — 620
Новосадско читалище, в гр. Нови Сад (по онова време в Австрийска Сърбия) — 371
Ноев ковчег, библ. — 127
«Нойе фрайе пресе» «Neue freie Presse», **«Н. С. Преса»** — виенски либерално-буржоазен ежедневник — 168, 213, 214
Нончовица — 537

Нютон, Исак (1642—1727) — английски физик, математик, астроном — 13
[Нямала си баба работа и купила си прасенце], фейлетон — 197, 604, 605, 626

О

О., подпис — 604, 615
Обилич, Милош — герой на сръбския национален епос. Според преданието убил Мурад I в 1389 г. — 555
«О българ рода», поема от К. П. Сапунов — 190, 214, 625
[«Образование, образование, образование!»], фейлетон — 103, 600, 602, 617
«Обяснение», от Ив. Найденов — 620
Овчев, сеньор — вж. Йовчев, Лазар
[Огледах се и видях, че бях станал кадия], фейлетон — 558, 596, 598, 599, 645
Одеския университет — 14
[Оджаков не е прости смъртен], фейлетон — 53, 600, 609, 612
Оджаков, Петър (1834—1906) — публицист, преводач, учител. Роден в Лясковец. Учи в Горна Оряховица, Търново, Габрово, Галац, Белград, Виена. В Одеса завършва право. Учителствува в Лясковец, Плевен, Трявна, Галац и Комрат. Сътрудничи на българския и руския периодичен печат — 11, 13—15, 25—27, 35—38, 46, 53—56, 58, 62, 69—72, 97, 149, 376, 606—609, 611, 612
Одисей — герой на древногръцкия епос «Илиада» и «Одисея», цар на Итака. Участник в Троянската война — 256
Оливие, Жак (1825—1913) — френски политик, министър-председател на Франция през 1870 г. По това време е обявена Френско-пруската война. Преследва дейците на I интернационал — 135
Олимпиада (ок. 375 — ок. 315 г. пр. н. е.) — жена на македонския цар Филип II, майка на Александър Македонски. Според Александрията била бездетна. От връзките ѝ с египетския цар Нектонав, преобразен като бог Амон, се родил Александър — 319
Омер Жевзи паша — валия в Русчук — 18, 19
Омер Февзи паша — солунски валия — 490, 491
Омер паша — 559
Омир, старогръцки поет — 188, 564, 624
[Онази нощ аз сънувах Митхад паша], фейлетон — 566, 598, 599, 646

«Опитна физика с 368 чертежи. . .», от А. Гано, прев. от Й. Груев, Виена, 1869 — 534
Оплер — вероятно съдържател на ресторант или хотел в Букурещ — 443
«Орел», стихотворение от А. С. Хомяков — 639
«Orient», в., продължение на «Freie Orient», ред. А. Андрич — 348, 349
Орфей, мит. — легендарен тракийски поет и музикант; живял в Родопите — 401, 638
«Освободени Ерусалим» — «Освобождението на Еросалим», поема от Т. Тасо — 370
Осман паша — 175
«Основа на българската граматика от Й. Груева», 1858 — 108, 617
«Отваряйте си очите!», фейлетон — 145, 600, 602, 620, 624
«Отговор из Браила», фейлетон — 261, 601, 604, 632
«Отде да начена, ах любезна моя» — 352
«Отечественные записки», сп. (1818—1884), редактирано през 30-те—40-те години от В. Г. Белински — 607
«Отечество», в. (1869—1871), Букурещ, ред. П. Кисимов — орган на партията на «старите», организирани в т. нар. Добродетелна дружина — 11, 22, 61, 67, 129, 130, 169, 193, 194, 208, 231, 255, 304, 420, 499, 610, 611, 618, 624, 625, 630, 646
[Отиват патета, а се връщат гъски], фейлетон — 335, 601, 634
[От калугерин полза и от козел мляко], фейлетон — 281, 232
[От магаре и кобила не се ражда хат], фейлетон — 18, 602, 606
Офенберг, А. Ф., барон (род. 1836) — руски консул в Букурещ — 24
[Още един гения — К. Сапунов !!!], фейлетон — 189, 625

П

П., подпис — 107, 170, 204, 210, 617, 623, 627
Павел — 28, 29, 95, 158, 163, 184, 185, 219, 228, 255, 259, 304, 312, 370, 416, 445, 475, 519, 530, 546, 553
Павел, апостол, библ. — 140
Павлович, Цвятко (1839—1867) — български революционер, по произход сърбин. Заедно с Никола Войводов организира чета, но преди да мине в България заловен от турците на парахода «Германия» и убит на Русенското пристанище — 155
Паисий Слепият, дядо — 7, 606
[Пак за честната цариградска помия], фейлетон — 152, 600, 620, 621
Палацки, Франтишек (1798—1876) — чешки историк и политически деец. Автор на «История на Чехия» и други исторически съчинения, които укрепвали националното самосъзнание на чешкия народ — 104, 433, 451

Палмерстон, Хенри Джон Темпл (1784—1865) — английски държавник, министър на външните работи, на вътрешните работи, министър-председател. Провежда завоевателната колониална политика на английската буржоазия; поддържа турската империя, враг на революционните и освободителни движения — 35, 195
Панайот, Бояджи — 300
Панарет, дядо — вж. Панарет Пловдивски
Панарет Пловдивски (1805—1883) — митрополит в Пловдив, активен деец на черковната борба — 135, 154, 493
Панарет, Панаретовци — вж. Рашев, Панарет
Пангерманизъм — 432
Паничерски, Михаил — българин от Болград — 513
Паничков (Паничка), Димитър (1810—1909) — печатар и книгоиздател. Учи в родния си град Калофер. В Цариград работи с Др. Цанков и издава «Български книжици». Емигрира в Браила, където издава «Дунавска зора», «Хъш», «Хитър Петър», «Дума на българските емигранти», «Възраждане» и др. Критикуван от революционния печат за някои издавани от него вестници без определени революционни позиции (например «Хитър Петър») — 194
Панов, Олимпий (Гълъб), (1852—1887) — български революционер, член на БРЦК (1872—1874), представител на умереното крило на революционната емиграция — 513
Панславизъм — политическо течение, което се стреми да обедини славянските страни в една държавна общност — 156
Панукли, стрини — 520
«Папуанците в Австралия», статия от М. П. Добринов — 618
[Парите в банката!], фейлетон — 447, 601, 640
Парушов (Парушев) Антон — кмет (примар) на Болград, замесен в организираната през 1871 г. кражба на добитък в Болград — 112, 278—280, 380, 400, 401, 403, 450, 458, 459, 461, 481, 513—516, 518, 610, 638
Паскалев, хаджи Славчо — търновски богаташ и чорбаджия — 543
Паскал — вж. Кантарджиев, Паскал
Паскал, кир — 358
[Патриарх Антим прокле българите], фейлетон — 174, 623
Пафнутий, дядо — 364
Пахомий, Пахом Болградски — духовно лице, архимандрит със светско име Цветко Димов. Изпратен от Цариградската пат-

риаршия да се бори срещу унията в Лозенград, сам станал униат. Арестуван и отведен в Цариград, приел мохамеданството и станал ходжа. Избягал в Болград и се върнал в лоното на християнската църква като архимандрит. По-късно заточен в Мала Азия — 214, 252, 253, 585
Пеев, Тодор, Т. П. (1838—1904) — учител и революционер, сератник на Левски. След провала в революционната организация живее в Браила и става деловодител на Книжовното дружество — 400, 627, 637, 638
Пейка, баба — 455
Пейка Чучулигата — 326
Пейко, кир — 544
Пена — 537
Пена Петлето — 441
Пенелопа — жена на Одисей от древногръцкия епос «Одисея». Символ на съпружеска вярност — 571
Пенки, каки, кирии — 298, 520
Пенов, Силвестър (Пену, С.), (1786—1863) — търговец в Букурещ, роден в Габрово, оставил големи суми за благотворителни цели — 96, 130, 228, 234, 303, 307, 308, 380, 495, 616, 618
Пенчо, бай — 350, 461, 494
Пенчо, кир — 261
Пенчовица, стрина — 319
Пенчович, Хаджи Иванчо, хаджи Величко — туркофил, турски чиновник. Роден в Русе. Участвува в църковната борба на страната на най-консервативното крило. Като член на турския съд, който осъжда Левски, подписва смъртната присъда на Апостола — 11, 47, 67, 68, 72, 74, 77, 78, 85, 89, 92, 93, 124, 126—128, 130, 135, 139, 148, 149, 152—155, 157, 159—161, 163, 183, 214, 257, 273, 293, 323, 324, 328, 334—336, 340, 341, 343—345, 361, 364, 383, 384, 473, 500, 553, 554, 558—560, 566, 571, 612, 613, 615, 620, 621, 646
Пенчо Мухата — 315—317, 319
[Пенчо Мухата не обича да се шегува], фейлетон — 315, 601, 633
Перикъл (ок. 490—429 пр. н. е.) — вожд на атинската робовладелческа демокрация, стратег на Атина. При него завършва демократизацията на Атинската държава — 491
«Периодическо списание» на Българското книжовно дружество» (1870—1876), Браила — научно списание за история, литературна критика, езикознание — 23, 32, 48, 55, 62, 83, 104, 139, 141, 152, 161, 165, 187, 193, 194, 204, 229, 273, 521, 522, 609, 619, 620, 622, 624, 642

Перун — славянски бог на мълнията, гръмотевицата и на земеделието — 177
«Пестер Лойд» — вестник, излизал в Будапеща с консервативно направление — 557
Петелков, Петко (Петелко) — 461, 462, 513
Петко — 73
Петко, даскал — вероятно Петко Славейков — 383
Петко — вж. Каравелов, Петко
Петко Шиник Главата — 327, 328
Петраки ефенди — вж. Златев, Петраки
Петреску — богат българин, живущ в Румъния, който се отказал от народността си и се порумънчил (вж. «Свобода», I, бр. 4, 26. XI. 1869 — «Нашите благодетели»; също бр. 7, 17. XII. 1869 — «Обяснение»). — 116, 254, 454, 515
Петровица — 537
Петров, Рашко — лекар в Пловдив — 352, 376, 381
Петровден — 64
Петрови пости — 229
Петрович, Николай — 462
Петър — 173
Петър, поп — вж. Арнаудов, Петър
Петър — вж. Кутов, П.
Петър — 28, 29, 95, 117, 158, 163, 184, 185, 199, 219, 228, 255, 259, 304, 312, 370, 416, 445, 475, 519, 530, 546, 553
Петър, кир — 253
Пешаков, Георги (1785—1854) — 607
Пий IX (1792—1878) — римски папа — 47, 120, 174, 175, 238, 479, 480, 489
Пискюлиев, Ангел Д. (1845—1935) **(Пискюли ефенди)** — книжовник и стихотворец. Роден в Шумен. Завършва в Цариград военно-медицинско училище. Турски военен лекар. Автор на стихотворни опити, преводи, статии, публикувани в «Читалище», «Македония» и др. — 88, 152, 161, 168, 187, 191, 214, 335, 376, 429, 468, 500, 502, 582, 615, 618, 620, 621
«Писма за австрийската неутралност», статия в «Aug. All. Zeitung» — 406
«Письма из Франции и Италии», от А. И. Херцен — 258, 631
Питагоровата таблица — 631
Пишурка, Кръстьо Стоянов (1832—1875) — учител и книжовник. Роден във Враца; учи в родния си град при К. Огнянович, в Пловдив и в Цариград. Учителствува във Враца, Видин и Лом. Развива енергична просветна дейност. Един от първите

театрални дейци в България. Създава първото българско читалище. Сътрудничи в периодичния печат, превежда книги. Много плодовит стихотворец. Автор на седем книги — 30—31, 36, 54—56, 60, 166, 187, 190, 214, 429
[Пиявицата има калугерски способности], фейлетон — 135, 619
«Плач за славнийт някогa град Преслав и за Райна църкиня българска, що е живяла в него», стихотворение от В. Хр. Радославов — 608
Пловдивско училище — 381
Плоещко училище — 179, 275
Плутарх (ок. 46—128) — старогръцки писател-моралист. Автор на «Сравнителни жизнеописания (биографии на римски царе)» и на философски, религиозни и културно-исторически съчинения. Произведенията му са важен източник на сведения за гръцката философия и история — 168
«Повест за това, как Иван Иванович се скарал с Иван Никифорович» от Н. Гогол — 623, 627
«По възпитанието на жените», статия от А. П. Шопов — 248
«Политически преглед», рубрика в «Свобода» и «Независимост» — 603, 638, 641
«Поетическо изкуство», стихотворение от А. Д. Пискюлиев — 618
«Полярная звезда» (1855—1862, 1869) — литературен и обществено-политически сборник, издаван от А. Херцен (от 1858 съвместно с Н. П. Огарев). Изиграва голяма роля за развитието на руската прогресивна литература и обществена мисъл — 176
Помпадур — фаворитка на Людовик XV — 251
«Понятие за хигиената. Лекции, четени в Болградското централно училище от д-ра Д. Начева». Болград, 1875 г. — 526
Попова, Гана — 318
Попов, Стоил Д. (1839—1890) — роден в Калофер, учи в Карлово при Ботьо Петков. През 1862 г. подпомага Раковски в събирането на четници за легията, заради което е арестуван. След ареста става доверено лице на турските власти. От 1865 г. нататък редактира в. «Дунав» в Русе и цензурира българските книги — 154, 328, 555, 556, 585, 587, 636
Попович, Васил (1833—1897) — учител и книжовник. Учи в Киев и в Москва, учителствува в Болград, Браила, Велес, Пловдив. Сътрудничи в различни вестници и списания. Книжовната му дейност е разнообразна и интересна — 81, 614, 644

Попович, Григорий — богат българин в Браила, щедър дарител — 139, 179, 230, 519
Попович, К. — 81, 614
Попович, Най (Николай) — търговец в Букурещ. Подпомага парично Каравелов за издаването на в. «Свобода». В течение на година и половина отбелязван като издател на вестника — 50, 65
Попович, Райно (ок. 1773—1858) — български възрожденски просветител — учител и книжовник. Роден в Жеравна, учи в Сливен, Солун, на о-в Хиос и в Букурещ. Учителствува в Котел, Жеравна, Карлово и Пловдив. Привърженик на идеята, че българският народ ще се приобщи към световната култура чрез гръцкия език и образованост — 34, 164
Попович, х. Иван — 303, 304
Поповичи, братя — 81, 614
Портата — вж. Висока порта
«Послание от небето», фейлетон от Хр. Ботев — 643
«По спокойний живот», стихотворение от А. Пискюлиев — 615
Похлупко, дядо — 448
«Право», в. (1869—1873), Цариград, ред. Ив. Найденов. Списван в либерално-просветителски дух — 11, 13, 24, 25, 27, 42—44, 46, 47, 54, 69, 70, 72, 85, 86, 97, 104, 107, 108, 131, 133, 134, 139, 143, 144, 149, 152—155, 157, 158, 160—165, 184, 186, 209, 214, 221, 223, 225, 227, 231, 237, 240, 245, 250, 273, 274, 293, 310, 318, 322, 328, 329, 345, 351, 367, 390, 440, 499—501, 568, 570, 573, 606, 608, 610, 611, 615, 618—621, 624, 626, 628—630, 632, 634, 643, 647
[«Право» и «Турция» са миша попара], фейлетон — 237, 601, 630
Пранджов, Стоян, български търговец — 453—455
[Преди малко време аз ходих на Баламук], фейлетон — 563, 597—599, 646,
«Приключенията на Телемаха», 1699, от Фр. Фенелон — 368, 369, 372—374, 440
«Принц куче», роман от Ед. Лабуле — 246, 472
[Присноблаженото «Право» изпълнява полицейски обязаности], фейлетон — 160, 600, 621
«Приятелско писмо», дописка в «Право» — 621
Проданеско — 190, 228
«Провидение», параходно дружество, основано от И. А. Попов в Цариград — 610
Пройчо чорбаджи — 324, 325
«Просвещение чрез науки, промишленост и търговия», 1872, Бу-

курещ, ред. К. Сапунов — стопанско и литературно списание. Излиза една книжка — 190, 192—194, 625

«Пространний. . . катехизис. . .» — 34, 371, 377

[Против нас са лаяли и по-големи животни], фейлетон — 209, 600, 627

Протич, Петър, д-р (1822—1881) — един от основателите и деен член на Добродетелната дружина», следва в Атина и Париж, пише стихотворения. Професор в Букурещкото медицинско училище. Сътрудничи в «Цариградски вестник», «Отечество», «Стара планина» — 117, 118, 127, 129, 228, 253, 254, 256, 257, 270, 300, 306, 307, 311, 436, 618, 632, 633, 640, 642

Протопопович — вж. Протич, Петър

[Прочетете Шишковите теории и ги сравнете с действителността], фейлетон — 97, 600, 617

[Прочетохте ли книгата на Панайота Хитова], фейлетон — 232, 630

П.Р.С. — вж. Славейков, Петко

Пушкин, Александър Сергеевич (1799—1837) — 209, 640

Пфайфер, Йохан — 41

Първанов, Никола (1845—1872) — възрожденски обществен и книжовен деец. Учи в Лом при Кр. Пишурка, завършва Историко-филологически факултет в Белград. Учителствува в Лом, където развива широка просветна и обществена дейност. Сътрудничи в периодичния печат. Занимава се с езикови въпроси — 347

Пърличев, Григор (1830—1893) — възрожденски учител, книжовник, поет. Роден в Охрид, учи в родния си град при Д. Миладинов, следва медицина в Атина. Учителствува в Охрид и на други места в Македония. Води борба срещу гърцизма и гръцкото духовенство, за което е преследван. През 1860 г. с творбата си «Арматолос» («Сердарят»)Пърличев спечелва в Атина първата награда от литературен конкурс. Предлагат му да учи в най-първокласните английски университети, но той предпочита да се върне сред своя български народ и да работи за неговото пробуждане. Публикува статии и дописки в «Македония», «Право», «Читалище», превежда две песни от «Илиада» на Омир — 185—189, 624

«Пътни бележки», статия в «Левант таймс» — 642

«Пътник» (1870), Болград, после Браила, ред. Б. Запрянов — общообразователен и литературен вестник. Излезли около 10 броя — 42, 193, 194

«Пътуването на блажена Теодора по митарствата и вечната мъка на грешниците» — 172

«Пътуването на Гъливер», роман от Дж. Суифт — 574

Р

[Равноправието и правосъдието в Турция са вдовици], фейлетон — 557, 645

Раданов — 230

Радионов, Радион — богат българин, живее в Болград, участвува в обществения живот на емиграцията — 403, 638

Радославов, Васил Хр., В. Р-вов (1854—1929) — учител, стихотворец. След Освобождението — известен буржоазен политик — 38, 592, 608

Радославов, Михаил (Митьо, Минко) (1849—1895) — революционен деец от с. Беброво, Търновско. Роден в Ловеч. Учителствувал в Габрово, Тетевен, Сопот, Ловеч, Шумен, Ески Джумая (Търговище), където през 1873 г. бил арестуван и заточен в Диарбекир — 592

Радулов, Лука — търговец в Браила — 81, 614

Радулов, Сава (1817—1887) — възрожденски книжовник и учител, роден в Панагюрище. Учителствува най-напред в родния си град; учи в Измир (Смирна) и в Одеса—в Ришельовския лицей, след което става учител в Болград и развива енергична книжовна, преводаческа и книгоиздателска дейност — 502, 644

Разбойников, Станко (1846—1889) — възрожденски просветен деец, роден в Свиленград. Учи в родния си град и в Одрин. Учителствува в Свиленград — 102, 103, 617

«Развитъкът на българската философия», статия от Недьо Жеков — 132, 618

Разумни Радой — 237, 442

Разумни Радослав — 167, 256, 494, 497, 498

Райкович, Максим (1801—1874) — учител и свещеник, роден в Дряново. В края на живота си се установява в Галац, където почива. Оставя значителни суми за народно-просветни цели — 396, 397

Райна, богата Райна — 298, 299

Райна — вж. Михайлова, Райна

Райна княгиня — героиня на много популярната на времето повест от А. Ф. Велтман, преведена от Й. Груев. «Райна княгиня

българска», Белград, 1852 и от Елена Мутева «Райна, българска царкиня», СПб., 1852 — 38, 39
Райно, даскал — вж. Попович, Райно
Райнов, Теофан (1837—1910) — български обществен деец, син на Райно Попович, роден в Карлово. Учи в Карлово, Пловдив и Виена. Живее известно време във Виена, където се занимава с търговия и работи във фирмата «Гешев—Райнов». Оттук през 1862 г. подпомага парично Раковски при организирането на легията. През 1864 г. фирмата фалира и Райнов се завръща в България. През 1868 г. той получава от българското отделение на турската тайна полиция 3000 лири за шпионски цели, отива в Румъния, свързва се с Тайния централен комитет и дава парите на Ив. Касабов и Д. Войников за издаването на в. «Народност» и «Дунавска зора». Този епизод от живота на Райнов дава повод на автора на фейлетона да го свързва с турския шпионаж — 96, 197, 210, 402, 626
Раковски, Георги Стойков (1821—1867) — 118, 119, 124, 145, 193, 209, 210, 302, 554, 619, 625
Расим паша — 52
Расин, Жан (1639—1699) — френски драматург, представител на класицистичното изкуство. Автор на трагедии, с които продължава традициите на П. Корней — 104
«Ратайкиня», стихотворение от Т. Г. Шевченко — 607
Рахман — вж. Абдул Рахман
[Рачо Осмокрачо и Жаба Крекетуша], фейлетон — 503, 643
Рачо Осмокрачо — 503—512, 518, 643
Рашев, Панарет (1808—1887) — отначало гъркофил, а през 60-те и 70-те г. — енергичен деец на Добродетелната дружина. Роден е в Търново, учи в гръцко училище, следва в Атина и Париж. Приема духовен сан. Служи в гръцката патриаршия в Цариград, а после назначен за гръцки митрополит в Букурещ, където е провъзгласен за български владика. Завещава значителни суми за търновското училище и др. — 117, 118, 127, 286—288, 304, 306, 307, 313, 584, 617, 633, 642
Рашид паша — турски политик, министър на външните работи — 439, 440
Рашко, кир — вж. Петров, Рашко
Раянова, Лила — 441
Р-вов, В. Хр. — вж. Радославов, В. Хр.
Рейф, Карл Филип (1792—1872) — лексиколог. Роден в Швейцария, живее в Петербург. Автор на френско-руски речник — 468

«République Francaise», френски вестник — 217
«Рибен буквар», 1825 г. от П. Берон — 182
Ригер, Франтишек Ладислав (1818—1903) — чешки политик и публицист. Близък сътрудник на Ф. Палацки — 104, 433, 451
«Ридание на смертта Ю. И. Венелина», от Г. Пешаков — 607
Рилски манастир — 171, 361
Роберт-колеж — американско средно учебно заведение в Цариград, основано в 1863 г. от д-р Хамлин и Христофор Роберт — мисионери-протестанти — 34
Робеспиер, Максимилиан (1758—1794) — деец на френската революция, вожд на революционно-демократичното крило — 177, 178, 649
Рождество Христово — 246, 570, 572
Ролан, Манон Жана (1754—1793) — участничка във френската буржоазна революция. Оказва голямо влияние върху политиката на жирондистите. След установяването на якобинската диктатура гилотинирана — 154
Ромон, дядо — 532
Росел, лорд — Ръсел, Джон (1792—1878) — виден английски политик, ръководител на либералната партия. Подкрепя обединението на Италия. Опитва се да въведе всеобщо гласоподаване в Англия — 195
Ротшилд (Ротшилди) — прочут банкерски род с най-богат представител през XIX в. Натан Майер Ротшилд — 29, 50
Русо, Жан Жак (1712—1778) — виден представител на Просвещението във Франция. Оказва въздействие върху дейците на френската буржоазнодемократична революция — 104, 187, 251
«Русский мир», в. (1871—1880), Санктпетербург, основател и един от редакторите ген. М. Г. Черняев — ежедневник с консервативно направление — 464, 465, 641
[Русчук се готви да посрещне отца Григория], фейлетон — 555, 645

С

С., подпис — 216, 628
Сабри паша — управител на Солунския вилает, генерал-губернатор на Дунавската област след Мидхат паша — 18
Савич, Ангелаки (ок. 1817—1892) — публицист и редактор, роден в Свищов, учи в Букурещ, драгоманин в австрийското и английското консулство в Галац и Браила и редактор на вестниците «Хитър Петър» и «Гражданин» «Urbanul», «Жаба». Плодовит книжовник. Автор на три книги на румънски език.

През 1874 г. се обявява срещу революционерите. До това време свързан с революционната партия. От март 1874 г. революционният печат го напада често и го третира като изменник. Сътрудничи в «Дунавска зора» и др. — 379, 382—386, 393, 396, 400, 402, 472, 483—485, 503, 521, 522, 531, 533—536, 587
Савчо Захарлийчето, от Русе — 51
Садък паша — вж. Чайковски, Михаил
Сали ефенди — 213
Самоковски женски манастир — 173, 284
Сандразам ага — 364
Сапатучо — вероятно някой цариградски журналист — 475
Сапунов II, Иван Сапунов (Сапунджията), от Габрово, участник в аферата с руските копейки в Русе (вж. тук с. 611) — 51, 52, 68, 189, 609, 611, 634
Сапунов III, Константин Сапунов (1844—1916) — журналист и общественик в Букурещ. Роден в Габрово, завършва музикално училище в Букурещ. Редактира сп. «Просвещение чрез науки, промишленост и търговия». — 190, 192, 194, 214, 245, 328, 422, 502, 575, 625
Сапунов, Петър Сапунов I (ок. 1800— след 1872) — печатар и книгоиздател, роден в Трявна, служи в руското консулство в Букурещ. През 1828—1833 г. превежда и издава Новия завет, а по-късно и «История на славеноболгарския народ из историята на г. Раича. . .» (1844) и др. — 189, 302
Сапунов, Светослав (Св. Миларов) (1850—1892) — учител и журналист. Роден в Габрово. Учи в Цариград и Загреб. Работи като журналист в Цариград. Помага на П. Славейков в списването и редактирането на в. «Македония» (1868—1869). През 1870 г. е изпратен в Букурещ от образувания в Цариград политически комитет да разбере настроенията сред емиграцията и плановете на революционната партия. Несправедливо заподозрян от Каравелов и други революционни дейци, че има връзки с турската власт. През 1873—1874 г. живее във Виена и Бялград и сътрудничи в българските в. «Право», «Напредък» и в чуждия периодичен печат. През 1875 г. е в Загреб, където развива енергична писателска дейност, а в 1876 г. редактира в Браила в. «Възраждане» — 391, 392
Сардели — редактор на в. «Ирис» — 214, 218, 493, 563, 564, 571, 573
Саул, библ. — 559
Св. Агапий — 398
Св. Арахангел — 309

«Св. Безсребърници Козма и Дамян» — болница в Търново, която трябвало да бъде построена със суми, завещани от М. Кифалов и Силв. Панов — 130, 131, 271, 303—308, 311—314, 380, 395, 446, 471, 493, 586, 618, 648
Св. Безсребреници — 398
«Св. Богородица», черква в Пловдив — 549
Св. Богородица — 42
«Св. Богородица», манастир — 359
Св. Георги, **Гергьовден** — 182
«Св. Георги», черква в Букурещ — 255
«Св. Георги», манастир — 362
«Св. Георги», парк в Букурещ — 518
«Св. Екатерина», манастир на Синайския полуостров — 640
Св. Еремия — 326
Св. Иван — вж. Иван Рилски
Св. Иван — 171
Св. Игнатий — 323
Св. Илия — 182, 471
Св. Кирил и Методий — 134, 178, 236, 445, 447, 449—451, 471
«Св Кирил», училище в Търново — 130, 286, 287, 303
Св. Кузман — 63
Св. Марина — 206
Св. Мина — 366, 471, 498
«Св. Неделя», манастир край с. Арапово (Златовръх), Асеновградско — 361, 376, 378
«Св. Никола», черква в Търново — 547
Св. Никола — 64, 126, 128, 289, 337, 362, 471
Св. Онуфрий — 277
Св. Парашкева — 398
«Св. Петка», манастир — 361, 376
Св. Петка — 362
«Св. Петър», черква в Рим — 175
Св. Синая — 518
«Св. София», черква в Цариград — 287
Св. Спас — 326
Св. Спиридон — 555
Св. Харалампий — 338, 351, 398
«Св. Четирисет», черква в Търново — 549
«Световид» (1852—1870) — сръбски забавно-научен вестник, издаван от А. Андрич, излиза в Темешвар, Виена и Белград — 347

[Свищовлиите са задминали и габровците], фейлетон — 256, 604, 632

«Свобода», в. (1869—1873), Букурещ, ред. Л. Каравелов. Орган на БРЦК — 7, 8, 13, 15, 18, 20, 22, 23, 27, 32, 35, 39, 42, 46, 48—50, 53, 58, 60, 63, 64, 71, 76, 80, 84, 89, 97, 103, 107, 109, 114, 118, 119, 121, 123, 128, 130, 131, 134, 137, 141, 142, 145, 149, 152, 154, 157, 160, 163, 165, 168—171, 174, 178, 181, 185, 186, 189, 192, 197, 200, 201, 211, 555—558, 595—597, 599—603, 605—626, 629, 643, 645,

Севастаки ефенди, Севастаки Ганзович, видински чорбаджия — 58, 59, 591, 609

[Севастаки чорбаджи], фейлетон — 58, 605, 609

Селвели, Димитър (Димитраки) — 428, 577, 578

Селвели, дъщеря на Д. Селвели — 578

Селим I, турски султан — 18

Селимински, Иван (1799 или 1800—1867) — виден възрожденски деец, лекар, учен и общественик. Роден в Сливен. Следва медицина в Атина, Пиза, Флоренция и Париж. Участвува в черковната борба. Учител и лекар в Румъния. Автор на интересни мемоари и на философски и исторически съчинения. Завещава големи суми за просветни цели — 96, 228, 234, 302, 314, 616

Семизяно, Семизов — вероятно порумънчил се българин от Свищов, живущ в Крайова. Повече сведения за него има във фейлетона «Свищовлиите са задминали и габровците. . .» (тук, с. 265) —230, 236, 265, 266, 515, 521

Семирамида — легендарна царица на Асирия и Вавилония. Украсила столицата Вавилон с висящи градини, които се смятали за едно от чудесата на света — 246

Серано и Домингес, Фр. (1810—1885) — испански генерал и политик. Участвувал във войната срещу карлистите и в революцията от 1868 г. Регент, министър-председател, президент. Създава военна диктатура и поставя на престола Алфонс VII— 408

Серафим (светско име Златан Груев) (1819—1896) — учител и свещеник. Родом от Пирдоп. Учи в Свищов. Учител в Пирдоп и Пловдив. Участвува в църковната борба. През 1873 г. сливенски митрополит. Превежда църковно-религиозни книги — 11

Сервер паша — турски министър на външните работи през 1871—1872 г. — 74

Серекъбасан — 529

[Сериозно ли говори г. Славейков?], фейлетон — 142, 600, 619

Сива, бог — 570, 573

Силвестрий, дядо — вж. Пенов, Силвестрий

Силвестрий — 192

Сим, библ. — един от тримата синове на Ной. Според легендата родоначалник на семитските народи — 258

Симеон (864—927), български княз и цар — 435

Симеонов, Андрей, от Никопол — 524, 525

Сингро — вероятно богат грък, който живеел в Цариград — 217

[Синодалните старци мислят само за пресен хайвер и за печени агнета], фейлетон — 553, 602, 645

Синтип философ — 237

Сирница — 352

[Сиромах Болград!], фейлетон — 458, 601, 640

«Сирота Цветанка» прев. от Й. Груев, Цариград 1858 — 535, 609

Скавронский — 165

«Сказка върху славяните въобще и върху българите в особеност» от П. Оджаков — 607

«Скъперникът» от Молиер, побълг. М. Д. Балабанов, 1875 — 645

«Слава» (1871—1873), Русчук, ред. Т. Х. Станчев — религиозно-нравствено списание, съдържа статии, слова, беседи, стихотворения — 323, 329, 368, 499

Славейков, Петко Рачов (1827—1895) — 15, 35—38, 52, 53, 63, 69—72, 74, 76, 97, 98, 133, 142—144, 153, 154, 159, 160, 162, 251, 293, 322, 343, 344, 383, 480, 501, 502, 553, 554, 571—575, 600, 607, 608, 611—613, 618—622, 634, 643, 645, 647, 648

Славиди, Д. — учител гъркофил. Учи в гръцкото училище в Пловдив и в Атина, следва медицина в Париж. Учителствува в гръцките училища в Калофер и Пловдив. Жена му, гъркиня по произход, през 1876 г. издала на турската власт няколко души българи, заподозрени в участие в революционното движение — 116

Славчов — 580, 581

Славянско благотворително общество в Одеса **«Св Кирил и Методий»** — 609

Сладковски, Карел (1823—1880) — чешки политик, участник в Пражкото въстание от 1848 г. Един от ръководителите на либералната младочешка партия — 104

Смарагдов, С. Н — руски автор на учебници по история и география — 108, 617

Смилчо — 119

Смит, Адам (1723—1790) — английски икономист — 231

«Смок свири на върба» — 352

Смрадлика, кокона — 264
Соколски, Йосиф — игумен на Габровския манастир; ръкоположен през 1860 г. от римския папа за духовен глава на българската униатска църква, но през 1861 г. той се отказва от унията и избягва в Русия, където е настанен близо до гр. Киев (в манастира «Киево-печорска лавра») — 384
Сократ (ок. 469—400 г. пр. н. е.) — древногръцки философ — 92, 167, 373, 470, 571, 573, 622
«Солдат Яшка, красная рубашка, синие ластовици» — 370
Соломон — староеврейски книжовник и законодател — 137, 138, 180, 246, 251, 315, 365, 557
Солунски вестник — в «Солун» (1869—1871), Солун — официален орган на солунското областно управление, издаван на турски, гръцки, еврейски и български. От април 1871 г. българският отдел е закрит. Орган на турското правителство. От него са известни само два броя — 43, 44, 211
«Сомнамбулизъм», статия — 98, 617
Сопотненски манастир — 284
Сотираки, кир — 341—345
Софроний, архимандрит — игумен на манастира «Св. Неделя» край с. Арапово (сега Златовръх), Асеновградско. През 1862 г. събира в Русия големи суми за уреждане на духовно училище, които били прахосани от пловдивските първенци — 362, 376
Спас, дядо — 254
Спиро — вж. Константинов, Спиро
«Спомен за лорд Странгфорд», стихотворение от П. Кисимов — 631
Средни векове — 146
Стамболски, Христо, д-р (1843—1932) — лекар, родом от Казанлък. Учи в Цариград, става професор по анатомия в Цариград. Участвува в църковно-националното движение на страната на консервативното крило. Автор на интересни мемоари — 149
Станка — 108
Станка, кокона — 360
Станкович, Никола — училищен настоятел и църковен епитроп в българската църква в Букурещ — 134, 228, 256, 289, 291, 292, 306, 517—519
Станов — един от богатите български търговци в Гюргево. През лятото на 1869 г. обещава да даде една къща за училището в Гюргево и вероятно поради това е избран за училищен настоятел и се разпореждал с училищната каса — 64

Станчев, Петър (1850—1913) — учител и книжовник. Роден в Търново. Учител в българското училище в Цариград, в Свиленград и Одрин. Изпраща дописки в «Читалище», «Напредък», «Век» и др. Автор на слаби стихотворения — 88, 89, 318, 615
Станчо — 546
Станчо, кир — 383
Станчов (Станчев) Тодор Х. (неизв. — 1903) — учител и книжовник, роден в Русе, учи в Карловци — Австрийска Сърбия. Учителствува в Русе и Никопол. В Русе издава сп. «Слава». Сътрудничи в българските вестници и списания по педагогически и други въпроси. Автор е на шест драми. Завършва духовна семинария, пише статии с религиозен дух. Нравствено-религиозен характер има и неговото списание «Слава» («С т а н ч о в щ е с т а н е м и н и с т ъ р н а д р а м а т у р г и я т а и н а ч е р к о в н и т е д е л а») — 187, 190, 191, 323, 329, 351, 368, 369, 371, 499, 502, 535, 573
[Стара планина родила мишка], фейлетон — 375, 597, 599, 636
«Статистика», труд на В. Д. Стоянов «Българско и българите», замислен, но неосъществен — 83, 229, 230, 273, 276, 327, 329, 451, 614
Стефан Караджа (1840—1868) — 145, 287, 625
Стоенчо (Стоянчо) — 28, 29, 119
Стоил Ефенди — вж. Попов, Стоил Д.
Стойка — 537
Стойко, бае — 321, 322
Стойовица, баба — 455
Стоян — 370, 462
Стоянов, Васил (1839—1910) — просветен и книжовен деец. Роден в Жеравна, учи в Шумен при С. Доброплодни и в Прага—Историко-филологически и Юридически факултет. Сътрудничи в различни чешки списания. От 1869 г. деловодител на Българското книжовно дружество в Браила и редактор на «Периодическо списание». Сътрудничи в българския периодичен печат, занимава се с филологически, етнографски и исторически въпроси. Изнася сказки в различни градове, спори с революционерите. По политически позиции — просветител и еволюционист. Обвиняван от революционния печат за мудността в работата на дружеството—27, 55, 62, 80—82, 105, 108, 151, 157—160, 162, 163, 168, 169, 187, 204, 229, 230, 273, 276, 279, 280, 305, 326—328, 330, 380, 384, 403, 450, 451, 462, 463, 496, 610, 614, 619, 621, 626, 644, 646,

Стоянов, Захари (1850/51—1889) — 596
Стоянович, Георги — вж. Чалъков, Г. Ст.
Стоянович, Натанаил (1820—1906) — духовник, роден в с. Кучевица, Скопско. Получава висше образование в Русия. Свързва се със славянофилските кръгове в Москва и, ръководен от патриотични чувства, обикаля по-големите градове в Русия, Полша, Чехия, Сърбия, Румъния, за да популяризира своя народ и неговото дело — 463, 641
Стоянчо — вж. Чомаков, Стоян
Странгфорд, Пърси Елън Фредерик Уилям (1826—1869) — английски учен и дипломат, проучва източните езици и Ориента. Проявява жив интерес към България, пише статии в английския печат за съдбата на българския народ — 246, 575, 631
Стратович, Скарлат — български търговец в Браила, участвувал активно в живота на емиграцията — 382, 411, 534
Страус, Щраус, Давид Фридрих (1808—1874) — немски богослов и философ идеалист, идеолог на немския буржоазен радикализъм, един от водачите на лявото крило на младохегелианците. Главното му съчинение е «Животът на Исус» (1835—1836). — 371
«Страшната комета», статия от Р. Блъсков — 622
Стрезо, лорд — вероятно прякор на някой от редакторите на българския отдел на «Левант таймс» — 476, 642
Стросмайер — вж. Щросмайер
«Ступан» (**«Стъпан»**, **«Стопан»**) (1874—1876), Видин, Русе, Букурещ, ред. Д. В. Хранов — научнопопулярно списание за земеделска просвета — 502
[Суета, сует и всяческая суета!], фейлетон — 137, 600, 619
Сур — древнославянски бог — 11
Сципион Африкански, Сципион Стари (ок. 235—183 пр. н. е.), Сципион Млади (185—129 пр. н. е.) — древноримски военачалници и държавници — 323
[Съвестта е самурен кожух], фейлетон — 123, 600, 618
«Съгласование на възпитанието и развитието на душевните способности», статия от П. Р. Славейков — 99, 617
«Сърбия» — хотел в Свищов — 544
«Съединението на източните народи», статия от П. Р. Славейков — 608
Сюлиман аа — 231
Сяров, Христо (1848—1917) — български търговец и фабрикант, роден в Стара Загора, учи медицина в Букурещ, работи в най-голямата парфюмерийна фабрика в Прага. Най-напред открива в родния си град малка парфюмерийна работилница, а през 1874 г. в Букурещ фабрика за сапун в съдружие с Д. Ценович — 458, 640, 643

Т

Таен централен български революционен комитет (ТЦБК) — основан в Букурещ през 1866 г. от т. нар. тогава «млади» начело с Ив. Касабов, П. Кисимов и др. ТЦБК изпраща през 1867 г. до султана известния мемоар, в който защищава идеята за дуализъм между Турция и България — 626
[Така ли е, отче Балабане?], фейлетон — 414, 601, 604, 639
[Такива са нашите просветители], фейлетон — 24, 600, 607
Тамерлани, от Тамерлан, Тимур Ленг (1336—1405) татарски завоевател — 257
Таньо, дядо — 447, 448, 496
Таринска, Стефана — 597, 599, 628
«Тартюф», комедия от Молиер — 535, 645
Тарулкини, господа — 170
Тасо, Торквато (1544—1595) — италиански поет от епохата на Възраждането, автор на забележителните поеми «Риналдо», «Освобождението на Ерусалим» и др. произведения — 370
[Тежко е да седиш до главата на болния], фейлетон — 587, 649
«Телеграф», **«Telegrafue»** (1871—1888) — румънски политически и литературен вестник, излизал в Букурещ, с либерално направление — 87
«Телемаха» — вж. «Приключенията на Телемаха»
Темида (древногр. митол.), богиня на правосъдието — 426
Темистокъл (ок. 525—461 пр. н. е.) — атински политически деец, демократ — 491
Теодорович, П. — един от директорите на Болградското училище — 644
Теодосий — 350
Тиер, Адолф (1797—1877) — френски политик и историк, многократно бил министър, а от 1871 до 1873 г. — председател на Френската република. Започва политическата си дейност като либерален буржоа. Преминава на все по-реакционни позиции. Участвува в жестокото потушаване на Парижката комуна — 21, 221, 257—259, 364, 479
Тикулеско, Д., д-р — богат българин в Букурещ, известно време член на настоятелството на Добродетелната дружина — 632
Тинко — 352, 353, 355

Тино Бояджията — 584
Титус Парву — един от директорите на Болградското училище — 644
[Това лале Хрисанд], фейлетон — 523, 605, 644
Тодор — 395
Тодор, поп — 73
Тодорица, кокона, **Тота,** кака — 236
Тодорка, леля — 365
Тодоров, Димитраки бей — българин — туркофил, родом от Тулча, висш турски чиновник — 336, 553
Токвил, Алексис (1805—1859) — френски политик, публицист и историк, автор на съчинението «Демокрацията в Америка» (1835—1840), в което сочи политическата децентрализация в САЩ като образец на политическа свобода — 371
Тома апостол, **Неверни Тома** — един от дванайсетте апостоли — 252, 625
Тончо — 350
Тота, леля — 236
Тотев, Петко — 602
Тоца, баба — 328
Тотю — вж. Филип Тотю
Тошков, Николай Миронович (1816—1874) — богат български търговец, роден в Калофер. Живее и работи в Одеса. Като член на българското настоятелство в Одеса помага на много българчета да получат образование в Русия; подпомага със средства Г. С. Раковски, а по-късно Тайния комитет в издаването на в. «Народност» — 13, 151, 215, 620, 628, 642
Траян, Марк Улпий (53—117) — римски император и пълководец — 521, 631
Трена — 265
Тренка, Траянополина — 236
Тренчо, чичо — 47
Тричков, Кузма (1806—1867) — български търговец в Румъния. Роден във Враца. Завещава големи суми за просветни цели — 96, 228, 234, 616
Троицкият манастир — Троицко-Сергиева лавра — най-големият руски манастир, на 60 км от Москва, основан около 1337—1340 г. Играл значителна роля в политическия и икономическия живот на Русия — 370
Трончо, дядо — 76
«Туна», в. — вж. «Дунав»
[Турски работи], фейлетон — 331, 605, 634

«Турция» (1864—1873), Цариград, ред. Н. Генович — туркофилски вестник, субсидиран от турското правителство — 7, 24, 42, 43, 48, 62, 69, 70, 72, 74, 104, 135, 149, 183, 217, 221, 223, 225, 227, 229, 231, 237—239, 567, 569, 610—613, 616, 620, 624, 627—630, 647
Тутманик, поп — 326
«Тъпан» (1869—1870, 1875), Букурещ, ред. Ив. Мънзов — революционен, сатирично-хумористичен вестник, орган на «младите» — 71, 193, 194, 208, 227, 231, 611, 625, 627, 630, 633, 643
Тъпчилеща — вероятно наследник на Хр. Тъпчилещов — 543
Тъпчилещов, Христо П. **Тъпчилеща** (1808—1875) — заможен български търговец, родом от Калофер, живее в Цариград, участвува в църковната борба — 40, 268, 293, 344, 456, 493
«Търново», ода от П. Станчев — 615
Тюрго, Ан Робер Жак (1727—1781) — френски държавник, икономист — 261
«Тюрки», **«Turqui»**, вестник — 622

У

Узунов, Атанас (1851—1907) — български революционер. Определен за заместник на Левски. Заловен в 1873 г. в Хасково и заточен — 639
Узунов, Николай — богат българин, живеел в Болград, участвувал в обществения живот на града; или **Узунов,** Александър, българин, който живеел в Румъния; участвува в написването на «Теглилата на българите в Румънска Бесарабия» — притурка на в. «Народност», г. II, бр. 13, 16. II. 1869 г. — 403, 513, 515, 519
[У нас всичко върви наопаки], фейлетон — 46, 600, 608
Унджиева, Цвета—597—599, 614, 616, 628, 635—639, 643, 644, 646—648
Уния — 416
«Урбанул» «Urbanul», в. — вж. «Гражданин»
Утин, Евгени Ис. (1843—1894) — руски адвокат и публицист. От 1866 г. активен сътрудник на сп. «Вестник Европы». Участвува като адвокат в редица политически процеси. През Освободителната война от 1877 г. заминава за България и публикува във «Вестник Европы» своите интересни «Письма от Болгарии» (1877—1879) — 544
«Утринна песен», стихотворение от Ст. Деребеев — 622
«Участието на миряните в черковните дела, от точка зрения пра-

вославнаго каноническаго права», статия от П. Оджаков — 46, 608, 611
«Училище» (1870—1875), Букурещ, после в Русе, ред. Р. И. Блъсков — просветно-педагогическо списание — 107, 109, 139, 165, 166, 185, 187, 190, 193, 194, 329, 622, 624
«Учител», статия от К. Калчев — 86, 615

Ф

Фазил — вж. Мустафа Фазил
Фарадей, Майкъл (1791—1867) — английски физик, създател на учението за електромагнитното поле, направил редица открития при проучването на електричеството — 143
«Фар дю Босфор»«Phare du Bosphor» — гръцки вестник, излизал на гръцки и френски език в Цариград — 225
Фатиме ханъм — 420
Фенелон, Франсоа (1651—1715) — френски писател и педагог. Един от предшествениците на просвещението. Привърженик на веротърпимостта, «просветената» монархия, на естествения живот близо до природата. Неговото свободомислие се проявява ярко в романа му «Приключенията на Телемаха», 1699 г., преведен от П. Пиперков през 1845 г. и от Н. Михайловски през 1873 г. — 187, 341, 368, 370, 372, 374, 375
Ферман — турско постановление от 28. II. 1870 г., с което била учредена независимата българска църква — 73, 123, 646
Физиката на Гано — вж. «Опитна физика с 368 чертежи. . . »
Физиката на Геров — вж. «Извод от физика. . . »
Филаретовски катехизис — вж. «Пространний. . . катехизис. . . »
Филарет, митрополит — автор на «Пространен катехизис» — 371, 374, 377
Филаретов, Сава (1825—1863) — възрожденски учител и книжовник. Роден в Жеравна, учи в Котел при С. Доброплодни, после в Цариград, в Одеса и в Москва. Учителствува в Шумен и София. Сътрудничи на «Цариградски вестник» и «Български книжици», изпраща дописки и в руски периодични издания. Редактира последните книжки на сп. «Български книжици». Принуден да напусне учителското си място в София през март 1861 г. и става секретар в руското консулство в Одрин и в Цариград — 164
Филип — вж. Филип Тотю
Филип II (1527 — 1598) — испански крал, представител на абсолютизма, поддържан от католическата реакция и инквизицията. Отношенията между Филип и неговия син Дон Карлос били враждебни. Затворен от баща си, Карлос умира — 177, 623
Филип Тотю (1830—1907) — български революционер, войвода на чета (1867) — 8
Филипов, Христо П. (1850 — неизв.) — роден в с. Камена Клисура, Провадийско. От 1870 г. учител в с. Градец, Котленско — 608
Филоксинидис, турски шпионин — 582
Фитов, Петър — обществен деец в гр. Болград — 513
Фохт, Карл (1817—1895) — немски естествоизпитател и философ — материалист — 371
«Фрайе Ориент» «Freie Orient» — букурещки вестник, издаван от Андрич — 348
Франц Йосиф (1830—1916) — австрийски император — 17, 293, 479
Францов — съдържател на кафене в Болград, **Францовото кафене** — 278, 279
[Французките «старци» . .], фейлетон — 257, 600, 631
Фридерик, Карл — Осман бей — син на великия везир Къбрързли Мехмед паша и на немкинята Мелек ханъм. Автор на книгата «Турците и техните жени и султанът и неговия харем» — 488
Фуад паша (Махмуд, Мехмед, Фуад паша) (1814—1869) — турски държавник, велик везир — 237, 238
Фуше, Жозеф (1759—1820) — френски политик, якобинец по време на революцията и контрареволюционер след нейния разгром, няколко пъти министър на полицията при различни френски крале — 258

Х

Хабсбургска династия — 432
Х. Али бей — 53
Хаджи Атанас ефенди — х. Атанас Петкович — русенски чорбаджия, член на административния съвет в Русе — 33, 52, 68
Хаджи Ахмед Стамболлу — 571
Хаджи Бекташ, — хаджи Бектиш — турски дервиш от XIV в., основател на мюсюлмански монашески орден, който се отличавал с търпимост към християните и свободолюбив дух — 231, 424, 576
Хаджи Генчо — герой на Каравеловата повест «Българи от старо време» — 189, 472
Хаджи Геро — баща на Н. Геров, учител в Копривщица, прототип на образа на хаджи Генчо — герой в Каравеловата повест «Българи от старо време» — 32

Х. Димитров, Йорданчо — 119
Хаджи Димитър, Хаджи Димитър Асенов (1840—1868) — 124, 145, 155, 210, 287, 625
Хаджи Ибрян — 523
Хаджи Иванчо Пенчович — вж. Пенчович, Хаджи Иванчо
Хаджийка, баба — 203, 204, 292, 521
Хаджи Калчо, (хаджикалчовци,) Ст. Дренски (1808—1892) — пловдивски търговец и лихвар — 32, 453, 480, 543
Х. Назиф бей, мюдюрин в Разград — 53
Хаджи Найден Йованович Татарпазарджичанинът (1805—1862) — учител и книгоиздател. Роден в Пазарджишко, учи в Пазарджик, учителствува в Батак, след което се отдава на книжарска и книгоиздателска дейност. Издава над двадесет книги, някои от които сам съставя или написва и разпространява, като обхожда цяла България — 131, 383
Хаджи Неделчо — Кьойбашиев, Неделчо — богат и влиятелен калоферски чорбаджия — 585
Хаджи Николи х. Минчев — участник в борбата за църковна независимост. Родом от Търново. Изпратен в Цариград от търновци да представлява народните интереси, преминал на страната на консервативното течение в църковната борба. През 1872 г. настоява за споразумение и отстъпки пред гръцката патриаршия — 77, 78, 89, 92, 93, 126, 139, 543
Хаджи Ничо, употребено като прякор на Хр. Георгиев — вж. Ничо
Хаджи Славчо — вж. Паскалев, хаджи Славчо
Хаджи Славчо — вероятно килиен учител в Копривщица — 182
Хаджи Ставри — грък, хасковски чорбаджия, осъден от революционния комитет в града на смърт — 420, 639
Хаджи Хайват (Хайвас, Айват) — герой на турски комически представления — 237, 345, 363, 384, 393, 490
Х. Хасан — 390
Хаджи Христовци от Хаджи Христо (неизв. — 1854) — българин, взел живо участие в борбата за освобождението на гръцкия народ. Един от ръководителите на Заверата — гръцка националноосвободителна революция от 1821—1827 г. Проявил изключителна храброст в сраженията срещу турците. Повишен в чин генерал. Адютант на гръцкия крал Отон — 182
Хайне, Хайнрих (1797—1856) — 62, 67, 144, 611, 619
Халил паша, министър на външните работи — 626
Халил ага — 15, 16
«Халима или баснословни арабски повестности. . .», превод на Ив. Мънзов — 139, 619

Хамди паша — турски политик — 440, 556
Хамлет, принц — герой на едноименната трагедия на Шекспир — 623
Ханибал, Анибал (ок. 247—183 пр. н. е.) — картагенски пълководец, оставил дълбоки следи в историята на военното изкуство. През Испания, Южна Франция и Алпите навлязъл в Италия — 323
«Хан Симеон», кафене в Букурещ — 301
Хараламлий — 92
Харковският университет — 467
Хасан — 475
Хасан ага — 213, 557
Хасан ефенди — 15, 16
Хегеловата философия — 169
[Хей, г. Стоянов, няма вече кокали!], фейлетон — 157, 621
Херкулес, от Херакъл, известен със своята сила и подвизи — 218, 256, 375—377, 387
Херцен, Александър Иванович (1812—1870) — 176, 258 631, 632
[Химическо съединение между «Хитър Петър» и «Левант таймс»], фейлетон — 475, 601, 642
Хипократ (ок. 460—377 пр. н. е.) — древногръцки лекар и естественик. Реформатор в областта на медицината, наречен «бащата на медицината» — 588
Хитов, Панайот (1830—1918) — 232—235, 630
Хитър Петър — 195, 237, 442
«Хитър Петър», в. (1870—1874), Браила. Първите му две годишнини ред. Д. Войников (Див Дядо), после А. Савич — хумористичен вестник с демократични тенденции. Претърпява изменения в направлението си — 193, 194, 379, 381, 400, 411, 471, 475, 481—484, 642
Хоенварт (Хохенварт), Карл Зигмунд (1824—1899) — австрийски държавник. През 1871 г. министър-председател на Австро-Унгария — 21
Хомяков, Алексей С. (1804—1860) — руски писател и общественик, славянофил — 432, 639
Хорозов, Николай, **Хорозовци** — болградски българин. Избран за депутат в Румънското народно събрание, не защитава интересите на българските колонисти в Румъния, поради което е жестоко нападан от революционния печат. Проявява пасивност при гласуването на закона за уреждане на собствеността (на 26 и 30 май 1874), който премахва привилегиите на бъл-

гарските колонисти в поземлената собственост — 403, 458—463, 482, 483, 498, 515, 516, 518, 520, 522, 638
Хрисанд — търновски владишки наместник. В дописка «Плевен, 30 майя» («Независимост», IV, бр. 34, 8. VI. 1874) той е характеризиран като «роден фанариотин», който «прави подлости» и «лъже глупавото стадо» (вж. също дописката «Никопол, 28 септемврия» — «Независимост», IV, бр. 51, 5. X. 1874) — 523—525, 644
Хрисанд — гръцки митрополит в Пловдив — 356
Хрисанд, архимандрит — 353
Христич, И. (1831—1899) — сръбски политически деец, бил министър на външните работи и министър-председател — 349
Христич, Филип (1819—1905) — сръбски политик и държавник. Член на Съвета, личен секретар на Милош, министър на външните работи, министър на просветата. Бил и сръбски представител в Цариград — 40, 334
Христо, даскал — 29
Христо — вж. Георгиев, Христо
Христо, поп, от Карлово — 135
«Христоития или благонравие», Будим, 1837, от Р. Попович — 34
Христос — Исус Христос—145, 146, 148, 170, 177, 216, 246, 259, 265, 281, 290, 298, 326, 490, 532, 565, 625
Хумболт, Александър Фридрих Вилхелм (1769—1859) — изтъкнат немски естествоизпитател и пътешественик, стихиен материалист, един от основоположниците на съвременната география на растенията, на геофизиката и хидрографията — 371
Хюсеин Авни паша (1820—1876) — турски военен и държавен деец, военен министър и велик везир. През 1862 г. участвува в боевете срещу черногорските въстаници и при гр. Грахово е разбит — 389, 438, 465, 473, 474, 489, 641
Хюсеин, дели — 59, 243
Хюсеин Пехлеван — 425

Ц

Цанков, Драган (1828—1911) — възрожденски обществен деец, изтъкнат политик, журналист и публицист. Един от ръководителите на униатството в България — 440
Цанков, Кириак (1847—1903) — български националреволюционер, общественик и журналист — 644
«Цариград, 24 ян. 1872», статия от П. Р. Славейков — 613, 614

«Цариградски вестник» (1848—1862), Цариград, ред. Ив. Богоров, по-късно Ал. Екзарх и Т. С. Бурмов — 107, 622, 648
[Цариградските вестници са гнила слама], фейлетон — 418, 639
Цариградско читалище — вж. Читалище, дружество в Цариград
Цанчова, Марийка — 361
Цариградска патриаршия — 123
Цвета, баба — 236
«Цветник», вестник — 422
Цвятко — вж. Павлович, Цвятко
Цвятко — 109
Ценов, Николай — български търговец, роден в Свищов. Живее в Браила. Член на Книжовното дружество от основаването му — 23, 181
Ценовица — 537
Ценович, Димитър (1834—1915) — търговец в Букурещ, роден в Свищов, активен деец на националноосвободителното движение. Член на БРЦК; през 1874 г. за кратко време се оттегля от революционната организация — 519, 643
Ценович, Екатерина — сръбкиня, съпруга на Д. Ценович — 643
Ценович, Любица — 507, 643
Цербер, мит. — триглав пес, който пазел входа на подземното царство. Преносно — свиреп страж, непреодолим, тъп пазач — 264
Цицерон, Марк Тулий (106—43 пр. н. е.) — римски политик, писател, оратор — 168
Цона, кака — 445, 455, 536, 537
Цони, кокони — 520
Цончо, бай — 341—343, 345
Цончо, кир — 544
Цукала, Георгиос (неизв. — 1872) — гръцки учител и книжовник в Пловдив, водач на гъркоманите с активни антибългарски настроения — 571, 573
Цукич, Коста (1826—1879) — сръбски икономист и политик. Професор по народна икономика, министър на финансите, министър на просветата. От 1869 до 1874 г. е сръбски представител в Букурещ — 444

Ч

Чайковски, Михаил (Садък паша) (1808—1886) — полски обществен деец и писател. Емигрира от Полша, живее в Париж, после в Цариград, където развива политическа дейност срещу

руския царизъм. Като турски служител от 1850 г. създава военни отряди — казак алай. Привърженик на дуализма. Автор на два романа с български сюжети — «Кърджалии» и «България» — 18, 466, 473, 492, 493
Чалъков, Георги Стоянович (Чалъоглу) — пловдивски търговец, участвува в борбата за независима българска църква. Член на смесената българо-гръцка комисия. С голямо влияние пред турската власт — 154, 293, 343, 344
«Частно мнение», статия — 129, 618
Черленти — грък, чокой в Румъния — 444, 446, 452
«Честитий человек», статия от Н. Г. — 619
«Четете и образовайте се!», фейлетон — 107, 602, 617
Чети миней — черковно-религиозни сборници с житиеописания на светии, сказания и поучения, съставени по реда на дните във всеки месец. Родината им е Византия, но добиват широко разпространение и сред южните и източните славяни — 392
[Четохте ли дописките в «Турция» и «Право»?], фейлетон — 223 600, 629
Читалище — дружество в Цариград, основано в 1866 г. Издава сп. «Читалище». В него участвуват П. Славейков и много други българи — 25, 31, 35, 57, 61, 205, 215, 329, 330, 440, 502, 607, 609, 628
«Читалище» (1870—1876), Цариград, ред. М. Балабанов, Л. Йовчев, П. Славейков, С. С. Бобчев и др. — научнопопулярно и общообразователно списание — 11, 24, 28, 30—32, 35—38, 48, 61, 62, 69, 70, 72, 78, 84—86, 88, 89, 97, 98, 102, 104, 108, 128, 131—134, 139, 143, 148, 149, 153, 165, 186—188, 204, 209, 245—250, 269, 410, 411, 440, 468, 568, 570—575, 607—609, 612, 615, 617, 618, 620, 622, 624, 631, 647, 648
Чифутеско, г. — 448, 449
Чолаков, Васил (1828—1885) — възрожденски книжовник и фолклорист — 647
Чомаков, Стоян (1819—1893) — общественик и публицист, роден в Копривщица. Учи на о-в Андрос, в Атина и медицина в Пиза, Флоренция и Париж. Представител на Пловдивската епархия в Цариград до разрешението на Черковния въпрос в продължение на много години. Един от ръководителите на църковно-националната борба — 92, 154, 322, 336—338, 343—345, 417, 553, 633, 634
Чорапчиев, Иван — туркофил, редактор-преводач на българския отдел във в. «Дунав». Цензор на българските книги в Русе. Издава учебник по френски език, турско-български буквар,

царски наказателен законник — 47, 51, 124, 135, 139, 167, 191, 211, 280, 323, 328, 336, 429, 555, 556, 571, 576—579, 611, 636
[Чорбаджиите са по-лоши и от турците], фейлетон — 114, 600, 617

Ш

Шамбор, Анри, граф (1820—1883)—внук на Карл X; под името Хенрих V — претендент за френския престол. Живее в емиграция, откъдето поддържа заговора на легитимистите — 408
Шевченко, Тарас (1814—1861) — голям украински национален поет, художник, революционер-демократ — 30, 31, 431, 432, 435, 607, 639
Шекспир, Уилям (1564—1616) — английски драматург и поет — 30, 176, 535, 578, 623
Шерванзаде — прозвище на великия везир Мехмед Руджи паша, който произхождал от персийската област Шервани около Каспийско море (вж. «Право», VIII, бр. 9, 11. V. 1873)— 237, 238
Шилер, Фридрих (1759—1805) —бележит немски поет и драматург— 30, 535
Шишков, Тодор Н. (1833—1896) — учител и книжовник с подчертано консервативни възгледи. Роден в Търново, учи в Елена, Париж и в Прага. Учителствува в Търново, Стара Загора, Сливен и Цариград. Автор на стихове, драми, преводи, учебници; участвува в периодичния печат. Един от сътрудниците на Митхад паша в опита му да турцизира българските училища — 36, 37, 97, 99, 101, 102, 249, 572—575, 608, 617, 647
Шишман — вж. Иван Шишман
Шльосер — Шлосер, Фридрих Кристоф (1776—1861) — прогресивен немски историк, буржоазен демократ, възпитан в духа на идеите на Просвещението от XVIII в., автор на «История на XVIII век» (1823) и на «Световна история» (1844—1857), преведена и издадена на руски под редакцията на Н. Чернишевски и В. Зайцев — 371
Шнайдер — началник на шпионската служба на Али паша — 161, 392
Шопов, Атанас П. (1853—1922) — учител и книжовник. Роден в Панагюрище, учи в Цариград, Петербург и Париж — юридически факултет. Сътрудничи в «Право», «Читалище» и др. Пише статии по педагогически въпроси, автор е и на стихотворения и преводи. Участвува в Освободителната война — 248—251, 631

«Шутош» (1873—1874), Цариград, ред. П. Р. Славейков и между бр. 6 и 13 — Ст. Даскалов — седмичен сатиричен и хумористичен вестник — **327**, 391, 475, 477, 500

Щ

[Ще да стане човек нашето Балабанче!], фейлетон — 340, 600, 634
[Що е просвещение?], фейлетон — 245, 600, 631
Щросмайер, Йосип Юрай (1815—1905) — хърватски епископ, изтъкнат деец на хърватската култура. Ръководител на националната партия в Хърватско, ратува за културното и политическото сближение на славянските народи. Един от най-енергичните създатели на Академия на науките и изкуствата, на университет и библиотека в Загреб. Щросмайер оказва решаваща помощ при издаването на сборника на братя Миладинови — 104

Ю

Ювенал, Децим Юний (60-те години — след 127) — римски поетсатирик — 232
«Югославия» (1871), Букурещ, ред. А. Андрич — българо-сръбски вестник — 348
Юда, библ. — 149
Юпитер, бог — 18, 19, 92, 177, 187, 256, 335, 400, 444, 476
Юсеф аа — 339, 510
Юстиниян I (483—565) — византийски император — 10
Юсуф — 208

Я

Язон, мит. — ръководител на аргонавтите — 638
Яким ефенди — вж. Груев, Й.
Яков, библ. — 190, 625
Яковаки, кир — 360
Ямболов, Д. — учител в Болградското училище — 644
Янаки, лечител-шарлатанин, по името на един от героите на Каравеловата повест «Слава» — 536—539, 541, 543, 586
Янко, подпис — 304, 604
Янко, г. — 249
Янко Касапина — 51

АЗБУЧЕН ПОКАЗАЛЕЦ НА ГЕОГРАФСКИТЕ ИМЕНА

А

Абант, гр. — 408
Австралия — 618
Австрия — 14, 82, 156, 244, 272, 282, 320, 321, 332, 371, 408, 480, 539
Австро-Унгария — 213, 238, 295, 364, 406, 432, 434, 514, 614, 639
Адриатическо море — 220
Азиатска Турция — 323
Азия — 85, 247, 295, 348, 407, 479
Александрия, гр. — 207, 275, 277, 279, 448, 449, 496, 519
Америка, Северноамерикански щати — 15, 17, 18, 33, 85, 132, 182, 185, 195, 321, 433, 479, 538, 600
Амударя, р. — 632
Анадола, Анадоллук — 44, 427
Англия—24, 94, 175, 176, 185, 195, 259, 320, 321,332,407,488,510,631
Ангора, гр. — 492
Арабия — 18, 640
Аравийска пустиня (Североизточната част на Сахара) — 572
Арда, р. — 102, 375
Арнауткюю, пристанище на Босфора — 53
Архангелска губерния — 220
Атика — 629
Атина, гр. — 19, 388, 637
Африка — 246, 247, 348
Ачин, Ачинск, обл. — 632
Ачинск, гр. — 632

Б

Баба Ески, гр. — 277
Балдево (Росен), с. — 159

Балкански полуостров — 96, 180, 214, 296, 376, 389, 407, 590
Балкапан, кв. в Цариград — 89
Беброво, с. — 325
Белгия — 259
Белград, Белиград, гр. — 17, 20, 77, 346, 347, 391, 609
Белиград, Белиградчик — вж. Белоградчик
Белово, с. — 383
Белоградчик, гр. — 20
Берковица, гр. — 328
Берлин, гр. — 17, 24, 41, 188, 331, 332, 488
Бесарабия — 183, 278, 437, 483, 513, 514, 527, 638
Битоля, гр. — 159
Богданско — 203
Болград, гр. — 64, 110—114, 126, 139, 276, 278—280, 328, 330, 380, 384, 403, 458—460, 463, 472, 482, 496, 513, 518, 519, 521, 526, 528—530, 610, 617, 624, 638, 640, 644
Босна — 20, 295, 422, 434
Босфор, проток — 641
Браила, гр. — 23, 65, 80, 81, 128, 141, 150, 152, 160, 165, 168, 170, 171, 181, 198, 203, 219, 229, 230, 262, 285, 305, 315, 328, 400, 402, 418, 471, 484, 485, 496, 498, 604, 619—621, 626—628, 632, 637
Бруса, гр. — 7
Бузеу, Бузово, гр. — 65, 207, 483
Букурещ, гр. — 50, 66, 68, 114, 130, 139, 158, 180, 181, 207, 208, 210, 215, 219, 226, 228, 230, 255, 269, 271, 277, 278, 282, 286—288, 296—299, 302, 303, 306, 315, 348, 349, 368, 379, 396, 403, 413, 429, 430, 449, 456, 496, 504, 509, 512, 513, 518, 519, 563, 581, 600, 609, 621, 625, 629, 630, 637
България — 7, 21, 22, 25, 27, 40, 41, 48, 52, 57, 65, 67, 73, 77, 81, 87, 93, 97, 105, 107, 108, 115, 116, 118, 119, 123, 126, 127, 138, 148, 153, 159, 197, 208, 220, 223, 231, 236, 251, 254, 268, 273, 275, 280—282, 290, 294, 301, 316, 322—324, 327, 335, 357, 363, 364, 380, 396, 401, 426, 435, 453, 476, 482, 491, 514, 519, 528, 535, 538, 554, 575, 582, 596, 607, 611, 614, 637
Бяла река, махала — 441

В

Вавилон, гр. — 640
Вавилонски реки, Вавилонска река — 517, 640
Варна, гр. — 581

Велес, гр. — 130, 377, 463, 469, 640, 641
Велешки кърища — 93
Венеция, гр. — 177
Видин, гр. — 20, 58, 59, 100, 215, 244, 591, 609
Виена, Вена гр. — 17, 54, 65, 168, 213, 214, 229, 238, 271, 451, 453, 511, 580, 617, 622, 624, 637
Византия, Византийска империя — 178, 213, 220
Висок, местност — 98
Витоша, пл. — 375
Вланга, кв. в Цариград — 73
Влашко, Влашка земя — 93, 203, 297, 429, 586
Войнягово, с. — 383

Г

Габрово, гр. — 456, 460, 542, 611, 634
Габровенска улица, в Букурещ — 297
Галата, кв. в Цариград — 155
Галац, гр. — 54, 65, 81, 207, 219, 229, 275, 277, 283, 300, 396, 401, 402, 457, 496
Германия, Немско — 295, 321, 337, 364, 408, 426, 455, 464, 488, 541, 619, 642
Гомор, гр. — 86, 161, 529
Грахово, гр. — 389, 641
Гърция, Гръцко — 97, 156, 212, 221, 638
Гюргево, гр. — 10, 87, 179, 230, 243, 275, 300, 496, 519, 582, 611

Д

Далмация — 434
Дания — 24
Джабалие, махала в Цариград — 163
Диарбекир, гр. — 220, 377, 420, 492, 592
Добруджа — 207
Дублин, гр. — 196
Дунав, р. — 28, 408, 496, 533, 534
Дунавски вилает, Дунавска област — 12, 20, 424—426, 429, 576, 581
Дъмбовица, р. — 504

Е

Европа — 20, 48, 55, 83, 85, 94, 95, 109, 146, 150,156, 174, 191, 200, 213, 217, 247, 248, 251, 261, 336, 338, 339, 348, 364, 376, 388 407, 410, 429, 430, 474, 479, 488, 489, 536, 540, 544, 576
Европейска Турция — 323
Европейски запад — 95
Египет — 474, 640
Еди Куле — 70
Едирне — вж. Одрин
Елада — 156, 213, 400, 491, 492
Елена, гр. — 316
Емен, гр. — 492
Ерусалим, гр. — 12, 209, 214, 221, 222, 248, 254, 269, 433
Есен, гр. — 641
Етрополе, гр. — 236, 400
Ефес, гр. — 623

Ж

Жеравна, с. — 328

З

Загоре, Загора, обл. — 63
Запад — 95
Западна Европа — 156, 251
Захара, Стара и Нова — вж. Стара Загора и Нова Загора
Зворник, гр. — 333, 334
Зимнич, гр. — 65, 207, 282

И

Измаил, гр. — 65, 450, 496
Индия — 570
Испания, Испанско — 259, 383, 408, 451, 642
Италия — 85, 121, 152, 175, 258, 259, 620. 631

Й

Йонически острови, Йонийски о-ви — 220
Йордан, р. — 172, 331

К

Кавказ — 638
Казанлък, гр. — 163, 269—271, 335, 376, 391, 470, 637
Казанлъшко поле — 375, 379
Калеи Бенд — 592
Калемегдан, Калемейдан, крепост — 77
Калифорния — 437
Калофер, гр. — 268, 282, 341, 352, 358, 582, 584, 587, 634
Камчатка, п-в — 495
Кандия — вж. Крит
Капитолия, хълм — 175
Карлово, гр. — 135, 269, 420, 478
Кефалония, Кефалиния, о-в — 8
Кишенев, гр. 20, 636
Клисура, гр. — 342, 363, 420, 473, 479, 639
Колхида, обл. — 400, 401, 638
Копривщица, Коприщица, гр. — 32, 268, 341, 454, 479, 600, 634
Косово поле — 555
Костур (Кастория), гр. — 439
Крайова, Крайово, гр. — 65, 230, 236, 265, 266
Краставо село — 236
Крит, о-в — 20
Куручешме, с. — 163
Кюлбоклук, кв. — 335, 389, 409, 421, 472, 499, 501

Л

Лавриум, Лаврион, местност в Атика — 217, 629
Лета, р. — 293, 420
Ловеч, гр. — 525
Лозенград, Кръклисие, гр. — 69
Лом, гр. — 244
Лондон, (Лондра) гр. — 15, 34, 473, 606
Лясковец, гр. — 53, 195, 196, 236, 257, 302

М

Мадрид, гр. — 177
Македония — 25, 73, 123, 217, 218, 294, 322, 439, 490
Малешово, с. — 491
Манчестер, гр. — 196

Мараш, кв. в Пловдив — 32
Марица, р. — 102, 103, 358, 375, 429, 617
Мексико, Мексиканска монархия — 532, 644
Мизия, обл. — 408
Миргород, гр. — 211
Мокри луг — 386
Москва, гр. — 188, 372
Мургаш, пл. — 375
Мустафа паша паланка — вж. Свиленград

Н

Неапол, гр. — 152, 620
Немско, — вж. Германия
Николаев, гр. — 27, 618
Никопол, гр. — 523, 525, 644
Нова Загора, (Захара), гр. — 429

О

Одеса, гр. — 48, 49, 54, 219, 609, 628
Одрин, Едирне, гр. — 69, 102, 380
Олимп, пл. — 214, 386
Оренбург, (дн. Чкаловск) гр. — 220
Ортакьой, Ортакьоню кв. в Цариград — 72, 73, 86, 89, 294, 437, 612
Охрид, гр. — 463, 640, 641

П

Панагюрище, гр. — 268
Париж, гр. — 29, 33, 34, 77, 78, 153, 177, 258, 332, 340, 342, 369, 410, 417, 473, 534, 632
Парнас, пл. — 510
Патра, Патрас, гр. — 217
Патрик капасъ, кв. — 490, 514
Персия — 489
Петербург (Ленинград), гр. — 17, 335, 464, 479, 636, 639
Пеща, гр. — 220
Пирея, гр. — 217
Плевен, гр. — 525
Пловдив, гр. — 41, 69, 92, 116, 241, 283, 340, 343, 352, 354, 377, 600
Плоещ, гр. — 179, 207, 275, 448, 496, 519, 520

Прага, гр. — 44, 152, 328, 381, 433
Призрен, гр. — 635
Прусия — 295, 332, 487, 634

Р

Разград, гр. — 53
Рим, гр. — 121, 175, 177, 265, 384
Румъния, Ромъния, Романия — 7, 8, 22, 86, 110, 116, 139, 180, 182, 192, 193, 198, 200, 212, 221, 223, 226, 227, 233, 243, 244, 261, 267, 275, 277, 282, 283, 301, 302, 320, 321, 332, 334, 348, 363, 389, 396, 459, 482, 498, 513, 514, 526, 527, 611, 625, 627, 630
Русия — 8, 17, 21, 24, 32, 42, 55, 62, 91, 93—95, 110, 156, 182, 201, 212, 220, 222, 226, 227, 283, 321, 332, 361, 364, 367, 388, 406, 407, 425, 442, 443, 464, 480, 488, 526, 545, 554, 600, 601, 607, 616, 631, 632, 636, 638, 639
Русчук, Русе, гр. — 7, 8, 12, 18, 19, 40, 47, 51, 52, 67, 158, 187, 213, 340, 367, 369, 377, 418, 424, 425, 429, 430, 555, 557, 569, 576, 579, 580, 584, 585, 587, 589—591, 603, 606, 609, 611, 619, 622 628, 634, 645, 646, 648, 649

С

Сараево, гр. — 422
Сарай-Бурну, кв. в старата част на Цариград — 69
Света гора (Атон), п-в — 214, 469
Света Синая, Синайски п-в — 156, 451, 459, 640
Св. Константин — 358
Свиленград (Мустафа паша), гр. — 102
Свищов, гр. — 68, 152, 267, 268, 329, 340, 418, 460, 544
Северна Добруджа — 207
Серес, гр. — 439
Сибир — 211, 447, 632
Силиврия, гр. — 192
Силистра, гр. — 192
Синайски п-в — вж. Света Синая
Сира, Сиръ, гр. — 217
Сиракуза, гр. — 623
Сливен, гр. — 124, 133, 134, 144, 591
Содом, гр. — 86, 161, 529

Солун, гр. — 439
Солунско окръжие — 367
Сопот, гр. — 269, 282, 478
София, гр. — 207, 215
Спарта — 637
Средиземно море — 489
Средна Азия — 407, 632
Сремски Карловци — 54
Стара Загора (Захара), гр. — 429
Стара планина — 63, 190, 232, 358, 375, 376, 630, 636
Стрелешки поля — 93
Стрелча, с. — 41
Струмишка кааза — 491
Суецки канал, Суецки перешеек — 231, 255
Съединени американски щати — вж. Америка
Съединени княжества — 8
Сърбия — 40, 77, 93, 182, 212, 226, 227, 320, 333, 334, 389, 438, 554, 600, 601, 613

Т

Татавла, кв. в Цариград — 73, 89
Тахта кале, кв. в Цариград — 231
Тесалия — 475
Тепе-алтъ — 376
Тетевен, гр. — 407
Тетово, с. — 257
Тракия — 25, 73, 217, 267, 269, 294, 322, 581
Триест, гр. — 17
Трите чуки — 375
Трявна, гр. — 215, 268, 515
Тулченски окръг — 389
Туна вилает — вж. Дунавска област
Тунджа, р. — 102, 375
Тунис — 473, 474, 641
Туркестан — 407
Турно Магурел, Турно Магорели, Турно Мъгорели, гр. — 315, 418
Турция, Турска империя — 16, 18, 156, 217, 230, 241, 243, 244, 250, 259, 273, 294—296, 320, 321, 323, 379, 407, 474, 488, 489, 493, 554, 557, 579, 581, 589—591, 621, 628, 639, 647
Търново, Велико Търново, гр. — 68, 102, 130, 194, 228, 272, 286, 303, 305, 306, 313, 316, 340, 380, 395, 401, 418, 486, 542, 544, 545, 596, 618

У

Украина — 639

Ф

Фенер, махала в Цариград — 8, 72, 73, 89, 91, 177, 183, 438, 476, 522, 616
Филибе — вж. Пловдив
Филипопол — вж. Пловдив
Франция, Френско, Френска земя — 12, 14, 17, 18, 21, 76, 77, 85, 86, 94, 97, 155, 156, 247, 251, 258, 259, 338, 341—343, 425, 479, 488, 541, 631, 642

Х

Хаинбоаз, проход — 376
Халки, о-в — 142, 175, 623
Херцеговина — 295, 434
Хива, гр. — 261, 632
Хивинско ханство — 632
Хиос, о-в — 437
Холандия — 259
Хърватско. Хорватско — 104

Ц

Цариград, Станбул, Константинопол, гр. — 7, 13, 15, 16, 18—20, 37, 40—42, 44, 52, 69, 77, 84, 86, 89, 94, 99, 102, 121, 122, 137, 147, 148, 153, 155, 160, 161, 163, 165, 186, 197, 204, 219, 232, 242, 265, 268, 287, 292, 294, 296, 320, 331, 333, 340, 342, 343, 350, 351, 361, 422, 437, 439, 441, 456, 463—465, 472—474, 476, 482, 487—490, 492, 495, 514, 523, 543, 553, 559, 562, 576, 580, 581, 586, 587, 591, 603, 606, 608, 609, 612—619, 621, 623, 624, 626—630, 632—634, 636, 640—642, 645, 646

Ч

Черна гора — 20. 434
Черно море — 178, 638
Чехия, Чешко — 104, 105, 327

Ш

Швейцария — 600
Швеция — 479
Шипка, с. — 514
Шлезвиг-Холщайн —
Шумен, гр. — 20

Ю

Южна България — 639

Я

Янтра, р. — 88, 89
Ямбол, гр. — 526

РЕЧНИК

А

авгатар-руху (гр.) — сушен хайвер на езичета
авра — вж. хавра
агиос (гр.) — свети
азил (тур.) — 1) уволняване 2) вироглав, опърничав
а ла франга, а ла фиранга (фр.—ит.) — по европейски
ал коран (тур-араб.) — свещената книга на мюсюлманите
амбарлии — шивачи на дрехи за войската, живели в Цариград в общи помещения, наречени хамбари
амберия (араб.), от амбра — благовонно вещество, вид смола
анепсия (гр.) — племенница
аракчия, оракчия (тур.) — орач, жетвар
арзухал (араб.) — молба, заявление
аркадаш(ин) (тур.) — побратим, другар
архонт (гр.) — висше длъжностно лице
астид, аспида — вид отровна змия
ахамбашия — главен еврейски учител, старши равин
ахчия, (тур.) — готвач, съдържател на гостилница

Б

баба (тур.) — баща, татко
бабаалие (тур.) — турския министерски съвет
бабаитлък (тур.) — юначество
баджак (тур.) — крак, бедро
бадихава, бадехава (тур.-пер.) — безплатно, даром: безполезно
базиргянин (пер.-тур.) — търговец, търгаш
батал (тур.) — запустял, негоден, изоставен
бахчаванджия (пер.) — градинар, превозвач на зеленчук
бачия (тур.) — оградено място в поле или в планина, където доят овцете и обработват млякото; малка мандра
баш кятапчия, баш кятипин (тур.-араб.) — главен, пръв писар
баш-папаз (тур.) — владика
баш юстюне (тур.) — превъзходен
беглик (тур.) — годишен данък в натура, с който са облагани притежателите на овце и кози

без трага — без диря. (Иди без трага — иди да се не видиш!)
беневреци (герм.-келт. корен) — мъжки горни гащи от бял домашен шаяк с тесни и дълги до глезените крачоли — част от носията на белодрешковците
берат (араб.) — султанска заповед за даряване с правдини, грамота
берберин (тур.) — бръснар
бешлик (тур.) — турска монета от пет гроша
бил-бюл, бюл-бюл (тур.) — славей
бош амбар (тур.) — празен хамбар
брамани — жреци на бога Брама
брус — камък за точене на ножове
бурилче — буренце
бучиниш — вид растение, бурен с лоша миризма
буюрдисвам (тур.) — заповядвам
бюлюк (тур.) — множество; стадо; орляк
бюлюкбаши (тур.) — главатар на дружина

В

ваде (араб.) — срок
вакуфи, от **вакиф** (араб.) — завещание на имот за благотворителни цели
валиде (пер.) — майка; **валиде султан** — майка на султана, титла за султанската майка
валия (араб.) — управител на област — вилает
векил(ин) (араб.) — повереник, пълномощник
вергия (тур.) — данък в турско време
верена (тур.) — развалина
вилает (тур.) — област, административна единица в Турция
вулия (гр.) — дълга кожена торба за храна
въсца — сърбеж

Г

гавазин (араб.-тур.) — телохранител, въоръжен пазач
гаджалин (тур.) — обидно прозвище за турчин
галман, галоман (гал. и гр.) — страстен любител на всичко френско
гебре, гебря — кесия от козина, с която се изтрива конят след вчесването
гевендия (тур.) — развратна жена
гел (тур.) — идвай
гечинмек (тур.) — преживяване, поминък
гърбач — бич от волска жила или от волска кожа

гьовде (тур.) — корем
гьозбаджийски (тур.) — хитър; измамнически
гьопценски — от долината на р. Стрема; Гьопса, Гьопца — второто название на р. Стрема
гюбре (тур.) — тор
гюмрюк, гюмрук, (тур.) — мито, митница
гюндулук (тур.) — надница

Д

давия (тур.) — иск, съдебен процес
дамга (тур.) — белег, знак, петно
делибаш(ия) (тур.) — луда глава, буен човек; турски шайки от XVIII и началото на XIX в.
демонология (гр.) — дял от богословието, който се занимава със злите духове
дервишин (пер.) — мюсюлмански калугер
дерибей, деребей (тур.) — турски управник, който върши своеволия
джамбазин (тур.-пер.) — който препродава коне или добитък; прен.: който много се пазари
дженабетин (тур.) — проклетник
джирит, джерид — арабско название на състезание с коне, при което всеки ездач хвърля копие или тояга във въздуха и ги улавя, преди да паднат на земята; прехвърляне на полици
джевря се — глезя се, плезя се
джубе (тур.) — кожух, горна дреха с кожена подплата
диван-язъсъето (пер.-тур.) — решение на съвета
динислямин (тур.) — правоверен
долама (тур.) — мъжка дълга вълнена дреха с ръкави
доландарджии (тур.) — мошеници, измамници, грабители
домнулуи, домну (рум.) — на господина, господин
думни боляри, домни боляри (рум.) — господа боляри
думу велию (черк.-сл.). — голяма мисъл
дунанма (тур.) — осветление; шумотевица
дурумаджия (тур.) — зидар, мазач
дьовлек-хане, девлет-хане (тур.) — държавно управление
дьонме (тур.) — вероотстъпник; прен.: който се отказва от убежденията си

Е

еввет (тур.) — да, така
евлогименос (гр.) — благословен

египтски — цигански
екия (тур.) — открита рана
ексик (тур.) — недостиг
еминии (араб.) — половинки обувки с ниски токове
ендезе, ендазе (пер.) — мярка — 0,65 см., лакът
ерокирик (гр.) — проповедник, свещенопроповедник
ефория (гр.) — настоятелство, управително тяло
ешеклък (тур.) — магария
ешколсун, ашколсун (тур.) — браво!

Ж

жалованье (рус.) — заплата
живница, живеница — заушка

З

забит(ин) (араб.) — турски военен управител на град или село, офицер
забателят — напуснат
зевач, вер. от зевать (рус.) — който се прозява; заплес
зело (черк.-слав.) — много
зефет (араб.-тур.) — пиршество

И

иджи-биджи (тур.) — дреболии
индже-терзия (тур.) — изящно шивашко изделие
интизамджия (тур.) — човек, който събира интизам — налог при продажба
иншаат, инша (тур.) — строеж, постройка; лит. — ръководство за съчиняване
ислях-хане (тур.) — занаятчийско училище
ихтибар (тур.-араб.) — почит, уважение
ишлик (тур.) — мях; прен. — работилница

К

кааза (тур.) — околия
кабак-геджеси (тур.) — тиквар (презрително)
кабаница (тур.) — ямурлук, дълга груба наметка за дъжд
кавазин, — вж. **гавазаин**
кадия (араб.-тур.) — духовно лице, което изпълнява служба на светски съдия
казълбаши — турска секта; турски войници
каишари, вероятно от кашер — вж. кашер
каймакамин (тур.-араб.) — околийски началник, управител на околия
калабадан (тур.) — тънък плосък тел от злато или сребро
калевра (тур.) — плитка кожена обувка; пантоф
калесарин, от **калесвам** (гр.) — който кани, поканва
калцуни — част от мъжкото облекло, украсено с гайтани, обхваща крака от коляното до глезена
калън-кафалълар (тур.) — дебелоглави
канджа (тур.) — кука, въдица
канкански, от **канкан** (фр.) — естраден танц
капасъзин (тур.) — нехранимайко, безделник
капетан-паша (ср.-тур.) — командуващ дружина
капзамалин (тур.) — бирник
капия (тур.) — врата, порта; остар. — правителствено учреждение
капсамунин (тур.) — грабител, гладник
сарй-шаге (рум.) — голяма глава, дебела глава; дебелоглав
капу-кехая (тур.) — представител на властта, управител или църковен глава
капъни — везни
карагьозин (тур.) — актьор, който дава смешни представления с кукли; прен. — фокусник, хитрец
карагьоз-пердеси (тур.) — перде, завеса в театър; прен.: прикритие
карагьозчилък (тур.) — смешно представление; прен. — фокусничество, хитрост
карамалийски, караманлийски — от Караманската долина в Мала Азия
карбонче — название на монета
кахпе, вер. **капхе** (тур.) — чуден, смешен; коварен
кашер (евр.) — месо, получено от заклан добитък или птица според религиозните изисквания на евреите
кашерико, кашериковци — които ядат кашер; прен., иронично — скъперници
кене — копринени шевици, дантели
кераталар (тур.) — негодници
кераца (гр.) — госпожа
керестеджийница (пер.-тур.) — дърводелница
керкенез (тур.) — вид ястреб
кескин (тур.) — лют, силен
кетапчия, кетипин (тур.) — вж. кятипин
кинези — войници

клеврети (църк.-сл.) — сътрудници, съучастници
киралъ, кира (гр.) — госпожа
клефти, клефтета (гр.) — гръцки хайдути, крадци
колач — кравай
коливо (гр.) — варено жито за помен на умрял
колчак (тур.) — вълнени ръкавици без пръсти; работни полуръкавици
кондак (новогр.) — приклад на пушка
контош (тур.) — горна дреха, къса до пояса; салтамарка
косер — птица кос; прен. — поет
костурка — вид ножче
кремотартаро (лат.) — малки прозрачни кристали, получавани от пречистването на винения камък; прах за шупване на сладкиши
ксилопинаки (гр.) — дървена дъска
коландрисвам (тур.) — използувам, владея
купе — стока за продан
купци, от **купец** (рус.) — търговци
курулдисвам (тур.) — перча се, гордея се
кутлица — ведро, кофа
кушле — кученце
къч (тур.) — задница на кон; прен.: ритник
кьопооглу, кьопоолу (тур.) — кучи син, подлец
кьорпе (тур.) — пресен къс, крехък; прен. — млад, много свеж
кьостек (тур.) — верига, верижка
кюл-хане (тур.) — място за смет
кюляф, кюлаф (пер.) — вид островърха шапка за мюсюлмански отшелник; хитрост, измяна; незаконна печалба
кямил-юл-келям (тур.) — ръководство за усвояване на ораторското изкуство
кятипин, кетипин (тур.) — писар, чиновник

Л

лакърдъсъ (тур.) — дърдорко, бърборко; приказка
лаф-олсун (пер.-тур.) — приказки, да има какво да се приказва
лахурен — по името на гр. Лахора
l'impudance (фр.) — нахалство
липисканска—която е донесена или пратена от гр. Липиска (Лайпциг)
локма-руху (араб.) — вид лекарство от спирт и етер против стомашни болки
локми — хапки от сладкиш
ляфичка — заплатица

М

маме, меме (тур.) — тази част от чибука, която се захапва; гръд, виме
манафин (тур.) — малоазиатски турчин
манафски (тур.) — малоазиатски
мандарини — китайски висши чиновници
мараз (араб.) — болест; досаден
martoria (рум.) — свидетелство, признание
масрафчийница (араб.-тур.) — финансово управление в Турция
махаледжия, от **махала** (араб.) — махленец
махмуз (араб.) — вид бодил; шип, шпора
махмудия (араб.) — златна монета от 25 гроша от времето на султан Махмуд II
медемен (тур.) — метален, бронзов
меджидие (тур.) — турска сребърна монета; орден, основан от султан Меджид
медресе (тур.) — мохамеданско духовно училище
мезат (тур.) — продажба с наддаване, публична продан, търг
мезлич (тур.) — съвет на старейшините или на селските първенци
мекере (тур.) — подлец, долно оръдие
мекерджилък (тур.) — подлост
меремет (араб.) — потягане, поправка, малък ремонт
местеви, местьове (араб.-тур.) — терлици, меки кожени лапчуни
мектюпчия, мечтюпчия (тур.) — началник на канцелария във вилаетското управление
мидилче, мидил (тур.) — малък, дребен кон
михлюз-бояджи (тур.) — немарлив, мръсен
михлюз(ин) (тур.) — западнал търговец; неплатежоспособен човек
молла (араб.) — учен, духовник; мохамедански верски съдия
мура — част от стомаха на преживните животни
мурабе (тур.-араб.) — война
мухасебеджият (тур.) — 1) счетоводител, деловодител, 2) ревизор
мюдюрин (тур.) — управител на малък град
мюзеверин (тур.-араб.) — клюкар, клеветник, интригант
мютесариф (тур.-араб.) — турски окръжен управител
мющерия (тур.-араб.) — клиент, редовен купувач у някой търговец
мюфтия (араб.) — върховен верски съдия
мюхтия (тур.) — друговерец, приел мохамеданството

Н

наполеондор (фр.) — златна монета (обикн. от 20 фр., с образа на Наполеон)
насаат, насихат (араб.) — препоръки, съвети

нахут (тур.-пер.) — вид бобово растение, плодът на растението, от което се пече леблебия
новци (ср.) — пари
номоканон (гр.) — сборник от средновековни църковни правила и закони
нунции (лат.) — папски посланик

О

одшюю, ошуюю (черк.-слав.) — отляво
оканица (араб.-тур.) — съд, който събира една ока (1 кг и 225 гр.)
окумуш(ин) (тур.) — образован, начетен
оруспия — вж. уруспия

П

падишах (тур.-пер.) — титла на турския султан
паликарие (гр.) — гръцки войник; прен. — хъш, юнак
пандера (ит.) — знаме
панцирен, от панцер (герм.) — ризница, брониран
папазлар, от папаз (гр.) — попове, свещеници
папищаши — католици, привърженици на папата
папукчия (тур.) — чехлар, човек, който прави папуци, чехли
парапловен — параходен
паспал (новогр.) — брашно, паднало като прах по предметите в мелницата
пасха (староевр.) — най-голям празник, Великден
патер (лат.) — баща, католически свещеник
патчаджи (тур.) — който прави пача, иронично
пезевенго-оглу, пезевенк-оглу (пер.-тур.) — сводник
нейгамбер (пер.) — праотец, пророк
пенези — пари
пердесъс (пер.-тур.) — без перде; прен. — нахален, безочлив, безсрамник
перешеек (рус.) — провлак
пешин (тур.) — предварително, по-напред
пиитици — поети
плед (англ.) — голям вълнен шал
позевзеклендише, позенгенледисам (тур.) — позабогатея
понуда — храна и питие, които се носят на родилка или болен
посадник — стара ръченица
посварче, посвора — хляб, предназначен за литургия
пош — кърпа

пренумерант (лат.) — абонат, който предварително заплаща
префектура (лат.) — окръжна управа, градоначалство
примар(ин) (рум.) — кмет
просвирки, просвора (гр.) — хлебчета, от които се прави нафора за причастяване
протогер (гр.) — селски глашатай; новогр. — селски старейшина
пръквам — явявам се на свят, раждам се (презрително)
псалтикия (гр.) — източно или църковно нотно пение; книга с църковни песнопения по източни ноти
пукалче — пръстено съдче за вино
пущалък (тур.) — разврат, развала

Р

рапон — ряпа
рахат (тур.) — спокоен, охолен; охолство
редиф (араб.) — войник от запаса; резерва
резил-маскара (араб.-тур.) — срам, посрамяване
ръз (тур.) — чест, честност

С

садукеи — аристократи в древна Юдея
сайтарджилъци, сойтарджилъци (тур.) — шеги, смешки, шутовство; прен. — измамничество
салтамарка (тур.) — вид къса горна дреха; кожухче
салхана (араб.-тур.) — кланица, скотобойна
сандък-емини (араб.-тур.) — началник на каса, на финансова служба
сарандар (гр.) — молитва на 40-ия ден от смъртта
сарафчийница (араб.-тур.) — място, където се разменят пари, валута
сахтиян (перс.-тур.) — обработена кожа, шевро
сеиз(ин) (тур.) — коняр
сейменин (тур.-пер.) — някогашен турски войник на полицейска служба
селямлък (араб.-тур.) — мъжко отделение в мохамеданска къща; приемна стая
сер-аскер паша (араб.-пер.) — военен министър
смарладиша (тур.) — поръчвам
собат (тур.) — пир, гощавка
сомови, от сома (гр.) — плът
спермацет (лат.) — китово семе, мазно вещество за свещи

сунит (араб.-тур.) — правоверен, обрязан мохамеданин
сура (араб.) — глава от корана

Т

табан (тур.) — стъпало, ходило; подметка
такрир (тур.) — писмен документ
таксердарин (тур.) — събирач на данъци
тартар (гр.) — преизподня, пъкъл
тат — крадец
таук-хане (тур.) — кокошарник
тепе-алтъ (тур.) — подножие на връх
терджуман(ин) (араб.) — преводач
терекия (тур.) — човек, пристрастен към нещо; прен. — недоволен, неразположен
терзия (тур.) — шивач на селски или полуселски дрехи; абаджия
тескере (тур.) — паспорт, открит лист, пътен лист
тескереджийница (тур.) — място, учреждение, където се дават или проверяват паспорти
тимар-хане (тур.-пер.) — психиатрична болница
тимаря (тур.) — чеша, грижа се за кон; почиствам; прен. — бия, пердаша
топхане (тур.-перс.) — артилерийски арсенал
трагия (гр.) — винен камък
тузлук (тур.) — солница
тумрук (тур.) — окови за стягане на краката, състоящи се от две дебели, врязани и заключени дървета
тутор (гр.) — основател, създател на храм или друга обществена сграда
тълчен — счукан, раздробен

У

уруспия, урупсия (тур.) — развратница
уруспулар, урупсулар (тур.) — развратници
устабашия (тур.) — главен майстор
учкур (тур.) — връв за връзване на гащи, на шалвари

Ф

фалага (тур.) — дървен уред за стягане на краката на осъдените
фариси (тур.) — отлично, хубаво; персийски език
феброс (гр.) — отделяне, отлъчване

фесатчия (тур.) — бунтовник, заговорник, интригант, подстрекател
фиренк гяуру, френк гяуларъ (тур.) — французин, европеец
фитилджилък (тур.) — подстрекателство
Frechheit, die(герм.) — нахалство, безсрамие

Х

хавадиш (араб.) — новини, информации; вестник
хавра, (староевр.) — еврейски храм, синагога
хаджи баба (тур.) — татко хаджия; титла на уважение
хаир-олсун! (тур.) — да е на сполука!
хаирсъз(ин), хърсъзин (араб.-тур.) — негодник, хаймана; безполезен
хайта (тур.) — скитник, безделник
хак (араб.) — заплата; право, правда; дял, част; справедливо възнаграждение
хане (пер.) — къща, заведение
харамоедец (тур.) — готован
харач (араб.) — данък, събиран от немюсюлманите мъже в турската империя
хасър (араб)— рогозка; от слама, сламен
хат, ат (тур.) — хубав, охранен кон
хата (тур.) — грешка, злополука
хеким(ин) (тур.) — лекар
хиоти — жители на остров Хиос
хлапар — вехти, подпетени обуща
хондрокефали (гр.) — дебелоглави
хропотница — хрема
хъз (тур.) — сила, устрем; вземам си хъза — укротявам се, охладнявам

Ц

цанцугер — род птичка
цванче (герм.) — австрийска или руска сребърна монета от около 20 стотинки, употребявана и у нас
цуйка (рум.) — ракия

Ч

чаршия (тур.) — улица с магазини и работилници; пазар
челебелък (тур.) — благовъзпитание, образованост, господарство

челебии — господа; почетно звание за заможни хора
чембер (нар.) — кърпа
чиреш, чириш (тур.) — обущарско лепило
чоха (тур.) — сукно с лъскавина
чубуклук (тур.) — шкаф за пазене на лули

Ш

шам-аладжена, шаладжена (тур.) — пъстра
шарлаганджийница (тур.) — работилница за шарлаган — орехово или сусамово масло
шарула — едра шарка, сипаница
шегадан (тур.) — като на шега
шейтан(ин) (тур.-араб.) — дявол; прен. — хитрец
шейх-юл-ислям, шех-юл-ислямин (тур.-араб.) — върховен духовен глава у мюсюлманите
шереетин, шийрет(ин) (араб.)—лукав, хитър, зъл; дявол, сприхв
шиити (араб.) — мохамедани, последователи на Мохамедовия зет Али; не признават обрязването
шинда — тънки дъски за таван
шилте (тур.) — малък дюшек за миндер

Щ

щавунек — лапад
щир — вид растение, едър бурен с месести листа

Ю

юзе, юз — съд от 100 драма
юнци — млад едър рогат добитък
юря (тур.) — до гуша!

Я

якия, екия (тур.) — рана, която се оставя открита, тече и гнои
ямак, яма (тур.) — кръпка
янкеседжилък (тур.) — кражба, обир
янкеседжия (тур.) — сръчен крадец, джебчия
ярина (тур.) — козина
ясакчия (тур.) — прислужник в посолство, придружвач — пазач
ярмолка — вид дреха
яхудия (тур.) — евреи

СПИСЪК НА ПРИЛОЖЕНИЯТА

1. Любен Каравелов

2. Христо Ботев

3. Любен Каравелов с български студенти в Москва, 1861

4. Цариград — общ изглед

5. Белград — общ изглед

6. Карикатура от Х. Дембицки (в. «Тъпан», I, бр. 13, 10. X. 1869)

7. Карикатура от Х. Дембицки (в. «Тъпан, I, бр. 14, 5. XI. 1869)

8. Карикатура от Х. Дембицки (в. «Тъпан», I, бр. 6, 20. IV. 1869)

СЪДЪРЖАНИЕ

ФЕЙЛЕТОНИ

Зайците мислят, че и дядо Паисия Слепият е Кралевити Марко 7
И патките са се разшавали . . . 8
Нашият дружествени живот . . . 9
До г. Оджакова в Цариград . . . 13
[Както и да се свърши конференцията. . .] . . . 15
[От магаре и кобила не се ражда хат] . . . 18
Знаеш ли ти кои сме? . . . 20
[Такива са нашите просветители] . . . 24
[Да е живо «Читалище»!] . . . 27
[И в Париж има гъски] . . . 32
[Науката, г-не Славейков. . .] . . . 35
[В Цариград и самите дяволи не би могли да въведат ред] . . . 40
[Вестникът на българските без стадо пастири. . .] . . . 42
[У нас всичко върви наопаки] . . . 46
[Избави ни, господи, от подобно гюбре] . . . 51
[Оджаков не е прости смъртен] . . . 53
[Севастаки чорбаджи] . . . 58
[На света няма по-бедна книжевност. . .] . . . 60
[Всичкото това било само един сън] . . . 64
Ние сме си ние . . . 71
Нашият обществен живот . . . 76
[Въобразете си, че живеете в Браила] . . . 80
[Нашето честито «Читалище» и в. «Право»] . . . 85
[Аз би желал да съм в Цариград] . . . 89
[Прочетете Шишковите теории и ги сравнете с действителността] 97
[«Образование, образование, образование!»] . . . 103
Четете и образовайте се! . . . 107
[Болград, Болград!] . . . 110
[Чорбаджиите са по-лоши и от турците] . . . 114
Гърците лъжат . . . 118
[Нека патриархът ни проклина] . . . 120
[Съвестта е самурен кожух] . . . 123
[Нашата почтена ефория. . .] . . . 128
[За нашето честито «Читалище» и за присноблаженото «Право»] 131
[Пиявицата има калугерски способности] . . . 135
[Суета сует и всяческая суета!] . . . 137
[В слепите царства царува онзи, който има едно око] . . . 141
[Сериозно ли говори г. Славейков?] . . . 142

Отваряйте си очите! . . . 145
Браилските работи . . . 150
[Пак за честната цариградска помия] . . . 152
[Митхад паша станал везирин] . . . 155
[Хей, г. Стоянов, няма вече кокали!] . . . 157
[Присноблаженото «Право» изпълнява полицейски обязаности] 160
Главният фабрикантин на в. «Право» . . . 163
Неутешителен отговор на «Знаеш ли ти кои сме?» . . . 165
[Науката не търпи ораторства] . . . 168
Г-ну П. в Браила . . . 170
[Бог иска дебели свещи, златни кандила, богати манастири] . . 171
[Патриарх Антим прокле българите] . . . 174
[Ние говориме много, а работиме малко] . . . 178
[Нашите писатели и журналисти са без глави] . . . 182
[А знае ли г. Пърличев що е образование?] . . . 185
[Още един гения — К. Сапунов III] . . . 189
[Каква е българската книжевност и журналистика в Румъния?] 192
[Нямала си баба работа и купила си прасенце] . . . 197
[Гърците са станали за смях] . . . 200
[Кой ви е дал право да ни наричате схизматици и еретици?] . . 201
Забележка из Браила . . . 203
[Да претеглиме съвестта на г. Кръстовича, г. Михайловски и г. Кисимова] . . . 205
[Против нас са лаяли и по-големи животни] . . . 209
[Всички народи ще изпроводят на Виенската изложба по някое чудо] . . . 213
За пред хората ли сме ние, или не? . . . 216
[Ние сме родени да кърпиме чуждите дрехи] . . . 220
[Четохте ли дописките в «Турция» и «Право»?] . . . 223
[Вие трябва да хвалите и Петра и Павла] . . . 228
[Прочетохте ли книгата на Панайота Хитова?] . . . 232
[Да е жива България! Да са живи нейните Касабяни, Калпазани и пр.] . . . 236
[«Право» и «Турция» са миша попара] . . . 237
[В Турция почти всичко бива наопаки] . . . 241
[Що е просвещение?] . . . 245
[Г. Шопов за възпитанието на жените] . . . 248
[«Благодетелната дружина» е алфа и омега на българското щастие] . . . 252
[Французките «старци». . .] . . . 257
Отговор из Браила . . . 261
[Свищовлиите са задминали и габровците] . . . 265
[«Добродетелната дружина» не се плаши от заешка тупурдия] 269

Напредваме ли ние? 273
Ние сме си добри за себе си 277
[От калугерин полза и от козел мляко]. 281
[«Добродетелната дружина» няма намерение да ражда пълномесечни деца] 284
[Букурещката капела не прилича на черкова]. 289
[Нашите екзархиални дела] 292
[Аз се родих преди един месец. . .]. 296
[Нашите емигранти, нашите търговци. . .] 300
Действията на букурещките благодетели 304
[Пенчо мухата не обича да се шегува]. 315
[Българският инат и българската критика се хабят за различни ситници] 320
[Ех, Коледа, Коледа!] 323
[Караканчо язди българите от Коледа до Богоявление] 327
[Турски работи] 331
[Отиват патета, а се връщат гъски]. 335
[Ще да стане човек нашето Балабанче!]. 340
[Вестниците на г. Андрич приличат на калпави бешлици]. . . 346
[Женските манастири са станали публични къщя]. 351
[Да поговорим за духовните айгъри] 357
[Да се замислим отново за бъдещето на нашето духовенство] 363
[Долу безцелните риторически фрази!] 368
[Стара планина родила мишка] 375
[Ние обичаме да говорим за дълбоки кладенци] 382
[Кученцата играят големи роли. . .] 386
[«Добродетелната дружина» и нейните «непорочни» членове. . .] 392
[България има и бръснати мустаки, и космополити, и гръцки оратори. . .] 399
[Австрийски червени бъклици за петербургските сватове] . . 406
[Кому още би трябвало да се даде малко хрян?]. 408
[Така ли е, отче Балабане?] 414
[Цариградските вестници са гнила слама] 418
[Българско-турската столнина Русчук] 423
[Ако Кирил и Методия да би излезли из гробовете. . .]. . . 430
[Българите дремят от дългия и сънуват екзархиални независимости] 437
[За Михайловски няма вече нищо свято]. 439
[И в бозаджийските котли се раждат дълбоки мисли и извънредни съображения] 442
[Парите в банката!] 447
[Достойнството на човека се мери с калпави бешлици] . . . 453
[Сиромах Болград!] 458
[Г. Катков е за турците втори месия]. 464
[На тоя свят биват доволно чудни неща]. 466
[За г. Найденов, Клисурската Минерва — отец Балабанов — и различни Цариградски новости. . .] 472
[Химическо съединение между «Хитър Петър» и «Левант таймс»] 475
[Ако имаш дълъг език. . .] 481
[Мемиш паша с турска каска] 487
[Дьонметата са длъжни да служат и на бога, и на мамона] . . 490
[Да помътиме това яйце и да излюпиме камилче!]. . . . 494
[Браво, г. Найденов!] 498
[Рачо Осмокрачо и жаба Крекетуша] 503
[В Болград се е случило още едно велико и знаменито чудо!] 513
[Благодарителни адреси] 518
[Това лале Хрисанд. . .] 523
[Даже и на мъртвите става тежко, като гледат живи мъртъвци]526
[На тоя свят съществуват два рода гении]. 531
Глава ме боли 536
[Единственото нещо, което обичаме, е парицата]. 543

ПРИЛОЖЕНИЕ

[Синодалните старци мислят само за пресен хайвер и за печени агнета] 553
[Русчук се готви да посрещне отца Григория]. 555
[Равноправието и правосъдието в Турция са вдовици]. . . 557
[Огледах се и видях, че бях станал кадия]. 558
[Преди малко време аз ходих в Баламук] 563
[Онази нощ аз сънувах Митхад паша]. 566
[Любимото племе на боговете и неговите «гении»]. . . . 570
[Абдул Рахман дава бал] 576
[Ако искаш да живееш в Турция, трябва да бъдеш вол]. . . 579
[Мнозина говорят, че поезията е непотребна]. 582
[Тежко е да седиш до главата на болния] 587
[За турското съдилище в Русчук и за финансовото разстройство на Турция] 589

*

Бележки 593
Азбучен показалец за лица, периодични издания, заглавия на произведения, дружества и др. 651
Азбучен показалец на географските имена 725
Речник 735
Списък на приложенията 747

ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ

СЪБРАНИ СЪЧИНЕНИЯ

ТОМ V

първо издание

Редактор Светла Гюрова
Художник Кирил Гогов
Худ. редактор Стефан Груев
Техн. редактор Любен Петров
Коректори Добрина Имова, Александра Хрусанова

Формат 32/84/108; тираж 3113 екз.; печатни коли 47; издателски коли 39,48; уик 43,81; л. г. VI/55; изд. № 6117; поръчка № 77/1985 година на изд. «Български писател»; дадена за набор на 30. III. 1985 година; излиза от печат на 30. VI. 1985 година; цена 3,91 лв.

Код 25 $\frac{95361/79611}{5506-14-85}$

ДПК «Димитър Благоев» — София